EUROPOS SĄJUNGOS
TEISINGUMO TEISMAS

METINIS PRANEŠIMAS 2021

TEISMINĖ VEIKLA

EUROPOS SĄJUNGOS
TEISINGUMO TEISMAS

2021 m. metinis pranešimas
Teisminė veikla

Europos Sąjungos Teisingumo Teismo ir Bendrojo Teismo veiklos apžvalga

Liuksemburgas, 2022

curia.europa.eu

Teisingumo Teismas
2925 Liuksemburgas
Tel. +352 4303-1

Bendrasis Teismas
2925 Liuksemburgas
Tel. +352 4303-1

Teisingumo Teismo interneto svetainė:
curia.europa.eu

Printed by the Court of Justice of the European Union in Luxembourg

Rankraštis parengtas 2022 m. kovo mėn.

Nei institucija, nei joks institucijos vardu veikiantis asmuo nėra atsakingas už toliau pateikiamos informacijos naudojimą.

Liuksemburgas: Europos Sąjungos Teisingumo Teismas · Komunikacijos direktoratas ·
Elektroninių leidinių ir žiniasklaidos skyrius, 2022

© Europos Sąjunga, 2022

Nuotraukos © Europos Sąjunga, 2019–2022

Leidžiama atgaminti nurodžius šaltinį.

Norint naudoti ar atgaminti nuotraukas ir kitą medžiagą, kurių autorių teisės nepriklauso Europos Sąjungai, reikia gauti tiesioginį autorių teisių turėtojų leidimą.

Turinys

Europos Sąjungos Teisingumo Teismo pirmininko K. Lenaerts įžanginis žodis 14

1 skyrius · Teisingumo Teismas

A. Teisingumo Teismo raida ir veikla 2021 m. 18

B. 2021 m. Teisingumo Teismo jurisprudencija 20

I. Sąjungos vertybės 20

1. Teisinės valstybės principo laikymasis 20

- 2021 m. gegužės 18 d. Teisingumo Teismo (didžioji kolegija) sprendimas *Asociația „Forumul Judecătorilor din România“ ir kt.* (C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-291/19, C-355/19 ir C-397/19, EU:C:2021:393) 20
- 2021 m. gruodžio 21 d. Teisingumo Teismo (didžioji kolegija) sprendimas *Euro Box Promotion ir kt.* (C-357/19, C-379/19, C-547/19, C-811/19 ir C-840/19, EU:C:2021:1034) 23
- 2021 m. kovo 2 d. Teisingumo Teismo (didžioji kolegija) sprendimas *A.B. ir kt. (Aukščiausiojo Teismo teisėjų skyrimas – Skundas)* (C-824/18, EU:C:2021:153) 27
- 2021 m. liepos 15 d. Teisingumo Teismo (didžioji kolegija) sprendimas *Komisija / Lenkija (Teisėjų drausmės tvarka)* (C-791/19, EU:C:2021:596) 29
- 2021 m. spalio 6 d. Teisingumo Teismo (didžioji kolegija) sprendimas *W.Ż. (Aukščiausiojo Teismo išimtinės kontrolės ir viešųjų reikalų kolegija – Skyrimas)* (C-487/19, EU:C:2021:798) 31
- 2021 m. lapkričio 16 d. Teisingumo Teismo (didžioji kolegija) sprendimas *Prokuratura Rejonowa w Mińsku Mazowieckim ir kt.* (C-748/19–C-754/19, EU:C:2021:931) 33
- 2021 m. balandžio 20 d. Teisingumo Teismo (didžioji kolegija) sprendimas *Repubblika* (C-896/19, EU:C:2021:311) 35

2. Aiškaus pavojaus, kad valstybė narė gali šiurkščiai pažeisti Sąjungos vertybes, konstatavimo procedūra 37

- 2021 m. birželio 3 d. Teisingumo Teismo (didžioji kolegija) sprendimas *Vengrija / Parlamentas* (C-650/18, EU:C:2021:426) 37

II. Pagrindinės teisės 39

1. Teisė į teisingą bylos nagrinėjimą 39

- 2021 m. vasario 2 d. Teisingumo Teismo (didžioji kolegija) sprendimas *Consob* (C-481/19, EU:C:2021:84) 39

2. *Ne bis in idem* principas 41

- 2021 m. gegužės 12 d. Teisingumo Teismo (didžioji kolegija) sprendimas *Bundesrepublik Deutschland (Interpolo raudonasis pranešimas)* (C-505/19, EU:C:2021:376) 41

3. Minties, sąžinės ir religijos laisvė 43

- 2021 m. liepos 15 d. Teisingumo Teismo (didžioji kolegija) sprendimas *WABE ir MH Müller Handel* (C-804/18 ir C-341/19, EU:C:2021:594) 43

4. Asmens duomenų apsauga 46

- 2021 m. kovo 2 d. Teisingumo Teismo (didžioji kolegija) sprendimas *Prokuratuur (Prieigos prie elektroninių ryšių duomenų sąlygos)* (C-746/18, EU:C:2021:152) 46
- 2021 m. birželio 15 d. Teisingumo Teismo (didžioji kolegija) sprendimas *Facebook Ireland ir kt.* (C-645/19, EU:C:2021:483) 48
- 2021 m. birželio 22 d. Teisingumo Teismo (didžioji kolegija) sprendimas *Latvijas Republikas Saeima (Baudos taškai)* (C-439/19, EU:C:2021:504) 51

III. Jungtinės Karalystės išstojimas iš Europos Sąjungos 54

- 2021 m. liepos 15 d. Teisingumo Teismo (didžioji kolegija) sprendimas *The Department for Communities in Northern Ireland* (C-709/20, EU:C:2021:602) 54
- 2021 m. lapkričio 16 d. Teisingumo Teismo (didžioji kolegija) sprendimas *Governor of Cloverhill Prison ir kt.* (C-479/21 PPU, EU:C:2021:929) 56

IV. Sąjungos pilietybė 58

1. Teisė laisvai judėti ir gyventi valstybių narių teritorijoje 58

- 2021 m. spalio 6 d. Teisingumo Teismo sprendimas *A (Sienų kirtimas pramoginiu laivu)* (C-35/20, EU:C:2021:813) 58
- 2021 m. gruodžio 14 d. Teisingumo Teismo (didžioji kolegija) sprendimas *Stolichna obshtina, rayon „Pancharevo“* (C-490/20, EU:C:2021:1008) 60

2. Priimančiosios valstybės narės priimti sprendimai dėl Sąjungos piliečių išsiuntimo 63

- 2021 m. birželio 22 d. Teisingumo Teismo (didžioji kolegija) sprendimas *Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Sprendimo išsiųsti iš šalies pasekmės)* (C-719/19, EU:C:2021:506) 63
- 2021 m. birželio 22 d. Teisingumo Teismo (didžioji kolegija) sprendimas *Ordre des barreaux francophones et germanophone ir kt. (Prevencinės priemonės, skirtos išsiųsti)* (C-718/19, EU:C:2021:505) 65

3. Trečiųjų šalių piliečių, Sąjungos piliečio šeimos narių, išvestinė teisė gyventi šalyje 67

- 2021 m. rugsėjo 2 d. Teisingumo Teismo (didžioji kolegija) sprendimas *Belgijos valstybė (Teisė gyventi šalyje smurto šeimoje atveju)* (C-930/19, EU:C:2021:657) 67

V. Institucinės nuostatos 69

1. Galimybė susipažinti su dokumentais 69

- 2021 m. sausio 21 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Leino-Sandberg / Parlamentas* (C-761/18 P, EU:C:2021:52) 69

2. Sąjungos privilegijos ir imunitetai 71

- 2021 m. lapkričio 30 d. Teisingumo Teismo (didžioji kolegija) sprendimas *LR Ģenerālprokuratūra* (C-3/20, EU:C:2021:969) 71

3. Audito Rūmų narių pareigos 73

- 2021 m. rugsėjo 30 d. Teisingumo Teismo (plenarinė sesija) sprendimas *Audito Rūmai / Pinxten* (C-130/19, EU:C:2021:782) 73

VI. Sąjungos teisme vykstantys procesai 75

1. Prašymas priimti prejudicinį sprendimą 76

- 2021 m. spalio 6 d. Teisingumo Teismo (didžioji kolegija) sprendimas *Consorzio Italian Management ir Catania Multiservizi* (C-561/19, EU:C:2021:799) 76

- 2021 m. lapkričio 23 d. Teisingumo Teismo (didžioji kolegija) sprendimas *IS (Nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą neteisėtumas)* (C-564/19, EU:C:2021:949) 77

2. Ieškinys dėl panaikinimo 79

- 2021 m. birželio 22 d. Teisingumo Teismo (didžioji kolegija) sprendimas *Venesuela / Taryba (Poveikis trečiajai valstybei)* (C-872/19 P, EU:C:2021:507) 79

VII. Judėjimo laisvė 82

1. Laisvas prekių judėjimas 82

- 2021 m. gegužės 20 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Renesola UK* (C-209/20, EU:C:2021:400) 82

2. Įsisteigimo laisvė 83

- 2021 m. vasario 11 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Katoen Natie Bulk Terminals ir General Services Antwerp* (C-407/19 ir C-471/19, EU:C:2021:107) 83
- 2021 m. balandžio 29 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Banco de Portugal ir kt.* (C-504/19, EU:C:2021:335) 85
- 2021 m. liepos 8 d. Teisingumo Teismo sprendimas *VAS Shipping* (C-71/20, EU:C:2021:550) 87

3. Laisvė teikti paslaugas 89

- 2021 m. vasario 3 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Fussl Modestraße Mayr* (C-555/19, EU:C:2021:89) 89
- 2021 m. spalio 14 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Landespolizeidirektion Steiermark (Lošimo automatai)* (C-231/20, EU:C:2021:845) 90

VIII. Sienų kontrolė, prieglobstis ir imigracija 92

1. Prieglobsčio politika 92

- 2021 m. lapkričio 16 d. Teisingumo Teismo (didžioji kolegija) sprendimas *Komisija / Vengrija (Prieglobsčio prašytojams teikiamos pagalbos kriminalizavimas)* (C-821/19, EU:C:2021:930) 93
- 2021 m. lapkričio 9 d. Teisingumo Teismo (didžioji kolegija) sprendimas *Bundesrepublik Deutschland (Šeimos vienovės išsaugojimas)* (C-91/20, EU:C:2021:898) 95
- 2021 m. gegužės 20 d. Teisingumo Teismo sprendimas L.R. *(Norvegijos atmestas prieglobsčio prašymas)* (C-8/20, EU:C:2021:404) 97
- 2021 m. sausio 20 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Secretary of State for the Home Department* (C-255/19, EU:C:2021:36) 99

2. Imigracijos politika 101

- 2021 m. sausio 14 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Nelydimo nepilnamečio grąžinimas)* (C-441/19, EU:C:2021:9) 101
- 2021 m. vasario 24 d. *Teisingumo Teismo sprendimas M ir kt. (Perdavimas valstybei narei)* (C-673/19, EU:C:2021:127) 102

IX. Teismų bendradarbiavimas baudžiamosiose bylose 104

1. Europos arešto orderis 104

- 2021 m. kovo 17 d. Teisingumo Teismo sprendimas *JR (Arešto orderis – Trečiosios šalies, EEE narės, priimtas apkaltinamasis nuosprendis)* (C-488/19, EU:C:2021:206) 104
- 2021 m. balandžio 29 d. Teisingumo Teismo sprendimas *X (Europos arešto orderis – „Ne bis in idem“)* (C-665/20 PPU, EU:C:2021:339) 106

2. Teisė į informaciją baudžiamajame procese 108

- 2021 m. sausio 28 d. *Teisingumo Teismo sprendimas Spetsializirana prokuratura (Pranešimas apie teises)* (C-649/19, EU:C:2021:75) 108

3. Nuosprendžių baudžiamosiose bylose tarpusavio pripažinimas 110

- 2021 m. balandžio 15 d. *Teisingumo Teismo sprendimas AV (Bendras nuosprendis)* (C-221/19, EU:C:2021:278) 110

4. Nusikaltimo priemonių ir pajamų iš nusikalstamos veikos įšaldymas ir konfiskavimas Europos Sąjungoje 112

- 2021 m. spalio 21 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Okrazhna prokuratura – Varna* (C-845/19 ir C-863/19, EU:C:2021:864) 112

X. Teismų bendradarbiavimas civilinėse bylose 114

- 2021 m. kovo 24 d. Sprendimas *MCP* (C-603/20 PPU, EU:C:2021:231) 114
- 2021 m. lapkričio 25 d. Teisingumo Teismo sprendimas *IB (Sutuoktinio nuolatinė gyvenamoji vieta – Santuokos nutraukimas)* (C-289/20, EU:C:2021:955) 115

XI. Transportas 117

- 2021 m. kovo 23 d. Teisingumo Teismo (didžioji kolegija) sprendimas *Airhelp* (C-28/20, EU:C:2021:226) 117

XII. Konkurencija 119

1. Karteliai (SESV 101 straipsnis) 119

- 2021 m. spalio 6 d. Teisingumo Teismo (didžioji kolegija) sprendimas *Sumal* (C-882/19, EU:C:2021:800) 120
- 2021 m. sausio 27 d. Teisingumo Teismo sprendimas *The Goldman Sachs Group / Komisija* (C-595/18 P, EU:C:2021:73) 122
- 2021 m. sausio 21 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Whiteland Import Export* (C-308/19, EU:C:2021:47) 124
- 2021 m. lapkričio 11 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Stichting Cartel Compensation ir Equilib Netherlands* (C-819/19, EU:C:2021:904) 126

2. Piktnaudžiavimas dominuojančia padėtimi (SESV 102 straipsnis) 128

- 2021 m. kovo 25 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Deutsche Telekom / Komisija* (C-152/19 P, EU:C:2021:238) 128
- 2021 m. kovo 25 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Slovak Telekom / Komisija* (C-165/19 P, EU:C:2021:239) 128

3. Valstybės pagalba 129

- 2021 m. kovo 4 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Komisija / Fútbol Club Barcelona* (C-362/19 P, EU:C:2021:169) 130
- 2021 m. kovo 16 d. Teisingumo Teismo (didžioji kolegija) sprendimas *Komisija / Lenkija* (C-562/19 P, EU:C:2021:201) 132
- 2021 m. kovo 16 d. Teisingumo Teismo (didžioji kolegija) sprendimas *Komisija / Vengrija* (C-596/19 P, EU:C:2021:202) 132

XIII. Mokesčių nuostatos 135

- 2021 m. kovo 4 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Frenetikexito* (C-581/19, EU:C:2021:167) 135

XIV. Teisės aktų derinimas 137

1. Intelektinė nuosavybė 137

1.1. Autorių teisės 137

- 2021 m. birželio 22 d. Teisingumo Teismo (didžioji kolegija) sprendimas *YouTube ir Cyando* (C-682/18 ir C-683/18, EU:C:2021:503) 137
- 2021 m. kovo 9 d. Teisingumo Teismo (didžioji kolegija) sprendimas *VG Bild-Kunst* (C-392/19, EU:C:2021:181) 140
- 2021 m. birželio 17 d. Teisingumo Teismo sprendimas *M.I.C.M.* (C-597/19, EU:C:2021:492) 141

1.2. Dizainas 143

- 2021 m. spalio 28 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Ferrari* (C-123/20, EU:C:2021:889) 143

2. Telekomunikacijos 144

- 2021 m. balandžio 15 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Eutelsat* (C-515/19, EU:C:2021:273) 144

3. Viešieji pirkimai 146

- 2021 m. vasario 3 d. Teisingumo Teismo sprendimas *FIGC ir Consorzio Ge.Se.Av.* (C-155/19 ir C-156/19, EU:C:2021:88) 146

4. Transporto priemonių draudimas 147

- 2021 m. balandžio 29 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Ubezpieczeniowy Fundusz Gwarancyjny* (C-383/19, EU:C:2021:337) 147

5. Cheminės medžiagos 149

- 2021 m. sausio 21 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Vokietija / Esso Raffinage* (C-471/18 P, EU:C:2021:48) 149

6. Pinigų plovimas 151

- 2021 m. rugsėjo 2 d. Teisingumo Teismo sprendimas *LG ir MH (Savų pinigų plovimas)* (C-790/19, EU:C:2021:661) 151

7. Kelionių, atostogų ir organizuotų išvykų paketai 153

- 2021 m. kovo 18 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Kuoni Travel* (C-578/19, EU:C:2021:213) 153

XV. Ekonominė ir pinigų politika 155

- 2021 m. sausio 26 d. Teisingumo Teismo (didžioji kolegija) sprendimas *Hessischer Rundfunk* (C-422/19 ir C-423/19, EU:C:2021:63) 155
- 2021 m. gegužės 6 d. Teisingumo Teismo sprendimas *ABLV Bank ir kt. / ECB* (C-551/19 P ir C-552/19 P, EU:C:2021:369) 157
- 2021 m. liepos 15 d. Teisingumo Teismo (didžioji kolegija) sprendimas *Komisija / Landesbank Baden-Württemberg ir BPV* (C-584/20 P ir C-621/20 P, EU:C:2021:601) 159
- 2021 m. liepos 15 d. Teisingumo Teismo (didžioji kolegija) sprendimas *FBF* (C-911/19, EU:C:2021:599) 161

XVI. Socialinė politika 164

1. Vienodas požiūris užimtumo ir profesinėje srityje 164

- 2021 m. sausio 26 d. Teisingumo Teismo (didžioji kolegija) sprendimas *Szpital Kliniczny im. dra J. Babińskiego Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Krakowie* (C-16/19, EU:C:2021:64) 164
- 2021 m. birželio 3 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Tesco Stores* (C-624/19, EU:C:2021:429) 166
- 2021 m. liepos 15 d. Sprendimas *Tartu Vangla* (C-795/19, EU:C:2021:606) 168

2. Darbo laiko organizavimas 169

- 2021 m. liepos 15 d. Teisingumo Teismo (didžioji kolegija) sprendimas *Ministrstvo za obrambo* (C-742/19, EU:C:2021:597) 169

3. Laikinieji darbuotojai 171

- 2021 m. lapkričio 11 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Manpower Lit* (C-948/19, EU:C:2021:906) 171

4. Socialinės apsaugos sistemų koordinavimas 173

- 2021 m. birželio 3 d. Teisingumo Teismo (didžioji kolegija) sprendimas *TEAM POWER EUROPE* (C-784/19, EU:C:2021:427) 173
- 2021 m. liepos 15 d. Teisingumo Teismo (didžioji kolegija) sprendimas *A (Visuomenės sveikatos priežiūros paslaugos)* (C-535/19, EU:C:2021:595) 175

5. Socialinių partnerių sudarytų susitarimų įgyvendinimas Sąjungos lygmeniu 177

- 2021 m. rugsėjo 2 d. Teisingumo Teismo (didžioji kolegija) sprendimas *EPSU / Komisija* (C-928/19 P, EU:C:2021:656) 177

XVII. Aplinka 179

1. Buveinių direktyva 179

- 2021 m. kovo 4 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Föreningen Skydda Skogen* (C-473/19 ir C-474/19, EU:C:2021:166) 179
- 2021 m. spalio 28 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Magistrat der Stadt Wien (Balėsas – II)* (C-357/20, EU:C:2021:881) 181

2. Paukščių direktyva 183

- 2021 m. kovo 17 d. Teisingumo Teismo sprendimas *One Voice ir Ligue pour la protection des oiseaux* (C-900/19, EU:C:2021:211) 183

3. Teisė susipažinti su informacija apie aplinką 184

- 2021 m. sausio 20 d. Sprendimas *Land Baden-Württemberg (Vidaus pranešimai)* (C-619/19, EU:C:2021:35) 184
- 2021 m. balandžio 15 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Friends of the Irish Environment* (C-470/19, EU:C:2021:271) 186

XVIII. Energetika 188

- 2021 m. liepos 15 d. Teisingumo Teismo (didžioji kolegija) sprendimas *Vokietija / Lenkija* (C-848/19 P, EU:C:2021:598) 188
- 2021 m. rugsėjo 2 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Komisija / Vokietija (Direktyvų 2009/72 ir 2009/73 perkėlimas)* (C-718/18, EU:C:2021:662) 190

XIX. Tarptautiniai susitarimai 192

1. Valstybių narių tarptautinio susitarimo arbitražinė išlyga 192

- 2021 m. spalio 26 d. Teisingumo Teismo (didžioji kolegija) sprendimas *PL Holdings* (C-109/20, EU:C:2021:875) 192

2. Energetikos chartijos sutartis 194

- 2021 m. rugsėjo 2 d. Teisingumo Teismo (didžioji kolegija) sprendimas *Moldovos Respublika* (C-741/19, EU:C:2021:655) 194

3. ES ir Armėnijos partnerystės susitarimas 197

- 2021 m. rugsėjo 2 d. Teisingumo Teismo (didžioji kolegija) sprendimas *Komisija / Taryba (Susitarimas su Armėnija)* (C-180/20, EU:C:2021:658) 197

4. Stambulo konvencija dėl smurto prieš moteris ir smurto šeimoje prevencijos ir kovos su juo 199

- 2021 m. spalio 6 d. Teisingumo Teismo (didžioji kolegija) Nuomonė 1/19 (Stambulo konvencija) 199

XX. Bendra prekybos politika 203

- 2021 m. gruodžio 21 d. Teisingumo Teismo (didžioji kolegija) sprendimas *Bank Melli Iran* (C-124/20, EU:C:2021:1035) 203

XXI. Bendra užsienio ir saugumo politika 205

- 2021 m. lapkričio 23 d. Teisingumo Teismo (didžioji kolegija) sprendimas *Taryba / Hamas* (C-833/19 P, EU:C:2021:950) 205

C. Teisingumo Teismo kanceliarijos veikla 2021 m. 208

I. Gautos bylos 209

II. Baigtos bylos 210

III. Dar neišnagrinėtos bylos 211

D. Teisingumo Teismo teisminės veiklos statistika 213

E. Teisingumo Teismo sudėtis 244

I. Teisingumo Teismo sudėties pasikeitimai 2021 m. 245

II. Vyresniškumo tvarka 2021 m. gruodžio 31 d. 247

2 skyrius · Bendrasis Teismas

A. Bendrojo Teismo veikla 2021 m. 250

B. 2021 m. Bendrojo Teismo jurisprudencija 254

I. Teismo procesas 256

1. Akto, dėl kurio galima pareikšti ieškinį, sąvoka 256

- 2021 m. kovo 10 d. Sprendimas *ViaSat / Komisija* (T-245/17, EU:T:2021:128) 256
- 2021 m. lapkričio 30 d. Nutartis *Airoldi Metalli / Komisija* (T-744/20, EU:T:2021:853) 259

2. Ieškinio pareiškimo terminas 261

- 2021 m. kovo 17 d. Nutartis *3M Belgium / ECHA* (T-160/20, EU:T:2021:149) 261

3. Jungtinės Karalystės išstojimas iš Europos Sąjungos 263

- 2021 m. birželio 8 d. Nutartis *Shindler ir kt. / Taryba* (T-198/20, apskųsta apeliacine tvarka, EU:T:2021:348) 263
- 2021 m. gruodžio 7 d. Nutartis *Daimler / EUIPO – Volkswagen (IQ)* (T-422/21, EU:T:2021:888) 265

II. Institucinė teisė 267

1. Lisabonos sutartis – Pereinamojo laikotarpio nuostatos 267

- 2021 m. sausio 27 d. Sprendimas *Lenkija / Komisija* (T-699/17, apskųstas apeliacine tvarka, EU:T:2021:44) 267

2. Europos Parlamento narių drausminės priemonės 269

- 2021 m. vasario 3 d. Sprendimas *Moi / Parlamentas* (T-17/19, apskųstas apeliacine tvarka, EU:T:2021:51) 269

3. Europos piliečių iniciatyva 271

- 2021 m. lapkričio 10 d. Sprendimas *Rumunija / Komisija* (T-495/19, apskųstas apeliacine tvarka, EU:T:2021:781) 271

III. Įmonėms taikomos konkurencijos taisyklės 274

1. Įnašas SESV 102 straipsnio taikymo srityje 274

- 2021 m. lapkričio 10 d. Sprendimas *Google ir Alphabet / Komisija (Google Shopping)* (T-612/17, apskųstas apeliacine tvarka, EU:T:2021:763) 274

2. Įnašas koncentracijų srityje 276

- 2021 m. spalio 20 d. sprendimai *Polskie Linie Lotnicze „LOT" / Komisija* (T-240/18, EU:T:2021:723 ir T-296/18, EU:T:2021:724) 276

IV. Valstybės pagalba 279

1. Valstybės pagalbos sąvoka 279

a) Atrankioji mokesčių lengvata 279

- 2021 m. gegužės 12 d. Sprendimas *Liuksemburgas ir Amazon / Komisija* (T-816/17 ir T-318/18, apskųstas apeliacine tvarka, EU:T:2021:252) 279

- 2021 m. gegužės 12 d. Sprendimas, ištaisytas 2021 m. rugsėjo 16 d. nutartimi, *Liuksemburgas ir kt. / Komisija* (T-516/18 ir T-525/18, apskųsta apeliacine tvarka, EU:T:2021:599) 282

b) Iš valstybės išteklių finansuojama nauda 284

- 2021 m. birželio 9 d. Sprendimas *Dansk Erhverv / Komisija* (T-47/19, apskųstas apeliacine tvarka, EU:T:2021:331) 284

2. Su COVID-19 pandemija susijusi pagalba oro transporto sektoriui 287

- 2021 m. vasario 17 d. Sprendimas *Ryanair / Komisija* (T-259/20, apskųstas apeliacine tvarka, EU:T:2021:92) 287
- 2021 m. vasario 17 d. Sprendimas *Ryanair / Komisija* (T-238/20, apskųstas apeliacine tvarka, EU:T:2021:91) 289

3. Pagalba energetikos sektoriuje 291

- 2021 m. rugsėjo 15 d. Sprendimas *CAPA ir kt. / Komisija* (T-777/19, apskųstas apeliacine tvarka, EU:T:2021:588) 291
- 2021 m. spalio 6 d. Sprendimas *Tempus Energy Germany ir T Energy Sweden / Komisija* (T-167/19, EU:T:2021:645) 293

V. Intelektinė nuosavybė – Europos Sąjungos prekių ženklas 295

1. Absoliutūs atmetimo pagrindai 295

a) Garsinis prekių ženklas 295

- 2021 m. liepos 7 d. Sprendimas *Ardagh Metal Beverage Holdings / EUIPO* (*Atidarant gazuoto gėrimo skardinę girdimų garsų derinys)* (T-668/19, EU:T:2021:420) 295

b) Prekių ženklas, kuriame yra emblema – SGN simboli 296

- 2021 m. gruodžio 1 d. Sprendimas *Schmid / EUIPO – Landeskammer für Land- und Forstwirtschaft in Steiermark (Steirisches Kürbiskernöl g.g.A)* (T-700/20, EU:T:2021:851) 296

2. Jungtinės Karalystės išstojimas iš Europos Sąjungos 298

- 2021 m. spalio 6 d. Sprendimas *Indo European Foods / EUIPO – Chakari (Abresham Super Basmati Selaa Grade One World's Best Rice)* (T-342/20, apskųstas apeliacine tvarka, EU:T:2021:651) 298

VI. Bendra užsienio ir saugumo politika – Ribojamosios priemonės 299

1. Ukraina 299

- 2021 m. vasario 3 d. Sprendimas *Klymenko / Taryba* (T-258/20, EU:T:2021:52) 299

2. Sirija 301

- 2021 m. lapkričio 24 d. Sprendimas *Assi / Taryba* (T-256/19, EU:T:2021:818) 301

VII. Sveikatos apsauga 303

- 2021 m. gegužės 5 d. Sprendimas *Pharmaceutical Works Polpharma / EMA* (T-611/18, apskųstas apeliacine tvarka, EU:T:2021:241) 303

VIII. Aplinka 306

- 2021 m. rugsėjo 15 d. Sprendimas *Daimler / Komisija* (T-359/19, EU:T:2021:568) 306

IX. Finansų sektoriaus priežiūra 308

- 2021 m. sausio 20 d. Sprendimas *ABLV Bank / BPV* (T-758/18, apskųstas apeliacine tvarka, EU:T:2021:28) 308
- 2021 m. spalio 6 d. Sprendimas *Ukrselhosprom PCF ir Versobank / ECB* (T-351/18 ir T-584/18,

apskųstas apeliacine tvarka, EU:T:2021:669) 310

X. Sąjungos institucijų viešieji pirkimai 313

- 2021 m. balandžio 21 d. Sprendimas *Intering ir kt. / Komisija* (T-525/19, EU:T:2021:202) 313

XI. Arbitražinė išlyga 315

- 2021 m. vasario 24 d. Sprendimas *Universität Koblenz-Landau / EACEA* (T-108/18, apskųstas apeliacine tvarka, EU:T:2021:104) 315
- 2021 m. lapkričio 10 d. Sprendimas *Jenkinson / Taryba ir kt.* (T-602/15 RENV, apskųstas apeliacine tvarka, EU:T:2021:764) 316

XII. Galimybė susipažinti su institucijų dokumentais 319

1. Su komercinių interesų apsauga susijusi išimtis 319

a) Autorių teisių apsauga 319

- 2021 m. liepos 14 d. Sprendimas *Public.Resource.Org ir Right to Know / Komisija* (T-185/19, apskųstas apeliacine tvarka, EU:T:2021:445) 319

b) Europos Sąjungos finansuojamas mokslinių tyrimų projektas 321

- 2021 m. gruodžio 15 d. Sprendimas *Breyer / REA* (T-158/19, EU:T:2021:902) 321

2. Išimtis, susijusi su ECB organų svarstymų konfidencialumo apsauga 323

- 2021 m. spalio 6 d. Sprendimas *Aeris Invest / ECB* (T-827/17, apskųstas apeliacine tvarka, EU:T:2021:660) 323

XIII. Viešoji tarnyba 327

1. Neterminuotos sutarties nutraukimas 327

- 2021 m. birželio 16 d. Sprendimas *CE / Regionų komitetas* (T-355/19, apskųstas apeliacine tvarka, EU:T:2021:369) 327

2. Drausminė nuobauda 329

- 2021 m. spalio 6 d. Sprendimas *IP / Komisija* (T-121/20, EU:T:2021:665) 329

3. Laikinųjų tarnautojų priskyrimas prie kito lygio 330

- 2021 m. balandžio 28 d. Sprendimas *Correia / EESRK* (T-843/19, EU:T:2021:221) 330

4. Išmokos 331

- 2021 m. gegužės 12 d. Sprendimas *Alba Aguilera ir kt. / EIVT* (T-119/17 RENV, EU:T:2021:254) 331
- 2021 m. rugsėjo 15 d. Sprendimas *LF / Komisija* (T-466/20, EU:T:2021:574) 333

5. Teisės į pensiją 334

- 2021 m. kovo 24 d. Sprendimas *Picard / Komisija* (T-769/16, apskųstas apeliacine tvarka, EU:T:2021:153) 334

6. Psichologinis priekabiavimas 336

- 2021 m. liepos 14 d. Sprendimas *AI / ECDC* (T-65/19, EU:T:2021:454) 336

7. Ieškinio pareiškimo terminas 339

- 2021 m. kovo 3 d. Sprendimas *Barata / Parlamentas* (T-723/18, apskųstas apeliacine tvarka, EU:T:2021:113) 339

XIV. Prašymai taikyti laikinąsias apsaugos priemones 341

1. COVID-19 pandemija 341

- 2021 m. spalio 29 d. Nutartis *Abenante ir kt. / Parlamentas ir Taryba* (T-527/21 R, nepaskelbta Rink., EU:T:2021:750) 341
- 2021 m. lapkričio 30 d. nutartys *Roos ir kt. / Parlamentas* (T-710/21 R, nepaskelbta Rink., EU:T:2021:838) ir *ID ir kt. / Parlamentas* (T-711/21 R, nepaskelbta Rink., EU:T:2021:837) 343

2. Europos Parlamento narių imunitetas 344

- 2021 m. liepos 30 d. Nutartis *Puigdemont i Casamajó ir kt. / Parlamentas* (T-272/21 R, nepaskelbta Rink., apskųsta apeliacine tvarka, EU:T:2021:497) ir 2021 m. lapkričio 26 d. Nutartis *Puigdemont i Casamajó ir kt. / Parlamentas* (T-272/21 RII, nepaskelbta Rink., apskųsta apeliacine tvarka, EU:T:2021:834) 344

3. Sąjungos institucijų viešieji pirkimai 346

- 2021 m. gegužės 26 d. Nutartis *OHB System / Komisija* (T-54/21 R, nepaskelbta Rink., EU:T:2021:292) 346

C. Bendrojo Teismo kanceliarijos veikla 2021 m. 348

I. Metų iššūkiai kanceliarijai 349

II. Pasiekti rezultatai: 2021 m. skaičiais 350

III. Partnerystė skaitmeninės transformacijos srityje 351

D. Bendrojo Teismo teisminės veiklos statistika 352

E. Bendrojo Teismo sudėtis 380

I. Bendrojo Teismo sudėties pasikeitimai 2021 m. 381

II. Vyresniškumo tvarka 2021 m. gruodžio 31 d. 383

Koen Lenaerts

Europos Sąjungos Teisingumo Teismo pirmininkas

Šiais 2021 metais, deja, teko nuolat taikytis prie sveikatos apsaugos priemonių ir apribojimų asmeniniame gyvenime ir profesinėje veikloje siekiant suvaldyti vieną po kitos kilusias COVID-19 bangas. Tačiau dėl nuotolinio darbo ir komunikacijos priemonių, kurios buvo įdiegtos vos prasidėjus pandemijai 2020 m. kovo mėn., institucija galėjo užtikrinti Sąjungos teisingumo sistemos veiklos tęstinumą.

Dėl šio gebėjimo prisitaikyti ir išradingumo, kurį institucijos tarnybos pademonstravo sėkmingai įveikdamos skaitmeninį barjerą, 2021 m. birželio mėn. už pažangumą inovacijų ir transformacijos srityse jai buvo įteiktas Europos ombudsmenės apdovanojimas už gerą administravimą. Šis apdovanojimas skirtas už vaizdo konferencijų sistemos, leidžiančios šalių atstovams nuotoliniu būdu dalyvauti abiejų teismų posėdžiuose, užtikrinant sinchroninį vertimą, sukūrimą ir įdiegimą.

2021 m. taip pat įvyko reikšmingas dalies Teisingumo Teismo sudėties atnaujinimas. 2021 m. spalio 7 d. įvyko iškilmingas posėdis, jame buvo pagerbti devyni Teisingumo Teismą palikę nariai, kurių dauguma ilgai ėjo pareigas institucijoje, ir pasveikinti devyni nauji nariai. Bendrajame Teisme tais metais pareigas pradėjo eiti penki nauji nariai.

Statistiniu požiūriu 2021 m. vėl padidėjo abiejų teismų gautų bylų skaičius (2021 m. gauta 1 720 bylų, o 2020 m. – 1 584), kuris buvo sumažėjęs 2020 m. dėl susiklosčiusios situacijos. Gerokai padidėjo Teisingumo Teismo gautų bylų skaičius (2021 m. gautos 838 bylos, o 2020 m. – 737), daugiausia dėl to, kad labai padaugėjo dėl Bendrojo Teismo sprendimo paduodamų apeliacinių skundų (2021 m. paduoti 232 apeliaciniai skundai, o 2020 m. – 131). Palyginti su 2020 m., abiejuose teismuose baigtų bylų skaičius kito panašiai (2021 m. – 1723 bylos, o 2020 m. – 1540); ypač padidėjo Bendrojo Teismo baigtų bylų skaičius – tai rodo, kad jis visapusiškai naudojasi Sąjungos institucinės struktūros reforma, praktiškai baigta 2019 m. rugsėjo mėn. Tokiu lygiagrečiu 2021 m. gautų ir baigtų bylų bendro skaičiaus pokyčiu galima paaiškinti tai, kad dar neišnagrinėtų bylų skaičius liko stabilus (2021 m. gruodžio 31 d. tokių bylų buvo 2541, o 2020 m. – 2544).

Iš per visus praėjusius metus priimtų sprendimų teisinės valstybės, aplinkosaugos, asmens duomenų apsaugos, socialinės apsaugos ir pagalbos, suteiktos dėl sveikatos krizės, srityse matyti, kad institucijos veikla yra itin svarbi atsižvelgiant į dabartines realijas ir daro konkretų poveikį Europos Sąjungos piliečių gyvenimui ir įmonių veiklai.

Šiuo metu, kai plačiai paplitusi tendencija kvestionuoti teismų sprendimų galią, o kai kuriose valstybėse narėse net iš esmės keliamos abejonės dėl Europos integracijos projekto bei jo pagrindinių vertybių ir principų, institucijos priimtų sprendimų teisėtumą visų pirma lemia šių sprendimų kokybė ir įtikinamumas. Tokios garantijos liudija, kad teisingumas Sąjungoje vykdomas tik siekiant teisės normų laikymosi.

2021 m. pažymėtos Nicos sutarties pasirašymo 20-osios metinės; šia sutartimi buvo pasirengta didžiajai 2004 m. plėtrai ir atlikti svarbūs Europos Sąjungos teismų sistemos pakeitimai, be kita ko, sudarant sąlygas didžiajai teismų sistemos reformai, pradėtai 2015 m. gruodžio mėn.

2022 m. bus švenčiamos Teisingumo Teismo įkūrimo 70-osios metinės. Šia proga institucijoje ir už jos ribų bus organizuojami įvairūs renginiai, kuriais bus siekiama stiprinti ryšį su piliečiais ir didinti abiejų teismų vaidmens ir jurisprudencijos skaidrumą. Šios iniciatyvos kartu su vykdomais projektais dėl sprendimų skelbimo ir posėdžių transliavimo internetu yra bendro siekio atverti institucijos duris visai Europai, o ne tik lankytojų grupėms rezultatas.

Tikiuosi, kad situacija greitai vėl taps normali, ir norėčiau dar kartą nuoširdžiai padėkoti savo kolegoms ir visiems institucijos darbuotojams už jų šiais dar vienais labai ypatingais metais parodytą pavyzdingą atsidavimą ir gebėjimą prisitaikyti.

CVRIA
GRANDE SALLE D'AUDIENCE

1

I skyrius
Teisingumo Teismas

A.
Teisingumo Teismo raida ir veikla 2021 m.

Parengė Teisingumo Teismo pirmininkas **Koen Lenaerts**

Šiame pirmame skyriuje apibendrinama 2021 m. Teisingumo Teismo veikla. Šioje dalyje (A) apžvelgiama teismo raida per praėjusius metus ir jo teisminė veikla. Antroje dalyje (B), kaip ir kiekvienais metais, pateikiama pagal sritis suskirstyta pagrindinė jurisprudencija. Trečioje ir ketvirtoje dalyse (C ir D) pateikiama praėjusių metų pagrindinių statistinių tendencijų apžvalga ir komentarai, o paskutinėje penktoje dalyje (E) pristatoma Teisingumo Teismo 2021 m. sudėtis.

1.1. 2021 m. įvyko svarbus dalinis Teisingumo Teismo sudėties atnaujinimas – vienu metu kadenciją baigė devyni nariai ir pradėjo kiti devyni. 2021 m. spalio 7 d. įvykusiame iškilmingame posėdyje buvo pagerbti Rosario Silva de Lapuerta (Teisingumo Teismo teisėja nuo 2003 m., penkių teisėjų kolegijos pirmininkė 2012–2018 m. ir pirmininko pavaduotoja nuo 2018 m.), Michail Vilaras (Bendrojo Teismo teisėjas 1998–2010 m., Teisingumo Teismo teisėjas nuo 2015 m. ir penkių teisėjų kolegijos pirmininkas nuo 2018 m.), Endre Juhász (Teisingumo Teismo teisėjas nuo 2004 m.), Camelia Toader (Teisingumo Teismo teisėja nuo 2007 m.), Daniel Šváby (Bendrojo Teismo teisėjas 2004–2009 m. ir Teisingumo Teismo teisėjas nuo 2009 m.), Henrik Saugmandsgaard Øe ir Michal Bobek (generaliniai advokatai nuo 2015 m.), Evgeni Tanchev (generalinis advokatas nuo 2016 m.) ir Gerard Hogan (generalinis advokatas nuo 2018 m.).

Ta pačia proga kadenciją pradėjo teisėjai Dimitrios Gratsias (Graikija), Maria Lourdes Arastey Sahún (Ispanija), Miroslav Gavalec (Slovakija), Zoltán Csehi (Vengrija) ir Octavia Spineanu-Matei (Rumunija), taip pat generaliniai advokatai Anthony Collins (Airija), Nicholas Emiliou (Kipras), Tamara Čapeta (Kroatija) ir Laila Medina (Latvija).

Be to, pakartotinai buvo paskirti septyni teisėjai: Koen Lenaerts (Belgija), 2021 m. spalio 8 d. perrinktas Teismo pirmininku, Lars Bay Larsen (Danija), tą pačią dieną išrinktas Teismo pirmininko pavaduotoju, Siniša Rodin (Kroatija), François Biltgen (Liuksemburgas), Küllike Jürimäe (Estija), Eugene Regan (Airija) ir Niilo Jääskinen (Suomija). Savo ruožtu Juliane Kokott (Vokietija), Manuel Campos Sánchez-Bordona (Ispanija) ir Athanasios Rantos (Graikija) buvo pakartotinai paskirti generaliniais advokatais.

Galiausiai 2021 m. spalio 26 d. Alfredo Calot Escobar buvo perrinktas Teismo kancleriu laikotarpiui nuo 2022 m. spalio 7 d. iki 2028 m. spalio 6 d.

1.2. Kaip ir 2020 m., 2021 m. Teisingumo Teismo veiklą taip pat paveikė sveikatos krizė, tačiau dėl priemonių, kurių buvo imtasi krizės pradžioje, kad Teismas galėtų vykdyti savo misiją, nepaisydamas iškilusių sunkumų, ir visų pirma dėl vaizdo konferencijų, leidžiančių šalių atstovams teismo posėdžiuose teikti paaiškinimus per atstumą, Teisingumo Teismas galėjo išlaikyti aukštą veiklos standartą. Kol kas nesileidžiant į išsamesnes pastabas – jos bus pateiktos šio (Metinio pranešimo) skyriaus C dalyje, pažymėtina, kad iš praėjusių metų statistinių duomenų ryškėja keletas tendencijų.

2021 m. Teisingumo Teismas gavo 838 bylas. Palyginti su praėjusiais metais, šis skaičius smarkiai išaugo (737 bylos 2020 m.), tai daugiausia lėmė padidėjęs apeliacinių skundų, apeliacinių skundų dėl įstojimo į bylą arba apeliacinių skundų dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo (232 bylos, palyginti su 131 byla ankstesniais

metais) skaičius. 2021 m. Teisingumo Teismui pateiktų prašymų priimti prejudicinį sprendimą skaičius (567), palyginti su praėjusiais metais (557), taip pat padidėjo, tačiau labiausiai stebina skirtingas geografinis šių prašymų pasiskirstymas. Nors prašymų priimti prejudicinį sprendimą skaičius iš kai kurių valstybių narių (pvz., Vokietijos ir Austrijos) per pastaruosius metus smarkiai sumažėjo, tokių prašymų iš Bulgarijos, Rumunijos, Lietuvos ir Slovėnijos skaičius išaugo daugiau nei dvigubai, o tai rodo Teisingumo Teismo ir valstybių narių teismų dialogo dėl prejudicinių sprendimų gyvybingumą. Tačiau 2021 m. pareikštų tiesioginių ieškinių skaičius buvo vienas mažiausių Teisingumo Teismo istorijoje – tik 29 bylos.

Kiek tai susiję su baigtomis nagrinėti bylomis, Teisingumo Teismas pasiekė labai panašų rezultatą kaip ir praėjusiais metais: 2021 m. užbaigtos 772 bylos, o 2020 m. – 792 bylos. Šių bylų paskirstymas kolegijoms yra gana panašus kaip ir 2020 m., tačiau nutarčių, kuriomis išsprendžiama byla, ypač apeliacinių nutarčių, skaičius padidėjo. Beveik pusė 2021 m. baigtų nagrinėti apeliacinių skundų buvo išspręsta nutartimi, priimta remiantis Procedūros reglamento 170b straipsniu arba 181 straipsniu.

Vidutinė bylų nagrinėjimo trukmė (16,6 mėnesio) buvo ilgesnė nei praėjusiais metais (15,4 mėnesio), tačiau šį pailgėjimą daugiausia lėmė priemonės, kurių Teisingumo Teismas ėmėsi siekdamas sušvelninti sveikatos krizės padarinius, visų pirma suteikdamas šalims papildomą vieno mėnesio terminą procesiniams dokumentams ar rašytinėms pastaboms pateikti ir, užuot rengęs posėdžius, pateikdamas klausimus, į kuriuos reikėjo atsakyti raštu, o dėl to neišvengiamai pailgėjo bylos nagrinėjimo trukmė, nes reikėjo skirti pakankamai laiko šalims atsakymams pateikti ir šiems atsakymams išversti į proceso kalbą ir į Teisingumo Teismo darbo kalbą.

Visa tai paaiškina teisme nagrinėjamų bylų skaičiaus, kuris 2021 m. gruodžio 31 d. siekė 1113 bylų, padidėjimą. Kadangi negalima atmesti tolesnio iškeltų bylų skaičiaus didėjimo, 2022 m. Teisingumo Teismas ir toliau atidžiai stebės šiuos duomenis ir prireikus imsis reikiamų priemonių, kad ir toliau galėtų vykdyti savo misiją teisės subjektų labui, įskaitant prireikus pasiūlymų dėl teisėkūros priemonių rengimą.

B.
2021 m. Teisingumo Teismo jurisprudencija

I. Sąjungos vertybės

1. Teisinės valstybės principo laikymasis

2021 m. Teisingumo Teismas priėmė nemažai sprendimų dėl ESS 2 straipsnyje įtvirtintų pagrindinių Europos Sąjungos vertybių. Septyniuose šiame skyriuje aptariamuose sprendimuose pateikta šiuo klausimu svarbių išaiškinimų dėl teisinės valstybės principo laikymosi. Šios vertybės išsaugojimas visų pirma pasireiškia teise į veiksmingą teisminę gynybą, o ši reiškia pagarbą teisėjų nepriklausomumo, nepašalinamumo ir nešališkumo principams. Pirmieji du sprendimai susiję su teisingumo ir kovos su korupcija reforma Rumunijoje, kiti keturi sprendimai – su Lenkijos teismų reforma, o paskutinis – su Maltoje galiojančia teisėjų skyrimo procedūra.

2021 m. gegužės 18 d. Teisingumo Teismo (didžioji kolegija) sprendimas *Asociaţia „Forumul Judecătorilor din România“ ir kt.* (C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-291/19, C-355/19 ir C-397/19, EU:C:2021:393)

Rumunijos teismai, nagrinėdami juridinių ar fizinių asmenų ginčus su institucijomis ar įstaigomis, pavyzdžiui, Rumunijos teismų inspekcija, Aukščiausiąja magistratų taryba, Prokuratūra prie Aukščiausiojo kasacinio ir teisingumo teismo, pateikė Teisingumo Teismui šešis prašymus priimti prejudicinį sprendimą.

Ginčai pagrindinėse bylose kilo dėl didelės reformos teisingumo ir kovos su korupcija Rumunijoje srityje; ši reforma nuo 2007 m. dėl Rumunijos stojimo į Sąjungą Europos Sąjungos mastu vykdoma pagal Sprendime 2006/928[1] nustatytą bendradarbiavimo ir tikrinimo mechanizmą (toliau – BTM).

2004 m., vykstant deryboms dėl stojimo į Sąjungą, Rumunija, siekdama pagerinti teisingumo sistemos nepriklausomumą ir veiksmingumą, priėmė tris įstatymus, vadinamuosius teisingumo įstatymus, susijusius su teisėjų ir prokurorų statusu, teismų sistemos organizavimu ir Aukščiausiąja magistratų taryba. 2017–2019 m. šie įstatymai buvo iš dalies pakeisti įstatymais ir nepaprastaisiais vyriausybės potvarkiais, priimtais remiantis Rumunijos Konstitucija. Ieškovai pagrindinėje byloje ginčijo kai kurių šių įstatymų pakeitimų suderinamumą su Sąjungos teise. Grįsdami savo ieškinius jie rėmėsi tam tikromis Europos Komisijos parengtomis nuomonėmis

1| 2006 m. gruodžio 13 d. Komisijos sprendimas 2006/928/EB, nustatantis bendradarbiavimo su Rumunija ir jos pažangos siekiant orientacinių tikslų teismų reformos ir kovos su korupcija srityse patikrinimo mechanizmą (OL L 354, 2006, p. 56).

ir ataskaitomis dėl Rumunijos padarytos pažangos pagal BTM, kuriose, jų teigimu, atsižvelgiant į kovos su korupcija veiksmingumo ir teisminės valdžios nepriklausomumo garantijos reikalavimus kritikuojamos 2017–2019 m. priimtos Rumunijos nuostatos.

Šiomis aplinkybėmis prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikę teismai teiravosi dėl BTM pobūdžio ir teisinių pasekmių, taip pat dėl Komisijos pagal šį mechanizmą parengtų ataskaitų apimties. Šių teismų nuomone, minėto mechanizmo turinys, pobūdis ir trukmė turėtų būti laikomi patenkančiais į Stojimo sutarties taikymo sritį, o šiose ataskaitose suformuluoti reikalavimai laikytini privalomais Rumunijai. Vis dėlto šiuo klausimu minėti teismai nurodė nacionalinių teismų jurisprudenciją, pagal kurią Sąjungos teisė nėra viršesnė už Rumunijos konstitucinę santvarką, o Sprendimas 2006/928 negali būti laikomas orientacine norma atliekant konstitucingumo kontrolę, nes šis sprendimas buvo priimtas iki Rumunijos įstojimo į Sąjungą, o Teisingumo Teismas nėra pateikęs jokio išaiškinimo dėl klausimo, ar jo turinys, pobūdis ir galiojimo trukmė patenka į Stojimo sutarties taikymo sritį.

Teisingumo Teismo vertinimas

Pirma, Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) konstatavo, kad Sprendimas 2006/928 ir remiantis šiuo sprendimu Komisijos parengtos ataskaitos yra Sąjungos institucijos priimti aktai, kuriuos galima aiškinti pagal SESV 267 straipsnį. Paskui Teisingumo Teismas nusprendė, kad minėtas sprendimas, kiek tai susiję su jo teisiniu pobūdžiu, turiniu ir pasekmėmis laiko atžvilgiu, patenka į Stojimo sutarties taikymo sritį, nes jis yra priemonė, priimta remiantis Stojimo aktu, kuri Rumunijai privaloma nuo jos įstojimo į Sąjungą dienos.

Dėl Sprendimo 2006/928 teisinių pasekmių Teisingumo Teismas konstatavo, kad šis sprendimas visais aspektais yra privalomas Rumunijai nuo jos įstojimo į Sąjungą ir įpareigoja pasiekti jo priede nurodytus orientacinius tikslus, kurie taip pat privalomi. Šiais tikslais, apibrėžtais dėl trūkumų, kuriuos Komisija nustatė iki Rumunijos įstojimo į Sąjungą, be kita ko, siekiama užtikrinti, kad ši valstybė narė laikytųsi teisinės valstybės vertybės. Taigi Rumunija turi imtis tinkamų priemonių šiems tikslams pasiekti ir nesiimti bet kokių priemonių, kurios gali trukdyti pasiekti šių tikslų.

Dėl remiantis Sprendimu 2006/928 parengtų Komisijos ataskaitų teisinių pasekmių Teisingumo Teismas patikslino, kad ataskaitose nustatomi reikalavimai Rumunijai ir pateikiamos šiai valstybei nariai skirtos „rekomendacijos“ orientaciniams tikslams pasiekti. Pagal lojalaus bendradarbiavimo principą Rumunija turi tinkamai atsižvelgti į minėtus reikalavimus ir rekomendacijas ir neturi priimti ar palikti galioti tokių orientaciniuose tiksluose apibrėžtose srityse taikytinų priemonių, kurios galėtų pakenkti tuose reikalavimuose ir rekomendacijose nustatytam rezultatui.

- Paskyrimas *ad interim* į vadovaujamas pareigas Teismų inspekcijoje

Antra, konstatavęs, kad Rumunijoje teisingumo sistemos organizavimą reglamentuojantys teisės aktai patenka į Sprendimo 2006/928 taikymo sritį, Teisingumo Teismas priminė, kad pats veiksmingos teisminės kontrolės, skirtos Sąjungos teisės laikymuisi užtikrinti, egzistavimas neatsiejamas nuo teisinės valstybės vertybės, saugomos pagal Europos Sąjungos sutartį. Paskui jis pažymėjo, kad kiekviena valstybė narė pagal ESS 19 straipsnį turi užtikrinti, kad institucijos, priskirtos jos teisių gynimo priemonių Sąjungos teisės priklausančiose srityse sistemai, kaip „teismai“, kaip tai suprantama pagal Sąjungos teisę, atitiktų veiksmingos teisminės gynybos reikalavimus. Kadangi nagrinėjami nacionalinės teisės aktai taikomi bendrosios kompetencijos teisėjams, kurie turi priimti sprendimą dėl su Sąjungos teisės taikymu ar aiškinimu susijusių klausimų, jie turi atitikti minėtus reikalavimus. Itin svarbu išsaugoti tokių teisėjų nepriklausomumą, kad jie būtų apsaugoti nuo išorinės įtakos ar spaudimo ir taip būtų užkirstas kelias bet kokiai tiesioginei įtakai, taip pat netiesioginės įtakos formoms, galinčioms pakreipti atitinkamų teisėjų sprendimus.

Galiausiai dėl teisėjams taikomą drausminę tvarką reglamentuojančių taisyklių Teisingumo Teismas pažymėjo, kad nepriklausomumo reikalavimas reiškia, kad būtina numatyti garantijas, reikalingas tam, kad ši tvarka nebūtų naudojama kaip teismo sprendimų turinio politinės kontrolės sistema. Taigi nacionalinės teisės aktai teisės subjektams neturėtų kelti abejonių dėl to, kad teismo institucijos, kuriai pavesta vykdyti tyrimus ir inicijuoti drausmines procedūras teisėjų ir prokurorų atžvilgiu, įgaliojimais naudojamasi kaip spaudimo jų veiklai įrankiu arba kaip tokios kontrolės įrankiu.

Atsižvelgdamas į šiuos bendro pobūdžio argumentus Teisingumo Teismas nusprendė, kad nacionalinės teisės aktai gali sukelti tokių abejonių, jeigu pagal juos, net ir laikinai, atitinkamos valstybės narės vyriausybė gali paskirti eiti vadovaujamas pareigas institucijoje, kuriai pavesta atlikti tyrimus dėl drausmės bylų ir inicijuoti drausmines procedūras teisėjų ir prokurorų atžvilgiu, pažeisdama nacionalinėje teisėje numatytą įprastą paskyrimo į pareigas procedūrą.

- Specialaus baudžiamojo persekiojimo skyriaus, turinčio išimtinę kompetenciją tirti magistratų padarytas nusikalstamas veikas, steigimas

Trečia, atsižvelgdamas į tuos pačius bendro pobūdžio argumentus Teisingumo Teismas išnagrinėjo nacionalinės teisės aktų, pagal kuriuos numatyta įsteigti specializuotą prokuratūros padalinį, turintį išimtinę kompetenciją tirti teisėjų ar prokurorų padarytas nusikalstamas veikas, suderinamumą su Sąjungos teise. Teisingumo Teismas patikslino, jog tam, kad tokie teisės aktai būtų suderinami su Sąjungos teise, jie, pirma, turi būti pateisinami objektyviais ir patikrinamais reikalavimais, susijusiais su geru teisingumo vykdymu, ir, antra, turi užtikrinti, kad šis padalinys negalėtų būti naudojamas kaip minėtų teisėjų ir prokurorų veiklos politinės kontrolės įrankis ir kad jis naudotųsi savo kompetencija, nepažeisdamas Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos (toliau – Chartija) reikalavimų. Neįvykdžius šių reikalavimų, šie teisės aktai galėtų būti vertinami taip, kad jais siekiama sukurti teisėjų spaudimo ir bauginimo įrankį, o tai pakenktų teisės subjektų pasitikėjimui teisingumu. Teisingumo Teismas pridūrė, kad dėl nagrinėjamų nacionalinės teisės aktų negali būti pažeidžiami konkretūs įpareigojimai, tenkantys Rumunijai pagal Sprendimą 2006/928 kovos su korupcija srityje.

Nacionalinis teismas turi patikrinti, ar reforma, kurią vykdant Rumunijoje buvo įsteigtas specializuotas prokuratūros padalinys, atsakingas už tyrimus teisėjų ir prokurorų atžvilgiu, taip pat į šį padalinį paskirtų prokurorų skyrimo taisyklės nėra tokio pobūdžio, kad dėl jų šis padalinys galėtų tapti priklausomas nuo išorės veiksnių. Kiek tai susiję su Chartija, nacionalinis teismas turi patikrinti, ar dėl nagrinėjamų nacionalinės teisės aktų neužkertamas kelias tam, kad atitinkamiems teisėjams ir prokurorams iškeltos bylos būtų išnagrinėtos per protingą terminą.

- Valstybės turtinė atsakomybė ir teisėjų asmeninė atsakomybė dėl teismo klaidos

Ketvirta, Teisingumo Teismas nusprendė, kad nacionalinės teisės aktai, reglamentuojantys valstybės turtinę atsakomybę ir teisėjų asmeninę atsakomybę už žalą, padarytą dėl teismo klaidos, gali būti suderinami su Sąjungos teise tik tuo atveju, jeigu teisėjo patraukimas asmeninėn atsakomybėn jam pareiškiant atgręžtinį reikalavimą dėl padarytos teismo klaidos būtų galimas tik išimtiniais atvejais, kai laikomasi objektyvių bei patikrinamų kriterijų, susijusių su gero teisingumo vykdymo reikalavimais, ir suteikiamos garantijos, skirtos bet kokiam išoriniam spaudimui dėl teismo sprendimų turinio išvengti. Šiuo tikslu labai svarbu, kad būtų numatytos aiškios ir tikslios taisyklės, apibrėžiančios elgesį, dėl kurio gali kilti teisėjų asmeninė atsakomybė, tam, kad būtų užtikrintas jų veiklai būdingas nepriklausomumas ir išvengta pavojaus, kad jų asmeninė atsakomybė gali kilti vien dėl jų priimto sprendimo. Vien to, kad sprendime yra padaryta teismo klaida, nepakanka, kad kiltų asmeninė atitinkamo teisėjo atsakomybė.

Dėl teisėjų patraukimo asmeninėn atsakomybėn tvarkos pažymėtina, kad nacionalinės teisės aktuose turi būti aiškiai ir tiksliai numatytos būtinos garantijos, užtikrinančios, kad nei tyrimas, skirtas patikrinti, ar susiklostė sąlygos ir aplinkybės, dėl kurių gali kilti ši atsakomybė, nei atgręžtinis reikalavimas neatrodo galintys tapti spaudimo teismų veiklai įrankiais. Siekiant, kad tokia tvarka neturėtų atgrasomojo poveikio

teisėjams, atliekantiems savo sprendimų priėmimo funkciją nepriklausomai, pačios kompetentingos institucijos, siekdamos pradėti ir atlikti šį tyrimą bei pareikšti minėtą reikalavimą, turi būti tokios, kurios savo veiklą vykdo objektyviai ir nešališkai, o esminės sąlygos ir procedūriniai reikalavimai turi būti tokie, kad negalėtų kilti pagrįstų abejonių dėl šių institucijų nešališkumo. Be to, svarbu, kad būtų visiškai paisoma Chartijoje įtvirtintų teisių, visų pirma teisėjo teisės į gynybą, ir kad instancija, kompetentinga priimti sprendimą dėl teisėjo asmeninės atsakomybės, būtų teismas. Kalbant konkrečiai, teismo klaidos buvimas negali būti konstatuotas vykstant procesui, pradėtam valstybei pareiškus atgręžtinį reikalavimą atitinkamam teisėjui, jei šis nebuvo išklausytas per ankstesnį procesą dėl valstybės turtinės atsakomybės.

- Sąjungos teisės viršenybės principas

Penkta, Teisingumo Teismas nusprendė, kad pagal Sąjungos teisės viršenybės principą draudžiami konstitucinio lygmens nacionalinės teisės aktai, pagal kuriuos žemesnės instancijos teismas negali savo iniciatyva netaikyti nacionalinės teisės nuostatos, patenkančios į Sprendimo 2006/928 taikymo sritį ir prieštaraujančios Sąjungos teisei. Teisingumo Teismas priminė, kad pagal suformuotą jurisprudenciją Sąjungos teisės viršenybės principo pasekmės taikomos visoms valstybės narės institucijoms, ir tam negali kliudyti net ir konstitucinio lygmens vidaus nuostatos, susijusios su jurisdikcijos pasidalijimu. Taip pat primindamas, kad nacionaliniai teismai privalo vidaus teisę aiškinti kuo labiau atsižvelgdami į Sąjungos teisėje nustatytus reikalavimus arba savo iniciatyva netaikyti jokios prieštaraujančios nacionalinės teisės nuostatos, kuri negali būti tokio Sąjungos teisę atitinkančio aiškinimo dalykas, Teisingumo Teismas konstatavo, kad, nustačius ES sutarties arba Sprendimo 2006/928 pažeidimą, pagal Sąjungos teisės viršenybės principą reikalaujama, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas netaikytų nagrinėjamų nacionalinės teisės nuostatų, nesvarbu, ar jos yra įtvirtintos įstatymuose, ar konstitucinio lygmens teisės aktuose.

2021 m. gruodžio 21 d. Teisingumo Teismo (didžioji kolegija) sprendimas *Euro Box Promotion ir kt.* (C-357/19, C-379/19, C-547/19, C-811/19 ir C-840/19, EU:C:2021:1034)

Šios bylos yra susijusios su Rumunijoje tebevykstančia teisingumo reforma kovos su korupcija srityje; ši reforma buvo ankstesnio Teisingumo Teismo sprendimo dalykas[2]. Ši reforma Europos Sąjungos mastu nuo 2007 m. prižiūrima pagal bendradarbiavimo ir tikrinimo mechanizmą, kuris sukurtas Sprendimu 2006/928 dėl Rumunijos įstojimo į Sąjungą (toliau – BTM).

Šiose bylose kilo klausimas, ar taikant jurisprudenciją, suformuotą įvairiuose *Curtea Constituțională a României* (Konstitucinis Teismas, Rumunija) sprendimuose dėl sukčiavimo ir korupcijos srityse taikytinų baudžiamojo proceso normų, gali būti pažeista Sąjungos teisė, be kita ko, šios teisės nuostatos, kuriomis siekiama apsaugoti Sąjungos finansinius interesus, teisėjų nepriklausomumo garantiją ir teisinės valstybės vertybę, taip pat Sąjungos teisės viršenybės principą.

Bylose C-357/19, C-547/19, C-811/19 ir C-840/19 *Înalta Curte de Casație și Justiție* (Aukščiausiasis kasacinis ir teisingumo teismas, Rumunija, toliau – AKTT) nuteisė kelis asmenis, įskaitant buvusius parlamento narius ir ministrus, už PVM sukčiavimo, korupcijos ir prekybos poveikiu nusikaltimus, susijusius su Europos Sąjungos lėšų valdymu. Konstitucinis Teismas panaikino šiuos nuosprendžius dėl to, kad konkrečios sudėties teismo kolegijos buvo sudarytos neteisėtai, motyvuodamas tuo, kad, pirma, bylas, kurias AKTT nagrinėjo kaip pirmoji

2| 2021 m. gegužės 18 d. Sprendimas ***Asociația „Forumul Judecătorilor din România" ir kt.*** (C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-291/19, C-355/19 ir C-397/19, EU:C:2021:393).

instancija, turėjo nagrinėti konkrečios sudėties kolegija, kurios specializacija – korupcijos bylos[3], antra, bylose, kurias AKTT nagrinėjo kaip apeliacinė instancija, visi konkrečios sudėties teismo kolegijos teisėjai turėjo būti skiriami traukiant burtus[4].

Byloje C-379/19 *Tribunalul Bihor* (Bihoro apygardos teismas, Rumunija) patraukė baudžiamojon atsakomybėn kelis asmenis, kaltinamus dėl nusikalstamų veikų, susijusių su korupcija ir prekyba poveikiu. Nagrinėdamas prašymą neatsižvelgti į įrodymus šis teismas susidūrė su Konstitucinio Teismo jurisprudencijos, kurioje prieštaraujančiu Konstitucijai buvo pripažintas įrodymų baudžiamojoje byloje surinkimas dalyvaujant Rumunijos žvalgybos tarnybai, taikymo klausimu; dėl tokio taikymo atitinkami įrodymai iš baudžiamojo proceso pašalinami atgaline data[5].

Šiomis aplinkybėmis AKTT ir Bihoro apygardos teismas kreipėsi į Teisingumo Teismą dėl šių Konstitucinio Teismo sprendimų atitikties Sąjungos teisei[6]. Pirmiausia Bihoro apygardos teismas klausė, ar BTM ir ataskaitos, kurias Komisija parengė pagal šį mechanizmą, yra privalomos[7]. Paskui AKTT kėlė klausimą dėl galimos sisteminės nebaudžiamumo kovojant su sukčiavimu ir korupcija rizikos. Galiausiai šie teismai taip pat klausė, ar gali, remdamiesi Sąjungos teisės viršenybės ir teisėjų nepriklausomumo principais, netaikyti Konstitucinio Teismo sprendimo, nors pagal Rumunijos teisę tai, kad magistratai nepaiso Konstitucinio Teismo sprendimo, laikoma drausminiu pažeidimu.

Teisingumo Teismo vertinimas

- BTM privalomumas

Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) patvirtino savo ankstesniame sprendime suformuotą jurisprudenciją, pagal kurią visas BTM yra privalomas Rumunijai[8]. Prieš įstojimą Sąjungos institucijų priimti aktai privalomi Rumunijai nuo jos įstojimo dienos. Taip yra Sprendimo 2006/928 atveju, kuris Rumunijai yra privalomas visas, kol nėra panaikintas. Orientaciniai tikslai, skirti teisinės valstybės principo laikymuisi užtikrinti, taip pat yra privalomi. Taigi Rumunija privalo imtis tinkamų priemonių šiems tikslams pasiekti, atsižvelgdama į Komisijos parengtose ataskaitose pateiktas rekomendacijas[9].

- Pareiga numatyti veiksmingas ir atgrasomąsias sankcijas už nusikalstamas veikas, susijusias su Sąjungos finansiniams interesams kenkiančiu sukčiavimu arba korupcija

3| 2019 m. liepos 3 d. Sprendimas Nr. 417/2019.

4| 2018 m. lapkričio 7 d. Sprendimas Nr. 685/2018.

5| 2016 m. vasario 16 d. Sprendimas Nr. 51/2016, 2017 m. gegužės 4 d. Sprendimas Nr. 302/2017 ir 2019 m. sausio 16 d. Sprendimas Nr. 26/2019.

6| ESS 2 straipsnis ir 19 straipsnio 1 dalies antra pastraipa, SESV 325 straipsnio 1 dalis, 1995 m. liepos 26 d. Briuselyje pasirašytos ir prie 1995 m. liepos 26 d. Tarybos akto pridėtos Konvencijos dėl Europos Bendrijų finansinių interesų apsaugos, parengtos vadovaujantis Europos Sąjungos sutarties K.3 straipsniu (OL C 316, 1995, p. 48; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 1 t., p. 9), 2 straipsnis, taip pat Sprendimas 2006/928.

7| Pagal 2018 m. kovo 6 d. Konstitucinio Teismo sprendimą Nr. 104/2018 Sprendimas 2006/928 negali būti laikomas orientacine norma vykdant konstitucingumo kontrolę.

8| 2021 m. gegužės 18 d. Sprendimas ***Asociaţia „Forumul Judecătorilor din România" ir kt.*** (C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-291/19, C-355/19 ir C-397/19, EU:C:2021:393).

9| Pagal ESS 4 straipsnio 3 dalyje įtvirtintą lojalaus bendradarbiavimo principą.

Konstitucinio Teismo jurisprudenciją, pagal kurią turi būti panaikinti neteisėtai sudarytų konkrečios sudėties teismo kolegijų nuosprendžiai, draudžiama taikyti pagal Sąjungos teisę, jeigu dėl šios jurisprudencijos, taip pat nacionalinių nuostatų dėl senaties kyla sisteminė nebaudžiamumo už sunkius nusikaltimus, susijusius su Sąjungos finansiniams interesams kenkiančiu sukčiavimu ar korupcija, sudarančias veikas rizika.

Nors normos, reglamentuojančios teisingumo sistemos organizavimą valstybėse narėse, be kita ko, susijusios su konkrečios sudėties teismo kolegijų sudarymu sukčiavimo ir korupcijos bylose, iš principo priklauso šių valstybių kompetencijai, visų pirma Teisingumo Teismas priminė, kad šios valstybės vis tiek privalo laikytis įpareigojimų, kurie joms nustatyti pagal Sąjungos teisę.

Prie tokių įpareigojimų priskiriama kova su Sąjungos finansiniams interesams kenkiančiomis neteisėtomis veikomis, įskaitant korupcinio pobūdžio nusikalstamas veikas, atgrasomosiomis ir veiksmingomis priemonėmis[10]. Kiek tai susiję su Rumunija, šį įpareigojimą papildo iš Sprendimo 2006/928 kylantis šios valstybės narės įpareigojimas veiksmingai kovoti su korupcija, visų pirma su aukštas pareigas užimančių asmenų korupcija.

Iš jo kylantis veiksmingumo reikalavimas būtinai taikomas tiek persekiojimui ir sankcijoms už šias nusikalstamas veikas, tiek skirtų bausmių taikymui, nes, veiksmingai nevykdant sankcijų už šiems interesams kenkiančio sukčiavimo ir apskritai korupcijos nusikalstamas veikas, jos negali būti veiksmingos ir atgrasomosios. Paskui Teisingumo Teismas pažymėjo, kad pirmiausia nacionalinis įstatymų leidėjas turi imtis būtinų priemonių, kad užtikrintų, jog dėl tokioms nusikalstamoms veikoms taikomų procesinių nuostatų nekiltų sisteminės nebaudžiamumo rizikos. Nacionaliniai teismai turi netaikyti vidaus nuostatų, kurios kliudo taikyti veiksmingas ir atgrasomąsias sankcijas.

Šiuo atveju, taikant aptariamą Konstitucinio Teismo jurisprudenciją, atitinkamos sukčiavimo ir korupcijos bylos peržiūrimos, prireikus kelis kartus, pirmojoje ir (arba) apeliacinėje instancijose. Turint omenyje tokios peržiūros sudėtingumą ir trukmę dėl jos neišvengiamai pailgėja atitinkamų baudžiamųjų procesų trukmė. Teisingumo Teismas priminė ne tik aplinkybę, kad Rumunija įsipareigojo sutrumpinti baudžiamąjį procesą korupcijos bylose, bet ir tai, kad, atsižvelgiant į Rumunijai pagal Sprendimą 2006/928 tenkančius konkrečius įpareigojimus, dėl nacionalinės teisės aktų ir praktikos šioje srityje neturėtų pailgėti su korupcija susijusių nusikalstamų veikų tyrimų trukmė arba kaip nors kitaip būti susilpninta kova su korupcija[11]. Be to, atsižvelgiant į nacionalines normas dėl senaties, dėl aptariamų bylų peržiūros galėtų sueiti nusikalstamų veikų senatis ir galėtų būti užkirstas kelias veiksmingam ir atgrasomajam asmenų, kurie Rumunijoje ėjo aukščiausias valstybines pareigas ir buvo nuteisti už tai, kad, vykdydami savo pareigas, atliko sunkius sukčiavimo ir (arba) korupcijos veiksmus, nubaudimui. Taigi šios kategorijos asmenų nebaudžiamumo rizika taptų sisteminė ir kiltų grėsmė tikslui kovoti su aukštas pareigas užimančių asmenų korupcija.

Galiausiai Teisingumo Teismas priminė, jog pareiga užtikrinti, kad už tokius nusikaltimus būtų taikomos veiksmingos ir atgrasomosios bausmės, neatleidžia prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nuo pareigos patikrinti, ar laikomasi Chartijos 47 straipsnyje garantuojamų pagrindinių teisių; šis teismas negali taikyti tokią sisteminę nebaudžiamumo riziką keliančio nacionalinio pagrindinių teisių apsaugos standarto. Iš šio straipsnio kylantys reikalavimai neužkerta kelio galimam Konstitucinio Teismo jurisprudencijos, susijusios su korupcijos bylas nagrinėjančių konkrečios sudėties teismo kolegijų specializacija ir sudėtimi, netaikymui, kuris sukeltų tokią riziką.

10| Pagal SESV 325 straipsnio 1 dalį.

11| Akto dėl Bulgarijos Respublikos ir Rumunijos stojimo sąlygų ir Sutarčių, kuriomis yra grindžiama Europos Sąjunga, pritaikomųjų pataisų (OL L 157, 2005, p. 203) IX priedo I dalies 5 punktas.

- Teisėjų nepriklausomumo garantija

Pagal Sąjungos teisę nedraudžiama, kad Konstitucinio Teismo sprendimai būtų privalomi bendrosios kompetencijos teismams su sąlyga, kad užtikrinamas šio teismo nepriklausomumas nuo įstatymų leidžiamosios ir vykdomosios valdžių. Vis dėlto pagal šią teisę draudžiama, kad nacionalinių teismų teisėjų drausminė atsakomybė kiltų dėl bet kokio tokių sprendimų nepaisymo.

Pirma, kadangi veiksmingos teisminės kontrolės, skirtos Sąjungos teisės laikymuisi užtikrinti, egzistavimas yra būdingas teisinei valstybei, bet kuris teismas, turintis taikyti ar aiškinti Sąjungos teisę, turi atitikti veiksmingos teisminės gynybos reikalavimus. Tam itin svarbu, kad teismai būtų nepriklausomi. Teisėjai turi būti apsaugoti nuo išorinės įtakos ar spaudimo, kurie gali kelti grėsmę jų nepriklausomumui. Be to, vadovaujantis valdžių padalijimo principu, būdingu teisinės valstybės veikimui, turi būti užtikrintas teismų nepriklausomumas nuo įstatymų leidžiamosios ir vykdomosios valdžių.

Antra, nors pagal Sąjungos teisę iš valstybių narių nereikalaujama įtvirtinti konkretaus konstitucinio modelio, reglamentuojančio įvairių valstybės valdžios institucijų santykius, Teisingumo Teismas pažymėjo, kad vis dėlto valstybės narės turi laikytis, be kita ko, iš šios teisės kylančių teismų nepriklausomumo reikalavimų. Šiomis aplinkybėmis Konstitucinio Teismo sprendimai gali būti privalomi bendrosios kompetencijos teismams, jeigu pagal nacionalinę teisę užtikrinamas šio teismo nepriklausomumas nuo įstatymų leidžiamosios ir vykdomosios valdžių. Bet jei pagal nacionalinę teisę šis nepriklausomumas neužtikrinamas, tokie nacionalinės teisės aktai ar praktika draudžiami pagal Sąjungos teisę, nes toks konstitucinis teismas negali užtikrinti pagal šią teisę reikalaujamos veiksmingos teisminės gynybos.

Trečia, siekiant išsaugoti teismų nepriklausomumą, drausminė tvarka turi užtikrinti, kad bus išvengta bet kokio pavojaus, jog tokia tvarka bus naudojama kaip politinės teismo sprendimų turinio kontrolės sistema. Šiuo klausimu pažymėtina, jog atitinkamas teisėjas negali būti patrauktas drausminėn atsakomybėn vien dėl to, kad teismo sprendime galimai padaryta nacionalinės ir Sąjungos teisės normų aiškinimo ir taikymo klaidų ar faktinių aplinkybių ir įrodymų vertinimo klaidų. Iš tiesų teisėjo drausminė atsakomybė už teismo sprendimą turi kilti tik labai išimtiniais atvejais ir turi būti apribota garantijomis, skirtomis bet kokiam išoriniam spaudimui dėl teismo sprendimų turinio išvengti. Nacionalinės teisės aktai, pagal kuriuos nacionalinių bendrosios kompetencijos teismų teisėjų drausminė atsakomybė kyla visais atvejais, kai jie nesilaiko Konstitucinio Teismo sprendimų, neatitinka šių sąlygų.

- Sąjungos teisės viršenybė

Pagal Sąjungos teisės viršenybės principą draudžiama, kad nacionaliniai teismai negalėtų netaikyti Sąjungos teisei prieštaraujančių Konstitucinio Teismo sprendimų, nes priešingu atveju būtų taikomos drausminės nuobaudos.

Teisingumo Teismas priminė, kad savo jurisprudencijoje dėl EEB sutarties jis įtvirtino Bendrijos teisės viršenybės principą, pagal kurį ši teisė laikoma turinčia viršenybę prieš valstybių narių teisę. Šiuo klausimu Teisingumo Teismas konstatavo, kad savarankiškos teisės sistemos, kurią valstybės narės pripažino abipusiškumo pagrindu, sukūrimas EEB sutartimi reiškia, kad jos prieš šią teisės sistemą negali remtis vėlesne vienašale priemone, taip pat negali priešpriešinti iš EEB sutarties kilusios teisės ir bet kokių nacionalinės teisės nuostatų, kad ši teisė neprarastų Bendrijos pobūdžio ir nebūtų kvestionuojamas pačios Bendrijos teisinis pagrindas. Iš tiesų Bendrijos teisės įgyvendinimo lygis negali skirtis įvairiose valstybėse, atsižvelgiant į vėliau priimtus vidaus teisės aktus, priešingu atveju kiltų pavojus EEB sutarties tikslų įgyvendinimui arba atsirastų pagal šią Sutartį draudžiama diskriminacija dėl pilietybės. Teisingumo Teismas nusprendė, kad EEB sutartis, nors ir sudaryta kaip tarptautinis susitarimas, yra konstitucinė teisinės bendrijos chartija ir kad pagrindiniai taip sukurtos Bendrijos teisės sistemos ypatumai yra jos viršenybė prieš valstybių narių teisę, taip pat daugelio nuostatų, kurios yra taikytinos pačioms valstybėms narėms ir jų piliečiams, tiesioginis veikimas.

Šie pagrindiniai Sąjungos teisės sistemos ypatumai ir jų privalomo paisymo svarba buvo patvirtinti ratifikavus visas Sutartis, kuriomis iš dalies keičiama EEB sutartis, ir, be kita ko, Lisabonos sutartį. Iš tiesų, tvirtindama šią Sutartį, valstybių narių vyriausybių atstovų konferencija Deklaracijoje Nr. 17 dėl viršenybės, pridėtoje prie Lisabonos sutartį patvirtinusios tarpvyriausybinės konferencijos Baigiamojo akto, aiškiai nurodė, kad remiantis Teisingumo Teismo suformuota jurisprudencija Sutartys ir teisės aktai, kuriuos Sąjunga priima remdamasi Sutartimis, turi viršenybę prieš valstybių narių teisės aktus šioje jurisprudencijoje nustatytomis sąlygomis.

Teisingumo Teismas pridūrė, kad ESS 4 straipsnio 2 dalyje numatyta, jog Sąjunga gerbia valstybių narių lygybę prieš Sutartis, tačiau Sąjunga gali gerbti tokią lygybę tik tuo atveju, jeigu valstybės narės pagal Sąjungos teisės viršenybės principą negali remtis vienašale priemone prieš Sąjungos teisės sistemą, kad ir kokia ji būtų. Šiomis aplinkybėmis Teisingumo Teismas taip pat pažymėjo, kad, įgyvendindamas savo išimtinę jurisdikciją pateikti galutinį minėtos teisės išaiškinimą, jis galiausiai turi patikslinti Sąjungos teisės viršenybės principo apimtį reikšmingų šios teisės nuostatų atžvilgiu, nes ši apimtis negali priklausyti nei nuo nacionalinės teisės nuostatų aiškinimo, nei nuo nacionalinio teismo pateikto Sąjungos teisės nuostatų aiškinimo, neatitinkančio Teisingumo Teismo aiškinimo.

Teisingumo Teismas priminė, kad Sąjungos teisės viršenybės principo pasekmės privalomos visoms valstybės narės institucijoms, ir tam negali kliudyti net ir konstitucinio lygmens vidaus nuostatos, susijusios su jurisdikcijos pasidalijimu. Taigi nacionaliniai teismai privalo savo iniciatyva netaikyti visų nacionalinės teisės aktų ar praktikos, kurie prieštarauja tiesiogiai veikiančiai Sąjungos teisės nuostatai, ir neprivalo prašyti, kad šie teisės aktai ar praktika būtų panaikinti įstatymais ar konstitucinio lygmens teisės aktais, arba laukti, kol tai bus padaryta.

Tai, kad nacionalinių teismų teisėjams neturi būti taikomos drausminės procedūros ar nuobaudos už tai, kad jie pasinaudojo galimybe kreiptis į Teisingumo Teismą pagal SESV 267 straipsnį, kuri priklauso jų išimtinei kompetencijai, yra su jų nepriklausomumu neatsiejamai susijusi garantija. Taigi, jeigu nacionalinio bendrosios kompetencijos teismo teisėjas, atsižvelgdamas į Teisingumo Teismo sprendimą, manytų, kad nacionalinio konstitucinio teismo jurisprudencija prieštarauja Sąjungos teisei, tai, kad šis nacionalinio teismo teisėjas nusprendžia netaikyti minėtos jurisprudencijos, negali jam užtraukti drausminės atsakomybės.

2021 m. kovo 2 d. Teisingumo Teismo (didžioji kolegija) sprendimas *A.B. ir kt. (Aukščiausiojo Teismo teisėjų skyrimas – Skundas)* (C-824/18, EU:C:2021:153)

2018 m. rugpjūčio mėn. priimtais nutarimais *Krajowa Rada Sądownictwa* (Nacionalinė teisėjų taryba, Lenkija) (toliau – NTT) nusprendė neteikti Lenkijos Respublikos Prezidentui siūlymų dėl penkių asmenų (toliau – pareiškėjai) skyrimo eiti *Sąd Najwyższy* (Aukščiausiasis Teismas, Lenkija) teisėjų pareigas ir pasiūlyti kitus kandidatus į šias pareigas. Pareiškėjai apskundė šiuos nutarimus *Naczelny Sąd Administracyjny* (Vyriausiasis administracinis teismas) – prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui. Tokius skundus reglamentavo Įstatymas dėl Nacionalinės teisėjų tarybos (toliau – NTT įstatymas), iš dalies pakeistas 2018 m. liepos mėn. įstatymu. Pagal šią teisinę tvarką buvo numatyta, pirma, kad, jeigu nagrinėjamą NTT nutarimą ginčija ne visi Aukščiausiojo Teismo teisėjų skyrimo procedūros dalyviai, šio nutarimo dalis, kurioje pasiūlytas kandidatas eiti šias pareigas, tampa galutinė, todėl Respublikos Prezidentas gali jį skirti į minėtas pareigas. Be to, galimas tokio nutarimo panaikinimas dėl skundo, kurį pateikė dalyvis, kurio kandidatūra nebuvo pasiūlyta, negali lemti naujo jo padėties vertinimo, siekiant galimo jo paskyrimo į atitinkamas pareigas. Antra, pagal tą pačią teisinę tvarką, toks skundas negalėjo būti grindžiamas tuo, kad buvo netinkamai įvertinta kandidatų atitiktis kriterijams, į kuriuos atsižvelgta priimant sprendimą dėl siūlymo skirti eiti pareigas teikimo. Savo pirminiame prašyme priimti prejudicinį sprendimą prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas,

manydamas, kad pagal tokią teisinę tvarką praktiškai panaikinamas bet koks procedūros dalyvio, kurio kandidatūra nebuvo pasiūlyta, pateikto skundo veiksmingumas, prašė Teisingumo Teismo nuomonės dėl šios tvarkos atitikties Sąjungos teisei.

Po šio pirminio kreipimosi NTT įstatymas buvo dar kartą iš dalies pakeistas 2019 m. Remiantis šia reforma, pirma, tapo neįmanoma apskųsti NTT sprendimų dėl kandidatų eiti Aukščiausiojo Teismo teisėjo pareigas pateikimo ar nepateikimo. Antra, remiantis šia reforma buvo įtvirtinta, kad nereikia priimti sprendimo dėl tokių skundų, jeigu bylos dėl jų dar nebaigtos nagrinėti, faktiškai panaikinant prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo jurisdikciją priimti sprendimą dėl tokių skundų ir galimybę gauti atsakymą į Teisingumo Teismui pateiktus prejudicinius klausimus. Šiomis aplinkybėmis papildomame prašyme priimti prejudicinį sprendimą jį pateikęs teismas Teisingumo Teismo klausė, ar ši nauja teisinė tvarka atitinka Sąjungos teisę.

Teisingumo Teismo vertinimas

Pirma, Teisingumo Teismo didžioji kolegija iš pradžių nusprendė, kad ir SESV 267 straipsnyje nustatyta nacionalinių teismų bei Teisingumo Teismo bendradarbiavimo sistema, ir ESS 4 straipsnio 3 dalyje įtvirtintas lojalaus bendradarbiavimo principas draudžia tokius teisės aktų pakeitimus, kokie buvo priimti 2019 m. Lenkijoje, jeigu nustatoma, kad jie turėjo konkrečių pasekmių, užkertančių kelią Teisingumo Teismui priimti sprendimą dėl prejudicinių klausimų, kaip antai tų, kuriuos jam pateikė prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, ir nepaliekančių nacionaliniam teismui jokios galimybės vėl teikti panašius klausimus ateityje. Šiuo klausimu Teisingumo Teismas patikslino, kad būtent prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, atsižvelgdamas į visas reikšmingas aplinkybes ir, be kita ko, kontekstą, kuriam esant Lenkijos teisės aktų leidėjas priėmė šiuos pakeitimus, turi įvertinti, ar taip yra nagrinėjamu atveju.

Be to, Teisingumo Teismas manė, kad ESS 19 straipsnio 1 dalies antroje pastraipoje numatytai valstybių narių pareigai nustatyti teisių gynimo priemones, būtinas užtikrinti teisės subjektams jų teisės į veiksmingą teisminę gynybą Sąjungos teisei priklausančiose srityse laikymąsi, taip pat gali prieštarauti tokio pobūdžio teisės aktų pakeitimai. Taip yra tuo atveju, jeigu nustatoma – o tai taip pat turi įvertinti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, remdamasis visomis reikšmingomis aplinkybėmis, – kad šie pakeitimai gali teisės subjektams sukelti pagrįstų abejonių dėl to, ar pagal NTT nutarimus paskirtiems teisėjams po jų paskyrimo nedaro įtakos išorės veiksniai, visų pirma dėl įstatymų leidžiamosios ir vykdomosios valdžios tiesioginės ir netiesioginės įtakos jiems, ir dėl jų neutralumo, kai susikerta interesai. Tokie pakeitimai gali lemti tai, kad šie teisėjai bus nelaikomi nepriklausomais ir nešališkais, o tai gali kelti grėsmę pasitikėjimui, kurį demokratinėje visuomenėje ir teisinėje valstybėje teismai turi kelti teisės subjektams.

Šią išvadą Teisingumo Teismas padarė priminęs, kad pagal Sąjungos teisę reikalaujamos nepriklausomumo ir nešališkumo garantijos suponuoja teisėjų skyrimą reglamentuojančių teisės normų egzistavimą. Be to, Teisingumo Teismas pabrėžė lemiamą NTT vaidmenį Aukščiausiojo Teismo teisėjų skyrimo procedūroje, nes jos priimtas aktas dėl kandidato pasiūlymo yra būtina sąlyga, kad kandidatas būtų paskirtas eiti pareigas. Taigi tai, kiek NTT yra nepriklausoma nuo Lenkijos įstatymų leidžiamosios ir vykdomosios valdžių, gali būti svarbu vertinant, ar jos atrinkti teisėjai atitiks nepriklausomumo ir nešališkumo reikalavimus. Be to, Teisingumo Teismas nurodė, kad galimybės pasinaudoti teismine teisių gynimo priemone nebuvimas skyrimo eiti nacionalinio Aukščiausiojo Teismo teisėjo pareigas procedūroje gali kelti problemų, jeigu visos reikšmingos aplinkybės, apibūdinančios tokią procedūrą atitinkamoje valstybėje narėje, teisės subjektams gali sukelti sisteminio pobūdžio abejonių dėl teisėjų, paskirtų pasibaigus šiai procedūrai, nepriklausomumo ir nešališkumo. Šiuo klausimu Teisingumo Teismas patikslino, kad, jei prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, remdamasis visomis jo nutartyje dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą nurodytomis reikšmingomis aplinkybėmis ir, be kita ko, teisės aktų pakeitimais, neseniai turėjusiais įtakos NTT narių skyrimo procedūrai,

padarytų išvadą, kad NTT neužtikrina pakankamos nepriklausomumo garantijos, teisių gynimo priemonės neatrinktiems kandidatams egzistavimas taptų būtinas siekiant prisidėti prie atitinkamų teisėjų skyrimo procedūros apsaugojimo nuo tiesioginės ar netiesioginės įtakos ir galiausiai išvengti minėtų abejonių kilimo.

Galiausiai Teisingumo Teismas nusprendė, kad jeigu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas padarytų išvadą, kad 2019 m. teisės aktų pakeitimai buvo priimti pažeidžiant Sąjungos teisę, pagal šios teisės viršenybės principą jis privalėtų netaikyti šių pakeitimų, neatsižvelgdamas į tai, ar jie yra įstatymų, ar konstitucinio lygmens pobūdžio, taigi ir toliau prisiimti anksčiau turėtą jurisdikciją nagrinėti ginčus, dėl kurių į jį buvo kreiptasi prieš priimant minėtus pakeitimus.

Antra, Teisingumo Teismas nusprendė, kad pagal ESS 19 straipsnio 1 dalies antrą pastraipą draudžiami tokie pakeitimai, kaip pirma nurodyti 2018 m. priimti pakeitimai Lenkijoje, jeigu nustatoma, kad jie gali teisės subjektams sukelti pagrįstų abejonių dėl to, ar taip paskirtiems teisėjams po jų paskyrimo nedaro įtakos išorės veiksniai, ir dėl jų neutralumo, kai susikerta interesai, ir todėl šie teisėjai gali būti nelaikomi nepriklausomais ir nešališkais, o tai gali kelti grėsmę pasitikėjimui, kurį demokratinėje visuomenėje ir teisinėje valstybėje teismai turi kelti teisės subjektams.

Būtent prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, atlikęs būtinus vertinimus, turės nuspręsti, ar taip yra šiuo atveju. Dėl aplinkybių, į kurias šiuo klausimu turės atsižvelgti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, Teisingumo Teismas pabrėžė, kad nacionalinės teisės nuostatos dėl, taikytinos skyrimo eiti nacionalinio Aukščiausiojo Teismo teisėjų pareigas procedūros kontekste, gali kelti problemų atsižvelgiant į iš Sąjungos teisės kylančius reikalavimus, jeigu jomis panaikinamas iki tol galiojusios teisių gynimo priemonės veiksmingumas. Teisingumo Teismas pažymėjo, pirma, kad priėmus 2018 m. teisės aktų pakeitimus nagrinėjamas skundas neteko realaus veiksmingumo ir tik sudarė teisminių teisių gynimo priemonių įvaizdį. Antra, jis pabrėžė, kad šioje byloje taip pat reikia atsižvelgti į aplinkybes, susijusias su visomis kitomis reformomis, kurios neseniai palietė Aukščiausiąjį Teismą ir NTT. Šiuo klausimu, be pirma minėtų abejonių dėl NTT nepriklausomumo, Teisingumo Teismas pažymėjo aplinkybę, kad 2018 m. teisės aktų pakeitimai buvo priimti prieš pat tai, kai naujos sudėties NTT turėjo nuspręsti dėl kandidatūrų, kaip antai pareiškėjų, pateiktų siekiant užimti daug Aukščiausiojo Teismo teisėjo darbo vietų, paskelbtų laisvomis arba naujai įsteigtų įsigaliojus įvairiems Aukščiausiojo Teismo įstatymo pakeitimams.

Galiausiai Teisingumo Teismas patikslino, kad, jeigu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas padarytų išvadą, jog 2018 m. teisės aktų pakeitimai pažeidžia Sąjungos teisę, jis privalėtų, vadovaudamasis šios teisės viršenybės principu, netaikyti šių pakeitimų ir vietoj jų taikyti anksčiau galiojusias nacionalinės teisės nuostatas, kartu vykdydamas šiose nuostatose numatytą teisminę kontrolę.

2021 m. liepos 15 d. Teisingumo Teismo (didžioji kolegija) sprendimas *Komisija / Lenkija (Teisėjų drausmės tvarka)* (C-791/19, EU:C:2021:596)

2017 m. Lenkija nustatė naują drausminę tvarką *Sąd Najwyższy* (Aukščiausiasis Teismas, Lenkija) ir bendrosios kompetencijos teismų teisėjams. Vykdant šią įstatymų reformą Aukščiausiajame Teisme buvo įsteigta nauja kolegija, t. y. *Izba Dyscyplinarna* (toliau – drausmės bylų kolegija). Šiai kolegijai, be kita ko, pavesta nagrinėti drausmės bylas, susijusias su Aukščiausiojo Teismo teisėjais, o apeliacine instancija – bylas, susijusias su bendrosios kompetencijos teismų teisėjais.

Manydama, kad nustačiusi šią naują drausminę tvarką Lenkija neįvykdė įsipareigojimų pagal Sąjungos teisę[12], Europos Komisija Teisingumo Teisme pareiškė ieškinį dėl įsipareigojimų neįvykdymo. Komisija, be kita ko, teigė, kad ši drausminė tvarka neužtikrina drausmės bylų kolegijos, sudarytos tik iš *Krajowa Rada Sądownictwa* (Nacionalinė teisėjų taryba, Lenkija; toliau – NTT), kurios 23 iš 25 narių skiria politinės valdžios institucijos, atrinktų teisėjų, nepriklausomumo ir nešališkumo.

Šioje byloje priimtame sprendime Teisingumas Teismas (didžioji kolegija) patenkino Komisijos pareikštą ieškinį dėl įsipareigojimų neįvykdymo. Pirma, jis konstatavo, kad ši nauja teisėjų drausminė tvarka pažeidžia jų nepriklausomumą. Antra, ši tvarka neleidžia atitinkamiems teisėjams visiškai nepriklausomai laikytis jiems pagal prašymo priimti prejudicinį sprendimą procedūrą tenkančių pareigų.

Teisingumo Teismo vertinimas

Pirmiausia Teisingumo Teismas konstatavo, kad Lenkijos Respublika neįvykdė jai pagal ESS 19 straipsnio 1 dalies antrą pastraipą tenkančių įsipareigojimų nustatyti teisių gynimo priemones, būtinas užtikrinant veiksmingą teisminę apsaugą Sąjungos teisei priklausančiose srityse.

Teisingumo Teismas priminė, kad pagal jo suformuotą jurisprudenciją ši nuostata ir iš jos kylantis teisėjų nepriklausomumo reikalavimas reiškia, kad drausmine tvarka, taikoma nacionalinių teismų, priklausančių jų teisių gynimo priemonių sistemai Sąjungos teisei priklausančiose srityse, teisėjams, turi būti užtikrintos būtinos garantijos, kad būtų išvengta bet kokio tokios tvarkos naudojimo kaip teismo sprendimų turinio politinės kontrolės sistemos, o tam, be kita ko, turi būti nustatytos taisyklės, kuriomis apibrėžiami drausminius pažeidimus sudarantys veiksmai ir numatomas nepriklausomos institucijos dalyvavimas laikantis tokios procedūros, kuria būtų visapusiškai užtikrinamos Chartijos 47 ir 48 straipsniuose įtvirtintos teisės, be kita ko, teisė į gynybą ir galimybė ginčyti drausmės institucijų priimtus sprendimus teisme.

Teisingumo Teismas konstatavo, kad, pirma, Lenkijos Respublika neužtikrino drausmės bylų kolegijos nepriklausomumo ir nešališkumo ir taip pažeidė teisėjų nepriklausomumą, neužtikrindama, kad jiems iškeltų drausmės bylų kontrolę vykdytų institucija, kuriai taikomos tokios garantijos. Pagal valdžių padalijimo principą turi būti užtikrintas teismų nepriklausomumas nuo įstatymų leidžiamosios ir vykdomosios valdžių. Vis dėlto po 2017 m. teisėkūros reformos Aukščiausiojo Teismo teisėjų, visų pirma Aukščiausiojo Teismo drausmės bylų kolegijos narių, skyrimo procesą iš esmės nustato NTT – institucija, kurią Lenkijos vykdomosios ir teisėkūros institucijos stipriai pakeitė. Teisingumo Teismas taip pat pažymėjo, kad drausmės bylų kolegiją sudaro tik nauji NTT atrinkti teisėjai, kurie dar nėra posėdžiavę Aukščiausiajame Teisme ir kuriems, be kita ko, mokamas labai didelis darbo užmokestis ir užtikrinama labai didelė organizacinė, funkcinė ir finansinė autonomija, palyginti su kitoms šio teismo kolegijoms taikomomis sąlygomis. Visos šios aplinkybės gali asmenims sukelti pagrįstų abejonių dėl šios drausminės institucijos atsparumo Lenkijos teisėkūros ir vykdomosios valdžios tiesioginei ar netiesioginei įtakai ir dėl jos neutralumo, kai susikerta interesai.

Antra, Teisingumo Teismas pažymėjo, kartu šiuo klausimu atsižvelgdamas į tai, kad nėra užtikrinamas drausmės bylų kolegijos nepriklausomumas ir nešališkumas, kad Lenkija leido teismo sprendimų turinį kvalifikuoti kaip drausmės pažeidimą, kiek tai susiję su bendrosios kompetencijos teismų teisėjais. Primindamas būtinybę neleisti, kad drausminė tvarka galėtų būti naudojama politinei teismo sprendimų kontrolei arba siekiant

12| Komisijos nuomone, Lenkija neįvykdė jai tenkančių įsipareigojimų pagal ESS 19 straipsnio 1 dalies antrą pastraipą, kurioje nustatyta valstybių narių pareiga numatyti teisių gynimo priemones, būtinas užtikrinant veiksmingą teisminę apsaugą Sąjungos teisei priklausančiose srityse, ir pagal SESV 267 straipsnio antrą ir trečią pastraipas, kuriose numatyta „žemesnės instancijos“ nacionalinių teismų teisė (antra pastraipa) ir nacionalinių galutinės instancijos teismų pareiga (trečia pastraipa) pateikti prašymą priimti prejudicinį sprendimą.

daryti spaudimą teisėjams, Teisingumo Teismas pažymėjo, kad šiuo atveju nauja teisėjų drausminė tvarka, kuri neatitinka aiškumo ir tikslumo reikalavimų dėl elgesio, dėl kurio gali kilti teisėjų atsakomybė, taip pat kelia grėsmę teisėjų nepriklausomumui.

Trečia, Lenkija taip pat neužtikrino, pirma, kad bendrosios kompetencijos teismų teisėjams iškeltos drausmės bylos būtų išnagrinėtos per protingą terminą, ir taip vėl pakenkė šių teisėjų nepriklausomumui. Iš tiesų pagal naująją drausminę tvarką teisėjui, kuriam iškelta drausmės byla užbaigta galutiniu teismo sprendimu, gali ir vėl būti pradėtos tokios procedūros toje pačioje byloje, todėl šiam teisėjui nuolat kyla tokių procedūrų grėsmė. Antra, naujos procedūrinės taisyklės, taikomos teisėjams iškeltoms drausmės byloms, gali apriboti teisėjų, kuriems iškelta drausmės byla, teisę į gynybą. Iš tiesų pagal šią naują tvarką veiksmai, susiję su teisėjo advokato skyrimu ir jo pasiruošimu gynybai, nenutraukia procedūros, neatsižvelgiant į tai, kad procedūra gali būti tęsiama net ir teisėjui ar jo advokatui nedalyvaujant dėl pateisinamos priežasties. Be to, ypač kadangi, kai, kaip šioje byloje, yra nustatyta tokia drausminė tvarka, turinti jau pirmiau nurodytų trūkumų, minėtos naujos procedūrinės taisyklės gali padidinti pavojų, kad drausminė tvarka bus naudojama kaip teismo sprendimų turinio politinės kontrolės sistema.

Ketvirta, Teisingumo Teismas nusprendė, kad suteikdama minėtos drausmės bylų kolegijos pirmininkui diskreciją paskirti garbės teismą, turintį jurisdikciją pirmąja instancija nagrinėti drausmės bylas dėl bendrosios kompetencijos teismų teisėjų, Lenkija neužtikrino, kad tokias bylas nagrinėtų „pagal įstatymą įsteigtas“ teismas, kaip to taip pat reikalaujama pagal ESS 19 straipsnio 1 dalies antrą pastraipą.

Tada Teisingumo Teismas konstatavo, kad leisdama, jog nacionalinių teismų teisė pateikti Teisingumo Teismui prašymą priimti prejudicinį sprendimą būtų apribota dėl galimybės iškelti drausmės bylą, Lenkija neįvykdė įsipareigojimų pagal SESV 267 straipsnio antrą ir trečią pastraipas. Iš tiesų nacionalinės teisės nuostatos, iš kurių matyti, kad nacionaliniams teisėjams dėl to, kad jie kreipėsi į Teisingumo Teismą su prašymu priimti prejudicinį sprendimą, gali būti keliamos drausmės bylos, negali būti leidžiamos, nes jomis kenkiama tam, kad atitinkami nacionaliniai teismai galėtų veiksmingai pasinaudoti šiose nuostatose numatyta teise arba pareiga kreiptis į Teisingumo Teismą, taip pat nacionalinių teismų ir Teisingumo Teismo bendradarbiavimo sistemai, sukurtai Sutartimis siekiant užtikrinti vienodą Sąjungos teisės aiškinimą ir visišką veiksmingumą.

2021 m. spalio 6 d. Teisingumo Teismo (didžioji kolegija) sprendimas *W.Ż. (Aukščiausiojo Teismo išimtinės kontrolės ir viešųjų reikalų kolegija – Skyrimas)* (C-487/19, EU:C:2021:798)

2018 m. rugpjūčio mėn. Lenkijos apygardos teismo teisėjas W.Ż. be jo sutikimo buvo perkeltas iš teismo skyriaus, į kurį buvo paskirtas eiti pareigas, į kitą to paties teismo skyrių. Dėl šio perkėlimo jis pateikė skundą *Krajowa Rada Sądownictwa* (Nacionalinė teisėjų taryba, Lenkija; toliau – NTT); ji priėmė nutarimą, kuriame nusprendė, kad nereikia priimti sprendimo dėl šio skundo. 2018 m. lapkričio mėn. W.Ż. apskundė šį nutarimą *Sąd Najwyższy* (Aukščiausiasis Teismas, Lenkija) ir paprašė nušalinti visus jo skundą turinčios nagrinėti kolegijos, t. y. *Izba Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych* (Išimtinės kontrolės ir viešųjų reikalų kolegija, Lenkija; toliau – kontrolės kolegija), teisėjus. Jis manė, kad, atsižvelgiant į jų skyrimo tvarką, šios kolegijos nariai neatitinka reikalaujamų nepriklausomumo ir nešališkumo garantijų.

Šiuo klausimu *Sąd Najwyższy (Izba Cywilna)* (Aukščiausiojo Teismo civilinių bylų kolegija, Lenkija), turinti priimti sprendimą dėl šio prašymo nušalinti, savo nutartyje dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą nurodė, kad *Naczelny Sąd Administracyjny* (Vyriausiasis administracinis teismas, Lenkija) buvo pateikti skundai dėl NTT nutarimo Nr. 331/2018, kuriuo Respublikos Prezidentui pateiktas siūlomų naujų kontrolės kolegijos teisėjų sąrašas. Vis dėlto, nepaisydamas to teismo nutarties sustabdyti šio nutarimo vykdymą, Respublikos Prezidentas paskyrė kai kuriuos šiame nutarime pasiūlytus kandidatus eiti šios kontrolės kolegijos teisėjo pareigas.

2019 m. kovo mėn., kai, pirma, tos bylos nagrinėjimas Vyriausiajame administraciniame teisme dar nebuvo užbaigtas ir, antra, šis teismas kreipėsi į Teisingumo Teismą su prašymu priimti prejudicinį sprendimą dėl kito NTT nutarimo, kuriuo Respublikos Prezidentui buvo pateiktas į Aukščiausiojo Teismo teisėjo pareigas siūlomų kandidatų sąrašas[13], naujas teisėjas buvo paskirtas į kontrolės kolegiją (toliau – kontrolės kolegijos teisėjas) remiantis NTT nutarimu Nr. 331/2018. Šis naujas teisėjas, nagrinėjantis bylą kaip vienas teisėjas, neturėdamas bylos medžiagos ir neišklausęs W.Ż., priėmė nutartį (toliau – ginčijama nutartis) atmesti kaip nepriimtiną pastarojo skundą dėl NTT nutarimo, kuriame nuspręsta, kad nereikia priimti sprendimo.

Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas Teisingumo Teismo klausė, ar tokiomis aplinkybėmis paskirtas teisėjas gali būti laikomas pagal įstatymą įsteigtu nepriklausomu ir nešališku teismu, kaip tai suprantama visų pirma pagal ESS 19 straipsnio 1 dalies antrą pastraipą[14], ir paprašė Teisingumo Teismo patikslinti, kokį poveikį ginčijamai nutarčiai galėtų turėti išvada, kad jis nelaikytinas tokiu teismu.

Savo sprendime Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) nusprendė dėl aplinkybių, į kurias turi atsižvelgti nacionalinis teismas, kad būtų galima daryti išvadą, jog per teisėjo skyrimo procedūrą padaryti pažeidimai užkerta kelią tam, kad tas teisėjas galėtų būti laikomas pagal įstatymą įsteigtu nepriklausomu ir nešališku teismu, kaip tai suprantama pagal ESS 19 straipsnio 1 dalies antrą pastraipą, ir dėl pagal Sąjungos teisės viršenybės principą šiuo atveju kylančių pasekmių sprendimui, kaip antai tokio teisėjo priimtai ginčijamai nutarčiai.

Teisingumo Teismo vertinimas

Teisingumo Teismas visų pirma konstatavo, kad toks bendrosios kompetencijos teismas, kaip Lenkijos apygardos teismas, priskiriamas prie Lenkijos teisių gynimo priemonių „Sąjungos teisei priklausančiose srityse“ sistemos, kaip tai suprantama pagal ESS 19 straipsnio 1 dalies antrą pastraipą. Siekiant užtikrinti, kad toks teismas galėtų garantuoti veiksmingą teisminę gynybą, kaip reikalaujama pagal šią nuostatą, itin svarbu, kad jis išliktų nepriklausomas. Perkeliant teisėją be jo sutikimo gali būti pažeisti teisėjų nepašalinamumo ir nepriklausomumo principai. Iš tiesų toks perkėlimas gali turėti įtakos atitinkamo teisėjo įgaliojimų apimčiai ir jam priskirtų bylų nagrinėjimui, taip pat gali turėti reikšmingų pasekmių teisėjo gyvenimui ir karjerai. Todėl tai gali būti priemonė kontroliuoti teismo sprendimų turinį ir sukelti panašių padarinių kaip drausminė nuobauda. Taigi teisėjų nepriklausomumo reikalavimas reiškia, kad pagal teisėjų perkėlimo be jų sutikimo tvarką turi būti užtikrinta, kad bus išvengta dėl tiesioginių ar netiesioginių išorės veiksmų kylančio pavojaus šiam nepriklausomumui. Tokias perkėlimo priemones, kurios gali būti taikomos tik dėl teisėtų priežasčių, visų pirma susijusių su turimų išteklių paskirstymu, turėtų būti galima ginčyti teisme laikantis procedūros, visapusiškai garantuojančios atitinkamo teisėjo teisę į gynybą.

Be to, Teisingumo Teismas konstatavo, kad SESV 267 straipsnyje nustatytos prašymo priimti prejudicinį sprendimą teikimo sistemos veiksmingumui pakenkė tai, kad kontrolės kolegijos teisėjas buvo paskirtas pažeidžiant galutinę Vyriausiojo administracinio teismo nutartį, kuria sustabdytas NTT nutarimo Nr. 331/2018 vykdymas, ir nelaukiant, kol Teisingumo Teismas priims sprendimą byloje *A.B. ir kt. (Aukščiausiojo Teismo teisėjų skyrimas – Skundas)* (C-824/18). Iš tiesų tuo metu, kai tas paskyrimas įvyko, Teisingumo Teismo atsakymas, kurio buvo laukiama toje byloje, galėjo lemti Vyriausiojo administracinio teismo pareigą prireikus panaikinti visą NTT nutarimą Nr. 331/2018.

13| Tai yra byla, kurioje priimtas 2021 m. kovo 2 d. Sprendimas ***A.B. ir kt. (Aukščiausiojo Teismo teisėjų skyrimas – Skundas)*** (C-824/18, EU:C:2021:153). Šioje 2018 m. lapkričio mėn. pradėtoje byloje Vyriausiasis administracinis teismas iš esmės siekė išsiaiškinti, ar pagal Sąjungos teisę draudžiami tam tikri NTT įstatymo nuostatų pakeitimai, kiek tai susiję su galimybės apskųsti NTT nutarimus dėl Aukščiausiojo Teismo teisėjų skyrimo suteikimu.

14| Pagal šią nuostatą „[v]alstybės narės numato teisių gynimo priemones, būtinas užtikrinant veiksmingą teisminę apsaugą Sąjungos teisei priklausančiose srityse“.

Dėl kitų kontrolės kolegijos teisėjo skyrimo aplinkybių Teisingumo Teismas taip pat priminė, jog neseniai nusprendė, kad tam tikros prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nurodytos aplinkybės, susijusios su neseniai padarytais pakeitimais, turėjusiais įtakos NTT sudėčiai, galėjo sukelti pagrįstų abejonių dėl visų pirma NTT nepriklausomumo[15]. Be to, tas teisėjas buvo paskirtas ir ginčijama nutartis buvo priimta, nors prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nagrinėjo prašymą dėl visų teisėjų, tuo metu ėjusių pareigas kontrolės kolegijoje, nušalinimo.

Dėl nurodytų aplinkybių (vertinamų kartu) gali tekti daryti išvadą, kad kontrolės kolegijos teisėjas buvo paskirtas akivaizdžiai pažeidžiant pagrindines Aukščiausiojo Teismo teisėjų skyrimo taisykles, tačiau galutinį vertinimą turi atlikti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas. Tomis pačiomis aplinkybėmis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui taip pat gali tekti daryti išvadą, jog šio skyrimo aplinkybės yra tokios, kad buvo pažeistas viso minėto skyrimo proceso rezultatas, todėl teisės subjektams gali kilti pagrįstų abejonių ir gali atrodyti, kad kontrolės kolegijos teisėjas nėra nepriklausomas ir nešališkas, o tai gali pakenkti teisės subjektų pasitikėjimui teismais, kuris būtinas demokratinėje visuomenėje ir teisinėje valstybėje.

Taigi Teisingumo Teismas nusprendė, kad pagal ESS 19 straipsnio 1 dalies antrą pastraipą ir Sąjungos teisės viršenybės principą nacionalinis teismas, kuriam pateiktas toks prašymas dėl nušalinimo, kaip nagrinėjamas pagrindinėje byloje, turi laikyti tokią nutartį, kokia yra ginčijama nutartis, negaliojančia, jeigu tai būtina Sąjungos teisės viršenybei užtikrinti, atsižvelgiant į nagrinėjamą procesinę situaciją, ir jeigu iš visų sąlygų ir aplinkybių, kuriomis vyko šią nutartį priėmusio teisėjo skyrimo procedūra, matyti, kad jis nėra pagal įstatymą įsteigtas nepriklausomas ir nešališkas teismas, kaip tai suprantama pagal tą nuostatą.

2021 m. lapkričio 16 d. Teisingumo Teismo (didžioji kolegija) sprendimas *Prokuratura Rejonowa w Mińsku Mazowieckim ir kt.* (C-748/19–C-754/19, EU:C:2021:931)

Sąd Okręgowy w Warszawie (Varšuvos apygardos teismas, Lenkija) jo nagrinėjamose septyniose baudžiamosiose bylose kilo abejonių dėl šias bylas turinčių nagrinėti teisėjų kolegijų sudėties atitikties Sąjungos teisei, atsižvelgiant į tai, kad šių kolegijų sudėtyje yra teisingumo ministro sprendimu, priimtu pagal Bendrosios kompetencijos teismų santvarkos įstatymą[16], deleguotas teisėjas.

Šio teismo teigimu, pagal Lenkijos teisėjų delegavimo taisykles teisingumo ministras gali deleguoti teisėją į aukštesnės instancijos baudžiamųjų bylų teismą pagal kriterijus, kurių oficialiai negalima sužinoti, o teisminė kontrolė sprendimui dėl delegavimo negali būti taikoma. Be to, teisingumo ministras gali bet kada atšaukti šį delegavimą, tokiam atšaukimui netaikomi iš anksto teisės aktuose nustatyti kriterijai ir jis neturi būti motyvuotas.

Tokiomis aplinkybėmis prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nutarė kreiptis į Teisingumo Teismą dėl nurodytų taisyklių atitikties ESS 19 straipsnio 1 dalies antrai pastraipai[17], siekdamas išsiaiškinti, ar šiomis taisyklėmis pažeidžiama baudžiamajame procese taikytina nekaltumo prezumpcija, visų pirma, pagal Direktyvą 2016/343[18].

15| Šiuo klausimu žr. 2021 m. liepos 15 d. Sprendimą ***Komisija / Lenkija (Teisėjų drausmės tvarka)*** (C-791/19, EU:C:2021:596, 104–108 punktai).

16| Pagrindinėse bylose taikytinos redakcijos (*Dz. U.*, 2019, 52 pozicija) 2001 m. liepos 27 d. *Ustawa Prawo o ustroju sądów powszechnych* (Bendrosios kompetencijos teismų santvarkos įstatymas).

17| Pagal šią nuostatą „[v]alstybės narės numato teisių gynimo priemones, būtinas užtikrinant veiksmingą teisminę apsaugą Sąjungos teisei priklausančiose srityse“.

18| 2016 m. kovo 9 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2016/343 dėl tam tikrų nekaltumo prezumpcijos ir teisės dalyvauti nagrinėjant baudžiamąją bylą teisme aspektų užtikrinimo (OL L 65, 2016, p. 1).

Teisingumo Teismo (didžioji kolegija) sprendime konstatuota, kad pagal ESS 19 straipsnio 1 dalies antrą pastraipą, siejamą su ESS 2 straipsniu, ir Direktyvą 2016/343[19] draudžiamos nacionalinės teisės nuostatos, pagal kurias valstybės narės teisingumo ministras, remdamasis viešai nepaskelbtais kriterijais, gali, pirma, terminuotai arba neterminuotai deleguoti teisėją į aukštesnės instancijos baudžiamųjų bylų teismą ir, antra, bet kada nemotyvuotu sprendimu atšaukti šį delegavimą, neatsižvelgiant į tai, ar tas delegavimas yra terminuotas, ar ne.

Teisingumo Teismo vertinimas

Pirmiausia Teisingumo Teismas konstatavo, kad Lenkijos bendrosios kompetencijos teismai, tarp jų Varšuvos apygardos teismas, priskiriami prie Lenkijos teisių gynimo priemonių „Sąjungos teisei priklausančiose srityse“ sistemos, kaip tai suprantama pagal ESS 19 straipsnio 1 dalies antrą pastraipą. Tam, kad tokie teismai galėtų užtikrinti veiksmingą teisminę gynybą, kaip reikalaujama pagal šią nuostatą, itin svarbu, kad jie išliktų nepriklausomi. Šio nepriklausomumo reikalavimo laikymasis, be kita ko, reiškia, kad teisėjų delegavimo taisyklės turi užtikrinti reikalaujamas garantijas, kad būtų išvengta bet kokio pavojaus, kad toks delegavimas bus naudojamas kaip politinės teismo sprendimų turinio kontrolės priemonė.

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas pabrėžė, jog nors tai, kad teisingumo ministras gali deleguoti teisėjus tik gavęs jų sutikimą, yra svarbi procedūrinė garantija, vis dėlto yra kelios aplinkybės, kuriomis, kaip prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, šis ministras gali daryti įtaką tokiems teisėjams ir gali kilti abejonių dėl jų nepriklausomumo. Analizuodamas šias įvairias aplinkybes Teisingumo Teismas visų pirma nurodė, kad, siekiant išvengti savivalės ir galimybių manipuliuoti, sprendimas dėl teisėjo delegavimo ir sprendimas dėl šio delegavimo atšaukimo turi būti priimti remiantis iš anksto žinomais kriterijais ir tinkamai motyvuoti. Be to, teisėjo delegavimo atšaukimas be jo sutikimo gali sukelti šiam teisėjui panašių padarinių kaip drausminė nuobauda, todėl tokią priemonę turi būti įmanoma ginčyti teisme laikantis procedūros, visapusiškai garantuojančios teisę į gynybą. Pažymėjęs, kad teisingumo ministras eina ir generalinio prokuroro pareigas, Teisingumo Teismas taip pat konstatavo, kad konkrečioje baudžiamojoje byloje šis ministras turi įgaliojimus kontroliuoti tiek bendrosios kompetencijos prokurorą, tiek deleguotuosius teisėjus, o tai gali sukelti teisės subjektams pagrįstų abejonių dėl šių deleguotųjų teisėjų nešališkumo. Galiausiai deleguotieji teisėjai, kurie yra pagrindines bylas nagrinėjančių teisėjų kolegijų sudėtyje, eina ir įgaliotinio bendrosios kompetencijos teismų teisėjų drausmės klausimais pavaduotojų pareigas, o šis įgaliotinis yra subjektas, kuriam pavesta tirti teisėjams iškeltas drausmės bylas. Tai, kad tas pats asmuo vienu metu gali eiti šias abejas pareigas, atsižvelgiant į tai, kad įgaliotinio bendrosios kompetencijos teismų teisėjų drausmės klausimais pavaduotojus taip pat skiria teisingumo ministras, gali sukelti teisės subjektams pagrįstų abejonių dėl to, ar kitiems atitinkamų teisėjų kolegijų nariams nedaro įtakos išorės veiksniai.

Iš šių įvairių aplinkybių (vertinamų kartu) galima daryti išvadą, kad teisingumo ministras turi įgaliojimus pagal nežinomus kriterijus deleguoti teisėjus į aukštesnės instancijos teismus ir nemotyvuotu sprendimu atšaukti jų delegavimą, todėl delegavimo laikotarpiu neužtikrinamas šių teisėjų nepriklausomumas ir kitos garantijos, kurios teisėjui paprastai turėtų būti užtikrintos teisinėje valstybėje, tačiau galutinį vertinimą turi atlikti prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas. Tokie įgaliojimai negali būti pripažinti suderinamais su pareiga laikytis nepriklausomumo reikalavimo.

19| Direktyvos 2016/343 6 straipsnio 1 ir 2 dalys.

Be to, pažymėtina, kad baudžiamajame procese taikytina nekaltumo prezumpcija, kurios laikymąsi siekiama užtikrinti Direktyva 2016/343[20], reiškia, jog spręsdamas kaltinamojo baudžiamosios atsakomybės klausimą teismas turi būti nešališkas ir neturėti išankstinės nuomonės. Taigi teisėjų nepriklausomumas ir nešališkumas yra esminės nekaltumo prezumpcijos užtikrinimo sąlygos. Nagrinėjamu atveju atrodo, kad nurodytomis aplinkybėmis gali būti pakenkta teisėjų nepriklausomumui ir nešališkumui, taigi ir nekaltumo prezumpcijai.

2021 m. balandžio 20 d. Teisingumo Teismo (didžioji kolegija) sprendimas *Repubblika* (C-896/19, EU:C:2021:311)

Repubblika yra asociacija, kurios tikslas – skatinti teisingumo ir teisinės valstybės apsaugą Maltoje. 2019 m. balandžio mėn. paskyrus naujus teisėjus, ji *Prim'Awla tal-Qorti Ċivili – Ġurisdizzjoni Kostituzzjonali* (Civilinių bylų teismo pirmoji kolegija, įgyvendinanti konstitucinę jurisdikciją, Malta) pareiškė *actio popularis*, siekdama, be kita ko, užginčyti Konstitucijoje[21] numatytą Maltos teisėjų skyrimo tvarką. Atitinkamomis konstitucinėmis nuostatomis, kurios nebuvo pakeistos nuo jų priėmimo 1964 m. iki 2016 m. Konstitucijos reformos, *Il-Prim Ministru* (Ministras Pirmininkas, Malta) suteikiami įgaliojimai pateikti Respublikos Prezidentui kandidato eiti tokias pareigas pasiūlymą. Taigi praktiškai Ministras Pirmininkas turi įgaliojimus priimti sprendimus skiriant Maltos teisėjus, o tai, *Repubblika* teigimu, kelia abejonių dėl tokių teisėjų nepriklausomumo. Vis dėlto kandidatai turi atitikti tam tikras sąlygas, kurios taip pat numatytos Konstitucijoje, o po 2016 m. reformos buvo įsteigtas Teisėjų skyrimo komitetas, kuriam pavesta įvertinti kandidatus ir teikti nuomonę Ministrui Pirmininkui.

Šiomis aplinkybėmis teismas, kuriame pareikštas ieškinys, nusprendė kreiptis į Teisingumo Teismą su klausimu dėl Maltos teisėjų skyrimo sistemos atitikties Sąjungos teisei, būtent ESS 19 straipsnio 1 dalies antrai pastraipai ir Chartijos 47 straipsniui. Primintina, kad ESS 19 straipsnio 1 dalies antroje pastraipoje valstybės narės įpareigojamos numatyti teisių gynimo priemones, būtinas veiksmingai teisminei apsaugai Sąjungos teisei priklausančiose srityse užtikrinti, o Chartijos 47 straipsnyje kiekvienam teisės subjektui, kuris konkrečiu atveju remiasi iš Sąjungos teisės kylančia teise, įtvirtinta teisė į veiksmingą teisminę apsaugą.

Teisingumo Teismo didžioji kolegija nusprendė, kad Sąjungos teisė nedraudžia tokių nacionalinių konstitucinių nuostatų, kaip Maltos teisės nuostatų dėl teisėjų skyrimo. Neatrodo, kad šios nuostatos gali lemti tai, kad paskirti teisėjai nekeltų nepriklausomumo ir nešališkumo įspūdžio, o tai galėtų pakenkti pasitikėjimui, kurį demokratinėje visuomenėje ir teisinėje valstybėje teismai turi kelti teisės subjektams.

Teisingumo Teismo vertinimas

Visų pirma, Teisingumo Teismas nusprendė, kad ESS 19 straipsnio 1 dalies antra pastraipa taikytina šioje byloje, nes ieškiniu siekiama užginčyti nacionalinės teisės nuostatų, reglamentuojančių teisėjų, turinčių priimti sprendimus dėl Sąjungos teisės taikymo ar aiškinimo klausimų, skyrimo tvarką, atitiktį Sąjungos teisei; teigiama, kad šios nuostatos gali daryti poveikį teisėjų nepriklausomumui. Dėl Chartijos 47 straipsnio Teisingumo Teismas nurodė, kad, nors jis *per se* netaikytinas, nes *Repubblika* nesiremia iš Sąjungos teisės kylančia subjektine teise, todėl šiuo atveju nekalbama apie šios teisės įgyvendinimą[22], į jį vis dėlto reikia atsižvelgti aiškinant ESS 19 straipsnio 1 dalies antrą pastraipą.

20| Žr. Direktyvos 2016/343 22 konstatuojamąją dalį ir 6 straipsnį.

21| Maltos Konstitucijos 96, 96A ir 100 straipsniai.

22| Priešingai, nei reikalaujama pagal Chartijos 51 straipsnio 1 dalį.

Antra, Teisingumo Teismas nusprendė, kad pastaroji nuostata nedraudžia nacionalinės teisės nuostatų, kuriomis Ministrui Pirmininkui suteikiami įgaliojimai priimti sprendimus teisėjų skyrimo procedūroje, kartu numatant, kad šioje procedūroje dalyvauja nepriklausoma institucija, atsakinga, be kita ko, už kandidatų į teisėjo pareigas įvertinimą ir nuomonės teikimą Ministrui Pirmininkui.

Darydamas šią išvadą Teisingumo Teismas visų pirma apskritai pabrėžė, kad tarp veiksmingos teisminės apsaugos reikalavimų, kuriuos turi atitikti nacionaliniai teismai, galintys priimti sprendimą dėl Sąjungos teisės taikymo ar aiškinimo, teisėjų nepriklausomumas įvairiais aspektais yra nepaprastai svarbus, be kita ko, Sąjungos teisės sistemai. Iš tiesų jis yra būtinas tam, kad tinkamai veiktų SESV 267 straipsnyje numatytas prašymo priimti prejudicinį sprendimą mechanizmas, kurį gali inicijuoti tik nepriklausoma institucija. Be to, jis yra Chartijos 47 straipsnyje numatytos pagrindinės teisės į veiksmingą teisminę apsaugą ir teisingą bylos nagrinėjimą pagrindas.

Toliau Teisingumo Teismas priminė savo naujausią jurisprudenciją[23], kurioje patikslino teisėjų nepriklausomumo ir nešališkumo garantijas, reikalaujamas pagal Sąjungos teisę. Šios garantijos, be kita ko, suponuoja egzistavimą teisės normų, leidžiančių išvengti bet kokių teisės subjektų pagrįstų abejonių dėl to, ar paskirtiems teisėjams po jų paskyrimo nedaro įtakos išorės veiksniai, visų pirma dėl įstatymų leidžiamosios ir vykdomosios valdžios tiesioginės ir netiesioginės įtakos jiems, ir dėl jų neutralumo, kai susikerta interesai.

Galiausiai Teisingumo Teismas pabrėžė, kad pagal ESS 49 straipsnį Sąjunga jungia valstybes, laisvai ir savanoriškai pripažįstančias ESS 2 straipsnyje nurodytas bendras vertybes (kaip antai teisinės valstybės vertybę), gerbiančias šias vertybes ir įsipareigojusias jas skatinti. Taigi valstybė narė negali pakeisti savo teisės aktų, ypač susijusių su teisingumo vykdymo sistemos organizavimu, taip, kad sumažintų teisinės valstybės vertybės, kuri įtvirtinta, be kita ko, ESS 19 straipsnyje, apsaugą. Šiuo tikslu valstybės narės privalo nepriimti teisės normų, kurios galėtų pakenkti teisėjų nepriklausomumui.

Tai patikslinęs Teisingumo Teismas nusprendė, kad, pirma, 2016 m. įsteigus Teisėjų skyrimo komitetą, atvirkščiai, buvo sustiprinta Maltos teisėjų nepriklausomumo garantija, palyginti su padėtimi, kuri buvo susiklosčiusi dėl Maltos stojimo į Europos Sąjungą metu galiojusių konstitucinių nuostatų. Šiuo klausimu Teisingumo Teismas nurodė, kad iš principo tokios institucijos dalyvavimas gali prisidėti prie objektyvumo teisėjų skyrimo procedūroje užtikrinimo, apribojant Ministro Pirmininko diskreciją šioje srityje, su sąlyga, kad ši institucija pati yra pakankamai nepriklausoma. Šiuo atveju Teisingumo Teismas konstatavo, kad egzistuoja tam tikros teisės normos, kurios, atrodo, užtikrina šį nepriklausomumą.

Antra, Teisingumo Teismas pažymėjo, kad, nors Ministras Pirmininkas turi tam tikrų įgaliojimų skiriant teisėjus, šių įgaliojimų įgyvendinimą riboja Konstitucijoje numatyti profesinės patirties reikalavimai, kuriuos kandidatai eiti teisėjo pareigas turi atitikti. Be to, nors Ministras Pirmininkas gali nuspręsti pateikti Respublikos Prezidentui kandidatūrą, kurios nepasiūlė Teisėjų skyrimo komitetas, vis dėlto tokiu atveju jis turi pranešti apie savo motyvus, visų pirma įstatymų leidžiamajai valdžiai. Teisingumo Teismo teigimu, jeigu jis naudojasi šiais įgaliojimais tik išimtiniais atvejais ir griežtai bei veiksmingai laikosi pareigos motyvuoti, jo įgaliojimai negali sukelti pagrįstų abejonių dėl pasirinktų kandidatų nepriklausomumo.

23| Žr., pavyzdžiui, 2019 m. lapkričio 19 d. Sprendimą ***A. K. ir kt. (Aukščiausiojo Teismo Drausmės bylų kolegijos nepriklausomumas)*** (C-585/18, C-624/18 ir C-625/18, EU:C:2019:982) ir 2021 m. kovo 2 d. Sprendimą ***A.B. ir kt. (Aukščiausiojo Teismo teisėjų skyrimas – Skundas)*** (C-824/18, EU:C:2021:153).

2. Aiškaus pavojaus, kad valstybė narė gali šiurkščiai pažeisti Sąjungos vertybes, konstatavimo procedūra

2021 m. birželio 3 d. Teisingumo Teismo (didžioji kolegija) sprendimas *Vengrija / Parlamentas* (C-650/18, EU:C:2021:426)

2018 m. rugsėjo 12 d. Europos Parlamentas priėmė rezoliuciją[24] dėl pasiūlymo, kuriuo pagal ESS 7 straipsnio 1 dalį[25] Europos Sąjungos Taryba raginama nustatyti, ar esama aiškaus pavojaus, kad Vengrija šiurkščiai pažeidžia bendras vertybes, kuriomis grindžiama Sąjunga. Dėl šios rezoliucijos pradėta ESS 7 straipsnyje numatyta procedūra, galinti lemti tam tikrų teisių, išplaukiančių iš atitinkamos valstybės narės priklausymo Sąjungai, sustabdymą.

Pagal SESV 354 straipsnio ketvirtą pastraipą, kurioje nustatyta balsavimo tvarka, kiek tai susiję su ESS 7 straipsnio taikymu, Parlamentui priimant aptariamą rezoliuciją reikėjo dviejų trečdalių atiduotų ir jį sudarančių narių daugumai atstovaujančių balsų daugumos. Taikydamas savo Darbo tvarkos taisykles, kuriose numatyta, kad sprendžiant, ar tekstas buvo priimtas, ar atmestas, skaičiuojami tik balsai „už“ ir „prieš“, išskyrus tuos atvejus, kai Sutartyse nustatyta tam tikra balsų dauguma[26], Parlamentas, apskaičiuodamas balsus dėl aptariamos rezoliucijos, atsižvelgė tik į savo narių balsus „už“ ir „ prieš“, tačiau neatsižvelgė į susilaikymo balsus[27].

Manydama, kad apskaičiuodamas atiduotus balsus Parlamentas turėjo atsižvelgti į susilaikymo balsus, Vengrija pagal SESV 263 straipsnį pareiškė ieškinį dėl šios rezoliucijos panaikinimo.

Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) atmetė šį ieškinį. Pirma, jis konstatavo, kad ginčijamai rezoliucijai gali būti taikoma teisminė peržiūra pagal SESV 263 straipsnį. Antra, jis manė, kad Parlamento narių susilaikymo balsai neturi būti įtraukiami į skaičiavimus siekiant nustatyti, ar buvo pasiekta SESV 354 straipsnyje nurodyta dviejų trečdalių atiduotų balsų dauguma.

Teisingumo Teismo vertinimas

Pirma, Teisingumo Teismas iš pradžių išsprendė klausimą dėl savo jurisdikcijos priimti sprendimą dėl šio ieškinio, vėliau – dėl jo priimtinumo.

Pirmiausia jis konstatavo, kad SESV 269 straipsnis, kuriame numatyta ribota galimybė pareikšti ieškinį dėl Europos Vadovų Tarybos ar Tarybos aktų, priimtų pagal ESS 7 straipsnyje numatytą procedūrą, panaikinimo, nepašalina Teisingumo Teismo jurisdikcijos nagrinėti šį ieškinį. Minėtame SESV 269 straipsnyje, kiek jame ši teisė pareikšti ieškinį susiejama su griežtesnėmis sąlygomis nei nustatytosios SESV 263 straipsnyje, apribojama Europos Sąjungos Teisingumo Teismo bendroji jurisdikcija prižiūrėti Sąjungos institucijų aktų teisėtumą,

24| Rezoliucija (2017/2131(INL)) (OL C 433, 2019, p. 66).

25| ESS 7 straipsnio 1 dalyje numatyta: „Remdamasi pagrįstu vieno trečdalio valstybių narių, Europos Parlamento arba Europos Komisijos pasiūlymu, Taryba, spręsdama keturių penktadalių savo narių balsų dauguma ir gavusi Europos Parlamento pritarimą, gali nutarti, jog iškilo aiškus pavojus, kad kuri nors valstybė narė gali šiurkščiai pažeisti 2 straipsnyje nurodytas vertybes. Prieš priimdama tokį nutarimą, Taryba išklauso tą valstybę narę ir, spręsdama ta pačia tvarka, gali teikti jai rekomendacijas.

Taryba reguliariai tikrina, ar toliau yra vadovaujamasi tais motyvais, kuriais buvo grindžiamas toks nutarimas.“

26| Parlamento darbo tvarkos taisyklių 178 straipsnio 3 dalis.

27| Rezoliucija buvo priimta 448 balsais „už“ ir 197 balsais „prieš“, o 48 balsavime dalyvavę nariai susilaikė.

todėl jis turi būti aiškinamas siaurai. Be to, Parlamento rezoliucijos, priimtos pagal ESS 7 straipsnio 1 dalį, SESV 269 straipsnyje nenurodytos. Taigi Sutarčių autoriai neketino pašalinti tokio akto, kaip ginčijama rezoliucija, iš bendrosios jurisdikcijos, kuri Europos Sąjungos Teisingumo Teismui suteikta pagal SESV 263 straipsnį. Be to, toks aiškinimas gali prisidėti prie principo, kad Europos Sąjunga yra teisinė Sąjunga su nustatyta visa ieškinių ir procedūrų sistema, pagal kurią Europos Sąjungos Teisingumo Teismui priskirta Sąjungos institucijų aktų teisėtumo priežiūra, laikymosi.

Toliau Teisingumo Teismas nusprendė, kad ginčijama rezoliucija yra aktas, dėl kurio galima pareikšti ieškinį. Ji sukelia privalomų teisinių pasekmių nuo jos priėmimo, nes, kol Taryba nepriėmė sprendimo dėl tolesnių veiksmų, šia rezoliucija nedelsiant panaikinamas valstybėms narėms taikomas draudimas svarstyti Vengrijos piliečio pateiktą prieglobsčio prašymą arba leisti jį nagrinėti[28].

Be to, ginčijama rezoliucija nėra tarpinis aktas, kurio teisėtumas galėtų būti ginčijamas tik byloje dėl galutinio akto, kuriam parengti jis yra skirtas. Viena vertus, priimdamas šią rezoliuciją Parlamentas neišreiškė laikinos pozicijos, net jeigu vėlesniam Tarybos nutarimui, ar esama aiškaus pavojaus, kad valstybė narė šiurkščiai pažeidžia Sąjungos vertybes, dar būtinas išankstinis Parlamento pritarimas. Kita vertus, aptariama rezoliucija sukelia savarankiškų teisinių pasekmių, nes net jeigu atitinkama valstybė narė, siekdama pagrįsti savo galimą ieškinį dėl vėlesnio Tarybos nutarimo panaikinimo, gali remtis šios rezoliucijos neteisėtumu, galimas šio ieškinio patenkinimas bet kuriuo atveju neleistų panaikinti visų privalomų šios rezoliucijos pasekmių.

Vis dėlto Teisingumo Teismas pabrėžė, kad tam tikros SESV 269 straipsnyje numatytos specialiosios sąlygos, nuo kurių laikymosi priklauso, ar bus galima pareikšti ieškinį dėl Tarybos nutarimo, kuris gali būti priimtas po tokio motyvuoto Parlamento pasiūlymo, kaip ginčijama rezoliucija, panaikinimo, taip pat turi būti taikomos pagal SESV 263 straipsnį pareikštam ieškiniui dėl tokio motyvuoto pasiūlymo panaikinimo, nes priešingu atveju SESV 269 straipsnis netektų savo veiksmingumo. Taigi tokį ieškinį gali pareikšti tik valstybė narė, dėl kurios priimtas motyvuotas pasiūlymas, ir tokį ieškinį pagrindžiantys panaikinimo pagrindai gali būti susiję tik su ESS 7 straipsnyje įtvirtintų procedūrinių taisyklių pažeidimu.

Antra, spręsdamas dėl bylos esmės Teisingumo Teismas pažymėjo, kad SESV 354 straipsnio ketvirtoje pastraipoje vartojama sąvoka „atiduoti balsai“ Sutartyse neapibrėžta ir kad ši savarankiška Sąjungos teisės sąvoka turi būti aiškinama atsižvelgiant į jos įprastą reikšmę bendrinėje kalboje. Tačiau ši sąvoka, kaip ji suprantama įprastai, apima tik balsus „už“ ir „prieš“ dėl konkretaus pasiūlymo, o susilaikymas, suprantamas kaip atsisakymas pareikšti nuomonę, negali būti prilyginamas „atiduotam balsui“. Todėl SESV 354 straipsnio ketvirtoje pastraipoje įtvirtinta taisyklė, pagal kurią nustatomas balsavimas atiduotų balsų dauguma, turi būti aiškinama taip, kad pagal ją neatsižvelgiama į susilaikymo balsus.

Šiomis aplinkybėmis, priminęs, kad SESV 354 straipsnio ketvirtoje pastraipoje įtvirtinta daugumos taisyklė apima du daugumos reikalavimus, t. y. Parlamento pagal ESS 7 straipsnio 1 dalį priimami aktai turi gauti, pirma, dviejų trečdalių atiduotų balsų pritarimą ir, antra, daugumos Parlamento narių pritarimą, Teisingumo Teismas pažymėjo, kad bet kuriuo atveju į susilaikymo balsus atsižvelgiama siekiant patikrinti, kad balsai „už“ atiduoti Parlamento narių daugumos.

Galiausiai Teisingumo Teismas nusprendė, kad susilaikymo balsų neįtraukimas apskaičiuojant atiduotus balsus, kaip tai suprantama pagal SESV 354 straipsnio ketvirtą pastraipą, neprieštarauja nei demokratijos, nei vienodo požiūrio principams, atsižvelgiant, be kita ko, į tai, kad Parlamento nariai, kurie susilaikė balsuojant, veikė žinodami situaciją, nes buvo iš anksto informuoti apie tai, kad skaičiuojant atiduotus balsus į susilaikymo balsus nebus atsižvelgta.

28| Pagal Protokolo (Nr. 24) dėl Europos Sąjungos valstybių narių piliečių prieglobsčio (OL C 83, 2010, p. 305) vienintelio straipsnio b punktą.

II. Pagrindinės teisės

2021 m. Teisingumo Teismas priėmė nemažai sprendimų dėl pagrindinių teisių apsaugos Sąjungos teisės sistemoje. Šiame skyriuje aptariamuose penkiuose sprendimuose pateikta išaiškinimų dėl tam tikrų Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijoje (toliau – Chartija) įtvirtintų teisių ir principų, kaip antai teisės į teisingą bylos nagrinėjimą, *ne bis in idem* principo, minties, sąžinės ir religijos laisvės, taip pat teisės į asmens duomenų apsaugą[29].

1. Teisė į teisingą bylos nagrinėjimą

2021 m. vasario 2 d. Teisingumo Teismo (didžioji kolegija) sprendimas *Consob* (C-481/19, EU:C:2021:84)

2012 m. gegužės 2 d. *Commissione Nazionale per le Società e la Borsa* (Nacionalinė bendrovių ir vertybinių popierių biržos komisija, Italija; toliau – *Consob*) skyrė DB baudas, kurių bendra suma siekia 300 000 EUR, už 2009 m. padarytą administracinį pažeidimą dėl prekybos vertybiniais popieriais pasinaudojant viešai neatskleista informacija.

Ji taip pat skyrė jam 50 000 EUR baudą už nebendradarbiavimą. DB kelis kartus paprašė nukelti jo apklausos, į kurią jis buvo kviečiamas kaip apie faktines aplinkybes informuotas asmuo, datą, o atvykęs į apklausą atsisakė atsakyti į pateiktus klausimus.

29| Šiame skyriuje taip pat verta paminėti keletą kitų šioje srityje priimtų sprendimų: 2021 m. kovo 2 d. Sprendimą ***A.B. ir kt. (Aukščiausiojo Teismo teisėjų skyrimas – Skundas)*** (C-824/18, EU:C:2021:153); 2021 m. balandžio 20 d. Sprendimą ***Repubblika*** (C-896/19, EU:C:2021:311); 2021 m. gegužės 18 d. Sprendimą ***Asociaţia „Forumul Judecătorilor din România" ir kt.*** (C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-291/19, C-355/19 ir C-397/19, EU:C:2021:393); 2021 m. lapkričio 16 d. Sprendimą ***Prokuratura Rejonowa w Mińsku Mazowieckim ir kt.*** (C-748/19–C-754/19, EU:C:2021:931); 2021 m. liepos 15 d. Sprendimą ***Komisija / Lenkija (Teisėjų drausmės tvarka)*** (C-791/19, EU:C:2021:596) ir 2021 m. gruodžio 21 d. Sprendimą ***Euro Box Promotion ir kt.*** (C-357/19, C-379/19, C-547/19, C-811/19 ir C-840/19, EU:C:2021:1034), aptartus I skyriuje „Sąjungos vertybės"; 2021 m. gruodžio 14 d. Sprendimą ***Stolichna obshtina, rayon „Pancharevo"*** (C-490/20, EU:C:2021:1008); 2021 m. liepos 15 d. Sprendimą ***The Department for Communities in Northern Ireland*** (C-709/20, EU:C:2021:602) ir 2021 m. rugsėjo 2 d. Sprendimą ***Belgijos valstybė (Teisė gyventi šalyje smurto šeimoje atveju)*** (C-930/19, EU:C:2021:657), aptartus IV skyriuje „Sąjungos pilietybė"; 2021 m. balandžio 29 d. Sprendimą ***Banco de Portugal ir kt.*** (C-504/19, EU:C:2021:335); 2021 m. vasario 3 d. Sprendimą ***Fussl Modestraße Mayr*** (C-555/19, EU:C:2021:89) ir 2021 m. spalio 14 d. Sprendimą ***Landespolizeidirektion Steiermark (Lošimo automatai)*** (C-231/20, EU:C:2021:845), aptartus VII skyriuje „Judėjimo laisvė"; 2021 m. vasario 24 d. Sprendimą ***M ir kt. (Perdavimas valstybei narei)*** (C-673/19, EU:C:2021:127), aptartą VIII skyriuje „Sienų kontrolė, prieglobstis ir imigracija"; 2021 m. sausio 28 d. Sprendimą ***Spetsializirana prokuratura (Pranešimas apie teises)*** (C-649/19, EU:C:2021:75); 2021 m. balandžio 29 d. Sprendimą ***X (Europos arešto orderis – „Ne bis in idem")*** (C-665/20 PPU, EU:C:2021:339); 2021 m. kovo 17 d. Sprendimą ***JR (Arešto orderis – Trečiosios šalies, EEE narės, priimtas apkaltinamasis nuosprendis)*** (C-488/19, EU:C:2021:206) ir 2021 m. spalio 21 d. Sprendimą ***Okrazhna prokuratura – Varna*** (C-845/19 ir C-863/19, EU:C:2021:864), aptartus IX skyriuje „Teismų bendradarbiavimas baudžiamosiose bylose"; 2021 m. birželio 17 d. Sprendimą ***M.I.C.M.*** (C-597/19, EU:C:2021:492) ir 2021 m. rugsėjo 2 d. Sprendimą ***LG ir MH (Savų pinigų plovimas)*** (C-790/19, EU:C:2021:661), aptartus XIV skyriuje „Teisės aktų derinimas"; 2021 m. liepos 15 d. Sprendimą ***Komisija / Landesbank Baden-Württemberg ir CRU*** (C-584/20 P ir C-621/20 P, EU:C:2021:601), aptartą XV skyriuje „Ekonominė ir pinigų politika"; 2021 m. rugsėjo 2 d. Sprendimą ***Komisija / Vokietija (Direktyvų 2009/72 ir 2009/73 perkėlimas)*** (C-718/18, EU:C:2021:662), aptartą XVIII skyriuje „Energetika", taip pat 2021 m. gruodžio 21 d. Sprendimą ***Bank Melli Iran*** (C-124/20, EU:C:2021:1035), aptartą XX skyriuje „Bendra prekybos politika".

Atmetus DB skundą dėl šių sankcijų, jis pateikė kasacinį skundą *Corte suprema di cassazione* (Kasacinis Teismas, Italija). 2018 m. vasario 16 d. tas teismas pateikė *Corte costituzionale* (Konstitucinis Teismas, Italija) papildomą konstitucingumo klausimą, susijusį su Italijos teisės nuostata[30], kuria remiantis buvo skirta sankcija dėl nebendradarbiavimo. Pagal šią nuostatą turi būti baudžiamas asmuo, kuris laiku nevykdo *Consob* reikalavimų arba dėl kurio uždelsiamas jos priežiūros funkcijų vykdymas, įskaitant asmenį, kurį *Consob*, vykdydama savo funkcijas, kaltina pažeidimo dėl prekybos vertybiniais popieriais pasinaudojant viešai neatskleista informacija padarymu.

Corte costituzionale (Konstitucinis Teismas) pažymėjo, kad pagal Italijos teisę prekyba vertybiniais popieriais pasinaudojant viešai neatskleista informacija yra ir administracinis pažeidimas, ir baudžiamasis nusižengimas. Be to, jis pažymėjo, kad aptariama nuostata buvo priimta įgyvendinant Direktyvoje 2003/6[31] nustatytą specialią pareigą ir šiuo metu ja konkrečiai įgyvendinama Reglamento Nr. 596/2014 nuostata[32]. Jis Teisingumo Teismui pateikė klausimą dėl šių teisės aktų atitikties Chartijai, konkrečiai – teisei tylėti.

Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) pripažino, kad egzistuoja fizinio asmens teisė tylėti, garantuojama Chartijoje[33], ir nusprendė, kad pagal Direktyvą 2003/6 ir Reglamentą Nr. 596/2014 valstybės narės gali į šią teisę atsižvelgti, kai dėl tokio asmens vykdomas tyrimas ir gali būti nustatyta jo atsakomybė už pažeidimą, už kurį gali būti skirtos baudžiamojo pobūdžio administracinės sankcijos, arba gali kilti jo baudžiamoji atsakomybė.

Teisingumo Teismo vertinimas

Atsižvelgdamas į Europos Žmogaus Teisių Teismo jurisprudenciją, susijusią su teise į teisingą bylos nagrinėjimą[34], Teisingumo Teismas konstatavo, kad teisė tylėti, kuri yra teisingo bylos nagrinėjimo sąvokos esmė, draudžia, be kita ko, nubausti „kaltinamą“ fizinį asmenį už atsisakymą kompetentingai institucijai pagal Direktyvą 2003/6 arba Reglamentą Nr. 596/2014 pateikti atsakymus, iš kurių gali paaiškėti jo atsakomybė už pažeidimą, už kurį baudžiama baudžiamojo pobūdžio administracinėmis sankcijomis, arba dėl kurių gali kilti jo baudžiamoji atsakomybė. Šiuo klausimu Teisingumo Teismas patikslino, kad jurisprudencija, susijusi su įmonių pareiga per procedūras, per kurias gali būti skirtos sankcijos už antikonkurencinius veiksmus, pateikti informaciją, kuria vėliau galėtų būti pasinaudota siekiant nustatyti jų atsakomybę už tokius veiksmus, negali būti taikoma pagal analogiją, kai siekiama nustatyti fizinių asmenų, kuriems taikoma procedūra dėl prekybos vertybiniais popieriais pasinaudojant viešai neatskleista informacija pažeidimo, teisės tylėti apimtį. Teisingumo Teismas

30| 1998 m. vasario 24 d. *decreto legislativo n. 58 – Testo unico delle disposizioni in materia di intermediazione finanziaria, ai sensi degli articoli 8 e 21 della legge 6 febbraio 1996, n. 52* (Įstatyminis dekretas Nr. 58 dėl Bendrojo finansinį tarpininkavimą reglamentuojančių nuostatų teksto pagal 1996 m. vasario 6 d. Įstatymo Nr. 52 8 ir 21 straipsnius) 187quinquiesdecies straipsnis.

31| Pagal 2003 m. sausio 28 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2003/6/EB dėl prekybos vertybiniais popieriais, pasinaudojant viešai neatskleista informacija, ir manipuliavimo rinka (piktnaudžiavimo rinka) (OL L 96, 2003, p. 16; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 6 sk., 4 t., p. 367) 14 straipsnio 3 dalį valstybės narės turi nustatyti sankcijas, taikytinas tuo atveju, jei nebendradarbiaujama vykstant tyrimui, priskirtinam šios direktyvos 12 straipsnio taikymo sričiai. Šiame straipsnyje nurodoma, kad šiuo tikslu kompetentinga institucija turi turėti galimybę pareikalauti informacijos iš bet kurio asmens ir, jei reikia, pasikviesti ir išklausyti bet kurį tokį asmenį.

32| 2014 m. balandžio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 596/2014 dėl piktnaudžiavimo rinka (Piktnaudžiavimo rinka reglamentas) ir kuriuo panaikinama Direktyva 2003/6 ir Komisijos direktyvos 2003/124/EB, 2003/125/EB ir 2004/72/EB (OL L 173, 2014, p. 1) 30 straipsnio 1 dalies b punktas. Šioje nuostatoje įpareigojama imtis administracinių sankcijų, jeigu nebendradarbiaujama arba nevykdomi reikalavimai atliekant tyrimą ar patikrinimą arba nevykdomas šio reglamento 23 straipsnio 2 dalyje nurodytas prašymas; to straipsnio 2 dalies b punkte patikslinta, kad tai apima tokių asmenų apklausą siekiant gauti informacijos.

33| Chartijos 47 straipsnio antra pastraipa ir 48 straipsnis.

34| Teisė į teisingą bylos nagrinėjimą įtvirtinta 1950 m. lapkričio 4 d. Romoje pasirašytos Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 6 straipsnyje.

pridūrė, kad vis dėlto teise tylėti negalima pateisinti bet kokio nebendradarbiavimo su kompetentingomis institucijomis, pavyzdžiui, atsisakymo atvykti į jų numatytą žodinę apklausą ar vilkinimo veiksmų, kuriais siekiama atidėti jų apklausą.

Galiausiai Teisingumo Teismas pažymėjo, kad Direktyva 2003/6 ir Reglamentas Nr. 596/2014 turėtų būti aiškinami taip, kad jie atitiktų teisę tylėti, t. y. kad pagal juos nereikalaujama bausti fizinio asmens, kuris atsisako pateikti kompetentingai institucijai atsakymus, dėl kurių gali kilti jo atsakomybė už pažeidimą, už kurį skiriamos baudžiamojo pobūdžio sankcijos, arba gali kilti jo baudžiamoji atsakomybė. Šiomis sąlygomis šių teisės aktų galiojimui nedaro poveikio tai, kad juose nėra aiškiai atmesta galimybė skirti sankciją už tokį atsisakymą. Valstybės narės turi užtikrinti, kad fizinis asmuo negalėtų būti baudžiamas už atsisakymą pateikti tokius atsakymus kompetentingai valdžios institucijai.

2. *Ne bis in idem* principas

2021 m. gegužės 12 d. Teisingumo Teismo (didžioji kolegija) sprendimas *Bundesrepublik Deutschland (Interpolo raudonasis pranešimas)* (C-505/19, EU:C:2021:376)

2012 m. Jungtinių Amerikos Valstijų prašymu Tarptautinė kriminalinės policijos organizacija (toliau – Interpolas), remdamasi šios šalies valdžios institucijų išduota nutartimi dėl suėmimo, paskelbė raudonąjį pranešimą dėl Vokietijos piliečio WS, siekdama galimos jo ekstradicijos. Kai asmens, dėl kurio paskelbtas toks pranešimas, buvimo vieta nustatoma Interpolo valstybėje narėje, ši valstybė iš esmės turi jį suimti, stebėti arba apriboti jo judėjimą.

Vis dėlto dar iki šio raudonojo pranešimo paskelbimo Vokietijoje prieš WS buvo pradėta tyrimo procedūra, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo teigimu, dėl tų pačių veikų, dėl kurių buvo paskelbtas pranešimas. Šis tyrimas 2010 m. buvo galutinai užbaigtas, WS sumokėjus pinigų sumą pagal Vokietijos baudžiamojoje teisėje numatytą specialią susitarimo procedūrą. Vėliau *Bundeskriminalamt* (Federalinė kriminalinės policijos tarnyba, Vokietija) Interpolui pranešė mananti, kad dėl šios ankstesnės tyrimo procedūros šiuo atveju taikytinas *ne bis in idem* principas. Šis principas, įtvirtintas tiek Konvencijos dėl Šengeno susitarimo įgyvendinimo[35] 54 straipsnyje, tiek Chartijos 50 straipsnyje, draudžia, be kita ko, dėl tos pačios nusikalstamos veikos vėl persekioti asmenį, dėl kurio buvo priimtas galutinis sprendimas.

2017 m. WS pateikė skundą prieš Vokietijos Federacinę Respubliką *Verwaltungsgericht Wiesbaden* (Vysbadeno administracinis teismas, Vokietija), prašydamas įpareigoti ją imtis reikiamų priemonių, kad šis raudonasis pranešimas būtų panaikintas. Šiuo klausimu WS nurodė ne tik *ne bis in idem* principo, bet ir jo teisės į laisvą judėjimą, užtikrinamos pagal SESV 21 straipsnį, pažeidimą, mat jis negali vykti į valstybę, kuri yra Šengeno susitarimo šalis, arba į valstybę narę, nes rizikuoja, kad bus suimtas. Jis taip pat manė, kad dėl šių pažeidimų raudonajame pranešime pateiktų jo asmens duomenų tvarkymas prieštarauja Direktyvai 2016/680 dėl asmens duomenų apsaugos baudžiamosiose bylose[36].

35| 1985 m. birželio 14 d. Konvencija dėl Šengeno susitarimo, sudaryto tarp Beniliukso ekonominės sąjungos valstybių, Vokietijos Federacinės Respublikos ir Prancūzijos Respublikos vyriausybių dėl laipsniško jų bendrų sienų kontrolės panaikinimo, įgyvendinimo (OL L 239, 2000, p. 19; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 2 t., p. 9; toliau – KŠSĮ).

36| 2016 m. balandžio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2016/680 dėl fizinių asmenų apsaugos kompetentingoms institucijoms tvarkant asmens duomenis nusikalstamų veikų prevencijos, tyrimo, atskleidimo ar baudžiamojo persekiojimo už jas arba bausmių vykdymo tikslais ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo, ir kuria panaikinamas Tarybos pamatinis sprendimas 2008/977/TVR (OL L 119, 2016, p. 89).

Šiomis aplinkybėmis Vysbadeno administracinis teismas nusprendė kreiptis į Teisingumo Teismą dėl *ne bis in idem* principo taikymo ir, konkrečiai kalbant, dėl galimybės suimti asmenį, dėl kurio paskelbtas raudonasis pranešimas, esant tokiai situacijai, kaip nagrinėjamoji. Be to, tuo atveju, jei šis principas būtų pripažintas taikytinu, šis teismas siekė išsiaiškinti, kokių pasekmių tai turėtų tokiame pranešime pateiktų asmens duomenų tvarkymui valstybėse narėse.

Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) savo sprendime konstatavo, kad KŠSĮ 54 straipsnis ir SESV 21 straipsnio 1 dalis, siejami su Chartijos 50 straipsniu, turi būti aiškinami taip, kad pagal juos valstybės, Šengeno susitarimo šalies, arba valstybių narių institucijoms nedraudžiama suimti asmens, nurodyto Interpolo trečiosios valstybės prašymu paskelbtame raudonajame pranešime, nebent valstybės, šio susitarimo šalies, arba valstybės narės teismo galutiniu sprendimu nurodyta, kad valstybėje, minėto susitarimo šalyje, arba valstybėje narėje buvo galutinai baigtas baudžiamasis procesas dėl šio asmens tų pačių veikų, kuriomis pagrįstas šis raudonasis pranešimas. Teisingumo Teismas taip pat nusprendė, kad Direktyvos 2016/680 nuostatos, siejamos su KŠSĮ 54 straipsniu ir Chartijos 50 straipsniu, turi būti aiškinamos taip, kad jos nedraudžia tvarkyti Interpolo paskelbtame raudonajame pranešime nurodytų asmens duomenų, kol tokiu galutiniu teismo sprendimu nenustatyta, kad *ne bis in idem* principas taikomas veikoms, kuriomis pagrįstas šis pranešimas, jeigu toks tvarkymas atitinka šioje direktyvoje nurodytas sąlygas.

Teisingumo Teismo vertinimas

Pirmiausia Teisingumo Teismas priminė, kad *ne bis in idem* principas gali būti taikomas esant tokiai situacijai, kaip nagrinėjama šioje byloje, t. y. tuo atveju, kai buvo priimtas galutinis sprendimas baigti baudžiamąjį procesą asmeniui įvykdžius tam tikrus reikalavimus, be kita ko, sumokėjus prokuratūros nustatytą pinigų sumą.

Tai patikslinęs Teisingumo Teismas, pirma, nusprendė, kad pagal KŠSĮ 54 straipsnį, Chartijos 50 straipsnį ir SESV 21 straipsnio 1 dalį nedraudžiama suimti asmens, nurodyto Interpolo raudonajame pranešime, kol nenustatyta, kad valstybė, Šengeno susitarimo šalis, ar valstybė narė dėl jo priėmė galutinį sprendimą dėl tų pačių veikų, kuriomis grindžiamas raudonasis pranešimas, ir kad dėl to taikomas *ne bis in idem* principas.

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas nurodė, kad, kai neaišku, ar taikomas *ne bis in idem* principas, suėmimas gali būti būtinas, siekiant atlikti būtinus patikrinimus ir išvengti, kad asmuo pasislėps. Ši priemonė pateisinama teisėtu tikslu išvengti jo nebaudžiamumo. Kita vertus, kai tik remiantis galutiniu teismo sprendimu konstatuojamas *ne bis in idem* principo taikymas, tiek dėl Šengeno susitarimo šalių tarpusavio pasitikėjimo, tiek dėl laisvo judėjimo teisės draudžiama taikyti tokį suėmimą ar jį pratęsti. Teisingumo Teismas patikslino, kad valstybės, Šengeno susitarimo šalys, ir valstybės narės turi užtikrinti galimybę pasinaudoti teisių gynimo priemonėmis, suteikiančiomis atitinkamiems asmenims galimybę gauti tokį galutinį teismo sprendimą. Jis taip pat pažymėjo, kad jeigu suėmimas yra nesuderinamas su Sąjungos teise dėl *ne bis in idem* principo taikymo, Interpolo valstybė narė, atsisakydama vykdyti tokį suėmimą, nepažeistų jai, kaip šios organizacijos narei, tenkančių pareigų.

Antra, dėl Interpolo raudonajame pranešime nurodytų asmens duomenų Teisingumo Teismas pažymėjo, kad bet kokia su asmens duomenimis atliekama operacija, kaip antai jų įrašymas į valstybės narės ieškomų asmenų sąrašą, pripažįstama „tvarkymu“, kaip tai suprantama pagal Direktyvą 2016/680[37]. Be to, jis konstatavo, kad, pirma, šiuo tvarkymu siekiama teisėto tikslo ir, antra, jo negalima laikyti neteisėtu vien todėl, kad dėl veikų,

37| Žr. Direktyvos 2016/680 2 straipsnio 1 dalį ir 3 straipsnio 2 punktą.

kuriomis grindžiamas raudonasis pranešimas, gali būti taikomas *ne bis in idem* principas[38]. Toks valstybių narių institucijų atliekamas duomenų tvarkymas gali būti būtinas, būtent siekiant patikrinti, ar taikytinas minėtas principas.

Šiomis aplinkybėmis Teisingumo Teismas taip pat nusprendė, kad pagal Direktyvą 2016/680, siejamą su KŠSĮ 54 straipsniu ir Chartijos 50 straipsniu, nedraudžiama tvarkyti raudonajame pranešime pateiktų asmens duomenų, kol remiantis galutiniu teismo sprendimu nenustatyta, kad nagrinėjamu atveju taikomas *ne bis in idem* principas. Vis dėlto toks tvarkymas turi atitikti šioje direktyvoje numatytas sąlygas. Atsižvelgiant į tai, jis, be kita ko, turi būti būtinas kompetentingos nacionalinės institucijos vykdomoms funkcijoms, siekiant nusikalstamų veikų prevencijos, tyrimo, atskleidimo ar baudžiamojo persekiojimo už jas arba bausmių vykdymo tikslų[39].

Kai *ne bis in idem* principas taikomas, Interpolo raudonajame pranešime nurodytų asmens duomenų įrašymas į valstybių narių ieškomų asmenų sąrašus nebūtinas, nes nebegali būti vykdomas aptariamo asmens baudžiamasis persekiojimas dėl minėtame pranešime nurodytų veikų, taigi jis nebegali būti suimtas dėl tų pačių veikų. Darytina išvada, kad atitinkamas asmuo turi turėti galimybę prašyti ištrinti šiuos duomenis. Jei įrašas vis dėlto paliekamas, prie jo turi būti pridedama informacija, kad atitinkamas asmuo nebegali būti persekiojamas valstybėje narėje ar susitariančiojoje valstybėje už tas pačias veikas, nes taikomas *ne bis in idem* principas.

3. Minties, sąžinės ir religijos laisvė

2021 m. liepos 15 d. Teisingumo Teismo (didžioji kolegija) sprendimas *WABE ir MH Müller Handel* (C-804/18 ir C-341/19, EU:C:2021:594)

IX ir MJ, dirbančios pagal Vokietijos teisę įsteigtose bendrovėse atitinkamai kaip specialiojo ugdymo ir sveikatos priežiūros specialistė ir kaip prekybos konsultantė ir kasininkė, savo darbo vietose ryšėjo musulmonišką skarą.

IX darbdavė *WABE eV* (toliau – WABE), manydama, kad tokia skara neatitiko politinio, filosofinio ir religinio neutralumo politikos tėvų, vaikų ir trečiųjų asmenų atžvilgiu, paprašė IX nusirišti minėtą skarą, o jai atsisakius tą padaryti du kartus laikinai nušalino ją nuo pareigų ir skyrė įspėjimą. MJ darbdavė *MH Müller Handels GmbH* (toliau – MH), kai MJ atsisakė darbo vietoje nusirišti minėtą skarą, iš pradžių ją paskyrė į kitas pareigas, kurias vykdydama ji galėjo ryšėti tą skarą, o vėliau, išsiuntusi ją namo, nurodė atvykti į darbo vietą be išsiskiriančių ir didelio formato religinių, politinių ar filosofinių įsitikinimų simbolių.

IX pareiškė ieškinį *Arbeitsgericht Hamburg* (Hamburgo darbo teismas, Vokietija); juo prašė įpareigoti WABE iš asmeninės bylos pašalinti įspėjimus dėl musulmoniškos skaros ryšėjimo. MJ nacionaliniuose teismuose pareiškė ieškinį, reikalaudama pripažinti MH nurodymą negaliojančiu ir atlyginti patirtą žalą. Kadangi MJ laimėjo bylą minėtuose teismuose, MH pateikė kasacinį skundą *Bundesarbeitsgericht* (Federalinis darbo teismas, Vokietija).

38| Žr. Direktyvos 2016/680 4 straipsnio 1 dalies b punktą ir 8 straipsnio 1 dalį.

39| Žr. Direktyvos 2016/680 1 straipsnio 1 dalį ir 8 straipsnio 1 dalį.

Šiomis aplinkybėmis abu prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikę teismai nutarė kreiptis į Teisingumo Teismą dėl Direktyvos 2000/78[40] išaiškinimo. Teisingumo Teismo, be kita ko, buvo prašoma paaiškinti: ar įmonės darbo tvarkos taisyklė, pagal kurią darbuotojams draudžiama darbo vietoje nešioti bet kokius matomus politinių, filosofinių ar religinių įsitikinimų simbolius, darbuotojus, kurie pagal religinius įsakymus laikosi tam tikrų aprangos taisyklių, tiesiogiai ar netiesiogiai diskriminuoja dėl jų religijos ar įsitikinimų, kokiomis sąlygomis gali būti pateisinamas galimas iš šios taisyklės kylantis skirtingas požiūris, netiesiogiai grindžiamas religija ar įsitikinimais, ir į kokius veiksnius turi būti atsižvelgiama nagrinėjant tokio skirtingo požiūrio tinkamumą.

Teisingumo Teismo didžiosios kolegijos priimtame sprendime, be kita ko, patikslinta, kokiomis sąlygomis gali būti pateisinamas iš tokios darbo tvarkos taisyklės kylantis skirtingas požiūris, netiesiogiai grindžiamas religija ar įsitikinimais.

Teisingumo Teismo vertinimas

Pirma, byloje C-804/18 Teisingumo Teismas nagrinėjo klausimą, ar įmonės darbo tvarkos taisyklė, pagal kurią darbuotojams draudžiama darbo vietoje nešioti bet kokius matomus politinių, filosofinių ar religinių įsitikinimų simbolius, darbuotojus, kurie pagal religinius įsakymus laikosi tam tikrų aprangos taisyklių, tiesiogiai diskriminuoja dėl religijos ar įsitikinimų, kas yra draudžiama pagal Kovos su diskriminacija direktyvą[41].

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas pažymėjo, kad simbolių ar aprangos nešiojimas, skirtas savo religijai ar tikėjimui išpažinti ir skelbti, patenka į „minties, sąžinės ir religijos laisvę“[42]. Be to, taikant Kovos su diskriminacija direktyvą sąvokos „religija“ ir „įsitikinimai“ turi būti nagrinėjamos dviem to paties vieno diskriminacijos pagrindo aspektais.

Teisingumo Teismas taip pat priminė savo jurisprudenciją, pagal kurią tokia taisyklė nesukuria tiesioginės diskriminacijos, kai yra vienodai taikoma bet kokiam tokių įsitikinimų demonstravimo būdui ir kai pagal ją visi įmonės darbuotojai vertinami vienodai, nes jiems nustatyta bendra ir nediferencijuota pareiga laikytis neutralios aprangos kodo, pagal kurį draudžiama nešioti tokius simbolius. Teisingumo Teismas nurodė, kad tokio teiginio nepaneigia tai, kad tam tikri darbuotojai laikosi religinių įsakymų, reikalaujančių dėvėti tam tikrą aprangą. Nors tokia taisyklė, kaip nurodyta pirmiau, tokiems darbuotojams iš tiesų gali sukelti ypatingų nepatogumų, tai neturi reikšmės išvadai, kad ta pati taisyklė, atspindinti įmonės neutralumo politiką, iš principo nelemia skirtingo požiūrio į darbuotojus, grindžiamo su religija ar įsitikinimais neatskiriamai susijusiu kriterijumi.

Šiuo atveju atrodo, kad nagrinėjama taisyklė buvo taikoma bendrai ir nediferencijuojant, nes atitinkamas darbdavys taip pat pareikalavo ir pasiekė, kad religinį kryžių nešiojanti darbuotoja nusiimtų šį simbolį. Teisingumo Teismas padarė išvadą, kad tokiomis aplinkybėmis tokia taisyklė, kaip nagrinėjama pagrindinėje byloje, darbuotojų, kurie pagal religinius įsakymus laikosi tam tikrų aprangos taisyklių, tiesiogiai nediskriminuoja dėl jų religijos ar įsitikinimų.

40| 2000 m. lapkričio 27 d. Tarybos direktyva 2000/78/EB, nustatanti vienodo požiūrio užimtumo ir profesinėje srityje bendruosius pagrindus (OL L 303, 2000, p. 16; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 5 sk., 4 t., p. 79; toliau – Kovos su diskriminacija direktyva).

41| Kovos su diskriminacija direktyvos 1 straipsnis ir 2 straipsnio 2 dalies a punktas.

42| Saugoma pagal Chartijos 10 straipsnį.

Antra, Teisingumo Teismas nagrinėjo klausimą, ar iš tokios darbo tvarkos taisyklės kylantis skirtingas požiūris, netiesiogiai grindžiamas religija ar įsitikinimais[43], gali būti pateisinamas darbdavio noru laikytis politinio, filosofinio ir religinio neutralumo politikos savo klientų ar vartotojų atžvilgiu, siekiant atsižvelgti į jų teisėtus lūkesčius. Į šį klausimą jis atsakė teigiamai, kartu nurodydamas veiksnius, kurie lėmė šią išvadą.

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas pirmiausia pažymėjo, kad darbdavio noras, palaikant santykius su klientais, sukurti politinio, filosofinio ar religinio neutralumo politiką gali būti laikomas teisėtu tikslu. Vis dėlto Teisingumo Teismas patikslino, kad vien šio noro savaime nepakanka objektyviai pateisinti skirtingam požiūriui, netiesiogiai grindžiamam religija ar įsitikinimais, nes tokio pateisinimo objektyvus pobūdis gali būti nustatytas tik esant realiam šio darbdavio poreikiui. Svarbūs tokio poreikio nustatymo veiksniai yra klientų ar vartotojų teisės ir teisėti lūkesčiai, o konkrečiai švietimo srityje – tėvų pageidavimas, kad jų vaikus prižiūrėtų asmenys, kurie, bendraudami su vaikais, neišpažįsta ir neskelbia savo religijos ar įsitikinimų.

Siekiant įvertinti, ar yra toks poreikis, ypač svarbu, jog darbdavys įrodytų, kad, nesant tokios neutralumo politikos, būtų pažeista laisvė užsiimti verslu[44], nes pagal jo veiklos pobūdį arba jos vykdymo aplinkybes jis patirtų neigiamų pasekmių.

Be to, Teisingumo Teismas pažymėjo, kad toks skirtingas požiūris turi būti tinkamas veiksmingam darbdavio nustatytos neutralumo politikos taikymui užtikrinti, o tai reiškia, kad ši politika turi būti vykdoma nuosekliai ir sistemingai. Galiausiai draudimas darbo vietoje nešioti bet kokius matomus politinių, filosofinių ar religinių įsitikinimų simbolius turi būti taikomas tiek, kiek griežtai būtina, atsižvelgiant į faktinį neigiamų pasekmių, kurių darbdavys siekia išvengti tokiu draudimu, mastą ir sunkumą.

Trečia, byloje C-341/19 Teisingumo Teismas nagrinėjo klausimą, ar netiesioginė diskriminacija dėl religijos ar įsitikinimų, kylanti iš įmonės darbo tvarkos taisyklės, draudžiančios darbo vietoje nešioti matomus filosofinių ar religinių įsitikinimų simbolius siekiant užtikrinti šios įmonės neutralumo politiką, gali būti pateisinama tik tuo atveju, jei draudimas apima bet kokią matomą politinių, filosofinių ar religinių įsitikinimų išraiškos formą, ar draudimas nešioti tik išsiskiriančius ir didelio formato simbolius gali būti leidžiamas, jeigu jis įgyvendinamas nuosekliai ir sistemingai.

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas pabrėžė, kad toks apribotas draudimas gali labiau paveikti asmenis, kurie pritaria religinėms, filosofinėms ir nekonfesinėms pakraipoms, numatančioms dėvėti išsiskiriančią didelio formato aprangą ar simbolį, pavyzdžiui, galvos apdangalą. Taigi, kai išsiskiriančių didelio formato minėtų įsitikinimų simbolių nešiojimo kriterijus yra neatskiriamai susijęs su viena ar keliomis konkrečiomis religijomis ar įsitikinimais, remiantis tokiu kriterijumi nustatytas draudimas nešioti tokius simbolius reiškia, kad tam tikri darbuotojai dėl savo religijos ar įsitikinimų bus vertinami mažiau palankiai nei kiti, o tai prilygsta tiesioginei diskriminacijai, kuri negali būti pateisinama.

Tuo atveju, jei tiesioginė diskriminacija neturėtų būti konstatuota, Teisingumo Teismas pažymėjo, kad toks skirtingas požiūris, koks nagrinėjamas pagrindinėje byloje – jei būtų įrodyta, kad dėl jo tam tikrą religiją išpažįstantys ar turintys tam tikrų įsitikinimų asmenys patektų į tam tikru atžvilgiu prastesnę padėtį – reikštų netiesioginę diskriminaciją, kuri gali būti pateisinama tik jei draudimas apima bet kokią matomą politinių, filosofinių ar religinių įsitikinimų išraiškos formą. Šiuo klausimu jis priminė, kad neutralumo politika įmonėje gali būti teisėtas tikslas ir ji turi atitikti realų įmonės poreikį – pavyzdžiui, socialinių konfliktų prevenciją arba neutralų darbdavio įvaizdį klientų atžvilgiu – tam, kad būtų galima objektyviai pateisinti skirtingą požiūrį,

43| Kaip tai suprantama pagal Kovos su diskriminacija direktyvos 2 straipsnio 2 dalies b punktą, kuriuo draudžiama bet kokia netiesioginė diskriminacija, ypač dėl religijos ar įsitikinimų, nebent sąlygas, kriterijus ar taikomą praktiką objektyviai pateisina teisėtas tikslas, o šio tikslo siekiama tinkamomis ir būtinomis priemonėmis.

44| Pripažinta Chartijos 16 straipsnyje.

netiesiogiai grindžiamą religija ar įsitikinimais. Tačiau tam, kad tokia politika būtų veiksmingai įgyvendinama, darbuotojams bendraujant su klientais ar tarpusavyje neleidžiama akivaizdžiai demonstruoti politinių, filosofinių ar religinių įsitikinimų, nes bet kokio simbolio, net ir nedidelio formato, nešiojimas kenkia šios taisyklės tinkamumui pasiekti nustatytą tikslą.

Galiausiai Teisingumo Teismas nusprendė, kad vertinant, ar skirtingas požiūris, netiesiogiai grindžiamas religija ar įsitikinimais, yra tinkamas, į religijos laisvę ginančias nacionalines nuostatas gali būti atsižvelgiama kaip į palankesnes nuostatas[45]. Šiuo klausimu jis priminė, pirma, kad vertinant iš priemonės, kuri nustatyta siekiant užtikrinti politinio, filosofinio ir religinio neutralumo politikos taikymą, kylančio apribojimo tinkamumą pagal Kovos su diskriminacija direktyvos 2 straipsnio 2 dalies b punkto i papunktį, reikia atsižvelgti į įvairias nagrinėjamas teises ir laisves, o nacionaliniai teismai, išnagrinėję visą nagrinėjamoje byloje esančią informaciją, turi atsižvelgti į esamus interesus ir užtikrinti, kad būtų taikomi tik griežtai būtini nagrinėjamų laisvių apribojimai. Tai leistų užtikrinti, kad, kai nagrinėjamos kelios Sutartyse įtvirtintos pagrindinės teisės ir principai, proporcingumo principo laikymasis būtų vertinamas taip, kad būtų suderinti reikalavimai, susiję su nagrinėjamų skirtingų teisių ir principų apsauga, ir užtikrinta teisinga jų pusiausvyra. Antra, Teisingumo Teismas konstatavo, kad Sąjungos teisės aktų leidėjas, Kovos su diskriminacija direktyvoje pats neužtikrinęs būtino minties, tikėjimo ir religijos laisvės bei teisėtų tikslų, kuriais galima remtis siekiant pateisinti skirtingą požiūrį, derinimo ir palikęs šį derinimą atlikti valstybėms narėms ir jų teismams, leido atsižvelgti į kiekvienai valstybei narei būdingas aplinkybes ir pripažinti kiekvienai iš jų diskreciją atliekant šį derinimą.

4. Asmens duomenų apsauga

2021 m. kovo 2 d. Teisingumo Teismo (didžioji kolegija) sprendimas *Prokuratuur (Prieigos prie elektroninių ryšių duomenų sąlygos)* (C-746/18, EU:C:2021:152)

Estijoje H. K. buvo iškelta baudžiamoji byla dėl vagysčių, pasinaudojimo trečiojo asmens banko kortele ir smurto prieš teismo procese dalyvaujančius asmenis. Pirmosios instancijos teismas nuteisė H. K. už šias nusikalstamas veikas dvejų metų laisvės atėmimo bausme. Šis nuosprendis vėliau patvirtintas apeliacinėje instancijoje.

Protokolai, kuriais remiantis konstatuotos šios nusikalstamos veikos, buvo parengti, be kita ko, pasinaudojus asmens duomenimis, surinktais teikiant elektroninių ryšių paslaugas. *Riigikohus* (Aukščiausiasis Teismas, Estija), kuriam H. K. pateikė kasacinį skundą, kilo abejonių, ar su Sąjungos teise[46] yra suderinamos sąlygos, kuriomis ikiteisminio tyrimo institucijos gavo prieigą prie šių duomenų.

Šios abejonės susijusios, pirma, su klausimu, ar laikotarpio, už kurį ikiteisminio tyrimo institucijos turėjo prieigą prie duomenų, trukmė yra kriterijus, leidžiantis įvertinti atitinkamų asmenų pagrindinių teisių suvaržymo, kurį lemia tokia prieiga, dydį. Kadangi šis laikotarpis buvo labai trumpas arba surinktų duomenų

45| Kaip tai suprantama pagal Kovos su diskriminacija direktyvos 8 straipsnio 1 dalį, susijusią su nuostatomis, kurios būtų palankesnės vienodo požiūrio principo įgyvendinimui nei šioje direktyvoje nustatytosios. Taip būtų, pavyzdžiui, kalbant apie nacionalines nuostatas, pagal kurias skirtingo požiūrio, netiesiogiai grindžiamo religija ar įsitikinimais, pateisinimui taikomi griežtesni reikalavimai, nei nustatyta minėtos direktyvos 2 straipsnio 2 dalies b punkto i papunktyje.

46| Konkrečiai su 2002 m. liepos 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2002/58/EB dėl asmens duomenų tvarkymo ir privatumo apsaugos elektroninių ryšių sektoriuje (Direktyva dėl privatumo ir elektroninių ryšių) (OL L 201, 2002, p. 37; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 13 sk., 29 t., p. 514), iš dalies pakeistos 2009 m. lapkričio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/136/EB (OL L 337, 2009, p. 11), 15 straipsnio 1 dalimi, siejama su Chartijos 7, 8, 11 straipsniais ir 52 straipsnio 1 dalimi.

kiekis labai nedidelis, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui kilo klausimas, ar kovos su nusikalstamumu apskritai, o ne vien kovos su sunkiais nusikaltimais tikslas gali pateisinti tokį suvaržymą. Antra, jis abejojo, ar galima Estijos prokuratūrą, atsižvelgiant į įvairius pagal Estijos teisės aktus jai priskirtus uždavinius, laikyti „nepriklausoma“ administracine institucija, kaip tai suprantama pagal Sprendimą *Tele2 Sverige ir Watson ir kt.*[47], galinčia leisti ikiteisminio tyrimo institucijos prieigą prie atitinkamų duomenų.

Teisingumo Teismo (didžiosios kolegijos) sprendime konstatuota, kad pagal Direktyvą dėl privatumo ir elektroninių ryšių, siejamą su Chartija, draudžiamos nacionalinės teisės normos, leidžiančios valdžios institucijų prieigą prie srauto duomenų ar vietos nustatymo duomenų, galinčių suteikti informacijos apie elektroninių ryšių priemonės naudotojo pranešimus arba jo naudojamų galinių įrenginių vietą ir leisti padaryti tikslias išvadas apie jo privatų gyvenimą, nusikalstamų veikų prevencijos, tyrimo, atskleidimo ir baudžiamojo persekiojimo už jas tikslais, neribojant šios prieigos taikymo vien procedūroms, kuriomis siekiama kovoti su sunkiais nusikaltimais arba užkirsti kelią didelėms grėsmėms visuomenės saugumui. Teisingumo Teismas nurodė, kad laikotarpis, už kurį prašoma leisti susipažinti su šiais duomenimis, ir šiuo laikotarpiu turimų duomenų kiekis ar pobūdis šiuo atžvilgiu neturi reikšmės. Be to, Teisingumo Teismas nusprendė, kad pagal šią direktyvą, siejamą su Chartija, draudžiamos nacionalinės teisės normos, suteikiančios prokuratūrai įgaliojimus leisti valdžios institucijos prieigą prie srauto duomenų ir vietos nustatymo duomenų ikiteisminio tyrimo tikslais.

Teisingumo Teismo vertinimas

Dėl sąlygų, kuriomis prieiga prie elektroninių ryšių paslaugų teikėjų saugomų srauto ir vietos nustatymo duomenų gali būti suteikta valdžios institucijoms nusikalstamų veikų prevencijos, tyrimo, atskleidimo ir baudžiamojo persekiojimo už jas tikslais, taikant priemonę, kurios imtasi pagal Direktyvą dėl privatumo ir elektroninių ryšių[48], Teisingumo Teismas priminė tai, ką konstatavo Sprendime *La Quadrature du Net ir kt.*[49], t. y. kad pagal šią direktyvą valstybėms narėms siekiant, be kita ko, šių tikslų leidžiama imtis teisėkūros priemonių, kuriomis siekiama apriboti minėtoje direktyvoje nurodytų teisių ir pareigų, visų pirma pareigos užtikrinti pranešimų ir srauto duomenų konfidencialumą[50], apimtį, tik laikantis bendrųjų Sąjungos teisės principų, įskaitant proporcingumo principą, ir Chartijoje[51] garantuojamų pagrindinių teisių. Taigi pagal Direktyvą dėl privatumo ir elektroninių ryšių draudžiamos teisėkūros priemonės, kuriomis elektroninių ryšių paslaugų teikėjai prevenciškai įpareigojami bendrai ir nediferencijuotai saugoti srauto ir vietos nustatymo duomenis.

Kiek tai susiję su nusikalstamų veikų prevencijos, tyrimo, atskleidimo ir baudžiamojo persekiojimo už jas tikslu, kurio siekiama nagrinėjamomis teisės normomis, Teisingumo Teismas, remdamasis proporcingumo principu, nusprendė, kad tik kovos su sunkiais nusikaltimais arba didelių grėsmių visuomenės saugumui prevencijos tikslai gali pateisinti valdžios institucijų prieigą prie visų srauto ar vietos nustatymo duomenų, galinčių leisti daryti tikslias išvadas apie atitinkamų asmenų privatų gyvenimą, o kiti veiksniai, susiję su prašymo leisti susipažinti su duomenimis proporcingumu, kaip antai laikotarpio, už kurį prašoma leisti susipažinti su tokiais duomenimis, trukmė, negali lemti, kad nusikalstamų veikų prevencijos, tyrimo, atskleidimo ir baudžiamojo persekiojimo už jas apskritai tikslas pateisintų tokią prieigą.

47| 2016 m. gruodžio 21 d. Sprendimas ***Tele2 Sverige ir Watson ir kt.*** (C-203/15 ir C-698/15, EU:C:2016:970, 120 punktas).

48| Direktyvos dėl privatumo ir elektroninių ryšių 15 straipsnio 1 dalis.

49| 2020 m. spalio 6 d. Sprendimas ***La Quadrature du Net ir kt.*** (C-511/18, C-512/18 ir C-520/18, EU:C:2020:791, 166–169 punktai).

50| Direktyvos dėl privatumo ir elektroninių ryšių 5 straipsnio 1 dalis.

51| Būtent Chartijos 7, 8, 11 straipsniuose ir 52 straipsnio 1 dalyje.

Dėl prokuratūrai suteiktos kompetencijos leisti valdžios institucijos prieigą prie srauto duomenų ir vietos nustatymo duomenų vadovaujant ikiteisminiam tyrimui Teisingumo Teismas priminė, kad nacionalinėje teisėje turi būti nustatytos sąlygos, kurioms esant elektroninių ryšių paslaugų teikėjai turi suteikti kompetentingoms nacionalinėms institucijoms prieigą prie duomenų, kuriais disponuoja. Vis dėlto, kad tokios teisės normos atitiktų proporcingumo reikalavimą, jose turi būti numatytos aiškios ir tikslios taisyklės, reglamentuojančios nagrinėjamos priemonės apimtį ir taikymą bei nustatančios minimalius reikalavimus, kad asmenys, kurių asmens duomenys tvarkomi, turėtų pakankamai garantijų, leidžiančių veiksmingai apsaugoti šiuos duomenis nuo piktnaudžiavimo pavojų. Tokios teisės normos turi būti teisiškai privalomos pagal nacionalinę teisę ir jose turi būti nurodyta, kokiomis aplinkybėmis ir materialinėmis bei procedūrinėmis sąlygomis gali būti imtasi tokių duomenų tvarkymą numatančios priemonės, taip užtikrinant, kad teisių suvaržymas neviršytų to, kas griežtai būtina.

Teisingumo Teismas nurodė, kad siekiant praktiškai užtikrinti visišką tokių sąlygų laikymąsi būtina, kad prieš suteikiant kompetentingoms nacionalinėms institucijoms prieigą prie saugomų duomenų teismas arba nepriklausomas administracinis subjektas atliktų išankstinę kontrolę ir savo sprendimą priimtų gavęs motyvuotą šių institucijų prašymą, pateiktą, be kita ko, vykdant prevencijos, atskleidimo arba baudžiamojo persekiojimo procedūras. Tinkamai pagrįstos skubos atveju kontrolė turi būti įvykdyta per trumpą laiką.

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas pažymėjo, kad atliekant išankstinę kontrolę, be kita ko, reikalaujama, kad teismas ar subjektas, kuriam pavesta atlikti šią kontrolę, turėtų visus įgaliojimus ir suteiktų visas garantijas, būtinas įvairių nagrinėjamų interesų ir teisių suderinimui užtikrinti. Konkrečiau kalbant apie ikiteisminį tyrimą, tokiai kontrolei vykdyti reikia, kad šis teismas arba subjektas galėtų užtikrinti teisingą pusiausvyrą tarp interesų, susijusių su tyrimo poreikiais kovojant su nusikalstamumu, ir asmenų, prie kurių duomenų suteikiama prieiga, pagrindinių teisių į privataus gyvenimo gerbimą ir asmens duomenų apsaugą. Kai šią kontrolę vykdo ne teismas, o nepriklausomas administracinis subjektas, jis turi turėti statusą, leidžiantį jam vykdyti savo funkcijas objektyviai ir nešališkai, ir šiuo tikslu jis turi būti apsaugotas nuo bet kokios išorinės įtakos.

Teisingumo Teismas padarė išvadą, kad iš to matyti, jog nepriklausomumo reikalavimas, kurį turi atitikti institucija, atsakinga už išankstinę kontrolę, reiškia, kad ši institucija turi turėti trečiojo asmens statusą institucijos, prašančios leisti susipažinti su duomenimis, atžvilgiu, kad pirmoji institucija galėtų objektyviai ir nešališkai vykdyti šią kontrolę be jokios išorinės įtakos. Konkrečiai baudžiamosios teisės srityje nepriklausomumo reikalavimas reiškia, kad už šią išankstinę kontrolę atsakinga institucija, pirma, nedalyvauja vykdant nagrinėjamą ikiteisminį tyrimą ir, antra, turi būti nešališka baudžiamojo proceso šalims. Taip nėra prokuratūros, kuri, kaip Estijos prokuratūra, vadovauja ikiteisminiam tyrimui ir prireikus palaiko valstybinį kaltinimą, atveju. Vadinasi, tokia prokuratūra negali atlikti minėtos išankstinės kontrolės.

2021 m. birželio 15 d. Teisingumo Teismo (didžioji kolegija) sprendimas *Facebook Ireland ir kt.* (C-645/19, EU:C:2021:483)

2015 m. rugsėjo 11 d. *Commission belge de la protection de la vie privée* (Belgijos privataus gyvenimo apsaugos komisija, toliau – PGAK) pirmininkas *Nederlandstalige rechtbank van eerste aanleg Brussel* (nyderlandų kalba bylas nagrinėjantis Briuselio pirmosios instancijos teismas, Belgija) pareiškė ieškinį *Facebook Ireland*, *Facebook Inc.* ir *Facebook Belgium* siekdamas, kad būtų nutraukti *Facebook* tariamai daromi duomenų apsaugos teisės

aktų pažeidimai. Šie pažeidimai pasireiškė visų pirma tuo, kad buvo renkama ir naudojama informacija apie Belgijos internautų, turinčių *Facebook* paskyrą ir jos neturinčių, naršymo elgesį, pasitelkiant įvairias technologijas, kaip antai slapukus, socialinius papildinius[52] ir pikselius.

2018 m. vasario 16 d. šis teismas pripažino savo jurisdikciją nagrinėti šį ieškinį ir iš esmės nusprendė, kad socialinis tinklas *Facebook* nepakankamai informavo Belgijos internautus apie atitinkamos informacijos rinkimą ir naudojimą. Be to, internautų sutikimas dėl minėtos informacijos rinkimo ir tvarkymo buvo pripažintas negaliojančiu.

2018 m. kovo 2 d. *Facebook Ireland*, *Facebook Inc.* ir *Facebook Belgium* apskundė šį sprendimą prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiame teisme – *Hof van beroep te Brussel* (Briuselio apeliacinis teismas, Belgija). Tame teisme vykstančiame procese *Autorité belge de protection des données* (Belgijos duomenų apsaugos institucija, toliau – DAI) dalyvavo kaip PGAK pirmininko teisių ir pareigų perėmėja. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pripažino savo jurisdikciją priimti sprendimą tik dėl apeliacinio skundo, kiek jis pareikštas *Facebook Belgium*.

Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui kilo abejonių dėl Duomenų apsaugos reglamente[53] numatyto vieno langelio mechanizmo taikymo poveikio DAI kompetencijai, konkrečiau kalbant, jis siekė išsiaiškinti, ar, kiek tai susiję su aplinkybėmis, susiklosčiusiomis po BDAR įsigaliojimo, t. y. po 2018 m. gegužės 25 d., DAI gali imtis veiksmų prieš *Facebook Belgium*, nors *Facebook Ireland* buvo pripažintas atitinkamų duomenų valdytoju. Vadovaujantis BDAR numatytu vieno langelio principu, nuo tos datos kompetenciją pareikšti ieškinį dėl veiksmų nutraukimo turi tik Airijos duomenų apsaugos komisaras, kuriam taikoma Airijos teismų kontrolė.

Savo sprendime Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) patikslino nacionalinių priežiūros institucijų įgaliojimus pagal BDAR. Jis, be kita ko, nusprendė, kad pagal šį reglamentą valstybės narės priežiūros institucijai tam tikromis sąlygomis leidžiama naudotis savo įgaliojimais dėl tariamų BDAR pažeidimų kreiptis į tos valstybės teismą ir pradėti teismo procesą dėl tarpvalstybinio duomenų tvarkymo[54], nors šio tvarkymo atveju ji nėra vadovaujanti institucija.

Teisingumo Teismo vertinimas

Pirma, Teisingumo Teismas patikslino sąlygas, kuriomis nacionalinė priežiūros institucija, neturinti vadovaujančios institucijos statuso, tarpvalstybinio duomenų tvarkymo atveju turi naudotis įgaliojimais dėl tariamų BDAR pažeidimų kreiptis į valstybės narės teismą ir tam tikrais atvejais pradėti teismo procesą, kad būtų užtikrintas šio reglamento taikymas. Taigi, pirma, pagal BDAR šiai priežiūros institucijai turi būti suteikta kompetencija priimti sprendimą, kuriuo konstatuojama, kad toks duomenų tvarkymas pažeidžia šiame reglamente nustatytas taisykles, ir, antra, šiuo įgaliojimu turi būti naudojamasi laikantis minėtame reglamente numatytų bendradarbiavimo ir nuoseklumo užtikrinimo procedūrų[55].

52| Pavyzdžiui, mygtukus „Patinka“ arba „Bendrinti“.

53| 2016 m. balandžio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2016/679 dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB (Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas) (OL L 119, 2016, p. 1; toliau – BDAR). BDAR 56 straipsnio 1 dalyje numatyta: „Nedarant poveikio 55 straipsniui, duomenų valdytojo arba duomenų tvarkytojo pagrindinės buveinės arba vienintelės buveinės priežiūros institucija turi kompetenciją veikti kaip vadovaujanti priežiūros institucija, kai tas duomenų valdytojas arba duomenų tvarkytojas vykdo tarpvalstybinį duomenų tvarkymą <...>“.

54| Kaip tai suprantama pagal BDAR 4 straipsnio 23 punktą.

55| Numatytos BDAR 56 ir 60 straipsniuose.

Tarpvalstybinio duomenų tvarkymo atveju BDAR numatytas vieno langelio mechanizmas[56], grindžiamas kompetencijos paskirstymu „vadovaujančiai priežiūros institucijai“ ir kitoms susijusioms nacionalinėms priežiūros institucijoms. Pagal šį mechanizmą reikalaujama, kad institucijos glaudžiai, lojaliai ir veiksmingai bendradarbiautų, siekdamos užtikrinti nuoseklią ir vienodą asmens duomenų apsaugos taisyklių apsaugą ir taip išlaikyti jo veiksmingumą. BDAR šiuo klausimu įtvirtinta principinė vadovaujančios priežiūros institucijos kompetencija priimti sprendimą, kuriuo konstatuojama, kad tarpvalstybinis duomenų tvarkymas pažeidžia šiame reglamente nustatytas taisykles[57], o kitų nacionalinių priežiūros institucijų kompetencija priimti tokį sprendimą, net ir laikiną, yra išimtis[58]. Vis dėlto vadovaujanti priežiūros institucija, naudodamasi kompetencija, negali nepalaikyti būtino dialogo ir lojalaus bei veiksmingo bendradarbiavimo su kitomis atitinkamomis priežiūros institucijomis. Todėl vykstant šiam bendradarbiavimui vadovaujanti priežiūros institucija negali neatsižvelgti į kitų susijusių priežiūros institucijų pozicijas, o dėl bet kokio tinkamo ir pagrįsto vienos iš šių institucijų pateikto prieštaravimo bent jau laikinai gali būti blokuojamas vadovaujančios priežiūros institucijos sprendimo projekto priėmimas.

Be to, kaip patikslino Teisingumo Teismas, aplinkybė, kad valstybės narės priežiūros institucija, kuri nėra vadovaujanti priežiūros institucija, tarpvalstybinio duomenų tvarkymo atveju gali pasinaudoti įgaliojimu dėl tariamų BDAR pažeidimų kreiptis į tos valstybės teismą ir pradėti teismo procesą, tik laikydamasi sprendimų priėmimo kompetencijos paskirstymo vadovaujančiai priežiūros institucijai ir kitoms priežiūros institucijoms taisyklių[59], yra suderinama su Chartijos 7, 8 ir 47 straipsniais, kuriuose asmenims atitinkamai užtikrinama teisė į asmens duomenų apsaugą ir teisė į veiksmingą teisinę gynybą.

Antra, Teisingumo Teismas nusprendė, kad tarpvalstybinio duomenų tvarkymo atveju valstybės narės priežiūros institucijai, kuri nėra vadovaujanti priežiūros institucija, siekiant pasinaudoti įgaliojimu pareikšti ieškinį[60] nereikalaujama, kad tarpvalstybinį asmens duomenų tvarkymą vykdantis duomenų valdytojas ar duomenų tvarkytojas, kuriam pareiškiamas šis ieškinys, šios valstybės narės teritorijoje turėtų pagrindinę buveinę arba kitą buveinę. Vis dėlto naudojimasis šiuo įgaliojimu turi patekti į BDAR teritorinę taikymo sritį[61], o tai reiškia, kad tarpvalstybinį duomenų tvarkymą vykdantis duomenų valdytojas arba duomenų tvarkytojas turi turėti buveinę Sąjungos teritorijoje.

Trečia, Teisingumo Teismas pripažino, kad tarpvalstybinio duomenų tvarkymo atveju valstybės narės priežiūros institucija, kuri nėra vadovaujanti priežiūros institucija, gali pasinaudoti įgaliojimu dėl tariamų BDAR pažeidimų kreiptis į tos valstybės teismą ir tam tikrais atvejais pradėti teismo procesą tiek prieš duomenų valdytojo pagrindinę buveinę, esančią šios institucijos valstybėje narėje, tiek prieš kitą šio duomenų valdytojo buveinę, jeigu ieškinys reiškiamas dėl duomenų tvarkymo, atliekamo šiai buveinei vykdant veiklą, o minėta institucija turi kompetenciją pasinaudoti šiuo įgaliojimu.

56| BDAR 56 straipsnio 1 dalis.

57| BDAR 60 straipsnio 7 dalis.

58| BDAR 56 straipsnio 2 dalyje ir 66 straipsnyje įtvirtintos vadovaujančios priežiūros institucijos principinės kompetencijos priimti sprendimus išimtys.

59| Numatytos 55 ir 56 straipsniuose, siejamuose su BDAR 60 straipsniu.

60| Pagal BDAR 58 straipsnio 5 dalį.

61| BDAR 3 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad šis reglamentas taikomas asmens duomenų tvarkymui, „kai asmens duomenis <...> tvarko duomenų valdytojo arba duomenų tvarkytojo buveinė [Sąjungoje], vykdydama savo veiklą, neatsižvelgiant į tai, ar duomenys tvarkomi Sąjungoje, ar ne“.

Vis dėlto Teisingumo Teismas patikslino, jog šiuo įgaliojimu galima naudotis su sąlyga, kad BDAR taikomas. Nagrinėjamu atveju, kadangi Belgijoje esančios *Facebook* grupės buveinės veikla neatsiejamai susijusi su pagrindinėje byloje nagrinėjamu asmens duomenų tvarkymu, už kurį Sąjungos teritorijoje yra atsakinga *Facebook Ireland*, toks tvarkymas laikomas atliekamu „duomenų valdytojo [buveinei vykdant] savo veiklą", todėl visiškai patenka į BDAR taikymo sritį.

Ketvirta, Teisingumo Teismas nusprendė, kad tuomet, kai valstybės narės priežiūros institucija, kuri nėra „vadovaujanti priežiūros institucija", pareiškė ieškinį dėl tarpvalstybinio asmens duomenų tvarkymo iki BDAR įsigaliojimo momento, ieškinys Sąjungos teisės požiūriu gali būti toliau nagrinėjamas remiantis Duomenų apsaugos direktyvos[62], kuri tebetaikoma joje įtvirtintų taisyklių pažeidimams, padarytiems iki šios direktyvos panaikinimo, nuostatomis. Be to, tokį ieškinį minėta institucija gali pareikšti dėl pažeidimų, padarytų įsigaliojus BDAR, jeigu yra susiklosčiusi viena iš situacijų, kai šis reglamentas išimties tvarka suteikia tai institucijai kompetenciją priimti sprendimą, kuriuo konstatuojama, kad nagrinėjamas duomenų tvarkymas pažeidžia minėto reglamento normas, nes juo nesilaikoma pačiame reglamente numatytų bendradarbiavimo procedūrų.

Galiausiai, penkta, Teisingumo Teismas pripažino tiesioginį BDAR nuostatos, pagal kurią kiekviena valstybė narė įstatymuose numato, kad jos priežiūros institucija yra įgaliota atkreipti teisminių institucijų dėmesį į visus šio reglamento pažeidimus ir tinkamais atvejais pradėti teismo procesą, veikimą. Todėl tokia institucija gali remtis šia nuostata, siekdama pareikšti ieškinį arba toliau tęsti procesą prieš asmenis, net jeigu ji konkrečiai nebuvo perkelta į atitinkamos valstybės narės teisę.

2021 m. birželio 22 d. Teisingumo Teismo (didžioji kolegija) sprendimas *Latvijas Republikas Saeima (Baudos taškai)* (C-439/19, EU:C:2021:504)

Fiziniam asmeniui B už vieną ar kelis kelių eismo taisyklių pažeidimus buvo skirti baudos taškai. *Ceļu satiksmes drošības direkcija* (Kelių eismo saugumo direkcija, Latvija; toliau – CSDD) šiuos baudos taškus įtraukė į nacionalinį transporto priemonių ir jų vairuotojų registrą.

Pagal Latvijos teisės nuostatas, kuriomis reglamentuojamas kelių eismas[63], informacija apie į šį registrą įtrauktus transporto priemonių vairuotojams skirtus baudos taškus prieinama visuomenei ir CSDD ją atskleidžia bet kuriam to paprašiusiam asmeniui, įskaitant ūkio subjektus, siekiant pakartotinai naudoti, ir šis asmuo neprivalo konkrečiai pagrįsti savo suinteresuotumo gauti šią informaciją. Ginčydamas šių nuostatų teisėtumą, B pateikė konstitucinį skundą *Latvijas Republikas Satversmes tiesa* (Konstitucinis Teismas, Latvija), kad šis išnagrinėtų, ar šios nuostatos suderinamos su konstitucine teise į privataus gyvenimo gerbimą.

Konstitucinis Teismas konstatavo, kad vertindamas šią konstitucinę teisę turi atsižvelgti į BDAR. Taigi, siekdamas išsiaiškinti, ar Latvijos teisės nuostatos, reglamentuojančios kelių eismą, suderinamos su šiuo reglamentu, jis Teisingumo Teismo paprašė paaiškinti kelių BDAR nuostatų apimtį.

Savo sprendime Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) konstatavo, kad BDAR draudžiamos Latvijos teisės nuostatos. Jis nusprendė, jog neįrodyta, kad, be kita ko, atsižvelgiant į Latvijos vyriausybės nurodytą kelių eismo saugumo didinimo tikslą, būtina atskleisti asmens duomenis apie už kelių eismo taisyklių pažeidimus skirtus baudos taškus. Be to, Teisingumo Teismo teigimu, tokių teisės nuostatų negali pateisinti visuomenės teisė susipažinti su oficialiais dokumentais ar teisė į informacijos laisvę.

62| 1995 m. spalio 24 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 95/46/EB dėl asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo (OL L 281, 1995, p. 31; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 13 sk., 15 t., p. 355).

63| 1997 m. spalio 1 d. *Ceļu satiksmes likums* (Kelių eismo įstatymas; *Latvijas Vēstnesis*, Nr. 274/276, 1997) 141 straipsnio 2 dalis.

Teisingumo Teismo vertinimas

Pirma, Teisingumo Teismas nusprendė, kad asmens duomenų apie baudos taškus tvarkymas yra „asmens duomenų apie apkaltinamuosius nuosprendžius ir nusikalstamas veikas tvarkymas“[64], kuriam dėl aptariamų duomenų ypatingo jautrumo BDAR numatyta didesnė apsauga.

Šiuo klausimu jis pirmiausia pažymėjo, kad informacija apie baudos taškus yra asmens duomenys ir CSDD atliekamas jų atskleidimas yra tvarkymas, kuris patenka į BDAR materialinę taikymo sritį. Iš tiesų ši taikymo sritis yra labai plati ir šis tvarkymas nepriskiriamas prie šio reglamento taikymo išimčių.

Taigi, viena vertus, šio tvarkymo neapima išimtis, susijusi su BDAR netaikymu duomenų tvarkymui vykdant veiklą, kuriai netaikoma Sąjungos teisė[65]. Laikytina, kad vienintelis šios išimties tikslas – į šio reglamento taikymo sritį neįtraukti asmens duomenų tvarkymo, kai jį atlieka valstybės institucijos, vykdydamos veiklą, kuria siekiama užtikrinti nacionalinį saugumą, arba veiklą, kuri gali būti priskirta prie tos pačios kategorijos. Visų pirma tai apima veiklą, skirtą esminėms valstybės funkcijoms ir pagrindiniams visuomenės interesams apsaugoti. Su kelių eismo saugumu susijusia veikla nesiekiama šio tikslo, taigi jos negalima priskirti prie veiklos, kuria siekiama užtikrinti nacionalinį saugumą, kategorijos.

Kita vertus, asmens duomenų apie baudos taškus atskleidimas taip pat nėra tvarkymas, kurį apima išimtis dėl BDAR netaikymo kompetentingų institucijų atliekamam asmens duomenų tvarkymui baudžiamosios teisės srityje[66]. Teisingumo Teismas konstatavo, kad atlikdama minėtą duomenų atskleidimą CSDD negali būti laikoma „kompetentinga institucija“[67].

Siekdamas nustatyti, ar galimybė susipažinti su asmens duomenimis apie kelių eismo taisyklių pažeidimus, kaip antai baudos taškais, yra asmens duomenų apie „nusikalstamas veikas“[68], kuriems suteikta didesnė apsauga, tvarkymas, Teisingumo Teismas, be kita ko, remdamasis BDAR geneze, konstatavo, kad ši nuostata reiškia tik baudžiamojo pobūdžio pažeidimus. Tačiau aplinkybė, kad Latvijos teisės sistemoje kelių eismo taisyklių pažeidimai laikomi administraciniais nusižengimais, neturi lemiamos reikšmės vertinant, ar šie pažeidimai patenka į sąvoką „nusikalstama veika“, nes tai yra savarankiška Sąjungos teisės sąvoka, kuri visoje Sąjungoje turi būti aiškinama savarankiškai ir vienodai. Taigi priminęs tris kriterijus, kurie yra svarbūs vertinant, ar pažeidimas yra baudžiamojo pobūdžio, – teisinį jo kvalifikavimą pagal nacionalinę teisę, pažeidimo pobūdį ir suinteresuotajam asmeniui gresiančios sankcijos griežtumo laipsnį – Teisingumo Teismas nusprendė, kad aptariami kelių eismo taisyklių pažeidimai patenka į sąvoką „nusikalstama veika“, kaip ji suprantama pagal BDAR. Dėl pirmųjų dviejų kriterijų Teisingumo Teismas konstatavo, kad net jei pažeidimai pagal nacionalinę teisę nėra laikomi „baudžiamaisiais“, jie gali būti tokie atsižvelgiant į pažeidimo pobūdį ir, be kita ko, į sankcija, kuri gali būti skirta už tokį pažeidimą, siekiamą tikslą nubausti. Nagrinėjamu atveju skiriant baudos taškus už kelių eismo taisyklių pažeidimus, kaip ir kitomis sankcijomis, kurios gali būti už juos skirtos, be kita ko, siekiama tokio tikslo nubausti. Dėl trečiojo kriterijaus Teisingumo Teismas pažymėjo, kad baudos taškai

64| BDAR 10 straipsnis.

65| BDAR 2 straipsnio 2 dalies a punktas.

66| BDAR 2 straipsnio 2 dalies d punktas.

67| 2016 m. balandžio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos (ES) 2016/680 dėl fizinių asmenų apsaugos kompetentingoms institucijoms tvarkant asmens duomenis nusikalstamų veikų prevencijos, tyrimo, atskleidimo ar baudžiamojo persekiojimo už jas arba bausmių vykdymo tikslais ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo, ir kuria panaikinamas Tarybos pamatinis sprendimas 2008/977/TVR (OL L 119, 2016, p. 89) 3 straipsnio 7 punktas.

68| BDAR 10 straipsnis.

skiriami tik už tam tikro sunkumo kelių eismo taisyklių pažeidimus, taigi už juos gali būti taikomos tam tikro griežtumo sankcijos. Be to, paprastai tokie taškai skiriami papildomai, kartu su už tokį pažeidimą pritaikyta sankcija, ir šių taškų sumavimas sukelia teisinių padarinių, tam tikrais atvejais – draudimą vairuoti.

Antra, Teisingumo Teismas nusprendė, kad BDAR draudžiamos Latvijos teisės nuostatos, pagal kurias CSDD įpareigojama suteikti galimybę visuomenei susipažinti su asmens duomenimis apie transporto priemonių vairuotojams už kelių eismo taisyklių pažeidimus skirtus baudos taškus, nereikalaujant, kad asmuo, prašantis suteikti galimybę susipažinti su šiais duomenimis, įrodytų, kad turi konkretų interesą juos gauti.

Šiomis aplinkybėmis Teisingumo Teismas pažymėjo, kad Latvijos teisės aktuose nurodytas kelių eismo saugumo didinimas yra Sąjungos pripažintas bendrojo intereso tikslas, taigi valstybės narės gali kelių eismo saugumą laikyti „užduotimi, vykdoma viešojo intereso labui“[69]. Vis dėlto nenustatyta, kad Latvijos asmens duomenų apie baudos taškus atskleidimo visuomenei tvarka yra būtina nurodytam tikslui pasiekti. Iš tiesų, viena vertus, Latvijos teisės aktų leidėjas yra nustatęs daug veikimo būdų, kurie jam būtų leidę kitomis atitinkamų asmenų pagrindines teises mažiau ribojančiomis priemonėmis pasiekti šį tikslą. Kita vertus, reikia atsižvelgti į duomenų apie baudos taškų jautrumą ir į tai, kad dėl jų atskleidimo visuomenei gali būti stipriai suvaržytos teisės į privatų gyvenimą ir į asmens duomenų apsaugą, nes šis duomenų atskleidimas gali sukelti visuomenės nepritarimą ir dėl to atitinkamas asmuo gali būti stigmatizuojamas.

Be to, Teisingumo Teismas konstatavo, kad, atsižvelgiant į šių duomenų jautrumą ir šio pagrindinių teisių suvaržymo stiprumą, minėtos teisės yra viršesnės tiek už viešąjį interesą turėti galimybę susipažinti su oficialiais dokumentais, kaip antai nacionalinių transporto priemonių ir jų vairuotojų registru, tiek už teisę į informacijos laisvę.

Trečia, dėl tų pačių priežasčių Teisingumo Teismas nusprendė, kad BDAR taip pat draudžiamos Latvijos teisės nuostatos, kiek pagal jas CSDD leidžiama duomenis apie transporto priemonių vairuotojams už kelių eismo taisyklių pažeidimus skirtus baudos taškus atskleisti ūkio subjektams, kad šie galėtų juos pakartotinai naudoti ir atskleisti visuomenei.

Galiausiai, ketvirta, Teisingumo Teismas pažymėjo, kad pagal Sąjungos teisės viršenybės principą prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui, gavusiam skundą dėl Latvijos teisės nuostatų, kurias Teisingumo Teismas pripažino nesuderinamomis su Sąjungos teise, draudžiama nuspręsti, kad šių nuostatų teisiniai padariniai lieka galioti, kol bus paskelbtas galutinis jo sprendimas.

Galiausiai šiame skirsnyje taip pat reikia išskirti 2021 m. gegužės 12 d. Sprendimą ***Bundesrepublik Deutschland (Interpolo raudonasis pranešimas)*** (C-505/19, EU:C:2021:376), priimtą dėl Interpolo raudonojo pranešimo paskelbimo[70].

69| BDAR 6 straipsnio 1 dalies e punkte nustatyta, kad asmens duomenų tvarkymas yra teisėtas, jeigu jis yra „būtina[s] siekiant atlikti užduotį, vykdomą viešojo intereso labui <...>“.

70| Šis sprendimas pristatytas II skyriaus 2 skirsnyje „*Ne bis in idem* principas“.

III. Jungtinės Karalystės išstojimas iš Europos Sąjungos

Teisingumo Teismas dviejuose sprendimuose išaiškino Jungtinės Karalystės išstojimo iš Europos Sąjungos pasekmes.

2021 m. liepos 15 d. Teisingumo Teismo (didžioji kolegija) sprendimas *The Department for Communities in Northern Ireland* (C-709/20, EU:C:2021:602)

Dvigubą Kroatijos ir Nyderlandų pilietybę turinti CG nuo 2018 m. gyvena Jungtinėje Karalystėje ir nevykdo ekonominės veiklos. Ten ji gyveno kartu su savo partneriu, Nyderlandų piliečiu, ir dviem jų vaikais, kol persikėlė į smurtą šeimoje patyrusių moterų prieglaudą. Ji neturi jokių lėšų.

2020 m. birželio 4 d. *Home Office* (Vidaus reikalų ministerija, Jungtinė Karalystė) suteikė jai teisę laikinai gyventi Jungtinėje Karalystėje pagal naują šioje šalyje gyvenantiems Sąjungos piliečiams taikomą Jungtinės Karalystės tvarką, nustatytą Jungtinei Karalystei išstojus iš Europos Sąjungos. Tokia teisė gyventi šalyje suteikiama netaikant sąlygos turėti lėšų.

2020 m. birželio 8 d. CG Šiaurės Airijos bendruomenių ministerijai pateikė prašymą dėl socialinės paramos išmokos, vadinamos universaliuoju kreditu (angl. *Universal Credit*). Šis prašymas buvo atmestas motyvuojant tuo, kad pagal Įstatymą dėl universaliojo kredito Sąjungos piliečiai, turintys pagal naują tvarką suteiktą teisę gyventi šalyje, nepatenka į potencialių universaliojo kredito gavėjų kategoriją.

CG apskundė šį sprendimą dėl atmetimo *Appeal Tribunal (Northern Ireland)* (Šiaurės Airijos apeliacinis teismas, Jungtinė Karalystė) ir nurodė, be kita ko, skirtingą Jungtinėje Karalystėje teisėtai gyvenančių Sąjungos piliečių ir Jungtinės Karalystės piliečių vertinimą. Tas teismas nusprendė kreiptis į Teisingumo Teismą dėl galimo Jungtinės Karalystės įstatymo dėl universaliojo kredito nesuderinamumo su SESV 18 straipsnio pirmoje pastraipoje įtvirtintu diskriminacijos dėl pilietybės draudimu.

Teisingumo Teismo didžioji kolegija konstatavo Jungtinės Karalystės teisės akto suderinamumą su Direktyvos 2004/38[71] 24 straipsnyje numatytu vienodo požiūrio principu ir įpareigojo kompetentingas nacionalines valdžios institucijas patikrinti, ar dėl šiuo teisės aktu grindžiamo atsisakymo skirti socialinės paramos išmokas Sąjungos piliečiui ir jo vaikams nekyla konkretus ir realus pavojus, kad bus pažeistos jų pagrindinės teisės, įtvirtintos Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijoje (toliau – Chartija).

71| 2004 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2004/38/EB dėl Sąjungos piliečių ir jų šeimos narių teisės laisvai judėti ir gyventi valstybių narių teritorijoje, iš dalies keičianti Reglamentą (EEB) Nr. 1612/68 ir panaikinanti direktyvas 64/221/EEB, 68/360/EEB, 72/194/EEB, 73/148/EEB, 75/34/EEB, 75/35/EEB, 90/364/EEB, 90/365/EEB ir 93/96/EEB (OL L 158, 2004, p. 77; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 5 sk., 5 t., p. 46; toliau – Direktyva dėl gyvenimo šalyje).

Teisingumo Teismo vertinimas

Kadangi prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo prašymas buvo pateiktas nepasibaigus pereinamajam laikotarpiui, t. y. iki 2020 m. gruodžio 31 d., Teisingumo Teismas pirmiausia pareiškė turintis jurisdikciją priimti prejudicinį sprendimą dėl šio prašymo pagal Susitarimo dėl Jungtinės Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystės išstojimo iš Europos Sąjungos ir Europos atominės energijos bendrijos[72] 86 straipsnio 2 dalį.

Pateikęs šį pirminį patikslinimą, Teisingumo Teismas pirmiausia nustatė šioje byloje taikytinas Sąjungos teisės nuostatas ir padarė išvadą, kad klausimas, ar CG yra diskriminuojama dėl pilietybės, turi būti vertinamas atsižvelgiant į Direktyvos dėl gyvenimo šalyje 24 straipsnį, o ne į SESV 18 straipsnį, nes pirmajame iš šių straipsnių yra sukonkretinamas nediskriminavimo dėl pilietybės principas, kuris, be kita ko, įtvirtintas antrajame straipsnyje Sąjungos piliečių, kurie naudojasi teise laisvai judėti ir apsigyventi valstybių narių teritorijoje, atžvilgiu.

Konstatavęs, kad nagrinėjamas universalusis kreditas turi būti laikomas socialinės paramos išmoka, kaip tai suprantama pagal šią direktyvą, Teisingumo Teismas pažymėjo, kad teisę gauti šią išmoką turi tik tie Sąjungos piliečiai, kurie atitinka minėtoje direktyvoje nustatytas sąlygas. Šiuo klausimu Teisingumo Teismas priminė, kad pagal tos direktyvos 7 straipsnį reikalavimas, kad ekonomiškai neaktyvus Sąjungos pilietis turėtų pakankamai lėšų, yra sąlyga, leidžianti jam naudotis teise gyventi šalyje ilgiau nei tris mėnesius, bet trumpiau nei penkerius metus.

Jis taip pat patvirtino savo jurisprudenciją, pagal kurią valstybė narė pagal minėtą straipsnį turi teisę atsisakyti skirti socialinės paramos išmokas ekonomiškai neaktyviems Sąjungos piliečiams, kurie, kaip ir CG, naudojasi judėjimo laisve ir neturi pakankamai lėšų, kad galėtų reikalauti teisės gyventi šalyje pagal Direktyvą dėl gyvenimo šalyje. Jis patikslino, kad konkrečiai nagrinėjant kiekvieno suinteresuotojo asmens ekonominę padėtį ir nustatant, ar jis turi pakankamai lėšų, į prašomas išmokas neatsižvelgiama.

Be to, Teisingumo Teismas pabrėžė, kad pagal Direktyvos dėl gyvenimo šalyje 37 straipsnį valstybėms narėms nedraudžiama nustatyti palankesnės tvarkos nei nustatytoji šioje direktyvoje. Vis dėlto teisė gyventi šalyje, suteikta remiantis vien nacionaline teise, kaip yra pagrindinėje byloje, jokiu būdu negali būti laikoma suteikta „pagal“ minėtą direktyvą.

Taigi CG pasinaudojo SESV numatyta pagrindine teise laisvai judėti ir apsigyventi valstybių narių teritorijoje, todėl jos situacija patenka į Sąjungos teisės taikymo sritį, net jeigu teisę gyventi šalyje ji grindžia Jungtinės Karalystės teise, kurioje nustatyta palankesnė tvarka nei Direktyvoje dėl gyvenimo šalyje. Teisingumo Teismas nusprendė, kad priimančiosios valstybės narės valdžios institucijos, suteikdamos teisę gyventi šalyje, kaip nagrinėjama pagrindinėje byloje, nesiremdamos Direktyvoje dėl gyvenimo šalyje nustatytomis šios teisės sąlygomis ir apribojimais, įgyvendina SESV nuostatas dėl Sąjungos piliečio statuso, kuris turi būti pagrindinis valstybių narių piliečių statusas.

Pagal Chartijos 51 straipsnio 1 dalį šios valdžios institucijos, nagrinėdamos prašymą skirti socialinės paramos išmokas, kaip antai pateiktą CG, turi laikytis minėtos Chartijos nuostatų, visų pirma jos 1 straipsnio (žmogaus orumas), 7 straipsnio (privataus ir šeimos gyvenimo gerbimas) ir 24 straipsnio (vaiko teisės). Atlikdamos šį nagrinėjimą šios valdžios institucijos gali atsižvelgti į visas nacionalinėje teisėje numatytas paramos priemones, kuriomis atitinkamas pilietis ir jo vaikai gali faktiškai pasinaudoti.

72| OL L 29, 2020, p. 7.

2021 m. lapkričio 16 d. Teisingumo Teismo (didžioji kolegija) sprendimas *Governor of Cloverhill Prison ir kt.* (C-479/21 PPU, EU:C:2021:929)

2020 m. rugsėjo mėn. SD buvo sulaikytas Airijoje pagal Europos arešto orderį (EAO), kurį 2020 m. kovo mėn. išdavė Jungtinės Karalystės teisminės institucijos, kad šis asmuo atliktų laisvės atėmimo bausmę. SN buvo sulaikytas Airijoje 2021 m. vasario mėn. pagal EAO, 2020 m. spalio mėn. išduotą tų pačių institucijų, siekiant patraukti jį baudžiamojon atsakomybėn. Nuo tada, kai buvo suimti, kol bus priimtas sprendimas dėl jų perdavimo minėtoms institucijoms, šie asmenys kalinami Airijoje. *High Court* (Aukštasis teismas, Airija) konstatavo, kad asmenų kalinimas teisėtas, ir atsisakė nurodyti juos paleisti, todėl jie pateikė apeliacinius skundus *Supreme Court* (Aukščiausiasis Teismas, Airija).

To teismo teigimu, Airijos įstatymas, kuriuo į nacionalinę teisę perkeliamas Pagrindų sprendimas dėl arešto orderio[73], taikomas trečiajai šaliai, jeigu egzistuoja galiojantis šios trečiosios šalies ir Sąjungos susitarimas dėl prašomų perduoti asmenų perdavimo. Vis dėlto tam, kad šis teisės aktas būtų taikomas, toks susitarimas, t. y. nagrinėjamu atveju Susitarimas dėl Jungtinės Karalystės išstojimo iš Europos Sąjungos[74] ir Sąjungos ir šios trečiosios valstybės prekybos ir bendradarbiavimo susitarimas[75], turi būti privalomas Airijai. Vis dėlto taip gali nebūti, nes šiuose susitarimuose numatytos priemonės, susijusios su Europos arešto orderio sistema ir nauja perdavimo tarp Sąjungos ir Jungtinės Karalystės tvarka, priskiriamos prie laisvės, saugumo ir teisingumo erdvės (toliau – LSTE), todėl iš principo nėra privalomos Airijai, vadovaujantis Protokolu (Nr. 21)[76]. Tiek tuomet, kai Jungtinė Karalystė išstojo iš Sąjungos, tiek sudarant Prekybos ir bendradarbiavimo susitarimą Airija nepasinaudojo minėtame Protokole (Nr. 21) suteikta galimybe nuspręsti laikytis šių susitarimų nuostatų, susijusių su šiomis priemonėmis[77].

Savo sprendime Teisingumo Teismas išreiškė poziciją dėl klausimo, ar Susitarimo dėl išstojimo ir Prekybos ir bendradarbiavimo susitarimo teisiniai pagrindai, t. y. atitinkamai ESS 50 straipsnio 2 dalis (joje numatyta Sąjungos išorės kompetencija sudaryti susitarimą dėl išstojimo) ir SESV 217 straipsnis (jame numatyta Sąjungos išorės kompetencija sudaryti asociacijos susitarimą), savaime yra tinkami siekiant pagrįsti šių priemonių įtraukimą į šiuos susitarimus. Jeigu taip nėra, būtų reikalaujama nurodyti materialinį teisinį pagrindą, susijusį su LSTE, dėl kurio reikėtų taikyti Protokolą (Nr. 21), o šios priemonės iš principo būtų netaikomos Airijai.

73| 2002 m. birželio 13 d. Tarybos pagrindų sprendimas 2002/584/TVR dėl Europos arešto orderio ir perdavimo tarp valstybių narių tvarkos (OL L 190, 2002, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 6 t., p. 34), iš dalies pakeistas 2009 m. vasario 26 d. Tarybos pamatiniu sprendimu 2009/299/TVR (OL L 81, 2009, p. 24).

74| Susitarimas dėl Jungtinės Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystės išstojimo iš Europos Sąjungos ir Europos atominės energijos bendrijos (OL L 29, 2020, p. 7; toliau – Susitarimas dėl išstojimo).

75| Europos Sąjungos bei Europos atominės energijos bendrijos ir Jungtinės Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystės prekybos ir bendradarbiavimo susitarimas (OL L 149, 2021, p. 10; toliau – Prekybos ir bendradarbiavimo susitarimas).

76| Protokolas (Nr. 21) dėl Jungtinės Karalystės ir Airijos pozicijos dėl laisvės, saugumo ir teisingumo erdvės, pridėtas prie ESS ir SESV (OL C 326, 2012, p. 295; toliau – Protokolas (Nr. 21)). Pagal šį protokolą Airijai neprivalomos prie LSTE priskiriamos priemonės, nebent ji išreiškia norą jas taikyti.

77| Pagal Susitarimo dėl išstojimo 62 straipsnio 1 dalies b punktą, siejamą su jo 185 straipsnio ketvirta pastraipa, Pagrindų sprendime dėl EAO numatyta EAO sistema Jungtinei Karalystei taikoma pereinamuoju laikotarpiu, t. y. iki 2020 m. gruodžio 31 d. Pagal Prekybos ir bendradarbiavimo susitarimo 632 straipsnį šio Prekybos ir bendradarbiavimo susitarimo nuostatos dėl perdavimo taikomos EAO, išduotiems pagal Pagrindų sprendimą dėl EAO iki pereinamojo laikotarpio pabaigos, jei prašomas perduoti asmuo nebuvo suimtas EAO vykdymo tikslu iki pereinamojo laikotarpio pabaigos.

Teisingumo Teismo vertinimas

Vykstant prejudicinio sprendimo priėmimo skubos tvarka procedūrai Teisingumo Teismo didžioji kolegija nusprendė, kad Susitarimo dėl išstojimo nuostatos, kuriose numatyta, kad EAO sistema pereinamuoju laikotarpiu toliau taikoma Jungtinei Karalystei, ir Prekybos ir bendradarbiavimo susitarimo nuostata, pagal kurią šiame susitarime įtvirtinta perdavimo tvarka taikoma EAO, išduotiems prieš pasibaigiant pereinamajam laikotarpiui dėl asmenų, kurie prieš pasibaigiant šiam laikotarpiui dar nebuvo sulaikyti, yra privalomos Airijai.

Pirma, nagrinėdamas ESS 50 straipsnio kaip Susitarimo dėl išstojimo teisinio pagrindo pasirinkimą, Teisingumo Teismas pažymėjo, kad būtent siekiant tikslo užtikrinti, kad valstybės narės išstojimas iš Sąjungos vyktų tvarkingai, šio straipsnio 2 dalyje tik Sąjungai suteikiama kompetencija derėtis ir sudaryti susitarimą, kuriame nustatoma išstojimo tvarka. Šiuo susitarimu siekiama reglamentuoti visus su išstojimu susijusius klausimus visose srityse, kurioms taikomos Sutartys. Taigi įgyvendindama šią kompetenciją Sąjunga galėjo sudaryti Susitarimą dėl išstojimo, kuriame, be kita ko, numatyta, kad, jeigu šiame susitarime nenustatyta kitaip, pereinamuoju laikotarpiu Jungtinei Karalystei ir jos teritorijoje taikoma Sąjungos teisė, kurios dalis yra Pagrindų sprendimas dėl EAO.

Teisingumo Teismas taip pat nurodė, kad kartu su ESS 50 straipsnio 2 dalimi negali būti pasirinkti teisiniai pagrindai, kuriuose numatytos procedūros, nesuderinamos su šio straipsnio 2 ir 4 dalyse numatyta procedūra, todėl darytina išvada, kad tik ESS 50 straipsnis gali garantuoti, kad Susitarime dėl išstojimo bus nuosekliai reglamentuotos visos sritys, kurioms taikomos Sutartys, ir užtikrinti, kad išstojimas vyktų tvarkingai. Kadangi ESS 50 straipsnio 2 dalis yra vienintelis tinkamas teisinis pagrindas sudaryti Susitarimą dėl išstojimo, Protokolas (Nr. 21) negalėjo būti taikomas.

Antra, nagrinėdamas SESV 217 straipsnio, kaip Prekybos ir bendradarbiavimo susitarimo teisinio pagrindo, pasirinkimą Teisingumo Teismas visų pirma pažymėjo, kad pagal šią nuostatą sudarytuose susitarimuose gali būti nuostatų dėl visų Sąjungos kompetencijai priklausančių sričių. Kadangi pagal SESV 4 straipsnio 2 dalies j punktą Sąjunga turi pasidalijamąją kompetenciją, kiek tai susiję su LSTE sritimi, šiai kompetencijai priklausančios priemonės gali būti įtrauktos į asociacijos susitarimą, kaip antai Prekybos ir bendradarbiavimo susitarimą.

Kadangi Prekybos ir bendradarbiavimo susitarime įtvirtinta perdavimo tvarka patenka į šią kompetencijos sritį, toliau Teisingumo Teismas nagrinėjo, ar norint įtraukti tokią tvarką į asociacijos susitarimą reikia pridėti specialų Sąjungos teisinį pagrindą, susijusį su LSTE sritimi[78]. Kadangi Prekybos ir bendradarbiavimo susitarimo taikymo sritis yra plati, su LSTE susijusių nuostatų įtraukimas į šį susitarimą yra dalis bendro šio susitarimo tikslo nustatyti plataus masto Sąjungos ir Jungtinės Karalystės tarpusavio santykių pagrindą. Prekybos ir bendradarbiavimo susitarime įtvirtinta perdavimo tvarka siekiama tik šio tikslo, todėl nebūtina nurodyti kito teisinio pagrindo, kaip numatyta jurisprudencijoje, susijusioje su aktais, kuriais siekiama kelių tikslų. Vadinasi, Prekybos ir bendradarbiavimo susitarimo nuostatos dėl perdavimo galėjo būti grindžiamos vien SESV 217 straipsniu ir Protokolo (Nr. 21) nuostatos netaikomos.

78| Cituojamas SESV 82 straipsnio 1 dalies antros pastraipos d punktas.

Šiame skyriuje taip pat galima išskirti dar penkis sprendimus dėl Jungtinės Karalystės: 2021 m. sausio 20 d. Sprendimą ***Secretary of State for the Home Department*** (C-255/19, EU:C:2021:36)[79], 2021 m. kovo 18 d. Sprendimą ***Kuoni Travel*** (C-578/19, EU:C:2021:213)[80], 2021 m. kovo 24 d. Sprendimą ***MCP*** (C-603/20 PPU, EU:C:2021:231)[81], 2021 m. gegužės 20 d. Sprendimą ***Renesola UK*** (C-209/20, EU:C:2021:400)[82] ir 2021 m. birželio 3 d. Sprendimą ***Tesco Stores*** (C-624/19, EU:C:2021:429)[83].

IV. Sąjungos pilietybė

Teisingumo Teismas priėmė keletą sprendimų dėl Sąjungos pilietybės. Du sprendimai priimti dėl Sąjungos piliečių asmens tapatybės dokumentų gavimo (ar pateikimo) tose valstybėse narėse, kurių piliečiai jie yra. Kiti du sprendimai susiję su priimančiosios valstybės narės priimtais sprendimais dėl Sąjungos piliečių ir jų šeimos narių išsiuntimo. Paskutinis sprendimas priimtas dėl trečiosios šalies piliečio, Sąjungos piliečio šeimos nario, išvestinės teisės gyventi šalyje[84].

1. Teisė laisvai judėti ir gyventi valstybių narių teritorijoje

2021 m. spalio 6 d. Teisingumo Teismo sprendimas *A (Sienų kirtimas pramoginiu laivu)* (C-35/20, EU:C:2021:813)

2015 m. rugpjūčio mėn. Suomijos pilietis A pramoginiu laivu keliavo iš Suomijos į Estiją ir atgal. Kelionės metu A kirto tarptautinius vandenis, esančius tarp Suomijos ir Estijos. A turėjo galiojantį Suomijos pasą, tačiau vykdamas į šią kelionę jo nepasiėmė. Kai grįžtant buvo atliekamas patikrinimas prie sienos Helsinkyje, A negalėjo pateikti šio paso ir jokio kito kelionės dokumento; vis dėlto A tapatybė buvo nustatyta remiantis jo vairuotojo pažymėjimu.

79| Šis sprendimas aptariamas VIII skyriaus 1 skirsnyje „Prieglobsčio politika“.

80| Šis sprendimas aptariamas XIV skyriaus 7 skirsnyje „Kelionių, atostogų ir organizuotų išvykų paketai“.

81| Šis sprendimas aptariamas X skyriuje „Teismų bendradarbiavimas civilinėse bylose“.

82| Šis sprendimas aptariamas VII skyriaus 1 skirsnyje „Laisvas prekių judėjimas“.

83| Šis sprendimas aptariamas XVI skyriaus 1 skirsnyje „Vienodas požiūris užimtumo ir profesinėje srityje“.

84| Šiame skyriuje taip pat reikia išskirti šiuos sprendimus: 2021 m. gegužės 12 d. Sprendimą ***Bundesrepublik Deutschland (Interpolo raudonasis pranešimas)*** (C-505/19, EU:C:2021:376), priimtą dėl Interpolo raudonojo pranešimo paskelbimo ir aptariamą II skyriaus 2 skirsnyje „*Ne bis in idem* principas“; 2021 m. liepos 15 d. Sprendimą ***The Department for Communities in Northern Ireland*** (C-709/20, EU:C:2021:602), kuriame nagrinėjamas Jungtinėje Karalystėje gyvenančios Sąjungos pilietės diskriminacijos dėl pilietybės draudimas Jungtinei Karalystei išstojus iš Europos Sąjungos ir kuris aptariamas III skyriuje „Jungtinės Karalystės išstojimas iš Europos Sąjungos“, ir 2021 m. liepos 15 d. Sprendimą ***A (Visuomenės sveikatos priežiūros paslaugos)*** (C-535/19, EU:C:2021:595), priimtą dėl ekonomiškai neaktyvių Sąjungos piliečių, gyvenančių ne savo kilmės valstybėje narėje, teisės būti apdraustiems pagal priimančiosios valstybės narės valstybinę sveikatos draudimo sistemą ir aptariamą XVI skyriaus 4 skirsnyje „Socialinės apsaugos sistemų koordinavimas“.

Syyttäjä (prokuroras, Suomija) pradėjo A baudžiamąjį persekiojimą dėl nesunkaus sienos kirtimo tvarkos pažeidimo. Iš tiesų pagal Suomijos teisės aktus Suomijos piliečiai privalo turėti su savimi galiojančius asmens tapatybės kortelę arba pasą, kai jie keliauja – nesvarbu kokia transporto priemone ir kokiu maršrutu – į kitą valstybę narę arba atvyksta į Suomijos teritoriją iš kitos valstybės narės, antraip būtų taikomos baudžiamosios sankcijos.

Pirmojoje instancijoje buvo konstatuota, kad A padarė pažeidimą, nes kirto Suomijos sieną neturėdamas su savimi kelionės dokumento. Tačiau jam nebuvo skirta jokia bausmė, nes pažeidimas buvo nesunkus, o pagal Suomijos teisėje numatytą baudžiamųjų sankcijų sistemą jam skirtinos baudos dydis, atsižvelgiant į jo vidutines mėnesio pajamas, buvo per didelis, nes bendra šios baudos suma sudarė 95 250 EUR.

Kadangi prokuroro apeliacinis skundas dėl šio sprendimo buvo atmestas, jis pateikė kasacinį skundą *Korkein oikeus* (Aukščiausiasis Teismas, Suomija). Šis teismas nusprendė kreiptis į Teisingumo Teismą dėl šioje byloje nagrinėjamų Suomijos teisės nuostatų, visų pirma baudžiamųjų sankcijų sistemos, pagal kurią už nacionalinės sienos kirtimą be galiojančių asmens tapatybės kortelės arba paso gali būti skiriama 20 % pažeidėjo grynųjų mėnesio pajamų dydžio bauda, atitikties Sąjungos piliečių teisei laisvai judėti, numatytai SESV 21 straipsnyje[85].

Teisingumo Teismo vertinimas

Savo sprendime Teisingumo Teismas pirmiausia patikslino sąlygas, kuriomis gali būti nustatyta pareiga turėti asmens tapatybės kortelę arba pasą, kai asmuo keliauja į kitą nei jo pilietybės valstybę narę, o už šios pareigos nesilaikymą gali būti numatytos, prireikus baudžiamosios, sankcijos.

Šiuo klausimu jis konstatavo, pirma, kad Direktyvoje 2004/38[86] vartojamas žodžių junginys „turintys galiojan[čius] asmens tapatybės kortelę arba pasą“, kuriame patikslinamas SESV 21 straipsnis, reiškia, kad valstybės narės piliečių naudojimuisi teise vykti į kitą valstybę narę taikoma sąlyga turėti su savimi galiojantį vieną iš šių dokumentų. Šiuo su laisvu judėjimu[87] susijusiu formalumu siekiama palengvinti naudojimąsi šia laisve užtikrinant, kad bet kuris asmuo, kuris naudojasi šia teise, galėtų būti lengvai identifikuotas, jei būtų tikrinama jo tapatybė. Todėl valstybė narė, kuri įpareigoja savo piliečius su savimi turėti vieną iš nurodytų dokumentų, kai jie kerta nacionalinę sieną, kad vyktų į kitą valstybę narę, prisideda prie to, kad būtų laikomasi šio formalumo.

Antra, dėl sankcijų, kurios gali būti skirtos Sąjungos piliečiui, kuris nesilaiko minėto formalumo, Teisingumo Teismas padarė nuorodą į valstybių narių autonomiją šiuo klausimu ir paaiškino, kad valstybės narės gali numatyti sankcijas, prireikus baudžiamąsias, su sąlyga, kad jos, be kita ko, atitinka proporcingumo ir nediskriminavimo principus.

Todėl Teisingumo Teismas padarė išvadą, kad pagal Sąjungos piliečių teisę laisvai judėti nedraudžiamos nacionalinės teisės nuostatos, pagal kurias valstybė narė įpareigoja savo piliečius turėti su savimi galiojančius asmens tapatybės kortelę ar pasą, kai jie keliauja – nesvarbu kokia transporto priemone ir kokiu maršrutu –

85| Atsižvelgiant į nuostatas dėl sienų kirtimo, išdėstytas 2006 m. kovo 15 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamente (EB) Nr. 562/2006, nustatančiame taisyklių, reglamentuojančių asmenų judėjimą per sienas, Bendrijos kodeksą (Šengeno sienų kodeksas).

86| 2004 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2004/38/EB dėl Sąjungos piliečių ir jų šeimos narių teisės laisvai judėti ir gyventi valstybių narių teritorijoje, iš dalies keičiančios Reglamentą (EEB) Nr. 1612/68 ir panaikinančios direktyvas 64/221/EEB, 68/360/EEB, 72/194/EEB, 73/148/EEB, 75/34/EEB, 75/35/EEB, 90/364/EEB, 90/365/EEB ir 93/96/EEB (OL L 158, 2004, p. 77; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 5 sk., 5 t., p. 46; toliau – Direktyva dėl gyvenimo šalyje), 4 straipsnio 1 dalis.

87| Direktyvos dėl gyvenimo šalyje 7 konstatuojamoji dalis

į kitą valstybę narę, ir už šios pareigos nesilaikymą nustato baudžiamąsias sankcijas. Vis dėlto šių sankcijų taikymo tvarka turi atitikti bendruosius Sąjungos teisės principus, įskaitant proporcingumo ir nediskriminavimo principus.

Teisingumo Teismas priėjo prie tokios pačios išvados dėl reikalavimo valstybės narės piliečiui turėti su savimi asmens tapatybės kortelę arba pasą, kai jis atvyksta į šios valstybės teritoriją iš kitos valstybės narės. Tačiau jis patikslino, kad nors galima prašyti pateikti asmens tapatybės kortelę arba pasą, kai valstybės narės pilietis grįžta į jos teritoriją, pareiga su savimi turėti tokį dokumentą nėra naudojimosi teise atvykti sąlyga.

Galiausiai Teisingumo Teismas nagrinėjo klausimą, ar SESV 21 straipsnio 1 dalimi ir Direktyva dėl gyvenimo šalyje, aiškinamomis atsižvelgiant į Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijoje (toliau – Chartija) numatytą bausmės proporcingumo principą[88], draudžiama tokia baudžiamųjų sankcijų sistema, kokia Suomijos teisėje numatyta už nacionalinės sienos kirtimą be galiojančių asmens tapatybės kortelės arba paso.

Šiuo klausimu jis pažymėjo, kad nors valstybės narės turi teisę skirti baudą, siekdamos nubausti už formalaus reikalavimo, susijusio su naudojimusi Sąjungos teisėje suteikta teise, nevykdymą, vis dėlto tokia sankcija turi būti proporcinga pažeidimo sunkumui. Tačiau kai, kaip nagrinėjamoje byloje, asmuo, naudodamasis teise laisvai judėti neįvykdo pareigos nešiotis galiojančius asmens tapatybės kortelę ar pasą, tačiau jis turi tokį dokumentą, bet nepasiėmė jo su savimi keliaudamas, pažeidimas yra nesunkus. Todėl griežta piniginė sankcija, kaip antai bauda, sudaranti 20 % pažeidėjo vidutinių mėnesio grynųjų pajamų, nėra proporcinga šio pažeidimo sunkumui.

2021 m. gruodžio 14 d. Teisingumo Teismo (didžioji kolegija) sprendimas *Stolichna obshtina, rayon „Pancharevo“* (C-490/20, EU:C:2021:1008)

Bulgarijos pilietė V.M.A. ir K.D.K. nuo 2015 m. gyvena Ispanijoje; 2018 m. jos susituokė. Jų vaikas S.D.K.A. gimė 2019 m. Ispanijoje. Ispanijos valdžios institucijų išduotame šio vaiko gimimo liudijime abi motinos nurodytos kaip jo tėvai.

Kadangi siekiant gauti Bulgarijos asmens tapatybės dokumentą būtina pateikti Bulgarijos valdžios institucijų išduotą gimimo liudijimą, V.M.A. Sofijos miesto savivaldybės[89] paprašė išduoti S.D.K.A. gimimo liudijimą. Grįsdama šį prašymą, V.M.A. pateikė legalizuotą ir oficialiai patvirtintą išrašo iš Ispanijos civilinės būklės aktų registro, susijusio su S.D.K.A. gimimo liudijimu, vertimą į bulgarų kalbą.

Sofijos miesto savivaldybė nurodė V.M.A. pateikti S.D.K.A. kilmės įrodymus, susijusius su biologinės motinos tapatybe. Bulgarijoje galiojančioje gimimo liudijimo formoje yra tik viena skiltis „motina“[90], kita skiltis yra „tėvas“, ir kiekvienoje iš jų gali būti nurodytas tik vienas asmenvardis.

V.M.A. manė, kad neprivalo pateikti reikalaujamos informacijos, todėl Sofijos miesto savivaldybė atsisakė išduoti prašomą gimimo liudijimą, atsižvelgdama į tai, kad nėra informacijos apie atitinkamo vaiko biologinės motinos tapatybę, ir į tai, kad dviejų moteriškos lyties tėvų įrašymas į gimimo liudijimą prieštarauja Bulgarijos viešajai tvarkai, pagal kurią dviejų tos pačios lyties asmenų santuokos nėra leidžiamos.

88| Chartijos 49 straipsnio 3 dalis.

89| *Stolichna obshtina, rayon „Pancharevo“* (Sofijos miesto savivaldybė, Pančarevo rajonas, Bulgarija; toliau – Sofijos miesto savivaldybė).

90| Pagal pagrindinės bylos aplinkybėms taikytinos redakcijos *Semeen kodeks* (Bulgarijos šeimos kodeksas) vaiko kilmė iš motinos nustatoma vaikui gimus; o vaiko motina apibrėžiama kaip jį pagimdžiusi moteris, įskaitant kai jis pradėtas per pagalbinio apvaisinimo procedūrą.

V.M.A. apskundė šį sprendimą *Administrativen sad Sofia-grad* (Sofijos miesto administracinis teismas, Bulgarija), t. y. prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui.

Šiam teismui kilo abejonių, ar Bulgarijos valdžios institucijų atsisakymas įregistruoti kitoje valstybėje narėje gimusio Bulgarijos piliečio gimimą[91], kuris buvo patvirtintas tos kitos valstybės narės išduotu gimimo liudijimu, kuriame įrašytos dvi motinos, nepažeidžia minėtam piliečiui pagal SESV 20 ir 21 straipsnius, taip pat Chartijos 7, 24 ir 45 straipsnius suteikiamų teisių. Iš tikrųjų šis atsisakymas gali apsunkinti Bulgarijoje išduoti asmens tapatybės dokumentą, ir dėl to vaikui būtų sudaryta kliūčių pasinaudoti teise laisvai judėti ir visapusiškai naudotis jam, kaip Sąjungos piliečiui, suteikiamomis teisėmis.

Tokiomis aplinkybėmis šis teismas nusprendė kreiptis į Teisingumo Teismą dėl ESS 4 straipsnio 2 dalies[92], SESV 20 ir 21 straipsnių ir Chartijos 7, 24 ir 45 straipsnių išaiškinimo. Jis iš esmės klausė, ar pagal šias nuostatas valstybė narė įpareigojama išduoti gimimo liudijimą, siekiant gauti asmens tapatybės dokumentą vaikui, kuris yra šios valstybės narės pilietis ir kurio gimimą kitoje valstybėje narėje patvirtina tos kitos valstybės narės valdžios institucijų pagal jos nacionalinę teisę parengtas gimimo liudijimas, kuriame kaip šio vaiko motinos nurodytos pirmosios iš šių valstybių narių pilietė ir jos sutuoktinė, nenurodant, kuri iš šių dviejų moterų pagimdė tą vaiką.

Teisingumo Teismas didžiosios kolegijos priimtame sprendime šias nuostatas aiškino taip, kad nepilnamečiam vaikui, kuris yra Sąjungos pilietis ir kurio gimimo liudijime, išduotame priimančiosios valstybės narės kompetentingų valdžios institucijų, kaip jo tėvai nurodyti du tos pačios lyties asmenys, valstybė narė, kurios pilietis yra šis vaikas, privalo, pirma, išduoti asmens tapatybės kortelę arba pasą, nereikalaudama, kad jos valdžios institucijos prieš tai parengtų gimimo liudijimą, ir, antra, kaip ir kitos valstybės narės, pripažinti priimančiosios valstybės narės išduotą dokumentą, suteikiantį šiam vaikui teisę laisvai judėti ir apsigyventi valstybių narių teritorijoje su kiekvienu iš šių dviejų asmenų.

Teisingumo Teismo vertinimas

Kad prieitų prie tokios išvados, Teisingumo Teismas pirmiausia priminė, jog tam, kad valstybių narių piliečiai galėtų naudotis SESV 21 straipsnio 1 dalyje visiems Sąjungos piliečiams pripažįstama teise laisvai judėti ir apsigyventi valstybių narių teritorijoje[93], pagal Direktyvą dėl gyvenimo šalyje valstybės narės, remdamosi savo teisės aktais, įpareigojamos savo piliečiams išduoti asmens tapatybės kortelę arba pasą, nurodančius jų pilietybę.

Todėl, kadangi S.D.K.A. turi Bulgarijos pilietybę, Bulgarijos valdžios institucijos privalo šiam vaikui išduoti Bulgarijos asmens tapatybės kortelę arba pasą, kuriame būtų toks jo asmenvardis, koks nurodytas Ispanijos valdžios institucijų parengtame gimimo liudijime, neatsižvelgiant į tai, ar buvo parengtas naujas gimimo liudijimas.

Toks dokumentas (tapatybės kortelė arba pasas), vienas ar su kitu priimančiosios valstybės narės išduotu dokumentu, turi leisti vaikui, kaip antai S.D.K.A., įgyvendinti savo teisę laisvai judėti su kiekviena iš šių motinų, kurių tėvų statusą nustatė priimančioji valstybė narė, kai jos ten gyveno pagal Direktyvą dėl gyvenimo šalyje.

91| Šio teismo teigimu, neginčijama, kad net nesant Bulgarijos valdžios institucijų išduoto gimimo liudijimo vaikas turi Bulgarijos pilietybę, visų pirma pagal Bulgarijos Konstitucijos 25 straipsnio 1 dalį.

92| Pagal kurią, be kita ko, Sąjunga gerbia savo valstybių narių nacionalinį savitumą, neatsiejamą nuo pagrindinių politinių ir konstitucinių jų struktūrų.

93| Toliau – teisė laisvai judėti.

Iš tiesų valstybių narių piliečiams pagal SESV 21 straipsnio 1 dalį pripažįstamos teisės apima teisę gyventi įprastą šeimos gyvenimą kartu su savo šeimos nariais tiek priimančiojoje valstybėje narėje, tiek savo pilietybės valstybėje narėje grįžus iš pirmosios valstybės narės. Kadangi Ispanijos valdžios institucijos pagal teisės aktus nustatė giminystės ryšį (biologinį ar teisinį) tarp S.D.K.A. ir jos abiejų motinų ir jį patvirtino vaikui išduotame gimimo liudijime, vadinasi, pagal SESV 21 straipsnį ir Direktyvą dėl gyvenimo šalyje V.M.A. ir K.D.K., kaip nepilnamečio Sąjungos piliečio tėvams, kurie faktiškai jį globoja, turi būti visose valstybėse narėse pripažinta teisė jį lydėti, kai jis naudojasi šiomis teisėmis.

Iš to matyti, pirma, kad valstybės narės turi pripažinti šį giminystės ryšį tam, kad S.D.K.A. galėtų su kiekviena iš savo motinų naudotis savo teise laisvai judėti. Antra, abi motinos turi turėti dokumentą, suteikiantį joms teisę keliauti su šiuo vaiku. Priimančiosios valstybės narės valdžios institucijoms paprasčiausia parengti tokį dokumentą, kuris gali būti gimimo liudijimas ir kurį kitos valstybės narės privalo pripažinti.

Žinoma, asmenų civilinė būklė priklauso valstybių narių kompetencijai ir jos gali nevaržomos pasirinkti, ar nacionalinėje teisėje numatyti tos pačios lyties asmenų santuoką ar tėvystę. Vis dėlto įgyvendindama šią kompetenciją kiekviena valstybė narė turi laikytis Sąjungos teisės, visų pirma Sutarties nuostatų, susijusių su Sąjungos piliečių teise judėti ir apsigyventi valstybių narių teritorijoje, šiuo tikslu pripažindama kitoje valstybėje narėje pagal pastarosios teisę nustatytą asmenų civilinę būklę.

Nagrinėjamu atveju įpareigojimas, kad valstybė narė, pirma, išduotų asmens tapatybės dokumentą šios valstybės narės pilietybę turinčiam vaikui, gimusiam kitoje valstybėje narėje, kurioje buvo parengtas gimimo liudijimas, ir jame kaip jo tėvus nurodytų du tos pačios lyties asmenis ir, antra, pripažintų šio vaiko giminystės ryšį su šiais abiem asmenimis, kad jis galėtų pasinaudoti jam pagal SESV 21 straipsnį ir su juo susijusius antrinės teisės aktus suteikiamomis teisėmis, nepažeidžia šios valstybės narės nacionalinio savitumo ir nekelia grėsmės jos viešajai tvarkai. Iš tiesų toks įpareigojimas nereiškia, kad atitinkama valstybė narė privalo savo nacionalinėje teisėje numatyti tos pačios lyties asmenų tėvystę arba kitais tikslais nei naudojimasis teisėmis, kurias šis vaikas turi pagal Sąjungos teisę, pripažinti giminystės ryšį tarp minėto vaiko ir asmenų, kurie priimančiosios valstybės narės valdžios institucijų parengtame gimimo liudijime nurodyti kaip jo tėvai.

Galiausiai nacionalinė priemonė, kuri gali riboti asmenų judėjimo laisvę, gali būti pateisinama tik jei ji nepažeidžia Chartijoje įtvirtintų pagrindinių teisių[94]. Tačiau Chartijos 7 ir 24 straipsniuose garantuojamos pagrindinės teisės būtų pažeistos, jei vaikas netektų ryšio su vienu iš tėvų, kai jis naudojasi savo teise laisvai judėti, arba jei jam būtų praktiškai neįmanoma arba pernelyg sudėtinga pasinaudoti šia teise, nes jo tėvai yra tos pačios lyties asmenys.

94| Pagrindinėje byloje nagrinėjamoje situacijoje reikšmingos Chartijos 7 straipsnyje įtvirtinta teisė į privataus ir šeimos gyvenimo gerbimą ir vaiko teisės, garantuojamos jos 24 straipsnyje, be kita ko, teisė, kad pirmiausia būtų atsižvelgta į vaiko interesus, taip pat teisė reguliariai palaikyti asmeninius santykius ir tiesiogiai bendrauti su abiem tėvais.

2. Priimančiosios valstybės narės priimti sprendimai dėl Sąjungos piliečių išsiuntimo

2021 m. birželio 22 d. Teisingumo Teismo (didžioji kolegija) sprendimas *Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Sprendimo išsiųsti iš šalies pasekmės)* (C-719/19, EU:C:2021:506)

2018 m. birželio 1 d. *Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid* (teisingumo ir saugumo valstybės sekretorius, Nyderlandai, toliau – valstybės sekretorius) sprendime konstatuota, kad Lenkijos pilietis FS Nyderlandų teritorijoje yra neteisėtai, nes nebetenkina Direktyvos dėl gyvenimo šalyje 7 straipsnyje numatytų sąlygų, susijusių su teise gyventi šalyje ilgiau kaip tris mėnesius, ir buvo nurodyta jam išvykti iš Nyderlandų teritorijos. 2018 m. rugsėjo 25 d. sprendimu (toliau – sprendimas išsiųsti) valstybės sekretorius pripažino FS dėl 2018 m. birželio 1 d. sprendimo pateiktą skundą nepagrįstu. Jis nustatė keturių savaičių terminą savanoriškai išvykti – 2018 m. spalio 23 d., kuriam pasibaigus FS gali būti išsiųstas dėl neteisėto gyvenimo šalyje.

FS išvyko iš Nyderlandų ne vėliau kaip 2018 m. spalio 23 d., nes tą dieną Vokietijos policija jį sulaikė dėl vagystės iš parduotuvės. FS nurodė, kad gyvena Vokietijoje, netoli sienos su Nyderlandais. Jis taip pat paaiškino, kad dėl savo priklausomybės nuo marihuanos kasdien vykdavo į Nyderlandus jos pirkti. 2018 m. lapkričio 22 d. jis buvo sulaikytas prekybos centre Nyderlanduose dėl vagystės. Sulaikytam policijos FS valstybės sekretorius nusprendė taikyti administracinį sulaikymą, siekiant išsiųsti jį į kilmės šalį. Šis sprendimas buvo motyvuotas rizika, kad FS vengs užsieniečių kontrolės, pasirengimo išvykti ar jo išsiuntimo procedūros arba trukdys taikyti šias priemones.

2018 m. gruodžio mėn. paskelbtu sprendimu *rechtbank Den Haag, zittingsplaats Groningen* (Hagos apygardos teismas, posėdžiaujantis Groningene, Nyderlanduose) atmetė FS skundą dėl sprendimo taikyti sulaikymą kaip nepagrįstą. FS dėl šio sprendimo pateikė apeliacinį skundą *Raad van State* (Valstybės Taryba, Nyderlandai), prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui. Šis teismas pažymėjo, kad dėl FS priimtas sprendimas išsiųsti yra sprendimas išsiųsti iš šalies, kaip tai suprantama pagal Direktyvos dėl gyvenimo šalyje 15 straipsnį[95]. To paties teismo teigimu, sulaikymo taikymo FS, grįžusiam į Nyderlandus, teisėtumas priklauso nuo to, ar jis vėl turi teisę gyventi šalyje sulaikymo taikymo dieną. Todėl Teisingumo Teismo buvo prašoma priimti sprendimą dėl aplinkybių, kuriomis Sąjungos pilietis, dėl kurio priimtas sprendimas išsiųsti iš šalies dėl kitų priežasčių nei viešoji tvarka, visuomenės saugumas ar visuomenės sveikata, gali iš naujo pasinaudoti teise gyventi priimančiojoje valstybėje narėje.

Didžiosios kolegijos priimtame sprendime Teisingumo Teismas nusprendė, kad sprendimas išsiųsti Sąjungos pilietį iš priimančiosios valstybės narės teritorijos, priimtas remiantis Direktyvos dėl gyvenimo šalyje 15 straipsnio 1 dalimi ir motyvuotas tuo, kad šis Sąjungos pilietis nebeturi teisės laikinai gyventi šioje teritorijoje pagal šią direktyvą, nėra visiškai įvykdytas vien dėl to, kad minėtas Sąjungos pilietis fiziškai išvyko iš minėtos teritorijos per šiame sprendime išsiųsti iš šalies nustatytą savanoriško išvykimo terminą. Be to, Teisingumo Teismas nurodė, jog tam, kad pagal šios direktyvos 6 straipsnio 1 dalį galėtų vėl pasinaudoti teise gyventi toje pačioje teritorijoje, Sąjungos pilietis, dėl kurio priimtas toks sprendimas išsiųsti iš šalies, turi ne tik būti fiziškai išvykęs iš priimančiosios valstybės narės teritorijos, bet ir realiai bei veiksmingai nebegyventi šioje teritorijoje, kad tuo atveju, jeigu grįžtų į tą teritoriją, jo gyvenimo šalyje nebūtų galima iš tiesų laikyti ankstesnio jo gyvenimo toje pačioje teritorijoje tęsiniu.

95| Šioje nuostatoje, be kita ko, numatyta, kad tos pačios direktyvos VI skyriuje „Teisės įvažiuoti į šalį ir teisės gyventi šalyje apribojimai dėl valstybinės politikos [viešosios tvarkos], visuomenės saugumo ar sveikatos apsaugos [visuomenės sveikatos] priežasčių“ nustatytos tam tikros procedūros (30 ir 31 straipsniuose numatytos procedūros) pagal analogiją taikomos bet kuriam sprendimui, kuriuo apribojamas Europos Sąjungos piliečio ar jo šeimos narių laisvas judėjimas ir kuris priimtas dėl kitų priežasčių nei viešosios tvarkos, visuomenės saugumo ar visuomenės sveikatos priežastys.

Teisingumo Teismo vertinimas

Prieš padarydamas šią išvadą Teisingumo Teismas, pirma, išnagrinėjo, ar vien fizinio Sąjungos piliečio išvykimo iš priimančiosios valstybės narės pakanka, kad sprendimas išsiųsti iš šalies šį asmenį, priimtas pagal Direktyvos dėl gyvenimo šalyje 15 straipsnio 1 dalį, galėtų būti laikomas visiškai įvykdytu. Šiuo klausimu Teisingumo Teismas pažymėjo, kad tokio sprendimo išsiųsti pasekmės laiko atžvilgiu neišplaukia iš šios direktyvos teksto. Atsižvelgdamas į šia nuostata siekiamą tikslą ir į jos kontekstą, taip pat į minėtos direktyvos tikslą Teisingumo Teismas toliau pažymėjo, kad priimančiajai valstybei narei suteikta galimybė išsiųsti Sąjungos pilietį, kuris nebėra teisėtai jos teritorijoje, atitinka konkretų tos direktyvos numatytą tikslą išvengti to, kad Sąjungos piliečiai ir jų šeimos nariai netaptų nepagrįsta našta priimančiosios valstybės narės socialinės paramos sistemai jų laikino gyvenimo šalyje laikotarpiu. Be to, Teisingumo Teismas nurodė, kad aiškinimas, pagal kurį vien fizinio Sąjungos piliečio išvykimo pakanka siekiant įvykdyti sprendimą išsiųsti iš šalies, leistų šiam Sąjungos piliečiui daug kartų pasinaudoti vienas po kito einančiais laikino gyvenimo valstybėje narėje laikotarpiais, kad iš tikrųjų nuolat joje gyventų, nors jis neatitinka šioje Direktyvoje dėl gyvenimo šalyje numatytų teisės nuolat gyventi šalyje sąlygų. Teisingumo Teismo teigimu, toks aiškinimas neatitinka bendro Direktyvos dėl gyvenimo šalyje konteksto; joje dėl teisės gyventi priimančiojoje valstybėje narėje numatyta laipsniškai taikoma teisės nuolat gyventi šalyje įgijimo sistema.

Be to, Teisingumo Teismas pažymėjo, kad minimalaus vieno mėnesio termino įvykdyti sprendimą išsiųsti iš šalies, skaičiuojamo nuo pranešimo apie šį sprendimą[96], suteikimas, leidžiant aptariamam piliečiui pasirengti išvykimui, patvirtina Direktyvos dėl gyvenimo šalyje 15 straipsnio 1 dalies aiškinimą, kad sprendimas išsiųsti iš šalies įvykdomas, kai šis pilietis realiai ir veiksmingai nustoja gyventi šioje teritorijoje.

Antra, Teisingumo Teismas pateikė naudingos informacijos prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui, kad šis, bendrai įvertinęs visas nagrinėjamos bylos aplinkybes, galėtų nustatyti, ar atitinkamas Sąjungos pilietis faktiškai ir veiksmingai nustojo gyventi priimančiosios valstybės narės teritorijoje, taigi ar sprendimą išsiųsti jį iš šalies galima laikyti visiškai įvykdytu. Šiuo klausimu Teisingumo Teismas iš pradžių nurodė, kad tokio piliečio įpareigojimas visais atvejais nebūti priimančiojoje valstybėje narėje minimalų, pavyzdžiui, trijų mėnesių, laikotarpį tam, kad vėl galėtų pasinaudoti teise gyventi šioje valstybėje narėje pagal Direktyvos dėl gyvenimo šalyje 6 straipsnio 1 dalį, reikštų, kad naudojimuisi šia pagrindine teise taikomas apribojimas, nenumatytas nei Sutartyse, nei šioje direktyvoje. Vis dėlto laiko, kurį šis asmuo praleido už priimančiosios valstybės narės teritorijos ribų po to, kai buvo priimtas sprendimas išsiųsti iš šios šalies, trukmė gali turėti tam tikros reikšmės, nes kuo ilgesnis suinteresuotojo asmens nebuvimas priimančiosios valstybės narės teritorijoje, tuo labiau jis patvirtina gyvenimo šioje valstybėje narėje šalyje pabaigos realumą ir veiksmingumą. Be to, pateikdamas vieną iš naudingų nuorodų Teisingumo Teismas pabrėžė, kad svarbios visos aplinkybės, patvirtinančios ryšių tarp atitinkamo Sąjungos piliečio ir priimančiosios valstybės narės nutraukimą, kaip antai nuomos sutarties nutraukimas ar persikraustymas gyventi į kitą vietą. Teisingumo Teismas pažymėjo, kad tokių aplinkybių reikšmingumą turi įvertinti kompetentinga nacionalinė institucija, atsižvelgdama į visas konkrečias aplinkybes, apibūdinančias konkrečią atitinkamo Sąjungos piliečio padėtį.

Galiausiai Teisingumo Teismas paaiškino sprendimo išsiųsti iš šalies neįvykdymo pasekmes. Šiuo klausimu jis nurodė: jeigu kompetentingai nacionalinei institucijai atlikus patikrinimą paaiškėja, kad Sąjungos pilietis realiai ir veiksmingai nenustojo laikinai gyventi priimančiosios valstybės narės teritorijoje, ši valstybė narė neprivalo priimti naujo sprendimo išsiųsti iš šalies, grindžiamo tomis pačiomis faktinėmis aplinkybėmis, dėl kurių jau priimtas sprendimas išsiųsti šį Sąjungos pilietį, ir gali remtis pastaruoju sprendimu, kad priverstų jį išvykti iš savo teritorijos. Vis dėlto Teisingumo Teismas pažymėjo, kad dėl esminio aplinkybių pasikeitimo, lemiančio

96| Numatytas Direktyvos dėl gyvenimo šalyje 30 straipsnio 3 dalyje ir pagal analogiją taikomas sprendimui, priimtam remiantis šios direktyvos 15 straipsniu.

tai, kad Sąjungos pilietis gali įvykdyti Direktyvos dėl gyvenimo šalyje 7 straipsnyje numatytas teisės gyventi šalyje ilgiau nei tris mėnesius sąlygas, sprendimas išsiųsti jį iš šalies taptų visiškai neveiksmingas ir, nors tas sprendimas neįvykdytas, šio Sąjungos piliečio gyvenimą atitinkamos valstybės narės teritorijoje reikėtų laikyti teisėtu. Dėl valstybės narės galimybės patikrinti, ar toks sprendimas išsiųsti iš šalies visiškai įvykdytas, jis pažymėjo, kad nors Sąjungos teisėje yra nustatyti tokios kontrolės ribojimai, tam tikromis Direktyvos dėl gyvenimo šalyje nuostatomis siekiama leisti priimančiajai valstybei narei užtikrinti, kad kitų valstybių narių piliečių laikinas gyvenimas jos teritorijoje atitiktų šią direktyvą[97]. Teisingumo Teismas taip pat nurodė, kad pagal Direktyvos dėl gyvenimo šalyje 15 straipsnio 1 dalį priimtu sprendimu išsiųsti iš šalies Sąjungos pilietį negalima prieš jį remtis, jeigu pagal šios direktyvos 5 straipsnį, kuriame numatyta įvažiavimo į priimančiosios valstybės narės teritoriją teisė, šis pilietis trumpam atvyksta į šią teritoriją kitais nei gyvenimo šalyje tikslais.

2021 m. birželio 22 d. Teisingumo Teismo (didžioji kolegija) sprendimas *Ordre des barreaux francophones et germanophone ir kt. (Prevencinės priemonės, skirtos išsiųsti)* (C-718/19, EU:C:2021:505)

Cour constitutionnelle (Konstitucinis Teismas, Belgija) gavo du skundus dėl 2017 m. vasario 24 d. *loi modifiant la loi du 15 décembre 1980 sur l'accès au territoire, le séjour, l'établissement et l'éloignement des étrangers afin de renforcer la protection de l'ordre public et de la sécurité nationale* (Įstatymas, kuriuo, siekiant sustiprinti viešosios tvarkos ir nacionalinio saugumo apsaugą, iš dalies keičiamas 1980 m. gruodžio 15 d. Įstatymas dėl užsieniečių atvykimo į šalies teritoriją, įsikūrimo, buvimo šalyje ir išsiuntimo iš jos[98]) panaikinimo. Pirmasis skundas buvo pateiktas *Ordre des barreaux francophones et germanophone*, o antrasis – keturių migrantų teisių gynimo ir žmogaus teisių apsaugos pelno nesiekiančių asociacijų.

Šiame 2017 m. nacionalinės teisės akte, pirma, numatyta galimybė Sąjungos piliečiams ir jų šeimos nariams per jiems išvykti iš Belgijos teritorijos, priėmus sprendimą išsiųsti juos iš šalies dėl viešosios tvarkos priežasčių, nustatytą terminą arba šį terminą pratęsus nustatyti prevencines priemones, kuriomis siekiama išvengti bet kokios pasislėpimo rizikos, pavyzdžiui, namų areštą. Antra, pagal jį leidžiama sulaikyti Sąjungos piliečius ir jų šeimos narius, kurie nesilaikė tokio sprendimo išsiųsti, kad būtų užtikrintas jo vykdymas, ne ilgiau kaip aštuonis mėnesius. Šios nuostatos yra panašios arba tapačios toms, kurios taikomos neteisėtai esantiems trečiųjų šalių piliečiams, siekiant Direktyvą 2008/115[99] perkelti į Belgijos teisę.

Šiomis aplinkybėmis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas Teisingumo Teismo klausė, ar šis Belgijos teisės aktas atitinka judėjimo laisvę, kuri SESV 20 ir 21 straipsniais ir Direktyva dėl gyvenimo šalyje užtikrinama Sąjungos piliečiams ir jų šeimos nariams.

Teisingumo Teismo vertinimas

Teisingumo Teismo didžioji kolegija pirmiausia konstatavo, kad, nesant Sąjungos teisės aktų dėl sprendimo išsiųsti iš šalies Sąjungos piliečius ir jų šeimos narius vykdymo, vien tai, kad priimančioji valstybė narė, vykdydama šį išsiuntimą, nustato taisykles, pagrįstas trečiųjų šalių piliečių grąžinimui taikomomis taisyklėmis,

97| Tai pasakytina, be kita ko, apie Direktyvos dėl gyvenimo šalyje 5 straipsnio 5 dalį, pagal kurią valstybė narė gali įpareigoti suinteresuotąjį asmenį pranešti apie savo buvimą jos teritorijoje per pagrįstą ir nediskriminacinį laikotarpį, o šio reikalavimo, kaip ir reikalavimo įsiregistruoti, nesilaikančiam asmeniui gali būti pritaikytos nediskriminacinės ir proporcingos sankcijos.

98| *Moniteur belge*, 2017 m. balandžio 19 d., p. 51890.

99| 2008 m. gruodžio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2008/115/EB dėl bendrų nelegaliai esančių trečiųjų šalių piliečių grąžinimo standartų ir tvarkos valstybėse narėse (OL L 348, 2008, p. 98; toliau – Grąžinimo direktyva).

savaime nėra nesuderinama su Sąjungos teise. Vis dėlto tokios taisyklės turi atitikti šią teisę, be kita ko, kiek tai susiję su Sąjungos piliečių ir jų šeimos narių judėjimo ir apsigyvenimo laisve. Toliau Teisingumo Teismas patikrino, ar šios normos riboja šią laisvę ir, jei taip, ar minėtos taisyklės yra pateisinamos.

Taigi Teisingumo Teismas manė, pirma, kad atitinkamos nacionalinės nuostatos, ribojančios suinteresuotojo asmens judėjimą, yra judėjimo ir apsigyvenimo laisvės apribojimai.

Antra, dėl tokių apribojimų pateisinimų Teisingumo Teismas pirmiausia priminė, kad nagrinėjamos priemonės skirtos sprendimams išsiųsti, priimtiems dėl viešosios tvarkos ar visuomenės saugumo priežasčių, vykdyti, todėl turi būti vertinamos atsižvelgiant į Direktyvos dėl gyvenimo šalyje 27 straipsnyje numatytus reikalavimus[100].

Pirma, kalbant apie prevencines priemones, kuriomis siekiama išvengti pasislėpimo pavojaus, Teisingumo Teismas nusprendė, kad pagal SESV 20 ir 21 straipsnius ir Direktyvą dėl gyvenimo šalyje nedraudžiama Sąjungos piliečiams ir jų šeimos nariams nustatytu laikotarpiu, per kurį jie turi išvykti iš priimančiosios valstybės narės teritorijos po to, kai priimtas toks sprendimas išsiųsti juos iš šalies, arba pratęsus šį laikotarpį, taikyti nuostatų, panašių į tas, kuriomis, kiek tai susiję su trečiųjų šalių piliečiais, siekiama perkelti į nacionalinę teisę Grąžinimo direktyvą[101], su sąlyga, kad pirmosios nuostatos atitinka bendruosius Direktyvoje dėl gyvenimo šalyje[102] numatytus principus, susijusius su teisės atvykti ir teisės gyventi šalyje apribojimais dėl viešosios tvarkos, nacionalinio saugumo ar visuomenės saugumo priežasčių, ir kad jos yra ne mažiau palankios už antrąsias.

Iš tiesų tokios prevencinės priemonės būtinai prisideda prie viešosios tvarkos apsaugos, nes jomis siekiama užtikrinti, kad asmuo, keliantis grėsmę priimančiosios valstybės narės viešajai tvarkai, būtų išsiųstas iš jos teritorijos. Taigi šios priemonės turi būti laikomos ribojančiomis jo judėjimo ir apsigyvenimo laisvę „dėl viešosios tvarkos priežasčių“, kaip tai suprantama pagal Direktyvą dėl gyvenimo šalyje[103], todėl jos iš esmės gali būti pateisinamos pagal šią direktyvą.

Be to, šios priemonės negali būti laikomos prieštaraujančiomis Direktyvai dėl gyvenimo šalyje vien dėl to, kad jos panašios į priemones, kuriomis į nacionalinę teisę perkeliama Grąžinimo direktyva. Atsižvelgdamas į tai, Teisingumo Teismas pabrėžė, kad asmenys, kuriems taikoma Direktyva dėl gyvenimo šalyje, turi visiškai kitokį statusą ir teises nei statusas ir teisės, kuriais gali remtis asmenys, kuriems taikoma Grąžinimo direktyva. Todėl, atsižvelgiant į esminį Sąjungos piliečių statusą, priemonės, kurios jiems gali būti taikomos siekiant išvengti pasislėpimo pavojaus, negali būti mažiau palankios nei nacionalinėje teisėje numatytos priemonės, skirtos išvengti tokios rizikos per trečiųjų šalių piliečių, kuriems taikoma grąžinimo procedūra dėl viešosios tvarkos interesų, savanoriško išvykimo laikotarpį.

Antra, dėl sulaikymo išsiuntimo tikslu Teisingumo Teismas nusprendė, kad pagal SESV 20 ir 21 straipsnius ir Direktyvą dėl gyvenimo šalyje draudžiami nacionalinės teisės aktai, pagal kuriuos Sąjungos piliečiams ir jų šeimos nariams, kurie, pasibaigus nustatytam terminui arba pratęsus šį terminą, nesilaikė sprendimo išsiųsti juos iš šalies dėl viešosios tvarkos ar visuomenės saugumo priežasčių, taikoma maksimali aštuonių

100| Pagal šio straipsnio 2 dalį priemonės, kurių imtasi dėl viešosios tvarkos ar visuomenės saugumo priežasčių, turi atitikti proporcingumo principą ir turi būti grindžiamos vien tik atitinkamo asmens elgesiu.

101| Grąžinimo direktyvos 7 straipsnio 3 dalis. Pagal šią nuostatą „savanoriško išvykimo laikotarpiu, siekiant užkirsti kelią asmeniui pasislėpti, gali būti numatytos tam tikros prievolės, pavyzdžiui, prievolė reguliariai registruotis institucijose, atitinkamas piniginis užstatas, dokumentų paėmimas ar prievolė neišvykti iš tam tikros vietos“.

102| Direktyvos dėl gyvenimo šalyje 27 straipsnis.

103| Direktyvos dėl gyvenimo šalyje 27 straipsnio 1 dalis.

mėnesių trukmės sulaikymo priemonė, kai ši trukmė yra tokia pat, kaip ir taikoma pagal nacionalinę teisę trečiųjų šalių piliečiams, kurie nevykdė sprendimo juos grąžinti, dėl tokių priežasčių priimto vadovaujantis Grąžinimo direktyva[104].

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas nurodė, kad atitinkamoje nacionalinėje nuostatoje numatyta sulaikymo trukmė, kuri yra tokia pati kaip ir taikoma trečiųjų šalių piliečių išsiuntimui, turi būti proporcinga siekiamam tikslui – užtikrinti veiksmingą Sąjungos piliečių ir jų šeimos narių išsiuntimo politiką. Kalbant konkrečiai apie išsiuntimo iš šalies procedūros trukmę, pažymėtina, kad Sąjungos piliečių ir jų šeimų narių padėtis nėra panaši į trečiųjų šalių piliečių padėtį, todėl nėra pagrindo vienodai vertinti visus šiuos asmenis, kiek tai susiję su maksimalia sulaikymo trukme.

Konkrečiai kalbant, valstybės narės turi bendradarbiavimo ir supaprastinimo mechanizmus, taikomus išsiunčiant iš šalies Sąjungos piliečius ar jų šeimos narius į kitą valstybę narę, kuriais jos nebūtinai naudojasi išsiųsdamos trečiosios šalies pilietį į trečiąją šalį. Iš tiesų, kadangi valstybių narių tarpusavio santykiai grindžiami lojalaus bendradarbiavimo pareiga ir abipusio pasitikėjimo principu, dėl jų neturėtų kilti tokių pačių sunkumų kaip tie, kurių gali atsirasti bendradarbiaujant valstybėms narėms ir trečiosiomis šalimis. Be to, šių dviejų kategorijų asmenų atveju paprastai neturėtų kilti tokių pačių praktinių sunkumų, susijusių su grąžinimo kelionės organizavimu. Galiausiai žymiai lengviau grąžinti Sąjungos pilietį į jo kilmės valstybės narės teritoriją pagal Direktyvą dėl gyvenimo šalyje[105].

Teisingumo Teismo teigimu, darytina išvada, kad maksimali aštuonių mėnesių sulaikymo siekiant išsiųsti trukmė, nustatyta Sąjungos piliečiams ir jų šeimos nariams, viršija tai, kas būtina numatytam tikslui pasiekti.

3. Trečiųjų šalių piliečių, Sąjungos piliečio šeimos narių, išvestinė teisė gyventi šalyje

2021 m. rugsėjo 2 d. Teisingumo Teismo (didžioji kolegija) sprendimas *Belgijos valstybė (Teisė gyventi šalyje smurto šeimoje atveju)* (C-930/19, EU:C:2021:657)

2012 m. Alžyro pilietis X atvyko pas savo sutuoktinę, Prancūzijos pilietę, į Belgiją, kur jam buvo išduota Sąjungos piliečio šeimos nario leidimo gyventi šalyje kortelė.

2015 m. jis buvo priverstas palikti sutuoktinių bendrą nuolatinę gyvenamąją vietą dėl šeimoje patirto sutuoktinės smurto. Po kelių mėnesių pastaroji išvyko iš Belgijos ir įsikūrė Prancūzijoje. Praėjus beveik trejiems metams po šio išvykimo X pateikė prašymą dėl santuokos nutraukimo. Santuoka nutraukta 2018 m. liepos 24 d.

Tuo tarpu Belgijos valstybė panaikino X teisę gyventi šalyje motyvuodama tuo, kad jis neįrodė turįs pakankamai išteklių savo poreikiams patenkinti. Iš tiesų pagal Belgijos teisės nuostatą, kuria buvo perkelta Direktyvos dėl gyvenimo šalyje 13 straipsnio 2 dalis, santuokos nutraukimo ar gyvenimo skyrium atveju trečiosios šalies piliečio, patyrusio sutuoktinio, Sąjungos piliečio, smurtą šeimoje, teisės gyventi šalyje išsaugojimas priklauso nuo to, ar įvykdytos tam tikros sąlygos, tarp kurių ir sąlyga turėti pakankamai išteklių.

104| Grąžinimo direktyvos 6 straipsnio 1 dalis.

105| Iš tiesų pagal 27 straipsnio 4 dalį pasą ar tapatybės kortelę išdavusi valstybė narė turi leisti tokio dokumento savininkui, kuris buvo išsiųstas iš kitos valstybės narės, atvykti į jos teritoriją netaikant jokių formalumų.

X apskundė šį sprendimą *Conseil du contentieux des étrangers* (Užsieniečių ginčų taryba, Belgija), motyvuodamas tuo, kad egzistuoja nepateisinamas skirtingas požiūris į Sąjungos piliečio sutuoktinį ir į teisėtai Belgijoje gyvenančio trečiosios šalies piliečio sutuoktinį. Iš tiesų pagal Belgijos teisės nuostatą, kuria buvo perkelta Direktyvos 2003/86[106] 15 straipsnio 3 dalis, santuokos nutraukimo ar gyvenimo skyrium atveju trečiosios šalies piliečio, kuris pasinaudojo teise į šeimos susijungimą su kitu trečiosios šalies piliečiu ir kuris patyrė pastarojo smurtą šeimoje, teisės gyventi šalyje išlaikymas priklauso tik nuo patirto smurto įrodymo.

Conseil du contentieux des étrangers mano, kad, kiek tai susiję su santuokos nutraukimo atveju trečiųjų šalių piliečių, patyrusių sutuoktinio smurtą šeimoje, teisės gyvenimo šalyje išsaugojimui keliamomis sąlygomis, Direktyvoje dėl gyvenimo šalyje įtvirtinta tvarka yra mažiau palanki nei ta, kuri nustatyta Direktyvoje 2003/86. Taigi ji paprašė Teisingumo Teismo priimti sprendimą dėl Direktyvos dėl gyvenimo šalyje 13 straipsnio 2 dalies galiojimo, visų pirma atsižvelgiant į Chartijos 20 straipsnyje įtvirtintą vienodo požiūrio principą.

Teisingumas Teismas (didžioji kolegija) savo sprendime, pirma, apribojo savo jurisprudencijos, būtent Sprendimo *NA*[107], taikymo sritį, kiek tai susiję su Direktyvos dėl gyvenimo šalyje 13 straipsnio 2 dalies pirmos pastraipos c punkto taikymo sritimi. Antra, jis nenustatė nieko, kas galėtų turėti įtakos šios direktyvos 13 straipsnio 2 dalies galiojimui atsižvelgiant į Chartijos 20 straipsnį.

Teisingumo Teismo vertinimas

Prieš pradėdamas nagrinėti klausimą dėl galiojimo Teisingumo Teismas patikslino Direktyvos dėl gyvenimo šalyje 13 straipsnio 2 dalies pirmos pastraipos c punkto, pagal kurį teisė gyventi šalyje išlieka santuokos nutraukimo atveju, jei tai lėmė itin sunkios aplinkybės, pavyzdžiui, patirtas smurtas šeimoje galiojant santuokai, taikymo sritį. Visų pirma kilo klausimas, ar ši nuostata taikytina tuo atveju, kai, kaip pagrindinėje byloje, teismo procesas dėl santuokos nutraukimo buvo pradėtas po to, kai sutuoktinis, Sąjungos pilietis, išvyko iš atitinkamos priimančiosios valstybės narės.

Priešingai nei Sprendime *NA*, Teisingumo Teismas nusprendė, kad, siekiant išsaugoti teisę gyventi šalyje pagal šią nuostatą, teismo procesas dėl santuokos nutraukimo gali būti pradėtas po tokio išvykimo. Vis dėlto, siekiant užtikrinti teisinį saugumą, trečiosios šalies pilietis, patyręs sutuoktinio, Sąjungos piliečio, smurtą šeimoje, kai teismo procesas dėl santuokos nutraukimo nebuvo pradėtas iki pastarojo išvykimo iš priimančiosios valstybės narės, gali remtis teisės gyventi šalyje išsaugojimu, tik jeigu šis procesas buvo pradėtas per pagrįstą terminą po tokio išvykimo. Iš tikrųjų atitinkamam trečiosios šalies piliečiui reikia palikti pakankamai laiko, kad šis galėtų pasirinkti vieną iš dviejų Direktyvoje dėl gyvenimo šalyje numatytų galimybių, jam leidžiančių išsaugoti teisę gyventi šalyje pagal šią direktyvą, t. y. arba pradėti teismo procesą dėl santuokos nutraukimo, kad galėtų pasinaudoti savarankiška teise gyventi šalyje pagal 13 straipsnio 2 dalies pirmos pastraipos c punktą, arba įsikurti toje valstybėje narėje, kurioje gyvena Sąjungos pilietis, kad išsaugotų savo išvestinę teisę gyventi šalyje.

Dėl Direktyvos dėl gyvenimo šalyje 13 straipsnio 2 dalies galiojimo Teisingumo Teismas padarė išvadą, kad ši nuostata nelemia diskriminacijos. Nepaisant aplinkybės, jog Direktyvos dėl gyvenimo šalyje 13 straipsnio 2 dalies pirmos pastraipos c punktu ir Direktyvos 2003/86 15 straipsnio 3 dalimi siekiama to paties tikslo – užtikrinti šeimos narių, patyrusių smurtą šeimoje, apsaugą, šiose direktyvose nustatytos tvarkos apima skirtingas sritis, kurių principai, dalykai ir tikslai taip pat skiriasi. Be to, asmenys, kuriems taikoma Direktyva dėl

106| 2003 m. rugsėjo 22 d. Tarybos direktyva 2003/86/EB dėl teisės į šeimos susijungimą (OL L 251, 2003, p. 12; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 6 t., p. 224).

107| 2016 m. birželio 30 d. Sprendimas ***NA*** (C-115/15, EU:C:2016:487).

gyvenimo šalyje, turi kitokį statusą ir kitokio pobūdžio teises nei tos, kuriomis gali remtis asmenys, kuriems taikoma Direktyva 2003/86, o valstybėms narėms suteikta diskrecija taikyti šiose direktyvose nustatytas sąlygas nėra tokia pati. Būtent tai, kad nagrinėjamu atveju Belgijos valdžios institucijos pasirinko įgyvendinti Direktyvos 2003/86 15 straipsnio 4 dalyje joms suteiktą didelę diskreciją, lėmė skirtingą vertinimą, dėl kurio skundžiasi pareiškėjas pagrindinėje byloje.

Taigi konstatuota, kad, kiek tai susiję su teisės gyventi šalyje išsaugojimu, trečiųjų šalių piliečiai, Sąjungos piliečio sutuoktiniai, kurie patyrė sutuoktinio smurtą šeimoje ir kuriems taikoma Direktyva dėl gyvenimo šalyje, ir trečiųjų šalių piliečiai, kito trečiosios šalies piliečio sutuoktiniai, kurie patyrė sutuoktinio smurtą šeimoje ir kuriems taikoma Direktyva 2003/86, nėra panašioje padėtyje, kad galėtų būti taikomas vienodo požiūrio principas, kurio laikymasis užtikrinamas pagal Chartijos 20 straipsnį.

V. Institucinės nuostatos

Šiame skyriuje reikia išskirti tris sprendimus: pirmasis priimtas byloje dėl galimybės susipažinti su dokumentais, antrasis – byloje dėl Sąjungos privilegijų ir imunitetų, o trečiasis (priimtas plenarinėje sesijoje) susijęs su Audito Rūmų narių pareigomis.

1. Galimybė susipažinti su dokumentais

2021 m. sausio 21 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Leino-Sandberg / Parlamentas* (C-761/18 P, EU:C:2021:52)

Vykdydama mokslo tyrimų projektus, susijusius su skaidrumu trišaliuose dialoguose, apeliantė, universiteto profesorė, pateikė Europos Parlamentui prašymą leisti susipažinti su šios institucijos sprendimu atsisakyti leisti asmeniui susipažinti su tam tikrais dokumentais, kuriuose pateikta vykstant trišaliams dialogams nustatyta informacija[108]. 2017 m. balandžio 3 d. sprendimu[109] Parlamentas atsisakė leisti apeliantei susipažinti su prašomu dokumentu.

Bendrasis Teismas konstatavo[110], kad nebėra pagrindo priimti sprendimo dėl ieškovės ieškinio, pareikšto dėl minėto Parlamento sprendimo, nes ieškinys neteko dalyko, kai dokumentą, su kuriuo ieškovė prašė susipažinti, jo adresatas atskleidė internete.

Išnagrinėjęs apeliantės apeliacinį skundą Teisingumo Teismas panaikino Bendrojo Teismo nutartį ir grąžino jam bylą nagrinėti iš naujo.

108| 2015 m. liepos 8 d. Europos Parlamento sprendimas A(2015) 4931.

109| Europos Parlamento sprendimas A(2016) 15112.

110| 2018 m. rugsėjo 20 d. Nutartis ***Leino-Sandberg / Parlamentas*** (T-421/17, nepaskelbta Rink., EU:T:2018:628).

Teisingumo Teismo vertinimas

Remdamasis savo jurisprudencija[111] Teisingumo Teismas konstatavo, kad net jei ginčijamą dokumentą atskleidė trečiasis asmuo, Parlamentas oficialiai nepanaikino ginčijamo sprendimo, todėl ginčo dalykas išliko.

Siekdamas patikrinti, ar Bendrasis Teismas turėjo priimti sprendimą dėl ieškinio materialinių teisinių reikalavimų, Teisingumo Teismas nagrinėjo klausimą, ar apeliantė, nepaisant to, kad ginčijamą dokumentą atskleidė trečiasis asmuo, išsaugojo suinteresuotumą pareikšti ieškinį. Pirmiausia jis pažymėjo, kad nors suinteresuotumas pareikšti ieškinį, kuris turi išlikti iki teismo sprendimo priėmimo dienos, antraip nebūtų pagrindo jo priimti, yra procesinė sąlyga, nesusijusi su materialine teise, taikytina ginčo esmei, vis dėlto jos negalima atsieti nuo šios teisės. Taigi, atsižvelgęs į tai, kad apeliantės prašymas dėl galimybės susipažinti su dokumentais buvo grindžiamas Reglamentu Nr. 1049/2001[112], Teisingumo Teismas priminė, kad šio reglamento, kuris grindžiamas atvirumo principu, tikslas yra užtikrinti visuomenei kuo platesnę teisę susipažinti su institucijų dokumentais. Jis patikslino, kad šiuo reglamentu nustatoma, pirma, principinė kiekvieno asmens teisė susipažinti su institucijos dokumentais ir, antra, principinė institucijos pareiga suteikti galimybę susipažinti su jos dokumentais. Jame išsamiai išvardytos teisės susipažinti su institucijų dokumentais išimtys.

Toliau Teisingumo Teismas patikslino, kad nors pagal Reglamento Nr. 1049/2001 nuostatas[113] institucija gali įvykdyti savo pareigą užtikrinti galimybę susipažinti su dokumentais, informuodama prašytoją, kaip gauti prašomą dokumentą, jeigu ji tą dokumentą jau buvo paskelbusi ir prašytojas gali jį lengvai gauti, ši pareiga nėra įvykdyta tuo atveju, kai institucijos dokumentą atskleidė trečiasis asmuo. Šiuo klausimu jis pabrėžė, kad trečiojo asmens atskleistas dokumentas negali būti laikomas oficialiu dokumentu ar išreiškiančiu oficialią institucijos poziciją, nesant vienareikšmio šios institucijos patvirtinimo, kad toks dokumentas iš tikrųjų kilęs iš šios institucijos ir atspindi oficialią jos poziciją.

Teisingumo Teismas konstatavo, kad, esant tokiai situacijai, kai apeliantei buvo suteikta galimybė susipažinti tik su trečiojo asmens atskleistu ginčijamu dokumentu, o Parlamentas ir toliau nesuteikia jai galimybės susipažinti su prašomu dokumentu, negalima teigti nei to, kad apeliantė gavo galimybę susipažinti su šiuo dokumentu, kaip tai suprantama pagal Reglamentą Nr. 1049/2001, nei to, kad vien dėl šio atskleidimo ji prarado suinteresuotumą prašyti panaikinti Parlamento sprendimą neleisti jai susipažinti su šiuo dokumentu. Priešingai, tokiu atveju prašytojas išsaugo realų suinteresuotumą susipažinti su prašomo dokumento autentiška versija, užtikrinančia, kad ši institucija yra jo autorė ir kad šiame dokumente išdėstyta jos oficiali pozicija.

Taigi Teisingumo Teismas nusprendė, kad Bendrasis Teismas padarė teisės klaidą, kai trečiojo asmens atliktą dokumento atskleidimą prilygino atitinkamos institucijos atliktam prašomo dokumento atskleidimui ir kai remdamasis šiuo prilyginimu padarė išvadą, kad nėra pagrindo priimti sprendimo dėl apeliantės ieškinio, nes, trečiajam asmeniui atskleidus dokumentus, apeliantė galėjo su jais susipažinti ir pasinaudoti taip pat teisėtai, kaip būtų galėjusi, jei būtų gavusi šiuos dokumentus pagal prašymą, pateiktą remiantis šiuo reglamentu.

111| 2018 m. rugsėjo 4 d. Sprendimas ***ClientEarth / Komisija*** (C-57/16 P, EU:C:2018:660).

112| 2001 m. gegužės 30 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1049/2001 dėl galimybės visuomenei susipažinti su Europos Parlamento, Tarybos ir Komisijos dokumentais (OL L 145, 2001, p. 43; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 1 sk., 3 t., p. 331).

113| Reglamento Nr. 1049/2001 10 straipsnio 1 ir 2 dalys.

2. Sąjungos privilegijos ir imunitetai

2021 m. lapkričio 30 d. Teisingumo Teismo (didžioji kolegija) sprendimas *LR Ģenerālprokuratūra* (C-3/20, EU:C:2021:969)

2018 m. birželio mėn. Latvijos prokuratūra kreipėsi į *Rīgas rajona tiesa* (Rygos apylinkės teismas, Latvija), pareikšdama kaltinimus Latvijos centrinio banko valdytojui (toliau – AB) dėl įvairių korupcinio pobūdžio nusikalstamų veikų. Konkrečiai kalbant, AB buvo kaltinamas tuo, kad priėmė du kyšius atliekant rizikos ribojimu pagrįstą vieno Latvijos banko priežiūrą ir įvykdė pinigų, gautų kaip vienas iš šių kyšių, plovimą.

AB, kaip Latvijos centrinio banko valdytojas (jo paskutinė valdytojo kadencija baigėsi 2019 m. gruodžio mėn.), taip pat buvo Europos Centrinio Banko (ECB) bendrosios tarybos ir valdančiosios tarybos narys.

Atsižvelgiant į šį ypatumą, Rygos apylinkės teismui kilo klausimas, ar AB dėl savo, kaip ECB bendrosios tarybos ir valdančiosios tarybos nario, statuso gali naudotis imunitetu pagal Protokolo (Nr. 7) dėl Europos Sąjungos privilegijų ir imunitetų[114] 11 straipsnio a punktą, pagal kurį Sąjungos pareigūnai ir kiti tarnautojai turi imunitetą nuo jurisdikcijos dėl visų veiksmų, kuriuos atliko eidami pareigas.

Taigi Rygos apylinkės teismas nutarė kreiptis į Teisingumo Teismą su prejudiciniu klausimu, kuriuo siekiama išsiaiškinti, ar valstybės narės centrinio banko valdytojas dėl jo pradėtame baudžiamajame procese gali naudotis imunitetu nuo jurisdikcijos pagal Protokolą dėl privilegijų ir imunitetų, ir, jei taip, kokiomis sąlygomis ir tvarka.

Teisingumo Teismo vertinimas

Priminęs, kad visi valstybių narių centrinių bankų valdytojai yra ECB bendrosios tarybos nariai, o valstybių narių, kurių valiuta yra euras, centrinių bankų valdytojai – dar ir ECB valdančiosios tarybos nariai, Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) visų pirma pažymėjo, kad Protokolas dėl privilegijų ir imunitetų pagal jo 22 straipsnį taikomas ECB, jo organų nariams ir darbuotojams. Tad valstybių narių centrinių bankų valdytojams šis protokolas taikomas bent kaip vieno ECB organo nariams.

Atsižvelgiant į tai pažymėtina, kad centrinių bankų valdytojai visų pirma gali naudotis Protokolo dėl privilegijų ir imunitetų 11 straipsnio a punkte numatytu imunitetu nuo jurisdikcijos dėl veiksmų, kuriuos atliko eidami ECB organo nario pareigas. Remiantis šia nuostata, tie valdytojai, nustoję eiti pareigas, toliau naudojasi šiuo imunitetu nuo jurisdikcijos.

Be to, dėl Protokolo dėl privilegijų ir imunitetų 11 straipsnio a punkte numatytos apsaugos tikslo ir apimties Teisingumo Teismas pabrėžė, kad pagal šio protokolo 17 straipsnio pirmą pastraipą imunitetas nuo jurisdikcijos suteikiamas tik dėl Sąjungos interesų. To paties protokolo 17 straipsnio antroje pastraipoje šis principas įgyvendinamas nustatant, kad kiekviena Sąjungos institucija privalo atšaukti šį imunitetą, jeigu mano, kad imuniteto atšaukimas neprieštarauja Sąjungos interesams.

Taigi tik ECB, gavęs prašymą atšaukti nacionalinio centrinio banko valdytojo imunitetą nuo jurisdikcijos vykstant nacionaliniam baudžiamajam procesui, turi įvertinti, ar imuniteto atšaukimas prieštarautų Sąjungos interesams.

114| Protokolas (Nr. 7) dėl Europos Sąjungos privilegijų ir imunitetų (OL C 202, 2016, p. 266; toliau – Protokolas dėl privilegijų ir imunitetų).

Vis dėlto ECB ir už baudžiamąjį procesą, pradėtą dėl nacionalinio centrinio banko valdytojo, atsakinga institucija dalijasi kompetencija nustatyti, ar veiksmus, kurie gali būti kvalifikuojami kaip nusikalstama veika, valdytojas atliko eidamas ECB organo nario pareigas ir dėl to jie patenka į Protokolo dėl privilegijų ir imunitetų 11 straipsnio a punkte numatyto imuniteto nuo jurisdikcijos taikymo sritį.

Dėl šio kompetencijos pasidalijimo tvarkos Teisingumo Teismas patikslino, kad jeigu už baudžiamąjį procesą atsakinga institucija konstatuoja, kad nurodyti veiksmai akivaizdžiai nėra tokie, kuriuos nacionalinio centrinio banko valdytojas atliko eidamas ECB organo nario pareigas, dėl jo pradėtas procesas gali būti tęsiamas, nes imunitetas nuo jurisdikcijos netaikomas. Tai pasakytina apie valstybės narės centrinio banko valdytojo padarytas sukčiavimo, korupcijos ar pinigų plovimo veikas, kurios iš principo nepatenka į Sąjungos pareigūno ar kito tarnautojo pareigų sritį.

Vis dėlto, jeigu bet kurioje baudžiamojo proceso stadijoje nacionalinė valdžios institucija konstatuoja, kad atitinkamas valdytojas nurodytus veiksmus atliko eidamas ECB organo nario pareigas, ji turi prašyti atšaukti imunitetą nuo jurisdikcijos. Jeigu nacionalinei valdžios institucijai kyla abejonių šiuo klausimu, ji privalo konsultuotis su ECB ir, jeigu ECB mano, kad veiksmai buvo atlikti einant pareigas, turi jo prašyti atšaukti atitinkamo valdytojo imunitetą. Tokie prašymai atšaukti imunitetą turi būti patenkinti, nebent nustatoma, kad tai prieštarautų Sąjungos interesams.

Be to, šio kompetencijos pasidalijimo laikymosi kontrolę vykdo Teisingumo Teismas, kuriame gali būti pareikštas ieškinys dėl įsipareigojimų neįvykdymo pagal SESV 258 straipsnį, nacionalinei valdžios institucijai neįvykdžius pareigos konsultuotis su atitinkama Sąjungos institucija, jeigu negalima pagrįstai atmesti bet kokių abejonių dėl galimybės taikyti imunitetą nuo jurisdikcijos. Atvirkščiai, jeigu kompetentinga Sąjungos institucija atsisako atšaukti imunitetą, dėl šio atsisakymo teisėtumo Teisingumo Teismui gali būti pateiktas prašymas priimti prejudicinį sprendimą arba atitinkamos valstybės narės tiesioginis ieškinys pagal SESV 263 straipsnį.

Dėl Protokolo dėl privilegijų ir imunitetų 11 straipsnio a punkte numatyto imuniteto nuo jurisdikcijos apimties Teisingumo Teismas nurodė, kad toks imunitetas nedraudžia vykdyti viso baudžiamojo persekiojimo, be kita ko, taikyti tyrimo priemonių, rinkti įrodymų ir įteikti kaltinamojo akto. Vis dėlto, jeigu nacionalinių valdžios institucijų atliekamo tyrimo stadijoje prieš perduodant bylą teismui konstatuojama, kad Sąjungos pareigūnas ar tarnautojas gali naudotis imunitetu nuo jurisdikcijos dėl veiksmų, dėl kurių vykdomas baudžiamasis persekiojimas, šios institucijos turi prašyti atitinkamos Sąjungos institucijos atšaukti imunitetą. Be to, kadangi tokiu imunitetu naudojasi tik atitinkamas Sąjungos pareigūnas ar tarnautojas dėl konkretaus veiksmo, jis nedraudžia per policijos ar kitų teisėsaugos institucijų atliekamą tyrimą dėl tokio pareigūno ar tarnautojo surinktų įrodymų naudoti kitose procedūrose, kurios susijusios su kitais veiksmais, nepatenkančiais į imuniteto taikymo sritį, arba kurios atliekamos dėl trečiųjų asmenų.

Galiausiai Teisingumo Teismas pažymėjo, kad nors imunitetas nuo jurisdikcijos netaikomas, jeigu juo besinaudojantis asmuo yra apkaltintas baudžiamajame procese dėl veiksmų, kurie nebuvo atlikti jam einant pareigas Sąjungos institucijoje, bet kuriuo atveju būtų pažeistas ESS 4 straipsnio 3 dalies trečioje pastraipoje įtvirtintas lojalaus bendradarbiavimo principas, jeigu, siekiant daryti spaudimą atitinkamam Sąjungos tarnautojui, būtų pradėtas nepagrįstas nacionalinis baudžiamasis persekiojimas dėl veiksmų, nepatenkančių į šio imuniteto taikymo sritį.

3. Audito Rūmų narių pareigos

2021 m. rugsėjo 30 d. Teisingumo Teismo (plenarinė sesija) sprendimas *Audito Rūmai / Pinxten* (C-130/19, EU:C:2021:782)

K. Pinxten dvi kadencijas nuo 2006 m. kovo 1 d. iki 2018 m. balandžio 30 d. buvo Europos Audito Rūmų narys.

Šiuo pagrindu K. Pinxten, be kita ko, buvo kompensuotos įvairios išlaidos ir jis galėjo naudotis tarnybiniu automobiliu. Be to, nuo 2006 m. iki 2014 m. kovo mėn. Audito Rūmai skyrė K. Pinxten vairuotoją.

Audito Rūmai nurodė, kad 2016 m. gavo informacijos apie įvairius K. Pinxten priskiriamus sunkius pažeidimus. 2016 m. liepos 18 d. K. Pinxten buvo informuotas apie dėl jo pateiktą informaciją.

2016 m. spalio 14 d. Audito Rūmų generalinis sekretorius šios institucijos pirmininko nurodymu perdavė Europos kovos su sukčiavimu tarnybai (OLAF) bylos medžiagą, susijusią su K. Pinxten veiksmais, dėl kurių galėjo būti patirta nepagrįstų išlaidų iš Sąjungos biudžeto.

2018 m. liepos 2 d. Audito Rūmai gavo galutinę OLAF ataskaitą, kuria užbaigtas tyrimas. Šioje ataskaitoje padaryta išvada, kad K. Pinxten netinkamai naudojo Audito Rūmų išteklius, vykdydamas veiklą, nesusijusią su jo pareigomis, t. y. netinkamai naudojosi kuro kortelėmis ir tarnybinio automobilio draudimo sutartimi, neatvyko į darbą be pateisinamos priežasties, nedeklaravo išorės veiklos, perdavė konfidencialią informaciją, taip pat buvo nustatyta interesų konfliktų. Be to, manydama, kad kai kurios atliekant tyrimą atskleistos faktinės aplinkybės galėjo būti nusikalstamos veikos, OLAF perdavė informaciją ir savo rekomendacijas Liuksemburgo teisėsaugos institucijoms.

K. Pinxten pateikė Audito Rūmams rašytines pastabas ir 2018 m. lapkričio 26 d. buvo išklausytas šios institucijos narių per uždarą posėdį. 2018 m. lapkričio 29 d. tokiame posėdyje Audito Rūmai nusprendė perduoti klausimą dėl K. Pinxten spręsti Teisingumo Teismui pagal SESV 286 straipsnio 6 dalį[115].

Atsižvelgdamas į OLAF perduotą informaciją *procureur d'État près le tribunal d'arrondissement de Luxembourg* (valstybės prokuroras prie Liuksemburgo apygardos teismo, Liuksemburgas) 2018 m. spalio 1 d. rašte savo ruožtu paprašė Audito Rūmų panaikinti K. Pinxten imunitetą nuo jurisdikcijos. 2018 m. lapkričio 15 d. ši institucija patenkino prašymą.

2019 m. vasario 15 d. pareikštu ieškiniu Audito Rūmai prašė Teisingumo Teismo konstatuoti, kad K. Pinxten nevykdė su jo pareigomis susijusių įsipareigojimų, ir dėl to skirti SESV 286 straipsnio 6 dalyje numatytą sankciją.

Priimdamas sprendimą iškiliausios sudėties – plenarinėje sesijoje, Teisingumo Teismas, be kita ko, nusprendė, kad K. Pinxten pažeidė su Audito Rūmų nario pareigomis susijusius įsipareigojimus, kiek tai susiję su:

- nedeklaruotu ir neteisėtu veiklos politinės partijos valdymo organuose vykdymu,
- netinkamu Audito Rūmų išteklių naudojimu veiklai, nesusijusiai su šios institucijos nario pareigomis, finansuoti tiek, kiek tai nurodyta sprendime,

115| SESV 286 straipsnio 6 dalyje numatyta: „Audito Rūmų narys gali būti atleistas iš pareigų arba netekti teisės į pensiją ar kitas vietoj jos mokamas išmokas tiktai tuo atveju, kai Teisingumo Teismas Audito Rūmų prašymu pripažįsta, kad jis nebeatitinka keliamų reikalavimų ar nevykdo su šiomis pareigomis susijusių įsipareigojimų".

- degalų kortelės naudojimu perkant kurą, skirtą tretiesiems asmenims priklausančioms transporto priemonėms, ir
- interesų konflikto sukėlimu dėl ryšių su audituojamo subjekto vadovu.

Vis dėlto Teisingumo Teismas atmetė Audito Rūmų prieštaravimus, susijusius su:

- tariamai nedeklaruotu ir neteisėtu nekilnojamojo turto bendrovės valdymo veiklos vykdymu,
- tuo, kad K. Pinxten vaikas turėjo ir naudojo degalų kortelę, nors nebebuvo K. Pinxten namų ūkio narys,
- įtarimais pateikus melagingus pareiškimus dėl draudžiamojo įvykio, susijusius su eismo įvykiais, į kuriuos pateko tarnybinė transporto priemonė ir K. Pinxten kabinetui skirtas vairuotojas.

Atsižvelgdamas į šias išvadas Teisingumo Teismas nusprendė, kad iš K. Pinxten atimama teisė į du trečdalius pensijos, skaičiuojant nuo sprendimo šioje byloje paskelbimo dienos, t. y. 2021 m. rugsėjo 30 d.

Teisingumo Teismo vertinimas

Dėl ieškinio priimtinumo pažymėtina, kad Teisingumo Teismas paeiliui atmetė visus K. Pinxten argumentus, susijusius, pirma, su jam pradėtos procedūros nesuderinamumu su teise į veiksmingą teisminę gynybą, antra, su OLAF tyrimo neteisėtumu, trečia, su Audito Rūmų procedūros, skirtos šiam ieškiniui pareikšti Teisingumo Teisme, neteisėtumu, ir, ketvirta, su pavėluotu šio ieškinio pareiškimu. Todėl Teisingumo Teismas konstatavo, kad minėtas ieškinys yra priimtinas.

Dėl ieškinio esmės pažymėtina, kad priminęs su Audito Rūmų nario pareigomis susijusių įsipareigojimų pobūdį Teisingumo Teismas pabrėžė, kad „su šiomis pareigomis susijusių įsipareigojimų“ sąvoka, kaip ji suprantama pagal SESV 286 straipsnio 6 dalį, turi būti aiškinama plačiai. Atsižvelgiant į Audito Rūmų nariams patikėtas svarbias užduotis, reikia, kad jie laikytųsi griežčiausių elgesio normų ir visada teiktų pirmenybę Sąjungos bendram interesui ne tik nacionalinių, bet ir asmeninių interesų atžvilgiu. Šiuo požiūriu Sąjungos pirminėje teisėje įtvirtintos Audito Rūmų narių pareigos pakartojamos ir sukonkretinamos šios institucijos priimtose vidaus taisyklėse, kurių šie nariai privalo griežtai laikytis.

Šiuo tikslu Teisingumo Teismas turėjo išnagrinėti visus įrodymus, kuriuos jam pateikė ir Audito Rūmai, kurie turi įrodyti K. Pinxten priskiriamą įsipareigojimų neįvykdymą, ir K. Pinxten. Teisingumo Teismas turėjo, be kita ko, įvertinti šių įrodymų faktinį teisingumą ir patikimumą, kad nustatytų, ar jų pakanka, kad būtų konstatuotas tam tikro sunkumo pažeidimas, kaip tai suprantama pagal SESV 286 straipsnio 6 dalį.

Taigi išnagrinėjęs visus Audito Rūmų ir K. Pinxten pateiktus įrodymus Teisingumo Teismas nusprendė, kad vykdydamas nedeklaruotą veiklą politinės partijos valdymo organuose, nesuderinamą su savo, kaip Audito Rūmų nario, pareigomis, piktnaudžiaudamas šios institucijos ištekliais, kad finansuotų su šios institucijos nario pareigomis nesusijusią veiklą[116], ir veikdamas taip, kad galėjo kilti interesų konfliktas su audituojamu subjektu, K. Pinxten tapo atsakingas už ypač šiurkščius pažeidimus, todėl pažeidė įsipareigojimus, susijusius su jo, kaip šios institucijos nario, pareigomis, kaip tai suprantama pagal SESV 286 straipsnio 6 dalį.

116| Įvairūs pažeidimai, susiję su komandiruočių ir dienpinigių, reprezentacinėmis ir svečių priėmimo išlaidomis, taip pat tarnybinio automobilio naudojimu ir naudojimusi vairuotojo paslaugomis.

Teisingumo Teismas konstatavo, kad dėl šių įsipareigojimų pažeidimo iš principo reikia taikyti sankciją remiantis šia nuostata. Pagal ją Teisingumo Teismas gali skirti sankciją, t. y. atstatydinti suinteresuotąjį asmenį ar atimti iš jo teisę į pensiją ar kitas ją pakeičiančias išmokas.

SESV 286 straipsnio 6 dalyje nesant tikslių nuostatų dėl joje numatyto teisės į pensiją atėmimo apimties, Teisingumo Teismas gali nuspręsti dėl visos ar dalies šios teisės atėmimo. Vis dėlto ši sankcija turi būti proporcinga Teisingumo Teismo konstatuotų su Audito Rūmų nario pareigomis susijusių įsipareigojimų pažeidimų sunkumui.

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas pažymėjo, kad įvairios aplinkybės patvirtina, kad K. Pinxten priskirtini pažeidimai yra ypač sunkūs. Per abi savo, kaip Audito Rūmų nario, kadencijas K. Pinxten visų pirma tyčia ir pakartotinai pažeidė šioje institucijoje taikomas taisykles, taip nuolat pažeisdamas svarbiausius su savo pareigomis susijusius įsipareigojimus. K. Pinxten dažnai mėgino nuslėpti šiuos minėtų taisyklių pažeidimus. Be to, jo padaryti pažeidimai daugiausia lėmė asmeninį praturtėjimą. Dėl K. Pinxten elgesio Audito Rūmams buvo padaryta ne tik didelė finansinė žala, bet ir žala šios institucijos įvaizdžiui ir reputacijai. Galiausiai Audito Rūmams pavesta speciali funkcija nagrinėti Sąjungos išlaidų teisėtumą ir tvarkingumą ir užtikrinti patikimą finansų valdymą[117] dar padidino K. Pinxten padarytų pažeidimų sunkumą.

Vis dėlto Teisingumo Teismas pažymėjo, kad kiti aspektai gali sušvelninti K. Pinxten atsakomybę. Pirma, jis įgijo teisę į pensiją dėl darbo, kurį Audito Rūmuose dirbo dvylika metų. Šio darbo kokybė nebuvo ginčijama, nes nuo 2011 m. K. Pinxten savo kolegų netgi buvo išrinktas Audito Rūmų III kolegijos seniūnu. Antra, nors K. Pinxten padaryti su jo pareigomis susijusių įsipareigojimų pažeidimai visų pirma siejami su asmeniniais pasirinkimais ir jis negalėjo nežinoti, kad jie yra nesuderinami su svarbiausiais įsipareigojimais, susijusiais su jo pareigomis, vis dėlto netikslios Audito Rūmų vidaus taisyklės ir šios institucijos taikomos kontrolės trūkumai sudarė sąlygas tęsti šiuos pažeidimus.

Atsižvelgdamas į visa tai, kas buvo išnagrinėta, Teisingumo Teismas konstatavo, kad pagal šios bylos aplinkybes teisinga nuspręsti atimti iš K. Pinxten teisę į du trečdalius jo pensijos, skaičiuojant nuo sprendimo šioje byloje paskelbimo dienos.

VI. Sąjungos teisme vykstantys procesai

Šiame skyriuje reikia išskirti tris sprendimus. Pirmajame Teisingumo Teismas patikslino Sprendime *Cilfit ir kt.*[118] nustatytus kriterijus, taikomus tais atvejais, kai nacionaliniai galutinės instancijos teismai neprivalo pateikti prašymo priimti prejudicinį sprendimą. Antrasis sprendimas susijęs su aukštesnės instancijos teismo kompetencija pripažinti žemesnės instancijos teismo Teisingumo Teismui pateiktą prašymą priimti prejudicinį sprendimą neteisėtu. Trečiajame sprendime, priimtame apeliacine tvarka nagrinėjant ieškinį dėl panaikinimo, Teisingumo Teismas nagrinėjo, ar priimtinas trečiosios valstybės pareikštas ieškinys dėl Tarybos atsižvelgiant į padėtį šioje valstybėje nustatytų ribojamųjų priemonių panaikinimo.

117| SESV 287 straipsnio 2 dalis.

118| 1982 m. spalio 6 d. Sprendimas ***Cilfit ir kt.*** (283/81, EU:C:1982:335).

1. Prašymas priimti prejudicinį sprendimą

2021 m. spalio 6 d. Teisingumo Teismo (didžioji kolegija) sprendimas *Consorzio Italian Management ir Catania Multiservizi* (C-561/19, EU:C:2021:799)

2017 m. *Consiglio di Stato* (Valstybės Taryba, Italija), nacionalinis galutinės instancijos teismas (toliau – prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas), kreipėsi į Teisingumo Teismą su prašymu priimti prejudicinį sprendimą nagrinėjant bylą dėl, be kita ko, Italijos geležinkelio stočių valymo paslaugų viešojo pirkimo sutarties. 2018 m. Teisingumo Teismas priėmė sprendimą[119]. Tada bylos šalys paprašė prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo pateikti kitus prejudicinius klausimus.

Tokiomis aplinkybėmis 2019 m. prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas dar kartą kreipėsi į Teisingumo Teismą su prašymu priimti prejudicinį sprendimą. Jis, be kita ko, siekė išsiaiškinti, ar nacionalinis galutinės instancijos teismas privalo kreiptis į Teisingumo Teismą su klausimu dėl Sąjungos teisės išaiškinimo, jeigu šalis šį klausimą iškėlė vėlesnėje proceso stadijoje, po to, kai buvo pradėti pasitarimai arba pateiktas pirmasis prašymas priimti prejudicinį sprendimą toje byloje.

Teisingumo Teismo vertinimas

Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) savo sprendime dar kartą patvirtino Sprendime *Cilfit ir kt.* nustatytus kriterijus. Jame numatytos trys situacijos, kai nacionaliniai galutinės instancijos teismai neprivalo pateikti prašymo priimti prejudicinį sprendimą[120]:

- klausimas neturi reikšmės sprendžiant ginčą;
- atitinkamą Sąjungos teisės nuostatą Teisingumo Teismas jau yra išaiškinęs;
- teisingas Sąjungos teisės aiškinimas yra toks akivaizdus, kad nelieka jokių pagrįstų abejonių.

Taigi Teisingumo Teismas konstatavo, kad nacionalinis galutinės instancijos teismas negali būti atleistas nuo pareigos pateikti prašymą priimti prejudicinį sprendimą vien dėl to, kad jau kreipėsi į Teisingumo Teismą su prašymu priimti prejudicinį sprendimą toje pačioje byloje.

Dėl minėtos trečiosios situacijos Teisingumo Teismas nurodė, kad tai, ar nėra pagrįstų abejonių, reikia vertinti atsižvelgiant į Sąjungos teisės ypatumus, į konkrečius sunkumus, su kuriais susiduriama ją aiškinant, ir į riziką, kad jurisprudencija Sąjungoje gali skirtis. Prieš konstatuodamas, kad nėra pagrįstų abejonių dėl teisingo Sąjungos teisės aiškinimo, nacionalinis galutinės instancijos teismas turi įsitikinti, jog toks aiškinimas yra toks pat akivaizdus kitų valstybių narių galutinės instancijos teismams ir Teisingumo Teismui.

Vien to, kad Sąjungos teisės nuostatą galima aiškinti skirtingai, nepakanka manyti, kad yra pagrįstų abejonių dėl teisingo jos aiškinimo. Vis dėlto, jeigu nacionaliniam galutinės instancijos teismui buvo nurodyta nevienoda tos pačios valstybės narės teismų arba įvairių valstybių narių teismų jurisprudencija dėl pagrindinėje byloje taikytinos Sąjungos teisės nuostatos aiškinimo, jis turi būti ypač atidus vertindamas, ar nėra pagrįstų abejonių dėl teisingo tos nuostatos aiškinimo.

119| 2018 m. balandžio 19 d. Sprendimas ***Consorzio Italian Management ir Catania Multiservizi*** (C-152/17, EU:C:2018:264).

120| Ši pareiga numatyta SESV 267 straipsnio trečioje pastraipoje.

Nacionaliniai galutinės instancijos teismai turi patys savarankiškai ir atidžiai įvertinti, ar jų nagrinėjamoje byloje yra viena iš trijų situacijų, kai galima nepateikti Teisingumo Teismui joje iškelto Sąjungos teisės aiškinimo klausimo. Jeigu toks teismas mano, kad yra atleistas nuo pareigos kreiptis į Teisingumo Teismą, jis savo sprendime turi nurodyti motyvus, patvirtinančius, kad jo nagrinėjamoje byloje yra viena iš šių trijų situacijų.

Be to, jeigu nacionalinio galutinės instancijos teismo nagrinėjamoje byloje yra viena iš šių situacijų, jis neprivalo kreiptis į Teisingumo Teismą, net jei klausimą dėl Sąjungos teisės išaiškinimo iškeltų jo nagrinėjamos bylos šalis.

Vis dėlto, jeigu klausimas dėl Sąjungos teisės išaiškinimo nepatenka nė į vieną iš šių situacijų, galutinės instancijos teismas privalo kreiptis į Teisingumo Teismą. Tai, kad toks teismas jau kreipėsi į Teisingumo Teismą su prašymu priimti prejudicinį sprendimą toje pačioje nacionalinėje byloje, nepanaikina pareigos pateikti prašymą priimti prejudicinį sprendimą, jeigu Teisingumo Teismui priėmus sprendimą lieka neatsakyta į Sąjungos teisės aiškinimo klausimą, o atsakymas į jį būtinas sprendžiant ginčą.

Tik nacionalinis teismas sprendžia, kurioje bylos stadijoje pateikti prejudicinį klausimą. Kita vertus, galutinės instancijos teismas gali atsisakyti pateikti prejudicinį klausimą Teisingumo Teismui dėl su procesu tos instancijos teisme susijusių nepriimtinumo priežasčių. Tais atvejais, kai tokiame teisme pateikti pagrindai turi būti pripažinti nepriimtinais, prašymas priimti prejudicinį sprendimą negali būti laikomas būtinu ir svarbiu tam, kad tas teismas galėtų priimti sprendimą. Vis dėlto taikytinos nacionalinės proceso teisės normos turi atitikti lygiavertiškumo[121] ir veiksmingumo[122] principus.

2021 m. lapkričio 23 d. Teisingumo Teismo (didžioji kolegija) sprendimas *IS (Nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą neteisėtumas)* (C-564/19, EU:C:2021:949)

Pesti Központi Kerületi Bíróság (Pešto centrinis apylinkės teismas, Vengrija) teisėjas nagrinėjo Švedijos piliečiui iškeltą baudžiamąją bylą. Per pirmąją apklausą ikiteisminio tyrimo institucijoje įtariamajam, kuris nemoka vengrų kalbos ir kuriam padėjo švedų kalbos vertėjas, buvo pranešta apie pareikštus įtarimus. Vis dėlto nėra jokios informacijos apie tai, kaip buvo pasirinktas vertėjas žodžiu, kaip patikrinta jo kvalifikacija, arba apie tai, ar jis ir įtariamasis vienas kitą suprato. Iš tiesų Vengrijoje nėra jokio oficialaus vertėjų raštu ir žodžiu registro, o Vengrijos teisės aktuose nenurodyta, kas baudžiamajame procese gali būti paskirtas vertėju raštu ar žodžiu ir pagal kokius kriterijus tai daroma. Todėl, bylą nagrinėjančio teisėjo teigimu, nei gynėjas, nei teismas negali patikrinti vertimo žodžiu kokybės. Tokiomis aplinkybėmis bylą nagrinėjantis teisėjas manė, kad gali būti pažeista įtariamojo teisė būti informuotam apie jo teises ir jo teisė į gynybą.

121| Pagal lygiavertiškumo principą reikalaujama, kad visos ieškiniams ir skundams taikytinos teisės normos būtų vienodai taikomos tiek Sąjungos teisės pažeidimu, tiek panašiems nacionalinės teisės pažeidimu grindžiamiems ieškiniams ir skundams.

122| Pagal veiksmingumo principą nacionalinės proceso teisės normos neturi būti tokios, kad būtų praktiškai neįmanoma arba pernelyg sudėtinga naudotis pagal Sąjungos teisę suteiktomis teisėmis.

Taigi šis teisėjas nusprendė kreiptis į Teisingumo Teismą dėl Vengrijos teisės aktų atitikties Direktyvai 2010/64[123] dėl teisės į vertimo žodžiu ir raštu paslaugas baudžiamajame procese ir Direktyvai 2012/13[124] dėl teisės į informaciją baudžiamajame procese. Be to, jei būtų konstatuotas nesuderinamumas, jis taip pat klausė, ar baudžiamosios bylos nagrinėjimas gali būti tęsiamas kaltinamajam nedalyvaujant, nes tokia galimybė tam tikrais atvejais numatyta Vengrijos teisėje, jeigu kaltinamasis neatvyksta į teismo posėdį.

Po šio pirminio kreipimosi į Teisingumo Teismą *Kúria* (Aukščiausiasis Teismas, Vengrija) priėmė sprendimą dėl skundo įstatymo interesais, kurį Vengrijos generalinis prokuroras pateikė dėl nutarties pateikti prašymą priimti prejudicinį sprendimą, ir pripažino šią nutartį neteisėta, nors tai neturėjo poveikio jos teisiniams padariniams, iš esmės tuo pagrindu, kad pateikti klausimai nėra reikšmingi ir būtini ginčui pagrindinėje byloje išspręsti. Remiantis tais pačiais motyvais, kuriais grindžiamas *Kúria* (Aukščiausiasis Teismas) sprendimas, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teisėjui buvo iškelta drausmės byla, tačiau vėliau ji buvo nutraukta. Abejodamas dėl tokios bylos ir *Kúria* (Aukščiausiasis Teismas) sprendimo atitikties Sąjungos teisei, taip pat dėl šios bylos poveikio tolesniam pagrindinės baudžiamosios bylos nagrinėjimui, šis teisėjas pateikė papildomą prašymą priimti prejudicinį sprendimą šiuo klausimu.

Teisingumo Teismo vertinimas

Pirma, Teisingumo Teismo didžioji kolegija nusprendė, kad pagal SESV 267 straipsnyje įtvirtintą nacionalinių teismų ir Teisingumo Teismo bendradarbiavimo sistemą nacionaliniam aukščiausiosios instancijos teismui gavus įstatymo interesais paduotą skundą draudžiama pripažinti neteisėta žemesnės instancijos teismo nutartį pateikti prašymą priimti prejudicinį sprendimą, nors tai ir neturi poveikio jos teisiniams padariniams, tuo pagrindu, kad pateikti klausimai nėra reikšmingi ir būtini ginčui pagrindinėje byloje išspręsti. Iš tiesų tokia teisėtumo kontrolė prilygsta prašymo priimti prejudicinį sprendimą priimtinumo kontrolei, kurią atlikti įgaliotas tik Teisingumo Teismas. Be to, toks neteisėtumo konstatavimas gali, pirma, susilpninti atsakymų, kuriuos prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui pateiks Teisingumo Teismas, reikšmę ir, antra, apriboti nacionalinių teismų naudojimąsi jų kompetencija kreiptis į Teisingumo Teismą su prašymu priimti prejudicinį sprendimą. Dėl šios priežasties gali būti suvaržyta iš Sąjungos teisės kylančių asmens teisių veiksminga teisminė gynyba.

Tokiomis aplinkybėmis pagal Sąjungos teisės viršenybės principą žemesnės instancijos teismas privalo neatsižvelgti į tokį atitinkamos valstybės narės aukščiausiosios instancijos teismo sprendimą. Šios išvados visiškai nepaneigia tai, kad vėliau Teisingumo Teismas gali pripažinti šio žemesnės instancijos teismo pateiktus prejudicinius klausimus nepriimtinais.

Antra, Teisingumo Teismas konstatavo, kad pagal Sąjungos teisę draudžiama kelti drausmės bylą nacionalinio teismo teisėjui dėl to, kad šis kreipėsi į Teisingumo Teismą su prašymu priimti prejudicinį sprendimą, o vien tokios bylos iškėlimo galimybė gali pakenkti SESV 267 straipsnyje numatytam mechanizmui ir teisėjo nepriklausomumui, kuris būtinas, kad šis mechanizmas tinkamai veiktų. Be to, tokios bylos iškėlimo rizika gali atgrasyti visus nacionalinius teismus nuo prašymų priimti prejudicinį sprendimą teikimo, o tai galėtų pakenkti vienodam Sąjungos teisės taikymui.

123| 2010 m. spalio 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2010/64/ES dėl teisės į vertimo žodžiu ir raštu paslaugas baudžiamajame procese (OL L 280, 2010, p. 1).

124| 2012 m. gegužės 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2012/13/ES dėl teisės į informaciją baudžiamajame procese (OL L 142, 2012, p. 1).

Galiausiai, trečia, Teisingumo Teismas nagrinėjo valstybėms narėms pagal Direktyvą 2010/64 tenkančias pareigas, susijusias su vertimu žodžiu ir raštu baudžiamajame procese. Šiuo klausimu valstybės narės turi imtis konkrečių priemonių užtikrinti, pirma, kad vertimo žodžiu ir raštu kokybė būtų pakankama, kad įtariamasis ar kaltinamasis suprastų jam pareikštus kaltinimus. Nepriklausomų vertėjų raštu ir žodžiu registro sukūrimas yra viena iš priemonių, galinčių prisidėti prie tokio tikslo įgyvendinimo. Antra, valstybių narių nustatytos priemonės turi sudaryti sąlygas nacionaliniams teismams patikrinti tinkamą vertimo žodžiu kokybę, kad būtų užtikrintas teisingas bylos nagrinėjimas ir teisės į gynybą įgyvendinimas.

Atlikęs šį patikrinimą nacionalinis teismas gali padaryti išvadą, kad dėl netinkamos kokybės vertimo žodžiu arba negalėjimo nustatyti jo kokybės asmeniui jam suprantama kalba nebuvo pranešta apie pareikštą kaltinimą. Tokiomis aplinkybėmis pagal direktyvas 2010/64 ir 2012/13, aiškinamas atsižvelgiant į teisę į gynybą, kaip ji suprantama pagal Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 48 straipsnio 2 dalį, draudžiama tęsti baudžiamosios bylos nagrinėjimą už akių.

Šiame skirsnyje taip pat reikia nurodyti tokius sprendimus: 2021 m. liepos 15 d. Sprendimą ***FBF*** (C-911/19, EU:C:2021:599), susijusį, pirma, su galimybe ginčyti Europos bankininkystės institucijos (EBI) gaires, skirtas kompetentingoms institucijoms ar finansų įstaigoms, ir, antra, su Teisingumo Teismo jurisdikcija vertinti šių gairių teisėtumą priimant prejudicinį sprendimą[125]; 2021 m. liepos 15 d. Sprendimą ***Komisija / Lenkija (Teisėjų drausmės tvarka)*** (C-791/19, EU:C:2021:596) ir 2021 m. spalio 6 d. Sprendimą ***W.Ż. (Aukščiausiojo Teismo išimtinės kontrolės ir viešųjų reikalų kolegija – Skyrimas)*** (C-487/19, EU:C:2021:798)[126], kuriame Teisingumo Teismas išnagrinėjo kelis klausimus dėl teisinės valstybės, kaip Sąjungos vertybės, išsaugojimo; taip pat 2021 m. rugsėjo 2 d. Sprendimą ***Moldovos Respublika*** (C-741/19, EU:C:2021:655)[127] ir 2021 m. spalio 26 d. Sprendimą ***PL Holdings*** (C-109/20, EU:C:2021:875)[128].

2. Ieškinys dėl panaikinimo

2021 m. birželio 22 d. Teisingumo Teismo (didžioji kolegija) sprendimas *Venesuela / Taryba (Poveikis trečiajai valstybei)* (C-872/19 P, EU:C:2021:507)

Atsižvelgdama į pablogėjusią žmogaus teisių, teisinės valstybės ir demokratijos padėtį Venesueloje 2017 m. Europos Sąjungos Taryba nustatė ribojamąsias priemones Venesuelos Bolivaro Respublikai (toliau – Venesuela). Reglamento 2017/2063[129] 2, 3, 6 ir 7 straipsniuose buvo numatytas draudimas visiems fiziniams ar juridiniams asmenims, subjektams ar organizacijoms Venesueloje parduoti ar tiekti karinę įrangą ir su ja susijusias technologijas, kurios gali būti naudojamos vidaus represijoms, ir draudimas šiems fiziniams ar juridiniams asmenims, subjektams ir organizacijoms Venesueloje teikti tam tikrą techninę pagalbą, tarpininkavimo ar finansines paslaugas, susijusias su šios įrangos tiekimu.

125| Šis sprendimas aptariamas XV skyriuje „Ekonominė ir pinigų politika“.

126| Abu šie sprendimai aptariami I skyriuje „Sąjungos vertybės“.

127| Šis sprendimas aptariamas XIX skyriaus 2 skirsnyje „Energetikos chartijos sutartis“.

128| Šis sprendimas aptariamas XIX skyriaus 1 skirsnyje „Valstybių narių tarptautinio susitarimo arbitražinė išlyga“.

129| 2017 m. lapkričio 13 d. Tarybos reglamentas (ES) 2017/2063 dėl ribojamųjų priemonių atsižvelgiant į padėtį Venesueloje (OL L 295, 2017, p. 21).

2018 m. vasario 6 d. Venesuela Europos Sąjungos Bendrajame Teisme pareiškė ieškinį dėl Reglamento 2017/2063 panaikinimo tiek, kiek jo nuostatos su ja susijusios. Vėliau ji patikslino ieškinį, nurodžiusi, kad jis taip pat pareiškiamas dėl Sprendimo 2018/1656 ir Įgyvendinimo reglamento 2018/1653[130], t. y. aktų, kuriais Taryba pratęsė nustatytų ribojamųjų priemonių galiojimą. 2019 m. rugsėjo 20 d. sprendimu Bendrasis Teismas atmetė šį ieškinį kaip nepriimtiną, motyvuodamas tuo, kad ginčijamos nuostatos[131] neturėjo tiesioginio poveikio Venesuelos teisinei padėčiai.

Išnagrinėjęs Venesuelos apeliacinį skundą Teisingumo Teismas priėmė sprendimą dėl SESV 263 straipsnio ketvirtoje pastraipoje nustatytų priimtinumo kriterijų taikymo trečiosios valstybės pareikštam ieškiniui dėl Tarybos nustatytų ribojamųjų priemonių atsižvelgiant į padėtį šioje valstybėje. Jis panaikino Bendrojo Teismo sprendimą tiek, kiek juo Venesuelos ieškinys dėl Reglamento 2017/2063 2, 3, 6 ir 7 straipsnių panaikinimo pripažintas nepriimtinu, ir grąžino bylą Bendrajam Teismui, kad šis priimtų sprendimą dėl ieškinio esmės.

Teisingumo Teismo vertinimas

Pirmiausia Teisingumo Teismas pažymėjo, kad Venesuelos apeliacinis skundas nesusijęs su skundžiamo sprendimo dalimi, kurioje šios trečiosios valstybės ieškinys tiek, kiek jis buvo pareikštas dėl Sprendimo 2018/1656 ir Įgyvendinimo reglamento 2018/1653 panaikinimo, pripažintas nepriimtinu, todėl nusprendė, kad Bendrojo Teismo sprendimas, priimtas šiuo klausimu, yra galutinis. Paskui Teisingumo Teismas priminė, kad pagal suformuotą jurisprudenciją jis gali nagrinėti, prireikus *ex officio*, viešąja tvarka grindžiamą pagrindą dėl SESV 263 straipsnyje nustatytų priimtinumo sąlygų nepaisymo.

Nagrinėjamoje byloje jis *ex officio* iškėlė klausimą, ar Venesuela turi būti laikoma „juridiniu asmeniu“, kaip tai suprantama pagal SESV 263 straipsnio ketvirtą pastraipą. Šiuo aspektu jis pažymėjo, kad iš šios nuostatos nematyti, kad tam tikrų kategorijų juridiniai asmenys negali pasinaudoti galimybe pareikšti šioje SESV nuostatoje numatytą ieškinį dėl panaikinimo. Be to, iš ankstesnės jurisprudencijos taip pat nematyti, kad SESV 263 straipsnio ketvirtoje pastraipoje vartojamą sąvoką „juridinis asmuo“ reikia aiškinti siaurai. Toliau Teisingumo Teismas pabrėžė, jog principas, pagal kurį Sąjunga grindžiama, be kita ko, teisinės valstybės vertybe, kyla tiek iš ESS 2 straipsnio, tiek iš ESS 21 straipsnio, į kurį daroma nuoroda ESS 23 straipsnyje, susijusiame su bendra užsienio ir saugumo politika (BUSP). Tuo remdamasis jis nusprendė, kad pagal SESV 263 straipsnio ketvirtą pastraipą, aiškinamą atsižvelgiant į veiksmingos teisminės kontrolės ir teisinės valstybės principus, trečioji valstybė turi turėti *locus standi* kaip „juridinis asmuo“, kaip tai suprantama pagal šią nuostatą, jei įvykdytos kitos joje numatytos sąlygos. Šiuo klausimu jis patikslino, kad Sąjungos pareigos užtikrinti teisinės valstybės principo laikymąsi nesiejamos su abipusiškumo sąlyga. Todėl Venesuela, kaip tarptautinį teisinį subjektiškumą turinti valstybė, laikytina „juridiniu asmeniu“, kaip tai suprantama pagal SESV 263 straipsnio ketvirtą pastraipą.

Toliau Teisingumo Teismas konstatavo, kad Bendrasis Teismas padarė teisės klaidą, kai nusprendė, kad ginčijamos ribojamosios priemonės tiesiogiai nepaveikė Venesuelos teisinės padėties. Šiuo aspektu jis nurodė, kad ginčijamos ribojamosios priemonės buvo priimtos dėl Venesuelos. Iš esmės draudimas Sąjungos ūkio subjektams vykdyti tam tikrų rūšių sandorius prilygsta draudimui Venesuelai vykdyti tokius sandorius su jais. Be to, kadangi, įsigaliojus Reglamentui 2017/2063, jo 2, 3, 6 ir 7 straipsniuose nurodyti draudimai taikyti nedelsiant ir automatiškai, dėl šių draudimų Venesuela negalėjo įsigyti tam tikrų prekių ir paslaugų. Tuo

130| 2018 m. lapkričio 6 d. Tarybos sprendimas (BUSP) 2018/1656, kuriuo iš dalies keičiamas Sprendimas (BUSP) 2017/2074 dėl ribojamųjų priemonių atsižvelgiant į padėtį Venesueloje (OL L 276, 2018, p. 10), ir 2018 m. lapkričio 6 d. Tarybos įgyvendinimo reglamentas (ES) 2018/1653, kuriuo įgyvendinamas Reglamentas (ES) 2017/2063 dėl ribojamųjų priemonių atsižvelgiant į padėtį Venesueloje (OL L 276, 2018, p. 1).

131| 2019 m. rugsėjo 20 d. Sprendimas ***Venesuela / Taryba*** (T-65/18, EU:T:2019:649).

remdamasis Teisingumo Teismas padarė išvadą, kad šios nuostatos tiesiogiai paveikia šios valstybės teisinę padėtį. Šiuo klausimu jis pažymėjo, kad nebūtina daryti skirtumo pagal tai, ar šios valstybės komerciniai sandoriai laikytini valdymo (*iure gestionis*), ar viešosios valdžios vykdymo (*iure imperii*) veikla. Be to, jis konstatavo, jog aplinkybė, kad ginčijamos ribojamosios priemonės nėra absoliuti kliūtis Venesuelai įsigyti aptariamas prekes ir paslaugas, neturi reikšmės.

Paskui Teisingumo Teismas iš esmės išnagrinėjo kitus nepriimtinumo pagrindus, Tarybos nurodytus Bendrajame Teisme. Dėl pagrindo, grindžiamo Venesuelos suinteresuotumo pareikšti ieškinį nebuvimu, Teisingumo Teismas nusprendė: kadangi Reglamento 2017/2063 2, 3, 6 ir 7 straipsniuose nustatyti draudimai gali pažeisti Venesuelos interesus, ypač ekonominius, jų panaikinimas savaime gali jai suteikti naudos. Dėl pagrindo, grindžiamo aplinkybe, kad ginčijamos nuostatos nėra tiesiogiai susijusios su Venesuela, Teisingumo Teismas nurodė: minėtuose Reglamento 2017/2063 straipsniuose įtvirtinti draudimai taikomi nepaliekant diskrecijos juos įgyvendinti turintiems subjektams ir dėl jų nereikia patvirtinti įgyvendinimo priemonių. Kadangi Teisingumo Teismas jau prieš tai buvo konstatavęs, kad šios nuostatos daro poveikį Venesuelos teisinei padėčiai, šis pagrindas buvo atmestas.

Galiausiai Teisingumo Teismas pažymėjo, kad Reglamentas 2017/2063 yra „reglamentuojamojo pobūdžio teisės aktas“, kaip jis suprantamas pagal SESV 263 straipsnio ketvirtą pastraipą. Be to, kadangi dėl Venesuelos ginčytų šio reglamento straipsnių nereikia patvirtinti įgyvendinimo priemonių, Teisingumo Teismas nusprendė, kad remdamasi šia nuostata ši trečioji valstybė turi *locus standi* dėl minėtų straipsnių ir neprivalo įrodyti, kad jie su ja konkrečiai susiję.

Šiame skyriuje taip pat reikia nurodyti 2021 m. sausio 21 d. Sprendimą ***Vokietija / Esso Raffinage*** (C-471/18 P, EU:C:2021:48) dėl, be kita ko, galimybės ginčyti neatitikties pripažinimą, Europos cheminių medžiagų agentūrai (ECHA) priėmus sprendimą dėl registracijos dokumentacijos įvertinimo[132], ir 2021 m. gegužės 6 d. Sprendimą ***ABLV Bank ir kt. / ECB*** (C-551/19 P ir C-552/19 P, EU:C:2021:369) dėl visų pirma Europos Centrinio Banko įvertinimo, kuriuo kredito įstaiga paskelbiama žlugusia arba galimai žlugusia, parengiamojo pobūdžio[133]. 2021 m. rugsėjo 2 d. Sprendimas ***EPSU / Komisija*** (C-928/19 P, EU:C:2021:656) priimtas dėl teisminės kontrolės, atliekamos ginčijant Komisijos sprendimą atsisakyti pateikti pasiūlymą dėl socialinių partnerių sudarytų susitarimų įgyvendinimo[134]. Galiausiai reikia paminėti 2021 m. sausio 21 d. Sprendimą ***Leino-Sandberg / Parlamentas*** (C-761/18 P, EU:C:2021:52), susijusį su ieškovės suinteresuotumo pareikšti ieškinį dėl institucijos sprendimo, kuriuo atsisakoma leisti susipažinti su trečiosios šalies atskleistu dokumentu po to, kai buvo pareikštas ieškinys, išsaugojimu[135].

132| Šis sprendimas aptariamas XIV skyriaus 5 skirsnyje „Cheminės medžiagos“.

133| Jis aptariamas XV skyriuje „Ekonominė ir pinigų politika“.

134| Šis sprendimas aptariamas XVI skyriaus 5 skirsnyje „Socialinių partnerių sudarytų susitarimų įgyvendinimas Sąjungos lygmeniu“.

135| Šis sprendimas aptariamas V skyriaus 1 skirsnyje „Galimybė susipažinti su dokumentais“.

VII. Judėjimo laisvė

1. Laisvas prekių judėjimas

2021 m. gegužės 20 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Renesola UK* (C-209/20, EU:C:2021:400)

2016 m. *Commissioners for Her Majesty's Revenue and Customs* (Mokesčių ir muitų administratorius, Jungtinė Karalystė) nustatė *Renesola UK Ltd* (toliau – *Renesola*) antidempingo ir kompensacinius muitus už iš Indijos į Jungtinę Karalystę importuojamus fotovoltinius modulius, surinktus iš Kinijoje pagamintų fotovoltinių elementų. Šis muitų nustatymas visų pirma buvo grindžiamas Įgyvendinimo reglamentu Nr. 1357/2013[136], pagal kurį šie muitai taikomi, be kita ko, trečiosiose šalyse, išskyrus Kiniją, iš Kinijos kilmės fotovoltinių elementų surinktiems fotovoltiniams moduliams ir plokštėms, laikant, kad fotovoltiniai moduliai, kuriuos gaminant dalyvavo kelios trečiosios šalys, yra pagaminti šalyje, kurioje buvo pagaminti juos sudarantys fotovoltiniai elementai. Šis kilmės kvalifikavimas grindžiamas Bendrijos muitinės kodekso[137] 24 straipsnyje įtvirtintu principu, pagal kurį kilmės šalį lemia baigiamasis, svarbus, ekonomiškai pagrįstas jų perdirbimo arba apdorojimo procesas tam įrengtoje įmonėje, o per šį procesą buvo pagamintas naujas produktas arba atliktas svarbus to produkto gamybos etapas.

Renesola užginčijo šių muitų nustatymą teisme, motyvuodama tuo, kad Įgyvendinimo reglamentas Nr. 1357/2013 negalioja ir, atsižvelgiant į Bendrijos muitinės kodekso 24 straipsnį, nagrinėjami fotovoltiniai moduliai laikytini Indijos kilmės. Gavęs apeliacinį skundą *Upper Tribunal (Tax and Chancery Chamber)* (Aukštesnysis teismas (Mokesčių bylų ir kanclerio skyrius), Jungtinė Karalystė) nusprendė kreiptis į Teisingumo Teismą su klausimu dėl Įgyvendinimo reglamento Nr. 1357/2013 galiojimo tiek, kiek juo patikslinamas fotovoltinių modulių kilmės šalies nustatymas atsižvelgiant į Bendrijos muitinės kodekso 24 straipsnyje nustatytus kriterijus. Šis teismas mano, kad fotovoltinių modulių surinkimas Indijoje iš Kinijoje pagamintų fotovoltinių elementų turi būti laikomas techniniu požiūriu sudėtingu ir delikačiu procesu, per kurį gaunami konkrečias savybes turintys produktai, todėl nagrinėjami fotovoltiniai moduliai turi būti laikomi produktais, kurių baigiamasis, svarbus perdirbimas arba apdorojimas buvo atliktas Indijoje, todėl jie yra šios trečiosios šalies, o ne Kinijos kilmės produktai.

Savo sprendime Teisingumo Teismas patvirtino Įgyvendinimo reglamento Nr. 1357/2013 galiojimą ir, be kita ko, nusprendė, kad Europos Komisijos vertinime nėra teisės klaidos ir akivaizdžios vertinimo klaidos, be to, šio reglamento priėmimas pateisinamas tikslu nuosekliai ir vienodai įgyvendinti Sąjungos teisės aktus ne tik muitų, bet ir antidempingo srityje.

136| 2013 m. gruodžio 17 d. Komisijos įgyvendinimo reglamentas (ES) Nr. 1357/2013, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (EEB) Nr. 2454/93, išdėstantis Tarybos reglamento (EEB) Nr. 2913/92, nustatančio Bendrijos muitinės kodeksą, įgyvendinimo nuostatas (OL L 341, 2013, p. 47).

137| 1992 m. spalio 12 d. Tarybos reglamentas Nr. 2913/92/EEB, nustatantis Bendrijos muitinės kodeksą (OL L 302, 1992, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 2 sk., 4 t., p. 307), iš dalies pakeistas 2000 m. lapkričio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (EB) Nr. 2700/2000 (OL L 311, 2000, p. 17; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 2 sk., 10 t., p. 239; toliau – Bendrijos muitinės kodeksas).

Teisingumo Teismo vertinimas

Pirmiausia Teisingumo Teismas priminė, kad Bendrijos muitinės kodeksas įgalioja Komisiją imtis visų šiam kodeksui įgyvendinti būtinų ar naudingų priemonių. Konkrečiai kalbant, remdamasi Bendrijos muitinės kodekso 247 ir 247a straipsniais Komisija gali priimti įgyvendinimo aktus, kaip antai Įgyvendinimo reglamentą Nr. 1357/2013, siekdama išaiškinti ir taikyti šio kodekso 24 straipsnyje nurodytus abstrakčius kriterijus. Taigi, esant vienai ar kelioms konkrečioms prekių, kurių gamyboje dalyvavo kelios šalys, kategorijoms, šalis, kurios kilmės šios prekės, laikytina, yra, gali būti nurodyta įgyvendinimo akte, jeigu tenkinami šiame 24 straipsnyje nustatyti kriterijai, ir taip nurodyta šalis yra konkrečiai ta, kurioje buvo atliktas minėtų prekių „baigiamasis, svarbus perdirbimas arba apdorojimas“. Dėl pastarojo žodžių junginio Teisingumo Teismas, be kita ko, patikslino, kad jis nurodo gamybos proceso etapą, per kurį šios prekės įgyja savo paskirtį, taip pat konkrečių savybių ir sudėtį, kurių anksčiau jos neturėjo ir kurios vėliau iš esmės kokybiškai nekeičiamos.

Teisingumo Teismas taip pat pažymėjo, kad Komisijos priimtas įgyvendinimo aktas turi būti pateisinamas tokiais tikslais, kaip teisinio saugumo arba vienodo Sąjungos muitų teisės aktų taikymo užtikrinimas. Galiausiai tokio akto motyvai turi leisti Sąjungos teismams atlikti jo teisėtumo kontrolę, kai pateikiamas tiesioginis ieškinys arba prašymas priimti prejudicinį sprendimą.

Nagrinėjamu atveju Teisingumo Teismas, remdamasis Įgyvendinimo reglamento Nr. 1357/2013 1, 3 ir 4 konstatuojamosiomis dalimis, nusprendė, kad tikslas nuosekliai ir vienodai įgyvendinti Sąjungos muitų ir antidempingo teisės aktus, pagal kuriuos nustatomi antidempingo ir kompensaciniai muitai, pateisina šio reglamento priėmimą.

Antra, dėl minėto reglamento motyvavimo Teisingumo Teismas nusprendė, kad Komisija teisės požiūriu pakankamai išdėstė motyvus, paskatinusius ją patikslinti fotovoltinių modulių ir plokščių kilmę, leidžiančius atitinkamiems ūkio subjektams suprasti ir ginčyti Komisijos argumentus, o Teisingumo Teismui – įvertinti nagrinėjamo reglamento galiojimą.

Galiausiai, trečia, Teisingumo Teismas patikrino Komisijos argumentus, susijusius su nagrinėjamų produktų kilmės šalies nustatymu pagal Bendrijos muitinės kodekso 24 straipsnyje nustatytą „baigiamojo, svarbaus perdirbimo arba apdorojimo“ kriterijų. Šiuo klausimu Teisingumo Teismas pažymėjo, kad Komisija nepadarė jokios teisės ar akivaizdžios vertinimo klaidos. Konkrečiai kalbant, jis patvirtino Komisijos vertinimą, pagal kurį gebėjimas kaupti saulės energiją ir ją konvertuoti į kintamos srovės elektros energiją yra esminės fotovoltinių elementų, modulių ir plokščių savybės, lemiančios jų paskirtį, todėl plokščių iš kristalinio silicio perdirbimas į fotovoltinius elementus yra ypač svarbus ir sudėtingesnis nei vėlesniame minėto gamybos proceso, per kurį tam tikras fotovoltinių elementų kiekis buvo surinktas į fotovoltinius modulius ar plokštes, etape padaryti patobulinimai ir sudaro šių skirtingų produktų „baigiamąjį, svarbų perdirbimą“, kaip tai suprantama pagal Bendrijos muitinės kodekso 24 straipsnį.

2. Įsisteigimo laisvė

2021 m. vasario 11 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Katoen Natie Bulk Terminals ir General Services Antwerp* (C-407/19 ir C-471/19, EU:C:2021:107)

Belgijos teisėje uosto darbą, be kita ko, reglamentuoja Įstatymas dėl uosto darbo organizavimo, pagal kurį tokius darbus gali atlikti tik pripažinti uosto darbininkai. 2014 m. Europos Komisija išsiuntė Belgijos Karalystei oficialų pranešimą, jame nurodė, kad jos uosto darbą reglamentuojantys teisės aktai pažeidžia įsisteigimo

laisvę (SESV 49 straipsnis). Gavusi pranešimą ši valstybė narė 2016 m. priėmė Karaliaus dekretą dėl uosto darbininkų pripažinimo uosto teritorijose, kuriame buvo nustatytos Įstatymo dėl uosto darbo organizavimo įgyvendinimo taisyklės, todėl Komisija jos atžvilgiu nutraukė pažeidimo procedūrą.

Byloje *Katoen Natie Bulk Terminals ir General Services Antwerp* (C-407/19) dvi atitinkamais pavadinimais veikiančios bendrovės, vykdančios uosto operacijas Belgijoje ir užsienyje, kreipėsi į *Raad van State* (Valstybės Taryba, Belgija) su prašymu panaikinti šį 2016 m. Karaliaus dekretą, nes manė, kad jis kliudo jų laisvei Belgijos uostų teritorijose įdarbinti uosto darbininkus iš kitų valstybių narių nei Belgija.

Byloje *Middlegate Europe* (C-471/19) atitinkamai bendrovei buvo paskirta bauda Belgijos policijos tarnyboms konstatavus pažeidimą dėl to, kad uosto darbą atliko nepripažintas uosto darbininkas. Šioje antrojoje byloje per procesą, vykusį prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiame teisme, t. y. *Grondwetteljk Hof* (Konstitucinis Teismas, Belgija), bendrovė ginčijo Įstatymo dėl uosto darbo organizavimo konstitucingumą ir teigė, kad šis įstatymas pažeidžia įmonių prekybos ir verslo laisvę. Pažymėjęs, kad ši Belgijos Konstitucijoje garantuojama laisvė yra glaudžiai susijusi su kitomis SESV garantuojamomis pagrindinėmis laisvėmis, pavyzdžiui, laisve teikti paslaugas (SESV 56 straipsnis) ir įsisteigimo laisve (SESV 49 straipsnis), minėtas teismas, kaip ir *Raad van State* (Valstybės Taryba) pirmojoje byloje, nusprendė kreiptis į Teisingumo Teismą dėl šių nacionalinių normų, pagal kurias toliau taikoma speciali uosto darbininkų įdarbinimo tvarka, suderinamumo su šiomis dviem nuostatomis. Sujungtose bylose Teisingumo Teismo buvo prašoma ne tik atsakyti į šį klausimą, bet ir nustatyti papildomus kriterijus, leidžiančius įvertinti, ar uosto darbininkams taikoma tvarka atitinka Sąjungos teisės reikalavimus.

Teisingumo Teismo vertinimas

Teisingumo Teismas visų pirma konstatavo, kad nagrinėjami teisės aktai, kurie įpareigoja įmones nerezidentes, norinčias įsisteigti Belgijoje, kad galėtų vykdyti uosto veiklą, arba teikti uosto paslaugas neįsisteigus, pasitelkti tik pagal tuos teisės aktus pripažintus uosto darbininkus, kliudo tokioms įmonėms pasitelkti savo darbuotojus arba įdarbinti kitus nepripažintus darbininkus. Todėl tokie teisės aktai, dėl kurios šių įmonių įsisteigimas arba paslaugų teikimas Belgijoje tampa mažiau patrauklus, yra šių – įsisteigimo ir paslaugų teikimo – laisvių apribojimas. Teisingumo Teismas priminė, kad toks pagrindinių laisvių apribojimas gali būti pateisinamas vienu iš privalomųjų bendrojo intereso pagrindų, jeigu jis tinkamas juo siekiamam tikslui įgyvendinti ir neviršija to, kas būtina jam pasiekti. Nagrinėjamu atveju jis pažymėjo, kad nagrinėjami teisės aktai patys savaime negali būti laikomi netinkamais ar neproporcingais siekiant užsibrėžto tikslo, t .y. užtikrinti saugą uosto teritorijose ir užkirsti kelią nelaimingiems atsitikimams darbe. Nagrinėjamą sistemą vertindamas bendrai, Teisingumo Teismas nusprendė, kad tokie teisės aktai suderinami su SESV 49 ir 56 straipsniais, jeigu pagal juos nustatytos sąlygos ir tvarka, pirma, grindžiamos skaidriais, objektyviais, nediskriminaciniais ir iš anksto žinomais kriterijais, leidžiančiais kitų valstybių narių uosto darbininkams įrodyti, kad savo kilmės valstybėje atitinka reikalavimus, lygiaverčius tiems, kurie taikomi nacionaliniams uosto darbininkams, ir, antra, nenustato riboto darbininkų, kurie tokiais gali būti pripažinti, kontingento.

Toliau nagrinėdamas ginčijamo Karaliaus dekreto suderinamumą su įvairiomis SESV užtikrinamomis judėjimo laisvėmis Teisingumo Teismas nurodė, kad nagrinėjami nacionalinės teisės aktai taip pat lemia SESV 45 straipsnyje įtvirtinto laisvo darbuotojų judėjimo apribojimą, nes gali atgrasyti darbdavius ir darbuotojus iš kitų valstybių narių. Taigi Teisingumo Teismas įvertino įvairių šiuose teisės aktuose numatytų priemonių būtinumą ir proporcingumą tikslui užtikrinti saugą uosto teritorijose ir užkirsti kelią nelaimingiems atsitikimams darbe.

Šiuo klausimu, pirma, Teisingumo Teismas laikėsi nuomonės, kad nagrinėjami teisės aktai, pagal kuriuos visų pirma:

- uosto darbininkus pripažįsta administracinė komisija, kurią paritetiniais pagrindais sudaro darbdavių organizacijų ir darbuotojų organizacijų paskirti nariai;

- ši komisija, atsižvelgdama į darbo jėgos poreikį, taip pat sprendžia, ar pripažinti darbininkai turi būti įtraukti į uosto darbininkų kontingentą, turint omenyje tai, kad į šį kontingentą neįtrauktų uosto darbininkų pripažinimo trukmė apribojama pagal jų darbo sutarties trukmę, todėl pripažinimo procedūra turi būti pradedama dėl kiekvienos naujos jų sudaromos sutarties;
- nenumatyta jokio maksimalaus termino, per kurį minėta komisija turi priimti sprendimą,

yra nesuderinami su SESV 45, 49 ir 56 straipsniuose įtvirtintomis judėjimo laisvėmis, nes nėra nei būtina, nei tinkama numatytam tikslui pasiekti.

Antra, Teisingumo Teismas vertino uosto darbininkų pripažinimo sąlygas. Pagal nagrinėjamus nacionalinės teisės aktus darbininkas turi atitikti tinkamumo pagal sveikatos būklę, psichologinio testo išlaikymo ir išankstinio profesinio mokymo reikalavimus, nebent gali įrodyti, kad kitoje valstybėje narėje atitinka panašius reikalavimus. Anot Teisingumo Teismo, šie reikalavimai yra sąlygos, tinkamos saugai uosto teritorijose užtikrinti ir proporcingos tokiam tikslui. Todėl tokios priemonės yra suderinamos su SESV 45, 49 ir 56 straipsniuose numatytomis judėjimo laisvėmis. Vis dėlto Teisingumo Teismas laikėsi nuomonės, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi patikrinti, ar darbdavių organizacijai ir tinkamais atvejais – pripažintų uostų darbininkų profesinėms sąjungoms pavesta funkcija skirti organus, atsakingus už tokių patikrų, testų ir egzaminų atlikimą, negali kelti abejonių dėl jų skaidrumo, objektyvumo ir nešališkumo.

Trečia, Teisingumo Teismas nusprendė, kad nacionalinės teisės aktai, pagal kuriuos uosto darbininkai išsaugo statusą, jiems pripažintą pagal ankstesnę teisinę tvarką, ir yra įtraukiami į uosto darbininkų kontingentą, nėra netinkami užsibrėžtam tikslui pasiekti ir jam neproporcingi, todėl šiuo aspektu jie taip pat suderinami su SESV 45, 49 ir 56 straipsniuose įtvirtintomis laisvėmis.

Ketvirta, Teisingumo Teismas pripažino, kad nagrinėjami teisės aktai, pagal kuriuos uosto darbininko įtraukimui į kitos uosto teritorijos nei ta, kurioje jis buvo pripažintas, darbuotojų kontingentą taikomos kolektyvinėje sutartyje nustatytos sąlygos ir tvarka, yra suderinama su SESV 45, 49 ir 56 straipsniuose numatytomis judėjimo laisvėmis. Vis dėlto prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi patikrinti, ar šios sąlygos ir tvarka yra būtinos ir proporcingos atsižvelgiant į tikslą užtikrinti saugą kiekvienoje uosto teritorijoje.

Galiausiai Teisingumo Teismas nurodė, kad nacionalinės teisės aktai, numatantys, kad logistiniai darbuotojai privalo turėti „saugos sertifikatą“, kurio išdavimo tvarka numatyta kolektyvinėje sutartyje, nėra nesuderinama su SESV 45, 49 ir 56 straipsniuose įtvirtintomis laisvėmis, jeigu tokio sertifikato išdavimo sąlygos yra būtinos ir proporcingos tikslui užtikrinti saugą uosto teritorijose, o numatyta jo gavimo procedūra nelemia nepagrįstos ir neproporcingos administracinės naštos.

2021 m. balandžio 29 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Banco de Portugal ir kt*. (C-504/19, EU:C:2021:335)

2008 m. fizinis asmuo VR sudarė sutartį su *Banco Espírito Santo, Sucursal en España* (toliau – *BES Ispanija*), Portugalijos banko *Banco Espírito Santo* (toliau – BES) filialu Ispanijoje, pagal kurią įsigijo Islandijos kredito įstaigos privilegijuotųjų akcijų. BES kilus didelių finansinių sunkumų, 2014 m. rugpjūčio mėn. priimtu sprendimu *Banco de Portugal* įsteigė „laikiną banką“ *Novo Banco SA*, kuriam buvo perduotas BES turtas, įsipareigojimai ir nematerialusis turtas. Vis dėlto tam tikri įsipareigojimai nebuvo perduoti *Novo Banco*. Kai buvo atliktas šis perdavimas, *Novo Banco SA, Sucursal en España* (toliau – *Novo Banco Ispanija*) išsaugojo komercinius santykius, kuriuos VR buvo užmezgusi su *BES Ispanija*.

2015 m. vasario 4 d. VR pareiškė *Novo Banco Ispanija* ieškinį *Juzgado de Primera Instancia de Vitoria* (Vitorijos pirmosios instancijos teismas, Ispanija) ir prašė pripažinti sutartį negaliojančia arba, nepatenkinus šio reikalavimo, ją nutraukti. *Novo Banco Ispanija* teigė, kad jam negali būti pareikštas ieškinys, nes, kaip teigiama, kylanti atsakomybė susijusi su įsipareigojimais, kurie jam nebuvo perduoti pagal 2014 m. rugpjūčio mėn. sprendimą.

Vitorijos pirmosios instancijos teismas patenkino VR ieškinį, todėl *Novo Banco Ispanija* pateikė apeliacinį skundą *Audiencia Provincial de Álava* (Alavos provincijos teismas, Ispanija). Vykstant procesui, jis pateikė du 2015 m. gruodžio 29 d. *Banco de Portugal* priimtus sprendimus. Šiais sprendimais iš dalies pakeistas 2014 m. rugpjūčio mėn. sprendimas ir patikslinta, kad „nuo šios dienos toliau nurodyti BES įsipareigojimai neperleidžiami *Novo Banco*: <...> bet koks įsipareigojimas, kuris yra I priede aprašytų procedūrų dalykas“; tarp šių procedūrų yra ir VR pareikštas ieškinys. Be to, juose numatyta, kad tuo atveju, kai bet koks turtas, įsipareigojimas ar nematerialusis turtas turi išlikti BES turto dalimi, bet realiai buvo perduotas *Novo Banco*, jį *Novo Banco* grąžina BES nuo 2014 m. rugpjūčio 3 d.

Kadangi Alavos provincijos teismas atmetė *Novo Banco Ispanija* apeliacinį skundą, jis pateikė skundą prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui *Tribunal Supremo* (Aukščiausiasis Teismas, Ispanija). *Novo Banco Ispanija* teigė, kad pagal Direktyvą 2001/24 dėl kredito įstaigų reorganizavimo ir likvidavimo[138] 2015 m. gruodžio 29 d. sprendimai, netaikant jokių kitų formalumų, sukelia padarinių visose valstybėse narėse. Aukščiausiasis Teismas laikėsi nuomonės, kad šiais sprendimais buvo atgaline data iš dalies pakeistas 2014 m. rugpjūčio mėn. sprendimas, ir kreipėsi į Teisingumo Teismą, siekdamas išsiaiškinti, ar tokie esminiai pakeitimai turi būti pripažinti vykstančiuose teismo procesuose.

Teisingumo Teismo vertinimas

Teisingumo Teismas pažymėjo, kad pagal Direktyvos 2001/24 3 straipsnio 2 dalį reorganizavimo priemonės iš esmės taikomos laikantis buveinės valstybės narės teisės ir galioja visoje Sąjungoje pagal tos valstybės teisės aktus, netaikant kitų formalumų. Vis dėlto šios direktyvos 32 straipsnyje numatyta šio principo išimtis: jame nurodyta, kad reorganizavimo priemonių poveikį nagrinėjamam ieškiniui dėl iš kredito įstaigos atimto turto arba atimtos teisės reglamentuoja tik valstybės narės, kurioje nagrinėjamas tas ieškinys, teisė.

Teisingumo Teismas pažymėjo, jog tam, kad būtų taikomas šis 32 straipsnis, turi būti įvykdytos trys kumuliacinės sąlygos, ir kad nagrinėjamoje byloje tos sąlygos yra įvykdytos. Pirma, tai turi būti reorganizavimo priemonės, kaip jos suprantamos pagal Direktyvos 2001/24 2 straipsnį, o taip yra nagrinėjamu atveju, nes 2015 m. gruodžio 29 d. sprendimais siekiama išsaugoti arba atkurti kredito įstaigos finansinę padėtį.

Antra, turi egzistuoti nagrinėjamas ieškinys; ši sąvoka apima tik bylos nagrinėjimą iš esmės. Nagrinėjamu atveju pagrindinėje byloje vykstantis procesas turi būti laikomas bylos nagrinėjimu iš esmės, o 2015 m. gruodžio 29 d. sprendimai buvo priimti, kai 2015 m. vasario 4 d. VR inicijuotas procesas jau vyko.

Trečia, nagrinėjamas ieškinys turi būti dėl „turto arba iš kredito įstaigos atimtos teisės“. Atsižvelgdamas į Direktyvos 2001/24 32 straipsnio kalbinių versijų skirtumus Teisingumo Teismas nagrinėjo šios nuostatos tikslą ir konstatavo, kad ja siekiama, kad reorganizavimo priemonių arba likvidavimo procedūrų poveikį nagrinėjamam ieškiniui reglamentuotų valstybės narės, kurioje tas ieškinys nagrinėjamas, teisė. Taigi su tokiu tikslu būtų nesuderinamas tos teisės netaikymas reorganizavimo priemonių padariniams nagrinėjamam ieškiniui, kai ieškinys pareikštas dėl įsipareigojimų, kurie dėl tokių reorganizavimo priemonių buvo perduoti

138| 2001 m. balandžio 4 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2001/24/EB dėl kredito įstaigų reorganizavimo ir likvidavimo (OL L 125, 2001, p. 15; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 6 sk., 4 t., p. 15).

kitam subjektui. Vadinasi, šis 32 straipsnis turi būti taikomas kredito įstaigos turto masės daliai (-ims), priskirtinai (-oms) tiek prie turto, tiek prie įsipareigojimų, kuriems taikomos patvirtintos reorganizavimo priemonės; tokie yra pagrindinėje byloje nagrinėjami įsipareigojimai.

Dėl reorganizavimo priemonių padarinių, reglamentuojamų valstybės narės, kurioje nagrinėjamas ieškinys, teisės, apimties Teisingumo Teismas pažymėjo, kad šios valstybės narės teisė reglamentuoja visus padarinius, kurių tokios priemonės gali turėti tokiam ieškiniui, neatsižvelgiant į tai, ar šie padariniai yra procesiniai, ar esminiai.

Taigi iš Direktyvos 2001/24 3 straipsnio 2 dalies ir 32 straipsnio matyti, kad reorganizavimo priemonės procesiniai ir esminiai padariniai vykstančiam teismo procesui dėl esmės yra tik tie, kurie apibrėžti valstybės narės, kur vyksta šis procesas, teisėje.

Teisingumo Teismas taip pat pažymėjo, kad 2015 m. gruodžio 29 d. sprendimų padarinių pripažinimas pagrindinėje byloje gali sukelti abejonių dėl VR naudai jau priimtų teismo sprendimų, todėl taip būtų pažeidžiamas teisinio saugumo principas. Be to, pripažinimas, kad reorganizavimo priemonės, kurias buveinės valstybės narės kompetentinga institucija patvirtino po to, kai kitoje valstybėje narėje buvo pareikštas toks ieškinys, ir dėl kurių atgaline data pakeičiamas teisinis pagrindas, reikšmingas sprendžiant ginčą, kuriam kilus pareikštas šis ieškinys, gali lemti tai, jog bylą nagrinėjantis teismas atmes šį ieškinį, reikštų teisės į veiksmingą teisinę gynybą, kaip ji suprantama pagal Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos (toliau – Chartija) 47 straipsnio pirmą pastraipą, ribojimą.

Teisingumo Teismas priėjo prie išvados, kad Direktyvos 2001/24 3 straipsnio 2 dalis ir 32 straipsnis, siejami su teisinio saugumo principu ir Chartijos 47 straipsnio pirma pastraipa, turi būti aiškinami taip, kad pagal juos draudžiama, netaikant jokių kitų formalumų, vykstančiame teismo procese dėl bylos esmės pripažinti taikytinais tokios reorganizavimo priemonės, kaip 2015 m. gruodžio 29 d. sprendimai, padarinius, jei toks pripažinimas lemia, kad kredito įstaiga, kuriai įsipareigojimai buvo perduoti patvirtinus pirmąją reorganizavimo priemonę, atgaline data praranda atsakovo tame vykstančiame teismo procese statusą ir dėl to kvestionuojami ieškovo tame pačiame procese naudai jau priimti teismo sprendimai.

2021 m. liepos 8 d. Teisingumo Teismo sprendimas *VAS Shipping* (C-71/20, EU:C:2021:550)

Danijoje įsteigta bendrovė *VAS Shipping*, priklausanti Švedijos bendrovei, yra keturių Švedijoje įsteigtų bendrovių – laivų bendraturčių – vadovaujančioji bendraturtė. Tos keturios bendrovės Danijoje įregistravo keturis laivus jūrų transporto veiklai šioje šalyje vykdyti. Pagal Danijos teisę *VAS Shipping* turi įgaliojimus atlikti visus šioje veikloje įprastus teisinius veiksmus.

2018 m. Danijos teismas paskyrė *VAS Shipping* baudą už tai, kad tuose keturiuose laivuose, plaukiojančiuose su Danijos vėliava, ji įdarbino jūrininkus, trečiųjų šalių piliečius, kurie neturi Danijos išduoto leidimo dirbti ir nėra atleisti nuo reikalavimo turėti tokį leidimą. Trečiųjų šalių piliečiai, dirbantys šiame laive, atleidžiami nuo reikalavimo turėti leidimą dirbti Danijoje tik tada, jeigu šis laivas įplaukė į Danijos uostus ne daugiau kaip 25 kartus per vienus metus. Nagrinėjamu atveju keturi laivai nuo 2010 m. rugpjūčio mėn. iki 2011 m. rugpjūčio mėn. įplaukė į Danijos uostus daugiau kaip 25 kartus. Minėto teismo teigimu, nors nacionalinės teisės aktuose numatytas reikalavimas turėti leidimą dirbti yra įsisteigimo laisvės apribojimas, kaip tai suprantama pagal SESV 49 straipsnį, vis dėlto šis reikalavimas pateisinamas ir proporcingas, siekiant išvengti nacionalinės darbo rinkos sutrikdymo.

Gavęs *VAS Shipping* apeliacinį skundą, *Østre Landsret* (Rytų regiono apeliacinis teismas, Danija) nutarė kreiptis į Teisingumo Teismą dėl Danijos teisės aktų, pagal kuriuos trečiųjų šalių piliečiai, dirbantys su Danijos vėliava plaukiojančiame laive, kuris priklauso kitoje valstybėje narėje įsteigtai bendrovei, turi turėti leidimą dirbti Danijoje, nebent atitinkamas laivas įplaukia į jos teritoriją ne daugiau kaip 25 kartus per vienus metus, atitikties įsisteigimo laisvei.

Savo sprendime Teisingumo Teismas patikslino valstybių narių pareigų, susijusių su įsisteigimo laisve, apimtį atsižvelgiant į šių valstybių narių teisę pagal SESV 79 straipsnio 5 dalį nustatyti į jų teritoriją ieškoti samdomo arba savarankiško darbo atvykstančių trečiųjų šalių piliečių apimtis.

Teisingumo Teismo vertinimas

Pirmiausia Teisingumo Teismas konstatavo, kad pagrindinėje byloje nagrinėjama situacija patenka į įsisteigimo laisvės, įtvirtintos SESV 49 straipsnyje, taikymo sritį. Šiuo klausimu Teisingumo Teismas priminė, kad pagal SESV 54 straipsnį ši laisvė apima valstybėje narėje teisėtai įsteigtų bendrovių teisę vykdyti veiklą kitoje valstybėje narėje per patronuojamąją bendrovę, filialą ar atstovybę, įskaitant atvejus, kai įsigyjama šioje kitoje valstybėje narėje įsteigtos bendrovės kapitalo dalių, kurios leidžia daryti aiškią įtaką šiai bendrovei ir lemti jos veiklą. Be to, dėl laivo registracijos Teisingumo Teismas pažymėjo, kad ji negali būti atskirta nuo įsisteigimo laisvės, kai šis laivas yra priemonė vykdyti ekonominę veiklą, kuri apima nuolatinę bazę registracijos valstybėje narėje.

Atsižvelgdamas į šiuos patikslinimus Teisingumo Teismas nagrinėjo, ar atitinkamos nacionalinės teisės normos gali reikšti įsisteigimo laisvės ribojimą.

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas visų pirma pažymėjo, kad pagal SESV 79 straipsnio 5 dalį valstybės narės išsaugo teisę nustatyti į jų teritoriją iš trečiųjų šalių ieškoti darbo atvykstančių trečiųjų šalių piliečių priėmimo apimtis, o laivo vėliavos valstybė šiomis aplinkybėmis yra valstybė, kurioje dirba tame laive įdarbintas trečiosios šalies pilietis.

Remdamasis šia nuostata Teisingumo Teismas taip pat manė, kad reikalavimas trečiųjų šalių piliečiams, dirbantiems valstybės narės teritorijoje, įskaitant šioje valstybėje įregistruotą laivą, turėti leidimą dirbti yra priemonė, reguliuojanti šių piliečių teisę įsidarbinti ir apsigyventi nacionalinėje teritorijoje. Todėl atitinkama valstybė narė turi teisę numatyti, kad minėti piliečiai privalo gauti leidimą dirbti, prireikus numatydama ir šios pareigos išimtis. Taigi Teisingumo Teismas nusprendė, kad nagrinėjami nacionalinės teisės aktai, vienodai taikomi visiems su atitinkamos valstybės narės vėliava plaukiojantiems laivams ir numatantys pareigą visiems trečiųjų šalių piliečiams, įdarbintiems tokių laivų įgulos nariais, turėti leidimą dirbti, taip pat atleidžiantys nuo šios pareigos tik laivų, kurie įplaukia į šios valstybės narės uostus ne daugiau kaip 25 kartus per vienus metus, įgulos narius, negali būti laikomi įsisteigimo laisvės apribojimu, kaip tai suprantama pagal SESV 49 straipsnio pirmą pastraipą.

Galiausiai Teisingumo Teismas pažymėjo, kad dėl tokių teisės aktų valstybėje narėje įsteigtos bendrovės, kurios įsisteigia kitoje valstybėje narėje, kad galėtų eksploatuoti su pastarosios valstybės narės vėliava plaukiojantį laivą, iš tiesų gali atsidurti nepalankesnėje padėtyje nei bendrovės, kurios antrojoje valstybėje narėje eksploatuoja laivus, plaukiojančius su kitos nei pastaroji valstybės narės vėliava, o tos valstybės narės teisės aktai nenumato analogiškos pareigos. Vis dėlto tokios neigiamos pasekmės atsiranda dėl galimų skirtumų, kaip valstybės narės naudojasi joms aiškiai suteikta teise, numatyta SESV 79 straipsnio 5 dalyje, kontroliuoti į jų teritoriją ieškoti darbo atvykstančių trečiųjų šalių piliečių priėmimo apimtis.

3. Laisvė teikti paslaugas

2021 m. vasario 3 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Fussl Modestraße Mayr* (C-555/19, EU:C:2021:89)

Austrijos bendrovė *Fussl Modestraße Mayr GmbH* valdo Austrijoje ir Bavarijos federalinėje žemėje (Vokietija) įsteigtų drabužių parduotuvių tinklą. 2018 m. ji sudarė sutartį su *SevenOne Media GmbH*, kuri yra Vokietijos televizijos transliuotojo *ProSiebenSat.1* grupės rinkodaros įmonė. Ši sutartis buvo susijusi su reklamos transliavimu tik Bavarijos federalinėje žemėje per nacionalinio *ProSieben* kanalo programas.

SevenOne Media atsisakė vykdyti šią sutartį. Federalinių žemių sudaryta valstybinė sutartis nuo 2016 m. draudžia televizijos programų transliuotojams į savo nacionalines programas įtraukti televizijos reklamą, kurios transliacija apribota regiono mastu. Šiuo draudimu siekiama pajamas iš regioninės televizijos reklamos priskirti regioniniams ir vietiniams kanalams ir taip jiems užtikrinti finansavimo šaltinį, taigi jų veiklos tęstinumą, kad jie galėtų prisidėti prie siūlomų televizijos programų įvairovės. Draudimas susietas su „atvirumo sąlyga“, leidžiančia federalinėms žemėms išduoti leidimą transliuoti regioninę reklamą per nacionalines programas.

Šiomis aplinkybėmis *Landgericht Stuttgart* (Štutgarto apygardos teismas, Vokietija), kuris nagrinėjo ginčą dėl aptariamos sutarties vykdymo, kilo klausimas, ar šis draudimas atitinka Sąjungos teisę.

Šioje byloje Teisingumo Teismas, be kita ko, taikė tam tikrus principus, kurie įtvirtinti jo jurisprudencijoje, susijusioje su laisve teikti paslaugas, ir išaiškino Chartiją, atsižvelgdamas į konkrečias aplinkybes, kuriomis nustatytas draudimas per nacionalinius televizijos kanalus transliuoti regioninę reklamą, turint omenyje tai, kad egzistuoja per interneto platformas teikiamos reklamos paslaugos, kurios gali konkuruoti su tradicinėmis žiniasklaidos priemonėmis.

Teisingumo Teismo vertinimas

Pirma, dėl Audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų direktyvos[139] Teisingumo Teismas pažymėjo, kad jos 4 straipsnio 1 dalis, pagal kurią siekdamos užtikrinti televizijos žiūrovų interesų apsaugą valstybės narės tam tikromis sąlygomis šia direktyva koordinuojamose srityse gali numatyti išsamesnes ar griežtesnes taisykles, nagrinėjamu atveju netaikoma. Nors aptariamas draudimas siejamas su sritimi, kuri patenka į tos direktyvos taikymo sritį, būtent televizijos reklamos sritimi, jis susijęs su konkrečiu dalyku, kuris nereglamentuojamas nė viename minėtos direktyvos straipsnyje, be to, nesusijęs su televizijos žiūrovų apsaugos tikslu. Vadinasi, jis negali būti laikomas „išsamesne“ ar „griežtesne“ taisykle, kaip tai suprantama pagal Audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų direktyvos 4 straipsnio 1 dalį, todėl toks draudimas šiai nuostatai neprieštarauja.

Antra, dėl aptariamo draudimo atitikties pagrindinei laisvei teikti paslaugas, garantuojamai pagal SESV 56 straipsnį, Teisingumo Teismas pirmiausia pažymėjo, kad toks draudimas apima šios pagrindinės laisvės apribojimą tiek reklamos paslaugų teikėjų, t. y. televizijos programų transliuotojų, tiek šių paslaugų gavėjų, t. y. reklamos užsakovų, konkrečiai tų, kurie įsisteigę kitose valstybėse narėse, nenaudai. Be to, kiek tai susiję su šio apribojimo pateisinimu, Teisingumo Teismas priminė, kad televizijos programų pasiūlos pliuralistinio pobūdžio apsauga gali būti privalomasis bendrojo intereso pagrindas. Galiausiai dėl šio apribojimo proporcingumo Teisingumo Teismas priminė, kad tikslas išlaikyti žiniasklaidos pliuralizmą, kiek jis susijęs

139| 2010 m. kovo 10 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2010/13/ES dėl valstybių narių įstatymuose ir kituose teisės aktuose išdėstytų tam tikrų nuostatų, susijusių su audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų teikimu, derinimo (Audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų direktyva) (OL L 95, 2010, p. 1).

su pagrindine teise laisvai reikšti savo mintis ir įsitikinimus, suteikia nacionalinėms valdžios institucijoms didelę diskreciją. Vis dėlto aptariamas draudimas turi būti tinkamas siekiamo tikslo įgyvendinimui užtikrinti ir neviršyti to, kas būtina šiam tikslui pasiekti.

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas, viena vertus, pažymėjo, kad aptariamas draudimas, kiek jis susiję su faktu (tai turi patikrinti nacionalinis teismas), kad jis taikomas vien nacionalinių televizijos programų transliuotojų teikiamoms reklamos paslaugoms, tačiau ne internetu teikiamoms reklamos paslaugoms (konkrečiai – linijinėms), gali būti nenuoseklus. Tai galėtų būti dvi Vokietijos reklamos rinkoje konkuruojančių paslaugų rūšys, kurios gali kelti tokią pačią riziką finansinei būklei ir regioninių bei vietinių televizijos programų transliuotojų finansinei gerovei, taigi, ir tikslui apsaugoti žiniasklaidos pliuralizmą[140]. Kita vertus, dėl draudimo būtinumo Teisingumo Teismas pažymėjo, kad „atvirumo“ sąlygoje numatyta leidimų išdavimo federalinių žemių mastu tvarka gali būti mažiau ribojanti priemonė. Tačiau nacionalinis teismas turi patikrinti, ar ši *a priori* mažiau ribojanti priemonė iš tikrųjų gali būti priimta ir įgyvendinta taip, kad praktiškai galėtų būti pasiektas šios teisės normos tikslas.

Trečia, dėl saviraiškos ir informacijos laisvės, garantuojamos pagal Chartijos 11 straipsnį, Teisingumo Teismas konstatavo, kad jai neprieštarauja draudimas per nacionalinius televizijos kanalus transliuoti regioninę reklamą, koks nustatytas aptariamoje nacionalinėje priemonėje. Šiuo draudimu iš esmės siekiama nustatyti pusiausvyrą tarp, viena vertus, nacionalinių televizijos programų transliuotojų ir reklamos užsakovų komercinio pobūdžio saviraiškos laisvės ir, kita vertus, žiniasklaidos pliuralizmo apsaugos regiono ir vietos mastu. Taigi Vokietijos įstatymų leidėjas, neviršydamas jo šioje srityje turimos didelės diskrecijos ribų, galėjo pagrįstai nuspręsti, kad viešojo intereso apsauga turi būti svarbesnė negu privatus nacionalinių televizijos programų transliuotojų ir reklamos užsakovų interesas.

Ketvirta, Teisingumo Teismas nusprendė, kad vienodo požiūrio principas, įtvirtintas Chartijos 20 straipsnyje, taip pat neprieštarauja aptariamam draudimui, jeigu juo nenustatomas skirtingas požiūris į nacionalinius televizijos programų transliuotojus ir interneto reklamos paslaugų (konkrečiai – linijinių) teikėjus, kiek tai susiję su reklamos transliavimu regiono mastu. Nacionalinis teismas turi patikrinti, ar nacionalinių televizijos programų transliuotojų ir interneto reklamos paslaugų (ypač linijinių) teikėjų padėtis, kiek tai susiję su regioninės reklamos paslaugų teikimu, reikšmingai skiriasi, atsižvelgiant į elementus, kurie būdingi jų atitinkamai padėčiai, konkrečiai kalbant, be kita ko, įprastus būdus, kuriais naudojamasi reklamos paslaugomis, būdą, kuriuo jos teikiamos, arba joms taikomus teisės aktus.

2021 m. spalio 14 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Landespolizeidirektion Steiermark (Lošimo automatai)* (C-231/20, EU:C:2021:845)

2016 m. Austrijoje esančiose patalpose bendrovė komerciniais tikslais suteikė galimybę žaisti dešimčia lošimų automatų ir taip pažeidė azartinių lošimų monopolį. Pagal Austrijos federalinį azartinių lošimų įstatymą draudžiamos loterijos, kurioms nebuvo išduota jokia koncesija ar licencija ir kurios priskirtos federacinės valstybės monopoliui azartinių lošimų srityje. Už azartinių lošimų automatais organizavimą neturint reikalaujamos koncesijos skiriama bauda kartu su alternatyvia laisvės atėmimo bausme, taip pat nurodoma padengti sankcijos skyrimo procedūros išlaidų dalį, siekiančią 10 % skirtos baudos. Juridinio asmens atveju už nagrinėjamų nuostatų paisymą atsakingu iš esmės laikomas asmuo, kuris atstovauja bendrovei trečiųjų asmenų atžvilgiu.

140| Pagrindinės bylos aplinkybės šiuo požiūriu yra iš esmės panašios į tas, dėl kurių buvo priimtas 2008 m. liepos 17 d. Sprendimas ***Corporación Dermoestética*** (C-500/06, EU:C:2008:421).

Taigi minėtos bendrovės atstovui, pripažintam kaltu dėl šių pažeidimų, pirmiausia buvo skirta 100 000 EUR bauda (t. y. 10 000 EUR už kiekvieną pažeidimą) ir 30 dienų alternatyvi laisvės atėmimo bausmė (t. y. trys dienos už kiekvieną pažeidimą), taip pat nurodyta sumokėti 10 000 EUR kaip proceso išlaidų dalį. Apskundus šį sprendimą, šios sankcijos buvo sumažintos atitinkamai iki 40 000 EUR, 10 dienų ir 4 000 EUR.

Turėjęs įvertinti šių naujų sankcijų teisėtumą *Verwaltungsgerichtshof* (Vyriausiasis administracinis teismas, Austrija) nusprendė pateikti Teisingumo Teismui kelis prejudicinius klausimus dėl atitinkamų nacionalinės teisės nuostatų suderinamumo su SESV 56 straipsnyje įtvirtinta laisve teikti paslaugas.

Savo sprendime Teisingumo Teismas, be kita ko, patikslino, kokios apimties yra nacionalinių teismų pareiga nagrinėti azartinių lošimų srityje nustatytą nacionalinę sankcijų sistemą atsižvelgiant į šią laisvę.

Teisingumo Teismo vertinimas

Pirmiausia Teisingumo Teismas nurodė, kad reikia atskirai išnagrinėti kiekvieną nacionalinės teisės nuostatose azartinių lošimų srityje nustatytą apribojimą, įskaitant jose numatytas sankcijas, ar šios teisės nuostatos tinkamos užtikrinti, kad bus pasiektas vienas ar keli tikslai, kuriais remiasi atitinkama valstybė narė, ir ar neviršija to, kas būtina jiems pasiekti.

Taigi priimdamas sprendimą dėl sankcijos teisėtumo šioje srityje nacionalinis teismas turi konkrečiai įvertinti jos suderinamumą su laisve teikti paslaugas, kaip tai suprantama pagal SESV 56 straipsnį, atsižvelgdamas į konkrečią sankcijų nustatymo tvarką. Šis vertinimas turi būti atliktas net tada, kai kiti apribojimai, susiję su azartinių lošimų monopolio nustatymu, jau buvo pripažinti suderinami su šia laisve.

Be to, Teisingumo Teismas pažymėjo, kad jeigu valstybių narių azartiniams lošimams nustatyti apribojimai atitinka privalomuosius bendrojo intereso pagrindus, užtikrina siekiamo tikslo įgyvendinimą ir neviršija to, kas būtina jam pasiekti, sankcijų skyrimas atitinka tuos pačius privalomuosius bendrojo intereso pagrindus kaip ir minėti apribojimai. Tačiau sankcijų griežtumas turi atitikti pažeidimų, už kuriuos baudžiama, sunkumą ir bausmių proporcingumo principą, įtvirtintą Chartijos 49 straipsnio 3 dalyje.

Taigi, pirma, kalbėdamas apie minimalios baudos nustatymą už kiekvieną be leidimo naudojamą lošimo automatą, netaikant bendros skirtų baudų sumos viršutinės ribos, Teisingumo Teismas pažymėjo, kad tokia priemonė savaime neatrodo neproporcinga, atsižvelgiant į nagrinėjamų pažeidimų sunkumą. Žinoma, ji gali lemti labai dideles sankcijas, tačiau leidžia atsverti ekonominę naudą, galimą gauti dėl pažeidimų, už kuriuos skiriamos sankcijos. Todėl prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi įsitikinti, kad bendra paskirtų baudų suma nėra pernelyg didelė, palyginti su šia nauda.

Antra, dėl alternatyvios laisvės atėmimo bausmės Teisingumo Teismas nurodė, kad ja siekiama užtikrinti veiksmingą sankciją už pažeidimus, kai neįmanoma išieškoti baudos, ir taip pat neatrodo, kad ji būtų neproporcinga atsižvelgiant į nagrinėjamų pažeidimų pobūdį ir sunkumą. Vis dėlto nagrinėjamu atveju už kiekvieną lošimo automatą gali būti skirta tokia bausmė ir nenumatyta jokios maksimalios bendros bausmių trukmės. Kadangi tokių bausmių subendrinimas gali lemti tai, kad bus skirta ilga laisvės atėmimo bausmė, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi patikrinti, ar skirtos bausmės trukmė nėra pernelyg ilga, atsižvelgiant į nustatytų pažeidimų sunkumą.

Galiausiai, trečia, kiek tai susiję su nurodymu padengti proceso išlaidų dalį, siekiančią 10 % skirtų baudų, Teisingumo Teismas pažymėjo, kad sumų už teismo išlaidas rinkimas iš esmės prisideda prie sklandaus teisminės sistemos veikimo, nes tai yra valstybių narių teismų veiklos finansavimo šaltinis. Vis dėlto prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi įsitikinti, kad mokėtina išlaidų dalis nėra pernelyg didelė, atsižvelgiant į realias proceso išlaidas, ir nepažeidžia Chartijos 47 straipsnyje įtvirtintos teisės kreiptis į teismą.

Dėl paslaugų teikimo laisvės šiame skirsnyje reikia išskirti 2021 m. vasario 11 d. priimtą Sprendimą ***Katoen Natie Bulk Terminals ir General Services Antwerp*** (C-407/19 ir C-471/19, EU:C:2021:107)[141] ir 2021 m. birželio 3 d. Sprendimą ***TEAM POWER EUROPE*** (C-784/19, EU:C:2021:427)[142].

VIII. Sienų kontrolė, prieglobstis ir imigracija

1. Prieglobsčio politika

Jau kelerius metus Europoje siaučia migracijos krizė, todėl Sąjunga sulaukia daug tarptautinės apsaugos prašytojų, o Teisingumo Teisme ir toliau nagrinėjama daug bylų dėl Sąjungos prieglobsčio politikos. Šiuo klausimu reikia išskirti keturis sprendimus[143]. Pirmajame sprendime, priimtame vykstant procedūrai dėl įsipareigojimų neįvykdymo, buvo nagrinėjami direktyvose 2013/32[144] ir 2013/33[145] numatyti prieglobsčio prašymų nepriimtinumo pagrindai. Antrasis sprendimas susijęs su pabėgėlio statuso kaip išvestinės teisės šeimos vienovės išsaugojimo tikslais suteikimu trečiosios šalies piliečio, kuriam pabėgėlio statusas suteiktas pagal šioje direktyvoje nustatytą sistemą, nepilnamečiam vaikui, taip pat ir tuo atveju, jeigu tas vaikas gimė šios valstybės narės teritorijoje ir per kitą iš tėvų turi kitos trečiosios šalies, kurios teritorijoje jam nekyla pavojaus būti persekiojamam, pilietybę. Trečiajame sprendime buvo nagrinėjama „paskesnio prašymo“ suteikti tarptautinę apsaugą sąvoka tuo atveju, kai Reglamente Nr. 604/2013[146] nustatytame mechanizme dalyvaujanti trečioji valstybė atmetė pirmąjį prašymą. Galiausiai ketvirtasis sprendimas susijęs su pabėgėlio statuso panaikinimo sąlygomis.

141| Šis sprendimas aptariamas VII skyriaus 2 skirsnyje „Įsisteigimo laisvė“.

142| Šis sprendimas aptariamas XVI skyriaus 4 skirsnyje „Socialinės apsaugos sistemų koordinavimas“.

143| Šiame skyriuje taip pat reikia išskirti 2021 m. spalio 6 d. Nuomonę 1/19 *(Stambulo konvencija)*, joje Teisingumo Teismas pareiškė nuomonę dėl Sąjungos kompetencijos pasirašyti Stambulo konvenciją dėl smurto prieš moteris ir smurto šeimoje prevencijos ir kovos su juo. Ši nuomonė aptariama XIX skyriaus 4 skirsnyje „Stambulo konvencija dėl smurto prieš moteris ir smurto šeimoje prevencijos ir kovos su juo“.

144| 2013 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2013/32/ES dėl tarptautinės apsaugos suteikimo ir panaikinimo bendros tvarkos (OL L 180, 2013, p. 60; toliau – Procedūrų direktyva).

145| 2013 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2013/33/ES, kuria nustatomos normos dėl tarptautinės apsaugos prašytojų priėmimo (OL L 180, 2013, p. 96; toliau – Priėmimo direktyva).

146| 2013 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 604/2013, kuriuo išdėstomi valstybės narės, atsakingos už trečiosios šalies piliečio arba asmens be pilietybės vienoje iš valstybių narių pateikto tarptautinės apsaugos prašymo nagrinėjimą, nustatymo kriterijai ir mechanizmai (OL L 180, 2013, p. 31; toliau – reglamentas „Dublinas III“).

2021 m. lapkričio 16 d. Teisingumo Teismo (didžioji kolegija) sprendimas *Komisija / Vengrija (Prieglobsčio prašytojams teikiamos pagalbos kriminalizavimas)* (C-821/19, EU:C:2021:930)

2018 m. Vengrija iš dalies pakeitė tam tikrus įstatymus dėl priemonių prieš neteisėtą imigraciją ir priėmė, be kita ko, nuostatas, kuriomis, pirma, buvo įtrauktas naujas prieglobsčio prašymų nepriimtinumo pagrindas ir, antra, priskirta prie nusikalstamų veikų organizavimo veikla, kuria siekiama palengvinti prieglobsčio prašymų pateikimą asmenims, neturintiems teisės į prieglobstį pagal Vengrijos teisę, taip pat nustatė judėjimo laisvės apribojimus, taikomus asmenims, kurie įtariami padarę tokią nusikalstamą veiką.

Manydama, kad priėmusi šias nuostatas Vengrija neįvykdė įsipareigojimų pagal Procedūrų ir Priėmimo direktyvas, Europos Komisija Teisingumo Teisme pareiškė ieškinį dėl įsipareigojimų neįvykdymo.

Teisingumo Teismas, posėdžiaudamas didžiosios kolegijos sudėties, iš esmės patenkino Komisijos ieškinį.

Teisingumo Teismo vertinimas

Pirmiausia Teisingumo Teismas nusprendė, kad Vengrija neįvykdė įsipareigojimų pagal Procedūrų direktyvą[147], leidusi atmesti kaip nepriimtiną tarptautinės apsaugos prašymą motyvuojant tuo, kad prašytojas atvyko į jos teritoriją per valstybę, kurioje jis nėra persekiojamas ar jam nekyla didelės žalos pavojus arba kurioje užtikrinamas tinkamas apsaugos lygis. Procedūrų direktyvoje[148] pateikiamas išsamus atvejų, kai valstybės narės gali pripažinti, kad tarptautinės apsaugos prašymas yra nepriimtinas, sąrašas. Tačiau Vengrijos teisės normose įtvirtintas nepriimtinumo pagrindas neatitinka nė vienos iš šių situacijų[149].

Antra, Teisingumo Teismas nusprendė, kad Vengrija neįvykdė įsipareigojimų pagal Procedūrų[150] ir Priėmimo[151] direktyvas, kai savo nacionalinėje teisėje nustatė baudžiamąją atsakomybę už bet kurio asmens, kuris vykdydamas organizavimo veiklą padeda jos teritorijoje paprašyti prieglobsčio arba pateikti prieglobsčio prašymą, veiksmus, kai be jokių pagrįstų abejonių gali būti įrodyta, kad šis asmuo žinojo, jog šis prašymas negali būti patenkintas pagal šią teisę.

Tam, kad padarytų šią išvadą, Teisingumo Teismas išnagrinėjo, pirma, ar Vengrijos teisės normos, kuriose numatyta ši nusikalstama veika, yra teisių, kylančių iš Procedūrų ir Priėmimo direktyvų, apribojimas, ir, antra, ar šis apribojimas gali būti pateisinamas atsižvelgiant į Sąjungos teisę.

Pirma, patikrinęs, ar tam tikra Procedūrų ir Priėmimo direktyvose nurodyta veikla, kuria teikiama pagalba tarptautinės apsaugos prašytojams, patenka į Vengrijos teisės normų taikymo sritį, Teisingumo Teismas konstatavo, kad ji yra šiose direktyvose įtvirtintų teisių apribojimas. Konkrečiau kalbant, nurodytina, kad

147| Procedūrų direktyvos 33 straipsnio 2 dalis, kurioje išvardyti atvejai, kai valstybės narės gali laikyti tarptautinės apsaugos prašymą nepriimtinu.

148| Procedūrų direktyvos 33 straipsnio 2 dalis.

149| Žr. 2020 m. gegužės 14 d. Sprendimą ***Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság Dél-alföldi Regionális Igazgatóság*** (C-924/19 PPU ir C-925/19 PPU, EU:C:2020:367, 149, 151 ir 161–164 punktai).

150| Procedūrų direktyvos 8 straipsnio 2 dalis dėl prašytojams patariančių ir juos konsultuojančių organizacijų ir asmenų galimybės su jais susitikti ir šios direktyvos 22 straipsnio 1 dalis, susijusios su teise į teisinę pagalbą ir atstovavimą visais procedūros etapais.

151| Priėmimo direktyvos 10 straipsnio 4 dalis dėl, be kita ko, patarėjų teisės klausimais, konsultantų ir asmenų, atstovaujančių nevyriausybinėms organizacijoms, galimybės patekti į sulaikymo centrą.

šiomis teisės normomis ribojamos, pirma, teisė susitikti su tarptautinės apsaugos prašytojais ir teisė bendrauti su jais[152] ir, antra, prieglobsčio prašytojui užtikrinamos teisės turėti galimybę savo lėšomis konsultuotis su patarėju teisės klausimais ar kitu patarėju veiksmingumas[153].

Antra, Teisingumo Teismas manė, kad tokio apribojimo negali pateisinti Vengrijos teisės aktų leidėjo nurodyti tikslai, t. y. kova su pagalba, teikiama siekiant piktnaudžiauti prieglobsčio procedūra, ir pagalba neteisėtai imigracijai, kai pasitelkiamas klaidinimas.

Dėl pirmojo tikslo Teisingumo Teismas pažymėjo, kad Vengrijos teisės normose taip pat baudžiama už veiksmus, kurie negali būti laikomi sukčiavimu ar piktnaudžiavimu. Iš tiesų, kai tik galima įrodyti, kad atitinkamas asmuo žinojo, jog individas, kuriam padėjo, negalėjo įgyti pabėgėlio statuso pagal Vengrijos teisę, už bet kokią vykdant organizavimo veiklą teikiamą pagalbą siekiant palengvinti paprašyti prieglobsčio ar pateikti prieglobsčio prašymą gali būti baudžiama baudžiamąja tvarka, net jei ši pagalba teikiama laikantis procedūrinių taisyklių ir nesiekiant suklaidinti sprendžiančiosios institucijos.

Taigi visų pirma baudžiamasis persekiojimas gresia tam, kas padeda paprašyti prieglobsčio ar pateikti prieglobsčio prašymą, nors žino, kad šis prašymas negali būti patenkintas pagal Vengrijos teisės normas, tačiau mano, kad šios normos prieštarauja, be kita ko, Sąjungos teisei. Taigi tokie prašytojai gali negauti pagalbos, kuri jiems leistų vėlesniame šios prieglobsčio suteikimo procedūros etape ginčyti jų situacijai taikytinų nacionalinės teisės normų teisėtumą, atsižvelgiant, be kita ko, į Sąjungos teisę.

Be to, pagal šias teisės normas baudžiama už asmeniui teikiamą pagalbą siekiant paprašyti prieglobsčio arba pateikti prieglobsčio prašymą Vengrijoje, jeigu jis nebuvo persekiojamas ir jam nekilo persekiojimo pavojus bent vienoje valstybėje, per kurią jis keliavo tranzitu prieš atvykdamas į Vengriją. Tačiau pagal Procedūrų direktyvą draudžiama atmesti prieglobsčio prašymą kaip nepriimtiną dėl šios priežasties. Todėl tokia pagalba jokiu būdu negali būti prilyginta sukčiavimui ar piktnaudžiavimui.

Galiausiai dėl to, kad pagal tas teisės normas neatmetama galimybė, jog asmuo gali būti nuteistas baudžiamąja tvarka, jei gali būti konkrečiai įrodyta, kad jis negalėjo nežinoti, jog prašytojas, kuriam padėjo, neatitinka prieglobsčio suteikimo sąlygų, Teisingumo Teismas pažymėjo, kad asmenys, norintys teikti tokią pagalbą, jau nuo prieglobsčio paprašymo ar prieglobsčio prašymo pateikimo momento privalo išnagrinėti, ar toks prašymas gali būti patenkintas pagal Vengrijos teisę. Tačiau, viena vertus, iš šių asmenų negalima tikėtis tokios kontrolės, juo labiau kad prašytojams gali būti sunku šiame etape pateikti reikšmingas aplinkybes, leidžiančias jiems gauti pabėgėlio statusą. Kita vertus, dėl to, kad atitinkamiems asmenims gali būti taikoma ypač griežta baudžiamoji sankcija, t. y. laisvės atėmimas, tiktai todėl, kad jie negalėjo nežinoti, jog prieglobsčio prašymas bus atmestas, kyla abejonių dėl bet kokios pagalbos, skirtos tam, kad būtų įvykdyti šie du esminiai prieglobsčio suteikimo procedūros etapai, teisėtumo. Taigi šios teisės normos gali labai atgrasyti bet kurį asmenį, norintį teikti pagalbą šiais procedūros etapais, nors tokia pagalba siekiama tik suteikti galimybę trečiosios šalies piliečiui pasinaudoti pagrindine teise prašyti prieglobsčio valstybėje narėje, ir jomis viršijama tai, kas būtina tikslui kovoti su sukčiavimu ar piktnaudžiavimu pasiekti.

Dėl antrojo Vengrijos teisės normomis siekiamo tikslo Teisingumo Teismas konstatavo, kad pagalbos teikimas siekiant paprašyti prieglobsčio arba pateikti prieglobsčio prašymą valstybėje narėje negali būti laikomas veikla, padedančia trečiosios šalies piliečiui neteisėtai atvykti į šios valstybės narės teritoriją ar joje gyventi, todėl Vengrijos teisės normose nustatytas veikos baudžiamumas nėra tinkama priemonė tokiam tikslui pasiekti.

152| Šios teisės pripažįstamos asmenims ar organizacijoms, teikiantiems pagalbą tarptautinės apsaugos prašytojams pagal Procedūrų direktyvos 8 straipsnio 2 dalį ir Priėmimo direktyvos 10 straipsnio 4 dalį.

153| Ši teisė užtikrinama Procedūrų direktyvos 22 straipsnio 1 dalyje.

Galiausiai Teisingumo Teismas nusprendė, kad Vengrija neįvykdė įsipareigojimų pagal Procedūrų[154] ir Priėmimo[155] direktyvas, nes atėmė teisę artintis prie jos išorės sienų bet kuriam asmeniui, kuris, kaip įtariama, vykdydamas organizavimo veiklą padėjo paprašyti prieglobsčio arba pateikti prieglobsčio prašymą jos teritorijoje, kai be jokių pagrįstų abejonių gali būti įrodyta, kad tas asmuo žinojo, jog šis prašymas negali būti patenkintas. Šiomis teisės normomis iš tiesų ribojamos pagal minėtas direktyvas užtikrinamos teisės, kai atitinkamas asmuo įtariamas padaręs nusikalstamą veiką, nes teikė pagalbą minėtomis aplinkybėmis, nors tokių veiksmų kriminalizavimas prieštarauja Sąjungos teisei. Tuo remiantis darytina išvada, kad toks apribojimas negali būti pagrįstai pateisinamas pagal šią teisę.

2021 m. lapkričio 9 d. Teisingumo Teismo (didžioji kolegija) sprendimas *Bundesrepublik Deutschland (Šeimos vienovės išsaugojimas)* (C-91/20, EU:C:2021:898)

Ieškovė pagrindinėje byloje LW, turinti Tuniso pilietybę, gimė 2017 m. Vokietijoje, jos motina tunisietė, kurios prieglobsčio prašymas buvo atmestas, o tėvas – siras, kuriam pabėgėlio statusas suteiktas 2015 m. LW vardu pateiktas prieglobsčio prašymas *Bundesamt für Migration und Flüchtlinge* (Federalinė migracijos ir pabėgėlių tarnyba, Vokietija) sprendimu buvo atmestas.

Nepatenkinus skundo dėl šio sprendimo, LW pateikė kasacinį skundą dėl šio teismo sprendimo prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui – *Bundesverwaltungsgericht* (Federalinis vyriausiasis administracinis teismas, Vokietija).

Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažymėjo, kad LW negali reikalauti suteikti pabėgėlio statuso, remdamasi savarankiška teise. Jai veiksminga apsauga gali būti suteikta Tuniso Respublikoje, kurios pilietė ji yra. Vis dėlto LW atitinka nacionalinėje teisėje[156] numatytas sąlygas, kuriomis pabėgėlio statusas kaip išvestinė teisė pabėgėlių šeimos apsaugos tikslais pripažįstamas kaip vieno iš tėvų, kuriam buvo suteiktas šis statusas, nepilnamečiam vaikui. Pagal šiuos teisės aktus pabėgėlio statusą taip pat reikėtų suteikti Vokietijoje gimusiam vaikui, kuris per kitą iš tėvų turi trečiosios šalies, kurios teritorijoje jam nekyla persekiojimo pavojus, pilietybę.

Abejodamas, ar toks Vokietijos teisės aiškinimas suderinamas su Direktyva 2011/95[157], prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas sustabdė bylos nagrinėjimą ir paprašė Teisingumo Teismo išaiškinti šios direktyvos 3 straipsnį[158] ir 23 straipsnio 2 dalį[159]. Savo sprendime Teisingumo Teismas (didžioji kolegija)

154| Procedūrų direktyvos 8 straipsnio 2 dalis, 12 straipsnio 1 dalies c punktas ir 22 straipsnio 1 dalis.

155| Priėmimo direktyvos 10 straipsnio 4 dalis.

156| Šiuo atveju pagrindinėje byloje taikytinos redakcijos *Asylgesetz* (Prieglobsčio įstatymas) 26 straipsnio 2 ir 5 dalys. Šiose kartu taikomose nuostatose numatyta, kad nepilnamečiui nesusituokusiam pripažinto pabėgėlio vaikui jo prašymu suteikiama tarptautinė apsauga, kai vieno iš tėvų statusas yra įgytas galutinai.

157| 2011 m. gruodžio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2011/95/ES dėl trečiųjų šalių piliečių ar asmenų be pilietybės priskyrimo prie tarptautinės apsaugos gavėjų, vienodo statuso pabėgėliams arba papildomą apsaugą galintiems gauti asmenims ir suteikiamos apsaugos pobūdžio reikalavimų (OL L 337, 2011, p. 9; toliau – direktyva „Priskyrimas II“)).

158| Šioje nuostatoje numatyta, kad valstybės narės gali nustatyti palankesnius reikalavimus, skirtus nustatyti, kuris asmuo gali būti priskiriamas prie pabėgėlio ar papildomą apsaugą galinčio gauti asmens, ir tarptautinės apsaugos pobūdžiui, jei tie reikalavimai yra suderinami su šia direktyva.

159| Šioje nuostatoje, kuria siekiama užtikrinti asmens, kuriam suteikta tarptautinė apsauga, šeimos vienovės išsaugojimą, kai jo šeimos nariai asmeniškai netenkina tokiai apsaugai keliamų reikalavimų, numatomas tam tikrų statuso gavėjui suteiktų lengvatų taikymo išplėtimas minėtiems šeimos nariams.

atsakė, kad pagal šias nuostatas valstybei narei nedraudžiama, remiantis palankesnėmis nacionalinėmis nuostatomis, pabėgėlio statusą kaip išvestinę teisę šeimos vienovės išsaugojimo tikslais suteikti trečiosios šalies piliečio, kuriam pabėgėlio statusas suteiktas pagal šioje direktyvoje nustatytą sistemą, nepilnamečiam vaikui, taip pat ir tuo atveju, jeigu šis vaikas gimė šios valstybės narės teritorijoje ir per kitą iš tėvų turi kitos trečiosios šalies, kurios teritorijoje jam nekyla pavojaus būti persekiojamam, pilietybę. Vis dėlto tokių nacionalinės teisės nuostatų suderinamumas su direktyva „Priskyrimas II“ reiškia, kad vaikui netaikomas šioje direktyvoje nurodytas nesuteikimo pagrindas ir kad dėl savo pilietybės ar kito asmens teisinį statusą apibūdinančio požymio jis neturi teisės į geresnį požiūrį šioje valstybėje narėje, palyginti su tuo, kuris kyla iš suteikto pabėgėlio statuso.

Teisingumo Teismo vertinimas

Pirma, Teisingumo Teismas konstatavo, kad vaikas, esantis tokioje padėtyje, kaip nagrinėjama pagrindinėje byloje, neatitinka reikalavimų, kad jam asmeniškai būtų suteiktas pabėgėlio statusas pagal direktyvoje „Priskyrimas II“ nustatytą sistemą.

Iš šios direktyvos matyti, jog tam, kad asmuo būtų pripažintas pabėgėliu, turi būti įvykdytos dvi sąlygos, susijusios, pirma, su persekiojimo baime ir, antra, su apsaugos nuo trečiosios šalies, kurios pilietis suinteresuotasis asmuo yra, persekiojimo nebuvimu. LW galėtų naudotis veiksminga apsauga Tunise. Šiomis aplinkybėmis Teisingumo Teismas priminė, kad pagal direktyvoje „Priskyrimas II“ įtvirtintą sistemą tarptautinės apsaugos prašymas negali būti patenkintas individualiai vien dėl to, kad prašytojo šeimos narys patiria pagrįstą baimę būti persekiojamas arba jam gresia realus didelės žalos pavojus, jei nustatyta, kad, nepaisant jo ryšio su šiuo šeimos nariu ir dėl jo kylančio ypatingo pažeidžiamumo, jam pačiam nekyla persekiojimo ar didelės žalos grėsmių[160].

Antra, Teisingumo Teismas pažymėjo, kad direktyvoje „Priskyrimas II“ nenumatyta, kad pabėgėlio statusas, kaip išvestinė teisė, būtų taikomas ir pabėgėlio šeimos nariams, kurie asmeniškai neatitinka šio statuso suteikimo sąlygų. Iš tiesų pagal šios direktyvos 23 straipsnį valstybės narės tik įpareigojamos pakeisti savo nacionalinę teisę taip, kad tokie šeimos nariai, kiek tai suderinama su jų asmeniniu teisiniu statusu, galėtų reikalauti tam tikrų lengvatų, įskaitant leidimo gyventi šalyje arba teisės įsidarbinti suteikimą, kuriomis siekiama išsaugoti šeimos vienovę. Tačiau valstybių narių pareiga numatyti galimybę pasinaudoti šiomis lengvatomis netaikoma tarptautinės apsaugos gavėjo vaikams, gimusiems priimančioje valstybėje narėje šeimoje, sukurtoje toje valstybėje.

Trečia, siekdamas nustatyti, ar valstybė narė vis dėlto gali taikyti pabėgėlio statusą kaip išvestinę teisę šeimos vienovės išsaugojimo tikslais vaikui, esančiam tokioje padėtyje, kaip LW, Teisingumo Teismas priminė, kad pagal direktyvos „Priskyrimas II“ 3 straipsnį valstybėms narėms leidžiama nustatyti palankesnius reikalavimus sprendžiant, kas atitinka pabėgėlio statuso suteikimo sąlygas, jei tie reikalavimai atitinka šios direktyvos nuostatas.

Su direktyva nesuderinami pirmiausia tokie nacionaliniai reikalavimai, pagal kuriuos leidžiama suteikti pabėgėlio statusą trečiųjų šalių piliečiams arba asmenims be pilietybės, kurių padėtis visiškai neatitinka tarptautinės apsaugos teikimo logikos[161]. Taigi pagrindinėje byloje nagrinėjami teisės aktai, kuriuose pabėgėlio šeimos vienovės išsaugojimo tikslais numatytas automatinio pabėgėlio statuso išplėtimo, suteikiant išvestinę

160| Žr. 2018 m. spalio 4 d. Sprendimą ***Ahmedbekova*** (C-652/16, EU:C:2018:801, 50 punktas).

161| Žr. 2018 m. spalio 4 d. Sprendimą ***Ahmedbekova*** (C-652/16, EU:C:2018:801, 71 punktas).

teisę, taikymas asmens, kuriam šis statusas suteiktas, nepilnamečiam vaikui, neatsižvelgiant į tai, ar tas vaikas asmeniškai tenkina tokio statuso suteikimo sąlygas, ar ne, taip pat ir tuo atveju, jeigu šis vaikas gimė priimančiojoje valstybėje narėje, atitinka tarptautinės apsaugos teikimo logiką.

Vis dėlto Teisingumo Teismas pažymėjo, kad gali būti atvejų, kai automatiškas pabėgėlio statuso išplėtimas, suteikiant išvestinę teisę, pabėgėlio šeimos vienovės išsaugojimo tikslais, nepaisant šios atitikties, būtų nesuderinamas su direktyva „Priskyrimas II“.

Taigi, viena vertus, šios direktyvos 3 straipsnyje numatyta išlyga draudžia, kad valstybė narė priimtų nuostatas, pagal kurias pabėgėlio statusas būtų suteiktas asmeniui, kuriam pagal šios direktyvos 12 straipsnio 2 dalį tokio statuso nesuteikiama. Taigi pagal pagrindinėje byloje nagrinėjamus nacionalinės teisės aktus tokiems asmenims pabėgėlio statusas nesuteikiamas.

Kita vertus, pagal direktyvos „Priskyrimas II“ 23 straipsnio 2 dalyje įtvirtintą išlygą tarptautinės apsaugos gavėjui suteiktų lengvatų taikymas negali būti išplėstas taip, kad apimtų jo šeimos narį, jeigu tai būtų nesuderinama su tokio šeimos nario asmeniniu teisiniu statusu. Teisingumo Teismas patikslino šios išlygos apimtį, kurios taip pat turi būti laikomasi, kai valstybė narė taiko pagal šios direktyvos 3 straipsnį nustatytus palankesnius reikalavimus, pagal kuriuos tarptautinės apsaugos gavėjui suteikto statuso taikymas automatiškai išplečiamas ir jo šeimos nariams, neatsižvelgiant į tai, ar įvykdytos šio statuso suteikimo sąlygos.

Su tarptautinės apsaugos gavėjo vaiko asmeniniu teisiniu statusu, kuris neatitinka šios apsaugos suteikimo sąlygų, būtų nesuderinama tai, jeigu direktyvos „Priskyrimas II“ 23 straipsnio 2 dalyje numatytos lengvatos arba šiam gavėjui suteiktas statusas būtų taikomi ir jam, jei šis vaikas turi priimančiosios valstybės narės arba kitos valstybės pilietybę, kuri, atsižvelgiant į visus jo asmeninį statusą apibūdinančius požymius, suteikia jam teisę į geresnį vertinimą šioje valstybėje narėje, palyginti su tuo, kuris kyla iš tokio išplėtimo. Tokiu direktyvos „Priskyrimas II“ 23 straipsnio 2 dalyje esančios išlygos aiškinimu atsižvelgiama į svarbiausius vaiko interesus, kurių paisant ši nuostata turi būti aiškinama ir taikoma.

Nagrinėjamu atveju neatrodo, kad LW dėl savo Tuniso pilietybės ar kito jos asmeninį teisinį statusą apibūdinančio požymio turėtų teisę į geresnį vertinimą Vokietijoje, palyginti su tuo, kuris kyla iš jos tėvui suteikto pabėgėlio statuso išplėtimo, suteikiant išvestinę teisę.

Galiausiai Teisingumo Teismas pažymėjo, kad palankesnių nacionalinės teisės nuostatų, kaip antai nagrinėjamų pagrindinėje byloje, taikymo esant tokiai situacijai, kaip LW, suderinamumas su direktyva „Priskyrimas II“ nepriklauso nuo to, ar ji ir jos tėvai gali įsikurti Tunise. Šios direktyvos 23 straipsniu, kuriuo siekiama leisti pabėgėliui pasinaudoti šio statuso suteikiamomis teisėmis išsaugant savo šeimos vienovę priimančiojoje valstybėje narėje, LW šeimos galimybė įsikurti Tunise negali pateisinti to, kad šios nuostatos 2 dalyje esanti išlyga būtų suprantama kaip draudžianti suteikti LW pabėgėlio statusą, nes toks aiškinimas reikštų, kad jos tėvas atsisako jam Vokietijoje suteiktos prieglobsčio teisės.

2021 m. gegužės 20 d. Teisingumo Teismo sprendimas L.R. *(Norvegijos atmestas prieglobsčio prašymas)* (C-8/20, EU:C:2021:404)

2008 m. Irano pilietis L.R. pateikė prieglobsčio prašymą Norvegijoje. Jo prašymas buvo atmestas ir jis buvo perduotas Irano institucijoms. 2014 m. L.R. pateikė naują prašymą Vokietijoje. Kadangi Norvegija taip pat taiko reglamentą „Dublinas III“, kuris leidžia nustatyti valstybę narę, atsakingą už tarptautinės apsaugos

prašymo nagrinėjimą[162], Vokietijos institucijos paprašė Norvegijos institucijų perimti savo žinion L.R. Vis dėlto Norvegijos institucijos atsisakė tai padaryti, teigdamos, kad Norvegija nebėra atsakinga už jo prašymą, remiantis reglamentu „Dublinas III“[163]. Vėliau Vokietijos institucijos atmetė prieglobsčio prašymą kaip nepriimtiną, teigdamos, kad tai yra „kartotinis prašymas“ ir kad esant tokiai prielaidai nebuvo įvykdytos naują prieglobsčio procedūrą pateisinančios sąlygos. L.R. apskundė šį sprendimą *Schleswig-Holsteinisches Verwaltungsgericht* (Šlėzvigo-Holšteino administracinis teismas, Vokietija).

Šiomis aplinkybėmis tas teismas nusprendė kreiptis į Teisingumo Teismą dėl sąvokos „paskesnis prašymas“, apibrėžtos Procedūrų direktyvoje[164], išaiškinimo. Iš tiesų valstybės narės gali atmesti paskesnį prašymą kaip nepriimtiną, kai jame nėra naujos informacijos arba naujų duomenų[165].

Šlėzvigo-Holšteino administracinis teismas manė, kad iš Procedūrų direktyvos aiškiai matyti, jog tarptautinės apsaugos prašymas negali būti laikomas „paskesniu prašymu“, jeigu pirmoji procedūra, kurios pagrindu buvo atmestas prašymas, vyko ne kitoje Sąjungos valstybėje narėje, o trečiojoje šalyje. Vis dėlto, jo teigimu, ši direktyva turi būti aiškinama plačiau, atsižvelgiant į Norvegijos dalyvavimą bendroje Europos prieglobsčio sistemoje pagal Sąjungos, Islandijos ir Norvegijos susitarimą, todėl valstybės narės neprivalo vykdyti pirmosios išsamios prieglobsčio procedūros, esant tokiai situacijai, kaip nagrinėjama pagrindinėje byloje.

Savo sprendime Teisingumo Teismas nepritarė tokiam vertinimui ir nusprendė, kad pagal Sąjungos teisę[166] draudžiamos valstybės narės teisės nuostatos, kuriose numatyta galimybė atmesti tarptautinės apsaugos prašymą kaip nepriimtiną dėl to, kad suinteresuotasis asmuo pateikė ankstesnį prašymą suteikti pabėgėlio statusą trečiojoje šalyje, įgyvendinančioje reglamentą „Dublinas III“, remiantis Sąjungos, Islandijos ir Norvegijos susitarimu, ir kad šis prašymas buvo atmestas.

Teisingumo Teismo vertinimas

Teisingumo Teismas priminė, kad sąvoka „paskesnis prašymas“ Procedūrų direktyvoje apibrėžta kaip „vėlesnis tarptautinės apsaugos prašymas, [pateiktas] priėmus galutinį sprendimą dėl ankstesnio prašymo“[167]. Iš šios direktyvos[168] aiškiai matyti, kad, pirma, trečiajai šaliai pateiktas prašymas negali būti laikomas „tarptautinės apsaugos prašymu“ ir, antra, trečiosios šalies priimtas sprendimas nepatenka į „galutinio sprendimo“ apibrėžtį. Taigi tai, kad yra ankstesnis trečiosios šalies sprendimas atmesti prašymą suteikti pabėgėlio statusą, neleidžia suinteresuotojo asmens tarptautinės apsaugos prašymo, pateikto valstybei narei po to, kai buvo priimtas šis ankstesnis sprendimas, laikyti „paskesniu prašymu“.

162| Pagal Susitarimą tarp Europos [b]endrijos ir Islandijos Respublikos bei Norvegijos Karalystės dėl valstybės, atsakingos už prieglobsčio prašymo, pateikto valstybėje narėje arba Islandijoje ar Norvegijoje, nagrinėjimą, nustatymo kriterijų ir mechanizmų (OL L 93, 2001, p. 40; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 4 t., p. 78; toliau – Sąjungos, Islandijos ir Norvegijos susitarimas).

163| Žr. reglamento „Dublinas III“ 19 straipsnio 3 dalį.

164| Procedūrų direktyvos 2 straipsnio q punktas.

165| Žr. Procedūrų direktyvos 33 straipsnio 2 dalies d punktą.

166| Tiksliau tariant, Procedūrų direktyvos 33 straipsnio 2 dalies d punktas, siejamas su jos 2 straipsnio q punktu.

167| Procedūrų direktyvos 2 straipsnio q punktas.

168| Procedūrų direktyvos 2 straipsnio b ir e punktai.

Teisingumo Teismas pridūrė, kad šiuo klausimu Sąjungos, Islandijos ir Norvegijos susitarimo buvimas neturi reikšmės. Iš tiesų, nors pagal šį susitarimą Norvegija įgyvendina tam tikras reglamento „Dublinas III“ nuostatas, kitaip yra direktyvos „Priskyrimas II“ arba Procedūrų direktyvos nuostatų atveju. Taigi, esant tokiai situacijai, kaip nagrinėjama šioje byloje, valstybė narė, kuriai suinteresuotasis asmuo pateikė naują tarptautinės apsaugos prašymą, prireikus gali prašyti Norvegijos perimti savo žinion suinteresuotąjį. Vis dėlto, kai perėmimas neįmanomas arba neįvyksta, atitinkama valstybė narė neturi teisės manyti, kad naujas tarptautinės apsaugos prašymas yra „paskesnis prašymas“, kurį prireikus galima pripažinti nepriimtinu. Be kita ko, darant prielaidą, kad Norvegijos prieglobsčio sistemoje numatytas prieglobsčio prašytojų apsaugos lygis lygiavertis Sąjungos teisėje numatytam apsaugos lygiui, ši aplinkybė negali lemti kitokios išvados. Pirma, iš Procedūrų direktyvos nuostatų formuluotės aiškiai matyti, jog šiuo metu trečiosios šalies negalima prilyginti valstybei narei nagrinėjamo nepriimtinumo pagrindo taikymo tikslais. Antra, toks prilyginimas negali priklausyti nuo konkretaus prieglobsčio prašytojų apsaugos atitinkamoje trečiojoje šalyje lygio vertinimo, nes kiltų grėsmė teisiniam saugumui.

2021 m. sausio 20 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Secretary of State for the Home Department* (C-255/19, EU:C:2021:36)

OA yra Somalio pilietis, priklausantis mažumos klanui (*Reer Hamar*). 1990 metais jį ir jo sutuoktinę persekiojo daugumos klano karinė grupuotė (*Hawiye*). Dėl šio persekiojimo 2001 m. jie pabėgo iš Somalio, o OA sutuoktinei Jungtinėje Karalystėje buvo suteiktas pabėgėlio statusas. 2003 m. OA atvyko pas sutuoktinę ir taip pat įgijo pabėgėlio statusą kaip savo sutuoktinės išlaikomas asmuo.

Vis dėlto 2016 m. rugsėjo mėnesį *Secretary of State for the Home Department* (vidaus reikalų ministras, Jungtinė Karalystė) panaikino OA pabėgėlio statusą, motyvuodamas tuo, kad smulkieji klanai nebebuvo persekiojami ir kad valstybė užtikrina veiksmingą apsaugą. Remiantis Direktyva 2004/83[169] pabėgėlio statusas panaikinamas, kai šio statuso suteikimą pateisinusios aplinkybės išnyksta, o suinteresuotasis asmuo nebegali „atsisakyti naudotis savo pilietybės valstybės apsauga“[170]. OA apskundė šį sprendimą, kurį šiuo metu turi nagrinėti *Upper Tribunal (Immigration and Asylum Chamber)* (Aukštesnysis teismas, Imigracijos ir prieglobsčio bylų skyrius, Jungtinė Karalystė). Jis tvirtino, kad vis dar bijo būti persekiojamas ir kad Somalio valdžios institucijos negali jo apsaugoti. Be to, jis teigė, kad pakankamos „apsaugos“ buvimas kilmės šalyje negali būti nustatytas remiantis šeimos ar kitų jo klano narių, kurie yra privatūs, o ne valstybiniai subjektai, teikiama socialine ir finansine parama.

Šiomis aplinkybėmis nacionalinis teismas nusprendė kreiptis į Teisingumo Teismą, kad iš esmės nustatytų, ar privačių subjektų, kaip antai šeimos ar klano, užtikrinama socialinė ir finansinė parama gali leisti daryti išvadą, kad egzistuoja „apsauga“, kaip ji suprantama pagal Priskyrimo direktyvą, ir ar tokia parama yra reikšminga vertinant valstybės teikiamos apsaugos veiksmingumą ar prieinamumą arba siekiant nustatyti, ar vis dar egzistuoja pagrįsta persekiojimo baimė. Be to, tam teismui kilo klausimas, ar šios apsaugos nagrinėjimo kriterijai, taikomi analizuojant pabėgėlio statuso panaikinimą, yra tokie patys kaip ir kriterijai, taikomi suteikiant šį statusą.

169| 2004 m. balandžio 29 d. Tarybos direktyva 2004/83/EB dėl trečiųjų šalių piliečių ar asmenų be pilietybės priskyrimo pabėgėliams ar asmenims, kuriems reikalinga tarptautinė apsauga, jų statuso ir suteikiamos apsaugos pobūdžio būtiniausių standartų (OL L 304, 2004, p. 12; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 7 t., p. 96; toliau – direktyva „Priskyrimas I“). Nuo 2013 m. gruodžio 21 d. ši direktyva buvo panaikinta direktyva „Priskyrimas II“.

170| Žr. direktyvos „Priskyrimas I“ 11 straipsnio 1 dalies e punktą.

Teisingumo Teismo vertinimas

Pirma, Teisingumo Teismas nusprendė, kad direktyvos „Priskyrimas I“ nuostatose dėl pabėgėlio statuso panaikinimo numatyta „apsauga“ turi atitikti tuos pačius reikalavimus, kokie kyla iš nuostatų, susijusių su šio statuso suteikimu[171]. Šiuo klausimu Teisingumo Teismas pabrėžė simetriją tarp pabėgėlio statuso suteikimo ir panaikinimo. Iš tiesų direktyvoje „Priskyrimas I“ numatyta, kad pabėgėlio statusas prarandamas, kai nebėra tenkinamos šio statuso suteikimo sąlygos. Taigi aplinkybės, parodančios kilmės valstybės negalėjimą arba, atvirkščiai, galėjimą užtikrinti apsaugą nuo persekiojimo veiksmų, yra lemiamas vertinimo kriterijus, kuriuo remiantis suteikiamas arba prireikus simetriškai panaikinamas pabėgėlio statusas. Taigi toks panaikinimas reiškia, kad dėl pasikeitusių aplinkybių išnyko priežastys, dėl kurių buvo pripažintas pabėgėlio statusas.

Antra, Teisingumo Teismas nurodė, kad privačių subjektų, kaip antai trečiosios šalies piliečio šeimos ar klano, teikiama socialinė ir finansinė parama neatitinka direktyvoje „Priskyrimas I“ nustatytų apsaugos reikalavimų. Taigi ši parama nėra svarbi nei vertinant valstybės teikiamos apsaugos veiksmingumą ir prieinamumą[172], nei siekiant nustatyti, ar atitinkamas pilietis vis dar pagrįstai baiminasi būti persekiojamas[173].

Siekdamas padaryti tokią išvadą Teisingumo Teismas visų pirma pažymėjo, kad apsauga nuo persekiojimo veiksmų paprastai laikoma suteikta, jei valstybė ar didelę jos teritorijos dalį kontroliuojančios grupės ar organizacijos imasi pagrįstų priemonių užkirsti kelią tokiems veiksmams, visų pirma tada, kai turi veiksmingą teisminę sistemą, leidžiančią nustatyti tokius veiksmus, už juos persekioti ir bausti, o prašytojas turi galimybę pasinaudoti šia apsauga. Be to, Teisingumo Teismas priminė, jog tam, kad būtų pripažinti persekiojimo veiksmais, reikšmingų faktų pobūdis turi būti pakankamai rimtas ir jie dažni, kad sudarytų sunkų pagrindinių žmogaus teisių pažeidimą, arba tai turi būti įvairių pakankamai sunkių priemonių sankaupa, kuri veiktų asmenį panašiai kaip tokie pažeidimai. Teisingumo Teismo teigimu, paprasta šeimos ar klano socialinė ir finansinė parama savaime negali užkirsti kelio persekiojimo veiksmams arba už juos nubausti, todėl negali būti laikoma užtikrinančia būtiną apsaugą nuo šių veiksmų. Taip visų pirma yra todėl, kad tokios socialinės ir finansinės paramos tikslas yra ne atitinkamos trečiosios šalies piliečio apsaugos nuo tokių veiksmų užtikrinimas, bet jo įsikūrimas kilmės šalyje.

Taigi Teisingumo Teismas konstatavo, kad tokia socialinė ir finansinė parama nėra reikšminga vertinant valstybės teikiamos apsaugos veiksmingumą ir prieinamumą. Šiuo klausimu jis pažymėjo, kad ekonominiai sunkumai iš principo nepatenka į sąvoką „persekiojimas“[174], todėl parama, kuria siekiama pašalinti tokius sunkumus, neturėtų turėti įtakos vertinant, ar valstybės apsauga nuo persekiojimo veiksmų yra pakankama. Be to, Teisingumo Teismas pridūrė, kad net jei klanai, be tokios socialinės ir finansinės paramos, taip pat teikia su saugumu susijusią apsaugą, į šią apsaugą bet kuriuo atveju nebūtų galima atsižvelgti tikrinant, ar valstybės teikiama apsauga atitinka direktyvos „Priskyrimas I“ reikalavimus.

Galiausiai, Teisingumo Teismo teigimu, dėl suinteresuotojo asmens šeimos ar klano teikiamos socialinės ir finansinės paramos negalima atmesti galimybės, kad egzistuoja persekiojimo baimė, nepriklausomai nuo Priskyrimo direktyvoje numatytų apsaugos reikalavimų. Iš tiesų, pirma, baimės būti persekiojamam kilmės šalyje ir, antra, apsaugos nuo persekiojimo veiksmų nebuvimo sąlygos, pripažįstant pabėgėliu, yra glaudžiai susijusios. Todėl siekiant nustatyti, ar ši baimė yra pagrįsta, reikia atsižvelgti į apsaugos nuo tokių veiksmų

171| Žr. atitinkamai direktyvos „Priskyrimas I“ 11 straipsnio 1 dalies e punktą ir 2 straipsnio c punktą. Dėl nagrinėjamų reikalavimų žr. šios direktyvos 7 straipsnio 1 ir 2 dalis.

172| Žr. direktyvos „Priskyrimas I“ 7 straipsnio 1 dalies a punktą.

173| Žr. direktyvos „Priskyrimas I“ 11 straipsnio 1 dalies e punktą, siejamą su jos 2 straipsnio c punktu.

174| Žr. direktyvos „Priskyrimas I“ 9 straipsnį.

buvimą ar nebuvimą. Vis dėlto tokia apsauga leidžia daryti išvadą, kad nėra pagrįstos persekiojimo baimės, tik jeigu ji atitinka reikalavimus, kylančius iš Priskyrimo direktyvos[175]. Iš tiesų, kadangi persekiojimo baimės ir apsaugos nuo persekiojimo veiksmų sąlygos yra glaudžiai susijusios, jos negali būti nagrinėjamos remiantis atskiru apsaugos kriterijumi, o turi būti vertinamos atsižvelgiant į reikalavimus, numatytus šioje direktyvoje. Teisingumo Teismo teigimu, aiškinimas, pagal kurį dėl šioje trečiojoje kilmės šalyje egzistuojančios apsaugos gali būti pašalinta pagrįsta baimė būti persekiojamam, net jei tokia apsauga neatitinka šių reikalavimų, gali prieštarauti minėtoje direktyvoje nustatytiems būtiniausiems reikalavimams.

2. Imigracijos politika

2021 m. sausio 14 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Nelydimo nepilnamečio grąžinimas)* (C-441/19, EU:C:2021:9)

2017 m. birželio mėn. TQ, nelydimas nepilnametis, kuriam tuomet buvo suėję 15 metų ir keturi mėnesiai, Nyderlanduose pateikė prašymą išduoti leidimą laikinai gyventi šalyje kaip pabėgėliui. Prašyme TQ nurodė, kad gimė 2002 m. Gvinėjoje. Mirus tetai, pas kurią gyveno Siera Leonėje, TQ atvyko į Europą. Amsterdame (Nyderlandai) jis tapo prekybos žmonėmis ir seksualinio išnaudojimo auka, dėl to dabar kenčia nuo sunkių psichinių sutrikimų. 2018 m. kovo mėn. *Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid* (teisingumo ir saugumo valstybės sekretorius, Nyderlandai) (toliau – valstybės sekretorius) *ex officio* nusprendė, kad TQ negalėjo būti išduotas leidimas laikinai gyventi šalyje, o prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodė, kad TQ negali gauti nei pabėgėlio statuso, nei papildomos apsaugos. Pagal Nyderlandų teisę valstybės sekretoriaus sprendimas prilygsta sprendimui grąžinti.

2018 m. balandžio mėn. TQ prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiame teisme pateikė skundą dėl šio sprendimo, jame, be kita ko, teigė, kad nežino, kur gyvena jo tėvai, kad grįžęs negalės jų atpažinti, kad nepažįsta jokio kito savo šeimos nario ir net nežino, ar jų iš viso yra.

Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas paaiškino, kad Nyderlandų teisės aktuose nustatomas skirtingas vertinimas dėl nelydimo nepilnamečio amžiaus. Kiek tai susiję su nelydimais nepilnamečiais, kurie prieglobsčio prašymo pateikimo momentu yra jaunesni nei 15 metų, prieš priimant sprendimą dėl šio prašymo atliekamas Direktyvos 2008/115[176] 10 straipsnyje numatytas tyrimas dėl tinkamo priėmimo valstybėje, į kurią asmuo grąžinamas, – nesant tokio priėmimo, šiems nepilnamečiams išduodamas įprastas leidimas gyventi šalyje. Dėl nepilnamečių, kuriems prieglobsčio prašymo pateikimo momentu yra suėję bent 15 metų, kaip antai TQ, tokio tyrimo neatliekama – Nyderlandų institucijos, atrodo, laukia, kol atitinkamiems nepilnamečiams sueis 18 metų, kad paskui būtų galima vykdyti sprendimą grąžinti. Todėl laikotarpiu nuo prašymo suteikti prieglobstį iki pilnametystės nelydimo nepilnamečio, kuriam yra suėję bent 15 metų, buvimas Nyderlanduose yra neteisėtas, tačiau toleruojamas.

Šiomis aplinkybėmis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nusprendė pateikti Teisingumo Teismui klausimą dėl Nyderlandų teisės aktuose nustatyto skirtingo vyresnių nei 15 metų ir jaunesnių nei 15 metų nelydimų nepilnamečių vertinimo atitikties Sąjungos teisei.

175| Žr., be kita ko, direktyvos „Priskyrimas I“ 7 straipsnio 2 dalį.

176| 2008 m. gruodžio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2008/115/EB dėl bendrų nelegaliai esančių trečiųjų šalių piliečių grąžinimo standartų ir tvarkos valstybėse narėse (OL L 348, 2008, p. 98; toliau – Grąžinimo direktyva).

Teisingumo Teismo vertinimas

Teisingumo Teismas nusprendė, kad, kai valstybė narė ketina priimti sprendimą grąžinti nelydimą nepilnametį pagal Grąžinimo direktyvą, ji visuose procedūros etapuose būtinai turi atsižvelgti į vaiko interesus[177], o tai reiškia – atlikti bendrą ir išsamų šio nelydimo nepilnamečio padėties vertinimą. Teisingumo Teismo manymu, jeigu atitinkama valstybė narė priima sprendimą grąžinti prieš tai neįsitikinusi, ar atitinkamas nelydimas nepilnametis bus tinkamai priimtas valstybėje, į kurią grąžinamas, tai reiškia, kad šis nepilnametis, nors dėl jo buvo priimtas sprendimas grąžinti, negalės būti išsiųstas tuo atveju, kai bus neužtikrintas tinkamas priėmimas. Toks nepilnametis atsidurtų didelio netikrumo būsenoje dėl savo teisinio statuso ir ateities, ypač kiek tai susiję su jo mokymusi, ryšiu su priimančiąja šeima ar galimybe likti atitinkamoje valstybėje narėje, o tai prieštarautų reikalavimui apsaugoti vaiko interesus visuose procedūros etapuose. Iš to matyti, kad, nesant tokio priėmimo, dėl tokio nepilnamečio negali būti priimtas sprendimas grąžinti.

Šiomis aplinkybėmis Teisingumo Teismas pažymėjo, kad atitinkamo nelydimo nepilnamečio amžius yra tik viena iš aplinkybių, siekiant patikrinti, ar yra tinkamas priėmimas valstybėje, į kurią asmuo grąžinamas, ir nustatyti, ar atsižvelgiant į vaiko interesus reikia nepriimti sprendimo grąžinti šį nepilnametį. Todėl valstybė narė negali nustatyti skirtingo nelydimų nepilnamečių vertinimo remdamasi vieninteliu amžiaus kriterijumi, kad patikrintų, ar užtikrinamas toks priėmimas.

Teisingumo Teismas taip pat nusprendė, kad, atsižvelgiant į tai, jog valstybės narės įpareigojamos priimti sprendimą grąžinti dėl kiekvieno trečiosios šalies piliečio, neteisėtai esančio jų teritorijoje[178], ir vykdyti jo išsiuntimą[179] per trumpiausią terminą, pagal Grąžinimo direktyvą draudžiama, kad valstybė narė, priėmusi sprendimą grąžinti dėl nelydimo nepilnamečio ir įsitikinusi, kad valstybėje, į kurią jis grąžinamas, užtikrinamas tinkamas priėmimas, paskui nesiimtų išsiuntimo priemonių, kol jam sukaks 18 metų. Tokiu atveju atitinkamas nepilnametis turi būti išsiųstas iš atitinkamos valstybės narės teritorijos, nebent jo padėtis pasikeistų. Šiuo pastaruoju klausimu Teisingumo Teismas paskelbė, kad tuo atveju, kai atitinkamam nelydimam nepilnamečiui jo išsiuntimo etape valstybėje, į kurią asmuo grąžinamas, nėra užtikrinamas tinkamas priėmimas, atitinkama valstybė narė negali įvykdyti sprendimo grąžinti.

2021 m. vasario 24 d. *Teisingumo Teismo sprendimas M ir kt. (Perdavimas valstybei narei)* (C-673/19, EU:C:2021:127)

Trys trečiųjų šalių piliečiai M, A ir T pateikė tarptautinės apsaugos prašymus Nyderlanduose, nors jiems jau buvo suteiktas pabėgėlio statusas kitose valstybėse narėse, t. y. atitinkamai Bulgarijoje, Ispanijoje ir Vokietijoje. Dėl šios priežasties *Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid* (Teisingumo ir saugumo valstybės sekretorius, Nyderlandai) atmetė jų prašymus. Konstatavęs, kad jie Nyderlandų teritorijoje yra neteisėtai, jis nurodė jiems nedelsiant grįžti į šias valstybes nares. Kadangi suinteresuotieji asmenys nepakluso, jie buvo sulaikyti, o vėliau priverstinai perduoti atitinkamoms valstybėms narėms.

177| Žr. Grąžinimo direktyvos 5 straipsnio a punktą.

178| Žr. Grąžinimo direktyvos 6 straipsnio 1 dalį.

179| Žr. Grąžinimo direktyvos 8 straipsnį.

M, A ir T pateikė skundus *rechtbank Den Haag* (Hagos teismas, Nyderlandai). Jie tvirtino, kad jų sulaikymas buvo neteisėtas, nes prieš sulaikant nepriimtas sprendimas grąžinti, kaip jis suprantamas pagal Grąžinimo direktyvą. Taigi jie prašė atlyginti dėl to sulaikymo padarytą žalą. M ir A skundai buvo atmesti, o T laimėjo bylą. Tada M ir A pateikė apeliacinį skundą *Raad van State* (Valstybės Taryba, Nyderlandai), o Teisingumo ir saugumo valstybės sekretorius tai padarė byloje prieš T.

Šiomis aplinkybėmis šis teismas nusprendė pateikti Teisingumo Teismui klausimą, ar pagal Grąžinimo direktyvą[180] draudžiama, kad valstybė narė sulaikytų jos teritorijoje neteisėtai esantį trečiosios šalies pilietį, siekdama priverstinai jį perduoti kitai valstybei narei, kurioje šiam piliečiui suteiktas pabėgėlio statusas, kai jis atsisakė paklusti jam duotam nurodymui vykti į šią kitą valstybę narę ir neįmanoma priimti sprendimo jį grąžinti. Savo sprendime Teisingumo Teismas į šį klausimą atsakė neigiamai.

Teisingumo Teismo vertinimas

Prieš padarydamas tokią išvadą Teisingumo Teismas visų pirma priminė, kad taikant Grąžinimo direktyvą dėl kiekvieno šalyje neteisėtai esančio trečiosios šalies piliečio iš esmės turi būti priimtas sprendimas grąžinti[181]. Tame sprendime turi būti nurodyta trečioji šalis, į kurią suinteresuotasis asmuo turi būti išsiųstas, t. y. jo kilmės šalis, tranzito šalis arba kita trečioji šalis, į kurią šis trečiosios šalies pilietis savanoriškai nusprendžia grįžti ir į kurią jis būtų priimtas[182]. Nukrypstant nuo šios taisyklės, kai šalyje neteisėtai esantis trečiosios šalies pilietis turi leidimą gyventi kitoje valstybėje narėje, jam turi būti sudaroma galimybė nedelsiant vykti į tos valstybės narės teritoriją, užuot iš karto priimant sprendimą jį grąžinti[183]. Vis dėlto, kai šis pilietis atsisako išvykti į atitinkamą valstybę narę arba kai jo neatidėliotinas išvykimas yra būtinas viešosios tvarkos ar nacionalinio saugumo sumetimais, valstybė narė, kurioje jis yra neteisėtai, turi priimti sprendimą grąžinti.

Antra, Teisingumo Teismas pažymėjo, kad nagrinėjamu atveju Nyderlandų valdžios institucijoms teisiškai buvo neįmanoma priimti sprendimo grąžinti suinteresuotuosius asmenis po to, kai jie atsisakė vykti į valstybes nares, suteikusias jiems pabėgėlio statusą. Iš tiesų nė viena iš Grąžinimo direktyvoje[184] nurodytų trečiųjų šalių nagrinėjamu atveju negalėjo būti grąžinimo paskirties vieta. Konkrečiai tariant, dėl suinteresuotiesiems asmenims suteikto pabėgėlio statuso jie negali būti grąžinti į jų kilmės šalį dėl tikimybės pažeisti negrąžinimo principą. Šio principo, įtvirtinto Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijoje[185], turi laikytis valstybės narės, kai įgyvendina Grąžinimo direktyvą[186]. Be to, Teisingumo Teismas konstatavo, kad tokiomis aplinkybėmis jokia šioje direktyvoje numatyta norma ar procedūra neleidžia išsiųsti trečiųjų šalių piliečių, net jeigu jie valstybės narės teritorijoje yra neteisėtai.

Trečia, Teisingumo Teismas priminė, kad Grąžinimo direktyva nesiekiama suderinti visų valstybių narių teisės aktų, susijusių su užsieniečių buvimu. Konkrečiai tariant, šia direktyva nesiekiama nustatyti trečiosios šalies piliečio neteisėto buvimo trečiojoje šalyje, dėl kurio negali būti priimta jokio sprendimo grąžinti į trečiąją šalį, pasekmių, ypač kai šį negalėjimą lemia negrąžinimo principo taikymas, kaip yra šiuo atveju. Taigi, esant tokiai

180| Žr. konkrečiai Grąžinimo direktyvos 3, 4, 6 ir 15 straipsnius.

181| Žr. Grąžinimo direktyvos 6 straipsnio 1 dalį.

182| Žr. Grąžinimo direktyvos 3 straipsnio 3 punktą.

183| Žr. Grąžinimo direktyvos 6 straipsnio 2 dalį.

184| Žr. Grąžinimo direktyvos 3 straipsnio 3 punktą.

185| Žr. Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 18 straipsnį ir 19 straipsnio 2 dalį.

186| Žr. Grąžinimo direktyvos 5 straipsnį.

situacijai, valstybės narės sprendimo priverstinai perduoti šį pilietį į valstybę narę, kuri jam suteikė pabėgėlio statusą, nereglamentuoja minėtoje direktyvoje nustatyti bendri standartai ir tvarka. Tas sprendimas ne patenka į šios direktyvos taikymo sritį, o priklauso vien pirmosios valstybės narės kompetencijos, susijusios su neteisėta imigracija, įgyvendinimo sričiai. Tai atitinkamai galioja ir tokio piliečio sulaikymui, kurį nurodyta atlikti, siekiant užtikrinti jo perdavimą atitinkamai valstybei narei. Vis dėlto Teisingumo Teismas patikslino, kad vykdant šį priverstinį perdavimą ir sulaikymą turi būti paisoma pagrindinių teisių, visų pirma garantuojamų Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijoje[187], ir Konvencijos dėl pabėgėlių statuso[188].

IX. Teismų bendradarbiavimas baudžiamosiose bylose

Teismų bendradarbiavimo baudžiamosiose bylose klausimu reikia išskirti penkis sprendimus. Du sprendimai susiję su Europos arešto orderiu, jį reglamentuoja Pagrindų sprendimas 2002/584[189]. Trečiasis sprendimas susijęs su teise į informaciją baudžiamajame procese, išduodant Europos arešto orderį. Ketvirtasis sprendimas susijęs su teismo sprendimų baudžiamosiose bylose tarpusavio pripažinimu ir būtinybe atsižvelgti į valstybėse narėse priimtus apkaltinamuosius nuosprendžius iškėlus naują baudžiamąją bylą. Penktasis sprendimas susijęs su nusikaltimų priemonių ir pajamų iš nusikaltimų įšaldymo ir konfiskavimo Sąjungoje[190].

1. Europos arešto orderis

2021 m. kovo 17 d. Teisingumo Teismo sprendimas *JR (Arešto orderis – Trečiosios šalies, EEE narės, priimtas apkaltinamasis nuosprendis)* (C-488/19, EU:C:2021:206)

2014 m. Lietuvos pilietis JR Norvegijoje buvo nuteistas ir jam skirta laisvės atėmimo bausmė. Pagal dvišalį Norvegijos ir Lietuvos susitarimą[191] šis nuosprendis Lietuvoje buvo pripažintas ir paskelbtas vykdytinu, o JR buvo perduotas siekiant įvykdyti likusią jo bausmės dalį. 2016 m. lapkričio mėn. jam pritaikyta lygtinio

187| 1950 m. lapkričio 4 d. Romoje pasirašyta konvencija.

188| 1951 m. liepos 28 d. Ženevoje pasirašyta konvencija.

189| 2002 m. birželio 13 d. Tarybos pagrindų sprendimas 2002/584/TVR dėl Europos arešto orderio ir perdavimo tarp valstybių narių tvarkos (OL L 190, 2002, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 6 t., p. 34; toliau – Pagrindų sprendimas dėl EAO), iš dalies pakeistas 2009 m. vasario 26 d. Tarybos pamatiniu sprendimu 2009/299/TVR (OL L 81, 2009, p. 24).

190| Šiame skyriuje taip pat reikia išskirti 2021 m. spalio 6 d. Nuomonę 1/19 *(Stambulo konvencija)*, joje Teisingumo Teismas pareiškė nuomonę dėl Sąjungos kompetencijos pasirašyti Stambulo konvenciją dėl smurto prieš moteris ir smurto šeimoje prevencijos ir kovos su juo. Ši nuomonė aptariama XIX skyriaus 4 skirsnyje „Stambulo konvencija dėl smurto prieš moteris ir smurto šeimoje prevencijos ir kovos su juo“. 2021 m. lapkričio 23 d. Sprendimas *IS (Nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą neteisėtumas)* (C-564/19, EU:C:2021:949) susijęs, be kita ko, su valstybėms narėms tenkančių pareigų apimtimi, atsižvelgiant į teisę į vertimą žodžiu ir raštu baudžiamajame procese; jis pristatytas VI skyriaus 1 skirsnyje „Prašymas priimti prejudicinį sprendimą“.

191| 2011 m. balandžio 5 d. Lietuvos Respublikos ir Norvegijos Karalystės pasirašytas dvišalis susitarimas dėl nuosprendžių baudžiamosiose bylose, kuriais paskirtos laisvės atėmimo bausmės ar su laisvės atėmimu susijusios priemonės, pripažinimo ir vykdymo.

paleidimo priemonė, tačiau vėliau ji atšaukta ir nurodyta įvykdyti likusią jo bausmės dalį. Kadangi JR pabėgo į Airiją, Lietuvos valdžios institucijos dėl jo išdavė Europos arešto orderį. 2019 m. sausio mėn. JR buvo sulaikytas Airijoje.

High Court (Aukštasis teismas, Airija) JR ginčijo jo perdavimą Lietuvos valdžios institucijoms, remdamasis, pirma, tuo, kad tik Norvegija galėjo prašyti jo ekstradicijos, ir, antra, motyvu dėl EAO neprivalomo nevykdymo pagrindo, susijusio su ekstrateritoriniu nusikalstamos veikos pobūdžiu[192]. Jo nuomone, kadangi nusikalstama veika padaryta kitoje valstybėje (Norvegijoje) nei EAO išdavusioje valstybėje, Airija turėjo atsisakyti vykdyti orderį.

Šiomis aplinkybėmis *High Court* (Aukštasis teismas) kreipėsi į Teisingumo Teismą. Jam kilo klausimas dėl galimybės išduoti EAO siekiant įvykdyti trečiosios valstybės teismo skirtą bausmę, kuri pagal dvišalį susitarimą buvo pripažinta ir iš dalies įvykdyta išduodančiojoje valstybėje narėje. Jeigu į šį klausimą būtų atsakyta teigiamai, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas norėjo išsiaiškinti dėl kvalifikavimo kaip „ekstrateritorinės nusikalstamos veikos“, siekiant nustatyti, ar šioje byloje taikytinas atitinkamas neprivalomo nevykdymo pagrindas.

Teisingumo Teismo vertinimas

Pirma, Teisingumo Teismas priminė, kad EAO turi būti grindžiamas nacionalinio teismo sprendimu, t. y. kitu sprendimu nei sprendimu išduoti EAO. Šiuo klausimu jis pažymėjo, kad trečiosios valstybės teismo priimtas apkaltinamasis nuosprendis, kuriuo skiriama laisvės atėmimo bausmė, savaime negali būti EAO pagrindas. Tačiau Teisingumo Teismas konstatavo, kad EAO gali būti grindžiamas išduodančiosios valstybės narės teismo aktu, kuriuo pripažįstamas toks nuosprendis ir jis tampa vykdytinas, su sąlyga, kad nagrinėjama laisvės atėmimo bausmė yra bent keturi mėnesiai.

Kad prieitų prie tokios išvados, Teisingumo Teismas visų pirma pažymėjo, kad tokie valstybės narės pripažinimo ir vykdymo aktai yra teismo sprendimai, kaip tai suprantama pagal Pagrindų sprendimą dėl EAO[193], nes jie buvo priimti siekiant įvykdyti apkaltinamąjį nuosprendį. Be to, kadangi šie aktai leidžia vykdyti nuosprendį toje pačioje valstybėje narėje, atsižvelgiant į konkretų atvejį, jie turi būti kvalifikuojami kaip „vykdytinas teismo sprendimas“ arba „vykdytinas sprendimas“. Galiausiai pagal Pagrindų sprendimą dėl EAO[194] tokie aktai patenka į jo taikymo sritį, jeigu nagrinėjamame apkaltinamajame nuosprendyje numatyta bent keturių mėnesių laisvės atėmimo bausmė. Nereikalaujama, kad vykdytina bausmė būtų grindžiama išduodančiosios valstybės narės ar kitos valstybės narės teismų priimtu nuosprendžiu.

Vis dėlto Teisingumo Teismas pridūrė, kad išduodančiosios valstybės narės teisminės institucijos privalo garantuoti, kad būtų laikomasi Europos arešto orderio sistemai, kiek tai susiję su procedūra ir pagrindinėmis teisėmis, būdingų reikalavimų. Tai reiškia, kad išduodančiosios valstybės narės teisėje turi būti numatyta teisminė kontrolė, leidžianti patikrinti, ar vykstant procesui, kuriam pasibaigus trečiojoje valstybėje buvo priimtas apkaltinamasis nuosprendis, buvo paisyta nuteisto asmens pagrindinių teisių. Tai visų pirma pasakytina apie pareigų, kylančių iš Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos (toliau – Chartija) 47 straipsnio (teisė į veiksmingą teisinę gynybą ir teisė kreiptis į nešališką teismą) ir jos 48 straipsnio (nekaltumo prezumpcija ir teisė į gynybą), paisymą.

192| Šis pagrindas numatytas Pagrindų sprendimo dėl EAO 4 straipsnio 7 dalies b punkte.

193| Žr. Pagrindų sprendimo dėl EAO 1 straipsnio 1 dalį, 2 straipsnio 1 dalį ir 8 straipsnio 1 dalies c punktą.

194| Žr. Pagrindų sprendimo dėl EAO 1 straipsnio 1 dalį ir 2 straipsnio 1 dalį.

Antra, Teisingumo Teismas nusprendė, kad siekiant nustatyti, ar nusikalstama veika, už kurią trečiojoje valstybėje skirta bausmė ir vėliau išduotas EAO, buvo padaryta „už išduodančiosios valstybės teritorijos ribų“[195], reikia atsižvelgti ne į išduodančiosios valstybės narės, bet į šios trečiosios valstybės (šiuo atveju Norvegijos) baudžiamąją jurisdikciją.

Šiuo klausimu, viena vertus, Teisingumo Teismas nurodė, kad toks aiškinimas atitinka tikslą, kurio siekiama EAO neprivalomo nevykdymo pagrindu, susijusiu su nusikalstamos veikos ekstrateritoriniu pobūdžiu. Iš tiesų šis pagrindas leidžia išvengti įpareigojimo vykdyti EAO, išduoto siekiant įvykdyti bausmę, skirtą už nusikalstamą veiką, už kurią persekiojama pagal tarptautinę baudžiamąją teisę, platesnę už tą, kuri pripažinta pagal vykdančiosios valstybės teisę. Kita vertus, Teisingumo Teismas pažymėjo, kad priešingas aiškinimas pakenktų Pagrindų sprendime dėl EAO numatytų bendrųjų tikslų įgyvendinimui. Iš tiesų, jeigu vykdančioji valstybė galėtų atsisakyti perduoti, kai trečiosios valstybės teismo priimtą nuosprendį pripažino EAO išdavusi valstybė, toks atsisakymas ne tik galėtų pavėlinti bausmės vykdymą, bet ir nulemti tai, kad prašomas perduoti asmuo liktų nenubaustas. Be to, tai galėtų atgrasyti valstybes nares prašyti pripažinti teismo sprendimus ir, esant tokiai situacijai, kaip pagrindinėje byloje, paskatinti pripažintą nuosprendį vykdančią valstybę apriboti galimybę taikyti lygtinio paleidimo priemones.

2021 m. balandžio 29 d. Teisingumo Teismo sprendimas *X (Europos arešto orderis – „Ne bis in idem“)* (C-665/20 PPU, EU:C:2021:339)

2019 m. rugsėjo mėn. Vokietijos teisminės institucijos išdavė Europos arešto orderį (toliau – EAO) dėl X, kad būtų vykdomas jo baudžiamasis persekiojimas už 2012 m. padarytas veikas, nuo kurių nukentėjo jo sugyventinė ir jos dukra. 2020 m. kovo mėn. X buvo sulaikytas Nyderlanduose. Jis nesutiko būti perduotas šioms institucijoms ir tvirtino, kad už tas pačias veikas jau buvo patrauktas baudžiamojon atsakomybėn ir galutinai nuteistas Irane. Konkrečiai kalbant, jis buvo išteisintas dėl dalies šių veikų, o už kitas nuteistas laisvės atėmimo bausme, kurią beveik visą jau atliko, kol buvo atleistas nuo likusios bausmės. Šis atleidimas nuo bausmės suteiktas pagal bendrąją malonę, kurią neteisminė institucija, Irano aukščiausiasis vadovas, paskelbė 40-ųjų islamo revoliucijos metinių proga. X tvirtino, kad buvo anksčiau nuteistas Irane, todėl pagal *ne bis in idem* principą, įtvirtintą Pagrindų sprendimo dėl EAO 4 straipsnio 5 punkte, perkeltame į Nyderlandų teisę, draudžiama vykdyti dėl jo išduotą EAO.

Pagal šią nuostatą vykdančioji teisminė institucija gali atsisakyti vykdyti EAO, jeigu prašomam perduoti asmeniui trečiojoje šalyje dėl tos pačios veikos yra priimtas galutinis teismo sprendimas, jei, skyrus bausmę, ta bausmė yra atlikta arba tuo metu atliekama, arba pagal nuosprendį priėmusios šalies teisę nebegali būti atliekama. Šis vadinamasis „neprivalomojo nevykdymo pagrindas“ yra panašus į šio pagrindų sprendimo 3 straipsnio 2 punkte numatytą „privalomojo nevykdymo pagrindą“, tačiau pastarojoje nuostatoje kalbama ne apie „trečiojoje valstybėje“, o apie „valstybėje narėje“ priimtą teismo sprendimą.

Šiomis aplinkybėmis *Rechtbank Amsterdam* (Amsterdamo apylinkės teismas, Nyderlandai) nusprendė kreiptis į Teisingumo Teismą dėl pagrindų sprendimo 4 straipsnio 5 punkto išaiškinimo. Šiam teismui, į kurį kreiptasi, kad jis priimtų sprendimą dėl X perdavimo, kilo klausimų dėl tokiu atveju jo turimos diskrecijos, dėl šioje nuostatoje esančios sąvokos „ta pati veika“, nes Irano teismai aiškiai nepriėmė sprendimo dėl kai kurių veikų, kuriomis X kaltinamas Vokietijoje, ir dėl sąlygos, pagal kurią skirta bausmė turi būti „atlikta arba tuo metu atliekama, arba pagal nuosprendį priėmusios šalies teisę nebegali būti atliekama“, apimties.

195| Žr. Pagrindų sprendimo dėl EAO 4 straipsnio 7 dalies b punktą.

Skubos tvarka priimtame sprendime Teisingumo Teismas pirmiausia konstatavo, kad vykdančioji teisminė institucija turi turėti diskreciją nustatyti, ar reikia atsisakyti vykdyti EAO remiantis atitinkamu pagrindu. Sąvoka „ta pati veika“ turi būti aiškinama vienodai. Galiausiai tokiu atveju, kaip nagrinėjamas pagrindinėje byloje, su bausme susijusi sąlyga yra įvykdyta.

Teisingumo Teismo vertinimas

Pirma, Teisingumo Teismas priminė, kad Pagrindų sprendime išdėstyti EAO privalomojo nevykdymo pagrindai[196] ir jo neprivalomojo nevykdymo pagrindai[197], o dėl pastarųjų nurodė, kad valstybės narės gali perkelti šiuos pagrindus į savo vidaus teisę arba jų neperkelti. Vis dėlto nusprendusios perkelti šiuos neprivalomojo nevykdymo pagrindus į nacionalinę teisę valstybės narės negali numatyti, kad teisminės institucijos privalo automatiškai atsisakyti vykdyti bet kokį su jais susijusį EAO. Jos turi turėti diskreciją, leidžiančią joms išnagrinėti kiekvieną konkretų atvejį, atsižvelgiant į visas reikšmingas aplinkybes. Atėmus iš jų tokią galimybę, paprasta teisė atsisakyti vykdyti EAO taptų realia pareiga, nors toks atsisakymas yra išimtis, o EAO vykdymas – principinė taisyklė.

Teisingumo Teismas taip pat pabrėžė skirtumą nuo pagrindų sprendimo 3 straipsnio 2 punkte numatyto privalomojo nevykdymo pagrindo, kurį taikydama vykdančioji teisminė institucija, priešingai, neturi jokios diskrecijos. Tarpusavio pasitikėjimo ir tarpusavio pripažinimo principai, pagal kuriuos kiekviena valstybė narė turi pripažinti, kad visos kitos valstybės narės paiso Sąjungos teisės ir ypač pagrindinių teisių, automatiškai netaikomi trečiųjų šalių teismų priimtiems sprendimams. Taigi didelis valstybių narių tarpusavio pasitikėjimas baudžiamojo teisingumo sistema negali būti preziumuojamas trečiųjų šalių atžvilgiu. Dėl šios priežasties vykdančioji teisminė institucija turi turėti diskreciją.

Antra, Teisingumo Teismas nusprendė, kad pagrindų sprendimo 3 straipsnio 2 punkte ir 4 straipsnio 5 punkte vartojama sąvoka „ta pati veika“ turi būti aiškinama vienodai. Dėl nuoseklumo ir teisinio saugumo šioms vienodai suformuluotoms sąvokoms turi būti suteikta ta pati reikšmė. Teisingumo Teismas taip pat teigė, jog aplinkybė, kad 3 straipsnio 2 punkte nurodyti Sąjungoje priimti teismo sprendimai, o 4 straipsnio 5 punkte – trečiojoje šalyje priimti teismo sprendimai, savaime negali pateisinti to, kad šiai sąvokai būtų suteikta kitokia reikšmė.

Trečia, Teisingumo Teismas nusprendė, kad tokiu atveju, kaip nagrinėjamas pagrindinėje byloje, pagrindų sprendimo 4 straipsnio 5 punkte numatyta su bausmės atlikimu susijusi sąlyga yra įvykdyta. Šiuo aspektu Teisingumo Teismas pažymėjo, kad šiame straipsnyje bendrai kalbama apie „nuosprendį priėmusios šalies teisę“, tačiau nenurodoma priežastis, dėl kurios bausmė nebegali būti atliekama. Taigi iš esmės reikia pripažinti visas nuosprendį priėmusios šalies teisėje numatytas atleidimo nuo bausmės ar jos sumažinimo priemones, dėl kurių skirta sankcija nebegali būti vykdoma. Šiuo aspektu neturi įtakos veikos sunkumas, priemonę suteikusi institucija ir motyvai, dėl kurių ta priemonė patvirtinta, kai ji, pavyzdžiui, nepagrįsta objektyviais baudžiamosios politikos motyvais.

Vis dėlto Teisingumo Teismas pažymėjo, kad vykdančioji teisminė institucija, naudodamasi turima diskrecija, turi subalansuoti interesus, taikydama pagrindų sprendimo 4 straipsnio 5 punkte numatytą neprivalomojo nevykdymo pagrindą. Ji turi suderinti, viena vertus, nebaudžiamumo prevenciją ir kovą su nusikalstamumu ir,

196| Jie išvardyti Pagrindų sprendimo 3 straipsnyje.

197| Jie išvardyti Pagrindų sprendimo 4 ir 4a straipsniuose.

kita vertus, šių asmenų teisinio saugumo garantiją, paisydama viešosios valdžios institucijų sprendimų, kurie tapo galutiniai. Pagrindų sprendimo 4 straipsnio 5 punkte ir 3 straipsnio 2 punkte įtvirtintas *ne bis in idem* principas apima šiuos du aspektus.

Šiame skirsnyje taip pat reikia išskirti tokius Teisingumo Teismo sprendimus: 2021 m. lapkričio 16 d. Sprendimą ***Governor of Cloverhill Prison ir kt.*** (C-479/21 PPU, EU:C:2021:929) dėl Europos arešto orderio tvarkos ir naujo Sąjungos ir Jungtinės Karalystės tarpusavio perdavimo mechanizmo, nustatyto šiai šaliai išstojus iš Europos Sąjungos[198], ir 2021 m. sausio 28 d. Sprendimą ***Spetsializirana prokuratura (Pranešimas apie teises)*** (C-649/19, EU:C:2021:75), priimtą dėl prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo išduoto Europos arešto orderio[199].

2. Teisė į informaciją baudžiamajame procese

2021 m. sausio 28 d. *Teisingumo Teismo sprendimas Spetsializirana prokuratura (Pranešimas apie teises)* (C-649/19, EU:C:2021:75)

Spetsializirana prokuratura (Specializuota prokuratūra, Bulgarija) pradėjo IR, kaltinamo dalyvavimu organizuotoje nusikalstamoje grupėje siekiant daryti mokesčių teisės pažeidimus, baudžiamąjį persekiojimą. Vykstant baudžiamojo proceso ikiteisminei stadijai, IR, kaip „kaltinamasis“, buvo informuotas tik apie kai kurias teises. 2017 m. vasario mėn., prasidėjus IR iškeltos baudžiamosios bylos teisminio nagrinėjimo stadijai, jo buvimo vietos nustatyti nepavyko. 2017 m. balandžio mėn. nutartimi *Spetsializiran nakazatelen sad* (Specializuotas baudžiamųjų bylų teismas, Bulgarija) skyrė IR kardomojo kalinimo priemonę, atitinkančią nacionalinę nutartį skirti suėmimą (toliau – nacionalinis arešto orderis). 2017 m. gegužės mėn. IR dar nebuvo rastas, todėl dėl jo buvo išduotas EAO. Vis dėlto *Spetsializiran nakazatelen sad* (Specializuotas baudžiamųjų bylų teismas) abejojo dėl šio EAO atitikties Sąjungos teisei ir jį panaikino.

Kadangi šis teismas nusprendė išduoti naują Europos arešto orderį dėl IR, jis norėjo gauti paaiškinimų, kokią informaciją reikia pateikti kartu su šiuo orderiu, kad būtų paisoma Direktyvoje dėl teisės į informaciją baudžiamajame procese numatytų teisių[200]. Konkrečiai jis siekė išsiaiškinti, ar asmenys, suimti vykdant Europos arešto orderį, gali remtis ne tik pagal Direktyvą 2012/13 jiems aiškiai suteiktomis teisėmis, bet tomis, kuriomis naudojasi „įtariamieji arba kaltinamieji, kurie yra suimti arba sulaikyti“, kaip tai suprantama pagal šią direktyvą. Jeigu į šį klausimą būtų atsakyta neigiamai, *Spetsializiran nakazatelen sad* (Specializuotas baudžiamųjų bylų teismas) kėlė klausimą dėl Pagrindų sprendimo dėl EAO galiojimo, atsižvelgiant į teisę į laisvę ir teisę į veiksmingą teisinę gynybą, įtvirtintas atitinkamai Chartijos 6 ir 47 straipsniuose. Iš tiesų asmenims, kurie suimti vykdant EAO, pagal Pagrindų sprendimą dėl EAO pateikiama mažiau informacijos nei pagal Direktyvą 2012/13 pateikiama suimtiems ar sulaikytiems įtariamiesiems arba kaltinamiesiems, todėl tam teismui kilo klausimas, galbūt pirmiesiems asmenims yra neįmanoma arba pernelyg sudėtinga ginčyti dėl jų išduotus arešto orderius.

198| Šis sprendimas aptariamas III skyriuje „Jungtinės Karalystės išstojimas iš Europos Sąjungos“.

199| Šis sprendimas aptariamas IX skyriaus 2 skirsnyje „Teisė į informaciją baudžiamajame procese“.

200| 2012 m. gegužės 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2012/13/ES dėl teisės į informaciją baudžiamajame procese (OL L 142, 2012, p. 1).

Teisingumo Teismo vertinimas

Pirma, Teisingumo Teismas nurodė, kad įtariamųjų ar kaltinamųjų teisės, numatytos Direktyvoje 2012/13, netaikomos asmenims, suimtiems vykdant EAO. Viena iš šių teisių, be kita ko, yra teisė gauti raštišką pranešimą apie savo teises suėmimo metu; šiame pranešime turi būti pateikta informacija apie galimybę užginčyti suėmimo teisėtumą, pasiekti, kad sprendimas dėl sulaikymo būtų peržiūrėtas, ar prašyti sąlyginio paleidimo[201]. Taip pat numatyta teisė būti informuotam apie pareikštus kaltinimus[202] ir teisė susipažinti su esmine bylos medžiaga, kad būtų galima ginčyti suėmimo ar sulaikymo teisėtumą[203].

Tam, kad padarytų šią išvadą, taip pat konstatavęs, kad vien iš Direktyvos 2012/13 nuostatų, kuriose numatytos šios įvairios teisės, teksto analizės negalima nustatyti, ar EAO vykdymo tikslais suimtus asmenis galima priskirti prie suimtų ar sulaikytų įtariamųjų ir kaltinamųjų, kaip tai suprantama pagal šią direktyvą, kuriems taikomos minėtos teisės, Teisingumo Teismas pirmiausia nagrinėjo šių nuostatų kontekstą. Šiuo klausimu jis pabrėžė, kad Direktyvoje 2012/13 yra kitų nuostatų, kuriose aiškiai nurodytos asmenų, suimtų vykdant EAO, teisės[204]. Direktyvoje 2012/13 esančios nuorodos į suimtus ar sulaikytus įtariamuosius arba kaltinamuosius turėtų būti suprantamos kaip bet kuris atvejis, kai šiems įtariamiesiems arba kaltinamiesiems atimama laisvė, kaip tai suprantama pagal 1950 m. lapkričio 4 d. Romoje pasirašytos Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos (toliau – EŽTK) 5 straipsnio 1 dalies c punktą[205]. Tokia situacija skiriasi nuo tos, kuri atitinka EAO atvejį – kuri taip pat nurodyta EŽTK[206] – kai teisėtai suimamas ar sulaikomas asmuo, dėl kurio pradėtas deportavimo ar išdavimo kitai valstybei procesas. Teisingumo Teismo nuomone, iš to matyti, kad nuostatos, susijusios su įtariamaisiais ar kaltinamaisiais, kurie yra suimti ar sulaikyti, netaikytinos asmenims, suimtiems vykdant EAO.

Be to, Teisingumo Teismo nuomone, šį aiškinimą patvirtina tai, kad Direktyva 2012/13 siekiama dvejopo tikslo[207]. Viena vertus, šioje direktyvoje nustatyti minimalūs standartai, taikytini informacijai, kuri turi būti pateikta įtariamiesiems ar kaltinamiesiems, siekiant jiems leisti pasiruošti gynybai ir užtikrinti teisingą teismo procesą. Kita vertus, ja siekiama išsaugoti EAO procedūros, kuriai būdingas noras supaprastinti ir pagreitinti perdavimo procedūrą, ypatumus.

Antra, Teisingumo Teismas patvirtino Pagrindų sprendimo dėl EAO galiojimą atsižvelgiant į Chartijos 6 ir 47 straipsnius, kuriuose atitinkamai įtvirtinta teisė į laisvę ir teisė į veiksmingą teisinę gynybą.

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas pirmiausia priminė, kad išdavus EAO gali būti apribota atitinkamo asmens teisė į laisvę, todėl jo teisių, kiek tai susiję su procesinėmis ir pagrindinėmis teisėmis, gynyba reiškia, kad sprendimas, atitinkantis veiksmingos teisminės gynybos reikalavimus, turėtų būti priimtas išduodant arba nacionalinį arešto orderį, arba EAO.

201| Žr. Direktyvos 2012/13 4 straipsnį, ypač 3 dalį.

202| Žr. Direktyvos 2012/13 6 straipsnio 2 dalį.

203| Žr. Direktyvos 2012/13 7 straipsnio 1 dalį.

204| Žr. Direktyvos 2012/13 5 straipsnį. Taip pat žr. šios direktyvos II priedą, kuriame pateiktas pagal EAO suimtų asmenų orientacinis pranešimo apie teises pavyzdys; jis skiriasi nuo šios direktyvos I priede ir Direktyvos 2012/13 4 straipsnyje nurodyto orientacinio pranešimo apie teises, kurį reikia įteikti suimtiems ar sulaikytiems įtariamiesiems ir kaltinamiesiems.

205| Žr. Direktyvos 2012/13 21 konstatuojamąją dalį.

206| Žr. EŽTK 5 straipsnio 1 dalies f punktą.

207| Žr. direktyvos 1 straipsnį, siejamą su jos 14, 27 ir 39 konstatuojamosiomis dalimis.

Teisingumo Teismas pabrėžė, kad asmuo, kuriam taikomas EAO, išduotas siekiant vykdyti baudžiamąjį persekiojimą, nuo perdavimo momento įgyja „kaltinamojo“ statusą, kaip tai suprantama pagal Direktyvą 2012/13. Vadinasi, nuo to momento jis turi visas su šiuo statusu susijusias teises, taigi gali pasirengti gynybai ir jam užtikrinamas teisingas teismo procesas.

Dėl laikotarpio iki asmens perdavimo Teisingumo Teismas, viena vertus, pažymėjo, kad Pagrindų sprendime dėl EAO numatyta, kad EAO turi būti nurodyta informacija apie nusikalstamos veikos pobūdį ir jos teisinį kvalifikavimą, taip pat pateiktas aplinkybių, kuriomis nusikalstama veika buvo padaryta, aprašymas[208]. Ši informacija iš esmės atitinka nurodytąją Direktyvos 2012/13 nuostatose, susijusiose su įtariamųjų ar kaltinamųjų teise į informaciją apie jiems pareikštus kaltinimus[209]. Kita vertus, Teisingumo Teismas priminė, kad teisė į veiksmingą teisminę gynybą nereikalauja, kad teise apskųsti sprendimą išduoti EAO būtų galima pasinaudoti prieš perduodant atitinkamą asmenį. Taigi teisė į veiksmingą teisminę gynybą negali būti pažeista vien dėl to, kad šis asmuo nėra informuojamas apie išduodančiojoje valstybėje narėje egzistuojančias teisių gynimo priemones ir susipažinti su bylos medžiaga gali tik po to, kai perduodamas šios valstybės narės kompetentingoms institucijoms.

Direktyva 2012/13 taip pat buvo išaiškinta 2021 m. lapkričio 23 d. Teisingumo Teismo sprendime ***IS (Nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą neteisėtumas)*** (C-564/19, EU:C:2021:949)[210].

3. Nuosprendžių baudžiamosiose bylose tarpusavio pripažinimas

2021 m. balandžio 15 d. *Teisingumo Teismo sprendimas AV (Bendras nuosprendis)* (C-221/19, EU:C:2021:278)

2010 ir 2017 m. *Sąd Okręgowy w Gdańsku* (Gdansko apygardos teismas, Lenkija), prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, ir Vokietijos teismas skyrė Lenkijos piliečiui AV laisvės atėmimo bausmes. Vokietijos teismo nuosprendį, siekiant jį vykdyti Lenkijoje, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pripažino pagal Pamatinį sprendimą 2008/909[211], kuriuo valstybei narei leidžiama pripažinti kitoje valstybėje narėje paskelbtą nuosprendį ir vykdyti juo skirtą bausmę. Vokietijos teismo skirta bausmė Lenkijoje turėjo būti atlikta nuo 2016 m. rugsėjo 1 d. iki 2021 m. lapkričio 29 d., o prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo skirta bausmė turės būti atlikta nuo 2021 m. lapkričio 29 d. iki 2030 m. kovo 30 d.

2018 m. AV pateikė Gdansko apygardos teismui prašymą priimti bendrą nuosprendį, apimantį šias dvi bausmes. Pagal Lenkijos baudžiamąjį kodeksą toks bendras nuosprendis leidžia pakeisti asmeniui skirtų kelių bausmių trukmę, taip pat jas pakeisti viena nauja bausme. Kai įvykdytos sąlygos skirti subendrintą bausmę, bendras nuosprendis turi būti priimtas.

208| Žr. Pagrindų sprendimo dėl EAO 8 straipsnio 1 dalies d ir e punktus.

209| Žr. Direktyvos 2012/13 6 straipsnį.

210| Šis sprendimas aptariamas VI skyriaus 1 skirsnyje „Prašymas priimti prejudicinį sprendimą“.

211| 2008 m. lapkričio 27 d. Tarybos pamatinis sprendimas 2008/909/TVR dėl nuosprendžių baudžiamosiose bylose tarpusavio pripažinimo principo taikymo skiriant laisvės atėmimo bausmes ar su laisvės atėmimu susijusias priemones, siekiant jas vykdyti Europos Sąjungoje (OL L 327, 2008, p. 27), iš dalies pakeistas 2009 m. vasario 26 d. Tarybos pamatiniu sprendimu 2009/299/TVR (OL L 81, 2009, p. 24).

Vis dėlto prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas manė, kad pagal Lenkijos baudžiamąjį kodeksą neleidžiama į bendrą nuosprendį įtraukti Lenkijoje skirtų bausmių ir kitoje valstybėje narėje skirtų bausmių, pripažintų siekiant jas vykdyti Lenkijoje, o dėl to asmuo, kelis kartus nuteistas skirtingose valstybėse narėse, atsiduria nepalankesnėje padėtyje, palyginti su vienoje valstybėje narėje kelis kartus nuteistu asmeniu. Šiomis aplinkybėmis šis teismas nusprendė pateikti Teisingumo Teismui prejudicinius klausimus dėl Pamatinio sprendimo 2008/909 ir Pamatinio sprendimo 2008/675[212] dėl atsižvelgimo į Europos Sąjungos valstybėse narėse anksčiau paskelbtus apkaltinamuosius nuosprendžius nagrinėjant naujas baudžiamąsias bylas išaiškinimo. Teisingumo Teismo buvo klausiama, ar ir kokiomis sąlygomis galima priimti bendrą nuosprendį, apimantį ne tik priimančiojoje valstybėje narėje suinteresuotajam asmeniui anksčiau skirtas bausmes, bet ir kitoje valstybėje narėje jam skirtas bausmes, vykdomas pirmojoje valstybėje narėje.

Teisingumo Teismo vertinimas

Pirma, Teisingumo Teismas nagrinėjo, ar pagal Pamatinį sprendimą 2008/909 leidžiama priimti tokį bendrą nuosprendį, koks nagrinėjamas pagrindinėje byloje.

Šiuo klausimu jis visų pirma pažymėjo, kad šiame pamatiniame sprendime nustatytos griežtos sąlygos, kuriomis vykdančiosios valstybės kompetentinga institucija gali adaptuoti išduodančiojoje valstybėje skirtą bausmę. Jis nusprendė, kad pagal minėtą pamatinį sprendimą leidžiama priimti tokį bendrą nuosprendį su sąlyga, kad šis nuosprendis nelemia kitoje valstybėje narėje skirtos bausmės, vykdomos šį bendrą nuosprendį priimančioje valstybėje narėje, trukmės ar pobūdžio adaptavimo, viršijančio tam numatytų griežtų ribų. Priešinga išvada lemtų nepagrįstą skirtingą požiūrį į asmenis, kurie buvo kelis kartus nuteisti vienoje valstybėje narėje, palyginti su asmenimis, kurie buvo nuteisti keliose valstybėse narėse, jei bausmės vykdomos toje pačioje valstybėje narėje. Tai taip pat lemtų Pamatinio sprendimo 2008/909 taikymą, neatitinkantį SESV 21 straipsnyje Sąjungos piliečiams suteiktos teisės judėti ir apsigyventi valstybių narių teritorijoje.

Teisingumo Teismas taip pat pabrėžė, kad bendrą nuosprendį priimanti valstybė narė turi sutrumpinti joje atliktinos laisvės atėmimo bausmės trukmę visu išduodančiojoje valstybėje nuteistojo jau atliktos bausmės laikotarpiu. Galiausiai jis priminė: kadangi tik išduodančioji valstybė yra kompetentinga nagrinėti prašymą peržiūrėti nuosprendį, kuriuo skirtos laisvės atėmimo bausmės, vykdytinos kitoje valstybėje narėje, Pamatinis sprendimas 2008/909 leidžia priimti bendrą nuosprendį, kaip antai nagrinėjamą pagrindinėje byloje, su sąlyga, kad jis nelemia šių bausmių peržiūros.

Antra, Teisingumo Teismas nagrinėjo, ar bendrą nuosprendį, kaip antai nagrinėjamą pagrindinėje byloje, leidžiama priimti atsižvelgiant į Pamatinį sprendimą 2008/675, pagal kurį nagrinėjant asmeniui iškeltą baudžiamąją bylą reikia atsižvelgti į ankstesnius apkaltinamuosius nuosprendžius, kitoje valstybėje narėje priimtus dėl to paties asmens padarytų kitų veikų. Toks atsižvelgimas negali lemti šių ankstesnių apkaltinamųjų nuosprendžių arba jų vykdymo bendrą nuosprendį priimančioje valstybėje narėje pakeitimo, panaikinimo arba peržiūros.

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas pažymėjo, kad subendrintos bausmės skyrimas gali pakeisti ankstesnį apkaltinamąjį nuosprendį ar jo vykdymą, kai šis ankstesnis nuosprendis dar nebuvo įvykdytas arba atitinkamas asmuo dar nebuvo perduotas antrajai valstybei narei, siekiant įvykdyti pirmąjį apkaltinamąjį nuosprendį. Pagrindinėje byloje Vokietijos teismo paskelbtas apkaltinamasis nuosprendis buvo perduotas ir pripažintas pagal Pamatinį sprendimą 2008/909 siekiant jį vykdyti Lenkijoje. Todėl Teisingumo Teismas padarė išvadą, kad atsižvelgimas į šį ankstesnį nuosprendį siekiant priimti bendrą nuosprendį nelems pirmojo nuosprendžio ar

212| 2008 m. liepos 24 d. Tarybos pamatinis sprendimas 2008/675/TVR dėl atsižvelgimo į apkaltinamuosius nuosprendžius Europos Sąjungos valstybėse narėse naujose baudžiamosiose bylose (OL L 220, 2008, p. 32).

jo vykdymo pakeitimo, panaikinimo arba peržiūros, kaip tai suprantama pagal Pamatinį sprendimą 2008/675, jeigu bendras nuosprendis atitinka Pamatiniame sprendime 2008/909 nustatytas sąlygas ir apribojimus. Jeigu laikomasi nurodytų sąlygų ir ribų, naują baudžiamąją bylą, kaip antai pagrindinę bylą dėl bendro nuosprendžio priėmimo, nagrinėjantis teismas turi atsižvelgti į ankstesnį kitos valstybės narės teismo priimtą apkaltinamąjį nuosprendį taip, kaip jis atsižvelgtų į savo valstybės narės teismo ankstesnį apkaltinamąjį nuosprendį.

4. Nusikaltimo priemonių ir pajamų iš nusikalstamos veikos įšaldymas ir konfiskavimas Europos Sąjungoje

2021 m. spalio 21 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Okrazhna prokuratura – Varna* (C-845/19 ir C-863/19, EU:C:2021:864)

Du Bulgarijos piliečiai (toliau – suinteresuotieji asmenys) buvo nuteisti dėl to, kad 2019 m. vasario mėn. Varnoje (Bulgarija) be leidimo disponavo labai pavojingomis narkotinėmis medžiagomis, turėdami tikslą jas platinti. Priėmus dėl jų nuosprendžius, *Okrazhna prokuratura – Varna* (Varnos apygardos prokuratūra, Bulgarija) kreipėsi į *Okrazhen sad Varna* (Varnos apygardos teismas, Bulgarija) dėl per kratas jų gyvenamosiose vietose rastų pinigų sumų konfiskavimo.

Per šio teismo posėdį suinteresuotieji asmenys pareiškė, kad areštuotos pinigų sumos priklauso jų šeimų nariams. Pastarieji nedalyvavo nagrinėjant bylą minėtame teisme, nes pagal nacionalinę teisę jiems to daryti neleidžiama. Šis teismas atsisakė leisti konfiskuoti aptariamas pinigų sumas, nes laikėsi nuomonės, kad iš nusikalstamos veikos, už kurią suinteresuotieji asmenys buvo nuteisti, negalėjo atsirasti ekonominės naudos. Be to, nors buvo įrodymų, kad šie suinteresuotieji asmenys prekiavo narkotinėmis medžiagomis, dėl to nei buvo vykdomas jų baudžiamasis persekiojimas, nei jie buvo nuteisti už šią nusikalstamą veiką. Varnos apygardos prokuratūra užginčijo šį nuosprendį ir teigė, kad taikydamas atitinkamas nacionalines nuostatas minėtas teismas neatsižvelgė į Direktyvą 2014/42[213].

Šiomis aplinkybėmis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nusprendė pateikti Teisingumo Teismui klausimą dėl būtinybės, kad susiklostytų tarpvalstybinė situacija, siekiant taikyti Direktyvą 2014/42, dėl šioje direktyvoje numatyto konfiskavimo apimties ir dėl trečiajam asmeniui, kuris, kaip teigiama, yra konfiskuoto turto savininkas, suteiktos teisės į veiksmingą teisių gynimo priemonę apimties. Taigi savo sprendime Teisingumo Teismas išsprendė klausimus, turinčius esminės reikšmės siekiant patikslinti Direktyvos 2014/42 taikymo sritį ir tam tikrų pagrindinių jos sąvokų aiškinimą.

Teisingumo Teismo vertinimas

Pirma, Teisingumo Teismas konstatavo, kad narkotinių medžiagų laikymas turint tikslą jas platinti patenka į Direktyvos 2014/42 taikymo sritį, net jei visos šios nusikalstamos veikos padarymo aplinkybės susijusios tik su viena valstybe nare. Iš tiesų pagal SESV[214] toks nusikaltimas priskiriamas prie šioje Sutartyje nurodytų ypač sunkių tarpvalstybinio pobūdžio nusikaltimų sričių. Todėl Sąjungos teisės aktų leidėjas turi kompetenciją

213| 2014 m. balandžio 3 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2014/42/ES dėl nusikaltimų priemonių ir pajamų iš nusikaltimų įšaldymo ir konfiskavimo Europos Sąjungoje (OL L 127, 2014, p. 39).

214| SESV 83 straipsnio 1 dalis.

priimti minimalias teisės aktų suderinimo taisykles, susijusias su nusikalstamų veikų ir sankcijų nustatymu nagrinėjamoje srityje, ir ši kompetencija apima ir situacijas, kai konkrečios nusikalstamos veikos padarymo aplinkybės susijusios tik su viena valstybe nare.

Antra, Teisingumo Teismas konstatavo, kad Direktyvoje 2014/42 numatytas ne tik turto, kuris sudaro ekonominę naudą, gautą iš nusikalstamos veikos, už kurią buvo nuteistas šią nusikalstamą veiką padaręs asmuo, konfiskavimas, bet ir turto, kuris priklauso asmeniui, dėl kurio bylą nagrinėjantis nacionalinis teismas yra įsitikinęs, kad jis gautas iš kitos nusikalstamos veiklos, konfiskavimas. Vis dėlto tokie konfiskavimai turi būti atliekami taikant šioje direktyvoje[215] numatytas garantijas ir su sąlyga, kad nusikalstama veika, dėl kurios šis asmuo pripažintas kaltu, yra viena iš joje[216] išvardytųjų, todėl gali tiesiogiai ar netiesiogiai suteikti ekonominę naudą.

Kalbant apie pirmojo tipo konfiskavimą, būtina, kad pajamos, kurias siekiama konfiskuoti, būtų gautos iš nusikalstamos veikos, dėl kurios ją padariusiam asmeniui buvo priimtas galutinis apkaltinamasis nuosprendis.

Kalbant apie antrojo tipo konfiskavimą, kuris suprantamas kaip išplėstas konfiskavimas[217], Teisingumo Teismas patikslino, kad nustatydamos, ar dėl nusikalstamos veikos galėjo būti gauta ekonominė nauda, valstybės narės gali atsižvelgti į *modus operandi*, pavyzdžiui, ar nusikalstama veika buvo padaryta organizuoto nusikalstamumo kontekste arba ketinant gauti nuolatinį pelną iš nusikalstamų veikų[218]. Įsitikinti, kad nagrinėjamas turtas atsirado iš nusikalstamos veiklos, nacionalinis teismas turi remdamasis bylos aplinkybėmis, įskaitant konkrečias faktines aplinkybes ir turimus įrodymus[219]. Šiuo klausimu šis teismas, be kita ko, gali atsižvelgti, į nagrinėjamo turto vertės ir nuteistojo teisėtų pajamų neproporcingumą[220].

Galiausiai dėl trečiųjų asmenų turto konfiskavimo[221] pažymėtina, kad jis suponuoja, jog turi būti įrodyta, kad įtariamasis ar kaltinamasis perleido pajamas trečiajam asmeniui arba kad trečiasis asmuo jas įsigijo, ir kad šis trečiasis asmuo žinojo arba turėjo žinoti, kad perleidimo arba įsigijimo tikslas buvo išvengti konfiskavimo.

Trečia, Teisingumo Teismas nusprendė, kad pagal Direktyvą 2014/42, siejamą su Chartijos 47 straipsniu, draudžiamos nacionalinės teisės nuostatos, pagal kurias leidžiama konfiskuoti valstybės naudai turtą, kuris, kaip teigiama, priklauso ne nusikaltimą padariusiam asmeniui, o kitam, jeigu jis neturi galimybės būti konfiskavimo procedūros šalis. Iš tiesų pagal šią direktyvą reikalaujama, kad valstybės narės imtųsi būtinų priemonių užtikrinti, kad asmenys, kuriems taikomos šioje direktyvoje numatytos priemonės, įskaitant trečiuosius asmenis, kurie teigia arba dėl kurių teigiama, kad jie yra konfiskuotino turto savininkai, turėtų teisę į veiksmingą teisinę gynybą ir teisingą bylos nagrinėjimą, kad būtų apgintos jų teisės[222]. Be to, direktyvoje numatytos kelios konkrečios garantijos, kuriomis siekiama užtikrinti tokių trečiųjų asmenų pagrindinių teisių

215| Direktyvos 2014/42 8 straipsnio 8 dalis.

216| Direktyvos 2014/42 5 straipsnio 2 dalis.

217| Direktyvos 2014/42 5 straipsnis.

218| Direktyvos 2014/42 20 konstatuojamoji dalis.

219| Direktyvos 2014/42 21 konstatuojamoji dalis.

220| Direktyvos 2014/42 5 straipsnio 1 dalis.

221| Direktyvos 2014/42 6 straipsnis.

222| Direktyvos 2014/42 8 straipsnio 1 dalis.

apsaugą. Viena iš šių garantijų yra teisė turėti advokatą per visą konfiskavimo procedūrą[223], kuri apima šių trečiųjų asmenų teisę būti išklausytiems, įskaitant teisę reikalauti savo nuosavybės teisės į turtą, susijusį su konfiskavimu[224].

X. Teismų bendradarbiavimas civilinėse bylose

Šiame skyriuje reikia paminėti du sprendimus, susijusius su Reglamentu Nr. 2201/2003[225] dėl santuokos ir tėvų pareigų. Pirmasis sprendimas susijęs su jurisdikciją turinčio teismo nustatymu, kai vaikas neteisėtai išvežamas į trečiąją valstybę, kurioje įgijo nuolatinę gyvenamąją vietą. Antrajame sprendime konkrečiai nagrinėjama sąvoka „įprastinė gyvenamoji vieta“, siekiant nustatyti teismą, turintį jurisdikciją santuokos nutraukimo atveju.

2021 m. kovo 24 d. Sprendimas *MCP* (C-603/20 PPU, EU:C:2021:231)

SS ir MCP, abu Indijos piliečiai, turintys leidimą gyventi Jungtinėje Karalystėje, yra 2017 m. gimusio vaiko P, Jungtinės Karalystės piliečio, tėvai. 2018 m. spalio mėn. motina su vaiku išvyko į Indiją, kur vaikas nuo to laiko gyvena su senele iš motinos pusės, taigi nebeturi nuolatinės gyvenamosios vietos Jungtinėje Karalystėje. Remdamasi šia aplinkybe motina užginčijo Anglijos ir Velso teismų, kurių vaiko tėvas prašė nurodyti grąžinti vaiką į Jungtinę Karalystę, o nepatenkinus šio prašymo, suteikti teisę bendrauti, kreipdamasis į *High Court of Justice (England & Wales), Family Division* (Aukštasis Teisingumo Teismas (Anglija ir Velsas), šeimos bylų skyrius, Jungtinė Karalystė), jurisdikciją.

Aukštasis Teisingumo Teismas manė, kad jam tenka pareiga vertinti savo jurisdikciją remiantis reglamentu „Briuselis IIa“. Šiuo klausimu jis konstatavo, kad dieną, kai į jį kreipėsi vaiko tėvas, vaiko nuolatinė gyvenamoji vieta buvo Indijoje ir jis visiškai integravosi į Indijos socialinę ir šeiminę aplinką, nebuvo konkrečių jo ryšių su Jungtine Karalyste, išskyrus šios valstybės pilietybę.

Aukštasis Teisingumo Teismas pažymėjo, kad reglamento „Briuselis IIa“ 10 straipsnyje nustatytos jurisdikcijos taisyklės neteisėto vaiko išvežimo ar negrąžinimo atvejais, tačiau jam kilo abejonių visų pirma dėl to, ar ši nuostata gali būti taikoma valstybės narės ir trečiosios valstybės teismų jurisdikcijos kolizijai. Jis iš esmės klausė Teisingumo Teismo, ar ši nuostata turi būti aiškinama taip, kad jei vaikas buvo įgijęs nuolatinę gyvenamąją vietą trečiojoje valstybėje po to, kai buvo neteisėtai į ją išvežtas ir negrąžintas, valstybės narės, kurioje vaikas prieš pat jį pagrobiant turėjo nuolatinę gyvenamąją vietą, teismai išsaugo savo jurisdikciją neribotą laiką. Taigi ši byla suteikė galimybę Teisingumo Teismui pareikšti nuomonę dėl šios nuostatos teritorinės taikymo srities.

223| Direktyvos 2014/42 8 straipsnio 7 dalis.

224| Direktyvos 2014/42 8 straipsnio 9 dalis.

225| 2003 m. lapkričio 27 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 2201/2003 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis, pripažinimo bei vykdymo, panaikinantis Reglamentą (EB) Nr. 1347/2000 (OL L 338, 2003, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 6 t., p. 243; toliau – reglamentas „Briuselis IIa“).

Teisingumo Teismo vertinimas

Pirma, Teisingumo Teismas nurodė, kad, kiek tai susiję su jurisdikcija vaikų grobimo atveju, iš reglamento „Briuselis IIa“ 10 straipsnio matyti, kad jame įtvirtinti jurisdikcijos suteikimo vaiko grobimo atveju kriterijai taikomi situacijai, susiklosčiusiai valstybių narių teritorijoje. Aplinkybė, kad šiame straipsnyje vartojamas žodžių junginys „valstybė narė“, o ne „valstybė“ arba „trečioji valstybė“, reiškia, kad jame reglamentuojamas jurisdikcijos klausimas vaikų grobimo valstybėse narėse atvejais.

Antra, dėl reglamento „Briuselis IIa“ 10 straipsnio konteksto Teisingumo Teismas pažymėjo, kad jame įtvirtinta specialiosios jurisdikcijos taisyklė, palyginti su bendrosios jurisdikcijos taisykle[226], pagal kurią vaiko nuolatinės gyvenamosios vietos valstybės narės teismai iš principo turi jurisdikciją bylose dėl tėvų pareigų. Šia specialiosios jurisdikcijos taisykle neutralizuojamas bendrosios jurisdikcijos taisyklės taikymo poveikis vaiko grobimo atveju, t. y. jurisdikcijos perėjimas valstybei narei, kurioje vaikas įgijo naują nuolatinę gyvenamąją vietą. Tačiau, jeigu vaikas įgijo nuolatinę gyvenamąją vietą už Europos Sąjungos ribų, bendroji jurisdikcijos taisyklė netaikoma. Vadinasi, šio reglamento 10 straipsnis netenka prasmės ir netaikytinas.

Be to, Teisingumo Teismas nurodė, kad iš reglamento „Briuselis II“ parengiamųjų dokumentų matyti, kad Sąjungos teisės aktų leidėjas neketino į jo 10 straipsnio taikymo sritį įtraukti vaikų neteisėto išvežimo į trečiąją valstybę ar negrąžinimo atvejų; tokiems grobimo atvejams taikomos tokios tarptautinės konvencijos: 1980 m. Hagos konvencija[227] ir 1996 m. Hagos konvencija[228]. Tam tikrais atvejais (pavyzdžiui, asmens, turinčio globos teisę, pritarimas arba pasyvus elgesys) 1996 m. Hagos konvencijoje iš esmės numatyta jurisdikcijos perėjimo naujosios vaiko nuolatinės gyvenamosios vietos teismams galimybė. Toks jurisdikcijos perėjimas nebūtų galimas, jeigu valstybės narės teismai turėtų išlaikyti savo jurisdikciją neribotą laiką.

Trečia, Teisingumo Teismas konstatavo, kad jurisdikcijos išlaikymas neribotą laiką nesuderinamas su vienu pagrindinių reglamentu „Briuselis IIa“ siekiamų tikslų – kuo labiau atsižvelgti į vaiko interesus, pirmenybę teikiant artumo kriterijui. Toks šio reglamento 10 straipsnio aiškinimas taip pat pažeidžia 1980 m. Hagos konvencijoje nustatyto grąžinimo nedelsiant arba negrąžinimo mechanizmo logiką.

Teisingumo Teismas nusprendė, kad reglamento „Briuselis IIa“ 10 straipsnis netaikomas tuo atveju, kai konstatuojama, jog prašymo dėl tėvų pareigų pateikimo momentu vaikas buvo įgijęs nuolatinę gyvenamąją vietą trečiojoje valstybėje po to, kai į ją buvo neteisėtai išvežtas arba negrąžintas. Tokiu atveju teismo, kuriam pateiktas prašymas, jurisdikcija turi būti nustatyta pagal taikytinas tarptautines konvencijas arba, jei tokių nėra, pagal reglamento „Briuselis IIa“ 14 straipsnį.

2021 m. lapkričio 25 d. Teisingumo Teismo sprendimas *IB (Sutuoktinio nuolatinė gyvenamoji vieta – Santuokos nutraukimas)* (C-289/20, EU:C:2021:955)

Prancūzijos pilietis IB ir Airijos pilietė FA 1994 m. susituokė Airijoje. Jie turi tris pilnamečius vaikus. 2018 m. IB padavė prašymą nutraukti santuoką *Tribunal de grande instance de Paris* (Paryžiaus pirmosios instancijos teismas, Prancūzija). Kadangi šis teismas pripažino, kad neturi teritorinės jurisdikcijos priimti sprendimo dėl santuokos nutraukimo, IB kreipėsi į *Cour d'appel de Paris* (Paryžiaus apeliacinis teismas, Prancūzija).

226| Įtvirtinta šio reglamento 8 straipsnio 1 dalyje.

227| Konvencija dėl tarptautinio vaikų grobimo civilinių aspektų, pasirašyta 1980 m. spalio 25 d. Hagos tarptautinės privatinės teisės konferencijoje.

228| 1996 m. spalio 19 d. Hagoje sudaryta Konvencija dėl jurisdikcijos, taikytinos teisės, pripažinimo, vykdymo ir bendradarbiavimo tėvų pareigų ir vaikų apsaugos priemonių srityje (OL L 151, 2008, p. 39).

Šis teismas turi nuspręsti dėl *Tribunal de grande instance de Paris* (Paryžiaus pirmosios instancijos teismas) jurisdikcijos atsižvelgiant į IB įprastinę gyvenamąją vietą pagal reglamentą „Briuselis IIa“. Šiuo klausimu jis, be kita ko, nurodė, kad iš daugelio aplinkybių matyti IB asmeninė ir šeiminė sąsaja su Airija, kur nuo 1999 m. jis gyvena su sutuoktine ir jų vaikais. Tačiau jis taip pat pažymėjo, kad jau ne vienus metus IB kiekvieną savaitę vykdavo į Prancūziją, kur įkūrė savo profesinių interesų centrą. Taigi šis teismas manė, kad IB iš tikrųjų turėjo dvi gyvenamąsias vietas: viena darbo dienomis dėl profesinių sumetimų buvo Paryžiuje, o kita – Airijoje, kur likusį laiką jis gyveno su savo sutuoktine ir vaikais.

Šiomis aplinkybėmis *Cour d'appel de Paris* (Paryžiaus apeliacinis teismas) kreipėsi į Teisingumo Teismą, siekdamas nustatyti teismus, turinčius jurisdikciją priimti sprendimą dėl IB ir FA santuokos nutraukimo pagal reglamento „Briuselis IIa“ 3 straipsnio 1 dalies a punktą. Konkrečiai jis Teisingumo Teismo klausė, ar sutuoktinis, kuris gyvena dviejose valstybėse narėse, gali turėti įprastinę gyvenamąją vietą šiose dviejose valstybėse narėse, o tai reiškia, kad šių dviejų valstybių narių teismai turi jurisdikciją priimti sprendimą dėl santuokos nutraukimo.

Savo sprendime Teisingumo Teismas patikslino sutuoktinio „nuolatinės [įprastinės] gyvenamosios vietos“ sąvoką ir nusprendė, kad nors šis gyvena dviejose valstybėse narėse, vis dėlto gali turėti tik vieną įprastinę gyvenamąją vietą, kaip tai suprantama pagal reglamento „Briuselis IIa“ 3 straipsnio 1 dalies a punktą.

Teisingumo Teismo vertinimas

Kadangi reglamente „Briuselis IIa“ sąvoka „nuolatinė [įprastinė] gyvenamoji vieta“ neapibrėžta ir šiuo klausimu nėra aiškios nuorodos į valstybių narių teisę, Teisingumo Teismas nurodė, kad ši sąvoka turi būti aiškinama savarankiškai ir vienodai. Jis, be kita ko, pažymėjo, kad nei reglamento „Briuselis IIa“ 3 straipsnio 1 dalies a punkte, nei kitose jo nuostatose nenumatyta, kad asmuo vienu metu gali turėti kelias įprastines gyvenamąsias vietas arba įprastinę gyvenamąją vietą keliose vietose. Jei taip būtų, toks požiūris ypač pakenktų teisiniam saugumui, nes būtų sunkiau iš anksto nustatyti teismus, galinčius priimti sprendimą dėl santuokos nutraukimo, o teismui, į kurį kreiptasi, sudėtingiau patikrinti savo paties jurisdikciją.

Toliau, remdamasis savo jurisprudencija, susijusia su vaiko įprastine gyvenamąja vieta[229], Teisingumo Teismas manė, kad, siekiant nustatyti jurisdikciją santuokos ryšių nutraukimo srityje, sąvokai „įprastinė gyvenamoji vieta“ iš esmės būdingi du aspektai, t. y. pirma, suinteresuotojo asmens valia įkurti įprastą savo interesų centrą konkrečioje vietoje ir, antra, palyginti nuolatinio pobūdžio buvimas atitinkamos valstybės narės teritorijoje.

Taigi sutuoktinis, kuris kaip ieškovas remiasi savo įprastinės gyvenamosios vietos valstybės narės teismų jurisdikcija pagal reglamento „Briuselis IIa“ 3 straipsnio 1 dalies a punktą, būtinai turi būti perkėlęs savo įprastinę gyvenamąją vietą į kitos valstybės narės nei buvusi sutuoktinių gyvenamosios vietos valstybė narė teritoriją. Taigi jis turi būti išreiškęs norą įkurti įprastą savo interesų centrą šioje kitoje valstybėje narėje ir įrodyti, kad jo buvimas toje valstybėje narėje yra palyginti nuolatinis.

Šiomis aplinkybėmis Teisingumo Teismas nurodė konkrečias aplinkybes, pagal kurias nustatoma sutuoktinio įprastinė gyvenamoji vieta. Taigi, jeigu sutuoktinis nusprendžia įsikurti kitoje valstybėje narėje dėl santuokinės krizės, jis gali išsaugoti socialinius ir šeiminius ryšius buvusios sutuoktinių gyvenamosios vietos valstybėje narėje. Be to, suaugusiojo aplinka neišvengiamai yra įvairesnė nei vaiko, nes ji susideda iš daug platesnio veiklos spektro ir įvairesnių interesų, tad negalima reikalauti, kad jie būtų sutelkti vienos valstybės narės teritorijoje.

229| Žr., be kita ko, 2018 m. birželio 28 d. Sprendimą ***HR*** (C-512/17, EU:C:2018:513).

Atsižvelgdamas į tai Teisingumo Teismas padarė išvadą, kad nors sutuoktinis tuo pačiu metu gali turėti kelias gyvenamąsias vietas, tam tikru momentu jis gali turėti tik vieną įprastinę gyvenamąją vietą, kaip tai suprantama pagal reglamento „Briuselis IIa“ 3 straipsnio 1 dalies a punktą. Taigi, kai sutuoktinis gyvena dviejose valstybėse narėse, tik valstybės narės, kurios teritorijoje yra ši įprastinė gyvenamoji vieta, teismai turi jurisdikciją priimti sprendimą dėl prašymo nutraukti santuokos ryšius. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, atsižvelgdamas į visas faktines bylos aplinkybes, turi patikrinti, ar valstybės narės, kurioje jis yra, teritorija atitinka, kaip tai suprantama pagal reglamento „Briuselis IIa“ 3 straipsnio 1 dalies a punktą, vietą, į kurią IB perkėlė savo įprastinę gyvenamąją vietą.

XI. Transportas

2021 m. kovo 23 d. Teisingumo Teismo (didžioji kolegija) sprendimas *Airhelp* (C-28/20, EU:C:2021:226)

Keleivis užsisakė bilietą į skrydį iš Malmės į Stokholmą (Švedija), kurį 2019 m. balandžio 29 d. turėjo vykdyti *Scandinavian Airlines System Denmark – Norway – Sweden* (toliau – SAS). Tą pačią dieną skrydis buvo atšauktas dėl SAS pilotų streiko Danijoje, Švedijoje ir Norvegijoje (toliau – aptariamas streikas).

Žlugus SAS pilotams atstovaujančių profesinių sąjungų vedamoms deryboms, per kurias siekta su šiuo oro vežėju sudaryti naują kolektyvinę sutartį, profesinės sąjungos sukvietė savo narius į streiką. Streikas truko septynias dienas, dėl jo SAS atšaukė daug skrydžių, tarp jų ir atitinkamo keleivio skrydį.

Airhelp, kuriai šis keleivis perleido savo galimas teises SAS atžvilgiu, kreipėsi į *Attunda Tingsrätt* (Attunda pirmosios instancijos teismas, Švedija) su prašymu įpareigoti sumokėti kompensaciją, Reglamente dėl oro transporto keleivių teisių[230] numatytą skrydžio atšaukimo atveju. Nagrinėjamoje byloje SAS atsisakė mokėti kompensaciją, nes manė, kad pilotų streikas yra „ypatinga aplinkybė“, kaip ji suprantama pagal šį reglamentą[231], kadangi nėra būdingas įprastai jos veiklai, t. y. oro transporto paslaugų teikimui, ir negalėjo būti jos kontroliuojamas. *Airhelp* savo ruožtu laikėsi nuomonės, kad šis streikas nėra „ypatinga aplinkybė“, nes ginčai su socialiniais partneriais, kaip antai streikas, galintys kilti vedant derybas ir sudarant kolektyvines sutartis, yra įprastos oro vežėjo veiklos dalis.

Attunda pirmosios instancijos teismui kilo abejonių dėl to, ar „ypatingų aplinkybių“ sąvoka, kaip ji suprantama pagal Reglamentą dėl oro transporto keleivių teisių, apima darbuotojų organizacijos paskelbtą streiką, surengtą apie jį įspėjus, teisėtai ir siekiant visų pirma didesnio darbo užmokesčio. Jis visų pirma pabrėžė, kad pagal Švedijos teisę apie streiką turi būti įspėta likus tik savaitei iki jo pradžios.

230| 2004 m. vasario 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 261/2004, nustatančio bendras kompensavimo ir pagalbos keleiviams taisykles atsisakymo vežti ir skrydžių atšaukimo arba atidėjimo ilgam laikui atveju, panaikinančio Reglamentą (EEB) Nr. 295/91 (OL L 46, 2004, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 7 sk., 8 t., p. 10, toliau – Reglamentas dėl oro transporto keleivių teisių), 5 straipsnio 1 dalies c punktas, siejamas su jo 7 straipsnio 1 dalies a punktu.

231| Remiantis Reglamento dėl oro transporto keleivių teisių 5 straipsnio 3 dalimi, skrydį vykdantis oro vežėjas neprivalo mokėti kompensacijos pagal šio reglamento 7 straipsnį, jei gali įrodyti, kad skrydis buvo atšauktas dėl ypatingų aplinkybių, kurių nebūtų buvę galima išvengti net imantis visų pagrįstų priemonių.

Teisingumo Teismo vertinimas

Teisingumo Teismo (didžioji kolegija) priimtame sprendime pripažinta, kad skrydį vykdančio oro vežėjo profesinės sąjungos pagal nacionalinės teisės aktuose nustatytas sąlygas ir, be kita ko, laikantis juose nustatyto įspėjimo termino sušauktas streikas, kuriuo siekiama patenkinti šio vežėjo darbuotojų reikalavimus ir prie kurio prisijungė tam tikros kategorijos darbuotojai, būtini skrydžiui vykdyti, nepatenka į „ypatingų aplinkybių“ sąvoką, kaip ji suprantama pagal Reglamentą dėl oro keleivių teisių.

Pirmiausia Teisingumo Teismas priminė, kad Reglamente dėl oro transporto keleivių teisių numatytomis „ypatingomis aplinkybėmis“ gali būti laikomi įvykiai, atitinkantys dvi kumuliacines sąlygas, kurių laikymąsi reikia patikrinti kiekvienu konkrečiu atveju, t. y. ar įvykiai dėl savo pobūdžio ar atsiradimo priežasčių nėra būdingi įprastai atitinkamo oro vežėjo veiklai ir ar jis jų realiai negali kontroliuoti[232]. Jis taip pat nurodė, kad ši sąvoka turi būti aiškinama siaurai, atsižvelgiant į tai, kad, pirma, minėtu reglamentu siekiama užtikrinti aukšto lygio oro transporto keleivių apsaugą ir, antra, atleidžiant nuo pareigos mokėti jame numatytą kompensaciją nukrypstama nuo principo, pagal kurį šie keleiviai turi teisę į kompensaciją.

Toliau Teisingumo Teismas nagrinėjo klausimą, ar skrydį vykdančio oro vežėjo profesinių sąjungų laikantis nacionalinės teisės aktuose nustatyto įspėjimo termino sušauktas streikas, kuriuo siekiama patenkinti šio vežėjo darbuotojų reikalavimus ir prie kurio prisijungė vienos ar kelių kategorijų darbuotojai, būtini skrydžiui vykdyti, gali būti laikomas „ypatingomis aplinkybėmis“, kaip tai suprantama pagal minėtą reglamentą.

Dėl galimybės aptariamą streiką kvalifikuoti kaip įprastai oro vežėjo veiklai nebūdingą įvykį Teisingumo Teismas pažymėjo, kad teisė imtis kolektyvinių veiksmų, įskaitant teisę streikuoti, yra Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos (toliau – Chartija) 28 straipsnyje įtvirtinta pagrindinė teisė. Šiuo klausimu Teisingumo Teismas patikslino, kad streikas, kaip viena iš galimų kolektyvinių derybų pasireiškimo formų, turi būti laikomas įvykiu, būdingu įprastai darbdavio veiklai, neatsižvelgiant į konkrečios darbo rinkos ypatumus arba taikytinus nacionalinės teisės aktus, įgyvendinančius šią pagrindinę teisę. Toks aiškinimas turi galioti ir tuomet, kai darbdavys yra skrydžius vykdantis oro vežėjas, nes priemonės, susijusios su tokio oro vežėjo darbuotojų darbo sąlygomis ir darbo užmokesčiu, yra įprastos jo veiklos valdymo dalis. Todėl streikas, kuriuo siekiama tik išsikovoti, kad oro transporto bendrovė padidintų pilotų darbo užmokestį, pakeistų darbo valandas ir užtikrintų geresnį darbo laiko planavimą, yra įvykis, būdingas įprastai šios bendrovės veiklai, ypač kai toks streikas organizuojamas laikantis teisės aktų reikalavimų.

Dėl klausimo, ar oro vežėjas realiai negalėjo visiškai kontroliuoti aptariamo streiko, Teisingumo Teismas pirmiausia pabrėžė: kadangi streikas yra pagal Chartiją darbuotojams garantuojama teisė, jo inicijavimas laikytinas kiekvieno darbdavio numatoma aplinkybe, ypač kai apie tokį streiką iš anksto įspėjama.

Antra, atsižvelgiant į tai, kad streikas yra įvykis, kurį darbdavys gali numatyti, Teisingumo Teismas toliau laikėsi nuomonės, kad darbdavys išsaugo galimybę kontroliuoti įvykius, nes iš esmės turi priemonių jiems pasirengti ir prireikus sušvelninti jų padarinius. Šiomis aplinkybėmis, skrydį vykdantis oro vežėjas, kaip ir bet kuris darbdavys, susidūręs su savo darbuotojų, reikalaujančių geresnių darbo ir atlyginimo sąlygų, streiku, negali teigti, kad visiškai nekontroliavo šių veiksmų.

232| Šiuo klausimu žr. 2008 m. gruodžio 22 d. Sprendimą ***Wallentin-Hermann*** (C-549/07, EU:C:2008:771, 23 punktas); 2015 m. rugsėjo 17 d. Sprendimą ***van der Lans*** (C-257/14, EU:C:2015:618, 36 punktas); 2018 m. balandžio 17 d. Sprendimą ***Krüsemann ir kt.*** (C-195/17, C-197/17–C-203/17, C-226/17, C-228/17, C-254/17, C-274/17, C-275/17, C-278/17–C-286/17 ir C-290/17–C-292/17, EU:C:2018:258, 32 ir 34 punktai) ir 2020 m. birželio 11 d. Sprendimą ***Transportes Aéros Portugueses*** (C-74/19, EU:C:2020:460, 37 punktas).

Taigi skrydį vykdančio oro vežėjo darbuotojų streikas, anot Teisingumo Teismo, negali būti laikomas „ypatinga aplinkybe“, kaip ji suprantama pagal Reglamentą dėl oro transporto keleivių, kai jis susijęs su reikalavimais, turinčiais ryšį su šio vežėjo ir jo darbuotojų darbo santykiais, kurie gali būti aptariami vykdant socialinį įmonės vidaus dialogą, įskaitant derybas dėl darbo užmokesčio.

Trečia, Teisingumo Teismas pažymėjo, kad įvykiai dėl „išorinės“ priežasties, priešingai nei įvykiai dėl „vidinės“ priežasties oro vežėjo atžvilgiu, yra jo nekontroliuojami, nes susiklostė dėl gamtos reiškinio ar trečiojo asmens, kaip antai kito oro vežėjo arba viešojo ar privataus subjekto, dalyvaujančio oro transporto arba oro uosto veikloje, veiksmų. Jis pabrėžė, kad Reglamente dėl oro transporto keleivių teisių[233] pateikta nuoroda į ypatingas aplinkybes, galinčias susiklostyti pirmiausia dėl streikų, turinčių įtakos skrydį vykdančio oro vežėjo veiklai, turi būti suprantama kaip apimanti su atitinkamo oro vežėjo veikla nesusijusius streikus, pavyzdžiui, skrydžių vadovų arba oro uosto darbuotojų streikus. Tačiau pačių oro transporto bendrovės darbuotojų inicijuotas ir įgyvendintas streikas yra šios bendrovės „vidaus“ įvykis, įskaitant profesinių sąjungų sušauktą streiką, nes jos veikia minėtos bendrovės darbuotojų interesais. Vis dėlto, jeigu toks streikas kyla dėl reikalavimų, kuriuos gali tenkinti tik viešosios valdžios institucijos, jis gali būti laikomas „ypatinga aplinkybe“, nes negali būti realiai kontroliuojamas atitinkamo oro vežėjo.

Ketvirta, Teisingumo Teismas nusprendė, kad aptariamo streiko nekvalifikavus kaip „ypatingų aplinkybių“, kaip jos suprantamos pagal Reglamentą dėl oro transporto keleivių, nedaromas neigiamas poveikis nei oro vežėjų laisvei užsiimti verslu, nei jų teisei į nuosavybę[234] ar teisei vesti kolektyvines derybas[235]. Dėl pastarosios teisės pasakytina, kad aplinkybė, jog oro vežėjas dėl streiko, kurį jo darbuotojai surengė laikydamiesi teisės aktų reikalavimų, susiduria su rizika, kad dėl skrydžio atšaukimo turės sumokėti kompensaciją keleiviams, neįpareigoja jo be jokių diskusijų sutikti su visais streikuojančių darbuotojų reikalavimais. Oro vežėjas ir toliau gali ginti įmonės interesus taip, kad būtų pasiektas visus socialinius partnerius tenkinantis kompromisas. Kalbėdamas apie oro vežėjų laisvę užsiimti verslu ir teisę į nuosavybę, Teisingumo Teismas priminė, kad tai nėra absoliučios teisės, todėl vartotojų, įskaitant oro transporto keleivius, apsaugos tikslo[236] svarba gali pateisinti neigiamus ir net ypač sunkius ekonominius padarinius tam tikriems ūkio subjektams.

XII. Konkurencija

1. Karteliai (SESV 101 straipsnis)

Kartelių srityje reikia išskirti keturis sprendimus. Pirmasis sprendimas susijęs su patronuojančiosios bendrovės, kuriai Komisijos sprendimu skirta sankcija, patronuojamųjų bendrovių civilinės atsakomybės atsiradimo sąlygomis. Antrasis sprendimas priimtas dėl patronuojančiųjų bendrovių atsakomybės už jų patronuojamųjų bendrovių veiksmus atsiradimo sąlygų baudų mokėjimo srityje. Trečiasis sprendimas priimtas dėl nacionalinių konkurencijos institucijų nuobaudų skyrimo srityje taikomų senaties terminus

233| Reglamento dėl oro transporto keleivių teisių 14 konstatuojamoji dalis.

234| Garantuojama pagal Chartijos 16 ir 17 straipsnius.

235| Garantuojama pagal Chartijos 28 straipsnį.

236| Kaip numatyta SESV 169 straipsnyje ir Chartijos 38 straipsnyje.

reglamentuojančių nacionalinių taisyklių. Galiausiai ketvirtasis sprendimas susijęs su nacionalinių teismų sprendimais taikyti SESV 101 straipsnį pažeidimams oro transporto srityje, padarytiems prieš įsigaliojant Sąjungos konkurencijos taisyklių įgyvendinimo reglamentams.

2021 m. spalio 6 d. Teisingumo Teismo (didžioji kolegija) sprendimas *Sumal* (C-882/19, EU:C:2021:800)

1997–1999 m. bendrovė *Sumal SL* iš *Mercedes Benz Trucks España SL* (toliau – MBTE), *Daimler* grupės, kurios patronuojančioji bendrovė yra *Daimler AG*, patronuojamosios bendrovės, įsigijo du sunkvežimius.

2016 m. liepos 19 d. sprendime[237] Europos Komisija konstatavo, kad *Daimler AG* pažeidė kartelius draudžiančias Sąjungos teisės normas[238], nes laikotarpiu nuo 1997 m. sausio mėn. iki 2011 m. sausio mėn. su keturiolika kitų Europoje įsteigtų sunkvežimių gamintojų sudarė susitarimus dėl sunkvežimių kainų nustatymo ir bendrų (bruto) kainų padidinimo Europos ekonominėje erdvėje (EEE).

Po šio sprendimo *Sumal* pareiškė MBTE ieškinį dėl žalos atlyginimo, reikalaudama sumokėti 22 204,35 EUR kaip su šiuo karteliu susijusios žalos atlyginimą. Vis dėlto *Juzgado de lo Mercantil nº 07 de Barcelona* (Barselonos komercinių bylų teismas Nr. 7, Ispanija) atmetė *Sumal* ieškinį, motyvuodamas tuo, kad Komisijos sprendimas nesusijęs su MBTE.

Sumal apskundė šį sprendimą *Audiencia Provincial de Barcelona* (Barselonos provincijos teismas, Ispanija). Šiomis aplinkybėmis šis teismas pateikė Teisingumo Teismui klausimą, ar ir atitinkamu atveju – kokiomis sąlygomis ieškinys dėl žalos atlyginimo gali būti pareikštas patronuojamajai bendrovei po to, kai Komisija priėmė sprendimą, kuriuo konstatuoti jos patronuojančiosios bendrovės antikonkurenciniai veiksmai.

Savo sprendime Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) paaiškino sąlygas, kurioms esant nuo bendrovės, kuriai Komisija skyrė sankciją, antikonkurencinių veiksmų nukentėję asmenys turi teisę nacionaliniuose teismuose pareikštais ieškiniais dėl žalos atlyginimo siekti, kad būtų pripažinta bendrovės, kuriai skirta sankcija, patronuojamųjų bendrovių, su kuriomis nesusijęs Komisijos sprendimas, civilinė atsakomybė.

Teisingumo Teismo vertinimas

Remiantis suformuota jurisprudencija, kiekvienas asmuo turi teisę prašyti, kad „įmonės“, dalyvavusios pagal SESV 101 straipsnį draudžiamame kartelyje ar vykdžiusios pagal jį draudžiamus veiksmus, atlygintų šiais antikonkurenciniais veiksmais padarytą žalą. Net jeigu tokie ieškiniai dėl žalos atlyginimo pareiškiami nacionaliniuose teismuose, subjekto, privalančio atlyginti padarytą žalą, nustatymo klausimą tiesiogiai reglamentuoja Sąjungos teisė.

Kadangi šie ieškiniai dėl žalos atlyginimo yra sudedamoji Sąjungos konkurencijos taisyklių įgyvendinimo sistemos dalis, kaip ir valdžios institucijų vykdomo šių taisyklių įgyvendinimo atveju, sąvoka „įmonė“, kaip ji suprantama pagal SESV 101 straipsnį, negali turėti skirtingos prasmės tuo atveju, kai Komisija skiria baudas „įmonėms“ (*public enforcement*), ir tuo atveju, kai ieškiniai dėl žalos atlyginimo šioms „įmonėms“ pareiškiami nacionaliniuose teismuose (*private enforcement*).

237| Sprendimas C(2016) 4673 *final* dėl procedūros pagal [SESV] 101 straipsnį ir EEE susitarimo 53 straipsnį (byla AT.39824 – Sunkvežimiai); jo santrauka paskelbta 2017 m. balandžio 6 d. *Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje* (OL C 108, 2017, p. 6).

238| SESV 101 straipsnis ir EEE susitarimo 53 straipsnis.

Pagal Teisingumo Teismo jurisprudenciją sąvoka „įmonė“, kaip ji suprantama pagal SESV 101 straipsnį, apima bet kokį ekonominę veiklą vykdantį subjektą, neatsižvelgiant į jo teisinį statusą ir finansavimo būdą, ir reiškia ekonominį vienetą, net jeigu teisiniu požiūriu šį ekonominį vienetą sudaro keli fiziniai arba juridiniai asmenys.

Jei nustatoma, kad tokiam ekonominiam vienetui priklausanti bendrovė pažeidė SESV 101 straipsnio 1 dalį, todėl šios nuostatos pažeidimą padarė „įmonė“, kuriai ji priklauso, sąvoka „įmonė“ ir atitinkamai sąvoka „ekonominis vienetas“ teisiniu požiūriu lemia solidarią subjektų, kurie pažeidimo darymo momentu sudaro ekonominį vienetą, atsakomybę.

Be to, šiuo klausimu Teisingumo Teismas pažymėjo, kad SESV 101 straipsnyje vartojama sąvoka „įmonė“ yra funkcinė, todėl tą įmonę sudarantis ekonominis vienetas turi būti identifikuotas atsižvelgiant į atitinkamo susitarimo dalyką.

Taigi, jei nustatoma, kad patronuojančioji bendrovė pažeidė SESV 101 straipsnio 1 dalį, nuo šio pažeidimo nukentėjęs asmuo gali siekti, kad būtų pripažinta šios bendrovės patronuojamosios bendrovės civilinė atsakomybė, su sąlyga, kad nukentėjęs asmuo įrodo, kad atsižvelgiant į, pirma, šiuos du teisės subjektus siejančius ekonominius, organizacinius ir teisinius ryšius ir, antra, tai, kad egzistuoja konkretus ryšys tarp šios patronuojamosios bendrovės ekonominės veiklos ir pažeidimo, už kurį buvo pripažinta atsakinga patronuojančioji bendrovė, dalyko, ši patronuojamoji bendrovė su savo patronuojančiąja bendrove sudaro ekonominį vienetą.

Vadinasi, tokiomis aplinkybėmis, kokios nagrinėjamos pagrindinėje byloje, tam, kad galėtų pareikšti ieškinį dėl žalos atlyginimo MBTE, kaip *Daimler AG* patronuojamajai bendrovei, *Sumal* iš principo turi įrodyti, kad *Daimler AG* sudarytas antikonkurencinis susitarimas susijęs su tokiais pačiais produktais, kokiais prekiauja MBTE. Taip *Sumal* įrodytų, kad būtent ekonominis vienetas, kuriam MBTE priklauso kartu su savo patronuojančiąja bendrove, yra įmonė, padariusi Komisijos pagal SESV 101 straipsnio 1 dalį konstatuotą pažeidimą.

Vis dėlto nagrinėjant tokį ieškinį dėl žalos atlyginimo, pareikštą patronuojančiosios bendrovės, kuri, kaip konstatuota, padarė SESV 101 straipsnio pažeidimą, patronuojamajai bendrovei, patronuojamoji bendrovė atitinkamame nacionaliniame teisme turi turėti visas priemones, kurių reikia, kad galėtų veiksmingai pasinaudoti teise į gynybą, visų pirma tam, kad galėtų ginčyti tai, jog ji priklauso tai pačiai įmonei kaip ir jos patronuojančioji bendrovė.

Taigi, kai ieškinys dėl žalos atlyginimo, kaip šioje byloje, grindžiamas SESV 101 straipsnio 1 dalies pažeidimu, kurį Komisija konstatavo sprendime, skirtame patronuojamosios bendrovės, kuri yra atsakovė, patronuojančiajai bendrovei, ši patronuojamoji bendrovė negali nacionaliniame teisme ginčyti taip Komisijos konstatuoto pažeidimo. Pagal Reglamento Nr. 1/2003[239] 16 straipsnio 1 dalį nacionaliniai teismai negali priimti sprendimų, prieštaraujančių Komisijos priimtam sprendimui.

Kita vertus, tuo atveju, kai pagal SESV 101 straipsnį priimtame sprendime Komisija nekonstatavo patronuojančiosios bendrovės padaryto pažeidimo, patronuojamoji bendrovė turi teisę ginčyti ne tik tai, kad ji priklauso tai pačiai „įmonei“ kaip jos patronuojančioji bendrovė, bet ir pažeidimo, kuriuo ji kaltinama, buvimą.

239| 2002 m. gruodžio 16 d. Tarybos reglamentas Nr. 1/2003 dėl konkurencijos taisyklių, nustatytų [SESV 101] ir [102] straipsniuose, įgyvendinimo (OL L 1, 2003, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 8 sk., 2 t., p. 205).

Be to, šiuo klausimu Teisingumo Teismas pažymėjo, kad galimybė atitinkamam nacionaliniam teismui konstatuoti galimą patronuojamosios bendrovės atsakomybę už padarytą žalą negali būti atmesta vien dėl to, kad Komisija tam tikrais atvejais nepriėmė jokio sprendimo, ar to, kad sprendime, kuriame ji konstatavo pažeidimą, šiai bendrovei nebuvo skirta administracinė sankcija.

Teisingumo Teismas padarė išvadą, kad pagal SESV 101 straipsnio 1 dalį draudžiami nacionalinės teisės aktai, kuriuose numatyta galimybė atsakomybę už vienos bendrovės veiksmus priskirti kitai bendrovei tik tuo atveju, kai pastaroji bendrovė kontroliuoja pirmąją.

2021 m. sausio 27 d. Teisingumo Teismo sprendimas *The Goldman Sachs Group / Komisija* (C-595/18 P, EU:C:2021:73)

The *Goldman Sachs Group Inc.* (toliau – apeliantė) – tai JAV įsteigta bendrovė, kuri pagrindinėse pasaulio finansų rinkose veikia kaip komercinis bankas ir investicinė bendrovė. Nuo 2005 m. liepos 29 d. iki 2009 m. sausio 28 d. (toliau – pažeidimo laikotarpis) ji buvo *Prysmian SpA* ir šiai visiškai priklausančios patronuojamosios bendrovės *Prysmian Cavi e Sistemi Srl*, dviejų Italijoje įsteigtų bendrovių, kurios kartu sudaro *Prysmian* grupę, t. y. pasaulinį povandeninių ir požeminių elektros kabelių sektoriaus subjektą, patronuojančioji bendrovė (netiesioginė), veikianti per tam tikrus jos įsteigtus fondus. Nors iš pradžių jos turima *Prysmian* kapitalo dalis buvo 100 %, vėliau ji sumažėjo iki 84,4 %, kai 2007 m. gegužės 3 d. dalis *Prysmian* kapitalo buvo pateikta akcijų biržoje[240].

Pasibaigus 2008 m. pradėtam tyrimui, 2014 m. balandžio 2 d. sprendime[241] (toliau – ginčijamas sprendimas) Komisija, pirma, konstatavo, kad padarytas vienas ir tęstinis SESV 101 straipsnio pažeidimas „(labai) aukštos įtampos požeminių ir (arba) povandeninių elektros kabelių sektoriuje“, kurį sudarė tai, kad nurodyti pagrindiniai Europos, Japonijos ir Pietų Korėjos gamintojai pasidalijo pasaulinę rinką, ir, antra, skyrė baudas už dalyvavimą nagrinėjamame kartelyje.

Apeliantė pripažinta atsakinga kaip *Prysmian* patronuojančioji bendrovė pažeidimo laikotarpiu, skiriant situaciją, buvusią iki dalies *Prysmian* kapitalo pateikimo akcijų biržoje, nuo vėlesnės situacijos. Taigi, kiek tai susiję su pirmuoju laikotarpiu, Komisija nusprendė, kad, nepaisant kapitalo dalių perleidimo, apeliantės situacija buvo analogiška vienintelio savininko situacijai, todėl remiantis Teisingumo Teismo jurisprudencijoje[242] įtvirtintais principais galima preziumuoti, kad ji darė lemiamą įtaką *Prysmian* elgesiui rinkoje. Be to, kiek tai susiję su visu pažeidimo laikotarpiu, Komisija rėmėsi įrodymų visuma, rodančia apeliantės ir *Prysmian* ekonominius, organizacinius ir teisinius ryšius, prieidama prie išvados, jog tokia lemiama įtaka iš tikrųjų buvo daroma.

Ginčydama analizę, kuria remdamasi Komisija jai priskyrė nagrinėjamą pažeidimą, *Goldman Sachs* kreipėsi į Bendrąjį Teismą su ieškiniu ir prašė, pirma, panaikinti ginčijamą sprendimą, kiek jis su ja susijęs, ir, antra, sumažinti jai skirtos baudos dydį. Visas šis ieškinys buvo atmestas 2018 m. liepos 12 d. Bendrojo Teismo sprendimu[243]. 2021 m. sausio 27 d. sprendimu Teisingumo Teismas atmetė *Goldman Sachs* apeliacinį skundą

240| Pažeidimo laikotarpio dalis iki dalies *Prysmian* kapitalo pateikimo akcijų biržoje toliau bus vadinamas „pirmuoju laikotarpiu“.

241| 2014 m. balandžio 2 d. Europos Komisijos sprendimas C(2014) 2139 *final* dėl procedūros pagal [SESV] 101 straipsnį ir EEE susitarimo 53 straipsnį (byla AT.39610 – Elektros kabeliai).

242| 2009 m. rugsėjo 10 d. Sprendimas ***Akzo Nobel ir kt. / Komisija*** (C-97/08 P, EU:C:2009:536, 58 punktas). Taip pat žr. 2015 m. birželio 24 d. Sprendimą ***Fresh Del Monte Produce / Komisija ir Komisija / Fresh Del Monte Produce*** (C-293/13 P ir C-294/13 P, EU:C:2015:416, 75 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija) ir 2020 m. spalio 28 d. Sprendimą ***Pirelli & C. / Komisija*** (C-611/18 P, nepaskelbtas Rink., EU:C:2020:868, 68 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

243| 2018 m. liepos 12 d. Sprendimas ***The Goldman Sachs Group / Komisija*** (T-419/14, EU:T:2018:445).

dėl Bendrojo Teismo sprendimo. Šiomis aplinkybėmis Teisingumo Teismas pateikė naujų paaiškinimų dėl patronuojančiųjų bendrovių atsakomybės už jų patronuojamosios bendrovės veiksmus atsiradimo sąlygų konkurencijos taisyklių pažeidimo atveju.

Teisingumo Teismo vertinimas

Pirma, Teisingumo Teismas nusprendė, kad Bendrasis Teismas teisingai konstatavo, kad, jeigu patronuojančioji bendrovė turi visas balsavimo teises, susietas su jos patronuojamosios bendrovės akcijomis, Komisija turi teisę remtis prezumpcija, kad ši patronuojančioji bendrovė faktiškai darė lemiamą įtaką patronuojamosios bendrovės elgesiui rinkoje. Iš tiesų Teisingumo Teismas priminė, kad šia jo jurisprudencijoje įtvirtinta prezumpcija siekiama, kad patronuojančiąją bendrovę būtų galima pripažinti atsakinga už patronuojamosios bendrovės veiksmus, nebent jai pavyktų įrodyti, kad patronuojamoji bendrovė rinkoje elgiasi savarankiškai. Taigi jos įgyvendinimas neįpareigoja Komisijos pateikti įrodymų, galinčių patvirtinti faktinį tokios įtakos darymą. Šiuo klausimu Teisingumo Teismas patikslino, kad šią prezumpciją pagrindžia ne pats viso arba beveik viso patronuojamosios bendrovės kapitalo turėjimas, o iš to išplaukiantis patronuojančiosios bendrovės vykdomas jos patronuojamosios bendrovės kontrolės laipsnis. Kai patronuojančioji bendrovė turi visas balsavimo teises, susietas su patronuojamosios bendrovės akcijomis, nors nėra vienintelė jos akcininkė, ji gali daryti lemiamą įtaką patronuojamosios bendrovės elgesiui. Pažymėjęs, kad nebuvo ginčijama tai, jog apeliantė turėjo visas balsavimo teises, susietas su jos patronuojamosios bendrovės akcijomis, Teisingumo Teismas padarė išvadą, kad Bendrasis Teismas negali būti apeliaciniame skunde kritikuojamas už tai, kad šią situaciją prilygino visą arba beveik visą patronuojamosios bendrovės kapitalą turinčios bendrovės situacijai, atsižvelgiant į faktinės lemiamos įtakos prezumpcijos taikymo sąlygas.

Antra, dėl įrodymų, kuriais Komisija rėmėsi prieidama prie išvados, kad apeliantė darė lemiamą įtaką savo patronuojamosios bendrovės elgesiui rinkoje per visą pažeidimo laikotarpį, nagrinėjimo Teisingumo Teismas pažymėjo, kad, kiek tai susiję su pirmuoju laikotarpiu, pripažindama apeliantę atsakinga už pažeidimą Komisija rėmėsi dviem pagrindais, t. y. pirma, faktinės lemiamos įtakos prezumpcija, nes apeliantei priklausė visos balsavimo teisės, susietos su *Prysmian* akcijomis, ir, antra, savo išvada, kad apeliantė iš tikrųjų darė tokią įtaką *Prysmian*. Kadangi Komisija turėjo teisę remtis tokia prezumpcija ir Bendrasis Teismas nepadarė teisės klaidos, kai nusprendė, kad apeliantei nepavyko paneigti šios prezumpcijos, Teisingumo Teismas nusprendė, kad apeliacinis skundas yra nereikšmingas tiek, kiek jis susijęs su Bendrojo Teismo išvadomis dėl antrojo pagrindo, kuriuo Komisija rėmėsi, siekdama pripažinti apeliantę atsakinga už šiuo laikotarpiu padarytą pažeidimą.

Dėl laikotarpio po dalies *Prysmian* kapitalo pateikimo akcijų biržoje Teisingumo Teismas nusprendė, kad Bendrasis Teismas nepadarė teisės klaidos, kai laikėsi nuomonės, kad asmeniniai patronuojančiosios bendrovės ir jos patronuojamosios bendrovės ryšiai, nesusiję su funkcijų kumuliacija, gali būti reikšmingi šiuo atžvilgiu, nes jie gali rodyti vieno ekonominio vieneto buvimą. Taigi Bendrasis Teismas teisingai pripažino asmeninių ryšių, susijusių su vienos bendrovės vadovo vykdoma konsultavimo veikla kitoje bendrovėje, reikšmingumą.

Galiausiai Teisingumo Teismas pažymėjo, kad *Prysmian* bauda nebuvo sumažinta dėl to, kad šios grupės bendrovių pareikštas ieškinys buvo atmestas[244], taigi apeliantė negalėjo reikalauti, kad jai būtų pritaikytas toks sumažinimas. Todėl visas apeliacinis skundas buvo atmestas.

244| 2018 m. liepos 12 d. Sprendimas ***Prysmian ir Prysmian Cavi e Sistemi / Komisija*** (T-475/14, EU:T:2018:448), patvirtintas 2020 m. rugsėjo 24 d. Sprendimu ***Prysmian ir Prysmian Cavi e Sistemi / Komisija*** (C-601/18 P, EU:C:2020:751).

2021 m. sausio 21 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Whiteland Import Export* (C-308/19, EU:C:2021:47)

2009 m. rugsėjo 7 d. *Consiliul Concurenței* (Konkurencijos taryba, Rumunija) kelių įmonių, įskaitant *Whiteland Import Export SRL* (toliau – *Whiteland*), atžvilgiu pradėjo tyrimą mažmeninės prekybos maisto produktais rinkoje, kad nustatytų, ar šios įmonės nepažeidė konkurencijos teisės normų, visų pirma įtvirtintų SESV 101 straipsnyje. Iš tiesų jos buvo kaltinamos laikotarpiu nuo 2006 m. iki 2009 m. sudariusios konkurenciją pažeidžiančius susitarimus, kad iškraipytų ir apribotų konkurenciją atitinkamoje rinkoje, nustatydamos tiekėjų produktų pardavimo ir perpardavimo kainą. 2015 m. balandžio 14 d. sprendimu Konkurencijos taryba joms skyrė baudas.

Konstatavęs, kad tuo metu, kai Konkurencijos taryba priėmė sprendimą, pagal taikytinas nacionalines taisykles senaties terminas jau buvo suėjęs, *Curtea de Apel București* (Bukarešto apeliacinis teismas, Rumunija), kuriame *Whiteland* pareiškė ieškinį, panaikino minėtą sprendimą tiek, kiek jis buvo susijęs su šia bendrove. Iš tiesų nustatęs, kad senaties terminas prasidėjo 2009 m. liepos 15 d., t. y. kai pažeidimas, kuriuo kaltinama *Whiteland*, buvo nutrauktas, šis teismas nusprendė, kad 2009 m. rugsėjo 7 d. sprendimas pradėti tyrimą nutraukė senaties terminą ir prasidėjo naujas senaties terminas, kuris baigėsi 2014 m. rugsėjo 7 d. Minėto teismo teigimu, laikantis siauro senaties terminus reglamentuojančių nacionalinių taisyklių aiškinimo, priemonės, kurių Konkurencijos taryba ėmėsi po to, kai buvo priimtas sprendimas pradėti tyrimą, negalėjo nutraukti naujo senaties termino, todėl šis sprendimas buvo paskutinis šios institucijos veiksmas, galėjęs nutraukti šį terminą. Be to, tas pats teismas nusprendė, kad Reglamento Nr. 1/2003 25 straipsnio 3 dalis, kurioje numatytas senaties termino nutraukimas, taikoma tik Europos Komisijai ir joje nereglamentuojami senaties terminai nacionalinių konkurencijos institucijų baudų skyrimo srityje.

Šiomis aplinkybėmis *Înalta Curte de Casație și Justiție* (Aukščiausiasis kasacinis ir teisingumo teismas, Rumunija, toliau – prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas), kuriam Konkurencijos taryba pateikė kasacinį skundą dėl *Curtea de Apel București* (Bukarešto apeliacinis teismas) sprendimo, Teisingumo Teismo iš esmės klausė, ar nacionaliniai teismai turi taikyti Reglamento Nr. 1/2003 25 straipsnio 3 dalį nacionalinės konkurencijos institucijos įgaliojimams skirti nuobaudas už Sąjungos konkurencijos teisės pažeidimus taikomam senaties terminui. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas Teisingumo Teismo taip pat prašė iš esmės patikslinti, ar ESS 4 straipsnio 3 dalis ir SESV 101 straipsnis, siejami su veiksmingumo principu, turi būti aiškinami taip, kad pagal juos draudžiami nacionalinės teisės aktai, kaip juos aiškina kompetentingi nacionaliniai teismai, pagal kuriuos nacionalinės konkurencijos institucijos priimtas sprendimas pradėti tyrimą dėl Sąjungos konkurencijos teisės normų pažeidimo laikomas paskutiniu šios institucijos veiksmu, galinčiu nutraukti senaties terminą, susijusį su jos įgaliojimais skirti nuobaudas, ir nėra galimybės šį terminą nutraukti vėlesniu su teisminiu nagrinėjimu ar tyrimu susijusiu veiksmu.

Teisingumo Teismo vertinimas

Dėl pirmojo klausimo Teisingumo Teismas patvirtino, kad nacionaliniai teismai neprivalo Reglamento Nr. 1/2003 25 straipsnio 3 dalies taikyti nacionalinės konkurencijos institucijos įgaliojimams skirti nuobaudas už Sąjungos konkurencijos teisės pažeidimus taikomam senaties terminui.

Šiuo klausimu jis pažymėjo, kad šiuo atveju galima Reglamento Nr. 1/2003 25 straipsnio 3 dalies, pagal kurią bet koks Komisijos ar valstybės narės konkurencijos institucijos veiksmas, susijęs su pažeidimo tyrimu ar teisminiu nagrinėjimu, nutraukia senaties terminą vienkartinių ar periodinių baudų skyrimo srityje, svarba priklauso tik nuo to, ar ši nuostata taikytina pagrindinės bylos faktinėms aplinkybėms. Teisingumo Teismas konstatavo, kad, atsižvelgiant į kontekstą, kuriame minėta nuostata priimta, ir jos tikslą, ji reglamentuoja tik Komisijos įgaliojimus skirti nuobaudas. Iš to matyti, kad šioje nuostatoje nenumatytos senaties taisyklės, susijusios su nacionalinių konkurencijos institucijų įgaliojimais skirti nuobaudas.

Dėl antrojo klausimo Teisingumo Teismas pirmiausia priminė, kad, nesant privalomų šios srities Sąjungos teisės nuostatų, nacionalinių konkurencijos institucijų nuobaudų skyrimo srityje valstybės narės turi nustatyti ir taikyti nacionalines senaties terminus, įskaitant jų sustabdymo ir (arba) nutraukimo tvarką, reglamentuojančias taisykles. Vis dėlto dėl šių taisyklių nustatymo ir taikymo Sąjungos teisės įgyvendinimas negali tapti praktiškai neįmanomas arba pernelyg sudėtingas.

Taigi Teisingumo Teismas patikslino, kad siekiant nepakenkti visiškam ir vienodam Sąjungos teisės taikymui ir nepriimti arba nepalikti galioti priemonių, galinčių panaikinti įmonėms taikomų konkurencijos taisyklių veiksmingumą, valstybės narės turi pasirūpinti, kad senaties terminus reglamentuojančios nacionalinės taisyklės būtų parengtos taip, kad užtikrintų pusiausvyrą tarp, pirma, tikslų garantuoti teisinį saugumą ir bylų išnagrinėjimą per protingą terminą, kaip Sąjungos teisės bendrųjų principų, ir, antra, SESV 101 ir 102 straipsnių realaus ir veiksmingo įgyvendinimo, kad būtų laikomasi viešojo intereso, kuriuo siekiama užtikrinti, kad vidaus rinkos veikimas nebūtų iškreiptas konkurenciją ribojančiais susitarimais ar veiksmais.

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas priminė, kad svarbu atsižvelgti į konkurencijos bylų ypatumus ir ypač į aplinkybę, kad šiose bylose iš principo reikia atlikti sudėtingą faktinę ir ekonominę analizę. Todėl nacionalinės teisės aktai, kuriais nustatoma senaties termino skaičiavimo pradžios data, šio termino trukmė ir sustabdymo ir (arba) nutraukimo tvarka, turi būti pritaikyti prie šių ypatybių ir konkurencijos teisės taisyklių įgyvendinimo tikslų atsižvelgiant į atitinkamus asmenis, kad nebūtų pakenkta visiškam Sąjungos teisės veiksmingumui šioje srityje. Be to, Teisingumo Teismas konstatavo, kad dėl nacionalinės senaties terminų skaičiavimo tvarkos, kuri dėl su ja susijusių priežasčių sistemingai kliudo skirti veiksmingas ir atgrasomąsias nuobaudas už Sąjungos konkurencijos teisės pažeidimus, šios teisės taisyklių įgyvendinimas tampa praktiškai neįmanomas arba pernelyg sudėtingas.

Šiuo atveju pagal siaurą nacionalinės teisės normų, reglamentavusių senaties terminus tuo metu, kai klostėsi pagrindinės bylos faktinės aplinkybės, aiškinimą, kurio laikomasi dalyje nacionalinės jurisprudencijos ir kuriuo vadovaujasi *Curtea de Apel București* (Bukarešto apeliacinis teismas) šioje pagrindinėje byloje, sprendimas pradėti tyrimą siekiant ištirti, ar patraukti atsakomybėn už konkurencijos teisės normų pažeidimą, yra galutinis nacionalinės konkurencijos institucijos veiksmas, galintis nutraukti jos įgaliojimams skirti nuobaudą taikomą senaties terminą, ir jokie vėlesni veiksmai, kurių imamasi dėl pažeidimo tyrimo ar teisminio nagrinėjimo, negali nutraukti šio termino, net jeigu jie sudarytų svarbų tyrimo etapą ir liudytų apie šios institucijos ketinimą patraukti atsakomybėn už šį pažeidimą.

Šiomis aplinkybėmis Teisingumo Teismas padarė išvadą, kad toks siauras nacionalinės teisės aktų aiškinimas gali trukdyti nacionalinėms konkurencijos institucijoms veiksmingai įgyvendinti Sąjungos konkurencijos teisės normas. Iš tiesų toks aiškinimas, pagal kurį visiškai draudžiama senaties terminą nutraukti veiksmais, kurių buvo imtasi vėliau atliekant tyrimą, gali kelti nuolatinį pavojų, jog už veiksmus, kuriais padaromi Sąjungos teisės pažeidimai, nebus baudžiama. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi pats patikrinti, ar tokia padėtis susiklostė šioje byloje.

Jei taip būtų, Teisingumo Teismas pabrėžė, kad nacionalinis teismas nacionalinės teisės aktus turi aiškinti kuo labiau atsižvelgdamas į Sąjungos teisę, pirmiausia šios teisės normas konkurencijos srityje, kaip jas išaiškino Teisingumo Teismas, arba prireikus atsisakyti jas taikyti.

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas priminė, kad klausimas, ar nacionalinės teisės nuostata, kiek ji prieštarauja Sąjungos teisei, turi būti netaikoma, kyla tik tuomet, jei šios nuostatos negalima aiškinti taip, kad ji atitiktų Sąjungos teisę.

Nagrinėjamu atveju iš nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad toks Sąjungos teisę atitinkantis aiškinimas atrodo įmanomas, tačiau tai turi galutinai patikrinti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas.

2021 m. lapkričio 11 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Stichting Cartel Compensation ir Equilib Netherlands* (C-819/19, EU:C:2021:904)

2017 m. kovo 17 d. sprendime Europos Komisija konstatavo, kad koordinuodamos įvairius savo kainų politikos krovinių vežimo oro transporto srityje aspektus 19 oro transporto bendrovių pažeidė SESV 101 straipsnį ir (arba) Europos ekonominės erdvės susitarimo (toliau – EEE susitarimas)[245] 53 straipsnį ir Europos bendrijos ir Šveicarijos Konfederacijos susitarimo dėl oro transporto (toliau – Šveicarijos susitarimas)[246] 8 straipsnį, draudžiančius kartelius ir konkurenciją ribojančias prekybos praktikas[247].

Manydama, kad taikytini teisės aktai neleido jai skirti sankcijų už oro transporto bendrovių veiksmus nuo pat jų pradžios, kiek tai susiję su maršrutais, kurie neapsiribojo Europos ekonomine erdve (EEE), Komisija pažeidimo laikotarpio pradžią nustatė skirtingai, nelygu atitinkamas maršrutas. Nors nustatytas pažeidimo laikotarpis maršrutams tarp EEE esančių oro uostų tęsėsi nuo 1999 m. gruodžio mėn. iki 2006 m. vasario mėn., buvo konstatuota, kad, kiek tai susiję su maršrutais tarp Europos Sąjungoje ir už EEE ribų esančių oro uostų, pažeidimo laikotarpis prasidėjo 2004 m. gegužės 1 d. Buvo nustatyta, kad maršrutuose tarp EEE susitarimo šalių, kurios nėra valstybės narės, ir trečiųjų šalių oro uostų pažeidimo laikotarpio pradžios data yra 2005 m. gegužės 19 d., o maršrutuose tarp Sąjungos ir Šveicarijos oro uostų – 2002 m. birželio 1 d.

Priėmus šį sprendimą, *Stichting Cartel Compensation* (toliau – SCC) ir *Equilib Netherlands*, t. y. du juridiniai asmenys, kurių specializacija – žalos, padarytos dėl konkurencijos taisyklių pažeidimų, atlyginimas, Amsterdamo teisme pareiškė kelis ieškinius, jais prašė, pirma, pripažinti, kad 19 oro transporto bendrovių, 1999–2006 m. koordinuodamos savo kainų politiką, susijusią su krovinių vežimo oro transportu paslaugomis, elgėsi neteisėtai šiomis paslaugomis pasinaudojusių prekių siuntėjų atžvilgiu ir, antra, priteisti iš šių bendrovių žalos, kurią šie siuntėjai esą patyrė dėl tokio elgesio, atlyginimą.

Vis dėlto Amsterdamo teismas suabejojo dėl savo jurisdikcijos privatinės teisės reglamentuojamame ginče taikyti EB 81 straipsnį (dabar – SESV 101 straipsnis) arba EEE susitarimo 53 straipsnį ginčijamiems 19 oro transporto bendrovių veiksmams, susijusiems su maršrutais, kurie neapsiribojo EEE, kiek jų buvo imtasi iki Komisijos sprendime šiuo klausimu nustatytų pažeidimo laikotarpių pradžios. Taigi jis nusprendė šį klausimą pateikti Teisingumo Teismui, prašydamas priimti prejudicinį sprendimą.

Teisingumo Teismo vertinimas

Dėl antikonkurencinių oro transporto bendrovių veiksmų maršrutuose tarp Sąjungos ir trečiųjų šalių oro uostų Teisingumo Teismas visų pirma pažymėjo, kad, kiek tai susiję su oro transportu šiuose maršrutuose, nuostatos, kurias Taryba priėmė pagal EB 83 straipsnio 1 dalį (dabar – SESV 103 straipsnio 1 dalis), siekdama įgyvendinti EB 81 straipsnį, įsigaliojo tik 2004 m. gegužės 1 d. Todėl iki tos datos šioms paslaugoms taikytina tik EB 84 ir 85 straipsniuose (dabar – SESV 104 ir 105 straipsniai) numatyta tvarka, pagal kurią, nesant pagal EB 83 straipsnio 1 dalį priimtų nuostatų, valstybių narių (administracinės) valdžios institucijos yra atsakingos

245| Europos ekonominės erdvės susitarimo (OL L 1, 1994, p. 3; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 11 sk., 52 t., p. 3) 1 straipsnio 1 dalis.

246| 1999 m. birželio 21 d. Liuksemburge pasirašytas susitarimas tarp Europos bendrijos ir Šveicarijos Konfederacijos dėl oro transporto, Europos bendrijos vardu patvirtintas 2002 m. balandžio 4 d. Tarybos ir Komisijos sprendimu 2002/309/EB, Euratomas dėl bendradarbiavimo mokslo ir technologijų srityje susitarimo, dėl septynių susitarimų sudarymo su Šveicarijos Konfederacija (OL L 114, 2002, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 11 sk., 41 t., p. 89).

247| 2017 m. kovo 17 d. Sprendimas C(2017) 1742 *final* dėl SESV 101 straipsnio, EEE susitarimo 53 straipsnio ir Europos bendrijos ir Šveicarijos Konfederacijos susitarimo dėl oro transporto 8 straipsnio taikymo procedūros (byla AT.39258 – Krovinių vežimas oro transportu).

už EB 81 straipsnyje įtvirtintų principų įgyvendinimą. Be to, tas pats pasakytina apie oro transporto bendrovių veiksmus nuo 1999 m. iki Šveicarijos susitarimo įsigaliojimo dienos, t. y. 2002 m. birželio 1 d., kiek jie tiesiogiai susiję su oro transporto paslaugomis tarp Sąjungos ir Šveicarijos oro uostų.

Vis dėlto ši išvada nereiškia, kad oro transporto tarp Sąjungos ir trečiųjų šalių ar Šveicarijos oro uostų paslaugoms netaikomas EB 81 straipsnis iki 2004 m. gegužės 1 d., kiek tai susiję su trečiosiomis šalimis, ar iki 2002 m. birželio 1 d., kiek tai susiję su Šveicarija, arba kad nacionaliniai teismai negali taikyti šios nuostatos, jei kompetentingos nacionalinės institucijos ar Komisija nėra priėmusios sprendimo, kuriuo pažeidimas būtų konstatuotas iki šių datų.

Iš tiesų iš Teisingumo Teismo jurisprudencijos matyti, kad bendrosios Sutarčių taisyklės, įskaitant konkurencijos taisykles, oro transportui buvo taikomos nuo jų įsigaliojimo dienos.

Teisingumo Teismas taip pat priminė, kad EB 81 straipsnio 1 dalis turi tiesioginį poveikį santykiams tarp asmenų ir teisės subjektams sukuria teises, kurias nacionaliniai teismai turi saugoti. Taigi nacionaliniai teismai turi jurisdikciją taikyti EB 81 straipsnį, be kita ko, privatinės teisės ginčuose, nes ši jurisdikcija kyla iš šio straipsnio tiesioginio veikimo.

Šiai jurisdikcijai neturi įtakos EB 84 ir 85 straipsnių taikymas, nes nė viena iš šių dviejų nuostatų neriboja nacionalinių teismų atliekamo EB 81 straipsnio taikymo, be kita ko, privatinės teisės reglamentuojamuose ginčuose.

Vis dėlto nacionaliniams teismams suteiktos jurisdikcijos EB 81 straipsnį taikyti privatinės teisės reglamentuojamuose ginčuose įgyvendinimas gali būti ribojamas atsižvelgiant, be kita ko, į teisinio saugumo principą, ypač būtinybę išvengti to, kad šie teismai ir subjektai, atsakingi už Sąjungos konkurencijos taisyklių administracinį įgyvendinimą, priimtų vienas kitam prieštaraujančius sprendimus, taip pat būtinybę išsaugoti Sąjungos institucijų, atsakingų už šių taisyklių įgyvendinimą, sprendimų priėmimo ar teisėkūros kompetenciją ir užtikrinti jų aktų privalomąjį poveikį.

Turint tai omenyje, kiek tai susiję su antikonkurenciniais oro transporto bendrovių veiksmais maršrutuose tarp Sąjungos ir trečiųjų šalių ar Šveicarijos oro uostų, vykdytais iki pažeidimų laikotarpių, kuriuos Komisija nustatė 2017 m. kovo 17 d. sprendime, pradžios, nekyla pavojaus, kad nacionalinio teismo sprendimas privatinės teisės reglamentuojamame ginče gali prieštarauti administraciniam Sąjungos konkurencijos taisyklių įgyvendinimo sprendimui arba kliudyti Sąjungos institucijoms naudotis sprendimų priėmimo ar teisėkūros kompetencija.

Galiausiai, kiek tai susiję su EEE susitarimo 53 straipsnio taikymu ginčijamiems 19 oro transporto bendrovių veiksmams, Teisingumo Teismas priminė, kad minėtas susitarimas, kuriuo, be kita ko, siekiama išplėsti Sąjungos teritorijoje sukurtą vidaus rinką taip, kad ji apimtų Europos laisvosios prekybos asociacijos valstybes, yra neatsiejama Sąjungos teisės dalis. Šiuo atžvilgiu Teisingumo Teismas turi užtikrinti, kad SESV nuostatoms iš esmės identiškos EEE susitarimo nuostatos būtų vienodai aiškinamos valstybėse narėse.

Vadinasi, kadangi EEE susitarimo 53 straipsnis iš esmės identiškas EB 81 straipsniui, jis turi būti aiškinamas taip pat kaip ir šis straipsnis.

Taigi, atsižvelgdamas į visa tai, kas išdėstyta, Teisingumo Teismas padarė išvadą, kad nacionalinis teismas, kaip antai Amsterdamo teismas, turi jurisdikciją taikyti EB 81 straipsnį ir EEE susitarimo 53 straipsnį privatinės teisės reglamentuojamame ginče antikonkurencinių oro transporto bendrovių veiksmams, susijusiems su maršrutais tarp Sąjungos ir trečiųjų šalių arba Šveicarijos oro uostų, vykdytiems prieš įsigaliojant atitinkamai nuostatoms, kurias Taryba priėmė pagal EB 83 straipsnio 1 dalį ir kurios tapo taikytinos pirmiesiems maršrutams, ir Šveicarijos susitarimui.

2. Piktnaudžiavimas dominuojančia padėtimi (SESV 102 straipsnis)

2021 m. kovo 25 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Deutsche Telekom / Komisija* (C-152/19 P, EU:C:2021:238)
2021 m. kovo 25 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Slovak Telekom / Komisija* (C-165/19 P, EU:C:2021:239)

Slovak Telekom a.s. (toliau – ST) – Slovakijos telekomunikacijų rinkos senbuvė – savo variniais ir šviesolaidiniais fiksuotojo ryšio tinklais teikia plačiajuosčio ryšio paslaugas. ST tinklai taip pat apima „vietinę liniją", t. y. fizinę liniją, sujungiančią abonento telefoną su pagrindiniu fiksuotojo telefono ryšio tinklo skirstytuvu.

Atlikusi savo nacionalinės rinkos analizę Slovakijos telekomunikacijų reguliavimo institucija 2005 m. kovo 8 d. priėmė sprendimą, jame nurodė, kad ST yra operatorė, turinti didelę įtaką didmeninėje atsietos prieigos prie vietinės linijos rinkoje. Todėl pagal Sąjungos reguliavimo sistemą[248] ST buvo įpareigota suteikti alternatyviesiems operatoriams prieigą prie jai priklausančios vietinės linijos, siekiant leisti naujiems rinkos dalyviams naudotis šia infrastruktūra, kad jie galėtų teikti savo paslaugas galutiniams paslaugų gavėjams.

2014 m. spalio 15 d. Komisija priėmė sprendimą, juo ST ir jos patronuojančiajai bendrovei *Deutsche Telekom AG* (toliau – DT) skyrė sankciją už piktnaudžiavimą dominuojančia padėtimi Slovakijos plačiajuosčio interneto paslaugų rinkoje, 2005–2010 m. apribojant alternatyviųjų operatorių prieigą prie ST vietinės linijos (toliau – ginčijamas sprendimas). Komisija konkrečiai kaltino ST ir DT pažeidus SESV 102 straipsnį, nes savo orientaciniame pasiūlyme dėl atsietos prieigos prie jos vietinės linijos ST nustatė nesąžiningas sąlygas ir taikė nesąžiningus tarifus, neleidžiančius tiek pat produktyviam operatoriui nenuostolingai teikti tokias pat, kaip ST teikiamos, mažmenines paslaugas. Dėl to Komisija skyrė 38 838 000 EUR baudą, už kurios sumokėjimą solidariai atsakingos ST ir DT, ir 31 070 000 EUR baudą, už kurios sumokėjimą atsakinga DT.

2018 m. gruodžio 13 d. Sprendimais *Deutsche Telekom / Komisija*[249] ir *Slovak Telekom / Komisija*[250] Bendrasis Teismas iš dalies panaikino ginčijamą sprendimą ir nustatė 38 061 963 EUR baudą, už kurios sumokėjimą solidariai atsakingos ST ir DT, ir 19 030 981 EUR baudą, už kurios sumokėjimą atsakinga tik DT.

Teisingumo Teismas atmetė ST ir DT pateiktus apeliacinius skundus ir šiuo klausimu patikslino savo Sprendimo *Bronner*[251], susijusio su atsisakymo suteikti prieigą prie dominuojančią padėtį užimančios įmonės turimos infrastruktūros pripažinimu piktnaudžiavimu, kaip tai suprantama pagal SESV 102 straipsnį, taikymo sritį. Tame sprendime Teisingumo Teismas nustatė griežtesnį reikalavimą tam, kad būtų galima padaryti išvadą, jog dominuojančią padėtį užimančios įmonės veiksmai, kai tokia įmonė atsisako suteikti prieigą prie jai priklausančios infrastruktūros konkuruojančioms įmonėms, yra piktnaudžiaujamojo pobūdžio.

248| Visų pirma pagal 2000 m. gruodžio 18 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (EB) Nr. 2887/2000 dėl atsietos prieigos prie vietinės linijos (OL L 336, 2000, p. 4; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 13 sk., 26 t., p. 83) ir 2002 m. kovo 7 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2002/21/EB dėl elektroninių ryšių tinklų ir paslaugų bendrosios reguliavimo sistemos (OL L 108, 2002, p. 33; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 13 sk., 29 t., p. 349).

249| 2018 m. gruodžio 13 d. Sprendimas ***Deutsche Telekom / Komisija*** (T-827/14, EU:T:2018:930).

250| 2018 m. gruodžio 13 d. Sprendimas ***Slovak Telekom / Komisija*** (T-851/14, EU:T:2018:929).

251| 1998 m. lapkričio 26 d. Sprendimas ***Bronner*** (C-7/97, EU:C:1998:569).

Teisingumo Teismo vertinimas

Teisingumo Teismas visų pirma pabrėžė, kad kiekviena, net ir dominuojančią padėtį užimanti, įmonė iš esmės gali atsisakyti sudaryti sutartį ir neleisti naudotis infrastruktūra, kurią sukūrė savo poreikiams tenkinti. Todėl dominuojančią padėtį užimančiai įmonei, kuri piktnaudžiaudama atsisako sudaryti sutartį, nustatyta pareiga sudaryti sutartį su konkuruojančia įmone tam, kad antroji galėtų naudotis pirmosios infrastruktūra, ypač riboja dominuojančią padėtį užimančios įmonės laisvę sudaryti sutartis ir teisę į nuosavybę. Taigi, jeigu dominuojančią padėtį užimanti įmonė atsisako suteikti prieigą prie savo infrastruktūros, sprendimas įpareigoti šią įmonę suteikti tokią prieigą jos konkurentams konkurencijos politikos požiūriu gali būti pateisinamas tik tuo atveju, kai dominuojančią padėtį užimanti įmonė tikrai turi visišką kontrolę atitinkamoje rinkoje.

Be to, Teisingumo Teismas patikslino, kad Sprendime *Bronner* Teisingumo Teismo nustatytų sąlygų, visų pirma trečiosios iš šių sąlygų, taikymas leidžia nustatyti, ar dominuojančią padėtį užimanti įmonė turi tokią visišką kontrolę dėl savo infrastruktūros. Remiantis tuo sprendimu, dominuojančią padėtį užimanti įmonė gali būti įpareigota suteikti prieigą prie infrastruktūros, kurią ji sukūrė savo veiklai, tik jeigu, pirma, atsisakymas suteikti tokią prieigą galėtų pašalinti bet kokią konkuruojančios įmonės, prašančios suteikti prieigą, sudaromą konkurenciją, antra, šio atsisakymo nebūtų galima objektyviai pateisinti ir, trečia, tokia prieiga yra būtina konkuruojančios įmonės veiklai vykdyti, nes nėra faktinės ar potencialios tokios infrastruktūros alternatyvos.

Kita vertus, jeigu dominuojančią padėtį užimanti įmonė suteikia prieigą prie savo infrastruktūros, bet taiko šiai prieigai nesąžiningas sąlygas, Sprendime *Bronner* Teisingumo Teismo nustatytos sąlygos netaikomos. Iš tiesų, nors tokie veiksmai gali būti laikomi piktnaudžiavimu dėl to, kad gali sukelti antikonkurencinį poveikį atitinkamose rinkose, jie negali būti prilyginami dominuojančią padėtį užimančios įmonės atsisakymui suteikti prieigą prie savo infrastruktūros, nes konkurencijos institucijos negalėtų priversti šios įmonės suteikti prieigą prie jos infrastruktūros, kadangi ši jau buvo suteikta. Todėl priemonės, kurių reikės imtis tokiomis aplinkybėmis, bus mažiau varžančios dominuojančią padėtį užimančios įmonės laisvę sudaryti sutartis ir jos teisę į nuosavybę nei įpareigojimas suteikti prieigą prie savo infrastruktūros, kurią ji nusprendė naudoti tik savo veiklos reikmėms.

Atsižvelgdamas į Sąjungos reguliavimo sistemą, pagal kurią ST yra įpareigota suteikti prieigą prie savo vietinės linijos konkuruojančioms įmonėms, Teisingumo Teismas priminė, kad šis Slovakijos telekomunikacijų operatorius negalėjo atsisakyti ir iš tiesų neatsisakė suteikti prieigos. Tačiau būtent įgyvendindama savo sprendimų priėmimo savarankiškumą, kiek tai susiję su šios prieigos struktūra, ST nustatė prieigos suteikimo tvarką ir sąlygas, kurios buvo ginčijamos ginčijamame sprendime. Kadangi tai nebuvo atsisakymas suteikti prieigą, panašus į tą, dėl kurio buvo priimtas Sprendimas *Bronner*, tame sprendime Teisingumo Teismo nustatytos sąlygos šioje byloje netaikomos. Todėl, priešingai, nei teigė ST ir DT, Komisija neprivalėjo įrodyti prieigos prie ST vietinės linijos būtinumo konkuruojantiems operatoriams patekti į rinką tam, kad galėtų pripažinti ginčijamą prieigos suteikimo tvarką ir sąlygas piktnaudžiavimu dominuojančia padėtimi.

Kiti ST ir DT nurodyti pagrindai, susiję, be kita ko, su ST kainodaros politikos, kuria buvo sumažintos maržos, vertinimu ir pažeidimo priskyrimu DT, kaip patronuojančiajai bendrovei, taip pat buvo atmesti. Taigi Teisingumo Teismas visiškai atmetė apeliacinius skundus.

3. Valstybės pagalba

Valstybės pagalbos srityje reikia išskirti tris sprendimus. Pirmasis sprendimas susijęs su profesionalaus futbolo klubų „ekonominio pranašumo“ įgijimu pagal pelno nesiekiantiems juridiniams asmenims taikomą mokesčių režimą. Kiti du sprendimai priimti dėl galimo „atrankiojo pranašumo“ buvimo ir susiję atitinkamai su Lenkijos mažmeninės prekybos sektoriuje nustatytu mokesčiu ir Vengrijoje nustatytu reklamos mokesčiu.

2021 m. kovo 4 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Komisija / Fútbol Club Barcelona* (C-362/19 P, EU:C:2021:169)

1990 m. priimtas Ispanijos įstatymas, pagal kurį visi Ispanijos profesionalaus sporto klubai turėjo būti reorganizuoti į ribotos atsakomybės sporto bendroves, išskyrus profesionalaus sporto klubus, kurių veiklos balansas paskutiniais finansiniais metais prieš priimant įstatymą buvo teigiamas. *Fútbol Club Barcelona* (toliau – FCB) ir kiti trys profesionalaus futbolo klubai, kurie pateko į šios išimties taikymo sritį – *Club Atlético Osasuna* (Pampelune), *Athletic Club* (Bilbao) ir *Real Madrid Club de Fútbol* (Madridas) – nusprendė toliau veikti kaip pelno nesiekiantys juridiniai asmenys, dėl to jiems buvo taikomas specialus jų pajamų apmokestinimo tarifas. Kadangi šis specialus mokesčio tarifas iki 2016 m. buvo mažesnis už ribotos atsakomybės sporto bendrovėms taikomą tarifą, 2016 m. liepos 4 d. sprendime[252] Komisija nusprendė, kad toks reglamentavimas, kuriuo nustatomas mokestinis pranašumas dėl pelno mokesčio keturiems atitinkamiems klubams, yra neteisėta ir su vidaus rinka nesuderinama valstybės pagalbos schema, ir nurodė Ispanijai jos nebetaikyti, taip pat susigrąžinti individualią pagalbą, išmokėtą tos schemos gavėjams.

Gavęs FCB ieškinį dėl ginčijamo sprendimo Bendrasis Teismas 2019 m. vasario 26 d. sprendimu[253] panaikino šį sprendimą, motyvuodamas tuo, kad Komisija pakankamai teisiškai neįrodė, jog nagrinėjamos priemonės gavėjams buvo suteiktas ekonominis pranašumas. Konkrečiai kalbant, Bendrasis Teismas nusprendė, kad Komisija nepakankamai išnagrinėjo, ar iš šio lengvatinio mokesčio tarifo gautą pranašumą gali kompensuoti mažiau palanki atskaitymo už nenumatyto pelno reinvestavimą norma, taikoma profesionalaus futbolo klubams, veikiantiems kaip pelno nesiekiantys juridiniai asmenys, palyginti su ta, kuri buvo taikoma subjektams, veikiantiems kaip ribotos atsakomybės sporto bendrovės.

2021 m. kovo 4 d. sprendimu Teisingumo Teismas, patenkindamas Komisijos apeliaciniame skunde pateiktus reikalavimus, panaikino skundžiamą sprendimą. Grįsdama apeliacinį skundą Komisija nurodė vienintelį pagrindą, grindžiamą SESV 107 straipsnio 1 dalies pažeidimu, kiek tai susiję, viena vertus, su sąvoka „pranašumas, kuris gali būti laikomas valstybės pagalba“, kaip tai suprantama pagal šią nuostatą, ir, kita vertus, jai tenkančiomis pareigomis nagrinėjant pagalbos buvimą, konkrečiai atsižvelgiant į pranašumo egzistavimą. Šiomis aplinkybėmis Teisingumo Teismas nurodė įrodinėjimo reikalavimus, kurie taikomi Komisijai, atliekančiai analizę, kuria siekiama nustatyti, ar apmokestinimo schema suteikia pranašumą jos gavėjams, taigi, ar ši schema gali būti laikoma „valstybės pagalba“, kaip ji suprantama pagal SESV 107 straipsnio 1 dalį.

Teisingumo Teismo vertinimas

Vertindamas vienintelio apeliacinio skundo pagrindo pagrįstumą Teisingumo Teismas konstatavo, pirma, kad Bendrasis Teismas padarė teisės klaidą, kai nusprendė, kad ginčijamas sprendimas turi būti vertinamas kaip sprendimas, susijęs tiek su pagalbos schema[254], tiek su individualia pagalba, nes Komisija savo sprendime taip pat nagrinėjo klausimą dėl atskirai įvardytiems keturiems klubams gavėjams individualiai suteiktos pagalbos. Iš tiesų pagalbos schemos atveju svarbu atskirti šios schemos priėmimą nuo ja remiantis suteiktos pagalbos. Individualios priemonės, kuriomis įgyvendinama pagalbos schema, yra paprastos bendrosios schemos įgyvendinimo priemonės, apie kurias iš esmės neturi būti pranešta Komisijai.

252| 2016 m. liepos 4 d. Komisijos sprendimas (ES) 2016/2391 dėl valstybės pagalbos SA.29769 (2013/C) (ex 2013/NN), kurią Ispanija suteikė tam tikriems futbolo klubams (OL L 357, 2016, p. 1, toliau – ginčijamas sprendimas).

253| 2019 m. vasario 26 d. Sprendimas ***Fútbol Club Barcelona / Komisija*** (T-865/16, EU:T:2019:113, toliau – skundžiamas sprendimas).

254| Kaip tai suprantama pagal 2015 m. liepos 13 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 2015/1589, nustatančio išsamias [SESV 108] straipsnio taikymo taisykles (OL L 248, 2015, p. 9), 1 straipsnio d punktą.

Nagrinėjamu atveju Teisingumo Teismas pažymėjo, kad ginčijama priemonė susijusi su tokia pagalbos schema, nes pelno nesiekiantiems subjektams taikomos specialios mokesčių nuostatos, visų pirma lengvatinis mokesčio tarifas, vien dėl šios priemonės gali būti taikomos kiekvienam bendrai ir abstrakčiai apibrėžtam reikalavimus atitinkančiam futbolo klubui neribotą laikotarpį ir neribojant dydžio, ir tam nereikia papildomų įgyvendinimo priemonių, o šios nuostatos nėra susijusios su konkretaus projekto įgyvendinimu. Todėl vien tai, kad nagrinėjamu atveju pagalba buvo individualiai skirta klubams pagal nagrinėjamą pagalbos schemą, negali turėti įtakos tyrimui, kurį Komisija turi atlikti, siekdama nustatyti pranašumo buvimą. Taigi tokiomis aplinkybėmis Bendrasis Teismas klaidingai nusprendė, kad tokia aplinkybė yra reikšminga.

Antra, Teisingumo Teismas konstatavo, kad dėl tokios Bendrojo Teismo padarytos teisės klaidos jo išvados dėl Komisijai tenkančių pareigų, susijusių su pranašumo buvimo įrodymu, apimties, negalioja. Iš tiesų dėl šios klaidingos prielaidos Bendrasis Teismas nusprendė, kad atlikdama analizę Komisija turėjo atsižvelgti ne tik į pranašumą, gautą dėl lengvatinio mokesčio tarifo, bet ir į kitas nagrinėjamos apmokestinimo schemos dedamąsias, kurias jis laiko neatsiejamomis, kaip antai atskaitymo galimybes, tiek, kiek jų apribojimas galėtų kompensuoti minėtą pranašumą. Teisingumo Teismas priminė, kad neginčytinai Komisija turi bendrai įvertinti pagalbos schemą, atsižvelgdama į visas jos dedamąsias, kurios yra jai būdingos savybės, tiek palankios, tiek nepalankios gavėjams. Vis dėlto pranašumo buvimo tyrimas negali priklausyti nuo šios schemos naudos gavėjų finansinės padėties vėlesnio individualios pagalbos suteikimo pagal šią schemą momentu. Konkrečiai kalbant, tai, kad pagalbos schemos priėmimo momentu neįmanoma nustatyti tikslios sumos mokestiniais metais, gautos dėl kiekvienam šios pagalbos gavėjui faktiškai suteikto pranašumo, negali sutrukdyti Komisijai konstatuoti, kad nuo to etapo ši schema galėjo jiems teikti pranašumą, ir dėl tos priežasties atitinkama valstybė narė neatleidžiama nuo esminės pareigos pranešti apie tokią schemą. Iš tiesų, jei, kaip skundžiamame sprendime pripažino Bendrasis Teismas, atlikdama apmokestinimo schemos analizę Komisija, remdamasi atnaujintais duomenimis, turėjo patikrinti, ar pranašumas tikrai atsirado vėlesniais mokestiniais metais ir prireikus ar toks pranašumas buvo kompensuotas kitais mokestiniais metais nustatytais trūkumais, valstybės narės, kurios neįvykdo pareigos pranešti apie tokią schemą, būtų skatinamos aptariamo požiūrio. Taigi, tik galimo pagal šią pagalbos schemą suteiktos pagalbos susigrąžinimo etape Komisija turi patikrinti kiekvieno gavėjo individualią situaciją, nes tokiam susigrąžinimui reikia nustatyti tikslią pagalbos, kuria jie faktiškai pasinaudojo kiekvienais mokestiniais metais, sumą.

Nagrinėjamu atveju neginčijama, kad nuo priėmimo momento ginčijama priemone nustatyta pagalbos schema tam tikriems tos schemos taikymo reikalavimus atitinkantiems klubams, taip pat FCB, buvo leista naudotis lengvatiniu mokesčio tarifu, palyginti su klubams, veikiantiems kaip ribotos atsakomybės sporto bendrovės, taikomu tarifu, nes jiems buvo suteikta galimybė išimties tvarka toliau veikti kaip pelno nesiekiantiems subjektams. Taip aptariama pagalbos schema nuo priėmimo momento galėjo sudaryti palankesnes sąlygas klubams, kurie veikia kaip pelno nesiekiantys subjektai, palyginti su kaip ribotos atsakomybės bendrovės veikiančiais klubais, ir suteikti jiems pranašumą, kuriam gali būti taikoma SESV 107 straipsnio 1 dalis. Darytina išvada, kad siekdama pakankamai teisiškai įrodyti, jog nagrinėjama pagalbos schema jos gavėjams suteikia pranašumą, kuriam taikoma ši nuostata, ginčijamame sprendime Komisija neprivalėjo nagrinėti nei atskaitymo už nenumatyto pelno reinvestavimą, nei atidėjimo mokestinio kredito forma galimybių poveikio, ir, konkrečiai kalbant, to, ar šis atskaitymas arba šios galimybės neutralizuoja lengvatinio mokesčio tarifo suteikiamą pranašumą. Taigi, nusprendęs, jog Komisija privalėjo atlikti tokį nagrinėjimą, prireikus prašydama pateikti reikšmingos informacijos, Bendrasis Teismas padarė teisės klaidą. Todėl Teisingumo Teismas šiuo aspektu panaikino skundžiamą sprendimą.

Galiausiai dėl šio skundžiamo sprendimo panaikinimo padarinių Teisingumo Teismas visų pirma pažymėjo, kad siekdamas patenkinti ieškinį dėl ginčijamo sprendimo panaikinimo Bendrasis Teismas skundžiamame sprendime iš tikrųjų pritarė antrajam pagrindui, iš esmės grindžiamam neišsamia pranašumo buvimo analize, tačiau prieš tai atmetė pagrindą, grindžiamą SESV 49 straipsnio pažeidimu, nes Komisija, FCB teigimu, turėjo konstatuoti, kad profesionalaus sporto klubams nustatyta pareiga reorganizuotis į ribotos atsakomybės sporto bendroves prieštaravo šia nuostata garantuojamai įsisteigimo laisvei. Tokiomis aplinkybėmis Teisingumo

Teismas pažymėjo, kad FCB ar Ispanija, įstojusi į bylą palaikyti futbolo klubo reikalavimų, priešpriešiniame apeliaciniame skunde galėjo ginčyti nagrinėjamo pagrindo atmetimo motyvų pagrįstumą, net jei Bendrasis Teismas patenkino jų reikalavimus dėl kitų motyvų. Taigi, nesant tokio apeliacinio skundo, skundžiamas sprendimas šiuo aspektu turi *res judicata* galią.

Tai patikslinęs Teisingumo Teismas konstatavo, kad šioje bylos stadijoje galima priimti sprendimą, todėl priimdamas sprendimą jis atmetė kitus keturis pirmojoje instancijoje nurodytus pagrindus, grindžiamus atitinkamai klaidomis, kurias Komisija padarė nagrinėdama aptariamos priemonės suteikiamą pranašumą, teisėtų lūkesčių apsaugos ir teisinio saugumo principų, SESV 107 straipsnio 1 dalies pažeidimu, nes Komisija nemanė, kad ginčijama priemonė buvo pagrįsta nagrinėjamos mokesčių sistemos vidine logika, ir esamos pagalbos susigrąžinimui taikomų taisyklių pažeidimu. Todėl Teisingumo Teismas atmetė FCB pareikštą ieškinį.

2021 m. kovo 16 d. Teisingumo Teismo (didžioji kolegija) sprendimas *Komisija / Lenkija* (C-562/19 P, EU:C:2021:201)
2021 m. kovo 16 d. Teisingumo Teismo (didžioji kolegija) sprendimas *Komisija / Vengrija* (C-596/19 P, EU:C:2021:202)

2016 m. rugsėjo 1 d. įsigaliojusiu įstatymu Lenkija įvedė mažmeninės prekybos sektoriui taikomą mokestį. Šis mokestis mokamas nuo mėnesinės apyvartos, kurią kiekvienas mažmenininkas pasiekia parduodamas prekes vartotojams, viršijančios 17 mln. Lenkijos zlotų (PLN) (apie keturis milijonus eurų). Šį mokestį sudaro du segmentai: apyvartos daliai nuo 17 mln. PLN iki 170 mln. PLN (maždaug nuo keturių iki keturiasdešimties milijonų eurų) taikomas 0,8 % tarifas, o apyvartos daliai, viršijančiai 170 mln. PLN, – 1,4 % tarifas.

Užbaigusi oficialią tyrimo procedūrą dėl šios priemonės, pradėtą 2016 m. rugsėjo 19 d. sprendimu[255], 2017 m. birželio 30 d. sprendime[256] Europos Komisija konstatavo, kad šis progresinis mokestis yra su vidaus rinka nesuderinama valstybės pagalba, ir nurodė Lenkijai panaikinti visus sustabdytus šio mokesčio mokėjimus nuo antrojo sprendimo priėmimo dienos.

Lenkija kreipėsi į Bendrąjį Teismą ir šis teismas 2019 m. gegužės 16 d. sprendimu[257] panaikino, pirma, sprendimą pradėti procedūrą ir, antra, neigiamą sprendimą dėl Lenkijos. Jis nusprendė, pirma, kad Komisija klaidingai manė, jog progresinio mokesčio, kuriuo apmokestinama iš mažmeninės prekybos gauta apyvarta, nustatymas suteikia atrankųjį pranašumą nedidelę apyvartą iš šios veiklos gaunančioms įmonėms, ir, antra, kad, kiek tai susiję su sprendimu pradėti procedūrą, atsižvelgdama į to sprendimo priėmimo momentu turimą bylos medžiagą Komisija negalėjo laikinai kvalifikuoti nagrinėjamos mokesčių priemonės kaip naujos pagalbos, nesiremdama tuo, kad yra pagrįstų abejonių šiuo klausimu.

Savo ruožtu Vengrija 2014 m. rugpjūčio 15 d. įsigaliojusiu įstatymu įvedė progresinį mokestį, taikomą pajamoms iš reklamos platinimo šioje valstybėje narėje. Šis mokestis, taikomas Vengrijoje veiklą vykdančių subjektų, kurie platina reklamą (rašytinės spaudos priemonės, audiovizualinė žiniasklaida, skelbimų platintojai), grynosioms pajamoms, iš pradžių buvo grindžiamas šešių progresinių tarifų skale, atsižvelgiant į apyvartą, o vėliau ši skalė

255| 2016 m. rugsėjo 19 d. Sprendimas dėl valstybės pagalbos SA.44351 (2016/C) (ex 2016/NN) – Lenkijos mažmeninės prekybos mokestis – Kvietimas teikti pastabas pagal [SESV] 108 straipsnio 2 dalį (OL C 406, 2016, p. 76, toliau – sprendimas pradėti procedūrą arba sprendimas pradėti procedūrą dėl Lenkijos).

256| 2017 m. birželio 30 d. Sprendimas (ES) 2018/160 dėl valstybės pagalbos SA.44351 (2016/C) (ex 2016/NN), kurią Lenkija suteikė nustatydama mokestį, taikomą mažmeninės prekybos sektoriui (OL L 29, 2018, p. 38, toliau – neigiamas sprendimas dėl Lenkijos).

257| 2019 m. gegužės 16 d. Sprendimas ***Lenkija / Komisija*** (T-836/16 ir T-624/17, EU:T:2019:338).

buvo pakeista ir ją sudarė tik du tarifai; kartu buvo numatyta galimybė apmokestinamiesiems asmenims, kurių pelnas iki mokesčių 2013 m. mokestiniais metais buvo lygus nuliui ar neigiamas, iš apmokestinimo bazės atskaityti 50 % nuostolių, perkeltų iš ankstesnių mokestinių metų.

Užbaigusi oficialią tyrimo procedūrą dėl šios priemonės, pradėtą 2015 m. kovo 12 d. sprendimu[258], 2016 m. lapkričio 4 d. sprendime[259] Komisija konstatavo, kad Vengrijos patvirtinta mokesčių priemonė dėl progresinio apmokestinimo struktūros ir dėl joje numatytos galimybės atskaityti nuostolius yra su vidaus rinka nesuderinama valstybės pagalba, ir nurodė nedelsiant veiksmingai susigrąžinti pagalbą iš jos gavėjų.

Vengrija kreipėsi į Bendrąjį Teismą ir šis teismas 2019 m. birželio 27 d. sprendimu[260] panaikino tą Komisijos sprendimą; jis konstatavo, kad Komisija klaidingai nusprendė, jog nagrinėjama mokesčių priemone ir galimybe iš dalies atskaityti perkeltus nuostolius suteikiamas atrankusis pranašumas.

Dviem 2021 m. kovo 16 d. paskelbtais sprendimais Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) atmetė Komisijos pateiktus apeliacinius skundus dėl skundžiamų sprendimų. Grįsdama apeliacinius skundus Komisija visų pirma tvirtino, kad Bendrasis Teismas pažeidė SESV 107 straipsnio 1 dalį, kai nusprendė, kad šiose bylose nagrinėjamų apyvartos mokesčių progresinis pobūdis nesuteikia atrankiojo pranašumo.

Savo sprendimuose Teisingumo Teismas atmetė Komisijos argumentus ir dar kartą patvirtino, kad pagrindinių vidaus rinkos laisvių srityje nustatytas principas, pagal kurį, atsižvelgiant į dabartinę Sąjungos mokesčių teisės derinimo būklę, valstybės narės gali laisvai nustatyti apmokestinimo sistemą, kuri, kaip jos mano, yra tinkamiausia, todėl progresinio apmokestinimo taikymas priklauso kiekvienos valstybės narės diskrecijai[261], taikomas ir valstybės pagalbos srityje, su sąlyga, kad nagrinėjamos priemonės esminės savybės neturi akivaizdžiai diskriminacinių elementų.

Teisingumo Teismo vertinimas

Pirmiausia Teisingumo Teismas priminė, kad norint visuotinai taikomą priemonę kvalifikuoti kaip „valstybės pagalbą“, kaip tai suprantama pagal SESV 107 straipsnio 1 dalį, vertinant nagrinėjama priemone suteikiamo atrankiojo pranašumo sąlygą reikia nustatyti, ar šia priemone „tam tikroms įmonėms ar tam tikrų prekių gamybai“ sudaromos palankesnės sąlygos nei kitoms, kurių faktinė ir teisinė padėtis, atsižvelgiant į minėta sistema siekiamą tikslą, yra panaši ir kurioms taip pat taikomas diferencijuotas požiūris, iš esmės galintis būti kvalifikuojamas kaip diskriminacinis. Konkrečiai kalbant, kai vertinama nacionalinė mokesčių priemonė, Komisija turi nustatyti referencinę arba „įprastą“ mokesčių sistemą, taikomą atitinkamoje valstybėje narėje, paskui įrodyti, kad nagrinėjama mokesčių priemone nukrypstama nuo šios referencinės sistemos, nes pagal ją diferencijuojami ūkio subjektai, kurių faktinė ir teisinė padėtis, atsižvelgiant į šia sistema siekiamą tikslą, yra panaši, tačiau tai nepateisinama atsižvelgiant į aptariamos sistemos pobūdį ar struktūrą.

258| 2015 m. kovo 12 d. Sprendimas dėl valstybės pagalbos SA.39235 (2015/C) (ex 2015/NN) – Vengrija – Reklamos mokestis – Kvietimas teikti pastabas pagal [SESV] 108 straipsnio 2 dalį (OL C 136, 2015, p. 7).

259| 2016 m. lapkričio 4 d. Sprendimas (ES) 2017/329 dėl priemonės SA.39235 (2015/C) (ex 2015/NN), kurią Vengrija įgyvendino dėl apyvartos iš reklamos apmokestinimo (OL L 49, 2017, p. 36, toliau – neigiamas sprendimas dėl Vengrijos, o kartu su neigiamu sprendimu dėl Lenkijos – ginčijami sprendimai).

260| 2019 m. birželio 27 d. Sprendimas ***Vengrija / Komisija*** (T-20/17, EU:T:2019:448, toliau kartu su minėtu Sprendimu ***Lenkija / Komisija*** – skundžiami sprendimai).

261| Šiuo klausimu, be kita ko, žr. 2020 m. kovo 3 d. Sprendimą ***Vodafone Magyarország*** (C-75/18, EU:C:2020:139, 49 punktas) ir 2020 m. kovo 3 d. Sprendimą ***Tesco-Global Áruházak*** (C-323/18, EU:C:2020:140, 69 punktas); valstybės pagalbos srityje taip pat žr. 2018 m. balandžio 26 d. Sprendimą ***ANGED*** (C-233/16, EU:C:2018:280, 50 punktas).

Būtent atsižvelgdamas į šiuos argumentus Teisingumo Teismas pirmiausia nagrinėjo, ar šiuo atveju Bendrasis Teismas teisingai nusprendė, kad Komisija neįrodė, jog nagrinėjamų mokesčių priemonių progresinis pobūdis suteikia atrankųjį pranašumą „tam tikroms įmonėms arba tam tikrų prekių gamybai“. Šiuo aspektu Teisingumo Teismas patvirtino Bendrojo Teismo atliktą analizę, pagal kurią šiose bylose nagrinėjamų mokesčių priemonių progresiniai tarifai yra referencinės sistemos, pagal kurią reikia įvertinti, ar suteiktas atrankusis pranašumas, sudedamoji dalis.

Remiantis valstybių narių autonomija mokesčių srityje, išskyrus sritis, kuriose Sąjungos teisė yra suderinta, jos gali laisvai numatyti apmokestinimo sistemą, kuri joms atrodo tinkamiausia, ir prireikus nustatyti progresinius mokesčius. Konkrečiai kalbant, pagal Sąjungos teisę valstybės pagalbos srityje iš principo nedraudžiama valstybėms narėms pasirinkti progresinių mokesčių tarifų, skirtų atsižvelgti į mokesčių mokėtojų pajėgumą mokėti mokesčius, taip pat valstybės narės neįpareigojamos taikyti progresinius mokesčio tarifus tik tais atvejais, kai apmokestinamas pelnas, ir netaikyti jų apyvartos mokesčių atveju.

Šiomis aplinkybėmis mokesčio, prie kurio priskiriami progresiniai mokesčio tarifai, pagrindinės savybės iš esmės sudaro referencinę sistemą arba „įprastą“ mokesčių sistemą atrankumo sąlygos analizės tikslais. Būtent Komisija prireikus turi įrodyti, kad nacionalinės mokesčių priemonės savybės yra akivaizdžiai diskriminacinės ir kad dėl to jos nepatenka į referencinę sistemą, o tai galėtų atskleisti apmokestinimo kriterijų pasirinkimas, kuris buvo nenuoseklus, atsižvelgiant į šia priemone siekiamą tikslą. Vis dėlto šiuo aspektu Teisingumo Teismas nagrinėjamu atveju konstatavo, kad Komisija neįrodė, jog Lenkijos ir Vengrijos teisės aktų leidėjų patvirtintų priemonių savybės buvo akivaizdžiai diskriminacinės, siekiant apeiti iš Sąjungos teisės kylančius reikalavimus valstybės pagalbos srityje. Taigi šiomis aplinkybėmis Bendrasis Teismas skundžiamuose sprendimuose pagrįstai konstatavo, kad nusprendusi, jog nagrinėjamų mokesčių priemonių progresinė skalė nėra referencinės sistemos, į kurią atsižvelgiant turi būti vertinamas šių priemonių atrankumas, dalis, Komisija klaidingai rėmėsi neišsamia ir fiktyvia referencine sistema.

Byloje (C-562/19 P) dėl Lenkijos mokesčio, taikomo mažmeninės prekybos sektoriui, Teisingumo Teismas toliau nagrinėjo motyvus, kuriais remdamasis Bendrasis Teismas panaikino ir sprendimą pradėti procedūrą. Nagrinėjamu atveju Bendrasis Teismas iš esmės nusprendė, kad Komisija preliminarų nagrinėjamos mokesčių priemonės kvalifikavimą kaip „naujos pagalbos“ grindė akivaizdžiai klaidinga jos analize, taigi ši analizė negalėjo pakankamai teisiškai pagrįsti abejonių dėl šio kvalifikavimo. Šiuo aspektu Teisingumo Teismas priminė, kad Sąjungos teismas, vykdydamas sprendimo pradėti oficialią tyrimo procedūrą teisėtumo kontrolę, gali tik ribotai tikrinti Komisijos atliktą vertinimą, susijusį su priemonės kvalifikavimu kaip „valstybės pagalbos“, kaip ji suprantama pagal SESV 107 straipsnio 1 dalį. Teisingumo Teismas konstatavo, kad taip nuspręsdamas Bendrasis Teismas tik patikrino, ar sprendime pradėti procedūrą laikinai kvalifikuodama priemonę kaip „valstybės pagalbą“ Komisija padarė akivaizdžią vertinimo klaidą; Teisingumo Teismas taip pat pažymėjo, kad Bendrasis Teismas panaikino tą sprendimą ne pakartodamas motyvus, kuriais remdamasis prieš tai panaikino neigiamą sprendimą dėl Lenkijos. Taigi Teisingumo Teismas atmetė pagrindus, pateiktus skundžiant Bendrojo Teismo sprendimą, kiek tuo sprendimu panaikintas sprendimas pradėti procedūrą ir nurodymas sustabdyti priemonės taikymą.

Galiausiai byloje (C-596/19 P) dėl Vengrijoje nustatyto reklamos mokesčio Teisingumo Teismas nusprendė, kad Bendrasis Teismas nepadarė teisės klaidos, kai konstatavo, jog pereinamojo laikotarpio schema, pagal kurią leidžiama iš dalies atskaityti perkeltus nuostolius, nesuteikia atrankiojo pranašumo. Pereinamojo laikotarpio priemonės, kuria atsižvelgiama į pelną, patvirtinimas nebuvo nenuoseklus, kiek tai susiję su perskirstymo tikslu, kurio siekė Vengrijos teisės aktų leidėjas, įvesdamas reklamos mokestį. Šiuo aspektu Teisingumo Teismas pabrėžė, kad nagrinėjamu atveju kriterijus, susijęs su pelno negavimu finansiniais metais, ėjusiais prieš tuos, kai įsigaliojo šis mokestis, yra objektyvus, nes įmonės, galinčios pasinaudoti pereinamojo laikotarpio dalinio nuostolių atskaitymo schema, yra mažiau pajėgios mokėti šį mokestį nei kitos įmonės.

Remdamasis šiais motyvais Teisingumo Teismas visiškai atmetė Komisijos pateiktus apeliacinius skundus dėl skundžiamų sprendimų.

XIII. Mokesčių nuostatos

2021 m. kovo 4 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Frenetikexito* (C-581/19, EU:C:2021:167)

Frenetikexito yra komercinė bendrovė, kuri Portugalijoje užsiima sporto klubų valdymo ir eksploatavimo veikla, veikla, susijusia su gera fizine savijauta ir sporto treniruotėmis, taip pat mitybos priežiūros ir konsultacijų veikla. 2014 ir 2015 m. ji savo patalpose per kvalifikuotą ir sertifikuotą mitybos specialistę teikė mitybos priežiūros paslaugas. Pridėtinės vertės mokestis (PVM) už šias paslaugas netaikytas.

Savo sporto klubuose *Frenetikexito* siūlė įvairias programas; kai kurios iš jų apėmė tik paslaugas, susijusias su gera fizine savijauta ir sporto treniruotėmis, o kitos programos – ir mitybos priežiūrą. Kiekvienas klientas galėjo pasirinkti pageidaujamą programą ir naudotis ar nesinaudoti visomis jam pagal pasirinktą programą siūlomomis paslaugomis; taigi už mitybos priežiūros paslaugą reikėdavo mokėti, nesvarbu, ar klientas ja naudodavosi, ar nesinaudodavo. Be to, ši paslauga galėdavo būti užsisakoma atskirai nuo bet kokios kitos paslaugos, mokant tam tikrą sumą.

Frenetikexito savo sąskaitose faktūrose atskirdavo sumas, susijusias su geros fizinės savijautos ir sporto treniruočių paslaugomis, nuo sumų, susijusių su mitybos priežiūros paslauga. Nebuvo ryšio tarp mitybos priežiūros paslaugų, už kurias būdavo išrašomos sąskaitos faktūros, ir mitybos konsultacijų.

Atlikdamas patikrinimą mokesčių administratorius konstatavo, kad atitinkamais mokestiniais metais *Frenetikexito* klientai mokėdavo už mitybos priežiūros paslaugą, net jeigu ja nesinaudodavo. Todėl nusprendęs, kad šios paslaugos teikimas yra papildomas, palyginti su paslaugų, susijusių su gera fizine savijauta ir sporto treniruotėmis, teikimu, mokesčių administratorius pritaikė šiam teikimui pagrindinės paslaugos apmokestinimo tvarką ir pateikė priminimą sumokėti PVM bei atitinkamus delspinigius. Kadangi šios sumos nebuvo sumokėtos, siekiant jas išieškoti buvo pradėtos vykdymo procedūros. Vis dėlto manydama, kad mitybos priežiūros paslaugos yra nepriklausomos nuo paslaugų, susijusių su gera fizine savijauta ir sporto treniruotėmis, *Frenetikexito* kreipėsi į *Tribunal Arbitral Tributário (Centro de Arbitragem Administrativa)* (Mokesčių arbitražo teismas (Administracinio arbitražo centras), Portugalija) su skundu, prašydama pripažinti, kad minėtas priminimas yra neteisėtas.

Šiomis aplinkybėmis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nusprendė kreiptis į Teisingumo Teismą su prašymu išaiškinti Direktyvos 2006/112[262] 132 straipsnio 1 dalies c punktą, siejamą su jos 2 straipsnio 1 dalies c punktu. Pagal pastarąją nuostatą PVM objektas yra paslaugų teikimas už atlygį valstybės narės teritorijoje, kai paslaugas teikia apmokestinamasis asmuo, veikdamas kaip toks. Nukrypstant nuo šio principo, pagal PVM direktyvos 132 straipsnio 1 dalies c punktą valstybės narės neapmokestina PVM „medicininės priežiūros paslaugų, kurias teikia gydytojai bei paramedikai, teikim[o], kaip jį apibrėžia atitinkama valstybė narė“.

262| 2006 m. lapkričio 28 d. Tarybos direktyva 2006/112/EB dėl pridėtinės vertės mokesčio bendros sistemos (OL L 347, 2006, p. 1) (toliau – PVM direktyva).

Savo sprendime Teisingumo Teismas išnagrinėjo, ar mitybos priežiūros paslauga, teikiama tokiomis aplinkybėmis, kaip pagrindinėje byloje, turi būti laikoma „pagrindinę paslaugą papildančia paslauga“, apmokestinama PVM, ar, priešingai, ji yra atskira ir nepriklausoma paslauga, ir, jeigu taip būtų, ar tokia paslauga gali būti neapmokestinama PVM ir kokiomis sąlygomis.

Teisingumo Teismo vertinimas

Prieš atsakydamas į klausimą, ar sertifikuoto ir turinčio atitinkamą teisę specialisto sporto klubuose ir galbūt pagal programas, apimančias taip pat su gera fizine savijauta ir sporto treniruotėmis susijusias paslaugas, teikiama mitybos priežiūros paslauga yra nepriklausoma paslauga, Teisingumo Teismas pirmiausia išnagrinėjo, ar ši paslauga patenka į PVM direktyvos 132 straipsnio 1 dalies c punkte numatyto neapmokestinimo taikymo sritį.

Teisingumo Teismas pažymėjo, kad „medicininės priežiūros paslaugos“, kaip jos suprantamos pagal šią nuostatą, būtinai turi turėti terapinį tikslą, t. y. būti teikiamos siekiant apsaugoti, taip pat palaikyti ar sugrąžinti asmenims sveikatą. Taigi tam, kad būtų taikomas minėtas neapmokestinimas, paslauga turi atitikti dvi sąlygas: ji turi turėti terapinį tikslą ir ją turi teikti gydytojas arba paramedikas, kaip tai apibrėžia atitinkama valstybė narė.

Dėl antrosios sąlygos svarbu nustatyti, ar tokia mitybos priežiūros paslauga, kaip aptariama pagrindinėje byloje, atitinkamos valstybės narės teisėje apibrėžiama kaip teikiama gydytojo arba paramediko. Teisingumo Teismas pažymėjo, kad nagrinėjamu atveju aptariamą paslaugą sudarė tai, jog kvalifikuotas ir turintis atitinkamą teisę asmuo vertėsi paramedicinos veikla, kaip ją apibrėžia atitinkama valstybė narė.

Jeigu yra taip, reikia išnagrinėti aptariamos paslaugos tikslą, o tai atitinka PVM direktyvos 132 straipsnio 1 dalies c punkte nustatytą pirmąją sąlygą. Kadangi šios direktyvos 132 straipsnyje numatyti neapmokestinimo atvejai yra skyriuje „Tam tikros su visuomenės interesais susijusios veiklos neapmokestinimas PVM“, veikla negali būti neapmokestinama, jeigu neatitinka bendrojo intereso tikslo.

Sporto klube teikiama mitybos priežiūros paslauga, kaip ir pats sportavimas, gali padėti išvengti tam tikrų ligų, pavyzdžiui, nutukimo. Taigi tokia paslauga iš esmės siekiama sveikatos, bet nebūtinai terapinio tikslo. Vadinasi, nesant nuorodos, kad mitybos priežiūros paslauga teikiama siekiant tokio tikslo, tokia paslauga neatitinka bendrojo intereso veiklos kriterijaus, kuris yra bendras visiems PVM direktyvos 132 straipsnyje numatytiems neapmokestinimo atvejams. Dėl to jai netaikomas šios direktyvos 132 straipsnio 1 dalies c punkte numatytas neapmokestinimas; taigi iš esmės ji yra apmokestinama PVM.

Toliau Teisingumo Teismas išnagrinėjo, ar mitybos priežiūros paslauga yra paslauga, nepriklausoma nuo su gera fizine savijauta ir sporto treniruotėmis susijusių paslaugų, o tai išlieka svarbu nustatant atitinkamą šių paslaugų mokestinį vertinimą. Jis priminė: kai ūkinę operaciją sudaro sudėtinių dalių ir veiksmų daugetas, siekiant nustatyti, ar operaciją sudaro viena, ar daugiau paslaugų, reikia atsižvelgti į visas aplinkybes, kuriomis ji vyksta. Paprastai kiekviena paslauga turi būti laikoma atskira ir nepriklausoma paslauga. Kaip šios taisyklės išimtis, viena sudėtine paslauga laikomi veiksmai, kuriuos apmokestinamasis asmuo atlieka klientui ir kurie yra taip glaudžiai tarpusavyje susiję, kad objektyviai sudaro vieną ekonomiškai neskaidomą paslaugą. Kita išimtis atitinka situaciją, kai tam tikri elementai turi būti laikomi sudarančiais pagrindinę paslaugą, o kiti elementai – papildomomis paslaugomis, kurioms taikoma pagrindinės paslaugos apmokestinimo tvarka. Šiuo atžvilgiu svarbūs kriterijai yra tai, kad, žiūrint iš vidutinio vartotojo pozicijų, paslauga neturi savarankiško tikslo, taip pat atsižvelgimas į kiekvienos iš ūkinę operaciją sudarančių paslaugų atitinkamą vertę.

Atrodo, kad nagrinėjamu atveju netaikoma nė viena iš šių išimčių, tačiau tai dar turi patikrinti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas. Viena vertus, tokios neatsiejamai nesusijusios paslaugos, kokios aptariamos pagrindinėje byloje, nėra viena sudėtinė paslauga. Kita vertus, mitybos priežiūra vidutiniam vartotojui turi savarankišką – su sveikata ir estetika susijusį – tikslą, palyginti su paslaugomis, susijusiomis su

gera fizine savijauta ir sporto treniruotėmis, kurių tikslas siejamas su sportu. Be to, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo paminėtos už šias paslaugas išrašytos sąskaitos faktūros rodo, kad 40 % bendros mokėtino mėnesinio mokesčio sumos tenka mitybos konsultacijoms, todėl mitybos priežiūros paslaugos, kaip antai aptariamos pagrindinėje byloje, negali būti laikomos papildomomis, palyginti su pagrindinėmis – su gera fizine savijauta ir sporto treniruotėmis susijusiomis – paslaugomis. Taigi paslaugos PVM direktyvos 2 straipsnio 1 dalies c punkto taikymo tikslais turi būti laikomos atskiromis ir nepriklausomomis vienos nuo kitų.

Primintina ir tai, kad 2021 m. kovo 16 d. sprendimuose ***Komisija / Lenkija*** (C-562/19 P, EU:C:2021:201) ir ***Komisija / Vengrija*** (C-596/19 P, EU:C:2021:202) Teisingumo Teismas taip pat nagrinėjo klausimą dėl Lenkijoje nustatyto mažmeninės prekybos sektoriaus mokesčio ir Vengrijoje nustatyto reklamos mokesčio[263].

XIV. Teisės aktų derinimas

1. Intelektinė nuosavybė

Intelektinės nuosavybės srityje reikia išskirti keturis sprendimus. Pirmieji trys sprendimai susiję su autorių teisėmis. Ketvirtajame sprendime, susijusiame su dizainu, Teisingumo Teismas turėjo galimybę išaiškinti, pirma, dizaino „individualių savybių“ sąvoką Sąjungos teisėje ir, antra, neregistruotojo dizaino „atskleidimo visuomenei“ sąvoką.

1.1. Autorių teisės

Pirmajame sprendime, susijusiame su autorių teisėmis, Teisingumo Teismas nagrinėjo klausimą dėl dalijimosi rinkmenomis internete platformos valdytojų „viešo paskelbimo“ sąlygų ir jų atsakomybės už jiems priklausančios platformos naudotojų padarytus intelektinės nuosavybės teisių pažeidimus. Antrajame sprendime Teisingumo Teismas paaiškino sąvoką „viešas paskelbimas“, kai į interneto svetainę įtraukiamas ir padaromas viešai prieinamas kitoje svetainėje prieinamas kūrinys. Trečiasis sprendimas susijęs su sąvokos „padarymas viešai prieinamų“ aiškinimu ir sąlygomis, kuriomis intelektinės nuosavybės teisių turėtojas gali pasinaudoti šių teisių apsaugos sistema.

2021 m. birželio 22 d. Teisingumo Teismo (didžioji kolegija) sprendimas *YouTube ir Cyando* (C-682/18 ir C-683/18, EU:C:2021:503)

Pirmoje byloje (C-682/18) muzikos prodiuseris Frank Peterson Vokietijos teismuose bylinėjosi su *YouTube* ir jos teisėta atstove *Google* dėl kelių fonogramų, į kurias, kaip jis teigia, turi įvairių teisių, įkėlimo 2008 m. į *YouTube*. Kūrinius į internetą be jos leidimo įkėlė šios platformos naudotojai. Šios fonogramos – tai atlikėjos Sarah Brightman kūriniai iš albumo „A Winter Symphony“ ir privatūs garso įrašai, padaryti per jos koncertų turą „Symphony Tour“.

263| Šie sprendimai aptarti XII skyriaus 3 skirsnyje „Valstybės pagalba“.

Antrojoje byloje (C-683/18) leidykla *Elsevier* Vokietijos teismuose bylinėjosi su *Cyando* dėl to, kad 2013 m. į jos failų prieglobos ir dalijimosi platformą „Uploaded“ buvo įkelti įvairūs kūriniai, į kuriuos *Elsevier* turi išimtines teises. Kūrinius į internetą be jos leidimo įkėlė šios platformos naudotojai. Tie kūriniai yra „Gray's Anatomy for Students“, „Atlas of Human Anatomy“ ir „Campbell-Walsh Urology“, ir jie buvo prieinami *Uploaded* per *rehabgate.com*, *avaxhome.ws* ir *bookarchive.ws* skelbiamus nuorodų rinkinius.

Bundesgerichtshof (Aukščiausiasis Federalinis Teismas, Vokietija), kuriame nagrinėjamos šios dvi bylos, pateikė Teisingumo Teismui kelis prejudicinius klausimus, be kita ko, dėl internetinių platformų valdytojų atsakomybės sistemos, kai šiose platformose jų naudotojai neteisėtai skelbia autorių teisių saugomus kūrinius.

Šią atsakomybę Teisingumo Teismas nagrinėjo atsižvelgdamas į teisinę sistemą, galiojusią bylos faktinių aplinkybių atsiradimo momentu, nustatytą Direktyvoje 2001/29 dėl autorių teisių[264], Direktyvoje 2000/31 dėl elektroninės komercijos[265] ir Direktyvoje 2004/48 dėl intelektinės nuosavybės teisių gynimo[266]. Prejudiciniai klausimai nėra susiję su vėliau įsigaliojusia sistema, nustatyta Direktyvoje 2019/790 dėl autorių teisių ir gretutinių teisių bendrojoje skaitmeninėje rinkoje[267].

Savo sprendime Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) visų pirma konstatavo, kad pagal šiuo metu galiojančią Sąjungos teisę internetinių platformų valdytojai iš principo patys neatlieka autorių teisių saugomo turinio, kurį į internetą neteisėtai įkelia jų naudotojai, viešo skelbimo, nebent šie valdytojai ne tik suteikia pačią platformą, bet ir prisideda prie tokio turinio padarymo viešai prieinamo pažeidžiant autorių teises. Be to, Teisingumo Teismas nusprendė, kad tokie valdytojai gali pasinaudoti atleidimu nuo atsakomybės pagal Direktyvą 2000/31 dėl elektroninės komercijos, jeigu jie neatlieka aktyvaus vaidmens, kuris leistų jiems žinoti ir kontroliuoti į jų platformą įkeltą turinį.

Teisingumo Teismo vertinimas

Pirma, Teisingumo Teismas nagrinėjo klausimą, ar pats vaizdo įrašų dalijimosi platformos arba failų prieglobos ir dalijimosi platformos, kurioje naudotojai gali neteisėtai padaryti viešai prieinamą saugomą turinį, valdytojas tokiomis aplinkybėmis, kokios nagrinėjamos pagrindinėse bylose, „viešai skelbia“ šį turinį, kaip tai suprantama pagal Direktyvą dėl autorių teisių[268]. Šiuo tikslu jis pirmiausia priminė sąvokos „viešas paskelbimas“ tikslus ir apibrėžtį bei papildomus kriterijus, į kuriuos reikia atsižvelgti atliekant individualų vertinimą.

264| 2001 m. gegužės 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2001/29/EB dėl autorių teisių ir gretutinių teisių informacinėje visuomenėje tam tikrų aspektų suderinimo (OL L 167, 2001, p. 10; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 17 sk., 1 t., p. 230, toliau – Direktyva dėl autorių teisių).

265| 2000 m. birželio 8 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2000/31/EB dėl kai kurių informacinės visuomenės paslaugų, ypač elektroninės komercijos, teisinių aspektų vidaus rinkoje (Elektroninės komercijos direktyva) (OL L 178, 2000, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 13 sk., 25 t., p. 399).

266| 2004 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2004/48/EB dėl intelektinės nuosavybės teisių gynimo (OL L 157, 2004, p. 45; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 17 sk., 2 t., p. 32).

267| 2019 m. balandžio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2019/790 dėl autorių teisių ir gretutinių teisių bendrojoje skaitmeninėje rinkoje, kuria iš dalies keičiamos direktyvos 96/9/EB ir 2001/29/EB (OL L 130, 2019, p. 92). Šioje direktyvoje nustatoma nauja speciali internetinių platformų valdytojų atsakomybės sistema, kai kūrinius neteisėtai įkelia šių platformų naudotojai. Ši direktyva, kurią kiekviena valstybė narė turėjo perkelti į savo nacionalinę teisę iki 2021 m. birželio 7 d., įpareigoja šiuos valdytojus gauti leidimą iš teisių turėtojų, pavyzdžiui, sudarant licencinę sutartį dėl jų platformų naudotojų įkeliamų kūrinių.

268| Direktyvos dėl autorių teisių 3 straipsnio 1 dalis. Pagal šią nuostatą valstybės narės nustato autoriams išimtinę teisę leisti arba uždrausti bet kokį savo kūrinių viešą skelbimą laidais ar bevielėmis ryšio priemonėmis, įskaitant savo kūrinių padarymą viešai prieinamų tokiu būdu, kad visuomenės nariai galėtų juos pasiekti individualiai pasirinktoje vietoje ir pasirinktu laiku.

Iš šių kriterijų Teisingumo Teismas išskyrė neišvengiamą platformos valdytojo vaidmenį ir jo veiksmų sąmoningumą. Platformos valdytojas atlieka „paskelbimo veiksmą“, kai veikia labai gerai žinodamas savo elgesio pasekmes ir suteikia savo klientams prieigą prie saugomo kūrinio, ir būtent tuomet, kai, nesant tokio veiksmo, klientai iš esmės negalėtų pasinaudoti skelbiamu kūriniu.

Šiomis aplinkybėmis Teisingumo Teismas nusprendė, kad vaizdo įrašų dalijimosi platformos ar failų prieglobos ir dalijimosi platformos, kurioje naudotojai gali neteisėtai padaryti viešai prieinamą saugomą turinį, valdytojas „viešai neskelbia“ šio turinio, kaip tai suprantama pagal Direktyvą dėl autorių teisių, nebent jis ne tik suteikia pačią platformą, bet ir prisideda prie tokio turinio padarymo viešai prieinamo pažeidžiant autorių teises.

Taip yra, be kita ko, tada, kai valdytojas konkrečiai žino, kad jo platformoje yra neteisėtai prieinamas saugomas turinys, tačiau nedelsiant jo nepašalina ir neužblokuoja prieigos prie jo, arba kai jis žino ar turėtų žinoti, kad saugomą turinį per jo platformą naudotojai apskritai neteisėtai padarė viešai prieinamą, tačiau nesiima įgyvendinti tinkamų techninių priemonių, kurių galima tikėtis iš įprastai rūpestingo operatoriaus, kad patikimai ir veiksmingai užkirstų kelią autorių teisių pažeidimams šioje platformoje, arba kai jis dalyvauja atrenkant neteisėtai viešai paskelbtą saugomą turinį, savo platformoje teikia priemones, skirtas konkrečiai neteisėtai dalytis tokiu turiniu, ar sąmoningai skatina tokį dalijimąsi, ką gali rodyti tai, kad jis sukūrė ekonominį modelį, skatinantį platformos naudotojus joje neteisėtai viešai skelbti saugomą turinį.

Antra, Teisingumo Teismas nagrinėjo klausimą, ar internetinės platformos valdytojas gali pasinaudoti Direktyvoje 2000/31 dėl elektroninės komercijos[269] numatytu atleidimu nuo atsakomybės už saugomą turinį, kurį naudotojai neteisėtai viešai skelbia per jo platformą. Šiuo klausimu jis pabrėžė, kad reikia išnagrinėti, ar valdytojo vaidmuo yra neutralus, t. y. ar jo elgesys yra visiškai techninio, automatinio ir pasyvaus pobūdžio, ir jis nežino apie saugomą turinį ir jo nekontroliuoja, ar atvirkščiai – jo vaidmuo yra aktyvus ir tai jam leidžia žinoti ar kontroliuoti turinį. Taigi toks valdytojas gali pasinaudoti šiuo atleidimu nuo atsakomybės, jeigu neatlieka aktyvaus vaidmens, kuris leistų žinoti ar kontroliuoti į jo platformą įkeltą turinį. Jis neatleidžiamas nuo atsakomybės, jeigu žino apie konkrečius neteisėtus naudotojų veiksmus, susijusius su jo platformoje įkeltu saugomu turiniu.

Trečia, Teisingumo Teismas patikslino sąlygas, kada Direktyvoje dėl autorių teisių[270] nurodyti teisių turėtojai gali prašyti teismo priimti įpareigojimus internetinės platformos valdytojams. Jis nusprendė, kad su šia direktyva yra suderinama tai, kad autorių teisių ar gretutinių teisių turėtojas, remdamasis nacionaline teise, gali prašyti, kad teismas nustatytų draudimą valdytojui, kurio paslauga trečiasis asmuo naudojosi pažeisdamas jo teises šiam nežinant, kaip numatyta Direktyvoje 2000/31 dėl elektroninės komercijos[271], tik su sąlyga, kad prieš pradedant teismo procesą apie šį pažeidimą buvo pranešta valdytojui, tačiau jis nedelsdamas nesiėmė veiksmų, kad pašalintų tokį turinį arba užblokuotų prieigą prie jo, taip pat užtikrintų, kad tokie pažeidimai nesikartotų.

Vis dėlto nacionaliniai teismai turi užtikrinti, kad taikant tokią sąlygą nebūtų taip vėluojama faktiškai nutraukti pažeidimą, kad būtų padaryta neproporcingos žalos šiam teisių turėtojui.

269| Direktyvos 2000/31 dėl elektroninės komercijos 14 straipsnio 1 dalis. Pagal šią nuostatą, kai teikiama informacinės visuomenės paslauga, kurią sudaro paslaugos gavėjo pateiktos informacijos saugojimas, valstybės narės užtikrina, kad paslaugų teikėjas nebūtų atsakingas už informaciją, kurią saugo paslaugos gavėjo prašymu, tik tada, jei teikėjas, pirma, neturi faktinių žinių apie neteisėtą veiklą arba informaciją ir, atsižvelgiant į reikalavimus atlyginti žalą, nežino apie faktus ar aplinkybes, rodančias, kad verčiamasi neteisėta veikla arba teikiama neteisėta informacija; arba, antra, teikėjas, gavęs tokių žinių ar apie tai sužinojęs, nedelsdamas panaikina šią informaciją arba atima galimybę ją pasiekti.

270| Direktyvos dėl autorių teisių 8 straipsnio 3 dalis. Pagal šią nuostatą valstybės narės užtikrina, kad teisių turėtojai turėtų galimybes prašyti teismo draudimo tarpininkams, kurių paslaugomis tretieji asmenys naudojasi autorių teisėms ar gretutinėms teisėms pažeisti.

271| Direktyvos 2000/31 dėl elektroninės komercijos 14 straipsnio 1 dalies a punktas.

2021 m. kovo 9 d. Teisingumo Teismo (didžioji kolegija) sprendimas *VG Bild-Kunst* (C-392/19, EU:C:2021:181)

Stiftung Preußischer Kulturbesitz (toliau – SPK), Vokietijos fondas, valdo *Deutsche Digitale Bibliothek*, skaitmeninę biblioteką, skirtą kultūros ir žinių srities medžiagai saugoti, kuri į tinklą sujungia Vokietijos kultūros ir mokslo įstaigas. Šios bibliotekos interneto svetainėje yra nuorodos į dalyvaujančių įstaigų interneto portaluose saugomą skaitmeninį turinį. Pati *Deutsche Digitale Bibliothek*, kaip „skaitmeninė vitrina", saugo tik miniatiūras (angl. „thumbnails"), t. y. nuotraukų, kurių dydis, palyginti su jų pirminiu dydžiu, yra sumažintas, versijas.

Prieš sudarydama su SPK licencinę sutartį dėl savo kūrinių miniatiūrų katalogo naudojimo Vokietijos kolektyvinio autorių teisių vaizduojamųjų menų srityje administravimo asociacija *VG Bild-Kunst* reikalavo įtraukti nuostatą, pagal kurią SPK, naudodamas sutartyje nurodytus saugomus kūrinius, įsipareigoja įgyvendinti veiksmingas technines kovos su trečiųjų asmenų vykdomu šių saugomų kūrinių miniatiūrų, rodomų *Deutsche Digitale Bibliothek* interneto svetainėje, kadravimu (angl. „framing")[272] priemones.

Manydama, kad tokia sutarties sąlyga nėra pagrįsta autorių teisių požiūriu, SPK pareiškė ieškinį Vokietijos teismuose, juo reikalavo pripažinti, kad *VG Bild-Kunst* privalo suteikti aptariamą licenciją, nesusiejant šio suteikimo su reikalavimu įgyvendinti priemones, skirtas kovai su kadravimu[273].

Šiomis aplinkybėmis *Bundesgerichtshof* (Aukščiausiasis Federalinis Teismas, Vokietija) prašė Teisingumo Teismo nustatyti, ar šis kadravimas turi būti laikomas viešu paskelbimu, kaip tai suprantama pagal Direktyvą dėl autorių teisių[274]; jei atsakymas būtų teigiamas, tai reikštų, kad *VG Bild-Kunst* galėtų įpareigoti SPK įgyvendinti šias priemones.

Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) nusprendė, kad autorių teisių saugomų kūrinių, kurie autorių teisių turėtojo leidimu pateikiami visuomenei laisvai pasiekiamoje kitoje interneto svetainėje, įterpimas į trečiojo asmens tinklalapį kadravimo būdu yra viešas paskelbimas, jeigu šie kūriniai įterpiami apeinant apsaugos nuo kadravimo priemones, kurių ėmėsi arba kurias taikyti įpareigojo autorių teisių turėtojas.

Teisingumo Teismo vertinimas

Visų pirma Teisingumo Teismas nurodė, kad kūrinių dydžio pakeitimas kadravimo atveju, kol galima matyti originalius šių kūrinių elementus, neturi reikšmės vertinant, ar yra viešo paskelbimo veiksmas.

Be to, Teisingumo Teismas pažymėjo, kad, pirma, kadravimo technika yra viešo paskelbimo veiksmas, nes dėl šios technikos rodomas elementas padaromas prieinamas visiems potencialiems interneto svetainės naudotojams. Antra, jis priminė: kadangi kadravimo technikai naudojamas techninis būdas yra tas pats

272| Kadravimo (angl. „framing") technika reiškia, kad interneto svetainės puslapis padalijamas į kelis rėmus ir viename iš jų, naudojant galimą spustelėti nuorodą ar įterptą interneto nuorodą (angl. „inline linking"), rodomas elementas iš kitos svetainės, siekiant paslėpti nuo šios svetainės naudotojų pirminę aplinką, kuriai šis elementas priklauso.

273| Pagal Vokietijos teisės aktus kolektyvinio teisių administravimo asociacijos privalo kiekvienam teisių, kurių valdymas joms patikėtas, naudojimo licencijos prašančiam asmeniui ją suteikti pagrįstomis sąlygomis. Tačiau Vokietijos teismų jurisprudencijoje nurodyta, kad šios asociacijos gali išimties tvarka atsisakyti suteikti licenciją, bet toks atsisakymas negali būti piktnaudžiavimas monopoliu ir atmetant prašymą dėl licencijos suteikimo turi būti galimybė tokį sprendimą pagrįsti viršesniais teisėtais interesais.

274| Pagal Direktyvos dėl autorių teisių 3 straipsnio 1 dalį valstybės narės nustato autoriams išimtinę teisę leisti arba uždrausti bet kokį savo kūrinių viešą paskelbimą.

kaip ir jau naudotas saugomam kūriniui viešai paskelbti pirminėje interneto svetainėje, t. y. internete, šis paskelbimas neatitinka paskelbimo naujai visuomenei sąlygos, todėl nėra „viešas“ paskelbimas, kaip tai suprantama pagal Direktyvą dėl autorių teisių.

Vis dėlto šis argumentas taikomas tik tuo atveju, jei prieigai prie atitinkamų kūrinių pirminėje interneto svetainėje nebuvo taikomos jokios ribojimo priemonės. Tai reiškia, kad tokiu atveju teisių turėtojas nuo pat pradžių leido savo kūrinius paskelbti visiems interneto naudotojams.

Kita vertus, kai teisių turėtojas nuo pat pradžių nustato ar įpareigoja taikyti ribojimo priemones, susijusias su jo kūrinių paskelbimu, tai reiškia, kad jis neduoda sutikimo tam, kad tretieji asmenys galėtų laisvai paskelbti jo kūrinius viešai. Priešingai, jis nori, kad visuomenę, turinčią prieigą prie jo kūrinių, sudarytų tik tam tikros interneto svetainės naudotojai.

Taigi, kai autorių teisių turėtojas ėmėsi kadravimą ribojančių priemonių arba įpareigojo jas taikyti, kūrinio įterpimas į trečiojo asmens tinklalapį naudojant kadravimo techniką yra „šio kūrinio padarymas prieinamo naujai visuomenei“. Todėl šiam viešam paskelbimui turi būti gautas atitinkamų teisių turėtojų leidimas.

Priešingas požiūris reikštų, kad yra taikoma teisės viešai paskelbti išnaudojimo taisyklė. Pagal šią taisyklę autorių teisių turėtojas netektų galimybės reikalauti teisingo atlyginimo už naudojimąsi jo kūriniu. Dėl tokio požiūrio būtų pažeista derama pusiausvyra, kuri turi būti užtikrinama skaitmeninėje erdvėje tarp, viena vertus, autorių teisių ir gretutinių teisių turėtojų suinteresuotumo apsaugoti jų intelektinės nuosavybės teises ir, kita vertus, saugomų objektų naudotojų interesų ir pagrindinių teisių apsaugos.

Galiausiai Teisingumo Teismas patikslino, kad autorių teisių turėtojas negali riboti savo sutikimo taikyti kadravimą kitaip nei tik veiksmingomis techninėmis priemonėmis. Nesant tokių priemonių, būtų sunku patikrinti, ar šis teisių turėtojas ketino drausti jo kūrinių kadravimą.

2021 m. birželio 17 d. Teisingumo Teismo sprendimas *M.I.C.M.* (C-597/19, EU:C:2021:492)

Įmonė *Mircom International Content Management & Consulting (M.I.C.M.) Limited* (toliau – *Mircom*) *Ondernemingsrechtbank Antwerpen* (Antverpeno komercinių bylų teismas, Belgija, toliau – prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas) pateikė interneto prieigos teikėjai *Telenet BVBA* prašymą suteikti informacijos. Šiuo prašymu siekiama, kad būtų priimtas sprendimas, įpareigojantis *Telenet* pateikti savo klientų tapatybės duomenis, remiantis IP adresais, kuriuos įmonei *Mircom* surinko specializuota įmonė. *Telenet* klientų interneto ryšys buvo naudojamas *BitTorrent* protokolo pagalba lygiarangių (*peer-to-peer*) tinkle dalijantis filmais iš *Mircom* katalogo. *Telenet* netenkino *Mircom* prašymo.

Šiomis aplinkybėmis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pirmiausia Teisingumo Teismo klausė, ar failo, kuriame yra saugomas kūrinys, dalių pasidalijimas minėtame tinkle yra viešas paskelbimas pagal Sąjungos teisę. Be to, jis siekė sužinoti, ar intelektinės nuosavybės teisių turėtojas, kaip antai *Mircom*, kuris šių teisių nenaudoja, tačiau iš tariamų pažeidėjų reikalauja atlyginti žalą, gali pasinaudoti Sąjungos teisėje numatytomis priemonėmis, procedūromis ir gynybos būdais, kad užtikrintų šių teisių apsaugą, pavyzdžiui, paprašydamas suteikti informaciją. Galiausiai jis paprašė Teisingumo Teismo išaiškinti, ar būdas, kuriuo *Mircom* rinko klientų IP adresus, ir duomenų atskleidimas, kurio *Mircom* prašė iš *Telenet*, yra teisėti.

Savo sprendime Teisingumo Teismas visų pirma nustatė, kad failo dalių įkėlimas tokiame lygiarangių (*peer-to-peer*) tinkle, koks nagrinėjamas pagrindinėje byloje, yra jų padarymas viešai prieinamų pagal Sąjungos teisę[275]. Antra, toks intelektinės nuosavybės teisių turėtojas, kaip *Mircom*, gali pasinaudoti šių teisių apsaugos sistema, bet jos prašymas suteikti informaciją būtinai turi būti pagrįstas ir proporcingas, taip pat juo neturi būti piktnaudžiaujama[276]. Trečia, sistemingas naudotojų IP adresų įrašymas bei jų pavardžių ir pašto adresų atskleidimas teisių turėtojui ar trečiajam asmeniui, kad būtų galima pareikšti ieškinį dėl žalos atlyginimo, yra leistinas esant tam tikroms apibrėžtoms sąlygoms[277].

Teisingumo Teismo vertinimas

Pirma, Teisingumo Teismas, kuris jau yra aiškinęs „viešo paskelbimo“ sąvoką autorių teisių apsaugos kontekste, nurodė, kad prieš tai atsisiųstų failo, kuriame yra saugomas kūrinys, dalių įkėlimas lygiarangių (*peer-to-peer*) tinkle yra jų „padarymas viešai prieinamų“, nepaisant to, kad šios dalys negali būti naudojamos atskirai ir kad įkėlimas yra automatiškai sugeneruojamas, kai naudotojas, įsigydamas failų dalijimosi programinę įrangą *client-BitTorrent*, duoda sutikimą ją taikyti po to, kai buvo tinkamai informuotas apie jos savybes.

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas pabrėžė, kad bet kuris tokio tinklo naudotojas gali lengvai atkurti pirminį failą, pasitelkdamas kitų naudotojų kompiuteriuose esančias dalis. Parsisiųsdamas failo dalis, jis tuo pačiu metu padaro jas prieinamas, kad kiti naudotojai galėtų jas įkelti. Šiuo klausimu Teisingumo Teismas konstatavo, kad naudotojas neprivalo faktiškai parsisiųsti minimalaus dalių skaičiaus ir kad bet koks veiksmas, kuriuo jis, gerai žinodamas savo elgesio pasekmes, suteikia prieigą prie saugomų kūrinių, gali būti laikomas padarymo prieinamo veiksmu. Šiuo atveju tai yra toks veiksmas, nes aptariamas veiksmas susijęs su neapibrėžtu potencialių adresatų skaičiumi, o tai reiškia pakankamai didelį asmenų skaičių ir jis skirtas naujai visuomenei. Šiuo aiškinimu siekiama išlaikyti tinkamą pusiausvyrą tarp intelektinės nuosavybės teisių turėtojų ir saugomų objektų naudotojų interesų ir pagrindinių teisių.

Antra, Teisingumo Teismas nustatė, kad toks intelektinės nuosavybės teisių turėtojas, kaip *Mircom*, kuris šias teises įgijo perleidus skolinius reikalavimus ir kuris jomis nesinaudoja, o siekia, kad tariami pažeidėjai atlygintų žalą, iš principo gali pasinaudoti Sąjungos teisėje numatytomis priemonėmis, procedūromis ir gynybos būdais, nebent piktnaudžiautų savo prašymu. Jis patikslino, kad galimą tokio piktnaudžiavimo buvimą turi įvertinti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, kuris, pavyzdžiui, galėtų patikrinti, ar ieškiniai iš tikrųjų buvo pareikšti atsisakius taikiai išspręsti ginčą. Konkrečiai dėl tokio prašymo suteikti informaciją, kokį pateikė *Mircom*, Teisingumo Teismas konstatavo, kad jis negali būti laikomas nepriimtinu dėl to, kad buvo pateiktas ikiteisminiame etape. Vis dėlto toks prašymas turi būti atmestas, jeigu yra nepagrįstas arba neproporcingas, o tai turi patikrinti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas. Šiuo išaiškinimu Teisingumo Teismas siekia užtikrinti aukštą intelektinės nuosavybės apsaugos lygį vidaus rinkoje.

Trečia, Teisingumo Teismas nusprendė, kad pagal Sąjungos teisę iš principo nedraudžiama nei intelektinės nuosavybės teisių turėtojui ar trečiajam asmeniui, veikiančiam jo vardu, sistemingai įrašyti lygiarangių (*peer-to-peer*) tinklų naudotojų IP adresus, kurių interneto ryšys tariamai buvo naudojamas teises pažeidžiančioje

275| Direktyvos 2001/29 dėl autorių teisių 3 straipsnio 1 ir 2 dalys.

276| Direktyvos 2004/48 3 straipsnio 2 dalis ir 8 straipsnis.

277| 2016 m. balandžio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) 2016/679 dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB (Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas) (OL L 119, 2016, p. 1), 6 straipsnio 1 dalies pirmos pastraipos f punktas, siejamas su 2002 m. liepos 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2002/58/EB dėl asmens duomenų tvarkymo ir privatumo apsaugos elektroninių ryšių sektoriuje (Direktyva dėl privatumo ir elektroninių ryšių) (OL L 201, 2002, p. 37; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 13 sk., 29 t., p. 514), iš dalies pakeistos 2009 m. lapkričio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/136/EB (OL L 337, 2009, p. 11), 15 straipsnio 1 dalimi.

veikloje (išankstinis asmens duomenų tvarkymas), nei atskleisti naudotojų pavardes ir pašto adresus šiam teisių turėtojui ar trečiajam asmeniui, kad jie galėtų pareikšti ieškinį dėl žalos atlyginimo (vėlesnis asmens duomenų tvarkymas). Vis dėlto tokios iniciatyvos ir prašymai turi būti pagrįsti, proporcingi, jais neturi būti piktnaudžiaujama ir jie turi būti numatyti nacionalinėje teisėkūros priemonėje, kuria ribojama iš Sąjungos teisės kylančių teisių ir pareigų apimtis. Teisingumo Teismas pažymėjo, kad Sąjungos teisėje tokiai įmonei, kaip *Telenet*, nėra nustatyta pareigos atskleisti privatiems asmenims asmens duomenis tam, kad civiliniuose teismuose būtų galima pradėti teismo procesą dėl autorių teisių pažeidimų. Vis dėlto Sąjungos teisė leidžia valstybėms narėms nustatyti tokią pareigą.

1.2. Dizainas

2021 m. spalio 28 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Ferrari* (C-123/20, EU:C:2021:889)

2014 m. gruodžio 2 d. *Ferrari SpA* pirmą kartą viešai pristatė aukščiausios kokybės automobilio modelį FXX K pranešime spaudai; jame buvo dvi nuotraukos, kur šis automobilis matyti atitinkamai iš šono ir iš priekio.

Nuo 2016 m. *Mansory Design & Holding GmbH* (toliau – *Mansory Design*), Vokietijoje įsteigta įmonė, gamina ir parduoda automobilio puošybos rinkinius, vadinamus anglų k. „tuning kits“, numatytus pakeisti viešajam eismui skirto kito *Ferrari* modelio, kurio gamyba nėra ribojama, išvaizdai, kad jis taptų panašus į „Ferrari FXX K“.

Ferrari pareiškė *Mansory Design* ieškinį dėl teisių pažeidimo ir papildomų reikalavimų dėl tariamo trijų neregistruotųjų Bendrijos dizainų, susijusių su modelio FXX K dalimis, t. y. jo kėbulo dalimis, suteikiamų teisių pažeidimo. Šie neregistruotieji Bendrijos dizainai buvo sukurti tuo metu, kai buvo paskelbtas 2014 m. gruodžio 2 d. pranešimas spaudai.

Landgericht Düsseldorf (Diuseldorfo apygardos teismas, Vokietija) atmetė visus minėtus reikalavimus.

Po pateikto apeliacinio skundo *Oberlandesgericht Düsseldorf* (Diuseldorfo aukštesnysis apygardos teismas, Vokietija) atmetė *Ferrari* reikalavimus ir nusprendė, kad pirmasis ir antrasis prašomi apsaugoti dizainai niekada neegzistavo, nes *Ferrari* neįrodė, kad buvo įvykdytas minimalus reikalavimas dėl tam tikro formos savarankiškumo ir vientisumo, o trečiasis prašomas apsaugoti dizainas, nors ir egzistavo, vis dėlto teisės į jį *Mansory Design* nepažeidė.

Šiomis aplinkybėmis *Bundesgerichtshof* (Aukščiausiasis Federalinis Teismas, Vokietija), gavęs *Ferrari* skundą, paprašė Teisingumo Teismo paaiškinti, ar toks gaminio vaizdų atskleidimas visuomenei, kaip automobilio nuotraukų paskelbimas, gali lemti šio gaminio dalies arba jo sudedamosios dalies dizaino atskleidimą visuomenei, ir, jei taip, kiek šios dalies arba sudedamosios dalies vaizdas turi būti savarankiškas, palyginti su viso gaminio vaizdu, kad būtų galima patikrinti, ar šis vaizdas turi individualių savybių.

Prejudiciniame sprendime Teisingumo Teismas, be kita ko, konstatavo, jog Sąjungos teisė turi būti aiškinama taip, kad toks gaminio vaizdų atskleidimas visuomenei, kaip automobilio nuotraukų paskelbimas, lemia šio gaminio dalies arba minėto gaminio, kaip sudėtinio, sudedamosios dalies dizaino atskleidimą visuomenei, su sąlyga, kad tos dalies ar sudedamosios dalies vaizdas šio atskleidimo veiksmo momentu yra aiškiai identifikuojamas[278].

278| Kaip tai suprantama pagal 2001 m. gruodžio 12 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 6/2002 dėl Bendrijos dizaino (OL L 3, 2002, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 13 sk., 27 t., p. 142) 3 straipsnio a ir c punktus, 4 straipsnio 2 dalį ir 11 straipsnio 2 dalį.

Teisingumo Teismo vertinimas

Pirma, Teisingumo Teismas nurodė, kad Bendrijos dizaino apsaugos atsiradimo materialinės sąlygos – neatsižvelgiant į tai, ar Bendrijos dizainas įregistruotas, ar neregistruotas – t. y. naujumas ir individualios savybės, yra tokios pačios tiek gaminiams, tiek gaminio dalims[279]. Jeigu įvykdytos šios materialinės sąlygos, formali sąlyga neregistruotojo Bendrijos dizaino apsaugai atsirasti yra jo atskleidimas visuomenei Reglamento Nr. 6/2002 11 straipsnio 2 dalyje[280] numatytu būdu. Tam, kad viso gaminio dizaino atskleidimas visuomenei lemtų šio gaminio dalies dizaino atskleidimą, būtina, kad atskleidimo momentu ši dalis būtų aiškiai identifikuojama. Vis dėlto tai nereiškia, kad dizaineriams yra nustatytas reikalavimas atskirai atskleisti kiekvieną savo gaminių dalį, kuriai jie nori taikyti neregistruotojo Bendrijos dizaino apsaugą.

Antra, Teisingumo Teismas pabrėžė, kad sąvoka „individualios savybės“, kaip ji suprantama pagal Reglamento Nr. 6/2002 6 straipsnį[281], reglamentuojamas ne gaminio ir jį sudarančių dalių dizainų santykis, bet šių dizainų ir kitų ankstesnių dizainų santykis. Tam, kad būtų galima nustatyti, ar gaminio dalies ar sudėtinio gaminio sudedamosios dalies vaizdas atitinka individualių savybių sąlygą, būtina, kad ši dalis ar sudedamoji dalis būtų matoma gaminio ar sudėtinio gaminio dalis, aiškiai apibrėžta linijomis, kontūrais, spalvomis, formomis ar konkrečia tekstūra. Tai reiškia, kad šios dalies ar sudedamosios dalies vaizdas pats savaime gali sukurti bendrą įspūdį ir negali visiškai susilieti su viso gaminio sukeliamu bendru įspūdžiu.

2. Telekomunikacijos

2021 m. balandžio 15 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Eutelsat* (C-515/19, EU:C:2021:273)

Siekdami padėti plėtoti judriojo palydovinio ryšio paslaugų konkurencingą vidaus rinką Europos Sąjungoje ir užtikrinti visų valstybių narių laipsnišką aprėptį Europos Parlamentas ir Taryba priėmė Sprendimą Nr. 626/2008[282]. Pasibaigus Europos sistemų operatorių, teikiančių judriojo palydovinio ryšio paslaugas, atrankos procedūrai[283], Europos Komisija, be kitų, pasirinko ir įmonę *Inmarsat Ventures SE* (toliau – *Inmarsat*). Ši įmonė plėtojo vadinamąją „European Aviation Network“ sistemą, skirtą aviacijos ryšio paslaugoms teikti. 2014 m. spalio 21 d. sprendimu *Autorité de régulation des communications électroniques et des postes* (Elektroninių ryšių ir pašto reguliavimo tarnyba, Prancūzija) leido žemyninės Prancūzijos teritorijoje naudoti nustatytus dažnius, o 2018 m. vasario 22 d. sprendimu suteikė jai leidimą naudoti judriojo palydovinio ryšio sistemų papildomus

279| Kaip tai suprantama pagal Reglamento Nr. 6/2002 4–6 straipsnius.

280| Pagal šią nuostatą „dizainas laikomas tapęs prieinamu [Sąjungos] visuomenei, jeigu jis buvo paskelbtas, eksponuotas, naudotas versle arba kaip kitaip atskleistas, kad apie tai įprastu būdu būtų sužinoję [Sąjungoje] veikiantys atitinkamos srities specialistai“.

281| Reglamento Nr. 6/2002 6 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad dizainas laikomas turinčiu individualių savybių, jeigu jo bendras įspūdis informuotam vartotojui skiriasi nuo bendro įspūdžio, kurį tokiam vartotojui padaro bet koks kitas dizainas, kuris tapo prieinamas visuomenei.

282| 2008 m. birželio 30 d. Europos Parlamento ir Tarybos sprendimo Nr. 626/2008/EB dėl sistemų, kuriomis teikiamos judriojo palydovinio ryšio paslaugos (MSS), atrankos ir leidimų išdavimo (OL L 172, 2008, p. 15, toliau – MSS sprendimas) 2 straipsnio 2 dalies a ir b punktai ir 8 straipsnio 1 ir 3 dalys.

283| MSS sprendimo 2 straipsnio 2 dalies a ir b punktai, siejami su šio sprendimo 8 straipsnio 1 ir 3 dalimis.

antžeminius komponentus (toliau – PAK)[284]. Atsižvelgdama į tai *Inmarsat* konkurentė *Eutelsat* pareiškė ieškinį prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiame teisme – *Conseil d'État* (Valstybės Taryba, Prancūzija) dėl pastarojo sprendimo panaikinimo, remdamasi, be kita ko, Sąjungos teisės pažeidimu.

Gavęs Prancūzijos aukščiausiojo administracinio teismo prašymą priimti prejudicinį sprendimą Teisingumo Teismas pateikė sąvokos „judriojo palydovinio ryšio sistemos", taip pat sąvokų „PAK" ir „judrioji antžeminė stotis"[285], kaip tai suprantama pagal MSS sprendimą, išaiškinimą. Be to, jis patikslino valstybių narių kompetentingų valdžios institucijų teisę atsisakyti išduoti arba išduoti operatoriui leidimus, būtinus judriojo palydovinio ryšio sistemų komponentams eksploatuoti.

Teisingumo Teismo vertinimas

Teisingumo Teismas visų pirma pabrėžė, kad „judriojo palydovinio ryšio sistema", atsižvelgiant į perduodamų duomenų pajėgumus, neturi būti grindžiama iš esmės šios sistemos palydovo komponentu. Iš tiesų taikytinose MSS sprendimo nuostatose, kiek tai susiję su perduodamų duomenų pajėgumu, nėra apibrėžtas ryšys tarp judriojo palydovinio ryšio sistemos palydovo komponento ir šio sistemos antžeminio komponento. Be to, negalima daryti jokios išvados remiantis žodžio „papildomas" vartojimu žodžių junginyje „papildomi antžeminiai komponentai", nes šis žodis nereiškia sąlyginės dviejų komponentų reikšmės.

Teisingumo Teismas taip pat patikslino, kad antžeminė stotis gali būti kvalifikuojama kaip „judriojo palydovinio ryšio sistemų PAK", jei įvykdyti du pagrindiniai reikalavimai. Lokalizacijos prasme ji turi būti naudojama tam tikroje vietoje ir apimti geografinę zoną, esančią atitinkamos judriojo palydovinio ryšio sistemos palydovo (-ų) aprėpties zonoje. Be to, funkciniu požiūriu ji turi būti naudojama siekiant padidinti judriojo palydovinio ryšio paslaugų prieinamumą zonose, kuriose negalima užtikrinti reikiamos kokybės ryšio su šios sistemos palydovo komponentu. Jeigu įvykdyti šie reikalavimai ir kitos bendros sąlygos[286], iš MSS sprendimo nuostatų[287] neišplaukia jokio apribojimo dėl PAK, kuriuos galima eksploatuoti, skaičiaus ar geografinės aprėpties. Atsižvelgiant į tai, „reikiamos ryšio kokybės" sąvoką reikia suprasti kaip kokybės lygį, būtiną šios sistemos operatoriaus siūlomai paslaugai teikti, ir ji turi būti aiškinama atsižvelgiant į tikslą skatinti inovacijas, technologinę pažangą ir vartotojų interesus.

Dėl PAK eksploatavimo neturėtų būti iškraipoma konkurencija atitinkamoje rinkoje, o judriojo palydovinio ryšio sistemos palydovo komponentas turi būti tikrai ir konkrečiai naudingas tiek, kiek jis būtinas minėtai sistemai veikti, su sąlyga, kad PAK veikia savarankiškai esant palydovo komponento gedimui; tai negali trukti ilgiau kaip 18 mėnesių. Kompetentingos nacionalinės valdžios institucijos turi patikrinti, kaip laikomasi šių sąlygų.

Galiausiai, Teisingumo Teismo teigimu, tam, kad tokia stotis patektų į sąvoką „judrioji antžeminė stotis", nereikalaujama, kad ji galėtų be atskiros įrangos palaikyti ryšį ir su PAK, ir su palydovu. Šiuo klausimu priminęs kelis reikalavimus, kurių reikia laikytis, Teisingumo Teismas konstatavo, kad juos atitinka visuma, sudaryta iš dviejų atskirų priėmimo terminalų, sujungtų su ryšių operatoriumi; pirmasis iš jų yra įrengtas orlaivio korpuso viršuje ir palaiko ryšį su kosmine stotimi, o antrasis – šio korpuso apačioje ir palaiko ryšį su PAK. Teisingumo Teismas patikslino, kad šiuo klausimu neturi reikšmės tai, kad atskiri elementai nesudaro fiziškai neatskiriamos visumos.

284| MSS sprendimo 2 straipsnio 2 dalies b punktas, siejamas su šio sprendimo 8 straipsnio 1 ir 3 dalimis.

285| MSS sprendimo 2 straipsnio 2 dalies a punktas.

286| MSS sprendimo 8 straipsnio 3 dalis.

287| Konkrečiai MSS sprendimo 2 straipsnio 2 dalies b punktas.

Taip pat primintina, kad 2021 m. kovo 25 d. sprendimuose ***Deutsche Telekom / Komisija*** (C-152/19 P, EU:C:2021:238) ir ***Slovak Telekom / Komisija*** (C-165/19 P, EU:C:2021:239) Teisingumo Teismas nagrinėjo piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi Slovakijos plačiajuosčio interneto paslaugų rinkoje klausimą[288].

3. Viešieji pirkimai

2021 m. vasario 3 d. Teisingumo Teismo sprendimas *FIGC ir Consorzio Ge.Se.Av.* (C-155/19 ir C-156/19, EU:C:2021:88)

Federazione Italiana Giuoco Calcio (Italijos futbolo federacija, toliau – FIGC) surengė derybas, siekdama sudaryti sutartį dėl trejus metus teiktinų nešimo paslaugų, reikalingų lydint nacionalines rinktines per jų keliones ir federacijos sandėlyje. Pasibaigus šioms deryboms, vienas iš dalyvių, kuris buvo pakviestas jose dalyvauti, bet su kuriuo sutartis nebuvo sudaryta, regiono administraciniam teismui apskundė tų derybų vykdymo tvarką. To dalyvio teigimu, FIGC turi būti laikoma viešosios teisės reglamentuojamu subjektu ir dėl to privalėjo laikytis viešųjų pirkimų teisės aktuose numatytų viešumo taisyklių.

Regiono administraciniam teismui patenkinus skundą ir panaikinus sprendimą sudaryti nagrinėjamą sutartį, FIGC ir subjektas, su kuriuo nuspręsta sudaryti šią sutartį, šio teismo sprendimą apeliacine tvarka apskundė *Consiglio di Stato* (Valstybės Taryba, Italija). Tame teisme jie, be kita ko, ginčijo prielaidą, kad FIGC turėjo būti kvalifikuojama kaip „viešosios teisės reglamentuojamas subjektas“.

Būtent tokiomis aplinkybėmis *Consiglio di Stato* (Valstybės Taryba) nutarė pateikti Teisingumo Teismui du prejudicinius klausimus dėl Viešųjų pirkimų direktyvos[289] išaiškinimo. Šis teismas siekė išsiaiškinti, ar FIGC tenkina šioje direktyvoje numatytas sąlygas, kad ją būtų galima kvalifikuoti kaip „viešosios teisės reglamentuojamą subjektą“ ir dėl to kaip privalėjusią taikyti viešųjų pirkimų taisykles. Konkrečiai tariant, jis prašė išaiškinti, pirma, sąlygą, kad „viešosios teisės reglamentuojamas subjektas“ turi būti įsteigtas siekiant konkretaus tikslo – tenkinti bendrojo intereso poreikius, kurie nėra pramoninio ar komercinio pobūdžio[290], ir, antra, sąlygą, kad tokio subjekto valdymas turi būti prižiūrimas viešosios valdžios institucijos[291].

Teisingumo Teismo vertinimas

Visų pirma Teisingumo Teismas pažymėjo, kad Italijoje bendrojo intereso veiklą, kurią sudaro sportas, vykdo visos nacionalinės sporto federacijos, atlikdamos joms nacionalinės teisės aktuose aiškiai pavestus viešojo pobūdžio uždavinius, bet atkreipė dėmesį, kad nemažai šių uždavinių yra nepramoninio ar nekomercinio pobūdžio. Tuo remdamasis jis padarė išvadą, kad jeigu nacionalinė sporto federacija, kaip FIGC, iš tikrųjų vykdo tokius uždavinius, ji gali būti laikoma įsteigta siekiant konkretaus tikslo – tenkinti bendrojo intereso poreikius, kurie nėra pramoninio ar komercinio pobūdžio.

288| Šie sprendimai aptarti XII skyriaus 2 skirsnyje „Piktnaudžiavimas dominuojančia padėtimi (SESV 102 straipsnis)“.

289| 2014 m. vasario 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2014/24/ES dėl viešųjų pirkimų, kuria panaikinama Direktyva 2004/18/EB (OL L 94, 2014, p. 65).

290| Direktyvos 2014/24 2 straipsnio 1 dalies 4 punkto a papunktis.

291| Direktyvos 2014/24 2 straipsnio 1 dalies 4 punkto c papunktis.

Teisingumo Teismas patikslino, kad šios išvados negali paneigti tai, kad FIGC, pirma, turi privatinės teisės reglamentuojamos asociacijos teisinę formą ir, antra, be nacionalinės teisės aktuose išsamiai išvardytų bendrojo intereso veiklos rūšių, vykdo ir kitą veiklą, kuri sudaro didžiąją visos jos veiklos dalį ir kurią ji pati finansuoja.

Dėl klausimo, ar nacionalinės sporto federacijos valdymas laikytinas prižiūrimu viešosios valdžios institucijos, kaip antai nagrinėjamu atveju *Comitato Olimpico Nazionale Italiano* (Italijos nacionalinis olimpinis komitetas, toliau – CONI), Teisingumo Teismas konstatavo, kad viešojo administravimo institucija, kuriai iš esmės pavesta nustatyti sporto srities taisykles, tikrinti jų tinkamą taikymą ir imtis veiksmų tik organizuojant varžybas ir paruošimą olimpinėms žaidynėms, nereglamentuojant įvairių sporto šakų organizacijų kasdienių organizavimo ir veiklos aspektų, iš pirmo žvilgsnio negali būti laikoma hierarchine institucija, tinkama kontroliuoti ir administruoti nacionalinių sporto federacijų valdymą. Jis pridūrė, kad Italijos nacionalinėms sporto federacijoms suteikta valdymo autonomija *a priori* paneigia aktyvią CONI vykdomą priežiūrą, kuri jam leistų daryti įtaką nacionalinės sporto federacijos, kaip antai FIGC, valdymui būtent viešojo pirkimo sutarčių sudarymo srityje.

Vis dėlto Teisingumo Teismas nurodė, kad tokia prezumpcija gali būti paneigta, jei įrodoma, kad dėl įvairių CONI turimų įgaliojimų FIGC atžvilgiu atsiranda tokia šios federacijos priklausomybė nuo CONI, kad jis gali daryti įtaką jos sprendimams viešųjų pirkimų srityje.

Teigdamas, kad prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turės patikrinti, ar yra tokia priklausomybė, leidžianti daryti tokią įtaką, Teisingumo Teismas pateikė paaiškinimų, kurie šiam teismui padėtų priimti savo sprendimą. Šiuo tikslu Teisingumo Teismas nurodė, be kita ko, kad siekiant nustatyti, ar CONI aktyviai prižiūri FIGC valdymą ir daro įtaką jos sprendimams viešųjų pirkimų srityje, reikia bendrai išnagrinėti įvairius įgaliojimus, kuriuos CONI turi FIGC atžvilgiu.

Be to, jis pažymėjo, kad nusprendus, jog CONI vykdo nacionalinių sporto federacijų valdymo priežiūrą, tai, jog pastarosios dėl CONI pagrindiniuose organuose sudaromos daugumos daro įtaką jo veiklai, svarbu tik tuo atveju, jeigu galima įrodyti, kad kiekviena nacionalinė sporto federacija, vertinama atskirai, gali daryti reikšmingą įtaką CONI jos atžvilgiu vykdomai valdymo priežiūrai ją atsverdamos, ir dėl to tokia federacija atgauna valdymo laisvę.

4. Transporto priemonių draudimas

2021 m. balandžio 29 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Ubezpieczeniowy Fundusz Gwarancyjny* (C-383/19, EU:C:2021:337)

2018 m. vasario 7 d. *Powiat Ostrowski* (Ostruvo rajonas, Lenkija), Lenkijos savivaldos vienetas, tapo Lenkijoje įregistruotos transporto priemonės savininku pagal teismo sprendimą ją konfiskuoti. Kai apie šį sprendimą buvo pranešta 2018 m. balandžio 20 d., rajonas transporto priemonę apdraudė nuo kitos administracijos darbo dienos, t. y. nuo pirmadienio 2018 m. balandžio 23 d.

Dėl transporto priemonės blogos techninės būklės rajonas nusprendė ją atiduoti į metalo laužą, kad ji būtų sunaikinta. Remiantis išardymo punkto išduota pažyma dėl išardymo, 2018 m. birželio 22 d. transporto priemonė buvo išregistruota.

2018 m. liepos 10 d. *Ubezpieczeniowy Fundusz Gwarancyjny* (Draudimo garantijų fondas, Lenkija) skyrė rajonui 4 200 Lenkijos zlotų (apie 933 EUR) baudą už tai, kad jis neįvykdė savo pareigos laikotarpiu nuo 2018 m. vasario 7 d. iki balandžio 22 d. (toliau – ginčijamas laikotarpis) sudaryti šios transporto priemonės valdytojų civilinės atsakomybės draudimo sutartį.

Rajonas kreipėsi į *Sąd Rejonowy w Ostrowie Wielkopolskim* (Didžiosios Lenkijos Ostruvo apylinkės teismas, Lenkija), prašydamas konstatuoti, kad ginčijamu laikotarpiu jis neprivalėjo apdrausti transporto priemonės. Šis teismas Teisingumo Teismo klausė, ar egzistuoja pareiga sudaryti valstybėje narėje įregistruotos transporto priemonės draudimo sutartį[292], kai ji stovi privačioje valdoje, yra netinkama važiuoti dėl techninės būklės ir jos savininko sprendimu yra skirta sunaikinti.

Teisingumo Teismas nusprendė, kad sudaryti motorinių transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės draudimo sutartį privaloma, jeigu atitinkama transporto priemonė vis dar yra įregistruota valstybėje narėje ir nebuvo tinkamai pašalinta iš eismo pagal taikytinas nacionalinės teisės nuostatas.

Teisingumo Teismo vertinimas

Pirma, Teisingumo Teismas pažymėjo, kad iš principo privaloma sudaryti motorinės transporto priemonės valdytojo civilinės atsakomybės draudimo sutartį dėl valstybėje narėje įregistruotos transporto priemonės, kuri stovi privačioje valdoje ir dėl jos savininko pasirinkimo yra skirta sunaikinti, net jei ši transporto priemonė tam tikru momentu nėra tinkama važiuoti dėl techninės būklės.

Teisingumo Teismas priminė, kad sąvoka „transporto priemonė“[293] yra objektyvi ir nesiejama su tuo, kam atitinkama transporto priemonė naudojama ar gali būti naudojama arba savininko ar kito asmens ketinimu ją faktiškai naudoti.

Transporto priemonės techninė būklė laikui bėgant gali kisti, o galimybė ją suremontuoti priklauso nuo subjektyvių veiksnių, kaip antai jos savininko ar valdytojo noro atlikti arba pavesti atlikti reikiamus remonto darbus ir to, ar turima tam būtinų lėšų. Todėl, jeigu vien to, kad transporto priemonė tam tikru momentu yra netinkama važiuoti, pakaktų, kad ji prarastų transporto priemonės statusą, ir jai nebūtų taikoma pareiga apdrausti, šios sąvokos „transporto priemonė“ objektyvusis pobūdis būtų paneigtas. Be to, pareiga apdrausti[294] nėra susijusi nei su transporto priemonės naudojimu tam tikru momentu kaip transporto priemonės, nei su tuo, ar ji sukėlė žalą. Todėl ši pareiga negali būti netaikoma vien dėl to, kad tam tikru momentu įregistruota transporto priemonė yra netinkama važiuoti dėl techninės būklės, todėl negali sukelti žalos, net jei taip yra nuo nuosavybės teisės perdavimo momento. Lygiai taip pat vien tai, kad savininkas ar kitas asmuo ketina ją sunaikinti, neleidžia teigti, kad ji praranda „transporto priemonės“ statusą, todėl nebetaikoma pareiga ją apdrausti. Iš tiesų pripažinimas kaip „transporto priemonės“ ir pareigos apdrausti apimtis negali priklausyti nuo šių subjektyvių veiksnių, nes būtų pakenkta šios pareigos nuspėjamumui, stabilumui ir tęstinumui, kurių paisyti būtina siekiant užtikrinti teisinį saugumą.

Antra, Teisingumo Teismas nusprendė, kad pareiga iš principo apdrausti valstybėje narėje įregistruotą transporto priemonę, kuri stovi privačioje valdoje ir jos savininko sprendimu yra skirta sunaikinti, net jei tam tikru momentu ji netinkama važiuoti dėl techninės būklės, yra taikoma, pirma, siekiant užtikrinti per eismo įvykius nukentėjusių asmenų apsaugą, nes žalos atlyginimo įstaigos įsikišimas siekiant atlyginti žalą,

292| 2009 m. rugsėjo 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2009/103 dėl motorinių transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės draudimo ir privalomojo tokios atsakomybės draudimo patikrinimo (OL L 263, 2009, p. 11) 3 straipsnio pirma pastraipa.

293| Direktyvos 2009/103 1 straipsnio 1 punktas.

294| Direktyvos 2009/103 3 straipsnio pirma pastraipa.

padarytą turtui arba asmeniui transporto priemone, kuri nebuvo apdrausta[295], numatytas tik tuo atveju, jeigu sudaryti draudimo sutartį yra privaloma. Iš tiesų šis aiškinimas užtikrina, kad šiems nukentėjusiesiems žalą bet kuriuo atveju atlygintų arba draudikas pagal šiuo tikslu sudarytą sutartį, arba žalos atlyginimo įstaiga tuo atveju, kai kelių eismo įvykyje dalyvavusi transporto priemonė nebuvo apdrausta arba kai ji neidentifikuota. Antra, juo geriausiai galima pasiekti tikslą užtikrinti tiek transporto priemonių, kurių įprasta buvimo vieta yra Sąjungos teritorijoje, tiek jose esančių asmenų laisvą judėjimą. Iš tiesų tik užtikrinant sustiprintą per motorinių transporto priemonių sukeltus įvykius galimai nukentėjusių asmenų apsaugą galima prašyti, kad valstybės narės[296] sistemingai netikrintų transporto priemonių, kurios į jų teritoriją atvyksta iš kitos valstybės narės teritorijos, draudimo, o tai yra svarbiausia siekiant užtikrinti šį laisvą judėjimą.

Galiausiai, trečia, Teisingumo Teismas pažymėjo, jog tam, kad transporto priemonei nebūtų taikoma pareiga apdrausti, ji turi būti oficialiai pašalinta iš eismo pagal taikytinus nacionalinės teisės aktus. Nors transporto priemonės registracija iš principo patvirtina jos tinkamumą važiuoti ir atitinkamai naudoti kaip transporto priemonę, negalima atmesti galimybės, kad įregistruota transporto priemonė yra objektyviai visiškai nebetinkama važiuoti dėl blogos techninės būklės. Tačiau išvada dėl tokio netinkamumo važiuoti ir jos „transporto priemonės“ statuso praradimo turi būti padaryta objektyviai. Nors transporto priemonės išregistravimas gali reikšti tokią objektyvią išvadą, Sąjungos teisėje[297] nereglamentuojama, kaip transporto priemonė gali būti teisėtai pašalinta iš eismo. Todėl pagal taikytinas nacionalinės teisės nuostatas šis pašalinimas gali būti konstatuotas kitaip nei atitinkamos transporto priemonės išregistravimu.

5. Cheminės medžiagos

2021 m. sausio 21 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Vokietija / Esso Raffinage* (C-471/18 P, EU:C:2021:48)

Esso Raffinage (toliau – *Esso*) pateikė Europos cheminių medžiagų agentūrai (ECHA) paraišką įregistruoti jos gaminamą cheminę medžiagą.

2012 m. lapkričio 6 d. sprendimu ECHA paprašė *Esso* per vienus metus pateikti papildomą informaciją. Atsakydama *Esso* pateikė ECHA kitą informaciją nei prašyta, tačiau teigė, kad tai yra prašomai informacijai alternatyvi informacija.

2015 m. balandžio 1 d. ECHA nusiuntė *ministère de l'Écologie, du Développement durable, des Transports et du Logement* (Ekologijos, darnaus vystymosi, transporto ir būsto ministerija, Prancūzija) raštą „Neatitikties pripažinimas remiantis dokumentacijos vertinimo sprendimu, priimtu pagal Reglamentą (EB) Nr. 1907/2006“ (toliau – ginčijamas raštas). Tame rašte ECHA konstatavo, kad *Esso* neįvykdė įsipareigojimų[298].

295| Direktyvos 2009/103 10 straipsnio 1 dalis.

296| Direktyvos 2009/103 4 straipsnis.

297| Direktyva 2009/103.

298| Kylančių iš 2012 m. lapkričio 6 d. sprendimo ir 2006 m. gruodžio 18 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 1907/2006 dėl cheminių medžiagų registracijos, įvertinimo, autorizacijos ir apribojimų (REACH), įsteigiančio Europos cheminių medžiagų agentūrą, iš dalies keičiančio Direktyvą 1999/45/EB bei panaikinančio Tarybos reglamentą (EEB) Nr. 793/93, Komisijos reglamentą (EB) Nr. 1488/94, Tarybos direktyvą 76/769/EEB ir Komisijos direktyvas 91/155/EEB, 93/67/EEB, 93/105/EB bei 2000/21/EB (OL L 396, 2006, p. 1; toliau – REACH reglamentas), 5 straipsnio ir 41 straipsnio 4 dalies.

Bendrasis Teismas pripažino *Esso* pareikštą ieškinį priimtinu, jį patenkino ir panaikino ginčijamą raštą. Gavęs Vokietijos Federacinės Respublikos apeliacinį skundą Teisingumo Teismas jį atmetė, patikslinęs ECHA įgaliojimų priimti sprendimus atlikus cheminių medžiagų registracijos dokumentacijoje pateiktos informacijos atitikties patikrą.

Teisingumo Teismo vertinimas

Pirma, Teisingumo Teismas atliko Bendrojo Teismo vertinimo, susijusio su *Esso* ieškinio priimtinumu visų pirma tuo aspektu, ar ginčijamas raštas yra aktas, dėl kurio galima pareikšti ieškinį, kontrolę. Šiuo klausimu Teisingumo Teismas pirmiausia priminė, kad siekiant nustatyti, ar aktas sukelia privalomų teisinių padarinių, galima atsižvelgti į objektyvius kriterijus, kaip antai nagrinėjamo akto turinį, jo priėmimo aplinkybes, taip pat jį priėmusios institucijos įgaliojimus, ir į subjektyvų kriterijų, t. y. ketinimą, kuriuo vadovaudamasi Sąjungos institucija, įstaiga ar organas priėmė ginčijamą aktą. Vis dėlto šis subjektyvus kriterijus gali būti tik papildomas, palyginti su minėtais objektyviais kriterijais, taigi negali būti už juos svarbesnis ar paneigti remiantis tais kriterijais atlikto ginčijamo akto padarinių vertinimo.

Teisingumo Teismas taip pat konstatavo, kad numatydamas, jog ECHA gali priimti „atitinkamus sprendimus“[299], Sąjungos teisės aktų leidėjas suteikė jai įgaliojimus patikrinus registruotojo, kuriam buvo pranešta apie sprendimą, kuriuo jo prašoma pakoreguoti savo registracijos dokumentaciją, kad ji atitiktų REACH reglamente įtvirtintus reikalavimus[300], pateiktą informaciją įtvirtinti teisiškai privalomas tokios patikros pasekmes. Taigi ECHA gali nuspręsti, ar aptariama informacija atitinka reikalavimus ir ar registruotojas laikėsi atitinkamų įpareigojimų. Šie įpareigojimai apima ne vien įpareigojimą paisyti sprendimo, kuriuo prašoma pateikti minėtą informaciją, bet galiausiai apima cheminių medžiagų gamintojams ir importuotojams, per metus pagaminantiems arba importuojantiems ne mažiau kaip vieną toną cheminės medžiagos[301], tenkančią pareigą laikytis visų šių medžiagų registracijai taikomų reikalavimų. Šiuo aspektu Teisingumo Teismas pažymėjo, kad Sąjungos teisės aktų leidėjas įtvirtino cheminių medžiagų registracijos ir patikros procedūrą, siekdamas suteikti ECHA galimybę patikrinti, ar pramonė laikosi savo pareigų, ir pažeidimo atveju skirti sankcijas. Valstybės narės turi nustatyti atitinkamoms įmonėms taikomą sankcijų sistemą ir imtis visų priemonių, būtinų jų įgyvendinimui užtikrinti[302], kai ECHA konstatuoja, kad šios įmonės neįvykdė REACH reglamente nustatytų įpareigojimų[303]. Taigi Teisingumo Teismas priėjo prie išvados, kad Bendrasis Teismas teisingai nusprendė, jog ECHA, o ne valstybėms narėms, kaip savo apeliaciniame skunde teigė Vokietijos Federacinė Respublika, suteikiami įgaliojimai priimti tokį sprendimą, koks pateiktas ginčijamame rašte, kuriame konstatuotas šių įpareigojimų neįvykdymas.

Galiausiai Teisingumo Teismas konstatavo, kad šią ECHA ir valstybių narių kompetencijos paskirstymo analizę patvirtina REACH reglamento tikslai. Šiuo reglamentu sukuriama integruota Sąjungoje pagamintų, į ją importuotų ar joje pateiktų rinkai cheminių medžiagų kontrolės sistema, siekiant užtikrinti aukštą visuomenės sveikatos ir aplinkos apsaugos lygį. Vienas iš esminių šios sistemos elementų yra ECHA, centrinės ir nepriklausomos Sąjungos įstaigos, turinčios įgaliojimus visų pirma gauti cheminių medžiagų registracijos

299| REACH reglamento 42 straipsnio 1 dalis.

300| Pagal REACH reglamento 41 straipsnio 3 dalį priimtas sprendimas.

301| REACH reglamento 5 straipsnis ir 6 straipsnio 1 dalis.

302| REACH reglamento 125 ir 126 straipsniai, siejami su jo 121 ir 122 konstatuojamosiomis dalimis.

303| REACH reglamento 51 straipsnis.

paraiškas ir jas papildančią informaciją, patikrinti šių paraiškų išsamumą ir tuo atveju, jeigu jos neišsamios, jas atmesti, galiausiai tikrinti jose pateiktos informacijos (jei reikia, ir papildomos informacijos) atitiktį taikytiniems reikalavimams, sukūrimas[304].

Antra, Teisingumo Teismas nagrinėjo Bendrojo Teismo vertinimą, susijusį su tuo, kaip ECHA įgyvendina savo įgaliojimus priimti sprendimus. Šiuo klausimu Teisingumo Teismas pirmiausia pažymėjo, kad ECHA pareiga išnagrinėti jai pateiktą cheminių medžiagų registracijos dokumentaciją ir patikrinti joje esančios informacijos atitiktį tuo atveju, kai registruotojas pateikė „standartinių informacijai keliamų reikalavimų pritaikym[ą] ir [jų] pagrindim[ą]“, apima ir klausimą, ar šis pritaikymas ir pagrindimas atitinka jį reglamentuojančias taisykles. Registruotojai turi galimybę registracijos dokumentacijoje pateikti kitokią nei prašomą „standartinę informaciją“, vadinamą „pritaikymu“, su sąlyga, kad laikomasi šį pritaikymą reglamentuojančių reikalavimų. Teisingumo Teismas taip pat konstatavo, kad registruotojų galimybė pasinaudoti tokiu „pritaikymu“ vėlesniuose cheminių medžiagų registracijos ir vertinimo procedūros etapuose, ypač kai ECHA priėmė sprendimą ir jame prašė registruotojo papildyti registracijos dokumentaciją ir pateikti tyrimą, kuriam atlikti reikalingi bandymai su gyvūnais, išplaukia iš atitinkamų bendrųjų REACH reglamento nuostatų ir iš šiomis bendrosiomis nuostatomis išreikšto bandymų su gyvūnais ribojimo pagrindinio principo. Konkrečiai kalbant, šiame reglamente reikalaujama, „kai tik įmanoma“, remtis informacija, gauta kitais būdais nei atliekant bandymus su gyvūnais, ir tokius bandymus atlikti „tik nesant kitos išeities“. Galiausiai Teisingumo Teismas pažymėjo, kad ECHA turi išnagrinėti šiuos pritaikymus ir nuspręsti, ar jie atitinka reikalavimus, laikydamasi REACH reglamente numatytos procedūrinės ir sprendimų priėmimo tvarkos, o nagrinėjamu atveju, kaip teisingai pažymėjo Bendrasis Teismas, ji to nepadarė.

6. Pinigų plovimas

2021 m. rugsėjo 2 d. Teisingumo Teismo sprendimas *LG ir MH (Savų pinigų plovimas)* (C-790/19, EU:C:2021:661)

Tribunalul Brașov (Brašovo apygardos teismas, Rumunija) nuteisė bendrovės valdytoją LG laisvės atėmimo bausme, atidedant jos vykdymą, už 2009–2013 m. padarytą pinigų plovimo nusikaltimą, susidedantį iš 80 materialinių veikų. Atitinkami pinigai buvo gauti iš to paties asmens padaryto mokesčių sukčiavimo nusikaltimo (toliau – pagrindinis nusikaltimas).

Gavęs apeliacinius skundus dėl šio nuosprendžio, *Curtea de apel Brașov* (Brašovo apeliacinis teismas, Rumunija), prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, suabejojo, ar pagrindinio nusikaltimo vykdytojo tapatybė gali sutapti su pinigų plovimo nusikaltimo vykdytojo tapatybe.

Teisingumo Teismas nusprendė, kad Direktyva 2005/60[305] nedraudžia nacionalinės teisės aktų, kuriuose numatyta, kad pagrindinio nusikaltimo vykdytojas gali padaryti pinigų plovimo nusikaltimą.

304| REACH reglamento 6, 20, 22, 41 ir 42 straipsniai, taip pat jo 19, 20 ir 44 konstatuojamosios dalys.

305| 2005 m. spalio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2005/60/EB dėl finansų sistemos apsaugos nuo jos panaudojimo pinig[ams] pl[auti] ir terorist[ams] finans[uoti] (OL L 309, 2005, p. 15) 1 straipsnio 2 dalies a punktas.

Teisingumo Teismo vertinimas

Pirmiausia Teisingumo Teismas priminė, kad turto konversija arba perdavimas, žinant, kad šis turtas yra gautas iš nusikalstamos veiklos arba dalyvaujant tokioje veikloje, siekiant nuslėpti arba užmaskuoti neteisėtą turto kilmę arba siekiant padėti kokiam nors asmeniui, kuris dalyvauja nusikalstamoje veikloje, išvengti teisinių šios veikos pasekmių, yra veika, kuri laikoma pinigų plovimo nusikaltimu, jeigu padaryta tyčia[306]. Vadinasi, tam, kad asmuo galėtų būti laikomas šio nusikaltimo vykdytoju, jis turi žinoti, kad šis turtas yra gautas iš nusikalstamos veiklos arba dalyvavimo tokioje veikloje. Kadangi ši sąlyga tikrai įvykdyta, kiek tai susiję su pagrindinio nusikaltimo vykdytoju, pagal Direktyvą 2005/60 neatmestina, kad jis taip pat gali būti pinigų plovimo nusikaltimo vykdytojas. Kadangi toks veiksmas yra materialinis aktas, kuris automatiškai nekyla iš pagrindinės nusikalstamos veiklos, jį gali atlikti ir pagrindinio nusikaltimo vykdytojas, ir trečiasis asmuo.

Be to, Teisingumo Teismas nagrinėjo Direktyvos 2005/60 norminį kontekstą, be kita ko, valstybių narių tarptautinius įsipareigojimus[307] ir šios direktyvos priėmimo dieną galiojusius Sąjungos teisės aktus[308]. Šiuo klausimu jis patikslino, kad tuo metu valstybės narės galėjo savo baudžiamojoje teisėje nenumatyti veikų, sudarančių pinigų plovimą, inkriminavimo, kiek tai susiję su pagrindinio nusikaltimo vykdytoju. Direktyvoje 2005/60 numačius valstybių narių pareigą uždrausti tam tikrus veiksmus, pavyzdžiui, pinigų plovimą, nenustatant joje priemonių tokiam draudimui įgyvendinti, ir šioje direktyvoje pinigų plovimą apibrėžus taip, kad galima, tačiau nereikalaujama, bausti už pagrindinio nusikaltimo vykdytojo padarytas veikas, valstybėms narėms paliekama tokia galimybė[309] pagal jų tarptautinius įsipareigojimus ir jų vidaus teisės pagrindinius principus. Be to, šių valstybių pareiga numatyti tokį baudžiamumą buvo nustatyta tik Direktyvoje 2018/1673[310].

Galiausiai Teisingumo Teismas patikslino, kad šis baudžiamumas atitinka Direktyvos 2005/60 tikslus, nes tai gali apsunkinti iš nusikaltimo gautų lėšų įvedimą į finansų sistemą ir taip padėti užtikrinti gerą vidaus rinkos veikimą. Vadinasi, valstybė narė gali numatyti, kad pagrindinio nusikaltimo vykdytojas baudžiamas už pinigų plovimo nusikaltimą.

Be to, dėl *ne bis in idem* principo[311] ir būtent draudimo persekioti arba bausti baudžiamąja tvarka asmenį už tą patį nusikaltimą Teisingumo Teismas priminė, kad svarbus to paties nusikaltimo buvimo vertinimo kriterijus yra faktinių aplinkybių tapatumas, suprantamas kaip konkrečių neatskiriamai tarpusavyje susijusių aplinkybių, dėl kurių atitinkamas asmuo išteisinamas arba galutinai nuteistas, visumos buvimas. Taigi draudžiama už tą pačią veiką skirti kelias baudžiamojo pobūdžio sankcijas pasibaigus įvairiems tam skirtiems procesams. Šiuo atveju *ne bis in idem* principas nedraudžia pagrindinio nusikaltimo vykdytojo persekioti už pinigų plovimo nusikaltimą, jeigu faktinės aplinkybės, dėl kurių vyksta baudžiamasis persekiojimas, nėra

306| Direktyvos 2005/60 1 straipsnio 2 dalies a punktas.

307| 1990 m. lapkričio 8 d. Strasbūre pasirašyta Europos Tarybos konvencija dėl pinigų plovimo ir nusikalstamu būdu įgytų pajamų paieškos, arešto bei konfiskavimo (Europos Tarybos sutarčių serija Nr. 141).

308| 2001 m. birželio 26 d. Tarybos pamatinis sprendimas 2001/500/TVR dėl pinigų plovimo, nusikaltimo priemonių ir nusikalstamu būdu įgytų pajamų nustatymo, paieškos, įšaldymo, areštavimo ir konfiskavimo (OL L 182, 2001, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 4 t., p. 158).

309| Direktyvos 2005/60 1 straipsnio 1 dalis ir 2 dalies a punktas.

310| 2018 m. spalio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2018/1673 dėl kovos su pinigų plovimu baudžiamosios teisės priemonėmis (OL L 284, 2018, p. 22).

311| Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 50 straipsnis.

identiškos aplinkybėms, kurios sudaro pagrindinį nusikaltimą. Šiuo klausimu Teisingumo Teismas patikslino, kad pinigų plovimą sudaro nuo pagrindinio nusikaltimo atskiras veiksmas, net jei pinigų plovimą vykdo šio pagrindinio nusikaltimo vykdytojas.

Teisingumo Teismas patikslino nacionaliniam teismui tenkančių patikrinimo pareigų apimtį. Taigi šis teismas turi patikrinti, ar dėl pagrindinio nusikaltimo buvo priimtas galutinis nuosprendis dėl jo vykdytojo išteisinimo ar nuteisimo ir ar pagrindinio nusikaltimo materialinės faktinės aplinkybės nėra identiškos toms, dėl kurių vykdytojas yra persekiojamas už pinigų plovimą.

7. Kelionių, atostogų ir organizuotų išvykų paketai

2021 m. kovo 18 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Kuoni Travel* (C-578/19, EU:C:2021:213)

Ieškovė X ir jos sutuoktinis su *Kuoni Travel Ltd* (toliau – *Kuoni*), Jungtinėje Karalystėje įsisteigusiu kelionių organizatoriumi, sudarė kelionės paslaugų paketo sutartį. Gyvendama viešbutyje X sutiko viešbučio darbuotoją N, kuris, pasisiūlęs palydėti į viešbučio registratūrą, ją užpuolė ir iššagino.

Pagrindinėje byloje X pareikalavo *Kuoni* atlyginti žalą, patirtą dėl užpuolimo ir iššaginimo, motyvuodama tuo, kad žala padaryta dėl netinkamo kelionės sutarties vykdymo ir 1992 m. taisyklių[312] pažeidimo. *Kuoni* nesutiko su šiais argumentais, nurodydamas šios sutarties nuostatą dėl jo atsakomybės už tinkamą sutartinių įsipareigojimų vykdymą sąlygų[313], taip pat 1992 m. taisyklių nuostatą, pagal kurią jis atleidžiamas nuo atsakomybės, kai sutartis nevykdyta arba netinkamai vykdyta dėl įvykio, kurio jis ar kitas paslaugų teikėjas negalėjo numatyti ar išvengti[314].

Gavęs kasacinį skundą dėl to, kad buvo atmestas X prašymas atlyginti žalą, *Supreme Court of the United Kingdom* (Jungtinės Karalystės Aukščiausiasis Teismas) pateikė Teisingumo Teismui prejudicinius klausimus dėl Direktyvos 90/314 5 straipsnio 2 dalies trečios įtraukos taikymo apimties tiek, kiek šioje nuostatoje numatytas pagrindas, kada kelionių paslaugų paketo organizatorius atleidžiamas nuo atsakomybės už tinkamą sutartyje dėl tokio paketo, kurią sudarė šis organizatorius ir vartotojas ir kuriai taikoma ši direktyva, numatytų įsipareigojimų vykdymą. Atsakydamas į klausimus Teisingumo Teismas nusprendė, kad ši nuostata turi būti aiškinama taip, kad, kai tie įsipareigojimai nevykdomi arba netinkamai vykdomi dėl šią sutartį vykdančio

312| 1992 m. gruodžio 22 d. *Package Travel, Package Holidays and Package Tours Regulations 1992* (1992 m. taisyklės dėl kelionių, atostogų ir organizuotų išvykų paketų, toliau – 1992 m. taisyklės) 1990 m. birželio 13 d. Tarybos direktyva 90/314/EEB dėl kelionių, atostogų ir organizuotų išvykų paketų (OL L 158, 1990, p. 59; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 13 sk., 10 t., p. 132) buvo perkelta į Jungtinės Karalystės teisę.

313| Sutarties 5.10 punkto b papunktyje numatyta, pirma, kad kelionių organizatorius prisiima atsakomybę, kai dėl jo arba dėl jo atstovų ar tiekėjų kaltės bet kuri kelionės paslaugų, užsakytų prieš išvykstant iš Jungtinės Karalystės, dalis nebuvo tokia, kaip aprašyta brošiūroje, išskyrus atvejus, kai šaliai, sudariusiai su organizatoriumi sutartį, ar jos grupės nariui žala atsirado dėl jos kaltės arba ją lėmė nenumatytos aplinkybės, kurių organizatorius, jo atstovai ar tiekėjai, net ir veikdami pakankamai rūpestingai, negalėjo numatyti ar išvengti.

314| Pagal 1992 m. taisyklių 15 straipsnio 2 dalies c punkto ii papunktį „kita sutarties šalis prisiima atsakomybę prieš vartotoją už bet kokią dėl sutarties nevykdymo ar netinkamo vykdymo jam padarytą žalą, išskyrus atvejus, kai sutartis nevykdoma ar netinkamai vykdoma ne dėl tos kitos sutarties šalies ar kitų paslaugų teikėjų kaltės, nes ji nevykdoma ar netinkamai vykdoma dėl įvykio, kurio kita sutarties šalis arba paslaugų teikėjas, net ir veikdami pakankamai rūpestingai, negalėjo numatyti ar išvengti“.

paslaugų teikėjo darbuotojo veiksmų, taikant šią nuostatą šis darbuotojas negali būti laikomas paslaugų teikėju, o organizatorius pagal šią nuostatą negali būti atleistas nuo atsakomybės, kylančios jam dėl tokio nevykdymo ar netinkamo vykdymo.

Teisingumo Teismo vertinimas

Teisingumo Teismas visų pirma priminė, kad Direktyvoje 90/314 nustatyta sutartinės atsakomybės sistema, pagal kurią kelionės paslaugų paketo organizatoriai yra atsakingi prieš vartotojus, su jais sudariusius sutartis dėl tokių paketų, ir sutartyje negalima numatyti jokios šios sistemos išimties[315]. Vienintelės nukrypti nuo šios atsakomybės leidžiančios nuostatos yra išsamiai išvardytos Direktyvoje 90/314[316]. Šios organizatorių atsakomybės ypatybė yra ta, kad ji apima tinkamą paslaugų teikėjų įsipareigojimų pagal kelionės paslaugų paketo sutartį vykdymą.

Dėl „paslaugų teikėjo“ sąvokos Teisingumo Teismas konstatavo, kad Direktyvoje 90/314 ji neapibrėžta, be to, joje nėra aiškios nuorodos į valstybių narių teisę, todėl svarbu ją aiškinti autonomiškai ir vienodai. Atsižvelgiant į įprastą šios sąvokos reikšmę ir tai, kad įsipareigojimai pagal kelionės paslaugų paketo sutartį gali būti vykdomi kitų nei kelionių organizatorius asmenų, ji turi būti suprantama kaip nurodanti kelionių organizatoriui nepriklausantį fizinį ar juridinį asmenį, kuris teikia paslaugas už atlygį. Tiesa, Teisingumo Teismas patikslino, kad pats paslaugų teikėjo darbuotojas negali būti paslaugų teikėjas, kaip jis suprantamas pagal Direktyvą 90/314, nes, skirtingai nuo paslaugų teikėjo, jis nesudarė jokio susitarimo su kelionių paslaugų paketo organizatoriumi ir dirbdamas savo darbą yra pavaldus savo darbdaviui, taigi šis jį kontroliuoja. Vis dėlto Teisingumo Teismas neatmetė galimybės, kad taikant atsakomybės sistemą pagal Direktyvą 90/314 tokio darbuotojo veiksmai ar neveikimas gali būti prilyginti jį įdarbinusio paslaugų teikėjo veiksmams. Taigi Teisingumo Teismas konstatavo, kad dėl įsipareigojimų pagal kelionės paslaugų paketo sutartį nevykdymo arba netinkamo vykdymo, nors jį lėmė paslaugų teikėjo darbuotojų veiksmai, gali kilti kelionių organizatoriaus atsakomybė, kai, pirma, yra ryšys tarp veiksmų ar neveikimo, dėl kurio minėtam vartotojui padaryta žala, ir organizatoriaus įsipareigojimų pagal minėtą sutartį, ir, antra, šiuos įsipareigojimus vykdo paslaugų teikėjo darbuotojas, kurį tas teikėjas kontroliuoja. Nesant tokios atsakomybės, būtų nepagrįstai atskirta organizatorių atsakomybė už jų paslaugų teikėjų atliktus veiksmus nuo atsakomybės už tas pačias veikas, kurias padarė šių paslaugų teikėjų darbuotojai, vykdantys pagal kelionės paslaugų paketo sutartį kylančius įsipareigojimus, o tai leistų organizatoriui išvengti atsakomybės.

Galiausiai Teisingumo Teismas priminė, kad nors galima nukrypti nuo taisyklės, numatančios kelionių paslaugų paketo organizatorių atsakomybę, atleidimo nuo šios atsakomybės pagrindas, apimantis situacijas, kai sutartis nevykdoma arba netinkamai vykdoma dėl įvykio, kurio organizatorius ar paslaugų teikėjas negalėjo numatyti ar išvengti[317], turi būti aiškinamas siaurai, autonomiškai ir vienodai. Šiame pagrinde minimas įvykis, kurio nebuvo galima numatyti ar išvengti, skiriasi nuo *force majeure* atvejo ir turi būti aiškinamas atsižvelgiant į tai, kad tas pagrindas grindžiamas organizatoriaus ar paslaugų teikėjo kaltės nebuvimu, kaip aplinkybė ar įvykis, kurie nepatenka į jų kontrolės sritį. Kadangi paslaugų teikėjo darbuotojo veiksmai ar neveikimas vykdant pagal kelionės paslaugų paketo sutartį kylančius įsipareigojimus, dėl kurių organizatoriaus įsipareigojimai vartotojo atžvilgiu nevykdomi arba netinkamai vykdomi, patenka į minėtos kontrolės sritį, tokie veiksmai ar neveikimas negali būti laikomi įvykiais, kurių nebuvo galima išvengti ar numatyti. Todėl organizatorius negali būti atleistas nuo atsakomybės, jam kylančios dėl tokio sutarties nevykdymo ar netinkamo vykdymo.

315| Direktyvos 90/314 5 straipsnio 3 dalis.

316| Direktyvos 90/314 5 straipsnio 2 dalis.

317| Direktyvos 90/314 5 straipsnio 2 dalies trečia įtrauka.

XV. Ekonominė ir pinigų politika

Ekonominės ir pinigų politikos srityje išskirtini keturi sprendimai. Pirmajame sprendime Teisingumo Teismas patikslino sąlygas, kuriomis valstybės narės gali nustatyti mokėjimų euro banknotais ir monetomis apribojimus. Antrajame ir trečiajame sprendimuose Teisingumo Teismas paaiškino Bendros pertvarkymo valdybos (BPV) veikimą įgyvendinant bendrą pertvarkymo mechanizmą. Galiausiai ketvirtajame sprendime Teisingumo Teismas nagrinėjo, kokia yra Europos bankininkystės institucijos (EBI) įgaliojimų priimti kompetentingoms institucijoms arba finansų įstaigoms skirtas gaires apimtis.

2021 m. sausio 26 d. Teisingumo Teismo (didžioji kolegija) sprendimas *Hessischer Rundfunk* (C-422/19 ir C-423/19, EU:C:2021:63)

Du Vokietijos piliečiai, turintys mokėti rinkliavą už audiovizualines paslaugas Heseno žemėje (Vokietija), *Hessischer Rundfunk* (Heseno visuomeninis transliuotojas) pasiūlė ją sumokėti grynaisiais pinigais. Remdamasis savo Nuostatais dėl rinkliavos už audiovizualines paslaugas mokėjimo tvarkos, kuriuose nenumatyta galimybė mokėti šią rinkliavą grynaisiais pinigais[318], Heseno žemės visuomeninis transliuotojas atmetė šį pasiūlymą ir išsiuntė jiems pranešimus apie mokėtiną rinkliavą.

Abu Vokietijos piliečiai apskundė minėtus pranešimus ir jų ginčas pasiekė *Bundesverwaltungsgericht* (Federalinis administracinis teismas, Vokietija). Šis teismas konstatavo, kad Heseno žemės visuomeninio transliuotojo Nuostatuose dėl rinkliavos už audiovizualines paslaugas mokėjimo tvarkos nenumačius galimybės mokėti rinkliavą už audiovizualines paslaugas euro banknotais pažeidžiama aukštesnę teisinę galią turinti federalinės teisės nuostata, kurioje įtvirtinta, kad euro banknotai yra neribota teisėta mokėjimo priemonė[319].

Vis dėlto turėdamas abejonių dėl šios federalinės teisės nuostatos atitikties Sąjungos išimtinei kompetencijai valstybių narių, kurių valiuta yra *euro*, pinigų politikos srityje *Bundesverwaltungsgericht* (Federalinis administracinis teismas) kreipėsi į Teisingumo Teismą, prašydamas priimti prejudicinį sprendimą. Šis teismas taip pat norėjo išsiaiškinti, ar dėl euro banknotų, kaip teisėtos mokėjimo priemonės, statuso valstybių narių viešojo administravimo įstaigoms draudžiama nenumatyti galimybės įvykdyti viešosios valdžios institucijų nustatytą mokėjimo prievolę grynaisiais pinigais, kaip yra prievolės už audiovizualines paslaugas mokėjimo Heseno žemėje atveju.

Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) nusprendė, kad valstybė narė, kurios valiuta yra *euro*, organizuodama savo viešojo administravimo įstaigų veiklą gali patvirtinti nuostatas, įpareigojančias tokią įstaigą priimti mokėjimus grynaisiais pinigais, arba įtvirtinti nukrypti nuo šios pareigos dėl visuomeninių priežasčių leidžiančią nuostatą, kai tenkinamos tam tikros sąlygos.

318| 2012 m. gruodžio 5 d. *Satzung des Hessischen Rundfunks über das Verfahren zur Leistung der Rundfunkbeiträge* (Heseno žemės visuomeninio transliuotojo nuostatai dėl rinkliavos už audiovizualines paslaugas mokėjimo tvarkos) 10 straipsnio 2 dalis.

319| 1992 m. spalio 22 d. paskelbtos redakcijos *Gesetz über die Deutsche Bundesbank* (Vokietijos federalinio banko įstatymas) (*BGBl.* I, 1992, p. 1782), iš dalies pakeisto 2013 m. liepos 4 d. įstatymu (*BGBl.* I, 2013, p. 1981), 14 straipsnio 1 dalies antras sakinys.

Teisingumo Teismo vertinimas

Pirmiausia Teisingumo Teismas išaiškino sąvoką „pinigų politika“; šios politikos srityje Sąjunga turi išimtinę kompetenciją valstybių narių, kurių valiuta yra *euro*, atžvilgiu[320].

Jis visų pirma pažymėjo, kad ši sąvoka neapsiriboja vien praktiniu šios politikos įgyvendinimu, o apima ir norminį aspektą, kuriuo siekiama užtikrinti euro, kaip bendros valiutos, statusą. Toliau jis nurodė, jog suteikus „teisėtos mokėjimo priemonės“[321] statusą tik Europos Centrinio Banko ir nacionalinių centrinių bankų išleistiems euro banknotams įtvirtinamas oficialus šių banknotų pobūdis euro zonoje ir pašalinama galimybė suteikti šį pobūdį kitiems banknotams. Šiuo aspektu jis pridūrė, kad valiutos vienetu išreikštos mokėjimo priemonės kaip „teisėtos mokėjimo priemonės“ sąvoka reiškia, kad apskritai negalima atsisakyti priimti šios mokėjimo priemonės tuo pačiu valiutos vienetu išreikštai skolai padengti. Galiausiai jis konstatavo, kad leidimas Sąjungos teisės aktų leidėjui nustatyti priemones, reikalingas eurui, kaip bendrai valiutai, naudoti[322], atspindi reikalavimą visoms valstybėms narėms, kurių valiuta yra *euro*, nustatyti bendrus principus ir padeda lengviau pasiekti Sąjungos pinigų politikos pagrindinį tikslą – išlaikyti kainų stabilumą.

Tuo remdamasis Teisingumo Teismas nusprendė, kad tik Sąjunga turi kompetenciją apibrėžti euro banknotams pripažintą teisėtos mokėjimo priemonės statusą. Šiuo klausimu jis priminė, kad, kai Sąjungai suteikta išimtinė kompetencija, valstybės narės negali priimti į šios kompetencijos sritį patenkančios nuostatos arba palikti jos galioti, net jeigu Sąjunga nepasinaudojo savo išimtine kompetencija.

Taigi Teisingumo Teismas pažymėjo, kad nėra būtina nustatyti neribotą pareigą priimti euro banknotus kaip mokėjimo priemonę tam, kad šiems banknotams būtų suteiktas teisėtos mokėjimo priemonės statusas arba apsaugotas jo veiksmingumas. Be to, nebūtina, kad Sąjungos teisės aktų leidėjas nustatytų išsamias ir vienodas šios pagrindinės pareigos išimtis, jeigu iš esmės mokėjimai tokiais pinigais yra galimi.

Atsižvelgdamas į tai Teisingumo Teismas nusprendė, jog valstybės narės, kurių valiuta yra *euro*, turi kompetenciją reglamentuoti mokėjimo prievolių vykdymo tvarką, jeigu iš esmės įmanoma mokėti šia valiuta išreikštais grynaisiais pinigais. Todėl valstybė narė gali patvirtinti nuostatas, pagal kurias jos viešojo administravimo įstaiga įpareigojama priimti mokėjimus tokia valiuta išreikštais grynaisiais pinigais.

Paskui Teisingumo Teismas konstatavo, kad euro banknotų ir monetų, kaip teisėtos mokėjimo priemonės, statusas iš esmės reiškia pareigą juos priimti. Vis dėlto valstybės narės gali apriboti šią pareigą dėl visuomeninių priežasčių su sąlyga, kad tokie apribojimai proporcingi siekiamam viešojo intereso tikslui, o būtent yra kitų teisėtų priemonių piniginėms skoloms padengti.

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas pažymėjo, kad būtent viešąjį interesą atitinka toks piniginių skolų viešosios valdžios institucijoms padengimo būdas, kad jos nepatirtų nepagrįstų išlaidų, kurios trukdytų užtikrinti paslaugų teikimą mažiausiomis kainomis. Taigi visuomeninės priežastys, pagrįstos būtinybe užtikrinti viešosios valdžios institucijų nustatytos mokėjimo prievolės vykdymą, gali pateisinti mokėjimų grynaisiais pinigais apribojimą, pavyzdžiui, tada, kai apmokestinamųjų asmenų, iš kurių turi būti susigrąžinta skola, skaičius yra labai didelis.

320| Kaip įtvirtinta SESV 3 straipsnio 1 dalies c punkte, atsižvelgiant į tai, kad pagal SESV 2 straipsnio 1 dalį šioje srityje tik Sąjunga gali priimti teisiškai privalomus aktus.

321| Euro banknotų, kaip teisėtos mokėjimo priemonės, statusas įtvirtintas SESV 128 straipsnio 1 dalies trečiame sakinyje, Protokolo (Nr. 4) dėl Europos centrinių bankų sistemos ir Europos Centrinio Banko statuto (OL C 202, 2016, p. 230) 16 straipsnio pirmos pastraipos trečiame sakinyje ir 1998 m. gegužės 3 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 974/98 dėl euro įvedimo (OL L 139, 1998, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 10 sk., 1 t., p. 111) 10 straipsnio antrame sakinyje.

322| SESV 133 straipsnis.

Vis dėlto *Bundesverwaltungsgericht* (Federalinis administracinis teismas) turi patikrinti, ar toks apribojimas proporcingas tikslui veiksmingai surinkti rinkliavą už audiovizualines paslaugas, visų pirma atsižvelgdamas į tai, kad teisėtos alternatyvios mokėjimo priemonės gali būti nelengvai prieinamos visiems ją mokantiems asmenims.

2021 m. gegužės 6 d. Teisingumo Teismo sprendimas *ABLV Bank ir kt. / ECB* (C-551/19 P ir C-552/19 P, EU:C:2021:369)

Apeliantai yra *ABLV Bank AS*, Latvijoje įsteigta kredito įstaiga ir ABLV grupės patronuojančioji bendrovė (byla C-551/19 P), ir *ABLV Bank AS* akcininkai (byla C-552/19 P). *ABLV Bank Luxembourg SA* yra Liuksemburge įsteigta kredito įstaiga – viena iš ABLV grupės patronuojamųjų bendrovių, kurios vienintelė akcininkė yra *ABLV Bank*. Šios dvi įstaigos buvo laikomos svarbiomis, todėl joms taikyta Europos Centrinio Banko (ECB) priežiūra pagal bendrą priežiūros mechanizmą, nustatytą pagal Reglamentą Nr. 1024/2013[323].

2018 m. vasario 13 d. *United States Department of the Treasury* (Jungtinių Amerikos Valstijų iždo departamentas) paskelbė, kad ketina imtis specialių priemonių, siekdamas uždrausti grupei ABLV patekti į Jungtinių Amerikos Valstijų dolerių (USD) finansinę sistemą. Po šio pranešimo grupė patyrė sunkumų ir tai lėmė Reglamente Nr. 806/2014[324] numatytos pertvarkymo schemos nagrinėjimo pradžią.

Pertvarkymo procedūra – tai sudėtinga procedūra, kurioje, nelygu atvejis, dalyvauja kelios Europos institucijos, kaip antai ECB, Bendra pertvarkymo valdyba (toliau – Valdyba), Europos Komisija ir Europos Sąjungos Taryba, taip pat atitinkamos nacionalinės pertvarkymo institucijos.

Nagrinėjamu atveju 2018 m. vasario 18 d. ECB pavedė *Finanšu un kapitāla tirgus komisija* (Finansų ir kapitalo rinkų komisija, Latvija), Latvijos nacionalinei pertvarkymo institucijai, nustatyti moratoriumą, kad *ABLV Bank* galėtų stabilizuoti savo situaciją. Jis taip pat paragino Finansų sektoriaus priežiūros komisiją (Liuksemburgo nacionalinė pertvarkymo institucija) imtis panašių priemonių dėl *ABLV Bank Luxembourg*.

Remdamasis BPeM reglamentu ECB 2018 m. vasario 22 d. pateikė Valdybai savo vertinimo projektą dėl *ABLV Bank* ir *ABLV Bank Luxembourg* žlugimo ar galimo žlugimo. 2018 m. vasario 23 d. jis padarė išvadą, kad *ABLV Bank* ir *ABLV Luxembourg* žlunga arba galėtų žlugti[325]. Vis dėlto tą pačią dieną Valdyba nusprendė, kad šiems bankams nereikia nustatyti pertvarkymo schemos dėl viešojo intereso[326].

323| Kaip tai suprantama pagal 2013 m. spalio 15 d. Tarybos reglamento (ES) Nr. 1024/2013, kuriuo Europos Centriniam Bankui pavedami specialūs uždaviniai, susiję su rizikos ribojimu pagrįstos kredito įstaigų priežiūros politika (OL L 287, 2013, p. 63, toliau – BPM reglamentas), 6 straipsnio 4 dalį.

324| 2014 m. liepos 15 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 806/2014, kuriuo nustatomos kredito įstaigų ir tam tikrų investicinių įmonių pertvarkymo vienodos taisyklės ir vienoda procedūra, kiek tai susiję su bendru pertvarkymo mechanizmu ir Bendru pertvarkymo fondu, ir iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) Nr. 1093/2010 (OL L 225, 2014, p. 1, toliau – BPeM reglamentas).

325| BPeM reglamento 18 straipsnio 1 dalies pirmos pastraipos a punktas.

326| Kaip tai suprantama pagal BPeM reglamento 18 straipsnio 1 dalies pirmos pastraipos c punktą ir 18 straipsnio 5 dalį.

2018 m. gegužės 3 d. Bendrajame Teisme pareikštais ieškiniais[327] ieškovai prašė panaikinti ECB aktus, kuriuose padaryta išvada, kad bankai žlunga arba galėtų žlugti. 2019 m. gegužės 6 d. nutartimis Bendrasis Teismas atmetė ieškinius kaip nepriimtinus ir nusprendė, kad ginčijami aktai yra procedūros, kuria siekiama sudaryti galimybę Valdybai priimti sprendimą, parengiamosios priemonės[328].

Teisingumo Teismas atmetė apeliantų apeliacinius skundus. Savo sprendime jis paaiškino, kaip atskirtinos Valdybos ir ECB funkcijos.

Teisingumo Teismo vertinimas

Pirmajame pagrinde apeliantai teigia, kad vertindamas ieškinių priimtinumą Bendrasis Teismas turėjo atsižvelgti į ECB atliktą bankų žlugimo vertinimą.

Teisingumo Teismas konstatavo, kad Bendrasis Teismas nepažeidė jurisprudencijos, pagal kurią, vertinant ieškinio priimtinumą, reikia išanalizuoti ginčijamo akto esmę remiantis objektyviais kriterijais, t. y. jo turiniu, priėmimo kontekstu ir jį priėmusios institucijos įgaliojimais. Be to, Bendrasis Teismas nepadarė teisės klaidos, kai taip pat atsižvelgė į ECB ketinimą, tačiau paliko šiam subjektyviam kriterijui papildomą vaidmenį.

Teisingumo Teismo teigimu, klaidinga preziumuoti, kad visi institucijų aktai yra sprendžiamojo pobūdžio, nebent juose aiškiai nurodyta, kad taip nėra. Tokios prezumpcijos taikymas prieštarautų Teisingumo Teismo jurisprudencijai. Atsakydamas į apeliantų argumentus Teisingumo Teismas pažymėjo, kad ECB atliktas numatytos priemonės proporcingumo vertinimas nėra pakankamas įrodymas, patvirtinantis šio vertinimo akto privalomąjį pobūdį. Iš tiesų bet kokia priemonė turi atitikti bendruosius Sąjungos teisės principus, visų pirma proporcingumo principą, todėl jos proporcingumas gali būti nagrinėjamas tarpiniame akte per administracinę procedūrą, kurią sudaro keli etapai. Kalbant apie tai, kad ECB pranešė apie nagrinėjamus aktus ir juos paskelbė, pažymėtina, jog tai nereiškia, kad jis norėjo suteikti jiems privalomąjį pobūdį ar kad šie aktai dėl savo pobūdžio yra tokie. Dėl ECB teiginio, kad kredito įstaigos neišvengiamai bus likviduojamos, Teisingumo Teismas pažymėjo, kad toks likvidavimas įvyko ne dėl ECB aktų, o dėl akcininkų sprendimo priėmus Valdybos sprendimą, pagal kurį dėl viešojo intereso nebuvo būtina taikyti pertvarkymo schemų.

Prieš atsakydamas į antrąjį pagrindą Teisingumo Teismas atkreipė dėmesį į BPeM reglamento požymius. Vienas iš šio reglamento tikslų – priimti skubius sprendimus, kad nekiltų pavojaus atitinkamo subjekto finansiniam stabilumui. Tai, kad ECB pripažino, jog subjekto žlugimo arba galimo žlugimo vertinimas yra sprendžiamojo pobūdžio, gali turėti didelę įtaką procedūros spartai. Be to, Teisingumo Teismas pažymėjo, jog tai, kad numatyta galimybė pareikšti ieškinį teisme tik dėl Valdybos sprendimų[329], patvirtina, kad Sąjungos teisės aktų leidėjas neketino pripažinti ECB sprendimų priėmimo kompetencijos šioje srityje.

Teisingumo Teismas priminė, kad Valdyba gali priimti pertvarkymo schemą tik tuo atveju, jei įvykdytos trys sąlygos[330]: įstaigos žlugimas arba galimas žlugimas, nėra jokių pagrįstų galimybių, kad kitos priemonės nei pertvarkymas užkirs kelią jos žlugimui per pagrįstą terminą, ir būtinybė priimti pertvarkymo priemonę dėl viešojo intereso.

327| Bylos T-281/18 ir T-283/18.

328| 2018 m. gegužės 3 d. Bendrasis Teismas taip pat gavo ieškovų ieškinius dėl 2018 m. vasario 23 d. Valdybos sprendimų panaikinimo (T-280/18 ir T-282/18). Šie ieškiniai nagrinėjami Bendrajame Teisme.

329| BPeM reglamento 86 straipsnio 2 dalis.

330| BPeM reglamento 18 straipsnio 1 dalies pirmos pastraipos a–c punktai.

Teisingumo Teismas nurodė, kad ECB atliktas žlugimo arba galimo žlugimo vertinimas susijęs tik su viena iš šių sąlygų. Be to, jis pažymėjo, kad ECB vertinimas yra prioritetinis dėl jo, kaip eksperto, žinių ir galimybės susipažinti su rizikos ribojimu pagrįsta informacija. Vis dėlto Valdyba gali pati įvertinti žlugimą arba galimą žlugimą, pavyzdžiui, jeigu ECB mano, kad nėra jokio žlugimo, ir ji turi išimtinę kompetenciją nustatyti, ar įvykdytos trys sąlygos. ECB vertinimas jai nėra privalomas ir ji gali su juo nesutikti. Ji turi ištaisyti trūkumus, kai teisminės gynybos priemonės numatytos būtent dėl jos sprendimų[331].

Teisingumo Teismo teigimu, ECB, kaip priežiūros institucija, turi eksperto žinių. Vis dėlto kredito įstaigų priežiūros ir pertvarkymo atskyrimas neturi įtakos parengiamojo vertinimo akto pobūdžiui: taigi subjekto leidimo panaikinimo veiksmas neprilygsta subjekto žlugimo arba galimo žlugimo įvertinimui.

2021 m. liepos 15 d. Teisingumo Teismo (didžioji kolegija) sprendimas *Komisija / Landesbank Baden-Württemberg ir BPV* (C-584/20 P ir C-621/20 P, EU:C:2021:601)

2017 m. balandžio 11 d. Valdyba Bendro pertvarkymo fondo (BPF) finansavimo srityje priėmė sprendimą, kuriuo nustatomas kiekvienos kredito įstaigos už 2017 m. mokėtinų *ex ante* įnašų į BPF dydis[332]. Tarp šių įstaigų buvo Vokietijos kredito įstaiga *Landesbank Baden-Württemberg*.

Gavęs *Landesbank Baden-Württemberg* ieškinį dėl panaikinimo Bendrasis Teismas panaikino ginčijamą sprendimą tiek, kiek jis susijęs su šia įstaiga[333]. Jis nusprendė, kad tas sprendimas neatitinka autentiškumo patvirtinimo reikalavimo, ir, siekdamas gero teisingumo vykdymo, papildomai konstatavo, kad šį sprendimą Valdyba priėmė pažeisdama pareigą motyvuoti. Šiuo klausimu jis, be kita ko, nusprendė, kad ginčijamame sprendime nėra beveik jokių duomenų, kuriais remiantis apskaičiuojamas *ex ante* įnašas į BPF, ir kad jo priede nėra pakankamai informacijos, kad būtų galima patikrinti šio įnašo tikslumą.

Išnagrinėjęs apeliacinius skundus, kuriuos pateikė Komisija (byla C-584/20 P) ir Valdyba (byla C-621/20 P), Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) panaikino Bendrojo Teismo sprendimą. Priimdamas galutinį sprendimą byloje Teisingumo Teismas panaikino ginčijamą sprendimą *Landesbank Baden-Württemberg* atžvilgiu dėl nepakankamo motyvavimo, tačiau laikėsi kitokios pozicijos nei Bendrasis Teismas dėl reikalavimo motyvuoti tokį sprendimą apimties.

Teisingumo Teismo vertinimas

Pirma, Teisingumo Teismas padarė išvadą, kad Bendrasis Teismas pažeidė rungimosi principą, nes nesuteikė Valdybai galimybės tinkamai išreikšti nuomonę dėl Bendrojo Teismo savo iniciatyva iškelto pagrindo, susijusio su pakankamų ginčijamo sprendimo priedo autentiškumo patvirtinimo įrodymų nebuvimu.

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas priminė, kad, siekiant užtikrinti veiksmingą rungimosi principo laikymąsi, išankstinis raginimas šalims pateikti pastabas dėl pagrindo, kurį Sąjungos teismas ketina iškelti savo iniciatyva, turi būti pateiktas tokiomis sąlygomis, kuriomis jos galėtų tinkamai ir veiksmingai pareikšti nuomonę dėl šio pagrindo, prireikus pateikiant šiam teismui būtinus įrodymus, kad jis galėtų priimti dėl jo sprendimą, žinodamas visas aplinkybes. Todėl Bendrasis Teismas turėjo informuoti šalis, kad ketina grįsti savo sprendimą

331| BPeM reglamento 86 straipsnio 2 dalis.

332| 2017 m. balandžio 11 d. vykdomosios sudėties Valdybos sprendimas dėl *ex ante* įnašų į Bendrą pertvarkymo fondą už 2017 m. apskaičiavimo (SRB/ES/SRF/2017/05) (toliau – ginčijamas sprendimas).

333| 2020 m. rugsėjo 23 d. Sprendimas ***Landesbank Baden-Württemberg / BPV*** (T-411/17, EU:T:2020:435).

pagrindu, susijusiu su ginčijamo sprendimo autentiškumo patvirtinimo nebuvimu, ir atitinkamai paraginti jas pateikti argumentus, kurie, jų nuomone, yra naudingi, kad jis galėtų priimti sprendimą dėl šio pagrindo. Vis dėlto nagrinėjamu atveju nei prieš posėdį, nei per jį Bendrasis Teismas faktiškai nesuteikė Valdybai galimybės tinkamai ir veiksmingai pareikšti nuomonę dėl šio pagrindo, be kita ko, pateikiant įrodymų, susijusių su ginčijamo sprendimo autentiškumo patvirtinimu.

Taigi konstatavęs, kad Bendrasis Teismas pažeidė rungimosi principą, Teisingumo Teismas nusprendė, kad Valdyba pakankamai užtikrino viso ginčijamo sprendimo – jo teksto ir priedo – autentiškumą, be kita ko, naudodama „ARES“ informacinę sistemą.

Antra, Teisingumo Teismas nusprendė dėl Valdybai tenkančios pareigos motyvuoti, kiek tai susiję su sprendimo, kaip antai ginčijamo sprendimo, priėmimu.

Visų pirma jis pažymėjo, kad Bendrasis Teismas neteisingai įvertino šios pareigos apimtį, nes konstatavo, kad ginčijamo sprendimo motyvuose Valdyba turėjo nurodyti duomenis, leidžiančius *Landesbank Baden-Württemberg* patikrinti savo *ex ante* įnašo į BPF už 2017 m. apskaičiavimo tikslumą, o šiai pareigai negali turėti įtakos tam tikrų duomenų konfidencialumas.

Viena vertus, bet kokio Sąjungos institucijos, įstaigos ar organo sprendimo, kuriuo privačiam ūkio subjektui nurodoma sumokėti tam tikrą pinigų sumą, motyvai nebūtinai turi apimti visus duomenis, leidžiančius jo adresatui patikrinti šios sumos apskaičiavimo tikslumą. Kita vertus, Sąjungos institucijos, įstaigos ir organai, taikydami komercinių paslapčių apsaugos principą, kuris yra bendrasis Sąjungos teisės principas, iš esmės turi neatskleisti privataus ūkio subjekto konkurentams jo pateiktos konfidencialios informacijos.

Atsižvelgiant į BPF finansavimo sistemos logiką ir *ex ante* įnašų į BPF apskaičiavimo būdą, grindžiamą, be kita ko, konfidencialių duomenų, susijusių su įstaigų, kurioms taikomas šis apskaičiavimas, finansine padėtimi, naudojimu, pareiga motyvuoti ginčijamą sprendimą turi būti derinama su Valdybos pareiga saugoti šių įstaigų komercinę paslaptį. Vis dėlto ta pareiga neturi būti aiškinama taip plačiai, kad pareiga motyvuoti netektų prasmės. Šiuo klausimu pažymėtina, kad sprendimo, kuriuo privačiam ūkio subjektui nustatoma pareiga sumokėti tam tikrą pinigų sumą, motyvuose nepateikiant visos informacijos, leidžiančios jam tiksliai patikrinti šios pinigų sumos apskaičiavimą, nėra visais atvejais neišvengiamai pažeidžiama pareigos motyvuoti esmė.

Taigi Teisingumo Teismas padarė išvadą, kad nagrinėjamu atveju pareigos motyvuoti laikomasi, kai sprendimo, kuriuo nustatomi *ex ante* įnašai į BPF, adresatai, nors jiems nepateikiami duomenys, kuriems taikoma komercinė paslaptis, žino Valdybos naudotą apskaičiavimo metodą ir turi pakankamai informacijos, kad iš esmės galėtų suprasti, kaip į jų individualią padėtį buvo atsižvelgta apskaičiuojant jų *ex ante* įnašus į BPF, palyginti su visų kitų atitinkamų įstaigų padėtimi.

Be to, Teisingumo Teismas nepatvirtino Bendrojo Teismo išvados, kad Valdybos pareigos motyvuoti pažeidimą, kalbant apie *ex ante* įnašų į BPF apskaičiavimo dalį, susijusią su koregavimu atsižvelgiant į atitinkamų įstaigų rizikos profilį, lėmė tam tikrų Deleguotojo reglamento 2015/63[334] nuostatų neteisėtumas.

Išsamiai aprašęs mechanizmą, pagal kurį atsižvelgiant į rizikos profilį atliekamas *ex ante* įnašų į BPF koregavimas iš esmės užtikrinamas priskiriant atitinkamas įstaigas, remiantis tam tikromis vertėmis, prie „bins“ – tai leidžia *in fine* nustatyti koregavimo pagal rizikos profilį koeficientą, – Teisingumo Teismas pažymėjo, kad Valdyba, nepažeisdama savo pareigos saugoti komercinę paslaptį, gali atskleisti „bins“ ribines vertes ir susijusius

334| 2014 m. spalio 21 d. Komisijos deleguotasis reglamentas (ES) 2015/63, kuriuo papildomos Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2014/59/ES nuostatos dėl *ex ante* įnašų, skirtų pertvarkymo finansavimo struktūroms (OL L 11, 2015, p. 44). Skundžiamame sprendime Bendrasis Teismas konstatavo, kad šio reglamento 4–7, 9 straipsniai ir I priedas, kuriuose numatytas *ex ante* įnašų į BPF apskaičiavimo metodas, yra neteisėti.

rodiklius. Tokiu atskleidimu siekiama, kad atitinkama įstaiga galėtų įsitikinti, be kita ko, kad jos klasifikavimas atliekant rodiklių diskretizavimą tikrai atitinka jos ekonominę situaciją, kad šis diskretizavimas atliktas laikantis Deleguotajame reglamente 2015/63 nustatyto metodo remiantis įtikinamais duomenimis ir kad atsižvelgta į visus rizikos veiksnius.

Be to, kiti *ex ante* įnašų į BPF apskaičiavimo metodikos etapai grindžiami apibendrintais atitinkamų įstaigų duomenimis, kurie gali būti atskleisti apibendrinta forma, nepažeidžiant Valdybos pareigos saugoti komercinę paslaptį.

Taigi Teisingumo Teismas padarė išvadą, kad Deleguotasis reglamentas 2015/63 netrukdo Valdybai atskleisti apibendrintos ir anonimizuotos informacijos, kuri būtų pakankama įstaigai suprasti, kaip į jos individualią padėtį atsižvelgta apskaičiuojant jos *ex ante* įnašą į BPF, palyginti su visų kitų atitinkamų įstaigų padėtimi. Žinoma, motyvai, grindžiami reikšmingos informacijos atskleidimu apibendrinta ir anoniminta forma, neleidžia kiekvienai įstaigai sistemingai nustatyti galimos BPV klaidos renkant ir apibendrinant nagrinėjamus duomenis. Tačiau tų motyvų pakanka, kad įstaiga galėtų įsitikinti, jog informacija, kurią ji pateikė kompetentingoms institucijoms, buvo įtraukta apskaičiuojant jos *ex ante* įnašą į BPF pagal reikšmingas Sąjungos teisės taisykles, ir remdamasi bendromis žiniomis finansų sektoriuje nustatyti galimą neįtikinamos ar akivaizdžiai neteisingos informacijos naudojimą, taip pat nuspręsti, ar reikia pareikšti ieškinį dėl Valdybos sprendimo, kuriuo nustatomas jos *ex ante* įnašas į BPF, panaikinimo. Teisingumo Teismas vis dėlto pažymėjo, kad šis požiūris dėl tokio sprendimo, kaip antai ginčijamas sprendimas, motyvavimo nedaro poveikio Sąjungos teismų galimybei, siekiant vykdyti veiksmingą teisminę kontrolę, atitinkančią Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 47 straipsnio reikalavimus, nurodyti Valdybai pateikti duomenis, galinčius pateisinti skaičiavimus, kurių tikslumas juose ginčijamas, prireikus užtikrinant šių duomenų konfidencialumą.

Galiausiai Teisingumo Teismas nusprendė, kad ginčijamas sprendimas nėra pakankamai motyvuotas, nes jame pateikti duomenys ir duomenys, kurie to sprendimo priėmimo dieną buvo prieinami Valdybos interneto svetainėje, apėmė tik dalį reikšmingos informacijos, kurią galėjo pateikti Valdyba, neatskleisdama komercinės paslapties. Konkrečiai kalbant, nei to sprendimo priede, nei Valdybos interneto svetainėje nebuvo duomenų apie kiekvienos „bin“ ribines vertes ir susijusių rodiklių vertes. Todėl ginčijamas sprendimas panaikintas tiek, kiek jis susijęs su *Landesbank Baden-Württemberg*.

2021 m. liepos 15 d. Teisingumo Teismo (didžioji kolegija) sprendimas *FBF* (C-911/19, EU:C:2021:599)

2016 m. Europos bankininkystės institucija (EBI) priėmė Mažmeninės bankininkystės produktų priežiūros ir valdymo gaires[335]. 2017 m. rugsėjo 8 d. *Autorité de contrôle prudentiel et de résolution* (Rizikos ribojimu pagrįstos priežiūros ir pertvarkymo institucija (ACPR), Prancūzija) savo interneto svetainėje paskelbė pranešimą, kad laikosi šių gairių, taigi jos taikomos visoms jos kontroliuojamoms finansų įstaigoms.

2017 m. lapkričio 8 d. *Fédération bancaire français*e (Prancūzijos bankų federacija (FBF)) kreipėsi į *Conseil d'État* (Valstybės Taryba, Prancūzija) su ieškiniu dėl ACPR pranešimo panaikinimo. FBF tvirtino, kad EBI gairės, kurios tapo taikytinos dėl šio pranešimo, negaliojo, nes ši institucija neturėjo kompetencijos priimti tokias gaires.

Turėdama abejonių, pirma, dėl teisių gynimo priemonių, kurios gali būti prieinamos siekiant užtikrinti Sąjungos teismo atliekamą ginčijamų gairių teisėtumo kontrolę, ir, antra, dėl šių gairių galiojimo atsižvelgiant į pagal antrinę teisę EBI suteiktą įgaliojimą, *Conseil d'État* (Valstybės Taryba) kreipėsi į Teisingumo Teismą su prašymu priimti prejudicinį sprendimą dėl šių aspektų.

335| 2016 m. kovo 22 d. gairės (ABE/GL/2015/18; toliau – ginčijamos gairės).

Savo sprendime Teisingumo Teismas (didžioji kolegija), iš pradžių konstatavęs, kad EBI gairės negali būti ieškinio dėl panaikinimo dalykas pagal SESV 263 straipsnį, konstatavo turintis jurisdikciją vertinti šių gairių galiojimą pagal SESV 267 straipsnį priimant prejudicinį sprendimą ir patvirtino jų galiojimą.

Teisingumo Teismo vertinimas

Dėl Sąjungos teismo vykdomos ginčijamų gairių teisminės kontrolės Teisingumo Teismas konstatavo, kad dėl šių aktų negalima pareikšti ieškinio dėl panaikinimo pagal SESV 263 straipsnį, nes jais nesiekiama sukelti privalomų teisinių padarinių.

Šiuo klausimu jis pabrėžė, kad iš Reglamento Nr. 1093/2010[336] matyti, jog kompetentingos valdžios institucijos, kurioms skirtos ginčijamos gairės, neprivalo jų laikytis ir turi galimybę nuo jų nukrypti, o tokiu atveju jos turi motyvuoti savo poziciją. Taigi šios gairės negali būti laikomos sukeliančiomis privalomų teisinių padarinių šioms kompetentingoms valdžios institucijoms arba finansų įstaigoms. Todėl, Teisingumo Teismo teigimu, leisdamas EBI priimti gaires ir rekomendacijas, Sąjungos teisės aktų leidėjas siekė šiai institucijai suteikti skatinimo ir įtikinimo įgaliojimus, kurie skiriasi nuo įgaliojimų priimti privalomus aktus.

Vis dėlto aplinkybė, kad ginčijamos gairės nesukelia privalomų teisinių padarinių, nereiškia, kad Teisingumo Teismas neturi jurisdikcijos priimti prejudicinio sprendimo dėl jų galiojimo. Šiuo klausimu Teisingumo Teismas konstatavo, kad pagal SESV 267 straipsnį jis turi jurisdikciją vertinti ginčijamų gairių galiojimą.

Jis atliko šį vertinimą atsižvelgdamas į Reglamento Nr. 1093/2010 nuostatas, kad patikrintų, ar šios gairės priskirtinos EBI kompetencijai.

Visų pirma jis konstatavo: kadangi iš Reglamento Nr. 1093/2010 matyti, kad Sąjungos teisės aktų leidėjas EBI įgaliojimus priimti gaires aiškiai apibrėžė remdamasis objektyviais kriterijais, įgyvendinant šiuos įgaliojimus tiems objektyviems kriterijams turi būti galima taikyti griežtą teisminę kontrolę. Aplinkybė, kad ginčijamos gairės nesukelia privalomų teisinių padarinių, negali turėti įtakos šios kontrolės apimčiai.

Be to, Teisingumo Teismas patikslino, kad EBI įgaliojimai imtis veiksmų yra riboti, nes ši institucija turi kompetenciją priimti gaires tik tiek, kiek tai aiškiai numatyta Sąjungos teisės aktų leidėjo. Priminęs Reglamento Nr. 1093/2010 nuostatų, susijusių su EBI suteiktų įgaliojimų apimtimi, turinį, Teisingumo Teismas konstatavo, pirma, kad šios institucijos priimtų gairių galiojimas priklauso nuo to, ar laikomasi šio reglamento nuostatų, kuriomis konkrečiai reglamentuojami EBI įgaliojimai jas priimti, taip pat nuo šių gairių patekimo į EBI veiklos sritį, kuri tame pačiame reglamente apibrėžiama darant nuorodą į tam tikrų jame nurodytų Sąjungos aktų taikymą. Antra, siekdama užtikrinti bendrą, vienodą ir darnų Sąjungos teisės taikymą EBI gali priimti gaires, susijusias su atitinkamų įstaigų rizikos ribojimu pagrįstos priežiūros pareigomis, be kita ko, siekdama apsaugoti indėlininkų ir investuotojų interesus ir tinkamai apibrėždama finansinės rizikos prisiėmimą. Iš tiesų Reglamente Nr. 1093/2010 nėra jokios nuostatos, leidžiančios manyti, kad šie įgaliojimai neapima priemonių, susijusių su produktų diegimu ir platinimu, jei šios priemonės priskirtinos EBI veiksmų sričiai.

Atsižvelgdamas būtent į šiuos argumentus Teisingumo Teismas nagrinėjo, ar ginčijamos gairės patenka, pirma, į EBI veiklos sritį ir, antra, į Sąjungos teisės aktų leidėjo patvirtintą specialią EBI diskreciją priimti gaires.

336| 2010 m. lapkričio 24 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 1093/2010, kuriuo įsteigiama Europos priežiūros institucija (Europos bankininkystės institucija), iš dalies keičiamas Sprendimas Nr. 716/2009/EB ir panaikinamas Komisijos sprendimas 2009/78/EB (OL L 331, 2010, p. 12), 16 straipsnio 3 dalis.

Dėl EBI veiklos srities Teisingumo Teismas konstatavo, kad ginčijamų gairių galiojimas priklauso nuo to, ar jos patenka bent į vieno iš Reglamente Nr. 1093/2010 numatytų aktų[337] taikymo sritį, arba nuo to, ar jos būtinos siekiant užtikrinti nuoseklų ir veiksmingą tokio akto taikymą.

Šiuo klausimu jis padarė išvadą, kad ginčijamos gairės gali būti laikomos būtinomis siekiant užtikrinti nuoseklų ir veiksmingą direktyvų 2013/36, 2007/64, 2009/110 ir 2014/17, kurios tiesiogiai ar netiesiogiai nurodytos Reglamente Nr. 1093/2010, nuostatų taikymą.

Iš tiesų, kiek tai susiję, be kita ko, su šiomis pirmomis trimis direktyvomis, Teisingumo Teismas pabrėžė: kadangi ginčijamomis gairėmis siekiama apibrėžti, kaip atitinkamos įstaigos turėtų taikyti produktų valdymo ir priežiūros būdus, skirtus užtikrinti, kad būtų atsižvelgta į atitinkamų rinkų ir vartotojų savybes jų struktūrose ir vidaus procedūrose, šios gairės turi būti laikomos įtvirtinančiomis principus, skirtus užtikrinti veiksmingiems rizikos nustatymo, valdymo ir stebėsenos procesams, taip pat tinkamiems vidaus kontrolės mechanizmams, kaip tai suprantama pagal Reglamente Nr. 1093/2010 nurodytų aktų reikšmingas nuostatas[338], siekiant, kad būtų nustatytos patikimos įmonės valdymo priemonės, kaip reikalaujama šiose nuostatose.

Dėl Sąjungos teisės aktų leidėjo patvirtintos specialios EBI diskrecijos priimti gaires Teisingumo Teismas konstatavo, kad ginčijamos gairės tikrai patenka į šią diskreciją[339].

Šiuo klausimu jis konstatavo, pirma, kad ginčijamų gairių tikslas – prisidėti prie vartotojų, indėlininkų ir investuotojų apsaugos, numatytos Reglamente Nr. 1093/2010. Antra, šios gairės yra susijusios su pagal šį reglamentą EBI suteiktomis funkcijomis, kiek tai siejama su finansų įstaigų rizikos prisiėmimo ribojimu. Trečia, jos turi būti laikomos padedančiomis sukurti nuoseklią ir veiksmingą priežiūros praktiką Europos finansų priežiūros institucijų sistemoje[340].

Tuo remdamasis Teisingumo Teismas padarė išvadą, kad ginčijamos gairės priskirtinos Sąjungos teisės aktų leidėjo patvirtintai specialiai EBI diskrecijai priimti gaires, taigi, ir EBI kompetencijai. Todėl jis nusprendė, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo prašomas galiojimo nagrinėjimas neatskleidė jokių aplinkybių, galinčių paneigti minėtų gairių galiojimą.

337| Teisingumo Teismas konstatavo, kad keturios direktyvos turi būti laikomos aktais, nurodytais Reglamento Nr. 1093/2010 1 straipsnio 2 dalyje, t. y.: 2013 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2013/36/ES dėl galimybės verstis kredito įstaigų veikla ir dėl riziką ribojančios kredito įstaigų ir investicinių įmonių priežiūros, kuria iš dalies keičiama Direktyva 2002/87/EB ir panaikinamos direktyvos 2006/48/EB bei 2006/49/EB (OL L 176, 2013, p. 338); 2007 m. lapkričio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2007/64/EB dėl mokėjimo paslaugų vidaus rinkoje, iš dalies keičianti direktyvas 97/7/EB, 2002/65/EB, 2005/60/EB ir 2006/48/EB ir panaikinanti Direktyvą 97/5/EB (OL L 319, 2007, p. 1); 2009 m. rugsėjo 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/110/EB dėl elektroninių pinigų įstaigų steigimosi, veiklos ir riziką ribojančios priežiūros, iš dalies keičianti direktyvas 2005/60/EB ir 2006/48/EB ir panaikinanti Direktyvą 2000/46/EB (OL L 267, 2009, p. 7), ir 2014 m. vasario 4 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2014/17/ES dėl vartojimo kredito sutarčių dėl gyvenamosios paskirties nekilnojamojo turto, kuria iš dalies keičiamos direktyvos 2008/48/EB ir 2013/36/ES bei Reglamentas (ES) Nr. 1093/2010 (OL L 60, 2014, p. 34).

338| Direktyvos 2013/36 74 straipsnio 1 dalis, Direktyvos 2007/64 10 straipsnio 4 dalis ir Direktyvos 2009/110 3 straipsnio 1 dalis.

339| Kaip matyti iš Reglamento Nr. 1093/2010 8 straipsnio 1 ir 2 dalių ir 16 straipsnio 1 dalies, siejamų su jo 1 straipsnio 5 dalimi.

340| Į šią praktiką daroma nuoroda Reglamento Nr. 1093/2010 8 straipsnio 1 dalies b punkte ir 16 straipsnio 1 dalyje.

XVI. Socialinė politika

Socialinės politikos srityje verta išskirti kelis sprendimus. Jie susiję su vienodo požiūrio užimtumo ir profesinėje srityje principu[341], taikomu negalią turintiems darbuotojams, taip pat moterų ir vyrų darbo užmokesčiui už vienodą darbą arba ginkluotųjų pajėgų narių darbo laiko organizavimui. Viename iš sprendimų taip pat nagrinėjami laikinųjų darbuotojų apsaugos klausimai. Du sprendimai priimti dėl socialinės apsaugos sistemų koordinavimo ir susiję su darbdavio, kuris „paprastai vykdo savo veiklą" valstybėje narėje, sąvoka bei įtraukimo į valstybių narių valstybines sveikatos draudimo sistemas sąlygomis. Galiausiai paskutiniame sprendime nagrinėjamas socialinių partnerių sudarytų susitarimų įgyvendinimo Sąjungos lygmeniu klausimas.

1. Vienodas požiūris užimtumo ir profesinėje srityje

2021 m. sausio 26 d. Teisingumo Teismo (didžioji kolegija) sprendimas *Szpital Kliniczny im. dra J. Babińskiego Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Krakowie* (C-16/19, EU:C:2021:64)

Nuo 2011 m. spalio mėn. iki 2016 m. rugsėjo mėn. VL dirbo vienoje Krokuvos (Lenkija) ligoninėje. 2011 m. gruodžio mėn. ji gavo neįgalumo pripažinimo pažymėjimą, jį tą patį mėnesį perdavė savo darbdaviui. Siekdamas sumažinti ligoninės įmokų į Valstybinį neįgaliųjų reabilitacijos fondą dydį, šios įstaigos direktorius po 2013 m. antrą pusmetį įvykusio susitikimo su darbuotojais nusprendė skirti mėnesinį darbo užmokesčio priedą darbuotojams, kurie po šio susitikimo pateiks jam neįgalumo pripažinimo pažymėjimą. Remiantis šiuo sprendimu, darbo užmokesčio priedas skirtas trylikai darbuotojų, kurie po šio susitikimo pateikė pažymėjimus, o šešiolika kitų darbuotojų (įskaitant VL), kurie pažymėjimus perdavė anksčiau, to priedo negavo.

Kadangi ieškinys darbdaviui pirmojoje instancijoje buvo atmestas, VL pateikė apeliacinį skundą prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui – *Sąd Okręgowy w Krakowie* (Krokuvos apygardos teismas, Lenkija). Jos teigimu, darbdavio praktika, dėl kurios tam tikri neįgalūs darbuotojai negauna neįgaliems darbuotojams skiriamo darbo užmokesčio priedo ir kuria siekiama tik sumažinti ligoninės įmokas, skatinant neįgalius darbuotojus, kurie dar nebuvo pateikę neįgalumo pažymėjimo, tai padaryti, prieštarauja Direktyvoje 2000/78[342] įtvirtintam bet kokios tiesioginės ar netiesioginės diskriminacijos dėl negalios draudimui.

Šiomis aplinkybėmis, abejodamas dėl šios direktyvos 2 straipsnio aiškinimo, būtent dėl to, ar diskriminacija, kaip ji suprantama pagal šią nuostatą, gali atsirasti tuomet, kai darbdavys skirtingą požiūrį taiko tos pačios grupės darbuotojams, turintiems tą patį požymį, dėl kurio taikoma apsauga, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas siekė išsiaiškinti, ar darbdavio praktika nuo jo pasirinktos datos nemokėti darbo užmokesčio priedo, skiriamo neįgaliems darbuotojams, pateikusiems neįgalumo pripažinimo pažymėjimą, tiems darbuotojams, kurie tokį pažymėjimą jau buvo pateikę iki minėtos datos, gali būti diskriminacija, kaip tai suprantama pagal minėtą nuostatą.

341| Šiame skyriuje taip pat paminėtinas 2021 m. liepos 15 d. Sprendimas ***WABE ir MH Müller Handel*** (C-804/18 ir C-341/19, EU:C:2021:594), priimtas dviejose bylose dėl musulmoniškos skaros ryšėjimo darbo vietoje; jis aptartas II skyriaus 3 skirsnyje „Minties, sąžinės ir religijos laisvė".

342| 2000 m. lapkričio 27 d. Tarybos direktyva 2000/78/EB, nustatanti vienodo požiūrio užimtumo ir profesinėje srityje bendruosius pagrindus (OL L 303, 2000, p. 16; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 5 sk., 4 t., p. 79, toliau – Kovos su diskriminacija direktyva).

Teisingumo Teismo vertinimas

Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) iš pradžių nagrinėjo, ar skirtingas požiūris į tos pačios grupės neįgalius asmenis gali patekti į „diskriminacijos sąvoką“, numatytą Kovos su diskriminacija direktyvos 2 straipsnyje. Jis pažymėjo, kad šio straipsnio tekstas neleidžia daryti išvados, kad, kiek tai susiję su požymiu, dėl kurio taikoma apsauga, šioje direktyvoje numatytas diskriminacijos draudimas apsiriboja tik skirtingu požiūriu į neįgalius asmenis ir asmenis, kurie nėra neįgalūs. Šio straipsnio kontekstas taip pat neleidžia konstatuoti tokio apribojimo. Šia direktyva siekiamas tikslas patvirtina aiškinimą, kad pagal ją asmenų, su kuriais galima lyginti, siekiant nustatyti diskriminaciją dėl negalios, ratas neribojamas negalios neturinčiais asmenimis. Teisingumo Teismas taip pat konstatavo: nors diskriminacijos dėl negalios atvejai, kaip jie suprantami pagal tą pačią direktyvą, paprastai yra tokie, kai į neįgaliuosius asmenis žiūrima mažiau palankiai, palyginti su negalios neturinčiais asmenimis, šia direktyva suteikiama apsauga sumažėtų, jeigu joje nustatytas diskriminacijos draudimas savaime nebūtų taikomas situacijai, kurioje tokia diskriminacija atsiranda tik negalią turinčių asmenų grupėje. Taigi Kovos su diskriminacija direktyvoje įtvirtintu vienodo požiūrio principu siekiama apsaugoti negalią turintį darbuotoją nuo bet kokios diskriminacijos dėl negalios ne tik negalios neturinčių darbuotojų, bet ir kitų negalią turinčių darbuotojų atžvilgiu.

Toliau Teisingumo Teismas vertino, ar aptariama praktika gali reikšti pagal Kovos su diskriminacija direktyvą draudžiamą diskriminaciją dėl negalios. Šiuo klausimu jis pirmiausia nurodė, kad tais atvejais, kai darbdavys su vienu darbuotoju elgiasi mažiau palankiai, nei panašioje situacijoje elgiasi su kitu savo darbuotoju, ir kai, atsižvelgiant į visas reikšmingas bylos aplinkybes, paaiškėja, kad nepalankus požiūris taikomas dėl pirmojo darbuotojo negalios, nes grindžiamas su negalia neatskiriamai susijusiu kriterijumi, toks požiūris prieštarauja Kovos su diskriminacija direktyvos 2 straipsnio 2 dalies a punkte įtvirtintam tiesioginės diskriminacijos draudimui. Kadangi dėl aptariamos praktikos taikomas skirtingas požiūris į panašioje situacijoje esančius dviejų kategorijų neįgalius darbuotojus, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi nustatyti, ar darbdavio nustatyta laiko sąlyga norint gauti pagrindinėje byloje aptariamą darbo užmokesčio priedą (t. y. neįgalumo pripažinimo pažymėjimo pateikimas po jo pasirinktos datos) yra su darbuotojų, kuriems atsisakyta skirti šį priedą, negalia neatsiejamai susijęs kriterijus. Šiuo klausimu Teisingumo Teismas pažymėjo, kad šiuo atveju darbdavys, atrodo, neleido neįgaliems darbuotojams, kurie iki šios datos jau buvo pateikę pažymėjimą, pateikti jį iš naujo arba pateikti naują pažymėjimą, todėl dėl šios praktikos aiškiai identifikuota darbuotojų grupė, sudaryta iš visų neįgalių darbuotojų, apie kurių negalios būklę darbdavys, įvesdamas tokią praktiką, tikrai žinojo, galėjo atsidurti situacijoje, kurioje niekada negalės įvykdyti šios laiko sąlygos. Iš tiesų šie darbuotojai prieš tai oficialiai buvo informavę apie šią savo būklę, pateikdami neįgalumo pripažinimo pažymėjimą.

Be to, Teisingumo Teismas pabrėžė: jeigu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, priešingai, nagrinėjamu atveju konstatuotų, kad aptariamą skirtingą požiūrį lemia akivaizdžiai neutrali praktika, tam, kad nustatytų, ar ši praktika yra netiesioginė diskriminacija, kaip tai suprantama pagal Kovos su diskriminacija direktyvos 2 straipsnio 2 dalies b punktą, jis turės patikrinti, ar dėl šio skirtingo požiūrio nepalankioje padėtyje neatsiduria asmenys, turintys tam tikrą negalią, palyginti su kitokią negalią turinčiais asmenimis, visų pirma ar dėl to kai kurie neįgalūs darbuotojai neatsiduria nepalankioje padėtyje dėl ypatingo jų negalios pobūdžio, pavyzdžiui, dėl to, kad ši negalia yra aiškiai matoma, arba dėl to, kad dėl šios negalios reikia imtis atitinkamų darbo sąlygų pritaikymo priemonių. Kaip nurodė Teisingumo Teismas, būtų galima manyti, kad oficialiai informuoti aptariamą ligoninę apie savo sveikatos būklę, pateikiant neįgalumo pripažinimo pažymėjimą iki jos pasirinktos datos, buvo priversti iš esmės būtent tokią negalią turintys darbuotojai, o kiti kitokio pobūdžio negalią turintys darbuotojai, pavyzdžiui, dėl to, kad ši negalia nėra tokia sunki arba dėl jos nereikia nedelsiant imtis tokių pritaikymo priemonių, galėjo imtis tokių veiksmų ar nesiimti. Todėl tokia praktika, kokia aptariama šioje byloje, nors ir atrodo esanti neutrali, gali reikšti netiesioginę diskriminaciją dėl negalios, jeigu dėl jos

neįgalūs darbuotojai, atsižvelgiant į jų negalios pobūdį, atsiduria prastesnėje padėtyje ir šios praktikos negalima objektyviai pateisinti teisėtu tikslu, kurio siekiama tinkamomis ir būtinomis priemonėmis, o tai turi patikrinti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas.

2021 m. birželio 3 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Tesco Stores* (C-624/19, EU:C:2021:429)

Tesco Stores yra mažmeninės prekybos bendrovė, kuri savo prekėmis prekiauja internetu ir Jungtinėje Karalystėje esančiose parduotuvėse. Šiose skirtingo dydžio parduotuvėse įvairų darbą iš viso dirba apie 250 000 darbuotojų. Ši bendrovė taip pat turi platinimo centrų tinklą, kuriame įvairų darbą dirba apie 11 000 darbuotojų. Nuo 2018 m. vasario mėn. maždaug 6 000 esamų (ar buvusių) *Tesco Stores* parduotuvių abiejų lyčių darbuotojai reiškė ieškinius minėtai bendrovei prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiame teisme – *Watford Employment Tribunal* (Votfordo darbo bylų teismas, Jungtinė Karalystė), remdamiesi tuo, kad darbuotojams vyrams ir moterims nebuvo mokamas vienodas darbo užmokestis už vienodą darbą, taip pažeidžiant nacionalinės teisės aktus ir SESV 157 straipsnį[343]. Tas teismas sustabdė darbuotojų vyrų reikalavimų nagrinėjimą, nes pripažino, kad jų nagrinėjimo baigtis priklauso nuo ieškovių pagrindinėje byloje reikalavimų nagrinėjimo baigties.

Ieškovės tvirtina, kad pagal SESV 157 straipsnį jų ir *Tesco Stores* tinklo platinimo centruose dirbančių darbuotojų vyrų darbas yra vienodos vertės ir kad jos turi teisę lyginti savo ir šių darbuotojų darbą, nors šis darbas atliekamas skirtinguose įmonės padaliniuose. Pagal šį straipsnį jų ir minėtų darbuotojų vyrų darbo sąlygų šaltinis yra „tas pats“, t. y. *Tesco Stores*. Savo ruožtu ši bendrovė teigia, kad SESV 157 straipsnis neturi tiesioginio poveikio vienodos vertės darbu grindžiamiems reikalavimams, todėl ieškovės pagrindinėje byloje negali juo remtis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiame teisme. Be to, ji tvirtina, kad jos negalima laikyti „tuo pačiu šaltiniu“.

Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažymėjo, kad Jungtinės Karalystės teismuose kyla neaiškumų dėl SESV 157 straipsnio tiesioginio veikimo, jie visų pirma susiję su Teisingumo Teismo anksčiau įtvirtintu skirtumu tarp diskriminacijos, kurią galima nustatyti remiantis tik darbo tapatumo ir vienodo darbo užmokesčio kriterijais, ir diskriminacijos, kurią galima nustatyti tik remiantis aiškiau apibrėžtomis įgyvendinimo nuostatomis[344]. Pagrindinėje byloje nagrinėjamus reikalavimus galima priskirti prie antros kategorijos atvejų, kuriems SESV 157 straipsnis neturi tiesioginio poveikio.

Tokiomis aplinkybėmis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas kreipėsi į Teisingumo Teismą. Teisingumo Teismas nusprendė, kad SESV 157 straipsnis turi tiesioginį poveikį privačių asmenų tarpusavio ginčuose, kuriuose remiamasi šiame straipsnyje nurodyto vienodo darbuotojų vyrų ir moterų darbo užmokesčio už „vienodos vertės darbą“ principo pažeidimu.

343| Kaip numatyta šioje nuostatoje, „[k]iekviena valstybė narė užtikrina, kad būtų taikomas principas už vienodą ar vienodos vertės darbą abiejų lyčių darbuotojams mokėti vienodą užmokestį“.

344| Šiuo klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas remiasi 1976 m. balandžio 8 d. Sprendimo ***Defrenne*** (43/75, EU:C:1976:56) 18 punktu.

Teisingumo Teismo vertinimas

Teisingumo Teismas pirmiausia konstatavo, kad nors Jungtinė Karalystė išstojo iš Europos Sąjungos, jis turi jurisdikciją pagal Susitarimo dėl išstojimo[345] 86 straipsnį atsakyti į prašymą priimti prejudicinį sprendimą.

Dėl bylos esmės Teisingumo Teismas pirmiausia pažymėjo, kad SESV 157 straipsnio formuluote aiškiai ir tiksliai įpareigojama siekti rezultato ir joje įtvirtinti imperatyvūs reikalavimai tiek dėl „vienodo darbo“, tiek dėl „vienodos vertės darbo“. Jis taip pat pabrėžė, kad pagal suformuotą jurisprudenciją SESV 157 straipsnis yra tiesiogiai veikiantis ir privatiems asmenims sukuria teises, kurias apsaugoti turi nacionaliniai teismai, be kita ko, diskriminacijos, tiesiogiai kylančios iš teisės aktų nuostatų arba iš kolektyvinių darbo sutarčių, atveju, taip pat tada, kai darbas atliekamas toje pačioje valstybinėje ar privačioje įstaigoje arba tarnyboje. Šiuo klausimu Teisingumo Teismas priminė, kad tokią diskriminaciją galima nustatyti remiantis vien EEB sutarties 119 straipsnyje numatytais darbo tapatumo ir vienodo darbo užmokesčio kriterijais ir kad, susiklosčius tokiai situacijai, teismas gali nustatyti visas faktines aplinkybes tam, kad įvertintų, ar vienodą arba vienodos vertės darbą atliekančioms moterims buvo mokamas mažesnis darbo užmokestis nei vyrams[346]. Taigi iš suformuotos jurisprudencijos matyti, kad, priešingai, nei teigia *Tesco Stores*, SESV 157 straipsnis yra tiesiogiai veikiantis ne tik situacijose, kai lyginami skirtingų lyčių darbuotojai atlieka „vienodą darbą“, bet ir tada, kai jie atlieka „vienodos vertės darbą“. Šiomis aplinkybėmis Teisingumo Teismas pažymėjo, kad į klausimą, ar atitinkami darbuotojai atlieka „vienodą darbą“, ar „vienodos vertės darbą“, turi atsakyti teismas, įvertinęs faktines aplinkybes.

Be to, Teisingumo Teismas nurodė, kad tokį aiškinimą patvirtina SESV 157 straipsniu siekiamas tikslas, t. y. panaikinti bet kokią diskriminaciją dėl lyties (visais darbo užmokesčio aspektais ir sąlygomis) atlyginant už vienodą ar vienodos vertės darbą. Šiuo klausimu jis pažymėjo, kad SESV 157 straipsnyje įtvirtintas principas už vienodą ar vienodos vertės darbą abiejų lyčių darbuotojams mokėti vienodą užmokestį yra vienas iš Sąjungos pagrindų.

Galiausiai Teisingumo Teismas pabrėžė, kad, kai vienodą arba vienodos vertės darbą atliekančių darbuotojų skirtingų darbo užmokesčio sąlygų šaltinis nėra tas pats, nėra subjekto, kuris galėtų atkurti vienodą požiūrį, todėl tokia situacija nepatenka į SESV 157 straipsnio taikymo sritį. Tačiau kai tokių darbo užmokesčio sąlygų šaltinis yra tas pats, šių darbuotojų darbą ir jiems mokamą darbo užmokestį galima lyginti, net jeigu jie dirba skirtinguose įmonės padaliniuose. Todėl šia nuostata galima remtis nacionaliniuose teismuose kilus ginčui dėl tam pačiam darbdaviui (ir skirtinguose šio darbdavio padaliniuose) dirbančių skirtingų lyčių darbuotojų atliekamo vienodos vertės darbo, jei toks darbdavys laikomas tuo pačiu šaltiniu.

345| Žr. 2020 m. sausio 30 d. Sprendimą (ES) 2020/135 dėl Susitarimo dėl Jungtinės Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystės išstojimo iš Europos Sąjungos ir Europos atominės energijos bendrijos (EAEB) sudarymo (OL L 29, 2020, p. 1), kuriuo Europos Sąjungos Taryba Europos Sąjungos ir EAEB vardu patvirtino minėtą susitarimą, pridedamą prie šio sprendimo (OL L 29, 2020, p. 7). Teisingumo Teismas pažymėjo, kad pagal šio susitarimo 86 straipsnį jis toliau turi jurisdikciją priimti prejudicinį sprendimą dėl Jungtinės Karalystės teismų prašymų, pateiktų iki pereinamojo laikotarpio pabaigos (t. y. 2020 m. gruodžio 31 d.), kaip yra šiuo atveju.

346| Šiuo klausimu žr. 1976 m. balandžio 8 d. Sprendimą ***Defrenne*** (43/75, EU:C:1976:56, 18 ir 21–23 punktai), taip pat 1981 m. kovo 11 d. Sprendimą ***Worringham ir Humphreys*** (69/80, EU:C:1981:63, 23 punktas), susijusius su EEB sutarties 119 straipsniu (po pakeitimo – EB 141 straipsnis, dabar – SESV 157 straipsnis).

2021 m. liepos 15 d. Sprendimas *Tartu Vangla* (C-795/19, EU:C:2021:606)

XX beveik penkiolika metų dirbo įkalinimo įstaigos pareigūnu Tartu kalėjime (Estija).

Šiuo laikotarpiu įsigaliojo Estijos Respublikos vyriausybės potvarkis Nr. 12 dėl įkalinimo įstaigos pareigūnų sveikatos reikalavimų ir patikrinimų, sveikatos pažymos turinio ir formos reikalavimų. Šiame potvarkyje, be kita ko, nustatyti šiems pareigūnams taikomi minimalaus klausos lygio reikalavimai ir numatyta, kad klausos susilpnėjimas žemiau nustatyto lygio yra absoliuti medicininė kliūtis, dėl kurios asmuo negali dirbti įkalinimo įstaigos pareigūnu. Be to, pagal šį potvarkį neleidžiama naudoti pagalbinių korekcijos priemonių vertinant atitiktį klausos lygio reikalavimams.

2017 m. birželio 28 d. Tartu kalėjimo direktoriaus sprendimu XX atleistas iš darbo, atsižvelgiant į sveikatos pažymą, patvirtinančią, kad pastarojo klausos lygis neatitinka Potvarkiu Nr. 12 nustatyto minimalaus klausos lygio.

XX pateikė skundą *Tartu Halduskohus* (Tartu administracinis teismas, Estija), teigdamas, kad šio potvarkio nuostatos yra diskriminuojančios dėl negalios ir prieštaraujančios, be kita ko, *põhiseadus* (Konstitucija). Šis skundas buvo atmestas, tačiau 2019 m. balandžio 11 d. sprendimu *Tartu Ringkonnakohus* (Tartu apeliacinis teismas, Estija) patenkino XX apeliacinį skundą ir pripažino sprendimą atleisti iš darbo neteisėtu. Šis teismas taip pat nusprendė pradėti minėto potvarkio nuostatų atitikties Konstitucijai teisminės kontrolės procedūrą *Riigikohus* (Aukščiausiasis Teismas, Estija), t. y. prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiame teisme. Pažymėdamas, kad pareiga užtikrinti vienodą požiūrį į neįgalius asmenis ir kitus panašioje situacijoje esančius asmenis ir jų nediskriminuoti kyla ne tik iš Konstitucijos, bet ir iš Sąjungos teisės nuostatų, šis teismas nusprendė kreiptis į Teisingumo Teismą ir išsiaiškinti, ar nurodytos nacionalinės teisės nuostatos neprieštarauja Kovos su diskriminacija direktyvos nuostatoms.

Teisingumo Teismo vertinimas

Konstatavęs, kad Potvarkis Nr. 12 patenka į šios direktyvos taikymo sritį ir juo įtvirtinamas skirtingas požiūris, tiesiogiai grindžiamas negalia, Teisingumo Teismas įvertino, ar tai gali būti pateisinama remiantis tos direktyvos 4 straipsnio 1 dalimi, pagal kurią valstybės narės gali numatyti, kad skirtingas požiūris dėl su šia priežastimi susijusios savybės, nėra laikomas diskriminacija, jei dėl profesinės veiklos pobūdžio arba jos vykdymo sąlygų nagrinėjama savybė yra esminis ir lemiamas profesinis reikalavimas, kai tikslas yra teisėtas, o reikalavimas proporcingas. Tiek, kiek ši nuostata leidžia nukrypti nuo diskriminavimo draudimo principo, ji turi būti aiškinama siaurai.

Teisingumo Teismas, be kita ko, pažymėjo, kad gebėjimo tinkamai girdėti reikalavimas, taigi reikalavimas atitikti tam tikrą klausos lygį, pagrįstas prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo apibūdintų įkalinimo įstaigos pareigūno funkcijų pobūdžiu, ir atsižvelgdamas į šių pareigų pobūdį ir jų vykdymo sąlygas nurodė, kad tokio pareigūno klausos lygio atitikties minimaliam klausos lygiui reikalavimas gali būti laikomas „esminiu ir lemiamu profesiniu reikalavimu“, kaip tai suprantama pagal Kovos su diskriminacija direktyvos 4 straipsnio 1 dalį.

Atsižvelgdamas į tai, kad Potvarkiu Nr. 12 siekiama užtikrinti visuomenės saugumą ir viešąją tvarką, Teisingumo Teismas pripažino, kad šiuo potvarkiu siekiama teisėtų tikslų, paskui įvertino, ar šiame potvarkyje numatytas reikalavimas, t. y. kad įkalinimo įstaigos pareigūno klausos lygis turi atitikti minimalų klausos lygį, kai vertinant atitiktį šiam reikalavimui draudžiama naudoti pagalbines korekcijos priemones, o neatitiktis yra absoliuti medicininė kliūtis, dėl kurios toks pareigūnas negali vykdyti pareigų ir iš jų atleidžiamas, yra tinkamas siekiant šių tikslų ir ar jis neviršija to, kas būtina jiems pasiekti.

Dėl šio reikalavimo tinkamumo Teisingumo Teismas priminė, kad teisės nuostatos gali garantuoti numatyto tikslo pasiekimą, tik jeigu jomis iš tikrųjų nuosekliai ir sistemiškai siekiama šio tikslo. Jis atkreipė dėmesį į tai, kad pagal minėtą potvarkį įkalinimo įstaigos pareigūnui leidžiama naudoti pagalbines korekcijos priemones

vertinant, ar jis atitinka šiame teisės akte numatytų regėjimo lygio reikalavimus, o vertinant klausos lygį tokios galimybės nenumatyta.

Dėl šio reikalavimo būtinumo Teisingumo Teismas pažymėjo, kad Potvarkyje Nr. 12 nustatytų reikalavimų netenkinimas yra absoliuti medicininė kliūtis, dėl kurios negalima dirbti įkalinimo įstaigos pareigūnu, ir šie reikalavimai taikomi visiems įkalinimo įstaigos pareigūnams be išimčių. Be to, pagal šį potvarkį neleidžiama individualiai įvertinti įkalinimo įstaigos pareigūno gebėjimo vykdyti esmines šios profesijos funkcijas, nepaisant jo klausos sutrikimo.

Teisingumo Teismas taip pat priminė iš Kovos su diskriminacija direktyvos 5 straipsnio kylančią darbdavio pareigą prireikus konkrečiu atveju imtis tinkamų priemonių, kad neįgaliajam būtų sudarytos sąlygos įsidarbinti ir dirbti, nebent dėl tokių priemonių būtų neproporcingai apsunkinamos darbdavio pareigos. Šiuo klausimu Teisingumo Teismas pripažino, kad Potvarkis Nr. 12 nenumatė galimybės XX darbdaviui prieš jį atleidžiant patikrinti, ar buvo galima imtis tokių priemonių, kaip klausos aparato naudojimas, atleidimas nuo užduočių, kurioms atlikti būtinas reikalaujamas minimalus klausos lygis, arba paskyrimas į pareigas, kurioms atlikti nenustatytas minimalaus klausos lygio reikalavimas, taip pat nepateikta jokios informacijos, kad tokių priemonių nustatymas galėjo būti neproporcinga našta darbdaviui.

Taigi šiame potvarkyje nurodytas reikalavimas viršija tai, kas būtina siekiant šiuo potvarkiu nustatytų tikslų.

Teisingumo Teismas padarė išvadą, kad pagal Kovos su diskriminacija direktyvos 2 straipsnio 2 dalies a punktą, 4 straipsnio 1 dalį ir 5 straipsnį draudžiamos nacionalinės teisės nuostatos, numatančios absoliutų draudimą įkalinimo įstaigos pareigūnui, kurio klausos lygis neatitinka šiose nuostatose įtvirtinto minimalaus klausos lygio, eiti pareigas be galimybės įvertinti, ar toks pareigūnas galėtų atlikti savo pareigas, jei prireikus jam būtų sudarytos tinkamos sąlygos, kaip tai suprantama pagal šį 5 straipsnį.

2. Darbo laiko organizavimas

2021 m. liepos 15 d. Teisingumo Teismo (didžioji kolegija) sprendimas *Ministrstvo za obrambo* (C-742/19, EU:C:2021:597)

Laikotarpiu nuo 2014 m. vasario mėn. iki 2015 m. liepos mėn. Slovėnijos kariuomenės puskarininkis B. K. vykdė nepertraukiamą septynių dienų per mėnesį „budėjimo veiklą“. Vykdydamas šią veiklą, kuri apėmė laikotarpius, per kuriuos jis turėjo faktiškai vykdyti stebėjimo veiklą, ir laikotarpius, per kuriuos jis turėjo tik būti vadų žinioje, B. K. turėjo būti pasiekiamas ir nuolat būti kareivinėse, į kurias buvo paskirtas.

Manydama, kad per kiekvieną iš šių „budėjimo veiklos“ dienų tik aštuonios valandos turi būti laikomos darbo laiku, Krašto apsaugos ministerija už šias valandas mokėjo B. K. įprastą darbo užmokestį, o už kitas valandas – tik 20 % bazinio darbo užmokesčio dydžio priemoką.

Pirmojoje ir apeliacinėje instancijose B. K. pareikštas ieškinys, kuriuo siekiama, kad jam, kaip už viršvalandžius, būtų sumokėta už valandas vykdant „budėjimo veiklą“, per kurias jis nevykdė realios veiklos savo darbdaviui, bet tik privalėjo būti pasiekiamas kareivinėse savo vadams, buvo atmestas.

Šiomis aplinkybėmis *Vrhovno sodišče* (Aukščiausiasis Teismas, Slovėnija), išnagrinėjęs kasacinį skundą, nutarė kreiptis į Teisingumo Teismą dėl Direktyvos 2003/88[347], kurioje nustatyti minimalūs reikalavimai, susiję, be

347| 2003 m. lapkričio 4 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2003/88/EB dėl tam tikrų darbo laiko organizavimo aspektų (OL L 299, 2003, p. 9; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 5 sk., 4 t., p. 381).

kita ko, su darbo laiko trukme, kario budėjimo veikla taikos laikotarpiu, taikymo ir prireikus dėl to, ar budėjimo laikotarpis, kai karys privalo būti kareivinėse, į kurias yra paskirtas, net jeigu jose faktiškai nedirba, turi būti laikomas darbo laiku, kaip tai suprantama pagal šios direktyvos 2 straipsnį, siekiant nustatyti šiam kariui mokėtiną darbo užmokestį už tokį laikotarpį.

Teisingumo Teismo vertinimas

Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) savo sprendime visų pirma nurodė atvejus, kai kario budėjimo veikla nepatenka į Direktyvos 2003/88 taikymo sritį.

Šiuo tikslu Teisingumo Teismas pirmiausia konstatavo, kad pagal ESS 4 straipsnio 2 dalį, kurioje numatyta, kad kiekviena valstybė narė išimtinai išlieka atsakinga už savo nacionalinį saugumą[348], karių darbo laiko organizavimas nepašalinamas iš Sąjungos teisės taikymo srities.

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas pažymėjo, kad pagrindinės valstybių narių ginkluotųjų pajėgų funkcijos, t. y. teritorijos vientisumo išsaugojimas ir nacionalinio saugumo užtikrinimas, aiškiai nurodytos tarp esminių valstybės funkcijų, kurių Sąjunga turi laikytis. Jis patikslino, kad vis dėlto iš to negalima daryti išvados, kad valstybių narių sprendimai dėl jų ginkluotųjų pajėgų organizavimo nepatenka į Sąjungos teisės taikymo sritį, ypač kai kalbama apie suderintas darbo laiko organizavimo taisykles.

Nors tai, kad Sąjunga laikosi esminių valstybės funkcijų, nereiškia, kad karių darbo laiko organizavimas visiškai nepatenka į Sąjungos teisės taikymo sritį, vis dėlto pagal ESS 4 straipsnio 2 dalį reikalaujama, kad Sąjungos teisės normų, susijusių su šiuo organizavimu, taikymas kariams nesutrukdytų gerai atlikti šias esmines funkcijas. Taigi Sąjungos teisėje turi būti tinkamai atsižvelgta į kiekvienos valstybės narės ginkluotųjų pajėgų veiklai būdingus ypatumus, kurie kyla, be kita ko, iš šios valstybės narės prisiimtų konkrečių tarptautinių įsipareigojimų, konfliktų ar grėsmių, su kuriomis ji susiduria, taip pat dėl šios valstybės geopolitinio konteksto.

Be to, dėl Direktyvos 2003/88 taikymo srities asmenims Teisingumo Teismas priminė, kad sąvoka „darbuotojas“ apibrėžiama atsižvelgiant į pagrindinį darbo santykių požymį, t. y. į tai, kad asmuo tam tikrą laiką kito asmens naudai ir jo vadovaujamas teikia tam tikras paslaugas, už kurias gauna darbo užmokestį. Kadangi nagrinėjamu laikotarpiu taip yra B. K. atveju, minėta direktyva taikytina jo atveju.

Galiausiai dėl Direktyvos 2003/88 materialinės taikymo srities, apibrėžtos darant nuorodą į Direktyvos 89/391 2 straipsnį[349],Teisingumo Teismas priminė, kad ji taikoma „visiems veiklos sektoriams, tiek valstybiniam, tiek privačiam“[350], išskyrus atvejus, kai tam tikrai specifinei valstybės tarnybos veiklai, kokia yra ginkluotosios pajėgos, būdingi ypatumai jai neišvengiamai prieštarauja[351].

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas pažymėjo, kad Direktyvos 89/391 2 straipsnis neturi būti aiškinamas taip, kad visi valstybių narių ginkluotųjų pajėgų nariai nuolat nepatenka į Direktyvos 2003/88 taikymo sritį. Iš tiesų tokia išimtis taikoma ne kai kuriems valstybės tarnybos sektoriams, vertinamiems bendrai, o tik tam tikroms konkrečioms šių sektorių veiklų kategorijoms dėl jų specifinio pobūdžio. Konkrečiai dėl karių vykdomos veiklos

348| Pagal tą pačią nuostatą Sąjunga gerbia esmines valstybines valstybių narių funkcijas, įskaitant valstybės teritorinio vientisumo, viešosios tvarkos ir nacionalinio saugumo.

349| 1989 m. birželio 12 d. Tarybos direktyva 89/391/EEB dėl priemonių darbuotojų saugai ir sveikatos apsaugai darbe gerinti nustatymo (OL L 183, 1989, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 5 sk., 1 t., p. 349).

350| Direktyvos 89/391 2 straipsnio 1 dalis.

351| Direktyvos 89/391 2 straipsnio 2 dalies pirma pastraipa.

Teisingumo Teismas, be kita ko, konstatavo, kad veikla, susijusi su administravimo, priežiūros, remonto, sveikatos apsaugos, tvarkos palaikymo ar pažeidimų nagrinėjimo paslaugomis, savaime neturi ypatumų, dėl kurių būtų negalimas darbo laiko planavimas laikantis Direktyvoje 2003/88 įtvirtintų reikalavimų, bent jau tiek, kiek ši veikla nėra vykdoma įgyvendinant karinę operaciją ar per skubaus pasiruošimo jai laikotarpį.

Vis dėlto Teisingumo Teismas nusprendė, kad minėta direktyva netaikoma karių veiklai ir, be kita ko, jų budėjimo veiklai, jei ši veikla vykdoma per pradinį mokymą, operacijų vykdymo rengimą ar įgyvendinant operacijas, kai reikia panaudoti ginkluotųjų pajėgų karius, jeigu ji nuolat ar atsitiktinai vykdoma atitinkamos valstybės narės viduje ar už jos teritorijos ribų. Be to, Direktyva 2003/88 taip pat netaikoma karinei veiklai, kuri yra tokia specifinė veikla, kad jai negali būti taikoma asmenų rotacijos sistema, leidžianti užtikrinti, kad būtų laikomasi šios direktyvos reikalavimų. Tas pats pasakytina ir tuo atveju, kai paaiškėja, kad karinė veikla vykdoma dėl ypatingų įvykių, kurių sunkumas ir mastas reikalauja imtis priemonių, būtinų žmonių gyvybės, sveikatos apsaugai ir saugumui užtikrinti, kurių nebūtų įmanoma tinkamai įgyvendinti, jei reikėtų laikytis visų minėtoje direktyvoje įtvirtintų taisyklių, arba jei minėtos direktyvos taikymas tokiai veiklai, įpareigojant atitinkamas valdžios institucijas įdiegti rotacijos ar darbo laiko planavimo sistemą, galėtų tik pakenkti geram karinių operacijų atlikimui. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi nustatyti, ar B. K. užtikrinama budėjimo veikla priskirtina prie vieno iš šių atvejų. Jei būtų atsakyta neigiamai, ši veikla turės būti laikoma patenkančia į Direktyvos 2003/88 taikymo sritį.

Antra, Teisingumo Teismas konstatavo, kad darant prielaidą, jog šiuo atveju taikoma Direktyva 2003/88, kariui nustatytas budėjimo laikas, kuris reiškia jo nuolatinį buvimą darbo vietoje, turi būti laikomas darbo laiku, jei ši darbo vieta nesutampa su jo gyvenamąja vieta. Vis dėlto darbuotojų darbo užmokesčio už budėjimo laikotarpius mokėjimo tvarka patenka į nacionalinės teisės, o ne į Direktyvos 2003/88 nuostatų taikymo sritį; pagal šią direktyvą nedraudžiama, kad už budėjimo laikotarpį, per kurį karys turi likti kareivinėse, į kurias jis paskirtas, bet jose faktiškai nedirba, būtų atlyginama kitaip, nei už budėjimo laikotarpį, per kurį jis faktiškai dirba.

3. Laikinieji darbuotojai

2021 m. lapkričio 11 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Manpower Lit* (C-948/19, EU:C:2021:906)

Lietuvos laikinojo įdarbinimo įmonė *Manpower Lit* skyrė penkis darbuotojus dirbti Europos lyčių lygybės institute (EIGE), Vilniuje (Lietuva) esančioje Sąjungos agentūroje, asistentėmis ir IT specialistu. Kai 2018 m. balandžio–gruodžio mėn. pasibaigė šių darbuotojų ir *Manpower Lit* darbo santykiai, darbuotojai, manydami, kad susidarė darbo užmokesčio nepriemoka, kreipėsi į Valstybinės darbo inspekcijos Vilniaus teritorinio skyriaus Darbo ginčų komisiją dėl jos išieškojimo.

2018 m. birželio 20 d. sprendime ši komisija, vadovaudamasi Darbo kodekso nuostata, kuria į Lietuvos teisę perkeliamas Direktyvoje 2008/104[352] įtvirtintas vienodo požiūrio į laikinuosius darbuotojus principas, nurodė išieškoti šias nepriemokas, nes laikėsi nuomonės, kad aptariami darbuotojai faktiškai atliko nuolatinių EIGE darbuotojų darbo funkcijas ir kad jų darbo apmokėjimo sąlygos turi atitikti EIGE sutartininkams taikomas sąlygas.

Dėl to sprendimo *Manpower Lit* pareikštas ieškinys buvo atmestas tiek pirmojoje, tiek apeliacinėje instancijoje, todėl ji pateikė kasacinį skundą Lietuvos Aukščiausiajam Teismui.

352| 2008 m. lapkričio 19 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2008/104/EB dėl darbo per laikinojo įdarbinimo įmones (OL L 327, 2008, p. 9) 5 straipsnis.

Šis teismas nusprendė kreiptis į Teisingumo Teismą, siekdamas išsiaiškinti, ar Direktyvoje 2008/104 numatytas vienodo požiūrio į laikinuosius darbuotojus principas taikomas pagrindinėje byloje, atsižvelgiant į tai, kad laikinojo darbo naudotojas buvo Sąjungos agentūra.

Savo sprendime Teisingumo Teismas patvirtino, kad pagrindinėje byloje Direktyva 2008/104 yra taikoma, įskaitant jos nuostatas, kuriomis siekiama užtikrinti vienodo požiūrio principo laikymąsi.

Teisingumo Teismo vertinimas

Pirma, Teisingumo Teismas nagrinėjo Direktyvos 2008/104 taikymo sritį. Šiuo aspektu jis nurodė, jog tam, kad ši direktyva būtų taikoma, EIGE turi tenkinti tris sąlygas[353], t. y. jis turi patekti į sąvoką „valstybinės ir privačios įmonės“, būti „įmonė laikinojo darbo naudotoja“ ir vykdyti „ekonominę veiklą“.

Dėl klausimo, ar EIGE gali būti laikomas „įmone laikinojo darbo naudotoja“[354], Teisingumo Teismas pažymėjo, kad aptariami darbuotojai laikinai dirbo EIGE kaip laikinieji darbuotojai, jo prižiūrimi ir vadovaujami. Be to, ši Sąjungos agentūra turi būti laikoma „juridiniu asmeniu“, kaip tai suprantama pagal Direktyvą 2008/104. Tuo remdamasis Teisingumo Teismas padarė išvadą, kad šiomis aplinkybėmis EIGE yra „įmonė laikinojo darbo naudotoja“.

Kadangi sąvokos „valstybinės ir privačios įmonės“ ir „ekonominė veikla“ šioje direktyvoje neapibrėžtos, Teisingumo Teismas nagrinėjo klausimą, ar EIGE vykdo ekonominę veiklą, kai konkrečioje rinkoje siūlomos prekės arba paslaugos.

Pirmiausia jis konstatavo, kad šios Sąjungos agentūros veikla nesusijusi su viešosios valdžios prerogatyvų vykdymu, todėl negalima atmesti galimybės ją laikyti ekonomine veikla. Taip pat pasakytina, kad, atsižvelgiant į tam tikrą EIGE veiklą, nurodytą Reglamente Nr. 1922/2006[355], egzistuoja rinka, kurioje veikia komercinės įmonės, konkuruojančios su EIGE. Aplinkybė, kad vykdydamas savo veiklą EIGE nesiekia pelno, neturi reikšmės. Galiausiai pažymėtina, kad EIGE pajamas sudaro[356], be kita ko, mokėjimai už suteiktas paslaugas, o tai patvirtina, kad Sąjungos teisės aktų leidėjas numatė, jog EIGE bent jau iš dalies veiks kaip rinkos dalyvis.

Taigi Teisingumo Teismas padarė išvadą, kad EIGE bent jau iš dalies vykdo veiklą, kurią sudaro paslaugų teikimas konkrečioje rinkoje, todėl į Direktyvos 2008/104 taikymo sritį patenka situacija, kai laikinojo įdarbinimo įmonė asmenis, sudariusius su ja darbo sutartį, skiria dirbti EIGE.

353| Jos numatytos šios direktyvos 1 straipsnio 2 dalyje. Pagal šią nuostatą ta direktyva taikoma valstybinėms ir privačioms įmonėms, kurios yra laikinojo įdarbinimo įmonės ar įmonės laikinojo darbo naudotojos, vykdančios ekonominę veiklą, neatsižvelgiant į tai, ar jos veikia siekdamos pelno.

354| Kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2008/104 3 straipsnio 1 dalies d punktą, t. y. „fizinis ar juridinis asmuo, kuriam ir kurio prižiūrimas bei vadovaujamas laikinai dirba laikinasis darbuotojas“.

355| 2006 m. gruodžio 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 1922/2006, įsteigiančio Europos lyčių lygybės institutą (OL L 403, 2006, p. 9), 3 straipsnio 1 dalies g punkte nurodyta, kad EIGE Europos lygiu organizuoja konferencijas, kampanijas ir susitikimus.

356| Pagal Reglamento Nr. 1922/2006 14 straipsnio 3 dalies b punktą.

Antra, Teisingumo Teismas nagrinėjo klausimą, ar pareigos, kurias užima į EIGE paskirtas laikinasis darbuotojas, gali būti laikomos „ta pačia darbo vieta“, kaip tai suprantama pagal Direktyvą 2008/104, atsižvelgiant į aplinkybę, kad pagal šią direktyvą[357] laikinųjų darbuotojų pagrindinės darbo ir įdarbinimo sąlygos jų paskyrimo į įmonę laikinojo darbo naudotoją laikotarpiu turi būti bent tokios, kokios būtų taikomos, jei ta įmonė būtų juos tiesiogiai įdarbinusi tai pačiai darbo vietai užimti.

Nagrinėdamas galimybę laikinųjų darbuotojų darbo sąlygas lyginti su sąlygomis, taikomomis pagal Sąjungos pareigūnų tarnybos nuostatus įdarbintam EIGE personalui, Teisingumo Teismas nepritarė Europos Komisijos argumentui, kad toks lyginimas galėtų pažeisti SESV 335 straipsnį, pagal kurį Sąjunga naudojasi plačiausiu teisnumu, suteikiamu juridiniams asmenims pagal nacionalinius įstatymus, ir 336 straipsnį, pagal kurį Sąjungos teisės aktų leidėjas patvirtina Pareigūnų tarnybos nuostatus. Toks lyginimas visiškai nereiškia, kad laikiniesiems darbuotojams suteikiamas Sąjungos pareigūno statusas. Teisingumo Teismas paaiškino, kad, nesant specialių teisės aktų, kai Sąjungos agentūros įdarbina laikinuosius darbuotojus pagal su laikinojo įdarbinimo įmonėmis sudarytas sutartis, vienodo požiūrio principas visapusiškai taikomas šiems darbuotojams vykdant tokioje agentūroje jiems skiriamas užduotis.

Teisingumo Teismas padarė išvadą, kad pareigos, kurias užima į EIGE paskirtas laikinasis darbuotojas, gali būti laikomos „ta pačia darbo vieta“, kaip tai suprantama pagal Direktyvą 2008/104, net jeigu visos pareigos, į kurias EIGE tiesiogiai įdarbina darbuotojus, apimtų užduotis, kurias gali atlikti tik asmenys, kuriems taikomi Sąjungos pareigūnų tarnybos nuostatai.

Dėl laikinųjų darbuotojų apsaugos šiame skirsnyje paminėtinas ir 2021 m. birželio 3 d. Sprendimas ***TEAM POWER EUROPE*** (C-784/19, EU:C:2021:427); jame Teisingumo Teismas išaiškino darbdavio, kuris „paprastai vykdo savo veiklą“ valstybėje narėje, sąvoką socialinės apsaugos sistemų koordinavimo kontekste[358].

4. Socialinės apsaugos sistemų koordinavimas

2021 m. birželio 3 d. Teisingumo Teismo (didžioji kolegija) sprendimas *TEAM POWER EUROPE* (C-784/19, EU:C:2021:427)

2018 m. Bulgarijos pilietis sudarė darbo sutartį su pagal Bulgarijos teisę įsteigta bendrove *Team Power Europe*, kurios veiklos dalykas – laikinasis įdarbinimas ir tarpininkavimas ieškant darbo Bulgarijoje ir kitose šalyse. Pagal šią sutartį jis buvo paskirtas laikinai dirbti Vokietijoje įsteigtoje įmonėje laikinojo darbo naudotojoje. Nuo 2018 m. spalio 15 d. iki gruodžio 21 d. jis turėjo dirbti vadovaujant ir kontroliuojant šiai Vokietijos įmonei.

Nusprendęs, kad, pirma, nebuvo išlaikyti *Team Power Europe* ir atitinkamo darbuotojo tiesioginiai santykiai, ir, antra, ši įmonė nevykdė didelės veiklos dalies Bulgarijos teritorijoje, Varnos miesto Pajamų skyrius atmetė *Team Power Europe* prašymą išduoti A1 pažymą, patvirtinančią, kad komandiravimo laikotarpiu darbuotojui taikomi Bulgarijos socialinės apsaugos teisės aktai. Šis skyrius teigė, kad šio darbuotojo situacija nepatenka

357| Šios direktyvos 5 straipsnio 1 dalis.

358| Šis sprendimas bus aptartas XVI skyriaus 4 skirsnyje „Socialinės apsaugos sistemų koordinavimas“.

į Reglamento Nr. 883/2004[359] 12 straipsnio 1 dalies, pagal kurią šie Bulgarijos teisės aktai būtų buvę taikomi, taikymo sritį. *Team Power Europe* pateiktas administracinis skundas dėl šio Pajamų skyriaus sprendimo buvo atmestas.

Šiomis aplinkybėmis *Administrativen sad – Varna* (Varnos administracinis teismas, Bulgarija), kurio buvo prašoma panaikinti sprendimą atmesti šį administracinį skundą, nutarė kreiptis į Teisingumo Teismą, siekdamas sužinoti, į kokius reikšmingus kriterijus reikia atsižvelgti vertinant, ar laikinojo įdarbinimo įmonė paprastai vykdo „didelę veiklos dalį, išskyrus vien tik vidaus valdymo veiklą" valstybės narės, kurioje įsteigta, teritorijoje, kaip tai suprantama pagal Reglamento Nr. 987/2009[360] 14 straipsnio 2 dalį, kurioje patikslinta Reglamento Nr. 883/2004 12 straipsnio 1 dalis. Tam, kad būtų galima taikyti pastarąją nuostatą šioje byloje, *Team Power Europe* turi būti įvykdžiusi šį reikalavimą.

Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) savo sprendime paaiškino šioje nuostatoje įtvirtintos ir Reglamento Nr. 987/2009 14 straipsnio 2 dalyje patikslintos sąvokos darbdavys, kuris „paprastai vykdo savo veiklą" valstybėje narėje, apimtį, kiek tai susiję su laikinojo įdarbinimo įmonėmis.

Teisingumo Teismo vertinimas

Pirmiausia Teisingumo Teismas pateikė pažodinį pastarosios nuostatos aiškinimą ir pažymėjo, kad laikinojo įdarbinimo įmonei būdinga tai, kad ji vykdo veiklą, susijusią su laikinųjų darbuotojų atranka, įdarbinimu ir paskyrimu laikinai dirbti įmonėse laikinojo darbo naudotojose. Šiuo klausimu jis nurodė, kad nors laikinųjų darbuotojų atrankos ir įdarbinimo veikla negali būti laikoma „vien tik vidaus administravimo veikla", kaip ji suprantama pagal šią nuostatą, šios veiklos vykdymo tokios įmonės įsisteigimo valstybėje narėje nepakanka, kad tokia įmonė būtų laikoma vykdančia joje „didelę veiklos dalį". Iš tiesų laikinųjų darbuotojų atrankos ir įdarbinimo veiklos vienintelis tikslas – vėliau tokius darbuotojus paskirti laikinai dirbti įmonėse laikinojo darbo naudotojose. Šiuo klausimu Teisingumo Teismas pažymėjo, kad nors laikinųjų darbuotojų atranka ir įdarbinimas, be abejo, prisideda prie laikinojo įdarbinimo įmonės apyvartos, nes ši veikla yra būtina išankstinė sąlyga siekiant vėliau tokius darbuotojus paskirti laikinai dirbti, šią apyvartą faktiškai lemia tik tai, kad tie darbuotojai pagal su jais sudarytas sutartis komandiruojami į įmones laikinojo darbo naudotojas. Iš tiesų tokios įmonės pajamos priklauso nuo darbo užmokesčio, mokamo laikiniesiems darbuotojams, kurie buvo paskirti laikinai dirbti įmonėse laikinojo darbo naudotojose, dydžio.

Dėl minėtos nuostatos konteksto Teisingumo Teismas priminė, kad atvejis, kai darbuotojui, komandiruotam dirbti kitoje valstybėje narėje, ir toliau taikomi pirmosios valstybės narės teisės aktai, yra nuo bendrosios taisyklės, pagal kurią valstybėje narėje pagal darbo sutartį arba savarankiškai dirbančiam asmeniui taikomi tos valstybės narės teisės aktai[361], leidžianti nukrypti nuostata. Todėl tokį atvejį reglamentuojanti nuostata

359| 2004 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 883/2004 dėl socialinės apsaugos sistemų koordinavimo (OL L 166, 2004, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 5 sk., 5 t., p. 72), iš dalies pakeistas 2012 m. gegužės 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (ES) Nr. 465/2012 (OL L 149, 2012, p. 4). Pagal šio reglamento 12 straipsnio 1 dalį „asmeniui, kuris dirba pagal darbo sutartį valstybėje narėje darbdaviui, kuris joje paprastai vykdo savo veiklą, ir kurį tas darbdavys išsiunčia į kitą valstybę narę dirbti tam darbdaviui, toliau taikomi pirmosios valstybės narės teisės aktai su sąlyga, kad numatyta tokio darbo trukmė neviršija 24 mėnesių ir jis nesiunčiamas pakeisti kito komandiruoto asmens".

360| 2009 m. rugsėjo 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 987/2009, nustatantis Reglamento (EB) Nr. 883/2004 dėl socialinės apsaugos sistemų koordinavimo įgyvendinimo tvarką (OL L 284, 2009, p. 1). Pagal šio reglamento 14 straipsnio 2 dalį „taikant pagrindinio reglamento 12 straipsnio 1 dalį, žodžiai „kuris paprastai ten verčiasi savo veikla" reiškia darbdavį, kuris valstybėje narėje, kurioje yra įsisteigęs, paprastai vykdo didelę veiklos dalį, išskyrus vien tik vidaus valdymo veiklą, atsižvelgiant į visus kriterijus, apibūdinančius atitinkamos įmonės vykdomą veiklą. Atitinkami kriterijai turi atitikti kiekvieno darbdavio konkrečias savybes ir tikrąjį vykdomos veiklos pobūdį".

361| Numatyta Reglamento Nr. 883/2004 11 straipsnio 3 dalies a punkte.

turi būti aiškinama siaurai. Atsižvelgiant į tai, ši leidžianti nukrypti nuostata negali būti taikoma laikinojo įdarbinimo įmonei, kuri įsisteigimo valstybėje narėje darbuotojų niekada nepaskiria laikinai dirbti čia taip pat įsisteigusiose įmonėse laikinojo darbo naudotojose, arba taip atsitinka labai retai. Be to, Direktyvoje 2008/104 pateiktos sąvokų „laikinojo įdarbinimo įmonė“ ir „laikinasis darbuotojas“ apibrėžtys, kiek jos parodo laikinojo įdarbinimo įmonės veiklos tikslą, taip pat patvirtina aiškinimą, pagal kurį tokia įmonė gali būti laikoma įsisteigimo valstybėje narėje vykdančia „didelę veiklos dalį“, tik jeigu ji čia vykdo didelę veiklos, susijusios būtent su šių darbuotojų paskyrimo laikinai dirbti įmonėse darbo naudotojose, įsisteigusiose ir besiverčiančiose savo veikla toje pačioje valstybėje narėje, dalį.

Galiausiai, kiek tai susiję su nagrinėjama nuostata siekiamu tikslu, Teisingumo Teismas nurodė, kad Reglamento Nr. 883/2004 12 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta leidžiančia nukrypti nuostata, kuri yra lengvata laisve teikti paslaugas besinaudojančioms įmonėms, negalėtų pasinaudoti laikinojo įdarbinimo įmonės, kurių laikinųjų darbuotojų paskyrimo laikinai dirbti veikla išimtinai ar daugiausia vykdoma vienoje ar keliose valstybėse narėse, kitose nei jų įsisteigimo valstybė. Iš tiesų priešinga išvada galėtų paskatinti šių įmonių „forum shopping“, t. y. įsisteigti valstybėje narėje, kurioje yra joms palankiausi socialinės apsaugos teisės aktai. Galiausiai dėl to galėtų susilpnėti valstybių narių socialinės apsaugos sistemų užtikrinamas apsaugos lygis. Be to, Teisingumo Teismas pabrėžė, kad suteikta tokia lengvata šioms įmonėms lemtų tai, kad būtų iškreipta konkurencija, kiek tai susiję su galima skirtinga įdarbinimo tvarka, ir tai būtų labiau naudinga laikinojo įdarbinimo įmonėms, palyginti su įmonėmis, tiesiogiai įdarbinančiomis darbuotojus, kurie būtų apdrausti pagal jų darbo vietos valstybės narės socialinės apsaugos sistemą.

Teisingumo Teismas padarė išvadą, jog tam, kad laikinojo įdarbinimo įmonė, įsteigta valstybėje narėje, būtų laikoma „paprastai vykdančia savo veiklą“ šioje valstybėje narėje, jos didelė darbuotojų paskyrimo laikinai dirbti veiklos dalis turi būti skirta įmonėms laikinojo darbo naudotojoms, įsisteigusioms ir savo veikla besiverčiančioms minėtos valstybės narės teritorijoje.

2021 m. liepos 15 d. Teisingumo Teismo (didžioji kolegija) sprendimas *A (Visuomenės sveikatos priežiūros paslaugos)* (C-535/19, EU:C:2021:595)

Italijos pilietis A, susituokęs su Latvijos piliete, iš Italijos persikėlė gyventi į Latviją, siekdamas prisijungti prie savo sutuoktinės Latvijos pilietės ir jų dviejų nepilnamečių vaikų.

Atvykęs į Latviją, jis netrukus, t. y. 2016 m. sausio 22 d., paprašė *Latvijas Nacionālais veselības dienests* (Nacionalinė sveikatos priežiūros tarnyba, Latvija) jį įtraukti į Latvijos valstybinę privalomojo sveikatos draudimo sistemą. 2016 m. vasario 17 d. nutarimu jo prašymas buvo atmestas, o Sveikatos apsaugos ministerija patvirtino šį nutarimą, motyvuodama tuo, kad A nepriklauso nė vienai iš valstybės finansuojamų sveikatos priežiūros paslaugų gavėjų kategorijų, nes jis Latvijoje nedirba nei pagal darbo sutartį, nei savarankiškai.

Kai A skundas dėl Latvijos institucijų sprendimo buvo atmestas, jis pateikė apeliacinį skundą *Administratīvā apgabaltiesa* (apygardos administracinis teismas, Latvija), tačiau šis irgi priėmė A nepalankų sprendimą.

Šiomis aplinkybėmis A skundą gavęs *Augstākā tiesa (Senāts)* (Aukščiausiasis Teismas, Latvija) nutarė kreiptis į Teisingumo Teismą, siekdamas išsiaiškinti, ar tai, kad Latvijos institucijos atmetė A prašymą, neprieštarauja Sąjungos teisei pilietybės ir socialinės apsaugos srityse.

Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) savo sprendime patvirtino ne savo kilmės valstybėje narėje gyvenančių ekonomiškai neaktyvių Sąjungos piliečių teisę būti apdraustiems pagal priimančiosios valstybės narės valstybinę sveikatos draudimo sistemą, siekiant naudotis tos valstybės finansuojamomis sveikatos priežiūros išmokomis. Vis dėlto Teisingumo Teismas pažymėjo, kad pagal Sąjungos teisę nereikalaujama nemokamai įtraukti į šią sistemą.

Teisingumo Teismo vertinimas

Pirma, Teisingumo Teismas išnagrinėjo, ar Reglamentas Nr. 883/2004 taikytinas tokioms sveikatos priežiūros išmokoms, kokios nagrinėjamos pagrindinėje byloje. Jis padarė išvadą, kad valstybės finansuojamos išmokos, skiriamos nacionalinės teisės aktuose apibrėžtoms gavėjų kategorijoms priklausantiems asmenims neatliekant individualaus ir diskrecinio asmeninių poreikių vertinimo, laikytinos „ligos išmokomis“, kaip jos suprantamos pagal Reglamento Nr. 883/2004 3 straipsnio 1 dalies a punktą. Taigi šios išmokos patenka į šio reglamento taikymo sritį ir nelaikytinos „socialinės ir sveikatos priežiūros“ išmokomis, kurios nepatenka į šią taikymo sritį[362].

Antra, Teisingumo Teismas iš esmės išnagrinėjo, ar pagal Reglamento Nr. 883/2004 11 straipsnio 3 dalies e punktą, taip pat Direktyvos 2004/38[363] 7 straipsnio 1 dalies b punktą draudžiamos nacionalinės teisės nuostatos, pagal kurias teisė būti apdraustam pagal priimančiosios valstybės narės valstybinę sveikatos draudimo sistemą, siekiant naudotis tos valstybės finansuojamomis sveikatos priežiūros išmokomis, netaikoma ekonomiškai neaktyviems Sąjungos piliečiams, turintiems kitos valstybės narės pilietybę, kuriems pagal to reglamento 11 straipsnio 3 dalies e punktą taikomi priimančiosios valstybės narės teisės aktai ir kurie naudojasi teise gyventi jos teritorijoje pagal tos direktyvos 7 straipsnio 1 dalies b punktą.

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas visų pirma pažymėjo, kad vadovaujantis Reglamente Nr. 883/2004[364] įtvirtinta kolizinių normų sistema, kuria siekiama nustatyti nacionalinės teisės aktus, taikytinus socialinės apsaugos išmokoms, ekonomiškai neaktyviems asmenims iš esmės taikomi valstybės narės, kurioje jie gyvena, teisės aktai.

Jis taip pat pabrėžė, kad nustatydamos sąlygas, kuriomis įgyjama teisė būti apdraustam pagal socialinės apsaugos sistemą, valstybės narės privalo laikytis galiojančių Sąjungos teisės nuostatų. Konkrečiai kalbant, kadangi Reglamente Nr. 883/2004 yra nustatytos valstybėms narėms privalomos kolizinės teisės nuostatos, šios valstybės negali nustatyti, kokiu mastu turėtų būti taikomi jų pačių ar kitos valstybės narės teisės aktai.

Taigi valstybė narė, remdamasi savo nacionalinės teisės aktais, negali atsisakyti į savo valstybinę sveikatos draudimo sistemą įtraukti Sąjungos piliečio, kuriam pagal Reglamento Nr. 883/2004 11 straipsnio 3 dalies e punktą, kuriame reglamentuojamas taikytinų teisės aktų nustatymas, taikomi tos valstybės narės teisės aktai.

Galiausiai Teisingumo Teismas išnagrinėjo Direktyvos dėl gyvenimo šalyje nuostatų, visų pirma jos 7 straipsnio 1 dalies b punkto, poveikį įtraukimui į priimančiosios valstybės narės socialinės apsaugos sistemą. Iš šios nuostatos matyti, kad ekonomiškai neaktyvus Sąjungos pilietis, gyvenantis priimančiojoje valstybėje narėje ilgesnį nei trijų mėnesių, tačiau trumpesnį nei penkerių metų laikotarpį, visų pirma turi turėti visavertį savo ir savo šeimos narių sveikatos draudimą tam, kad netaptų nepagrįsta našta viešiesiems šios valstybės narės finansams.

Dėl šios gyvenimo pagal Direktyvą dėl gyvenimo šalyje sąlygos ir Reglamente Nr. 883/2004 įtvirtintos įtraukimo pareigos sąsajos Teisingumo Teismas nurodė, kad ekonomiškai neaktyvų Sąjungos pilietį priimanti valstybė narė gali numatyti, kad galimybė naudotis šia sistema bus mokama, kad jis netaptų nepagrįsta našta viešiesiems tos valstybės narės finansams.

362| Remiantis Reglamento Nr. 883/2004 3 straipsnio 5 dalies a punktu.

363| 2004 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2004/38/EB dėl Sąjungos piliečių ir jų šeimos narių teisės laisvai judėti ir gyventi valstybių narių teritorijoje, iš dalies keičianti Reglamentą (EEB) Nr. 1612/68 ir panaikinanti direktyvas 64/221/EEB, 68/360/EEB, 72/194/EEB, 73/148/EEB, 75/34/EEB, 75/35/EEB, 90/364/EEB, 90/365/EEB ir 93/96/EEB (OL L 158, 2004, p. 77; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 5 sk., 5 t., p. 46; toliau – Direktyva dėl gyvenimo šalyje).

364| Reglamento Nr. 883/2004 11 straipsnio 3 dalies e punktas.

Teisingumo Teismas konstatavo, kad priimančioji valstybė narė turi teisę nustatyti ekonomiškai neaktyvaus Sąjungos piliečio, kuris gyvena jos teritorijoje pagal Direktyvos dėl gyvenimo šalyje 7 straipsnio 1 dalies b punktą, įtraukimo į jos valstybinę sveikatos draudimo sistemą sąlygas, pavyzdžiui, reikalavimą tam piliečiui apsidrausti ar turėti visavertį privatų sveikatos draudimą, kuriuo valstybei narei būtų atlygintos jos patirtos to piliečio sveikatos priežiūros išlaidos, arba reikalavimą tam piliečiui mokėti tos valstybės narės valstybinės sveikatos draudimo sistemos įmokas. Vis dėlto tokiu atveju priimančioji valstybė narė privalo užtikrinti proporcingumo principo laikymąsi, kad ir tokiam piliečiui nebūtų pernelyg sunku laikytis tokių reikalavimų.

Teisingumo Teismas nusprendė, kad pagal Reglamento Nr. 883/2004 11 straipsnio 3 dalies e punktą, siejamą su Direktyvos dėl gyvenimo šalyje 7 straipsnio 1 dalies b punktu, draudžiamos nacionalinės teisės nuostatos, pagal kurias teisė būti apdraustam pagal priimančiosios valstybės narės valstybinę sveikatos draudimo sistemą, siekiant naudotis tos valstybės finansuojamomis sveikatos priežiūros išmokomis, netaikoma ekonomiškai neaktyviems Sąjungos piliečiams, turintiems kitos valstybės narės pilietybę, kuriems pagal tą reglamentą taikomi priimančiosios valstybės narės teisės aktai ir kurie naudojasi teise gyventi jos teritorijoje pagal tą direktyvą.

Vis dėlto pagal šias nuostatas nedraudžiama, kad tokių Sąjungos piliečių įtraukimas į šią sistemą būtų mokamas, kad šie piliečiai netaptų nepagrįsta našta viešiesiems priimančiosios valstybės narės finansams.

5. Socialinių partnerių sudarytų susitarimų įgyvendinimas Sąjungos lygmeniu

2021 m. rugsėjo 2 d. Teisingumo Teismo (didžioji kolegija) sprendimas *EPSU / Komisija* (C-928/19 P, EU:C:2021:656)

2015 m. balandžio mėn. Europos Komisija pradėjo konsultacijas dėl kelių direktyvų dėl darbuotojų informavimo ir konsultavimosi su jais[365] galimo taikymo srities išplėtimo, įtraukiant valstybių narių centrinės valdžios institucijų tarnautojus ir darbuotojus. Po kelių mėnesių, vykstant šioms konsultacijoms, du socialiniai partneriai, *Délégation syndicale de l'administration nationale et européenne* (DSANE) ir *Employeurs de l'administration publique européenne* (EAPE), sudarė susitarimą dėl šių nacionalinių institucijų tarnautojų ir darbuotojų informavimo ir konsultavimosi su jais bendrosios sistemos. Vėliau susitarimo šalys paprašė Komisijos pagal SESV 155 straipsnio 2 dalį[366] pateikti Europos Sąjungos Tarybai pasiūlymą dėl sprendimo, kuriuo šis susitarimas būtų įgyvendintas Sąjungos lygmeniu. 2018 m. kovo 5 d. sprendimu (toliau – ginčijamas sprendimas) Komisija jų prašymą atmetė.

365| 1998 m. liepos 20 d. Tarybos direktyva 98/59/EB dėl valstybių narių įstatymų, susijusių su kolektyviniu atleidimu iš darbo, suderinimo (OL L 225, 1998, p. 16; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 5 sk., 3 t., p. 327), 2001 m. kovo 12 d. Tarybos direktyva 2001/23/EB dėl valstybių narių įstatymų, skirtų darbuotojų teisių apsaugai įmonių, verslo arba įmonių ar verslo dalių perdavimo atveju, suderinimo (OL L 82, 2001, p. 16; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 5 sk., 4 t., p. 98) ir 2002 m. kovo 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2002/14/EB dėl bendros darbuotojų informavimo ir konsultavimosi su jais sistemos sukūrimo Europos bendrijoje – Bendra Europos Parlamento, Tarybos ir Komisijos deklaracija dėl darbuotojų atstovavimo (OL L 80, 2002, p. 29; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 5 sk., 4 t., p. 219).

366| Iš esmės iš šios nuostatos matyti, kad socialinių partnerių sudaryti susitarimai Sąjungos lygmeniu įgyvendinami arba pagal socialiniams partneriams ir valstybėms narėms būdingas procedūras ir praktiką, arba – srityse, kurioms taikomas 153 straipsnis (t. y. socialinei politikai priskiriamose srityse) – juos pasirašiusioms šalims bendrai paprašius, remiantis Komisijos pasiūlymu priimtu Tarybos sprendimu.

2018 m. gegužės mėn. EPSU, asociacija, vienijanti Europos profesinių sąjungų organizacijas, atstovaujančias viešojo sektoriaus darbuotojams ir prisidėjusias prie DSANE įsteigimo, paprašė Bendrojo Teismo panaikinti tą sprendimą. Bendrasis Teismas atmetė šį ieškinį[367] ir nusprendė, kad pagal SESV 155 straipsnio 2 dalį Sąjungos institucijos neįpareigojamos patenkinti susitarimą pasirašiusių šalių drauge pateikto prašymo, kuriuo siekiama įgyvendinti šį susitarimą Sąjungos lygmeniu. Konstatavęs, kad turi būti atlikta ribota ginčijamo sprendimo kontrolė, Bendrasis Teismas nusprendė, kad priimant tą sprendimą SESV 296 straipsnyje numatyta pareiga motyvuoti buvo įvykdyta ir kad ginčijami to sprendimo motyvai yra pagrįsti.

Išnagrinėjęs EPSU pateiktą apeliacinį skundą Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) patvirtino Bendrojo Teismo sprendimą, primindamas Komisijai šioje srityje pripažįstamą diskreciją ir ribotą teisminę kontrolę, susijusią su tokiais sprendimais.

Teisingumo Teismo vertinimas

Visų pirma dėl pažodinio SESV 155 straipsnio 2 dalies aiškinimo Teisingumo Teismas pažymėjo, kad šioje nuostatoje nenurodyta galima Komisijos pareiga pateikti Tarybai pasiūlymą dėl sprendimo. Taigi keliose kalbinėse versijose vartojamomis imperatyviomis formuluotėmis siekiama išreikšti tik išimtinį dviejų šioje nuostatoje numatytų alternatyvių procedūrų pobūdį, nes viena iš jų yra speciali procedūra, po kurios priimamas Sąjungos aktas.

Toliau, kiek tai susiję su šios nuostatos kontekstiniu ir teleologiniu aiškinimu, Teisingumo Teismas išanalizavo ją atsižvelgdamas į pagal Sutartis, visų pirma pagal ESS 17 straipsnį, Komisijai suteiktus įgaliojimus; to straipsnio 1 dalyje šiai institucijai pavesta užduotis remti bendruosius Sąjungos interesus, o jo 2 dalyje jai pripažįstama bendra teisėkūros iniciatyvos teisė. Tuo remdamasis Teisingumo Teismas padarė išvadą, kad pagal SESV 155 straipsnio 2 dalį Komisijai suteikiama konkreti kompetencija, kuri priskirtina jai pagal ESS 17 straipsnio 1 dalį pavestam vaidmeniui ir kurios esmė – įvertinti tikslingumą pateikti pasiūlymą Tarybai remiantis socialinių partnerių sudarytu susitarimu, siekiant įgyvendinti jį Sąjungos lygmeniu. Aiškinant kitaip, pirmenybė būtų teikiama tik susitarimą pasirašiusių socialinių partnerių interesams, o ne Komisijai patikėtai užduočiai remti bendruosius Sąjungos interesus. Šios išvados nepaneigia SESV 152 straipsnio pirmoje pastraipoje įtvirtinta socialinių partnerių autonomija, į kurią reikia atsižvelgti vykstant socialiniam dialogui, kuris pagal SESV 151 straipsnio pirmą pastraipą skatinamas kaip vienas iš Sąjungos tikslų. Šios autonomijos egzistavimas, būdingas derybų dėl galimo socialinių partnerių susitarimo etapui, nereiškia, kad Komisija šių partnerių prašymu turi automatiškai pateikti Tarybai pasiūlymą dėl sprendimo, kuriuo toks susitarimas būtų įgyvendinamas Sąjungos lygmeniu, nes tai reikštų, kad socialiniams partneriams pripažįstama savarankiška iniciatyvos teisė, kuri jiems nepriklauso.

Be to, Teisingumo Teismas pažymėjo, kad EPSU iškeltas klausimas dėl pagal SESV 155 straipsnio 2 dalį priimtų teisės aktų, kaip teisėkūros procedūra priimtų aktų, pobūdžio skiriasi nuo klausimo dėl Komisijos turimos teisės nuspręsti, ar tikslinga pagal šią nuostatą pateikti Tarybai pasiūlymą, ir kad šios Komisijos teisės apimtis yra tokia pati, neatsižvelgiant į tai, ar aktas yra teisėkūros procedūra priimamas aktas, ar ne.

Dėl ginčijamo sprendimo teisminės kontrolės apimties klausimo Teisingumo Teismas taip pat priminė, kad Komisija turi diskreciją nuspręsti, ar tikslinga pagal SESV 155 straipsnio 2 dalį pateikti Tarybai pasiūlymą. Atsižvelgiant į sudėtingus vertinimus, kuriuos šiuo tikslu turi atlikti Komisija, su tokiais sprendimais susijusi teisminė kontrolė yra ribota. Toks ribojimas ypač svarbus tada, kai Sąjungos institucijos, kaip šioje byloje nagrinėjamu atveju, privalo atsižvelgti į potencialiai skirtingus interesus ir priimti su politiniais pasirinkimais susijusius sprendimus, kuriais atsižvelgiama į politinio, ekonominio ir socialinio pobūdžio argumentus.

367| 2019 m. spalio 24 d. Sprendimas ***EPSU ir Goudriaan / Komisija*** (T-310/18, EU:T:2019:757).

Galiausiai apeliantė teigė, kad buvo pažeisti teisėti lūkesčiai, nes manė, kad Komisija nukrypo nuo savo ankstesnių komunikatų, paskelbtų socialinės politikos srityje. Šiuo klausimu Teisingumo Teismas pažymėjo, kad priimdama elgesio taisykles ir viešai paskelbdama, kad nuo šiol taikys jas atvejams, kuriems jos yra skirtos, institucija savanoriškai apriboja savo diskreciją. Vis dėlto, nesant aiškaus ir vienareikšmio Komisijos įsipareigojimo, negalima teigti, kad ji savanoriškai apribojo šią pirminės teisės nuostatoje numatytą kompetenciją, įsipareigodama prieš pateikiant pasiūlymą tikrinti tik tam tikrus konkrečius motyvus, taip paversdama šią diskreciją ribota kompetencija, jei įvykdomos tam tikros sąlygos.

Taigi Teisingumo Teismas konstatavo, kad Bendrasis Teismas nepadarė jokios teisės klaidos, todėl atmetė visą EPSU apeliacinį skundą.

XVII. Aplinka

Aplinkos apsaugos srityje išskirtini penki sprendimai. Pirmasis sprendimas susijęs su Direktyvos 92/43 dėl natūralių buveinių, laukinės faunos ir floros apsaugos[368] aiškinimu. Ši direktyva kartu su Direktyva 2009/147 dėl laukinių paukščių apsaugos[369] taip pat aiškinama antrajame sprendime. Direktyva 2009/147 aiškinama ir trečiajame sprendime. Paskutiniai du sprendimai susiję su prašymais leisti susipažinti su informacija apie aplinką pagal Direktyvą 2003/4[370], kuria įgyvendinama Orhuso konvencija.

1. Buveinių direktyva

2021 m. kovo 4 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Föreningen Skydda Skogen* (C-473/19 ir C-474/19, EU:C:2021:166)

Gavusi pranešimą apie Heridos savivaldybėje (Švedija) esančiame miško plote vykdomą medžių kirtimą *Skogsstyrelsen* (Nacionalinė miškų direkcija, Švedija) pateikė nuomonę, joje nurodė, kad, jeigu laikomasi rekomenduojamų atsargumo priemonių, galutinis beveik visų medžių iškirtimas atitinkamoje teritorijoje, kuri yra tam tikrų saugomų rūšių natūrali buveinė, neprieštarauja Švedijos teisės aktams dėl rūšių apsaugos.

Manydamos, kad numatytas kirtimas pažeidžia minėtus teisės aktus, kuriais į Švedijos teisės sistemą perkeliamos Paukščių ir Buveinių direktyvos, trys aplinkos apsaugos asociacijos paprašė *Länsstyrelsen i Västra Götalands län* (Vestra Jotalando regioninė administracinė valdyba, Švedija) imtis veiksmų. Vis dėlto ši administracinė valdyba nusprendė nesiimti priežiūros priemonių ir iš esmės pritarė Nacionalinės miškų direkcijos pateiktai teigiamai nuomonei.

368| 1992 m. gegužės 21 d. Tarybos direktyva 92/43/EEB dėl natūralių buveinių ir laukinės faunos bei floros apsaugos (OL L 206, 1992, p. 7; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 2 t., p. 102; toliau – Buveinių direktyva).

369| 2009 m. lapkričio 30 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/147/EB dėl laukinių paukščių apsaugos (OL L 20, 2010, p. 7, toliau – Paukščių direktyva).

370| 2003 m. sausio 28 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2003/4/EB dėl visuomenės galimybės susipažinti su informacija apie aplinką ir panaikinanti Tarybos direktyvą 90/313/EEB (OL L 41, 2003, p. 26; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 7 t., p. 375, toliau – Direktyva dėl visuomenės galimybės susipažinti su informacija apie aplinką).

Asociacijos apskundė administracinės valdybos sprendimą *Vänersborgs tingsrätt, mark-och miljödomstolen* (Venešborgo pirmosios instancijos teismo nekilnojamojo turto ir aplinkos apsaugos bylų kolegija, Švedija). Turėdamas nuspręsti dėl nagrinėjamos miškininkystės veiklos poveikio atitinkamoje teritorijoje esančių rūšių apsaugai, šis teismas pateikė Teisingumo Teismui keletą prejudicinių klausimų dėl Paukščių ir Buveinių direktyvose numatytų draudimų taikymo sąlygų ir apimties.

Teisingumo Teismo vertinimas

Visų pirma dėl Paukščių direktyvos Teisingumo Teismas pažymėjo, kad pagal jos 5 straipsnį valstybės narės įpareigojamos imtis reikiamų priemonių, kad sukurtų bendrą paukščių apsaugos sistemą, be kita ko, uždrausdamos tyčia žudyti, gaudyti ir trikdyti paukščius, taip pat naikinti ir rinkti jų kiaušinius[371].

Teisingumo Teismas patikslino, kad šių draudimų taikymo sritis apima visas laukinių paukščių, natūraliai paplitusių valstybių narių teritorijoje, rūšis, todėl, priešingai Švedijos praktikai, minėti draudimai taikomi tik tam tikroms rūšims, t. y. tik toms rūšims, kurios išvardytos šios direktyvos I priede arba kurioms kyla tam tikra rizika arba kurių populiacija ilgainiui mažėja. Šį aiškinimą patvirtina Paukščių direktyvos dalykas ir tikslas, taip pat jos 5 straipsnio kontekstas[372]. Paukščių rūšių apsauga yra būtina aukštam aplinkos apsaugos lygiui pasiekti bei Sąjungos tikslams, susijusiems su tvariu vystymusi ir gyvenimo sąlygų gerinimu, įgyvendinti. Be to, Paukščių direktyvoje bendra visoms paukščių rūšims taikoma apsaugos sistema atskiriama nuo jos I priede išvardytoms paukščių rūšims nustatytos konkrečios tikslinės ir sustiprintos apsaugos sistemos.

Teisingumo Teismas taip pat priminė, kad, kaip ir Paukščių direktyvoje, Buveinių direktyvoje numatyta sukurti griežtą saugomų gyvūnų rūšių apsaugos sistemą, grindžiamą, be kita ko, jos 12 straipsnio 1 dalies a–c punktuose nurodytais draudimais tyčia gaudyti, žudyti ar trikdyti šių rūšių individus bei naikinti ar rinkti jų kiaušinius[373].

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas nurodė, kad sąlyga dėl tyčinio pobūdžio, reiškia, kad atitinkamą veiką įvykdęs asmuo norėjo padaryti vieną iš minėtų pažeidimų arba bent jau, kad jis sutiko, jog yra tokia galimybė, todėl Buveinių direktyvos 12 straipsnio 1 dalies a–c punktuose nustatyti draudimai gali būti taikomi veiklai, kaip antai miško eksploatavimo, kuria aiškiai nesiekiama žudyti arba trikdyti gyvūnų rūšių ar tyčia naikinti arba rinkti jų kiaušinių. Atsižvelgiant į Buveinių direktyvos tikslus, minėtos nuostatos tekstą ir kontekstą[374], šių draudimų taikytinumas taip pat nepriklauso nuo to, ar yra rizika, kad atitinkama veikla turės neigiamų pasekmių atitinkamų rūšių apsaugos būklei. Priešingas aiškinimas galėtų lemti tai, kad bus apeita veiklos pasekmių gyvūnų rūšies apsaugos būklei rizikos peržiūra, nors ji būtina siekiant taikyti nuo šių draudimų leidžiančias nukrypti nuostatas[375].

Kadangi, norint išsaugoti biologinę įvairovę, Buveinių direktyva siekiama atkurti ar palaikyti palankią natūralių buveinių ir laukinės faunos bei floros rūšių apsaugos būklę, jos 12 straipsnio 1 dalies a–c punktuose numatyti draudimai taikomi net tokią apsaugos būklę pasiekusioms rūšims; jos turi būti apsaugotos nuo bet kokio šios būklės pablogėjimo.

371| Paukščių direktyvos 5 straipsnis.

372| Paukščių direktyvos 5 straipsnis.

373| Buveinių direktyvos 12 straipsnio 1 dalies a–c punktai.

374| Buveinių direktyvos 12 straipsnio 1 dalies a–c punktai.

375| Buveinių direktyvos 16 straipsnis.

Teisingumo Teismas priminė, kad siekdamos įgyvendinti Buveinių direktyvos tikslus kompetentingos institucijos turi imtis prevencinių priemonių ir iš anksto numatyti veiklą, kuri gali būtų žalinga saugomoms rūšims. Taigi prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi patikrinti, ar pagrindinėje byloje nagrinėjama miškininkystės veikla grindžiama prevenciniu požiūriu, kuriuo atsižvelgiama į atitinkamų rūšių apsaugos poreikius, kartu paisant ekonominių, socialinių, kultūrinių, regioninių ir vietos reikalavimų.

Galiausiai dėl Buveinių direktyvos 12 straipsnio 1 dalies d punkte[376] numatyto draudimo pažeisti ar naikinti perėjimo ar poilsio vietas Teisingumo Teismas pripažino, kad šioje nuostatoje numatyta griežta apsauga nepriklauso nuo atitinkamoje teritorijoje esančių rūšių individų skaičiaus. *A fortiori* ši apsauga negali priklausyti nuo neigiamų pasekmių atitinkamos rūšies apsaugos būklei rizikos, kai, nepaisant atsargumo priemonių, kurių imtasi, prarandamas nuolatinis ekologinis funkcionalumas šios rūšies natūralioje buveinėje.

2021 m. spalio 28 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Magistrat der Stadt Wien (Balėsas – II)* (C-357/20, EU:C:2021:881)

Nekilnojamojo turto projekto plėtotojas vykdė pastato statybos darbus sklype, kuriame buvo apsigyvenęs *Cricetus cricetus* (balėsas), pagal Buveinių direktyvos IV priedo a dalį saugoma rūšis. Prieš pradedant pagrindinėje byloje nagrinėjamus darbus, šis nekilnojamojo turto plėtotojas be išankstinio kompetentingos institucijos leidimo ėmėsi priemonių, kuriomis visų pirma buvo siekiama, kad ši gyvūnų rūšis iš statybų aikštelės pereitų į kitus specialiai saugomus plotus, ir dėl šių priemonių buvo sugriauti bent du įėjimai į urvus.

Dėl to *Magistrat der Stadt Wien* (Vienos miesto savivaldybės administracija, Austrija) nekilnojamojo turto plėtotojo darbuotojui IE skyrė baudą už tai, kad jis pažeidė ir sunaikino balėsų poilsio ir veisimosi vietas.

IE pateikė skundą *Verwaltungsgericht Wien* (Vienos administracinis teismas, Austrija), juo ginčijo šios baudos skyrimą, motyvuodamas tuo, kad, pirma, įgyvendinant nagrinėjamas priemones balėsai nesinaudojo atitinkamame sklype esančiais urvais ir, antra, šios priemonės nelėmė šios gyvūnų rūšies poilsio ar veisimosi vietų pažeidimo ar sunaikinimo.

Šiomis aplinkybėmis tas teismas nusprendė kreiptis į Teisingumo Teismą dėl sąvokos „veisimosi vieta“ taikymo srities tiek erdvės, tiek laiko atžvilgiu, taip pat dėl kriterijų, pagal kuriuos būtų galima atskirti veisimosi vietos ir (arba) poilsio vietos „pažeidimą“ nuo „sunaikinimo“, kaip tai suprantama pagal Buveinių direktyvos 12 straipsnio 1 dalies d punktą.

Teisingumo Teismo vertinimas

Visų pirma dėl veisimosi vietų apsaugos taikymo srities erdvės atžvilgiu Teisingumo Teismas pateikė pažodinį, sisteminį ir teleologinį Buveinių direktyvos 12 straipsnio 1 dalies d punkto aiškinimą.

Pirma, Teisingumo Teismas dėl šios nuostatos formuluotės pažymėjo, kad joje valstybėms narėms nustatytas reikalavimas imtis reikiamų priemonių siekiant sukurti į šios direktyvos IV priedo a dalį įrašytų gyvūnų rūšių griežtos apsaugos jų paplitimo areale sistemą, draudžiančią pažeisti ar naikinti veisimosi arba poilsio vietas.

376| Buveinių direktyvos 12 straipsnio 1 dalies d punktas.

Antra, dėl minėtos nuostatos konteksto Teisingumo Teismas pabrėžė, kad joje nustatytu draudimu siekiama apsaugoti veisimosi vietų ekologinį funkcionavimą ir išsaugoti svarbias saugomų gyvūnų rūšių buveinės dalis, kad jos galėtų naudotis, be kita ko, veistis, jose reikalingomis sąlygomis. Darytina išvada, kad sąvoka „veisimosi vieta“ turi būti suprantama kaip apimanti visas teritorijas, būtinas atitinkamoms gyvūnų rūšims sėkmingai veistis, įskaitant minėtos vietos prieigas.

Tokį aiškinimą patvirtina Buveinių direktyvos tikslai. Šios direktyvos tikslas – išsaugoti biologinę įvairovę ir taip palaikyti ar atkurti palankią Sąjungos svarbos natūralių buveinių ir laukinės faunos bei floros rūšių apsaugos būklę. Vadinasi, tos direktyvos 12 straipsnio 1 dalyje numatytas apsaugos režimas turi suteikti galimybę veiksmingai užkirsti kelią saugomų gyvūnų rūšių buveinėms kylančioms grėsmėms.

Vis dėlto pasirinkus tokį sąvokos „veisimosi vieta“ aiškinimą, kuriuo siekiama šią sąvoką taikyti tik balėsų urvams, kyla pavojus, kad ši apsauga nebus taikoma šios saugomos gyvūnų rūšies palikuonims veistis ir jaunikliams atsivesti reikalingoms teritorijoms. Be to, veisimosi vietos apsauga taptų neveiksminga, jei šios vietos prieigose vykdomos žmogaus veiklos tikslas arba rezultatas yra šios rūšies gyvūnų nebesilankymas atitinkamoje veisimosi vietoje.

Toliau Teisingumo Teismas pateikė platų veisimosi vietų apsaugos, kaip ir sąvokos „poilsio vieta“[377], aiškinimą laiko atžvilgiu.

Siekiant užtikrinti griežtą Buveinių direktyvos 12 straipsnio 1 dalies d punkte numatytą apsaugą, saugomos gyvūnų rūšies veisimosi vietos turi būti apsaugotos tiek, kiek reikia, kad ši gyvūnų rūšis galėtų sėkmingai veistis. Atsižvelgiant į tai, jame numatyta apsauga taip pat taikoma ir nebeužimtoms veisimosi vietoms, jeigu yra pakankamai didelė tikimybė, jog ši gyvūnų rūšis į jas grįš ir jose veisis.

Galiausiai Teisingumo Teismas paaiškino kriterijų, pagal kurį galima atskirti veisimosi vietos arba poilsio vietos „pažeidimą“ nuo „sunaikinimo“, kaip tai suprantama pagal Buveinių direktyvos 12 straipsnio 1 dalies d punktą.

Teisingumo Teismas, atsižvelgdamas į įprastą šių žodžių reikšmę bendrinėje kalboje, jų vartojimo kontekstą ir į Buveinių direktyvos tikslus, padarė išvadą, kad lemiamas kriterijus, pagal kurį galima atskirti veisimosi ar poilsio vietos pažeidimą nuo jos sunaikinimą lemiančio veiksmo, yra tos veisimosi ar poilsio vietos ekologinio funkcionavimo tyčinio ar netyčinio pablogėjimo laipsnis. Siekiant tai nustatyti, būtina atsižvelgti į konkrečius atitinkamos gyvūnų rūšies būdingus ekologinius reikalavimus, taip pat į tos gyvūnų rūšies gyvūnų, gyvenančių aptariamoje veisimosi ar poilsio vietoje, padėtį.

Vadinasi, Buveinių direktyvos 12 straipsnio 1 dalies d punkte vartojamos sąvokos „pažeidimas“ ir „sunaikinimas“ turi būti aiškinamos kaip atitinkamai reiškiančios laipsnišką saugomos gyvūnų rūšies veisimosi ar poilsio vietos ekologinio funkcionavimo sumažėjimą ir visišką šio funkcionavimo praradimą (nepriklausomai nuo to, ar tokia žala padaryta tyčia).

377| Dėl ginčo pagrindinėje byloje jau buvo pateiktas prašymas priimti prejudicinį sprendimą, dėl jo Teisingumo Teismas 2020 m. liepos 2 d. priėmė Sprendimą ***Magistrat der Stadt Wien (Balėsas)*** (C-477/19, EU:C:2020:517). Šiame sprendime Teisingumo Teismas konstatavo, kad *Cricetus cricetus* (balėsas) poilsio vietų apsauga apima ir poilsio vietas, kuriomis ši gyvūnų rūšis nebesinaudoja, jeigu yra pakankamai didelė tikimybė, kad ji grįš į šias poilsio vietas.

2. Paukščių direktyva

2021 m. kovo 17 d. Teisingumo Teismo sprendimas *One Voice ir Ligue pour la protection des oiseaux* (C-900/19, EU:C:2021:211)

One Voice asociacija ir *Ligue pour la protection des oiseaux* ginčija klijais išteptų lazdelių naudojimą gaudant paukščius. Jos pateikė *Conseil d'État* (Valstybės Taryba, Prancūzija) ieškinius dėl teisės aktų, leidžiančių klijais išteptų lazdelių naudojimą tam tikruose Prancūzijos departamentuose[378]. Grįsdamos savo ieškinius abi asociacijos teigia, kad buvo pažeistos Paukščių direktyvos nuostatos, konkrečiai – jos 9 straipsnis, nustatantis reikalavimus ir sąlygas, kuriais vadovaudamosi kompetentingos valdžios institucijos gali nukrypti nuo, be kita ko, šios direktyvos 8 straipsnyje ir IV priedo a punkte nustatyto draudimo medžioti naudojant klijais išteptas lazdeles.

Šiomis aplinkybėmis *Conseil d'État* (Valstybės Taryba) Teisingumo Teismo prašė išaiškinti šias Paukščių direktyvos nuostatas. Savo sprendime Teisingumo Teismas pateikė paaiškinimų dėl galimybės kompetentingoms valdžios institucijoms nukrypti nuo šios direktyvos 8 straipsnyje nustatyto draudimo medžioti naudojant tam tikrus saugomų paukščių gaudymo būdus.

Teisingumo Teismo vertinimas

Pirmiausia Teisingumo Teismas nusprendė, kad Paukščių direktyvos 9 straipsnio 1 ir 2 dalys turi būti aiškinamos taip, kad vien to, jog paukščių gaudymo būdas yra tradicinis, savaime nepakanka nustatyti, kad šio būdo negali pakeisti kitas priimtinas sprendimas, kaip tai suprantama pagal šias nuostatas.

Iš tiesų jis priminė, pirma, kad taikydamos nukrypti leidžiančias nuostatas valstybės narės turi užtikrinti, kad bet koks saugomoms rūšims turintis įtakos kišimasis būtų leidžiamas tik remiantis tiksliai ir tinkamai motyvuotais sprendimais, kuriuose daroma nuoroda į Paukščių direktyvos 9 straipsnio 1 ir 2 dalyse numatytus motyvus, sąlygas ir reikalavimus. Nacionalinės teisės aktai, kuriuose taikoma nukrypti leidžianti tvarka, neatitinka su pareiga motyvuoti susijusių sąlygų, jeigu juose pateikiama tik nuoroda, kad nėra kito priimtino sprendimo, tačiau ši nuoroda nėra pagrįsta išsamiais motyvais, paremtais geriausiomis mokslo žiniomis atitinkamoje srityje.

Toliau Teisingumo Teismo pažymėjo, kad nors tradiciniai medžioklės būdai gali būti laikomi „protingu naudojimu", leidžiamu pagal Paukščių direktyvą, tradicinės veiklos išlaikymas nėra savarankiška, nukrypti nuo šioje direktyvoje nustatytos apsaugos sistemos leidžianti sąlyga.

Galiausiai Teisingumo Teismas priminė, kad kompetentingai valdžios institucijai tikrinant, ar nėra kitų priimtinų sprendimų, reikia palyginti skirtingus sprendimus, atitinkančius įtvirtintos nukrypti leidžiančios nuostatos sąlygas, kad būtų galima nustatyti priimtiniausią būdą. Šiuo klausimu, kadangi rengdamos ir įgyvendindamos savo politiką tam tikrose srityse Sąjunga ir valstybės narės pagal SESV 13 straipsnį turi visiškai atsižvelgti į gyvūnų gerovės reikalavimus, alternatyvių sprendimų priimtinumas turi būti vertinamas atsižvelgiant į pagrįstas galimybes ir į geriausias turimas priemones. Atrodo, tokie sprendimai nagrinėjamu atveju egzistuoja. Iš tiesų saugomų rūšių veisimas ir dauginimas nelaisvėje, jei tai įmanoma, gali būti kitas priimtinas

378| Kalbama apie penkis 2018 m. rugsėjo 24 d. įsakymus, susijusius su klijais išteptų lazdelių naudojimu gaudant strazdus arba juoduosius strazdus kaip jauką per medžioklės sezoną tam tikruose Prancūzijos departamentuose (JORF, 2018 m. rugsėjo 27 d. aktai Nr. 10–13 ir 15) ir 1989 m. rugpjūčio 17 d. įsakymą, susijusį su tuo pačiu dalyku (JORF, 1989 m. rugsėjo 13 d., p. 11560).

sprendimas ir teisėtai sugautų ar laikomų paukščių vežimas taip pat laikytinas protingu naudojimu. Šiuo klausimu ta aplinkybė, kad aptariamų rūšių veisimas ir dauginimas nelaisvėje dideliu mastu dar neįmanomi dėl nacionalinės teisės aktų, savaime negali paneigti šių kitų sprendimų svarbos.

Antra, Teisingumo Teismas nusprendė, jog Paukščių direktyvos 9 straipsnio 1 dalies c punktas turi būti aiškinamas taip, kad pagal jį draudžiami nacionalinės teisės aktai, pagal kuriuos, nukrypstant nuo šios direktyvos 8 straipsnio, leidžiamas gaudymo būdas, lemiantis papildomus sugavimus, jeigu šie sugavimai, nors ir nedidelės apimties ir riboto laikotarpio, gali padaryti reikšmingos žalos sugautoms rūšims, kurių nebuvo planuojama gaudyti.

Iš tiesų valstybės narės gali nukrypti nuo draudimo naudoti tam tikrus medžioklės būdus su sąlyga, be kita ko, kad šie būdai leidžia gaudyti tam tikrus paukščius atrankiuoju būdu. Vertinant gaudymo būdo atrankųjį pobūdį reikia atsižvelgti ne tik į šio būdo naudojimo sąlygas ir į paukščių, kurių nebuvo planuojama gaudyti, sugavimų apimtį, bet ir į juo galimai sukeliamas žalingas pasekmes sugautoms rūšims.

Taigi, naudojant nemirtiną sugavimo būdą, kuris lemia papildomus sugavimus, atrankumo sąlyga gali būti įvykdyta tik tuomet, jeigu šie sugavimai yra riboti, t. y. susiję su labai nedideliu per ribotą laikotarpį atsitiktinai sugautų egzempliorių skaičiumi, ir jeigu jie gali būti paleisti padarius nebent nereikšmingos žalos. Teisingumo Teismas konstatavo, kad labai tikėtina, nebent *Conseil d'État* (Valstybės Taryba) galiausiai konstatuotų kitaip, kad, nepaisant nuvalymo, sugauti paukščiai patirs nepataisomos žalos, nes klijais išteptos lazdelės gali labai pažeisti sugautų paukščių plunksnas.

Pažymėtina, kad 2021 m. kovo 4 d. Sprendime ***Föreningen Skydda Skogen*** (C-473/19 ir C-474/19, EU:C:2021:166) Teisingumo Teismas taip pat nagrinėjo klausimą dėl Paukščių direktyvoje numatytų draudimų taikymo srities[379].

3. Teisė susipažinti su informacija apie aplinką

2021 m. sausio 20 d. Sprendimas *Land Baden-Württemberg (Vidaus pranešimai)* (C-619/19, EU:C:2021:35)

2010 m. spalio mėn. Štutgarto rūmų parke Badene-Viurtemberge (Vokietija), įgyvendinant transporto infrastruktūros ir miesto plėtros projektą „Stuttgart 21", buvo iškirsta medžių. Šiomis aplinkybėmis fizinis asmuo D. R. pateikė Badeno-Viurtembergo federalinės žemės ministerijai prašymą leisti susipažinti su tam tikrais dokumentais. Šie dokumentai susiję, pirma, su minėtai ministerijai perduota informacija apie tyrimo komiteto darbus dėl prieš iškertant medžius įvykdytos policijos operacijos ir, antra, su šios ministerijos pastabomis dėl taikinimo procedūros įgyvendinimo vykdant projektą „Stuttgart 21". Šis prašymas buvo atmestas.

Verwaltungsgerichtshof Baden-Württemberg (Badeno-Viurtembergo aukštesnysis administracinis teismas, Vokietija) patenkino D. R. pateiktą skundą dėl sprendimo neleisti susipažinti su dokumentais; tas teismas nusprendė, kad prašomiems dokumentams netaikomas nė vienas atsisakymo pagrindas. Minėtas teismas, be kita ko, konstatavo, kad, užbaigus atitinkamos institucijos sprendimų priėmimo procesą, atsisakymo pagrindu, taikomu valdžios institucijų „vidaus pranešimams", nebegalima remtis. Šis atsisakymo leisti

379| Šis sprendimas aptartas XVII skyriaus 1 skirsnyje „Buveinių direktyva".

susipažinti su informacija pagrindas numatytas teisės aktuose, kuriais į Vokietijos teisę perkelta Direktyva dėl visuomenės galimybės susipažinti su informacija apie aplinką, pagal kurią valstybėms narėms paliekama galimybė nustatyti tokią visuomenės teisės susipažinti su informacija išimtį[380].

Gavęs kasacinį skundą *Bundesverwaltungsgericht* (Federalinis administracinis teismas, Vokietija) rėmėsi prielaida, kad D. R. prašė leisti susipažinti su informacija apie aplinką, kaip ji suprantama pagal Direktyvą dėl visuomenės galimybės susipažinti su informacija apie aplinką. Turėdamas abejonių dėl šioje direktyvoje numatyto atsisakymo leisti susipažinti su „vidaus pranešimais" pagrindo apimties ir apribojimo laiko atžvilgiu, jis nusprendė šiuo klausimu kreiptis į Teisingumo Teismą.

Teisingumo Teismo vertinimas

Visų pirma Teisingumo Teismas aiškino valdžios institucijų „vidaus pranešimų" sąvoką, kaip ji suprantama pagal Direktyvą dėl visuomenės galimybės susipažinti su informacija apie aplinką.

Pirma, dėl sąvokos „pranešimas" jis pažymėjo, kad ji apima adresatui skirtą autoriaus informaciją, o šis adresatas gali būti tiek abstraktus subjektas, tiek konkretus tokiam subjektui priklausantis asmuo. Šį aiškinimą patvirtina išimties, kurią valstybės narės gali numatyti vidaus pranešimams, kontekstas. Šioje direktyvoje pakartojamas Orhuso konvencijoje[381] įtvirtintas sąvokos „medžiaga", kuri nebūtinai susijusi su kažkam skirta informacija, ir sąvokos „pranešimas" atskyrimas.

Antra, dėl sąvokos „vidaus" Teisingumo Teismas pažymėjo, kad tik informacija apie aplinką, kuri neišeina už valdžios institucijos ribų, laikoma „vidaus" informacija. Tas pats pasakytina ir apie iš išorės šaltinio gautą informaciją, jeigu ši nebuvo atskleista trečiajam asmeniui arba nebuvo padaryta prieinama visuomenei po to, kai buvo gauta. Šį aiškinimą patvirtina tikslas, kurio siekiama valstybėms narėms numatyta išimtimi – užtikrinti valdžios institucijoms saugią erdvę, būtiną siekiant tęsti svarstymus ir vidaus diskusijas.

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas nurodė, kad tai, jog informacija apie aplinką tam tikru momentu gali išeiti už valdžios institucijos ribų, negali lemti to, kad pranešime esanti informacija iš karto praranda savo vidaus pobūdį. Nors teisės susipažinti su informacija išimtys turi būti aiškinamos siaurai, tai negali apriboti vidaus pranešimams numatytos išimties taikymo srities, neatsižvelgiant į tos direktyvos tekstą.

Taigi sąvoka „vidaus pranešimai" apima visą informaciją, kuria naudojamasi valdžios institucijos viduje ir kuri prašymo leisti susipažinti su informacija pateikimo dieną (tam tikrais atvejais po to, kai ši institucija gavo tokią informaciją) nebuvo išėjusi už šios institucijos ribų, su sąlyga, kad ši informacija iki jos gavimo dienos nebuvo ar neturėjo būti padaryta prieinama visuomenei.

Toliau Teisingumo Teismas nagrinėjo galimybę taikyti atsisakymo leisti susipažinti su vidaus pranešimuose esančia informacija apie aplinką pagrindą laiko atžvilgiu. Šiuo klausimu jis pažymėjo, kad galimybė taikyti šį atsisakymo pagrindą nėra apribota laiko atžvilgiu ir nepriklauso nei nuo kokio nors dokumento parengimo, nei nuo kokio nors administracinio veiksmo eigos ar jo užbaigimo.

380| Direktyvos dėl visuomenės galimybės susipažinti su informacija apie aplinką 4 straipsnio 1 dalies pirmos pastraipos e punktas.

381| Konvencija dėl teisės gauti informaciją, visuomenės dalyvavimo priimant sprendimus ir teisės kreiptis į teismus aplinkosaugos klausimais, pasirašyta 1998 m. birželio 25 d. Orhuse ir Europos bendrijos vardu patvirtinta 2005 m. vasario 17 d. Tarybos sprendimu 2005/370/EB (OL L 124, 2005, p. 1).

Vis dėlto atsisakymas leisti susipažinti su vidaus pranešime esančia informacija apie aplinką visuomet turi būti grindžiamas kiekvienu konkrečiu atveju esamų interesų palyginimu. Atsižvelgiant į labai plačią materialinę šios išimties taikymo sritį, interesų palyginimas, kurį atliekant turi būti veiksmingai nagrinėjamas kiekvienas atvejis, yra ypač svarbus, todėl turi būti griežtai apibrėžtas.

Nagrinėdama tokius atvejus valdžios institucija, kuriai pateiktas prašymas leisti susipažinti su dokumentais, bet kuriuo atveju turi ieškoti priežasčių, kurios gali patvirtinti informacijos atskleidimą, pavyzdžiui, laisvas pasikeitimas nuomonėmis, veiksmingesnis visuomenės dalyvavimas priimant su aplinkos apsauga susijusius sprendimus arba aplinkos gerinimas. Ji taip pat turi išnagrinėti pareiškėjo galimai pateiktą informaciją apie prašomos informacijos atskleidimą, o pareiškėjas neprivalo nurodyti konkretaus tokį atskleidimą pateisinančio intereso.

Be to, kai prašoma informacija yra vidaus pranešime, valdžios institucija turi atsižvelgti į laiko tarpą, praėjusį nuo šio pranešimo parengimo dienos, ir į jame esančią informaciją. Ši institucija gali konstatuoti, kad, atsižvelgiant į nuo tokios informacijos parengimo praėjusį laiko tarpą, ji prarado turėtą konfidencialumą. Taigi teisės susipažinti su dokumentais išimtis, kurią valstybės narės gali numatyti vidaus pranešimams, gali būti taikoma tik tuo laikotarpiu, kai reikalaujamos informacijos apsauga yra pateisinama.

Galiausiai Teisingumo Teismas nurodė, kad turi būti galimybė įvertinti interesų palyginimą ir tam turi būti taikoma administracinė arba teisminė peržiūra nacionaliniu lygmeniu. Siekiant įvykdyti šį reikalavimą, apie sprendimą neleisti susipažinti su informacija turi būti pranešta pareiškėjui, o jame turi būti nurodyta numatoma grėsmė, jog informacijos atskleidimas gali konkrečiai ir realiai pakenkti nurodyta išimtimi saugomam interesui.

2021 m. balandžio 15 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Friends of the Irish Environment* (C-470/19, EU:C:2021:271)

2016 m. nevyriausybinė organizacija *Friends of the Irish Environment* pateikė *Courts Service of Ireland* (Airijos teismų tarnyba) prašymą leisti susipažinti su informacija apie aplinką, esančia teismo byloje, susijusioje su ginčo dėl leidimo statyti vėjo jėgaines Korko grafystėje (Airija) sprendimo procesu. Šis prašymas, pateiktas pagal Orhuso konvenciją ir Direktyvą dėl visuomenės galimybės susipažinti su informacija apie aplinką, susijęs su tam tikrais procesiniais dokumentais ir galutinėmis nutartimis, kuriais užbaigiamas šis teismo procesas.

Airijos teismų tarnyba atmetė prašymą leisti susipažinti su dokumentais, motyvuodama tuo, kad Airijos teisėje nenumatyta galimybė susipažinti su informacija apie aplinką, susijusia su teismo procesais. Nagrinėdamas skundą dėl sprendimo neleisti susipažinti su dokumentais *Commissioner for Environmental Information* (informacijos apie aplinką komisaras, Airija) patvirtino tokį sprendimą ir konstatavo, kad, pirma, Airijos teismų tarnyba, vykdydama teismines funkcijas, teisminės institucijos vardu saugo prašomas bylas ir, antra, vykdydama šias funkcijas ji nėra „valdžios institucija“, kaip tai suprantama pagal Airijos teisę. Iš tiesų nacionalinės teisės aktai, kuriais perkeliama Direktyva dėl visuomenės galimybės susipažinti su informacija apie aplinką, į valdžios institucijų apibrėžimą neįtraukia teismines funkcijas vykdančių institucijų; taip pasinaudojama šioje direktyvoje valstybėms narėms suteikta teise šiuo klausimu[382].

Nevyriausybinė organizacija apskundė informacijos apie aplinką komisaro sprendimą *High Court* (Aukštasis teismas, Airija), teigdama, kad nuo teisės susipažinti su dokumentais leidžianti nukrypti nuostata, kurią valstybės narės gali numatyti įstaigoms, vykdančioms teismines funkcijas, netaikoma užbaigtų teismo bylų dokumentams.

382| Direktyvos dėl visuomenės galimybės susipažinti su informacija apie aplinką 2 straipsnio 2 dalies antros pastraipos pirmas sakinys.

Turėdamas abejonių dėl galimybės į sąvoką „valdžios institucija“ neįtraukti įstaigų ar institucijų, vykdančių teismines funkcijas[383], apimties, Aukštasis teismas nusprendė kreiptis į Teisingumo Teismą dėl šio klausimo.

Teisingumo Teismo vertinimas

Pirmiausia Teisingumo Teismas priminė, kad Direktyva dėl visuomenės galimybės susipažinti su informacija apie aplinką siekiama užtikrinti piliečiams galimybę susipažinti su valstybių narių valdžios institucijų turima informacija apie aplinką. Vis dėlto ši direktyva valstybėms narėms leidžia į jos taikymo sritį neįtraukti valdžios institucijų, kurios veikia „vykdydamos teismines funkcijas“. Ši galimybė nukrypti susijusi tik su įstaigomis ar institucijomis, kurios atitinka toje direktyvoje pateiktą sąvokos „valdžios institucija“ apibrėžtį.

Teisingumo Teismas pirmiausia išnagrinėjo, ar teismai ir jiems pavaldūs fiziniai ar juridiniai asmenys yra „valdžios institucijos“, kaip tai suprantama pagal Direktyvą dėl visuomenės galimybės susipažinti su informacija apie aplinką, taigi, ar jie patenka į šios direktyvos taikymo sritį.

Šiuo klausimu jis nusprendė, pirma, kad Orhuso konvencijoje ir Direktyvoje dėl visuomenės galimybės susipažinti su informacija apie aplinką pateikta nuoroda į „valdžios institucijas“ apima ne teismines institucijas, pirmiausia teismus, o tik valstybių narių administracines institucijas, nes būtent jos, vykdydamos savo funkcijas, paprastai turi informaciją apie aplinką. Iš tiesų teismai nepatenka nė į vieną iš šioje direktyvoje pateiktoje „valdžios institucijų“ apibrėžtyje nurodytų institucijų kategorijų. Konkrečiau kalbant, Teisingumo Teismas nusprendė, kad teismai nepriklauso nė vienai iš toje direktyvoje nurodytų valdžios institucijų kategorijų, nes nepriklauso nei vyriausybei, nei kitoms šioje direktyvoje nurodytoms valdžios institucijoms, nei fiziniams ar juridiniams asmenims, vykdantiems su aplinka susijusias viešojo administravimo funkcijas, – pastaroji kategorija susijusi tik su fiziniais ar juridiniais asmenimis, priklausančiais vykdomajai valdžiai arba dalyvaujančiais įgyvendinant šią valdžią. Todėl teismai *a fortiori* nėra ir tarp asmenų ar įstaigų, kurie yra pavaldūs į šias kategorijas patenkančioms įstaigoms ar institucijoms.

Be to, Teisingumo Teismas pažymėjo: nors priimdamas Direktyvą dėl visuomenės galimybės susipažinti su informacija apie aplinką Sąjungos teisės aktų leidėjas siekė sudaryti palankesnes sąlygas piliečiams susipažinti su administracinių institucijų turima informacija apie aplinką ir dalyvauti priimant administracinius sprendimus šioje srityje, jis neketino skatinti visuomenės informavimo ir dalyvavimo priimant teismo sprendimus šioje srityje. Atvirkščiai, Sąjungos teisės aktų leidėjas atsižvelgė į nacionalinių taisyklių, reglamentuojančių galimybę susipažinti su teismo bylose esančia informacija, įvairovę, numatydamas galimybę valstybėms narėms neįtraukti į teisės leisti susipažinti su šia informacija taikymo sritį įstaigų ar institucijų, kurios kaip atitinkamos nepriklausomos administracinės institucijos atskirais atvejais gali vykdyti teismines funkcijas, nors pačios ir nėra teisminio pobūdžio. Be to, Sąjungos teisės aktų leidėjas numatė galimybę valstybėms narėms nukrypti nuo principo, pagal kurį piliečiams suteikiama galimybė susipažinti su informacija apie aplinką, jeigu ją atskleidus būtų pakenkta geram teisingumo vykdymui, bet kurio asmens galimybei pasinaudoti nešališku teismu arba valstybinės valdžios galimybei atlikti baudžiamojo arba drausminio pobūdžio tyrimą[384].

Vadinasi, teismai ir jiems pavaldūs fiziniai ar juridiniai asmenys nėra „valdžios institucijos“, kaip tai suprantama pagal Direktyvą dėl visuomenės galimybės susipažinti su informacija apie aplinką. Todėl jie nepatenka į šios direktyvos taikymo sritį ir jiems netaikoma joje numatyta pareiga suteikti visuomenei galimybę susipažinti su jų turima informacija apie aplinką. Šiomis aplinkybėmis tik valstybės narės prireikus turi numatyti visuomenės teisę susipažinti su teismo bylų medžiagoje esančia informacija ir nustatyti naudojimosi šia teise tvarką.

383| Direktyvos dėl visuomenės galimybės susipažinti su informacija apie aplinką 2 straipsnio 2 dalis.

384| Direktyvos dėl visuomenės galimybės susipažinti su informacija apie aplinką 4 straipsnio 2 dalies c punktas.

Nagrinėjamu atveju Teisingumo Teismas pažymėjo, kad, remiantis jo turima bylos medžiaga, Airijos teismų tarnyba atitinkamo teismo vardu ir jo kontroliuojama yra atsakinga už teismo bylų saugojimą, archyvavimą ir tvarkymą. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi patikrinti, ar, atsižvelgiant į glaudžius ryšius, kuriuos ši įstaiga palaiko su Airijos teismais, kuriems yra pavaldi, ji, kaip ir šie teismai, laikytina teismine institucija, todėl nepatenka į minėtos direktyvos taikymo sritį.

XVIII. Energetika

2021 m. liepos 15 d. Teisingumo Teismo (didžioji kolegija) sprendimas *Vokietija / Lenkija* (C-848/19 P, EU:C:2021:598)

Baltijos jūros jungiamasis dujotiekis (toliau – OPAL dujotiekis) yra vakarinis *Nord Stream 1* dujotiekio antžeminis ruožas, kuriuo tiekiamos gamtinės dujos iš Rusijos į Europą, aplenkiant „tradicines“ tranzito šalis, kaip antai Ukrainą, Lenkiją ir Slovakiją. 2009 m. Europos Komisija su sąlygomis patvirtino Vokietijos Federalinės tinklų agentūros sprendimą OPAL dujotiekiui netaikyti Direktyvos 2003/55[385] (vėliau pakeista Direktyva 2009/73[386]) taisyklių, susijusių su trečiųjų šalių prieiga prie dujotiekių tinklų[387] ir tarifų reglamentavimu[388]. *Gazprom*, dujų tiekimo rinkoje dominuojanti įmonė, niekada neįvykdžiusi vienos iš Komisijos nustatytų sąlygų, galėjo eksploatuoti ne daugiau kaip 50 % OPAL dujotiekio pajėgumų nuo jo eksploatacijos pradžios 2011 m.

2016 m. Vokietijos Federalinė tinklų agentūra, be kita ko, *Gazprom* prašymu pranešė Komisijai apie savo ketinimą pakeisti tam tikras 2009 m. suteiktos išimties nuostatas. Iš esmės numatytais pakeitimais turėjo būti leista eksploatuoti OPAL dujotiekį visu pajėgumu, su sąlyga, kad bent 50 % pajėgumų bus parduoti aukcione. 2016 m. spalio 28 d. sprendimu Komisija patvirtino šiuos pakeitimus su tam tikromis sąlygomis[389] (toliau – ginčijamas sprendimas).

Manydama, kad ginčijamas sprendimas kėlė grėsmę Lenkijos dujų tiekimo saugumui dėl to, kad dalis gamtinių dujų kiekio, anksčiau transportuoto per Vidurio Europos valstybes, įskaitant Lenkiją, su OPAL konkuruojančiais dujotiekiais, buvo perkelta į perdavimo maršrutą *Nord Stream 1 / OPAL*, Lenkijos Respublika pareiškė Bendrajame Teisme ieškinį dėl šio sprendimo panaikinimo. Bendrasis Teismas patenkino šį ieškinį ir panaikino ginčijamą sprendimą dėl neatsižvelgimo į energetinio solidarumo principą, nustatytą SESV 194 straipsnio 1 dalyje[390]. Bendrojo Teismo teigimu, Komisija turėjo išnagrinėti OPAL dujotiekio eksploatavimo tvarkos pakeitimų poveikį Lenkijos tiekimo saugumui ir energetikos politikai.

385| 2003 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2003/55/EB dėl gamtinių dujų vidaus rinkos bendrųjų taisyklių, panaikinanti Direktyvą 98/30/EB (OL L 176, 2003, p. 57; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 12 sk., 2 t., p. 230).

386| 2009 m. liepos 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/73/EB dėl gamtinių dujų vidaus rinkos bendrųjų taisyklių, panaikinanti Direktyvą 2003/55/EB (OL L 211, 2009, p. 94).

387| Direktyvos 2003/55 18 straipsnis ir Direktyvos 2009/73 32 straipsnis.

388| Direktyvos 2003/55 25 straipsnio 2–4 dalys.

389| 2016 m. spalio 28 d. Komisijos sprendimas C(2016) 6950 *final* dėl sąlygų, kuriomis pagal Direktyvą 2003/55 netaikomos taisyklės OPAL dujotiekiui, kiek tai susiję su trečiųjų šalių prieiga ir tarifų reglamentavimu, peržiūros.

390| 2019 m. rugsėjo 10 d. Sprendimas ***Lenkija / Komisija*** (T-883/16, EU:T:2019:567).

Gavęs Vokietijos Federacinės Respublikos apeliacinį skundą Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) patvirtino Bendrojo Teismo sprendimą ir pareiškė nuomonę dėl energetinio solidarumo principo pobūdžio ir apimties.

Teisingumo Teismo vertinimas

Pirma, Teisingumo Teismas priminė, kad, remiantis SESV 194 straipsnio 1 dalimi, Sąjungos energetikos politika, vadovaujantis valstybių narių solidarumu, siekiama užtikrinti energijos rinkos veikimą, energijos tiekimo saugumą Sąjungoje, skatinti jos vartojimo efektyvumą bei taupymą ir naujų bei atsinaujinančių energijos formų plėtojimą, taip pat energetikos tinklų sujungimą.

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas pažymėjo, kad solidarumo principas yra pagrindinis Sąjungos teisės principas, nurodytas keliose ESS ir SESV nuostatose, energetikos srityje konkrečiai išreikštas SESV 194 straipsnio 1 dalyje. Šis principas nuo pradžių buvo susijęs su lojalaus bendradarbiavimo principu[391], pagal kurį Sąjunga ir valstybės narės gerbia viena kitą ir viena kitai padeda vykdyti iš Sutarčių kylančias užduotis. Kadangi solidarumo principas yra visų Sąjungos energetikos politikos tikslų pagrindas, niekas nepaneigia to, kad šis principas turi privalomą teisinį poveikį. Priešingai, jis apima tiek Sąjungos, tiek valstybių narių teises ir pareigas, nes Sąjungai yra nustatyta solidarumo pareiga valstybėms narėms, o valstybės narės turi tarpusavio solidarumo pareigą, taip pat solidarumo pareigą atsižvelgiant į bendrą Sąjungos interesą.

Teisingumo Teismas iš to padarė išvadą, kad, priešingai, nei argumentuoja Vokietijos Federacinė Respublika, visų Sąjungos institucijų aktų, susijusių su Sąjungos energetikos politika, teisėtumas turi būti vertinamas atsižvelgiant į energetinio solidarumo principą, net jei nėra aiškios nuorodos į šį principą taikytinoje antrinėje teisėje, šiuo atveju Direktyvoje 2009/73[392]. Taigi iš kartu aiškinamų energetinio solidarumo ir lojalaus bendradarbiavimo principų matyti, kad Komisija, priimdama sprendimą, keičiantį išimtinę tvarką, priimtą taikant Direktyvą 2009/73[393], turi išnagrinėti galimą pavojų dujų tiekimui valstybių narių rinkose.

Antra, Teisingumo Teismas pažymėjo, kad SESV 194 straipsnio formuluotė neapriboja energetinio solidarumo principo taikymo tik teroro aktais, gaivalinėmis nelaimėmis ar žmogaus sukeltomis katastrofomis, kaip numatyta SESV 222 straipsnyje. Atvirkščiai, SESV 194 straipsnio 1 dalyje minimas solidarumas apima visus veiksmus, susijusius su Sąjungos energetikos politika.

Sąjungos institucijų ir valstybių narių pareiga atsižvelgti į energetinio solidarumo principą priimant su gamtinių dujų vidaus rinka susijusius aktus, visų pirma užtikrinant energijos tiekimo saugumą Sąjungoje, reiškia tiek ekstremaliųjų situacijų, tiek prevencinių priemonių priėmimą. Sąjunga ir valstybės narės, įgyvendindamos savo atitinkamą kompetenciją šioje srityje, turi suderinti esamus energetinius interesus ir vengti priimti priemones, kurios gali paveikti suinteresuotųjų subjektų interesus, kiek tai susiję su tiekimo saugumu, ekonominiu ir politiniu tvarumu bei tiekimo šaltinių įvairinimu, tam, kad prisiimtų tarpusavio priklausomybės ir faktinio solidarumo įsipareigojimus.

Teisingumo Teismas konstatavo, kad Bendrasis Teismas nepadarė jokios teisės klaidos, kai nusprendė, kad ginčijamas sprendimas turi būti panaikintas dėl energetinio solidarumo principo pažeidimo.

391| ESS 4 straipsnio 3 dalis.

392| Direktyvos 2009/73 36 straipsnio 1 dalis.

393| Direktyvos 2009/73 36 straipsnis.

2021 m. rugsėjo 2 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Komisija / Vokietija (Direktyvų 2009/72 ir 2009/73 perkėlimas)* (C-718/18, EU:C:2021:662)

Direktyvomis 2009/72[394] ir 2009/73 visiems Europos Sąjungos vartotojams elektros energijos ir gamtinių dujų vidaus rinkose siekiama suteikti pasirinkimo laisvę. Siekiant išvengti diskriminacijos, pagal šias direktyvas reikalaujama veiksmingai atskirti perdavimo tinklus nuo gamybos ir tiekimo veiklos (veiksmingas atskyrimas). Minėtų direktyvų nuostatų laikymasis užtikrinamas įsteigiant nepriklausomas, nešališkas ir skaidrias nacionalines reguliavimo institucijas (toliau – NRI)[395].

Savo sprendime Teisingumo Teismas patenkino visą Europos Komisijos prieš Vokietiją pareikštą ieškinį dėl įsipareigojimų neįvykdymo. Keturi Komisijos pagrindai, nurodyti grindžiant ieškinį, buvo susiję su tuo, kad Vokietija į Energetikos įstatymą netinkamai perkėlė kelias direktyvų 2009/72 ir 2009/73 nuostatas[396].

Teisingumo Teismo vertinimas

Teisingumo Teismas pritarė pirmajam pagrindui, kuriame Komisija priekaištavo Vokietijai dėl to, kad ji tinkamai neperkėlė sąvokos „vertikalios integracijos įmonė“ (toliau – VIĮ) ir įtraukė į šią sąvoką tik Sąjungoje veiklą vykdančias įmones[397]. Jis pažymėjo, kad VIĮ sąvoka yra savarankiška Sąjungos teisės sąvoka, kurioje nenumatyta teritorinio apribojimo ir kuri turi būti aiškinama atsižvelgiant į „veiksmingo atskyrimo“ sąvoką, kad būtų išvengta su prieiga prie tinklų susijusios diskriminacijos rizikos. Iš tiesų Sąjungoje esančio perdavimo tinklo operatoriaus ir elektros energijos ar gamtinių dujų gamintojų ar tiekėjų, vykdančių veiklą šiose srityse už jos ribų, interesai gali nesutapti. Platus VIĮ sąvokos aiškinimas leidžia prireikus įtraukti veiklą, vykdomą už Sąjungos ribų, tačiau tai nereiškia, kad Sąjungos reglamentavimo kompetencija išplečiama. Vadinasi, Vokietijos siūlomas siauras VIĮ sąvokos aiškinimas neatitinka direktyvų 2009/72 ir 2009/73 nuostatomis siekiamų tikslų.

Dėl perdavimo tinklo operatoriaus darbuotojų ir vadovų nepriklausomumo Teisingumo Teismas pritarė antrajam pagrindui, jame Komisija priekaištavo dėl to, kad pagal Vokietijos teisės aktus šių direktyvų nuostatos dėl pereinamųjų laikotarpių, susijusių su funkcijų keitimu VIĮ viduje, buvo taikomos tik VIĮ padaliniams, vykdžiusiems veiklą energetikos srityje[398]. Teisingumo Teismas pažymėjo, kad šiose nuostatose nenumatyta tokio apribojimo, prieštaraujančio „veiksmingo atskyrimo“ tikslui, kuris yra būtinas siekiant užtikrinti elektros energijos vidaus rinkos veikimą ir energijos tiekimo saugumą. Tose nuostatose numatyta, kad „pereinamieji laikotarpiai“ taikomi perdavimo tinklo operatoriaus vadovams ir (arba) administravimo organų nariams, kurie prieš įsidarbindami vykdė veiklą VIĮ arba įmonėje, turinčioje kontrolinį vienos iš VIĮ įmonių akcijų paketą, net jei ši veikla nebuvo vykdoma VIĮ energetikos sektoriuje arba VIĮ energetikos sektoriaus įmonių kontrolinį akcijų paketą turinčioje įmonėje.

394| 2009 m. liepos 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/72/EB dėl elektros energijos vidaus rinkos bendrųjų taisyklių, panaikinanti Direktyvą 2003/54/EB (OL L 211, 2009, p. 55). Ši direktyva nuo 2021 m. sausio 1 d. panaikinta 2019 m. birželio 5 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2019/944 dėl elektros energijos vidaus rinkos bendrųjų taisyklių, kuria iš dalies keičiama Direktyva 2012/27/ES (OL L 158, 2019, p. 125). Vis dėlto ji ir toliau šioje byloje taikoma *ratione temporis*.

395| Direktyvos 2009/72 35 straipsnio 4 dalis ir Direktyvos 2009/73 39 straipsnio 4 dalis.

396| 2005 m. liepos 7 d. *Energiewirtschaftsgesetz* (Energetikos įstatymas) (*BGBl.* I, p. 1970 ir 3621), iš dalies pakeistas 2017 m. liepos 20 d. įstatymo 2 straipsnio 6 dalimi (*BGBl.* I, p. 2808, 2018 I, p. 472).

397| Direktyvos 2009/72 2 straipsnio 21 punkto ir Direktyvos 2009/73 2 straipsnio 20 punkto pažeidimas.

398| Kiekvienos iš direktyvų 2009/72 ir 2009/73 19 straipsnio 3 ir 8 dalių pažeidimas.

Atsakydamas į Vokietijos argumentą dėl laisvo darbuotojų judėjimo ir pagrindinės teisės užsiimti laisvai pasirinkta profesija ar veikla Teisingumo Teismas pažymėjo, kad šios laisvės nėra absoliučios ir esant tam tikroms sąlygoms gali būti apribotos, pavyzdžiui, kaip nagrinėjamu atveju. Teisingumo Teismas padarė išvadą, kad Vokietijos įstatymo taikymo *ratione personae* sritis prieštarauja nagrinėjamoms direktyvų 2009/72 ir 2009/73 nuostatoms.

Teisingumo Teismas pritarė trečiajam pagrindui, kuriame Komisija teigė, kad šių direktyvų nuostatos, pagal kurias draudžiama turėti tam tikrų interesų arba gauti tam tikros finansinės naudos iš VIĮ padalinio, į Vokietijos teisės aktus buvo perkeltos tik iš dalies, t. y. jos netaikomos perdavimo tinklo operatoriaus darbuotojų turimoms kapitalo dalims[399], nors iš šių nuostatų formuluotės matyti, kad šie draudimai taikomi ir tokiems darbuotojams. Tokį šių nuostatų aiškinimą patvirtina „veiksmingo atskyrimo“ tikslas ir rizika, kad darbuotojai, nedalyvaujantys tvarkant perdavimo tinklo operatoriaus einamuosius reikalus, gali daryti tokią įtaką savo darbdavio veiklai ir kad, jei šiems darbuotojams priklauso VIĮ arba jos padalinių akcijų, gali susiklostyti interesų konflikto situacijų. Atsakydamas į Vokietijos argumentą dėl Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 17 straipsnio 1 dalyje įtvirtintos darbuotojų nuosavybės teisės Teisingumo Teismas pažymėjo, kad atitinkamose direktyvų 2009/72 ir 2009/73 nuostatose nustatyti draudimai nėra neproporcingi ir neleistini veiksmai, keliantys grėsmę šiai teisei taip, kad būtų paveikta jos esmė.

Teisingumo Teismas pritarė ketvirtajam pagrindui, kuriame Komisija Vokietijai priekaištavo dėl to, kad ši pažeidė šiose direktyvose numatytus NRI išimtinius įgaliojimus, kai Vokietijos teisės aktuose federalinei vyriausybei suteikė įgaliojimus nustatyti metodus, skirtus prijungimo ir prieigos prie nacionalinių tinklų sąlygoms apskaičiuoti ir nustatyti, įskaitant taikomus tarifus[400]. Šiuo klausimu Teisingumo Teismas pabrėžė, kad visiškas NRI nepriklausomumas būtinas siekiant užtikrinti, kad jos bus nešališkos ir nediskriminuos ūkio subjektų ir viešosios teisės subjektų. Jis pažymėjo, kad valstybių narių procesinė autonomija turi atitikti tose direktyvose nustatytus tikslus ir pareigas. Be kita ko, vidaus ir tarpvalstybinės prekybos elektros energija ir gamtinėmis dujomis tarifai ir apskaičiavimo metodai turi būti nustatomi remiantis vienodais kriterijais, pavyzdžiui, numatytais tose pačiose direktyvose ir apibrėžtais kitais Sąjungos norminiais aktais.

Atsakydamas į Vokietijos argumentą, kad Energetikos įstatymo 24 straipsnis turi įstatymo galią, Teisingumo Teismas pažymėjo, kad Sąjungos veikla pagrįsta atstovaujamosios demokratijos principu ir kad direktyvos priimtos taikant teisėkūros procedūrą. Be to, pagal demokratijos principą nedraudžiama, kad, be klasikinės hierarchinės administracijos, veiktų daugiau ar mažiau nuo vyriausybės nepriklausomos viešosios valdžios institucijos. NRI nepriklausomas statusas savaime nepašalina šių institucijų demokratinio legitimumo, nes jos nėra apsaugotos nuo bet kokios parlamentinės įtakos[401].

Teisingumo Teismas pažymėjo, kad NRI priskirti įgaliojimai patenka į specializuotu techniniu vertinimu grindžiamą vykdymo sritį ir jie nesuteikia šioms institucijoms diskrecijos, kuria naudojantis būtų galima priimti politinio pobūdžio sprendimus. Jis pridūrė, kad šiuo atveju NRI privalo laikytis principų ir taisyklių, nustatytų išsamiais Sąjungos teisės aktais.

Šiame skyriuje taip pat reikia paminėti 2021 m. rugsėjo 2 d. Sprendimą ***Moldovos Respublika*** (C-741/19, EU:C:2021:655), kuriame Teisingumo Teismas išaiškino Energetikos chartijos sutartį[402].

399| Kiekvienos iš direktyvų 2009/72 ir 2009/73 19 straipsnio 5 dalies pažeidimas.

400| Direktyvos 2009/72 37 straipsnio 1 dalies a punkto ir 6 dalies a ir b punktų, taip pat Direktyvos 2009/73 41 straipsnio 1 dalies a punkto ir 6 dalies a ir b punktų pažeidimas.

401| Šiuo klausimu paminėtini 2010 m. kovo 9 d. Sprendimas ***Komisija / Vokietija*** (C-518/07, EU:C:2010:125, 42, 43 ir 46 punktai) ir 2020 m. birželio 11 d. Sprendimas ***Prezident Slovenskej republiky*** (C-378/19, EU:C:2020:462, 36–39 punktai).

402| Šis sprendimas bus aptartas XIX skyriaus 2 skirsnyje „Energetikos chartijos sutartis“.

XIX. Tarptautiniai susitarimai

Kiek tai susiję su tarptautiniais susitarimais, reikia išskirti keturis sprendimus. Viename sprendime Teisingumo Teismas sprendė dėl dviejų valstybių narių sudaryto tarptautinio susitarimo arbitražinės išlygos galiojimo. Be to, Teisingumo Teismas aiškino Energetikos chartijos sutartį[403]. Jis taip pat priėmė sprendimą dėl ES ir Armėnijos susitarimo, o nuomonėje nagrinėjo klausimą dėl Stambulo konvencijos dėl smurto prieš moteris ir smurto šeimoje prevencijos ir kovos su juo[404].

1. Valstybių narių tarptautinio susitarimo arbitražinė išlyga

2021 m. spalio 26 d. Teisingumo Teismo (didžioji kolegija) sprendimas *PL Holdings* (C-109/20, EU:C:2021:875)

2013 m. pagal Liuksemburgo teisę įsteigtai bendrovei *PL Holdings* buvo panaikintos iš turimų akcijų kylančios balsavimo teisės Lenkijos banke ir ji buvo įpareigota jas priverstinai parduoti. Nesutikdama su šiuo *Komisja Nadzoru Finansowego* (Finansų rinkų komisija, Lenkija) priimtu sprendimu *PL Holdings* nusprendė pradėti arbitražo procedūrą prieš Lenkiją. Šiuo tikslu, remdamasi 1987 m. pasirašytu dvišaliu investicijų susitarimu (DIS) tarp Belgijos ir Liuksemburgo (viena šalis) ir Lenkijos (kita šalis)[405], *PL Holdings* kreipėsi į arbitražo teismą, numatytą šiame susitarime esančioje arbitražinėje išlygoje[406].

Dviejuose 2017 m. birželio 28 d. ir rugsėjo 28 d. sprendimuose arbitražo teismas nusprendė, kad turi jurisdikciją nagrinėti aptariamą ginčą, konstatavo, kad Lenkija pažeidė įsipareigojimus pagal DIS, ir nurodė *PL Holdings* atlyginti žalą kartu su palūkanomis.

Lenkijos ieškinys, pareikštas *Svea hovrätt* (Stokholme posėdžiaujantis apeliacinis teismas, Švedija) dėl arbitražo sprendimų panaikinimo, buvo atmestas. Šis teismas, be kita ko, nusprendė, kad nors DIS esanti arbitražinė išlyga, pagal kurią ginčą dėl šio susitarimo turi spręsti arbitražo institucija, negalioja, tai netrukdo valstybei narei ir kitos valstybės narės investuotojui vėliau sudaryti *ad hoc* arbitražinį susitarimą, kad šis ginčas būtų išspręstas.

Högsta domstolen (Aukščiausiasis Teismas, Švedija), kuriam buvo pateiktas apeliacinis skundas dėl apeliacinio teismo sprendimo, nusprendė kreiptis į Teisingumo Teismą, siekdamas išsiaiškinti, ar pagal SESV 267 ir 344 straipsnius draudžiama ginčo šalims sudaryti *ad hoc* arbitražinį susitarimą, nes šio susitarimo turinys identiškas DIS numatytai arbitražinei išlygai, kuri prieštarauja Sąjungos teisei.

403| 1994 m. gruodžio 17 d. Lisabonoje pasirašyta Energetikos chartijos sutartis (OL L 380, 1994, p. 24, toliau – ECHS), Europos Bendrijų vardu patvirtinta 1997 m. rugsėjo 23 d. Tarybos ir Komisijos sprendimu 98/181/EB, EAPB, Euratomas (OL L 69, 1998, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 12 sk., 2 t., p. 24).

404| Šiame skyriuje reikia paminėti ir 2021 m. lapkričio 16 d. Sprendimą ***Governor of Cloverhill Prison ir kt.*** (C-479/21 PPU, EU:C:2021:929), priimtą dėl Susitarimo dėl Jungtinės Karalystės išstojimo iš Europos Sąjungos ir dėl Europos Sąjungos ir šios trečiosios valstybės prekybos ir bendradarbiavimo susitarimo; šis sprendimas aptartas III skyriuje „Jungtinės Karalystės išstojimas iš Europos Sąjungos“.

405| 1987 m. gegužės 19 d. pasirašytas susitarimas tarp Belgijos Karalystės vyriausybės ir Liuksemburgo Didžiosios Hercogystės vyriausybės (viena šalis) ir Lenkijos Liaudies Respublikos vyriausybės (kita šalis) dėl abipusio investicijų skatinimo ir apsaugos.

406| DIS 9 straipsnis.

Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) plėtojo savo jurisprudenciją, grindžiamą Sprendimu *Achmea*[407], ir nusprendė, kad pagal Sąjungos teisę valstybei narei draudžiama sudaryti tokį *ad hoc* arbitražinį susitarimą.

Teisingumo Teismo vertinimas

Visų pirma remdamasis Sprendimu *Achmea* Teisingumo Teismas patvirtino, kad DIS esanti arbitražinė išlyga, pagal kurią vienos iš valstybių narių investuotojas, kilus ginčui dėl investicijų kitoje valstybėje narėje, sudariusioje šį DIS, gali iškelti bylą pastarajai valstybei narei arbitražo teisme, kurio jurisdikciją ši valstybė narė privalo pripažinti, prieštarauja Sąjungos teisei. Iš tiesų ši išlyga gali kelti klausimą ne tik dėl abipusio valstybių narių pasitikėjimo principo, bet ir dėl Sąjungos teisės savitumo išsaugojimo, kurį užtikrina SESV 267 straipsnyje numatyta prašymo priimti prejudicinį sprendimą procedūra. Todėl minėta išlyga nesuderinama su ESS 4 straipsnio 3 dalies pirmoje pastraipoje įtvirtintu lojalaus bendradarbiavimo principu ir kelia grėsmę Sąjungos teisės autonomijai, įtvirtintai, be kita ko, SESV 344 straipsnyje.

Antra, Teisingumo Teismas konstatavo, kad jeigu valstybė narė galėtų perduoti ginčą, kuris gali būti susijęs su Sąjungos teisės taikymu ar aiškinimu, arbitražo institucijai, kurios savybės yra tokios pačios kaip numatytos tokioje arbitražinėje išlygoje, kuri negalioja dėl to, kad prieštarauja Sąjungos teisei, sudarant *ad hoc* arbitražinį susitarimą, kurio turinys tapatus šiai išlygai, iš tikrųjų būtų apeitos iš Sutarčių, konkrečiai kalbant, iš minėtų straipsnių, šiai valstybei narei kylančios pareigos.

Iš tiesų pirmiausia toks *ad hoc* arbitražinis susitarimas ginčo, dėl kurio jis buvo sudarytas, atžvilgiu sukelia tokias pačias pasekmes kaip ir tas, kurias sukelia aptariama arbitražinė išlyga. Šio susitarimo tikslas yra būtent pakeisti šią išlygą, siekiant palikti galioti jos padarinius, nepaisant jos negaliojimo.

Šio atitinkamos valstybės narės pareigų vengimo pasekmės nėra lengvesnės dėl to, kad tai yra individualus atvejis. Iš tiesų šio teisinio požiūrio galima laikytis daugelyje bylų, kurios gali būti susijusios su Sąjungos teisės taikymu ir aiškinimu, ir taip pakartotinai kenkiama šios teisės autonomijai.

Be to, kiekvienas arbitražo prašymas, kuris valstybei narei pateikiamas remiantis negaliojančia arbitražine išlyga, gali reikšti arbitražo pasiūlymą, todėl ši valstybė narė galėtų būti laikoma priėmusia šį pasiūlymą vien dėl to, kad nepateikė konkrečių argumentų, nukreiptų prieš *ad hoc* arbitražinio susitarimo buvimą. Dėl tokios situacijos liktų galioti šios valstybės narės pažeidžiant Sąjungos teisę prisiimto ir dėl to negaliojančio įsipareigojimo sutikti su arbitražo institucijos, į kurią kreiptasi, jurisdikcija, pasekmės.

Galiausiai tiek iš Sprendimo *Achmea*, tiek iš Sąjungos teisės viršenybės ir lojalaus bendradarbiavimo principų matyti ne tik tai, kad valstybės narės negali įsipareigoti pašalinti iš Sąjungos teisminės sistemos ginčų, kurie gali būti susiję su Sąjungos teisės taikymu ir aiškinimu, bet ir tai, kad, kai toks ginčas perduotas nagrinėti arbitražo institucijai remiantis minėtai teisei prieštaraujančiu įsipareigojimu, jos privalo ginčyti arbitražinės išlygos ar *ad hoc* arbitražinio susitarimo, kuriuo remiantis buvo kreiptasi į minėtą instituciją, galiojimą[408].

Taigi bet koks valstybės narės bandymas ištaisyti arbitražinės išlygos negaliojimą susitariant su kitos valstybės narės investuotoju prieštarautų šiam įsipareigojimui ginčyti šios išlygos galiojimą ir taip lemtų pačios šios sutarties neteisėtumą, nes ji prieštarautų Sąjungos teisės sistemos nuostatoms ir pagrindiniams principams.

407| 2018 m. kovo 6 d. Sprendimas ***Achmea*** (C-284/16, EU:C:2018:158).

408| Šią išvadą taip pat patvirtina Susitarimo dėl Europos Sąjungos valstybių narių dvišalių investicijų sutarčių nutraukimo (OL L 169, 2020, p. 1) 7 straipsnio b punktas.

Taigi Teisingumo Teismas padarė išvadą, kad nacionalinis teismas turi panaikinti arbitražo sprendimą, priimtą remiantis arbitražiniu susitarimu, kuriuo pažeidžiama Sąjungos teisė.

Šiame skirsnyje taip pat reikia paminėti 2021 m. rugsėjo 2 d. Sprendimą ***Moldovos Respublika*** (C-741/19, EU:C:2021:655), kuris buvo priimtas dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą, pateikto vykstant ECHS įtvirtintai arbitražo procedūrai[409].

2. Energetikos chartijos sutartis

2021 m. rugsėjo 2 d. Teisingumo Teismo (didžioji kolegija) sprendimas *Moldovos Respublika* (C-741/19, EU:C:2021:655)

Vykdydama kelias 1999 m. sudarytas sutartis Ukrainos gamintoja *Ukrenergo* pardavė elektros energiją Ukrainos paskirstymo bendrovei *Energoalians*, ši perpardavė tą elektros energiją Jungtinės Karalystės Mergelių Salose įregistruotai bendrovei *Derimen*, o ši savo ruožtu perpardavė ją Moldovos valstybės įmonei *Moldtranselectro*, eksportavusiai ją į Moldovą. *Moldtranselectro* ir *Ukrenergo* kas mėnesį tiesiogiai tarpusavyje nustatydavo tiektinos elektros energijos kiekį.

Derimen sumokėjo *Energoalians* už visą taip įsigytą elektros energiją, o *Moldtranselectro* su *Derimen* už šią elektros energiją atsiskaitė tik iš dalies. 2000 m. gegužės 30 d. *Derimen* turėtą skolinį reikalavimą *Moldtranselectro* perleido bendrovei *Energoalians*. *Moldtranselectro* padengė tik dalį turėtos skolos bendrovei *Energoalians*, perleisdama jai turimus skolinius reikalavimus. *Energoalians* nesėkmingai mėgino išsireikalauti likusią šios skolos dalį – 16 287 185,94 Jungtinių Amerikos Valstijų dolerių (USD) (maždaug 13 735 000 EUR), pirma kreipdamasi į Moldovos teismus, o vėliau – į Ukrainos teismus.

Energoalians manė, kad tokiomis aplinkybėmis Moldovos Respublika kai kuriais savo veiksmais aiškiai pažeidė prisiimtus įsipareigojimus pagal ECHS, kurios pagrindinis tikslas – skatinti ekonomikos augimą taikant investavimą ir prekybą energetikos srityje liberalizuojančias priemones.

Energoalians, kurios teises vėliau perėmė *Komstroy LLC*, pradėjo ECHS numatytą arbitražo procedūrą[410]. Šiam ginčui išspręsti sudarytas *ad hoc* arbitražo teismas, kurio vieta yra Paryžiuje (Prancūzija), pripažino turįs jurisdikciją ir įpareigojo Moldovos Respubliką sumokėti *Energoalians* tam tikrą pinigų sumą pagal ECHS. Pareiškus ieškinį dėl arbitražo teismo sprendimo panaikinimo ir *Cour de cassation* (Kasacinis teismas, Prancūzija) priėmus sprendimą, Moldovos Respublika *Cour d'appel de Paris* (Paryžiaus apeliacinis teismas, Prancūzija), prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiame teisme, ginčijo minėto arbitražo teismo jurisdikciją, remdamasi tuo, kad iš elektros energijos pardavimo sutarties kylantis skolinis reikalavimas nėra „investicija", kaip tai suprantama pagal ECHS[411]. Šiuo tikslu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pateikė Teisingumo Teismui tris klausimus, susijusius su investicijos sąvoka.

409| Šis sprendimas aptariamas XIX skyriaus 2 skirsnyje „Energetikos chartijos sutartis".

410| ECHS 26 straipsnio 1 dalis.

411| ECHS 1 straipsnio 6 punktas ir 26 straipsnio 1 dalis.

Savo sprendime Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) konstatavo, kad kai ECHS susitariančiosios šalies įmonė įgyja iš elektros energijos tiekimo sutarties, nesusijusios su investicija, kylantį skolinį reikalavimą tos pačios sutarties susitariančiosios šalies valstybės įmonės atžvilgiu, iš valstybės, kuri nėra šios sutarties susitariančioji šalis, įmonės, tai nėra „investicija“, kaip tai suprantama pagal ECHS.

Teisingumo Teismo vertinimas

Pirmiausia Teisingumo Teismas patikrino savo paties jurisdikciją atsakyti į pateiktus prejudicinius klausimus, nes kelios šalys, tarp jų ir *Komstroy*, teigė, kad Sąjungos teisė nagrinėjamam ginčui netaikoma, nes šio ginčo šalys nesusijusios su Europos Sąjunga.

Teisingumo Teismas patvirtino savo jurisdikciją priimti prejudicinį sprendimą dėl ECHS kaip mišraus susitarimo, t. y. sudaryto Sąjungos ir daugelio jos valstybių narių, išaiškinimo. Šią jurisdikciją dar labiau pagrindžia tai, kad pateikti klausimai susiję su sąvoka „investicija“, kaip ji suprantama pagal ECHS, ir kad nuo Lisabonos sutarties įsigaliojimo Sąjunga, kiek tai susiję su tiesioginėmis užsienio investicijomis, turi išimtinę kompetenciją, o kiek tai susiję su kitomis nei tiesioginėmis investicijomis – pasidalijamąją kompetenciją[412].

Šios išvados nepaneigia aplinkybė, kad pagrindinėje byloje kilęs ginčas yra tarp trečiosios valstybės investuotojo ir kitos trečiosios valstybės. Žinoma, Teisingumo Teismas iš esmės neturi jurisdikcijos aiškinti tarptautinio susitarimo, kiek tai susiję su jo taikymu kilus ginčui, nesusijusiam su Sąjungos teise. Taip yra, be kita ko, tuo atveju, kai toks ginčas kyla tarp trečiosios valstybės investuotojo ir kitos trečiosios valstybės. Vis dėlto Sąjunga turi tam tikrą interesą, kad, siekiant išvengti skirtingo aiškinimo ateityje, „investicijos“ sąvoka, kaip ji suprantama pagal ECHS, būtų aiškinama vienodai, nesvarbu, kokios būtų šios sąvokos taikymo sąlygos. Taip yra kalbant apie nuostatas, kurias prašė išaiškinti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas. Jeigu byla patenka į Sąjungos teisės taikymo sritį, šiam teismui gali tekti priimti sprendimą dėl tų pačių ECHS nuostatų išaiškinimo tiek nagrinėjant prašymą panaikinti arbitražo teismo sprendimą, tiek nagrinėjant bylą teisme įprasta tvarka.

Bet kuriuo atveju ginčo šalys nusprendė perduoti ginčą *ad hoc* arbitražo teismui, sudarytam pagal Jungtinių Tautų tarptautinės prekybos teisės komisijos (UNCITRAL) arbitražo reglamentą[413], ir pagal šį arbitražo reglamentą sutiko, kad šio arbitražo teismo vieta būtų Paryžiuje, t. y. valstybės narės, šiuo atveju – Prancūzijos, kurioje ECHS taikoma kaip Sąjungos teisės aktas, teritorijoje. Taigi šios valstybės narės teritorijoje pradėto proceso tikslais toks arbitražo vietos nustatymas lemia Sąjungos teisės, kurios laikymąsi pagal ESS 19 straipsnį privalo užtikrinti bylą nagrinėjantis teismas, taikymą.

Siekdamas atsakyti į prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo pirmąjį klausimą, susijusį su sąvokos „investicija“, kaip ji suprantama pagal ECHS, išaiškinimu, būtinu norint patikrinti *ad hoc* arbitražo teismo jurisdikciją, Teisingumo Teismas pirmiausia tikrino ginčus, kurie gali būti perduoti arbitražo teismui pagal ECHS 26 straipsnį. Kelios valstybės narės, dalyvavusios rašytinėje ir žodinėje proceso dalyse, paprašė Teisingumo Teismo išaiškinti, ar toks arbitražo teismas, laikantis Sąjungos teismų sistemos autonomijos principo, gali priimti sprendimą dėl ginčo tarp vienos valstybės narės veiklos vykdytojo ir kitos valstybės narės[414].

412| SESV 207 straipsnis; 2019 m. balandžio 30 d. Nuomonė 1/17 *(ES ir Kanados IEP susitarimas)* (EU:C:2019:341).

413| ECHS 26 straipsnio 4 dalies b punktas.

414| ECHS 26 straipsnis.

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas pirmiausia patikslino, kad arbitražo teismas priima sprendimą vadovaudamasis ECHS, kuri yra Sąjungos teisės aktas, ir tarptautine teise, todėl šiam teismui gali tekti aiškinti ir taikyti Sąjungos teisę.

Antra, šis arbitražo teismas nėra valstybės narės, šiuo atveju Prancūzijos, teismų sistemos dalis. Iš to darytina išvada, kad toks arbitražo teismas negali būti laikomas „valstybės narės teismu“, kaip tai suprantama pagal SESV 267 straipsnį, todėl jis neturi teisės kreiptis į Teisingumo Teismą, kad šis priimtų prejudicinį sprendimą[415].

Trečia, siekiant užtikrinti suderinamumą su Sąjungos teismų sistemos autonomijos principu, arbitražo sprendimui turi būti taikoma valstybės narės teismo kontrolė, kuria siekiama užtikrinti visišką Sąjungos teisės laikymąsi, garantuojant, kad su šia teise susiję klausimai galėtų būti pateikti Teisingumo Teismui prašyme priimti prejudicinį sprendimą. Nagrinėjamu atveju ginčo šalys pasirinko arbitražo teismą remdamosi UNCITRAL reglamentu ir sutiko, kad arbitražo vieta būtų Paryžiuje, todėl procesui, kurio tikslas – arbitražo teismo sprendimo teisminė kontrolė, taikytina Prancūzijos teisė. Vis dėlto atitinkamas nacionalinis teismas gali vykdyti tokią teisminę kontrolę tik jei tai jam leidžiama pagal nacionalinę teisę. Tačiau Prancūzijos teisėje numatyta tik ribota kontrolė, be kita ko, susijusi su arbitražo teismo jurisdikcija. Be to, nagrinėjama arbitražo procedūra skiriasi nuo komercinio arbitražo procedūros, grindžiamos atitinkamų šalių valios autonomija. Iš tiesų ji kyla iš sutarties, pagal kurią valstybės narės sutinka netaikyti teisminių teisių gynimo būdų sistemos, kurią jos įpareigojamos nustatyti, ginčams, kurie gali būti susiję su Sąjungos teisės taikymu ar aiškinimu.

Visos šios arbitražo teismo savybės rodo, kad jei tarp valstybių narių kilo ginčas, šio ginčo sprendimo mechanizmas negali užtikrinti, kad tokius ginčus išspręstų Sąjungos teismų sistemai priklausantis teismas, turint omenyje tai, kad tik toks teismas gali užtikrinti visišką Sąjungos teisės veiksmingumą[416]. Todėl nagrinėjama ECHS nuostata[417] netaikytina valstybės narės ir kitos valstybės narės investuotojo ginčams dėl šio investuotojo investicijos pirmojoje valstybėje narėje.

Toliau Teisingumo Teismas paaiškino sąvoką „investicija“, kaip ji suprantama pagal ECHS. Šiuo klausimu jis nusprendė, kad pagal elektros energijos tiekimo sutartį kylantis skolinis reikalavimas yra tiesiogiai investuotojui priklausantis turtas, nes ECHS apibrėžta sąvoka „investuotojas“, vartojama, be kita ko, ECHS 26 straipsnio 1 dalyje, kiek tai susiję su tokia susitariančiąja šalimi, kaip Ukraina, apima visas įmones, įsteigtas pagal šios susitariančiosios šalies teritorijoje taikytinus teisės aktus. Vis dėlto skolinis reikalavimas, kylantis iš paprastos elektros energijos pardavimo sutarties, negali būti laikomas suteiktu ekonominei veiklai energetikos sektoriuje vykdyti. Darytina išvada, kad paprasta elektros energijos, nagrinėjamu atveju – pagamintos kitų veiklos vykdytojų, tiekimo sutartis yra komercinis sandoris, kuris savaime negali būti investicija. Šis aiškinimas atitinka ECHS daromą aiškų skirtumą tarp prekybos ir investicijų.

Šiame skyriuje reikia paminėti ir 2021 m. lapkričio 11 d. Sprendimą ***Stichting Cartel Compensation ir Equilib Netherlands*** (C-819/19, EU:C:2021:904)[418]; jame Teisingumo Teismas išaiškino Europos ekonominės erdvės susitarimo[419] 53 straipsnį ir Europos bendrijos ir Šveicarijos Konfederacijos susitarimo dėl oro

415| 2018 m. kovo 6 d. Sprendimas ***Achmea*** (C-284/16, EU:C:2018:158, 43–49 punktai).

416| 2018 m. kovo 6 d. Sprendimas ***Achmea*** (C-284/16, EU:C:2018:158, 56 punktas).

417| ECHS 26 straipsnio 2 dalies c punktas.

418| Šis sprendimas aptartas XII skyriaus 1 skirsnyje „Karteliai (SESV 101 straipsnis)“.

419| Europos ekonominės erdvės susitarimas (OL L 1, 1994, p. 3; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 11 sk., 52 t., p. 3).

transporto[420] 8 straipsnį, draudžiančius kartelius ir konkurenciją ribojančią prekybos praktiką. Teisingumo Teismas taip pat aiškino Konvenciją dėl teisės gauti informaciją, visuomenės dalyvavimo priimant sprendimus ir teisės kreiptis į teismus aplinkosaugos klausimais, pasirašytą 1998 m. birželio 25 d. Orhuse[421]; tai jis padarė 2021 m. sausio 20 d. Sprendime ***Land Baden-Württemberg (Vidaus pranešimai)*** (C-619/19, EU:C:2021:35) ir 2021 m. balandžio 15 d. Sprendime ***Friends of the Irish Environment*** (C-470/19, EU:C:2021:271)[422].

3. ES ir Armėnijos partnerystės susitarimas

2021 m. rugsėjo 2 d. Teisingumo Teismo (didžioji kolegija) sprendimas *Komisija / Taryba (Susitarimas su Armėnija)* (C-180/20, EU:C:2021:658)

Europos Sąjungos, Europos atominės energijos bendrijos bei jų valstybių narių ir Armėnijos Respublikos visapusiškos ir tvirtesnės partnerystės susitarimas (toliau – Partnerystės susitarimas su Armėnija) buvo pasirašytas 2017 m. lapkričio 24 d.[423]. Šiame susitarime numatyta įsteigti Partnerystės tarybą ir Partnerystės komitetą, taip pat galimybė sudaryti pakomitečius ir kitus organus. Jame taip pat numatyta, kad Partnerystės taryba priima savo darbo tvarkos taisykles, jose apibrėžia Partnerystės komiteto funkcijas ir darbo tvarką.

2018 m. lapkričio 29 d. Europos Komisija ir Europos Sąjungos vyriausioji įgaliotinė užsienio reikalams ir saugumo politikai, remdamosi SESV 218 straipsnio 9 dalimi, kartu priėmė pasiūlymą dėl Europos Sąjungos Tarybos sprendimo dėl pozicijos, kurios Sąjungos vardu turi būti laikomasi Partnerystės taryboje priimant sprendimus dėl šios Partnerystės tarybos ir Partnerystės komiteto, pakomitečių ir bet kurio kito specializuoto organo darbo tvarkos taisyklių. Iš dalies pakeistame 2019 m. liepos 19 d. pasiūlyme Komisija panaikino nuorodą į ESS 37 straipsnį, kuriame reglamentuojamas susitarimų bendros užsienio ir saugumo politikos (BUSP) srityje sudarymas, kaip į materialinį teisinį pagrindą. Taryba šį sprendimo pasiūlymą išskaidė į du atskirus sprendimus. Pirma, ji priėmė Sprendimą 2020/245, skirtą Partnerystės susitarimo, išskyrus jo II antraštinę dalį, taikymui užtikrinti transporto, prekybos ir vystymosi srityse, o kaip materialiniais teisiniais pagrindais rėmėsi SESV 91, 207 ir 209 straipsniais. Antra, ji priėmė Sprendimą 2020/246, skirtą šio susitarimo II antraštinės dalies, susijusios su bendradarbiavimu BUSP srityje, taikymui užtikrinti ir pagrįstą materialiniu teisiniu pagrindu, kurį sudaro tik ESS 37 straipsnis. Sprendimas 2020/245 buvo priimtas kvalifikuotąja balsų dauguma, o Sprendimas 2020/246 buvo priimtas vieningai. Komisija Teisingumo Teisme ginčijo Tarybos akto išskaidymą į du sprendimus ir ESS 37 straipsnio, kaip Sprendimo 2020/246 teisinio pagrindo, pasirinkimą ir iš jo kylančią balsavimo taisyklę, todėl paprašė panaikinti abu Tarybos sprendimus.

420| 1999 m. birželio 21 d. Liuksemburge pasirašytas susitarimas tarp Europos bendrijos ir Šveicarijos Konfederacijos dėl oro transporto, Europos bendrijos vardu patvirtintas 2002 m. balandžio 4 d. Tarybos ir Komisijos sprendimu 2002/309/EB, Euratomas dėl bendradarbiavimo mokslo ir technologijų srityje susitarimo, dėl septynių susitarimų sudarymo su Šveicarijos Konfederacija (OL L 114, 2002, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 11 sk., 41 t., p. 89).

421| Konvencija dėl teisės gauti informaciją, visuomenės dalyvavimo priimant sprendimus ir teisės kreiptis į teismus aplinkosaugos klausimais, pasirašyta 1998 m. birželio 25 d. Orhuse ir Europos bendrijos vardu patvirtinta 2005 m. vasario 17 d. Tarybos sprendimu 2005/370/EB (OL L 124, 2005, p. 1).

422| Šie sprendimai aptarti XVII skyriaus 3 skirsnyje „Teisė susipažinti su informacija apie aplinką“.

423| Sprendimas (ES) 2018/104 dėl Europos Sąjungos, Europos atominės energijos bendrijos bei jų valstybių narių ir Armėnijos Respublikos visapusiškos ir tvirtesnės partnerystės susitarimo pasirašymo Sąjungos vardu ir laikino taikymo (OL L 23, 2018, p. 1).

Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) panaikino sprendimus 2020/245 ir 2020/246. Jis konstatavo, kad, nors Partnerystės susitarimas turi tam tikrų sąsajų su BUSP, jame esančių ir su ja susijusių informacijos ar pareiškimų apie ketinimą nepakanka, kad jie būtų laikomi savarankiška šio susitarimo sudedamąja dalimi, galinčia pateisinti tai, jog Sprendimo 2020/246 materialinis teisinis pagrindas yra ESS 37 straipsnis, o procesinis teisinis pagrindas – SESV 218 straipsnio 8 dalies antra pastraipa. Jis taip pat konstatavo, kad šiomis aplinkybėmis nėra jokio pagrindo aktą dėl pozicijos, kurios Sąjunga turi laikytis Partnerystės susitarimu su Armėnija įsteigtoje Partnerystės taryboje, išskaidyti į du atskirus sprendimus.

Teisingumo Teismo vertinimas

Pirmiausia Teisingumo Teismas priminė, kad pagal SESV 218 straipsnio 8 dalį Taryba paprastai priima sprendimus kvalifikuotąja balsų dauguma ir tik šios nuostatos antroje pastraipoje nurodytais atvejais ji sprendžia vieningai. Šiomis aplinkybėmis taikytina balsavimo taisyklė kiekvienu konkrečiu atveju turi būti nustatoma pagal tai, ar ji priskiriama prie vieno iš SESV 218 straipsnio 8 dalies antroje pastraipoje numatytų atvejų, o atitinkamo sprendimo materialinio teisinio pagrindo pasirinkimas turi būti grindžiamas objektyviais kriterijais, kuriems gali būti taikoma teisminė kontrolė ir prie kurių priskirtini šio akto tikslas ir turinys.

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas priminė, kad, jei nagrinėjant Sąjungos aktą matyti, kad juo siekiama dviejų tikslų arba kad jis turi dvi sudedamąsias dalis, ir jei vieną iš šių tikslų arba vieną iš šių dalių galima išskirti kaip pagrindinį(-ę) arba svarbiausią, o kitą tik kaip papildomą, teisės aktas turi būti grindžiamas tik vienu teisiniu pagrindu – tuo, kurio reikalauja pagrindinis ar svarbiausias tikslas arba pagrindinė ar svarbiausia sudedamoji dalis. Šiuo atveju, nors ginčijami sprendimai oficialiai yra susiję su skirtingomis Partnerystės susitarimo antraštinėmis dalimis, Teisingumo Teismas pažymėjo, kad sritis, kuriai jie priklauso, taigi, ir nagrinėjamų Sąjungos išorės veiksmų teisinis pagrindas, turi būti vertinami atsižvelgiant į visą susitarimą, nes šie sprendimai yra susiję apskritai su tarptautinių institucijų, įsteigtų remiantis Partnerystės susitarimu su Armėnija, darbo tvarka. Be to, dviejų atskirų skirtingais teisiniais pagrindais grindžiamų Tarybos sprendimų priėmimą siekiant nustatyti bendrą poziciją, kurios reikia laikytis Sąjungos vardu dėl šiuo susitarimu įsteigtų organų darbo tvarkos, galima pateisinti tik tuo atveju, jei susitarimą, vertinamą kaip visumą, sudaro atskiros sudedamosios dalys, atitinkančios skirtingus teisinius pagrindus, kuriais remiamasi priimant minėtus sprendimus.

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas pažymėjo, kad susitarimas turi būti kvalifikuotas kaip susitarimas dėl bendradarbiavimo vystymosi labui atsižvelgiant į jo esminį dalyką, o ne į jo konkrečias sąlygas. Nors kai kurios Partnerystės susitarimo su Armėnija II antraštinės dalies nuostatos susijusios su klausimais, kurie gali būti priskirti prie BUSP, ir dar kartą patvirtina šalių valią bendradarbiauti šioje srityje, susitarime šių nuostatų nėra daug ir jose iš esmės apsiribojama susitariančiųjų šalių programinio pobūdžio pareiškimais apie esamus tarpusavio santykius ir bendrus ketinimus ateityje.

Dėl susitarimo tikslų Teisingumo Teismas konstatavo, kad juo iš esmės siekiama nustatyti bendradarbiavimo su Armėnija transporto, prekybos ir vystymosi srityse ribas. Šiuo klausimu jis pažymėjo, kad, jei kaskart, kai susitarimas dėl bendradarbiavimo vystymosi labui darytų poveikį konkrečiai sričiai, būtų reikalaujama, kad jis taip pat būtų grindžiamas kita nuostata nei ta, kuri susijusi su šia politika, SESV 208 straipsnyje numatyta kompetencija ir procedūra praktiškai netektų prasmės. Šiuo atveju, nors tam tikri konkretūs tikslai, kuriais siekiama sustiprinti politinį dialogą, žinoma, gali būti priskirti prie BUSP, išvardijant šiuos konkrečius tikslus nenumatyta jokios veiksmų programos ar konkrečių bendradarbiavimo sąlygų, kuriomis remiantis būtų galima teigti, kad BUSP yra viena iš atskirų šio susitarimo sudedamųjų dalių, apimanti ne tik prekybos ir bendradarbiavimo vystymosi labui aspektus.

Galiausiai, nors nustatant minėto akto teisinį pagrindą taip pat galima atsižvelgti į akto priėmimo aplinkybes, kaip antai šiuo atveju į Kalnų Karabacho konfliktą, Teisingumo Teismas konstatavo, kad Partnerystės susitarime su Armėnija nenumatyta jokios konkrečios ar specialios priemonės, skirtos šiai situacijai, keliančiai grėsmę tarptautiniam saugumui, išspręsti.

Atsižvelgdamas į tai, kas išdėstyta, Teisingumo Teismas panaikino Sprendimą 2020/246, nes kaip jo materialinis teisinis pagrindas buvo klaidingai pasirinktas ESS 37 straipsnis. Teisingumo Teismas taip pat panaikino Sprendimą 2020/245. Iš tiesų iš jo 10 konstatuojamosios dalies ir 1 straipsnio matyti, kad šis sprendimas neturi įtakos pozicijai, kurios Sąjungos vardu turi būti laikomasi Partnerystės susitarime su Armėnija įsteigtoje Partnerystės taryboje, kiek ši pozicija yra susijusi su šio susitarimo II antraštinės dalies taikymu. Šioje antraštinėje dalyje esančios nuostatos nėra atskira nuo minėto susitarimo sudedamoji dalis, pagal kurią Taryba, siekdama nustatyti tokią poziciją, privalo remtis, be kita ko, ESS 37 straipsniu ir SESV 218 straipsnio 8 dalies antra pastraipa. Vadinasi, Taryba neturėjo jokio pagrindo į Sprendimo 2020/245 dalyką neįtraukti aptariamos pozicijos dėl to paties susitarimo II antraštinės dalies taikymo ir pagal SESV 218 straipsnio 9 dalį priimti atskiro sprendimo, kuriuo buvo siekiama nustatyti minėtą poziciją dėl šios antraštinės dalies taikymo.

Vis dėlto Teisingumo Teismas, siekdamas teisinio saugumo, nusprendė palikti galioti panaikintų sprendimų padarinius, kol Taryba priims naują sprendimą, atitinkantį šį Teisingumo Teismo sprendimą.

4. Stambulo konvencija dėl smurto prieš moteris ir smurto šeimoje prevencijos ir kovos su juo

2021 m. spalio 6 d. Teisingumo Teismo (didžioji kolegija) Nuomonė 1/19 (Stambulo konvencija)

Stambulo konvencija dėl smurto prieš moteris ir smurto šeimoje prevencijos ir kovos su juo[424] iš dalies priklauso Sąjungos kompetencijai, iš dalies – valstybių narių kompetencijai. Taigi ji turi tapti Sąjungos ir valstybių narių sudarytu mišriu susitarimu. Komisijos pasiūlyme dėl sprendimo Sąjungos vardu pasirašyti šią konvenciją kaip materialinis teisinis pagrindas nurodyti SESV 82 straipsnio 2 dalis ir 84 straipsnis. Kadangi šiam pasiūlymui nebuvo pakankamai pritarta Europos Sąjungos Taryboje, buvo nuspręsta pasirašyti šią konvenciją tik tose joje numatytose srityse, kurios priklauso Tarybos nurodytai išimtinei Sąjungos kompetencijai. Tad ši institucija pakeitė minėtą materialinį teisinį pagrindą ir nurodė SESV 78 straipsnio 2 dalį, 82 straipsnio 2 dalį ir 83 straipsnio 1 dalį. Be to, siekiant atsižvelgti į Protokole Nr. 21[425] nurodytą ypatingą Airijos padėtį, sprendimas dėl pasirašymo buvo padalytas į du atskirus sprendimus.

424| 2011 m. balandžio 7 d. priimta Europos Tarybos konvencija dėl smurto prieš moteris ir smurto šeimoje prevencijos ir kovos su juo (toliau – Stambulo konvencija).

425| Prie ESS ir SESV pridėtas Protokolas Nr. 21 dėl Jungtinės Karalystės ir Airijos pozicijos dėl laisvės, saugumo ir teisingumo erdvės (toliau – Protokolas Nr. 21).

Abu šie sprendimai priimti dėl Stambulo konvencijos pasirašymo, kiek tai susiję atitinkamai su teismų bendradarbiavimo baudžiamosiose bylose klausimais[426] ir prieglobsčiu bei negrąžinimo principu[427]. Remiantis šiais dviem sprendimais, Stambulo konvencija buvo pasirašyta Sąjungos vardu 2017 m. birželio 13 d. Vis dėlto iki šiol nepriimta jokio sprendimo dėl šios konvencijos sudarymo Sąjungos vardu, nes Taryba, atrodo, susiejo tokio sprendimo priėmimą su sąlyga, kad iš anksto būtinas visų valstybių narių „bendras sutarimas" būti saistomoms tos konvencijos jų kompetencijai priklausančiose srityse.

2019 m. liepos 9 d. Europos Parlamentas pagal SESV 218 straipsnio 11 dalį paprašė Teisingumo Teismo pateikti nuomonę dėl Stambulo konvencijos sudarymo Sąjungos vardu. Pirmuoju klausimu Parlamentas siekė sužinoti, pirma, kokie yra tinkami teisiniai pagrindai priimti Tarybos aktą dėl šios konvencijos sudarymo, ir, antra, ar būtina arba galima tiek konvencijos pasirašymo aktą, tiek jos sudarymo aktą padalyti į du atskirus sprendimus. Antruoju klausimu Parlamentas siekė sužinoti, ar pagal Sutartis leidžiama, ar reikalaujama, kad prieš sudarant Stambulo konvenciją Sąjungos vardu Taryba palauktų valstybių narių „bendro sutarimo" būti saistomoms šios konvencijos jų kompetencijai priklausančiose srityse.

Savo nuomonėje Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) atsakė į Parlamento klausimus, kaip nurodyta toliau.

Pirma, pagal Sutartis nedraudžiama, kad veikdama pagal savo darbo tvarkos taisykles Taryba, prieš priimdama sprendimą dėl Stambulo konvencijos sudarymo Sąjungos vardu, palauktų valstybių narių „bendro sutarimo", jeigu visada besąlygiškai laikomasi SESV 218 straipsnio 2, 6 ir 8 dalyse nustatytų reikalavimų. Tačiau pagal Sutartis draudžiama į šiame straipsnyje numatytą susitarimo sudarymo procedūrą įtraukti papildomą etapą, per kurį iš anksto turi būti nustatytas toks „bendras sutarimas", kad būtų galima priimti sprendimą dėl sudarymo.

Antra, tinkami materialiniai teisiniai pagrindai priimti Tarybos aktą dėl Stambulo konvencijos dalies, kuri yra numatyto sudaryti susitarimo dalykas, sudarymo Sąjungos vardu yra SESV 78 straipsnio 2 dalis, 82 straipsnio 2 dalis, 84 ir 336 straipsniai.

Trečia, protokolai Nr. 21 ir Nr. 22[428] pateisina akto dėl sudarymo padalijimą į du atskirus sprendimus tik tiek, kiek tokiu padalijimu siekiama atsižvelgti į tai, kad Airija ar Danijos Karalystė nedalyvauja įgyvendinant priemones, kurių visų imamasi dėl numatyto sudaryti susitarimo sudarymo ir kurios patenka į šių protokolų taikymo sritį.

Teisingumo Teismo vertinimas

- Dėl prašymo pateikti nuomonę priimtinumo

Nuomonės pateikimo procedūra siekiama užkirsti kelią problemoms, kurių gali kilti teismuose ginčijant Sąjungą įpareigojančių tarptautinių susitarimų atitiktį Sutartims. Atsižvelgdamas visų pirma į šį tikslą Teisingumo Teismas konstatavo, kad prašymas pateikti nuomonę yra priimtinas, išskyrus pirmojo klausimo antrą dalį, kiek ji susijusi su akto dėl pasirašymo padalijimu į du sprendimus. Iš tiesų Sąjunga Stambulo

426| 2017 m. gegužės 11 d. Tarybos sprendimas (ES) 2017/865 dėl Europos Tarybos konvencijos dėl smurto prieš moteris ir smurto šeimoje prevencijos ir kovos su juo pasirašymo Europos Sąjungos vardu atsižvelgiant į klausimus, susijusius su teisminiu bendradarbiavimu baudžiamosiose bylose (OL L 131, 2017, p. 11).

427| 2017 m. gegužės 11 d. Tarybos sprendimas (ES) 2017/866 dėl Europos Tarybos konvencijos dėl smurto prieš moteris ir smurto šeimoje prevencijos ir kovos su juo pasirašymo Europos Sąjungos vardu atsižvelgiant į prieglobstį ir negrąžinimo principą (OL L 131, 2017, p. 13).

428| Prie ESS ir SESV pridėtas Protokolas Nr. 22 dėl Danijos pozicijos (toliau – Protokolas Nr. 22).

konvenciją pasirašė daugiau nei prieš dvejus metus iki prašymo pateikti nuomonę pateikimo, todėl nebegali būti pasiektas SESV 218 straipsnio 11 dalyje numatytas prevencijos tikslas. Be to, Parlamentas galėjo ginčyti sprendimus dėl pasirašymo, pareikšdamas ieškinį dėl panaikinimo.

- Dėl „bendro sutarimo“ praktikos

Dėl praktikos, pagal kurią laukiama valstybių narių „bendro sutarimo“ būti saistomoms mišraus susitarimo, Teisingumo Teismas visų pirma pažymėjo, kad pagal Sutartis Tarybai draudžiama konvencijos sudarymo procedūros pradėjimą susieti su sąlyga, kad iš anksto yra nustatytas toks „bendras sutarimas“. Iš tiesų, jei būtų tokia šios praktikos reikšmė, būtų įtvirtintas mišrus sprendimų priėmimo procesas, nes pati Sąjungos galimybė sudaryti mišrų susitarimą visiškai priklausytų nuo kiekvienos valstybės narės noro būti saistomai tokio susitarimo jos kompetencijai priklausančiose srityse. Toks mišrus sprendimų priėmimo procesas nesuderinamas su SESV 218 straipsnio 2, 6 ir 8 dalimis, pagal kurias tarptautinio susitarimo sudarymas suprantamas kaip kvalifikuotąja balsų dauguma priimtas Tarybos teisės aktas.

Kita vertus, neperžengiant šiose nuostatose numatytos procedūros ribų, Tarybos politinei diskrecijai priklauso tiek sprendimas pritarti ar nepritarti (ir jei taip – tai kiek) pasiūlymui dėl tarptautinio susitarimo sudarymo, tiek tinkamo momento tokiam sprendimui priimti pasirinkimas. Todėl niekas Tarybai netrukdo tęsti vidaus diskusijų, kad būtų pasiektas valstybių narių ir Sąjungos institucijų glaudesnis bendradarbiavimas sudarant susitarimus, o tai reiškia, kad gali tekti palaukti „bendro sutarimo“.

Vis dėlto ši politinė diskrecija iš principo įgyvendinama kvalifikuotąja balsų dauguma, todėl tokia balsų dauguma Taryboje, laikantis jos darbo tvarkos taisyklių, bet kada gali būti nuspręsta užbaigti diskusijas ir priimti sprendimą dėl tarptautinio susitarimo sudarymo.

- Dėl tinkamų Stambulo konvencijos sudarymo teisinių pagrindų

Dėl teisinių pagrindų klausimo Teisingumo Teismas pirmiausia apibrėžė savo nagrinėjimo dalyką ir apimtį. Kadangi sprendimą dėl Stambulo konvencijos sudarymo kvalifikuotąja balsų dauguma turi priimti Taryba, gavusi Parlamento pritarimą, šios institucijos, neperžengdamos iškelto klausimo ribų, turi patikslinti „numatyto sudaryti susitarimo“, kaip jis suprantamas pagal SESV 218 straipsnio 11 dalį, apimtį. Todėl Teisingumo Teismas nagrinėjo Stambulo konvenciją atsižvelgdamas tik į tas jos dalis, kurios, kaip matyti iš šio klausimo formuluotės ir sprendimų dėl pasirašymo turinio, turi būti nurodytos akte dėl sudarymo. Atsižvelgdamas į šias aplinkybes Teisingumo Teismas rėmėsi prielaida, kad šis aktas bus priimtas dėl Stambulo konvencijos nuostatų, susijusių su teismų bendradarbiavimu baudžiamosiose bylose, prieglobsčiu ir negrąžinimo principu, taip pat Sąjungos institucijoms ir viešojo administravimo įstaigoms tenkančiais įsipareigojimais, nes šios nuostatos priklauso Sąjungos kompetencijai.

Pirma, kiek tai susiję su teismų bendradarbiavimu baudžiamosiose bylose, Teisingumo Teismas, atsižvelgdamas į SESV 82 straipsnio 2 dalyje[429] ir SESV 84 straipsnyje[430] nurodytai Sąjungos kompetencijai priklausančių Stambulo konvencijos nuostatų skaičių ir taikymo sritį, konstatavo, kad šios SESV nuostatos turėtų būti

429| Pagal šią nuostatą Sąjunga gali nustatyti minimalias taisykles, susijusias, be kita ko, su valstybių narių tarpusavio įrodymų priimtinumu, asmenų teisėmis baudžiamajame procese ir nusikaltimų aukų teisėmis.

430| Pagal šią nuostatą Sąjungai suteikiama kompetencija nustatyti priemones, kuriomis siekiama skatinti ir remti valstybių narių veiksmus nusikaltimų prevencijos srityje.

vienas iš akto dėl sudarymo teisinių pagrindų. Tačiau šioje konvencijoje nustatytų įsipareigojimų, patenkančių į SESV 83 straipsnio 1 dalyje[431] nurodytą sritį, taikymo sritis yra ypač ribota Sąjungai, todėl aktas dėl sudarymo negali būti grindžiamas šia nuostata.

Antra, kiek tai susiję su prieglobsčiu ir negrąžinimo principu, pažymėtina, kad nors Stambulo konvencijoje yra tik trys su šiomis sritimis susiję straipsniai, jie sudaro atskirą šios konvencijos skyrių, kuris negali būti laikomas papildomu arba tokiu, kurio taikymo sritis ypač ribota, todėl SESV 78 straipsnio 2 dalis[432] turėtų būti viena iš sudarymo akto materialinio teisinio pagrindo sudedamųjų dalių.

Trečia, kiek tai susiję su Sąjungos viešuoju administravimu, Sąjunga turėtų užtikrinti, kad būtų visiškai įvykdyti šioje konvencijoje nustatyti įsipareigojimai, patenkantys į SESV 336 straipsnio[433] taikymo sritį, todėl ši nuostata turėtų būti vienas iš teisinių pagrindų.

- Dėl Stambulo konvencijos sudarymo akto padalijimo į du atskirus sprendimus

Sudarymo akto padalijimo į du sprendimus klausimas susijęs su Protokolo Nr. 21 taikymu Airijai tuo atveju, jeigu SESV trečiosios dalies V antraštinės dalies nuostatos nurodomos kaip numatyto sudaryti susitarimo sudarymo teisiniai pagrindai. Iš principo Airija nedalyvauja Tarybai nustatant priemones pagal šią dalį, nebent ji praneštų apie pageidavimą dalyvauti. Airija, remdamasi šiuo protokolu, neketina dalyvauti Sąjungos vardu sudarant Stambulo konvencijos dalį, susijusią su prieglobsčiu ir negrąžinimo principu, tačiau ketina dalyvauti sudarant kitas jos dalis.

Vis dėlto negalima pasirinktinai dalyvauti nustatant tą pačią Protokole Nr. 21 nurodytą priemonę. Be to, neleidžiama numatyto sudaryti susitarimo sudarymo akto padalyti į du sprendimus tam, kad Airija galėtų dalyvauti priimant vieną iš dviejų sprendimų, tačiau negalėtų dalyvauti priimant kitą sprendimą, nors kiekvienas iš sudarymo sprendimų būtų susijęs su priemonėmis, kurios nustatomos pagal SESV trečiosios dalies V antraštinę dalį.

Kita vertus, jeigu paaiškėja, kad tarptautinio susitarimo sudarymo aktui taikomi skirtingi teisiniai pagrindai, gali būti objektyviai būtina šį aktą padalyti į kelis sprendimus. Taip gali būti, be kita ko, tuo atveju, kai tokiu padalijimu siekiama atsižvelgti į tai, kad Airija ar Danijos Karalystė nedalyvauja įgyvendinant priemones, numatytas sudarant tarptautinį susitarimą ir patenkančias atitinkamai į Protokolo Nr. 21 ir Protokolo Nr. 22 taikymo sritį, o kitos sudarant šį susitarimą numatytos priemonės nepatenka į šią taikymo sritį. Nagrinėjamu atveju, atsižvelgiant į tai, kad viena iš numatyto sudaryti susitarimo sudarymo akto materialinio teisinio pagrindo sudedamųjų dalių yra SESV 336 straipsnis, kuris nepatenka į protokolų Nr. 21 ir Nr. 22 taikymo sritį, gali būti nustatytas objektyvus poreikis padalyti Stambulo konvencijos sudarymo aktą.

431| Pagal šią nuostatą Sąjunga turi kompetenciją nustatyti minimalias taisykles dėl nusikalstamų veikų ir sankcijų apibrėžimo, be kita ko, prekybos žmonėmis, moterų ir vaikų seksualinio išnaudojimo srityse.

432| Ši nuostata susijusi su Sąjungos kompetencija prieglobsčio, papildomos apsaugos ir laikinosios apsaugos srityse.

433| Šis straipsnis susijęs su Sąjungos pareigūnų tarnybos nuostatais ir kitų Sąjungos tarnautojų įdarbinimo sąlygomis.

XX. Bendra prekybos politika

2021 m. gruodžio 21 d. Teisingumo Teismo (didžioji kolegija) sprendimas *Bank Melli Iran* (C-124/20, EU:C:2021:1035)

Bank Melli Iran (toliau – BMI) yra Irano valstybei priklausantis Irano bankas, turintis filialą Vokietijoje. Jis su *Deutsche Telekom AG* patronuojamąja bendrove *Telekom*, kurios buveinė yra Vokietijoje ir kurios beveik pusė apyvartos susijusi su jos veikla JAV, sudarė sutartis dėl telekomunikacijų paslaugų, leidžiančių jam vykdyti komercinę veiklą, teikimo. 2018 m. JAV pasitraukė iš 2015 m. pasirašytos Irano branduolinės programos sutarties, kurios tikslas – kontroliuoti Irano branduolinę programą ir panaikinti Iranui taikomas ekonomines sankcijas. Pasitraukusi iš šios sutarties, JAV pagal *Iran Freedom and counter-Proliferation Act 2012* (2012 m. Irano laisvės ir kovos su ginklų platinimu aktas) iš naujo nustatė sankcijas Iranui ir sąraše[434] nurodytiems asmenims, tarp jų ir BMI. Nuo to laiko bet kuriam asmeniui vėl draudžiama už JAV teritorijos ribų palaikyti komercinius santykius su į tą sąrašą įtrauktais asmenimis.

Atsižvelgdama į tą sprendimą Sąjunga priėmė Deleguotąjį reglamentą 2018/1100[435], kuriuo iš dalies keičiamas Reglamento Nr. 2271/96[436] priedas, į jį įtrauktas 2012 m. Irano laisvės ir kovos su ginklų platinimu aktas. Tuo reglamentu draudžiama atitinkamiems asmenims laikytis priede nurodytų įstatymų ar iš jų kylančių veiksmų (5 straipsnio pirma pastraipa), išskyrus atvejus, kai suteikiamas leidimas nukrypti, tokį leidimą gali suteikti Europos Komisija, kai tų užsienio teisės aktų nesilaikymas smarkiai pakenktų asmenų, kuriems taikomas Reglamentas, ar Sąjungos interesams (5 straipsnio antra pastraipa).

Kadangi Vokietijos teisėje numatyta, kad „[t]eisinis sandoris, kuriuo pažeidžiamas įstatyme nustatytas draudimas, negalioja, nebent įstatymu nustatyta kitaip“[437], o *Telekom* nuo 2018 m. prieš terminą nutraukė visas ją su BMI saistančias sutartis, nenurodžiusi aiškių motyvų ir negavusi Komisijos leidimo, BMI ginčijo šių sutarčių nutraukimą Vokietijos teismuose. Pirmojoje instancijoje *Telekom* buvo įpareigota vykdyti nagrinėjamas sutartis, kol nesibaigė sutarties nutraukimo bendra tvarka terminai. Šių sutarčių nutraukimas bendra tvarka buvo laikomas atitinkančiu reglamento 5 straipsnį. Tokiomis aplinkybėmis BMI pateikė apeliacinį skundą *Hanseatisches Oberlandesgericht Hamburg* (Hanzos miesto aukštesnysis apygardos teismas, Hamburgas, Vokietija), šis kreipėsi į Teisingumo Teismą su prašymu priimti prejudicinį sprendimą, siekdamas sužinoti, kaip aiškinti reglamento 5 straipsnio pirmą pastraipą, be kita ko, atsižvelgiant į Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos (toliau – Chartija) 16 ir 52 straipsnius ir to paties reglamento 5 straipsnio antroje pastraipoje numatytą leidimų suteikimo tvarką.

434| *Specially Designated Nationals and Blocked Persons List* (Specialiai nurodytų piliečių ir asmenų, kurių lėšos įšaldytos, sąrašas, toliau – SDN sąrašas).

435| 2018 m. birželio 6 d. Komisijos deleguotasis reglamentas (ES) 2018/1100, kuriuo iš dalies keičiamas Tarybos reglamento (EB) Nr. 2271/96, saugančio nuo trečiosios šalies priimtų teisės aktų eksteritorialaus taikymo poveikio ir tuo grindžiamų ar iš to kylančių veiksmų, priedas (OL L 199 I, 2018, p. 1).

436| 1996 m. lapkričio 22 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 2271/96, saugantis nuo trečiosios šalies priimtų teisės aktų eksteritorialaus taikymo poveikio ir tuo grindžiamų ar iš to kylančių veiksmų (OL L 309, 1996, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 10 sk., 1 t., p. 75, toliau – reglamentas), iš dalies pakeistas 2014 m. sausio 15 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (ES) Nr. 37/2014, kuriuo iš dalies keičiami tam tikri su bendra prekybos politika susiję reglamentai dėl tam tikrų priemonių priėmimo procedūrų (OL L 18, 2014, p. 1), ir 2018 m. birželio 6 d. Komisijos deleguotuoju reglamentu (EB) 2018/1100, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamento (EB) Nr. 2271/96 priedas (OL L 199 I, 2018, p. 1).

437| *Bürgerliches Gesetzbuch* (Civilinis kodeksas) 134 straipsnis.

Teisingumo Teismo vertinimas

Teisingumo Teismas (didžioji kolegija), atsižvelgdamas į tai, kad reglamento 5 straipsnio pirmoji pastraipa suformuluota plačiai, nusprendė, pirma, kad draudimas laikytis trečiosios valstybės pažeidžiant tarptautinę teisę priimtuose įstatymuose nustatytų reikalavimų ar draudimų taikomas net ir tuo atveju, kai nėra konkretaus administracinės ar teisminės institucijos įsakymo ar nurodymo, kuriuo siekiama užtikrinti jų laikymąsi. Teisingumo Teismo teigimu, šį aiškinimą patvirtina reglamento tikslai; juo, be kita ko, siekiama apsaugoti nustatytą teisinę tvarką ir Sąjungos interesus apskritai, kad didžiausiu galimu mastu būtų pasiektas laisvo kapitalo judėjimo tarp valstybių narių ir trečiųjų šalių tikslas ir apsaugoti atitinkamų asmenų interesai. Iš tiesų Teisingumo Teismas pažymėjo, kad, atsižvelgiant į gresiančias teisines pasekmes, kurios dėl tokio įstatymo gali kilti asmenims, kuriems iš esmės taikomi tokie reikalavimai ar draudimai, reglamentu nebūtų galima užkirsti joms kelio, jeigu jo 5 straipsnio pirmojoje pastraipoje numatytas draudimas būtų siejamas su užsienio administracinės ar teisminės institucijos nurodymų priėmimu.

Antra, Teisingumo Teismas konstatavo, kad reglamento 5 straipsnio pirmoje pastraipoje numatytas draudimas suformuluotas aiškiai, tiksliai ir besąlygiškai, todėl juo galima remtis vykstant tokiam civiliniam procesui, kaip pagrindinėje byloje. Be to, jis patvirtino, kad asmuo, kuriam taikomas reglamentas ir kuris neturi Komisijos suteikto leidimo, gali, atsižvelgiant į minėto 5 straipsnio pirmą pastraipą, nutraukti sutartis, kurios jį saisto su į SDN sąrašą įtrauktu asmeniu, nenurodydamas tokio nutraukimo motyvų. Vis dėlto vykstant civiliniam procesui dėl tariamo reglamente įtvirtinto draudimo pažeidimo būtent asmuo, kuriam skirtas šis draudimas, turi teisiškai įrodyti, kad savo elgesiu (šiuo atveju nutraukdamas visas sutartis) nesiekė laikytis reglamente nurodytų JAV teisės aktų, kai iš pirmo žvilgsnio atrodo, kad taip yra.

Šioje byloje Teisingumo Teismas pažymėjo, kad, remiantis Vokietijos teise, šalis, kuri teigia, kad aktas negalioja dėl teisinio draudimo, koks numatytas reglamento 5 straipsnio pirmojoje pastraipoje, pažeidimo, gali remtis tokiu negaliojimu teisme. Vis dėlto jis konstatavo, kad tokiu atveju pagal Vokietijos teisę visa įrodinėjimo pareiga tenka asmeniui, kuris remiasi tokiu pažeidimu, nors su atitinkamais įrodymais jis paprastai negali susipažinti, dėl to bylą nagrinėjančiam teismui būtų sunku konstatuoti šį pažeidimą, ir taip būtų pakenkta šios reglamento nuostatos veiksmingumui.

Galiausiai, trečia, Teisingumo Teismas nusprendė, kad reglamento 5 ir 9 straipsniais[438], siejamais su Chartijos 16 ir 52 straipsniais, nedraudžiama pripažinti sutarties nutraukimą negaliojančiu, jeigu toks pripažinimas atitinkamam asmeniui nesukelia neproporcingų pasekmių, be kita ko, ekonominių. Kadangi šioje byloje negautas leidimas, kaip jis suprantamas pagal reglamento 5 straipsnio antrą pastraipą, nagrinėjamas sutarčių nutraukimas negaliotų pagal Vokietijos teisę, jeigu paaiškėtų, kad jis prieštarauja reglamento 5 straipsnio pirmai pastraipai. Vis dėlto, kadangi toks sutarčių nutraukimo pripažinimas negaliojančiu gali apriboti laisvę užsiimti verslu, jis galimas tik laikantis Chartijos 52 straipsnio 1 dalyje nustatytų sąlygų.

Šiuo klausimu, be kita ko, dėl sąlygos, susijusios su Chartijos 16 straipsnyje užtikrinamos laisvės užsiimti verslu esmės paisymo, Teisingumo Teismas konstatavo, kad pripažinus BMI ir *Telekom* sudarytų sutarčių nutraukimą negaliojančiu iš *Telekom* nebūtų atimta galimybė ginti savo interesus apskritai sutartinių santykių kontekste, o veikiau ji būtų tik apribota. Be to, laisvės užsiimti verslu apribojimas dėl galimo sutarties nutraukimo, prieštaraujančio reglamento 5 straipsnio pirmoje pastraipoje nustatytam draudimui, pripažinimo negaliojančiu iš principo atrodo būtinas, siekiant užkirsti kelią nagrinėjamų užsienio teisės aktų pasekmėms ir taip apsaugoti nustatytą teisinę tvarką ir apskritai Sąjungos interesus.

438| 9 straipsnyje numatyta, kad „[k]iekviena valstybė narė nustato sankcijas, taikomas pažeidus bet kokią atitinkamą šio reglamento nuostatą. Tokios sankcijos turi būti veiksmingos, proporcingos ir atgrasančios“.

Taigi Teisingumo Teismas pasiūlė prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui, nagrinėjant laisvės užsiimti verslu apribojimo, kuris taikomas *Telekom*, proporcingumą, pasverti reglamento tikslus, kurių padedama siekti pripažinus sutarties nutraukimą, pažeidžiantį šio reglamento 5 straipsnio pirmoje pastraipoje nurodytą draudimą, negaliojančiu, ir tikimybę, kad ši įmonė patirs ekonominių nuostolių, taip pat jų mastą tuo atveju, jei ši įmonė negalėtų nutraukti komercinių santykių su BMI. Be to, aplinkybė, kad *Telekom* nepateikė Komisijai prašymo leisti nukrypti nuo reglamento 5 straipsnio pirmoje pastraipoje nustatyto draudimo (ši aplinkybė turi būti patikrinta), Teisingumo Teismo nuomone, taip pat yra svarbi atliekant šį proporcingumo vertinimą.

XXI. Bendra užsienio ir saugumo politika

2021 m. lapkričio 23 d. Teisingumo Teismo (didžioji kolegija) sprendimas *Taryba / Hamas* (C-833/19 P, EU:C:2021:950)

2019 m. rugsėjo 4 d. Sprendimu *Hamas / Taryba*[439] Bendrasis Teismas, išnagrinėjęs pagal SESV 263 straipsnį pareikštą ieškinį dėl panaikinimo, panaikino keturis 2018 m. Europos Sąjungos Tarybos aktus[440], kuriais *Hamas* paliktas Bendrosios pozicijos 2001/931/BUSP priede esančiame sąraše. Jis į šį sąrašą įtrauktas kaip su teroro aktais susijusi organizacija ir dėl šios priežasties jam taikytos lėšų ir ekonominių išteklių įšaldymo priemonės. Atmetęs septynis iš aštuonių ieškinio pagrindus, kuriais *Hamas* rėmėsi ginčydamas įtraukimą į sąrašą, Bendrasis Teismas vis dėlto panaikino ginčijamus aktus, kiek jie susiję su šia organizacija, motyvuodamas tuo, kad Taryba nepasirašė šių aktų motyvų pareiškimų ir taip nepatvirtino jų autentiškumo, o šie motyvų pareiškimai buvo išdėstyti atskiruose dokumentuose. Šiuo aspektu Bendrasis Teismas pateikė nuorodą į reikalavimą pasirašyti, įtvirtintą SESV 297 straipsnio 2 dalies pirmoje pastraipoje ir Tarybos darbo tvarkos taisyklių 15 straipsnyje[441].

Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) panaikino 2019 m. rugsėjo 4 d. Bendrojo Teismo sprendimą. Jis konstatavo, kad Bendrasis Teismas padarė teisės klaidą, kai nusprendė, kad motyvų, pagrindžiančių *Hamas* palikimą ginčijamų aktų prieduose esančiuose sąrašuose, pareiškimus, kaip ir pačius aktus, kuriuose pateikti bendri

439| 2019 m. rugsėjo 4 d. Sprendimas ***Hamas / Taryba*** (T-308/18, EU:T:2019:557).

440| 2018 m. kovo 21 d. Tarybos sprendimas (BUSP) 2018/475, kuriuo atnaujinamas asmenų, grupių ir organizacijų, kuriems taikomi Bendrosios pozicijos 2001/931/BUSP dėl konkrečių priemonių taikymo kovojant su terorizmu 2, 3 ir 4 straipsniai, sąrašas ir panaikinamas Sprendimas (BUSP) 2017/1426 (OL L 79, 2018, p. 26); 2018 m. kovo 21 d Tarybos įgyvendinimo reglamentas (ES) 2018/468, kuriuo įgyvendinama Reglamento (EB) Nr. 2580/2001 dėl specialių ribojančių priemonių, taikomų tam tikriems asmenims ir subjektams siekiant kovoti su terorizmu, 2 straipsnio 3 dalis ir panaikinamas Įgyvendinimo reglamentas (ES) 2017/1420 (OL L 79, 2018, p. 7); 2018 m. liepos 30 d. Tarybos sprendimas (BUSP) 2018/1084, kuriuo atnaujinamas asmenų, grupių ir organizacijų, kuriems taikomi Bendrosios pozicijos 2001/931/BUSP dėl konkrečių priemonių taikymo kovojant su terorizmu 2, 3 ir 4 straipsniai, sąrašas ir panaikinamas Sprendimas (BUSP) 2018/475 (OL L 194, 2018, p. 144); 2018 m. liepos 30 d. Tarybos įgyvendinimo reglamentas (ES) 2018/1071, kuriuo įgyvendinama Reglamento (EB) Nr. 2580/2001 dėl specialių ribojančių priemonių, taikomų tam tikriems asmenims ir subjektams siekiant kovoti su terorizmu, 2 straipsnio 3 dalis ir kuriuo panaikinamas Įgyvendinimo reglamentas Nr. 2018/468 (OL L 194, 2018, p. 23).

441| Tarybos darbo tvarkos taisyklių 15 straipsnis „Teisės aktų pasirašymas“ suformuluotas taip: „Europos Parlamento ir Tarybos pagal įprastą teisėkūros procedūrą priimtų teisės aktų tekstus bei Tarybos priimtų teisės aktų tekstus pasirašo jų priėmimo metu pareigas ėjęs pirmininkas ir generalinis sekretorius. Savo teisę pasirašyti generalinis sekretorius gali pavesti generalinio sekretoriato generaliniams direktoriams“ (2009 m. gruodžio 1 d. Tarybos sprendimas 2009/937/ES, patvirtinantis Tarybos darbo tvarkos taisykles (OL L 325, 2009, p. 35)).

motyvai, turėjo pasirašyti Tarybos pirmininkas ir generalinis sekretorius. Be to, šiuos motyvų pareiškimus Taryba priėmė kartu su aktais, prie kurių jie buvo prijungti ir nuo kurių yra neatsiejami, ir šių motyvų pareiškimų autentiškumas nebuvo tinkamai paneigtas.

Teisingumo Teismo vertinimas

Pirma, Teisingumo Teismas priminė, kad iš Sprendimo *Komisija / BASF*[442], kuriuo Bendrasis Teismas rėmėsi savo sprendime, dėl kurio pateiktas apeliacinis skundas, matyti, kad akto pasirašymas ranka, visų pirma jį priėmusios institucijos pirmininko parašas, yra akto autentiškumo patvirtinimo priemonė, kuria siekiama užtikrinti teisinį saugumą, autentiškomis kalbomis įtvirtinant šios institucijos priimtą tekstą. Toks autentiškumo patvirtinimas leidžia ginčo atveju patikrinti, ar paskelbti tekstai arba tekstai, apie kuriuos pranešta, visiškai atitinka institucijos priimtą tekstą ir kartu jų rengėjo valią. Vis dėlto jis pažymėjo, kad nors Sprendime *Komisija / BASF* Teisingumo Teismas taip pat priminė, kad sprendimo motyvai ir rezoliucinė dalis yra nedaloma visuma, nagrinėjamu atveju ginčijamus aktus, skirtingai nei toje byloje nagrinėtą sprendimą, pasirašė juos priėmusios institucijos, t. y. Tarybos, pirmininkas ir jos generalinis sekretorius. Be to, šiuose aktuose, kokie jie buvo paskelbti, pateikti bendri motyvai. Teisingumo Teismas taip pat pažymėjo, kad Sprendime *Komisija / BASF* iškeltas klausimas ne dėl to, ar visų akto motyvų autentiškumas turi būti patvirtintas pasirašant, jeigu dalis šių motyvų yra atskirame dokumente, o dėl neatitikties tarp sprendimo rengėjo priimto teksto ir to paties sprendimo teksto, kuris buvo paskelbtas ir apie kurį pranešta. Atsižvelgdamas į šias įvairias aplinkybes Teisingumo Teismas konstatavo, kad Sprendime *Komisija / BASF* išdėstyti argumentai negali būti taikomi šioje byloje.

Antra, Teisingumo Teismas priminė savo jurisprudenciją, pagal kurią aktai, kuriuose numatytos ribojamosios priemonės, kaip antai ginčijami aktai, yra ypatingo pobūdžio, t. y. jie tuo pat metu yra ir visuotinai taikomi aktai, kiek jie skirti tam tikriems bendrai ir abstrakčiai apibrėžtiems adresatams, ir individualių sprendimų rinkiniai dėl asmenų ir subjektų, kurių pavardės ir pavadinimai nurodyti jų prieduose esančiuose sąrašuose. Iš SESV 297 straipsnio 2 dalies pirmoje pastraipoje įtvirtintos taisyklės matyti, kad ginčijamus aktus, kurie yra ne pagal teisėkūros procedūrą priimti reglamentai arba sprendimai, kuriuose nenurodoma, kam jie skirti, turi pasirašyti Tarybos pirmininkas, nes jie prilyginami visuotinai taikomiems aktams, kaip tai suprantama pagal šią jurisprudenciją. Vis dėlto tiek, kiek ginčijami aktai prilyginami individualių sprendimų rinkiniams, jiems taikoma ne pareiga pasirašyti, o tik pareiga pranešti, kylanti iš SESV 297 straipsnio 2 dalies trečios pastraipos. Tas pats pasakytina apie motyvų pareiškimus, kurie pridėti prie ginčijamų aktų ir apie kuriuos pranešta *Hamas*; jie priskiriami ne bendram šių aktų pobūdžiui, o jų aspektui, dėl kurio jie prilyginami individualių sprendimų rinkiniui. Taigi Tarybos pirmininkas neturi pareigos, be akto, kuriame nurodyti bendri ribojamąsias priemones pagrindžiantys motyvai, pasirašyti ir individualių tokio akto motyvų pareiškimą. Pakanka, kad šio motyvų pareiškimo autentiškumas būtų tinkamai patvirtintas kitais būdais.

Anot Teisingumo Teismo, aiškinant Tarybos darbo tvarkos taisyklių 15 straipsnį atsakymas yra toks pats. Kadangi šį straipsnį reikia aiškinti atsižvelgiant į atitinkamas Sutarties nuostatas, jo negalima aiškinti taip, kad jame šios institucijos pirmininkui ir generaliniam sekretoriui nustatytas griežtesnis reikalavimas pasirašyti, nei įtvirtintas SESV 297 straipsnio 2 dalies pirmoje pastraipoje. Teisingumo Teismas pažymėjo, kad tokia formali pareiga pasirašyti individualių motyvų pareiškimus taip pat negali būti kildinama iš SESV 296 straipsnyje numatytos pareigos motyvuoti. Iš šios pareigos kylančių reikalavimų nereikia painioti su reikalavimais, susijusiais su Sąjungos akto autentiškumo patvirtinimu, nes pastarojo formalumo laikymosi kontrolė yra išankstinė bet kokios kitos šio akto kontrolės sąlyga. Taigi Teisingumo Teismas nusprendė, kad apeliacinio skundo pirmasis pagrindas yra pagrįstas, ir panaikino Bendrojo Teismo sprendimą.

442| 1994 m. birželio 15 d. Sprendimas ***Komisija / BASF ir kt.*** (C-137/92 P, EU:C:1994:247).

Kadangi, vadovaujantis Teisingumo Teismo statuto 61 straipsnio pirma pastraipa, galima priimti sprendimą šioje byloje, Teisingumo Teismas, trečia, konstatavo, kad Taryba pateikė dokumentų, įrodančių, kad motyvų pareiškimai buvo priimti kartu su ginčijamais aktais, kuriuos pasirašė Tarybos pirmininkas ir generalinis sekretorius, ir kad šie motyvų pareiškimai buvo prijungti prie ginčijamų aktų ir yra nuo jų neatsiejami, o *Hamas* nepateikė jokių įrodymų, galinčių paneigti, kad motyvų pareiškimų, apie kuriuos jam buvo pranešta, tekstas visiškai atitinka Tarybos priimtą tekstą. Kadangi *Hamas* tinkamai nepaneigė šių motyvų pareiškimų autentiškumo, Teisingumo Teismas atmetė visą jo pareikštą ieškinį.

Šiame skyriuje taip pat galima paminėti kitą sprendimą dėl ribojamųjų priemonių, kurias Europos Sąjunga priėmė įgyvendindama bendrą užsienio ir saugumo politiką. Būtent 2021 m. birželio 22 d. Sprendime ***Venesuela / Taryba (Poveikis trečiajai valstybei)*** (C-872/19 P, EU:C:2021:507)[443] Teisingumo Teismas nagrinėjo trečiosios valstybės pareikšto ieškinio dėl panaikinimo priimtinumo klausimą.

443| Šis sprendimas aptartas VI skyriaus 2 skirsnyje „Ieškinys dėl panaikinimo“.

C.
Teisingumo Teismo kanceliarijos veikla 2021 m.

Trumpa pagrindinių praėjusių metų statistinių tendencijų apžvalga

Parengė kanclerio pavaduotojas **Marc-André Gaudissart**

Kaip ir 2020 m., taip ir praėjusiais metais teismų veiklą labai paveikė sveikatos krizė, susijusi su koronaviruso pandemija. Šis labai užkrečiamas virusas ir daugybė jo atmainų privertė instituciją dar kartą pakoreguoti savo įprastas taisykles ar praktiką, kad būtų atsižvelgta į konkrečius sunkumus, kurių patyrė tiek jos nariai ir darbuotojai, tiek šalims atstovaujantys asmenys (atstovai, advokatai ar patarėjai), siekdami visapusiškai dalyvauti Teisingumo Teisme vykstančiuose procesuose.

Todėl 2021 m. Teisingumo Teismas vėl ėmėsi įvairių priemonių, kurias jis taikė sveikatos krizės pradžioje, t. y. vienu mėnesiu pratęsė rašytinių pastabų bylose dėl prejudicinio sprendimo priėmimo pateikimo terminą, atlaidžiau vertino prašymus pratęsti kitų pareiškimų pateikimo terminus, šalims, kurios negalėjo atvykti į Liuksemburgą, leido dalyvauti teismo posėdžiuose per vaizdo konferencijas arba, užuot organizavęs kai kuriuos šiuos posėdžius, pateikė šalims klausimus, į kuriuos jos turėjo atsakyti raštu[1]. Visos šios priemonės leido Teisingumo Teismui toliau dirbti labai produktyviai, nors jos neišvengiamai turėjo įtakos bylų nagrinėjimo trukmei. 2021 m. spalio mėn. iš dalies atnaujinta Teismo sudėtis ir padidėjęs gautų bylų skaičius taip pat turėjo įtakos praėjusių metų rezultatams, nes naujiems nariams prireikė šiek tiek laiko, kad prisitaikytų ir įsibėgėtų. 2021 m. Teisingumo Teisme pareigas pradėjo eiti net devyni nauji nariai (penki teisėjai ir keturi generaliniai advokatai).

1| Išsamesnė informacija apie priemones, kurių kaip atsako sveikatos krizei ėmėsi Teisingumo Teismas, pateikiama 2020 m. metiniame pranešime (208–210 psl.).

I. Gautos bylos

Nestebina tai, kad 2021 m. Teisingumo Teismas gavo daugiau bylų nei prieš tai ėjusiais metais. 2020 m. jame buvo iškeltos 737 bylos (palyginti su 966 bylomis 2019 m., kurie buvo rekordiniai), o per praėjusius metus užregistruotos **838 naujos bylos**. Šį padidėjimą (13,7 %) iš dalies lėmė tai, kad vėl pradėjo normaliai veikti nacionaliniai teismai, kurių prašymų priimti prejudicinį sprendimą skaičius pirmaisiais sveikatos krizės mėnesiais buvo labai sumažėjęs, taip pat tai, kad padidėjo apeliacinių skundų skaičius dėl aktyvesnės Bendrojo Teismo veiklos. Kadangi 2021 m. Bendrasis Teismas baigė nagrinėti daugiau bylų (951) nei 2020 m. (748), logiška, kad šis padidėjimas buvo matyti ir iš Teisingumo Teismui pateiktų apeliacinių skundų skaičiaus (232, palyginti su 131 apeliaciniu skundu 2020 m.).

Vis dėlto šis padidėjimas iš esmės nepakeitė Bendrojo Teismo priimtų sprendimų, kuriuos buvo galima skųsti, skaičiaus ir Teisingumo Teismui apskųstų sprendimų skaičiaus santykio, nes 2021 m. apeliacinių skundų skaičius (29 %) praktiškai nepasikeitė ir daugiau nei dešimt metų yra tarp 20 ir 30 %. Tiesa, praėjusiais metais Teisingumo Teismas patenkino gerokai mažiau apeliacinių skundų.

Nors prašymų priimti prejudicinį sprendimą ir apeliacinių skundų per praėjusius metus padaugėjo – vien šios dvi bylų kategorijos sudaro daugiau nei 95 % visų 2021 m. Teisingumo Teismui pateiktų bylų – tiesioginių ieškinių skaičius pasiekė istoriškai žemiausią lygį. Atsižvelgiant į tai, kad gautos tik 29 naujos bylos, tiesioginiai ieškiniai sudarė vos 3,5 % visų tiesioginių ieškinių rūšių (panaikinimas, neveikimas ar įpareigojimų nevykdymas), o specialių procedūrų, visų pirma susijusių su teisinės pagalbos prašymais, prašymais nustatyti bylinėjimosi išlaidas arba prašymais išaiškinti sprendimą ar nutartį arba atnaujinti bylą arba išspręsti tam tikrą klausimą, dėl kurio nepriimtas sprendimas, skaičius išliko stabilus (10 naujų bylų, kaip ir 2020 m.).

Vertinant duomenis apie 2021 m. Teisingumo Teismui pateiktų bylų sritis, vėlgi konstatuotinas didelis stabilumas. Daugiausia bylų, atitinkamai 106 ir 84, buvo gauta, pirma, laisvės, saugumo ir teisingumo erdvės ir, antra, intelektinės ir pramoninės nuosavybės klausimais, tačiau nemaža dalis praėjusiais metais Teisingumo Teismui pateiktų bylų buvo susijusios su mokesčių, transporto, vartotojų apsaugos bei socialinės politikos sritimis. Taip pat nemažoje dalyje bylų buvo nagrinėti valstybės pagalbos klausimai, ypač dėl priemonių, kurių ėmėsi Sąjungos institucijos ir nacionalinės valdžios institucijos, siekdamos paremti ekonominę veiklą, kurią labai paveikė sveikatos krizė.

Tiesa, labai pasikeitė geografinė prašymų priimti prejudicinį sprendimą kilmė. Nors Vokietijos teismai vis dar pateikia daugiausia prašymų priimti prejudicinį sprendimą, praėjusiais metais šis skaičius sumažėjo (nuo 140 bylų 2020 m. iki 106 bylų 2021 m.), o prašymų iš kelių valstybių, kurios į Sąjungą įstojo 2004 ar 2007 m., skaičius per metus išaugo daugiau nei dvigubai. Taip yra, pavyzdžiui, Slovėnijos, Lietuvos ir Bulgarijos atvejais: 2020 m. jos atitinkamai pateikė 2, 7 ir 28 prašymus, o 2021 m. jau atitinkamai 7, 15 ir 58 prašymus. Teisingumo Teismas taip pat gavo daug daugiau prašymų priimti prejudicinį sprendimą iš Airijos, Nyderlandų ir Rumunijos teismų (atitinkamai 11, 27 ir 38 prašymai).

Baigiant šią apžvalgą verta paminėti rekordinį prašymų taikyti pagreitintą procedūrą skaičių. 2021 m. gauta net 60 tokių prašymų, o prejudicinį sprendimą prašyta ar siūlyta priimti skubos tvarka trisdešimtyje bylų. Abiem atvejais, tai yra didžiausi metiniai skaičiai nuo tada, kai pradėtos taikyti šios procedūros.

Vis dėlto dėl didelių išteklių, kuriuos jos reikalauja sutelkti, ir sunkumų, kurių dėl jų patiria visi atitinkami subjektai, ne visi šie prašymai buvo patenkinti. Lenkijos ir Europos Parlamento prašymu pagreitinta procedūra buvo taikyta trijose pagal tiesioginius ieškinius pradėtose bylose, kuriose kelti itin svarbūs klausimai[2], taip pat dviejose bylose dėl prejudicinio sprendimo priėmimo – jose ją prašė taikyti prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, o prejudicinio sprendimo priėmimo skubos tvarka procedūra, kaip ir 2020 m., buvo taikyta devynis kartus. Bylos, kuriose prašyta taikyti tas procedūras, buvo susijusios su 2002 m. birželio 13 d. Tarybos pagrindų sprendimo 2002/584/TVR dėl Europos arešto orderio ir perdavimo tarp valstybių narių tvarkos[3] aiškinimu, tarptautinės apsaugos prašytojo sulaikymo sąlygų teismine peržiūra ir nuostatų dėl teismo sprendimų, susijusių su santuokos bylomis ir tėvų pareigomis, ypač neteisėto vaikų išvežimo atvejais, pripažinimo ir vykdymo aiškinimu.

II. Baigtos bylos

Kaip pažymėta šio skyriaus pradžioje, nepaisant sunkumų, susijusių su tebesitęsiančia sveikatos krize, Teisingumo Teismas buvo ir toliau labai produktyvus. 2021 m. Teisingumo Teismas **užbaigė 772 bylas**, taigi panašiai kaip ir 2020 m. (baigtos 792 bylos); tai puikus rezultatas atsižvelgiant į aplinkybes, nes, išskyrus 2019 m., Teisingumo Teismas dar niekada nebuvo išnagrinėjęs tiek daug bylų per vienus metus.

Taigi Teisingumo Teismas priėmė beveik tiek pat sprendimų, kaip ir 2020 m. (450 sprendimų 2021 m., palyginti su 451 sprendimu 2020 m.); tiesa, praėjusiais metais jis priėmė kiek mažiau nutarčių (257 nutartys) nei 2020 m. (276 nutartys). Turbūt skaitytojas atkreips dėmesį, kad 2021 m. priimta gana nemažai vadinamųjų jurisdikcinių nutarčių, t. y. nutarčių, kuriomis procesas užbaigiamas kitaip nei išbraukiant bylą iš registro, priimant sprendimą dėl poreikio nagrinėti bylą nebuvimo ar perduodant bylą Bendrajam Teismui. Jos sudarė 14 % 2021 m. baigtų bylų dėl prejudicinio sprendimo priėmimo ir beveik pusę (47,30 %) praėjusiais metais išnagrinėtų pagal apeliacinius skundus pradėtų bylų, palyginti su atitinkamai 12 % ir 37 % 2020 m. Šį padidėjimą iš dalies galima paaiškinti ne tik aktyvesniu naudojimusi Teisingumo Teismo procedūros reglamento 53 straipsnio 2 dalyje, 99 ir 181 straipsniuose numatytomis galimybėmis, bet ir, galbūt visų pirma, aktyvia prašymus priimti apeliacinį skundą nagrinėjančios kolegijos veikla. Per praėjusius metus ši kolegija priėmė 48 sprendimus, iš kurių vienu pirmą kartą nuo išankstinio apeliacinių skundų priėmimo mechanizmo taikymo pradžios nuspręsta priimti apeliacinį skundą[4].

2021 m. Teismas priėmė sprendimą dėl Europos Parlamento pateikto prašymo pateikti nuomonę dėl tinkamo teisinio pagrindo pasirinkimo Europos Sąjungai sudarant Stambulo konvenciją dėl smurto prieš moteris ir smurto šeimoje prevencijos ir kovos su juo[5]. Taip pat reikėtų paminėti 2021 m. rugsėjo 30 d. Teisingumo Teismo plenarinės sesijos pagal Protokolo dėl Europos Sąjungos Teisingumo Teismo statuto 16 straipsnio ketvirtą pastraipą[6] priimtą sprendimą byloje tarp Audito Rūmų ir vieno iš buvusių jo narių[7].

2| Byla C-121/21, ***Čekijos Respublika prieš Lenkiją (Turów mina)***, užbaigta 2022 m. vasario 4 d. išbraukimo iš registro nutartimi (EU:C:2022:82), taip pat byla C-156/21, ***Vengrija prieš Europos Parlamentą ir Tarybą,*** ir byla C-157/21, ***Lenkija prieš Europos Parlamentą ir Tarybą*** – abi užbaigtos 2022 m. vasario 16 d. sprendimais (EU:C:2022:97 ir EU:C:2022:98).

3| OL L 190, 2002 07 18, p. 1.

4| 2021 m. gruodžio 10 d. Nutartis ***EUIPO / The KaiKai Company Jaeger Wichmann*** (C-382/21 P, EU:C:2021:1050).

5| 2021 m. spalio 6 d. Teisingumo Teismo (didžioji kolegija) nuomonė 1/19, (EU:C:2021:832).

6| Šioje nuostatoje numatyta, kad Teisingumo Teismas posėdžiauja visos sudėties, kai jame yra iškeliamos bylos pagal Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 286 straipsnio 6 dalį.

7| 2021 m. rugsėjo 30 d. Sprendimas (plenarinė sesija) ***Audito Rūmai / Pinxten*** (C-130/19, EU:C:2021:782).

Išskyrus pastarąją bylą, 2021 m. nė vienoje kitoje byloje nereikėjo, kad dalyvautų visi teisėjai. Didžioji dalis bylų buvo perduotos nagrinėti atitinkamai trijų arba penkių teisėjų kolegijoms, o Teismo didžioji kolegija ir toliau atliko pagrindinį vaidmenį plėtojant ar konsoliduojant Sąjungos teisę. Praėjusiais metais didžioji kolegija išnagrinėjo 83 bylas (2020 m. – 71 bylą), susijusias su labai įvairiomis sritimis, kaip antai: pagrindinių teisinės valstybės taisyklių ir principų, visų pirma teismo nepriklausomumo, laikymusi, asmens duomenų apsauga, prieglobsčio politika, bankų ir pinigų sąjunga, vartotojų teise ir aplinkos apsauga.

Nors 2021 m. Teisingumo Teismui pateikta gerokai daugiau nei ankstesniais metais apeliacinių skundų, ypač gruodžio mėnesį, kai Teismo kanceliarija gavo 48 apeliacinius skundus, t. y. beveik ketvirtadalį visų per visus metus užregistruotų apeliacinių skundų, Teisingumo Teismo patenkintų apeliacinių skundų skaičius gerokai sumažėjo. 2020 m. Bendrojo Teismo sprendimas buvo visiškai arba iš dalies panaikintas 40 bylų (iš tais metais baigtų nagrinėti iš viso 204 apeliacinių skundų), o 2021 m. panaikintų sprendimų skaičius sumažėjo iki 23 (iš tais metais išnagrinėtų 183 apeliacinių skundų); tai rodo pirmąja instancija priimtų sprendimų kokybę.

Galiausiai dėl bylų nagrinėjimo Teisingumo Teisme trukmės reikia pažymėti, kad pailgėjo visų rūšių bylų nagrinėjimo Teisme trukmė. 2021 m. vidutinė bylų dėl prašymų priimti prejudicinį sprendimą, pagal tiesioginius ieškinius pradėtų bylų ir pagal apeliacinius skundus pradėtų bylų nagrinėjimo trukmė buvo atitinkamai 16,7 mėn., 21,8 mėn. ir 15,1 mėn. (palyginti su 15,9 mėn., 19,2 mėn. ir 13,8 mėn. 2020 m.). Šį pailgėjimą lėmė, pirma, priemonės, kurių Teisingumo Teismas ėmėsi siekdamas atsižvelgti į sunkumus, su kuriais susidūrė šalių atstovai, norėdami veiksmingai dalyvauti procese per sveikatos krizę, dėl kurios Teisingumo Teismas, visų pirma, pratęsė procesinių dokumentų ir rašytinių pastabų pateikimo terminą vienu mėnesiu visose Teisingumo Teisme nagrinėjamose bylose, o vėliau – tik bylose dėl prašymų priimti prejudicinį sprendimą, taip pat iš dalies tai, kad buvo užbaigtos kelios didelės apimties bylų grupės konkurencijos teisės srityje, kai kurios iš jų Teisingumo Teisme buvo pradėtos nagrinėti 2016 m. Jeigu neatsižvelgtume į pastarąsias bylas, vidutinė apeliacinių skundų nagrinėjimo trukmė 2021 m. buvo 14,1 mėn., t. y. labai panaši kaip ir 2020 m.

III. Dar neišnagrinėtos bylos

Kadangi per praėjusius metus gauta daugiau bylų, nei jų išnagrinėta, **2021 m. gruodžio 31 d.** neišnagrinėtų bylų skaičius buvo didesnis nei 2020 m. pabaigoje ir jį sudarė **1113 bylų**, tarp jų daugiausia bylos dėl prašymų priimti prejudicinį sprendimą (792 bylos) ir pagal apeliacinius skundus pradėtos bylos (246 bylos). 2021 m. gruodžio 31 d. buvo dar neišnagrinėtos 69 pagal tiesioginius ieškinius pradėtos bylos, taigi jos sudarė tik 6,2 % viso teismo darbo krūvio.

Tokiomis aplinkybėmis neatrodo, kad kadaise numatyta galimybė perduoti Bendrajam Teismui jurisdikciją priimti sprendimus kai kuriose šiose bylose palengvintų Teisingumo Teismo padėtį, juolab kad sprendimai, kuriuos Bendrasis Teismas jose priimtų, vis tiek galėtų būti skundžiami. Priemonės, kurios galėtų padėti Teisingumo Teismui toliau vykdyti užduotis, greičiausiai turėtų būti priimtos dėl bylų dėl prašymų priimti prejudicinį sprendimą ir pagal apeliacinius skundus pradėtų bylų. Bet kuriuo atveju prieš teikiant konkretesnius pasiūlymus dėl priemonių (teisėkūros ar reglamentuojamojo pobūdžio), kurias taikant būtų naujai paskirstyta jurisdikcija tarp Teisingumo Teismo ir Bendrojo Teismo, reikėtų išsamiai išanalizuoti šių bylų pobūdį ir ypatybes.

D.
Teisingumo Teismo teisminės veiklos statistika

I. Bendrieji Teisingumo Teismo veiklos duomenys. Gautos, baigtos, dar neišnagrinėtos bylos (2017–2021) 215

II. Gautos bylos – Procedūrų pobūdis (2017–2021) 216

III. Gautos bylos – Ieškinio dalykinė sritis (2017–2021) 217

IV. Gautos bylos – Ieškinio dalykinė sritis (2021) 218

V. Gautos bylos – Prašymai priimti prejudicinį sprendimą pagal valstybę narę (2017–2021) 219

VI. Gautos bylos – Ieškiniai dėl valstybės įsipareigojimų neįvykdymo (2017–2021) 220

VII. Baigtos bylos – Procedūrų pobūdis (2017–2021) 221

VIII. Baigtos bylos – Sprendimai, nuomonės, nutartys (2021) 222

IX. Bylos, baigtos sprendimu, nuomone arba jurisdikcine nutartimi – Teismo sudėtis (2017–2021) 223

X. Bylos, baigtos sprendimu, nuomone arba jurisdikcine nutartimi – Ieškinio dalykinė sritis (2017–2021) 224

XI. Bylos, baigtos sprendimu, nuomone arba jurisdikcine nutartimi – Ieškinio dalykinė sritis (2021) 225

XII. Baigtos bylos – Sprendimai dėl valstybės įsipareigojimų neįvykdymo: sprendimo rezultatas (2017–2021) 226

XIII. Baigtos bylos – Apeliaciniai skundai: sprendimo rezultatas (2017–2021) (sprendimai ir jurisdikcinės nutartys) 227

XIV. Baigtos bylos – Proceso trukmė, skaičiuojama mėnesiais (2017–2021) 228

XV. Iki gruodžio 31 d. dar neišnagrinėtos bylos – Procedūrų pobūdis (2017–2021) 229

XVI. Iki gruodžio 31 d. dar neišnagrinėtos bylos – Teismo sudėtis (2017–2021) 230

XVII. Pagreitintos procedūros (2017–2021) 231

XVIII. Prejudicinio sprendimo priėmimo skubos tvarka procedūros (2017–2021) 232

XIX. Laikinosios apsaugos priemonės (2017–2021) 233

XX. Statuto (2019–2021) 58a straipsnyje nurodyti apeliaciniai skundai 234

XXI. Bendroji teisminės veiklos raida (1952–2021) – Gautos bylos ir sprendimai bei nuomonės 235

XXII. Bendroji teisminės veiklos raida (1952–2021) – Gauti prašymai priimti prejudicinį sprendimą pagal valstybes nares ir metus 237

XXIII. Bendroji teisminės veiklos raida (1952–2021) – Gauti prašymai priimti prejudicinį sprendimą pagal valstybes nares ir teismus 239

XXIV. Bendroji teisminės veiklos raida (1952–2021) – Valstybėms narėms pareikšti ieškiniai dėl įsipareigojimų neįvykdymo 242

XXV. Teisingumo Teismo kanceliarijos veikla (2017–2021) 243

I. Bendrieji Teisingumo Teismo veiklos duomenys

Gautos, baigtos, dar neišnagrinėtos bylos (2017–2021)

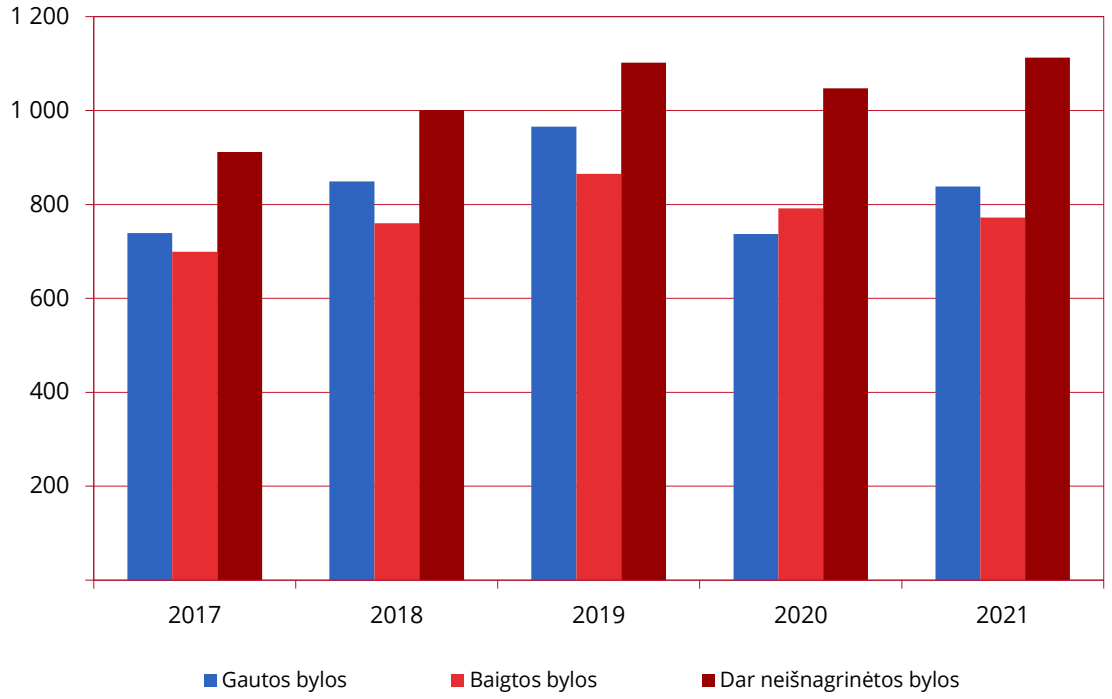

	2017	2018	2019	2020	2021
Gautos bylos	739	849	966	737	838
Baigtos bylos	699	760	865	792	772
Dar neišnagrinėtos bylos	912	1 001	1 102	1 047	1 113

II. Gautos bylos – Procedūrų pobūdis (2017–2021)

2021 m.

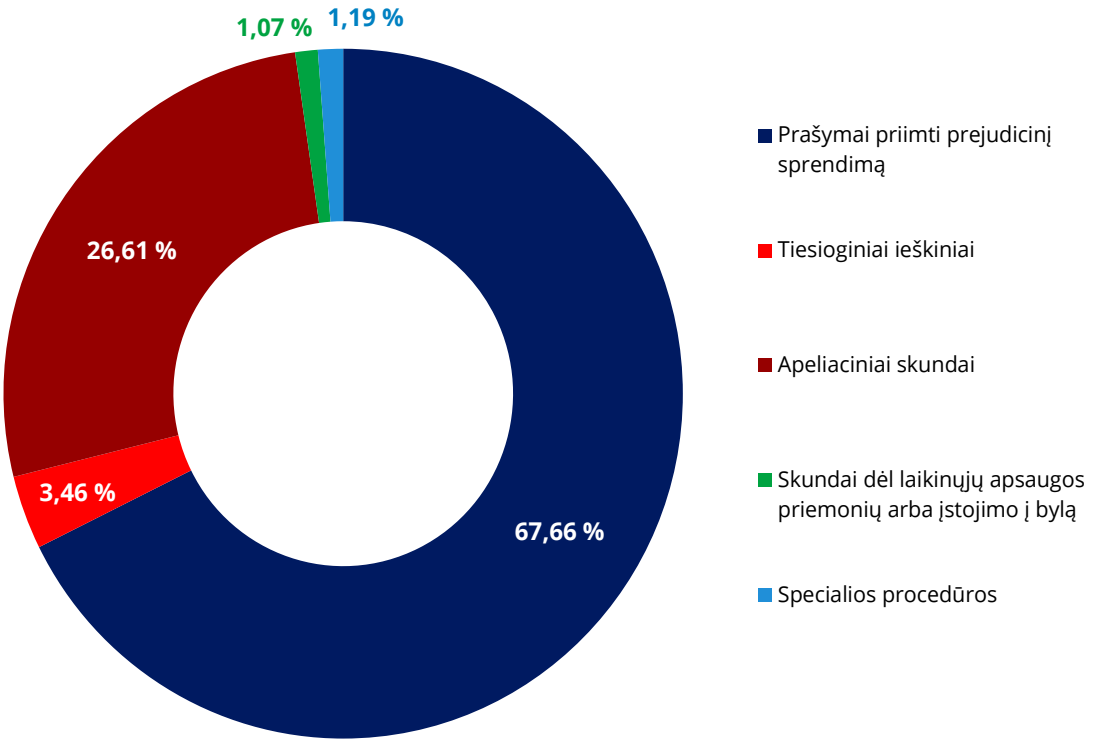

	2017	2018	2019	2020	2021
Prašymai priimti prejudicinį sprendimą	533	568	641	557	567
Tiesioginiai ieškiniai	46	63	41	38	29
Apeliaciniai skundai	141	193	256	125	223
Skundai dėl laikinųjų apsaugos priemonių arba įstojimo į bylą	6	6	10	6	9
Prašymai pateikti nuomonę	1		1	1	
Specialios procedūros[1]	12	19	17	10	10
Iš viso	**739**	**849**	**966**	**737**	**838**
Prašymai dėl laikinųjų apsaugos priemonių	3	6	6	3	8

1| „Specialiomis“ laikomos procedūros dėl: nemokamos teisinės pagalbos suteikimo, atlygintinų išlaidų nustatymo, klaidų ištaisymo, sprendimo nepriėmimo tam tikru klausimu, protesto dėl už akių priimto sprendimo, trečiojo asmens skundo, išaiškinimo, bylos atnaujinimo, pirmojo generalinio advokato pasiūlymo peržiūrėti Bendrojo Teismo sprendimą nagrinėjimo, turto suvaržymo ir imunitetų.

III. Gautos bylos – Ieškinio dalykinė sritis (2017–2021)

	2017	2018	2019	2020	2021
Aplinka	40	50	47	23	23
Arbitražinė išlyga	5	2	3	1	3
Bendra užsienio ir saugumo politika	6	7	19	1	6
Bendra žuvininkystės politika	1	1	1	2	2
Cheminių medžiagų registracija, įvertinimas, autorizacija ir apribojimai (REACH reglamentas)	2	1	3		5
Darbuotojų migrantų socialinė apsauga	7	14	2	6	7
Ekonominė ir pinigų politika	7	3	11	12	12
Ekonominė, socialinė ir teritorinė sanglauda	2	1	1	2	3
Energetika	2	12	6	7	3
Europos Sąjungos išorės veiksmai	3	4	4	4	6
Finansinės nuostatos (biudžetas, finansinė programa, nuosavi ištekliai, kova su sukčiavimu ir kt.)	6	6	8	7	6
Galimybė susipažinti su dokumentais	1	10	5	1	4
Įmonių teisė	1	2	3	1	1
Institucinė teisė	26	34	38	27	39
Intelektinė ir pramoninė nuosavybė	73	92	74	51	84
Įsisteigimo laisvė	8	7	8	23	9
Konkurencija	8	25	42	16	26
Laisvas asmenų judėjimas	16	19	40	14	12
Laisvas kapitalo judėjimas	12	9	6	9	4
Laisvas prekių judėjimas	6	4	8	5	3
Laisvė teikti paslaugas	18	37	12	10	11
Laisvės, saugumo ir teisingumo erdvė	98	82	107	96	106
Mokesčiai	55	71	73	64	54
Mokslo tyrimai, technologijų plėtra ir kosmosas	3	1			
Muitų sąjunga ir bendrasis muitų tarifas	14	13	18	19	11
Naujų valstybių įstojimas	1				
Pramonės politika	6	4	7	1	1
Prekybos politika	8	5	10	8	5
Sąjungos pilietybė	8	6	8	11	14
Sąjungos teisės principai	12	29	33	30	28
Socialinė politika	43	46	41	33	46
Švietimas, profesinis mokymas, jaunimas ir sportas	2				2
Teisės aktų derinimas	41	53	30	35	63
Transeuropiniai tinklai					1
Transportas	83	39	54	99	52
Užimtumas				1	1
Valstybės pagalba	21	26	59	18	42
Vartotojų apsauga	36	41	72	37	52
Viešieji pirkimai	23	28	27	13	21
Visuomenės sveikata	1	4	6	4	10
Žemės ūkis	14	26	24	15	19
ESV sutartis	**719**	**814**	**910**	**706**	**797**
Gyventojų apsauga		1	1		
Saugumo kontrolė		1			
AE sutartis		**2**	**1**		
Sąjungos teisės principai		1	1		
ES sutartis		**1**	**1**		
Institucinė teisė					2
Susitarimas dėl JK išstojimo					**2**
Institucinė teisė		2			1
Pareigūnų tarnybos nuostatai	8	16	35	19	31
Privilegijos ir imunitetai		2	3	2	
Procesas	12	12	16	10	7
Kita	**20**	**32**	**54**	**31**	**39**
IŠ VISO BENDRAI	**739**	**849**	**966**	**737**	**838**

IV. Gautos bylos – Ieškinio dalykinė sritis (2021)

	Prašymai priimti prejudicinį sprendimą	Tiesioginiai ieškiniai	Apeliaciniai skundai	Skundai dėl laikinųjų apsaugos priemonių arba įstojimo į bylą	Specialios procedūros	IŠ VISO
Aplinka	12	8	3			**23**
Arbitražinė išlyga			3			**3**
Bendra užsienio ir saugumo politika	2		4			**6**
Bendra žuvininkystės politika	1	1				**2**
Cheminių medžiagų registracija, įvertinimas, autorizacija ir apribojimai (REACH reglamentas)			3	2		**5**
Darbuotojų migrantų socialinė apsauga	7					**7**
Ekonominė ir pinigų politika	5		7			**12**
Ekonominė, socialinė ir teritorinė sanglauda	2		1			**3**
Energetika	2		1			**3**
Europos Sąjungos išorės veiksmai	2		4			**6**
Finansinės nuostatos (biudžetas, finansinė programa, nuosavi ištekliai, kova su sukčiavimu ir kt.)	4		2			**6**
Galimybė susipažinti su dokumentais			4			**4**
Įmonių teisė			1			**1**
Institucinė teisė	1	3	28	2	5	**39**
Intelektinė ir pramoninė nuosavybė	23		61			**84**
Įsisteigimo laisvė	9					**9**
Konkurencija	15		10	1		**26**
Laisvas asmenų judėjimas	11	1				**12**
Laisvas kapitalo judėjimas	4					**4**
Laisvas prekių judėjimas	3					**3**
Laisvė teikti paslaugas	11					**11**
Laisvės, saugumo ir teisingumo erdvė	102	4				**106**
Mokesčiai	52	2				**54**
Muitų sąjunga ir bendrasis muitų tarifas	11					**11**
Pramonės politika	1					**1**
Prekybos politika			5			**5**
Sąjungos pilietybė	10	3	1			**14**
Sąjungos teisės principai	24	3	1			**28**
Socialinė politika	46					**46**
Švietimas, profesinis mokymas, jaunimas ir sportas	1		1			**2**
Teisės aktų derinimas	62	1				**63**
Transeuropiniai tinklai			1			**1**
Transportas	50		2			**52**
Užimtumas	1					**1**
Valstybės pagalba	6		35	1		**42**
Vartotojų apsauga	50	1	1			**52**
Viešieji pirkimai	18	1	1	1		**21**
Visuomenės sveikata	3		6	1		**10**
Žemės ūkis	15		3	1		**19**
ESV sutartis	**566**	**28**	**189**	**9**	**5**	**797**
Institucinė teisė			2			2
Susitarimas dėl JK išstojimo			**2**			**2**
Institucinė teisė		1				1
Pareigūnų tarnybos nuostatai	1		30			31
Procesas			2		5	7
Kita	**1**	**1**	**32**		**5**	**39**
IŠ VISO BENDRAI	**567**	**29**	**223**	**9**	**10**	**838**

V. Gautos bylos – Prašymai priimti prejudicinį sprendimą pagal valstybę narę (2017–2021)

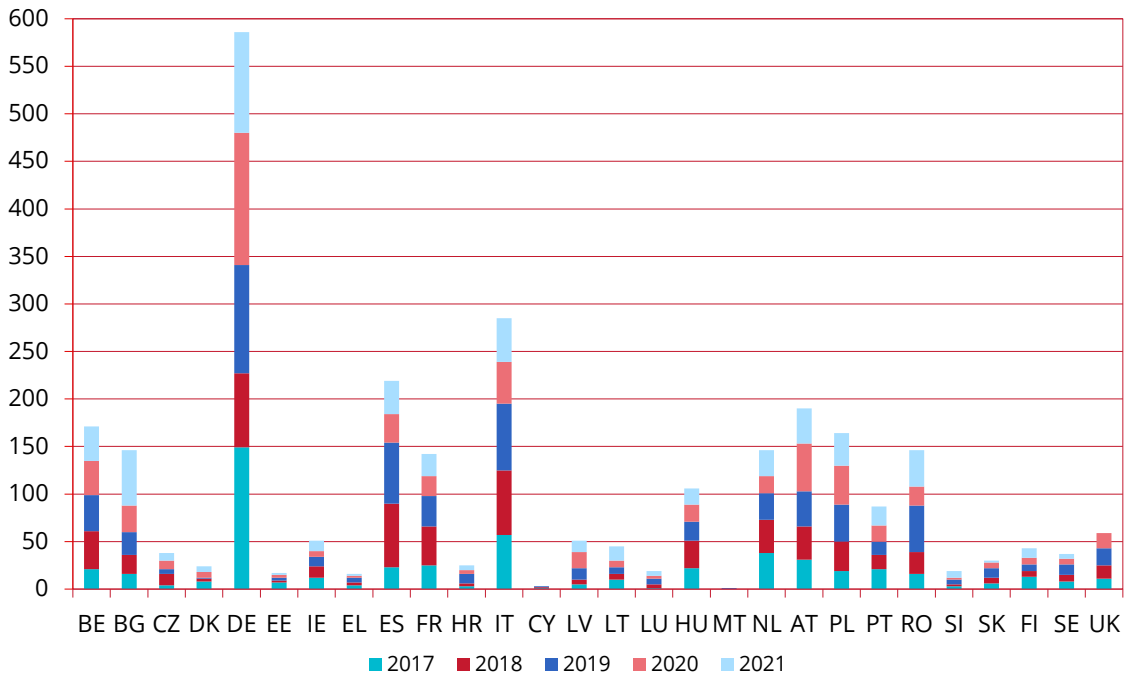

	2017	2018	2019	2020	2021	Iš viso
Belgija	21	40	38	36	36	**171**
Bulgarija	16	20	24	28	58	**146**
Čekijos Respublika	4	12	5	9	8	**38**
Danija	8	3	1	6	6	**24**
Vokietija	149	78	114	140	106	**587**
Estija	7	2	3	3	2	**17**
Airija	12	12	10	5	11	**50**
Graikija	4	3	5	2	2	**16**
Ispanija	23	67	64	30	35	**219**
Prancūzija	25	41	32	21	23	**142**
Kroatija	3	3	10	4	5	**25**
Italija	57	68	70	44	46	**285**
Kipras		1	1			**2**
Latvija	5	5	12	17	12	**51**
Lietuva	10	6	7	7	15	**45**
Liuksemburgas	1	4	6	3	5	**19**
Vengrija	22	29	20	18	17	**106**
Malta			1			**1**
Nyderlandai	38	35	28	18	27	**146**
Austrija	31	35	37	50	37	**190**
Lenkija	19	31	39	41	34	**164**
Portugalija	21	15	14	17	20	**87**
Rumunija	16	23	49	20	38	**146**
Slovėnija	3	2	5	2	7	**19**
Slovakija	6	6	10	6	2	**30**
Suomija	13	6	7	7	10	**43**
Švedija	8	7	11	6	5	**37**
Jungtinė Karalystė	11	14	18	17		**60**
Iš viso	**533**	**568**	**641**	**557**	**567**	**2 866**

VI. Gautos bylos – Ieškiniai dėl valstybės įsipareigojimų neįvykdymo (2017–2021)

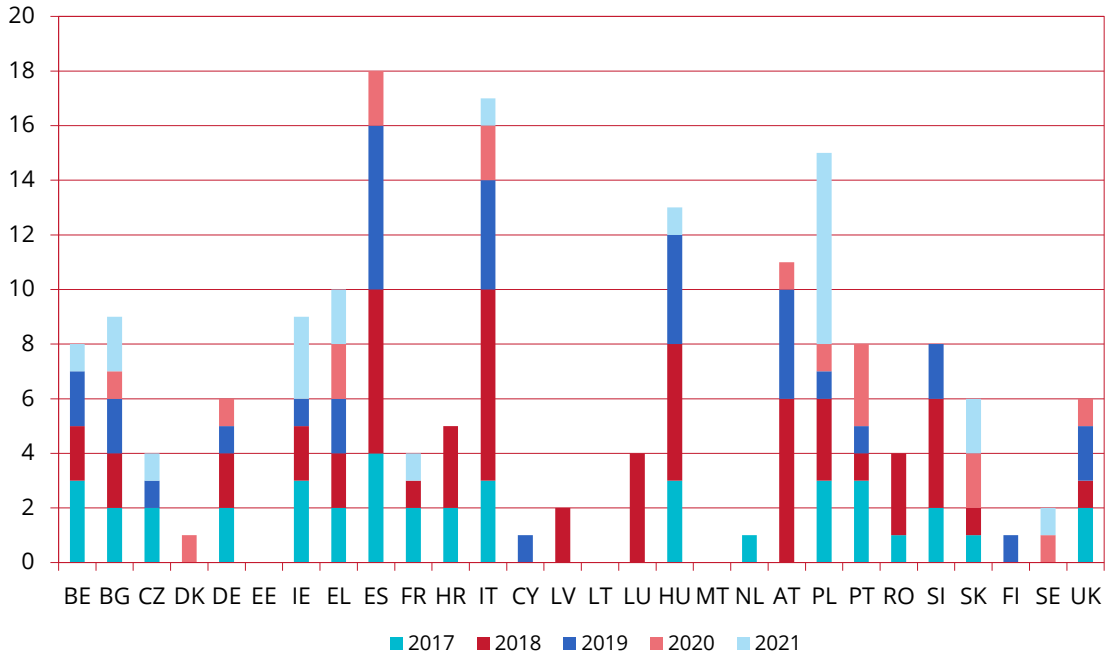

	2017	2018	2019	2020	2021	Iš viso
Belgija	3	2	2		1	**8**
Bulgarija	2	2	2	1	2	**9**
Čekijos Respublika	2		1		1	**4**
Danija				1		**1**
Vokietija	2	2	1	1		**6**
Estija						
Airija	3	2	1		3	**9**
Graikija	2	2	2	2	2	**10**
Ispanija	4	6	6	2		**18**
Prancūzija	2	1			1	**4**
Kroatija	2	3				**5**
Italija	3	7	4	2	1	**17**
Kipras			1			**1**
Latvija		2				**2**
Lietuva						
Liuksemburgas		4				**4**
Vengrija	3	5	4		1	**13**
Malta						
Nyderlandai	1					**1**
Austrija		6	4	1		**11**
Lenkija	3	3	1	1	7	**15**
Portugalija	3	1	1	3		**8**
Rumunija	1	3				**4**
Slovėnija	2	4	2			**8**
Slovakija	1	1		2	2	**6**
Suomija			1			**1**
Švedija				1	1	**2**
Jungtinė Karalystė	2	1	2	1		**6**
Iš viso	**41**	**57**	**35**	**18**	**22**	**173**

VII. Baigtos bylos – Procedūrų pobūdis (2017–2021)[1]

2021 m.

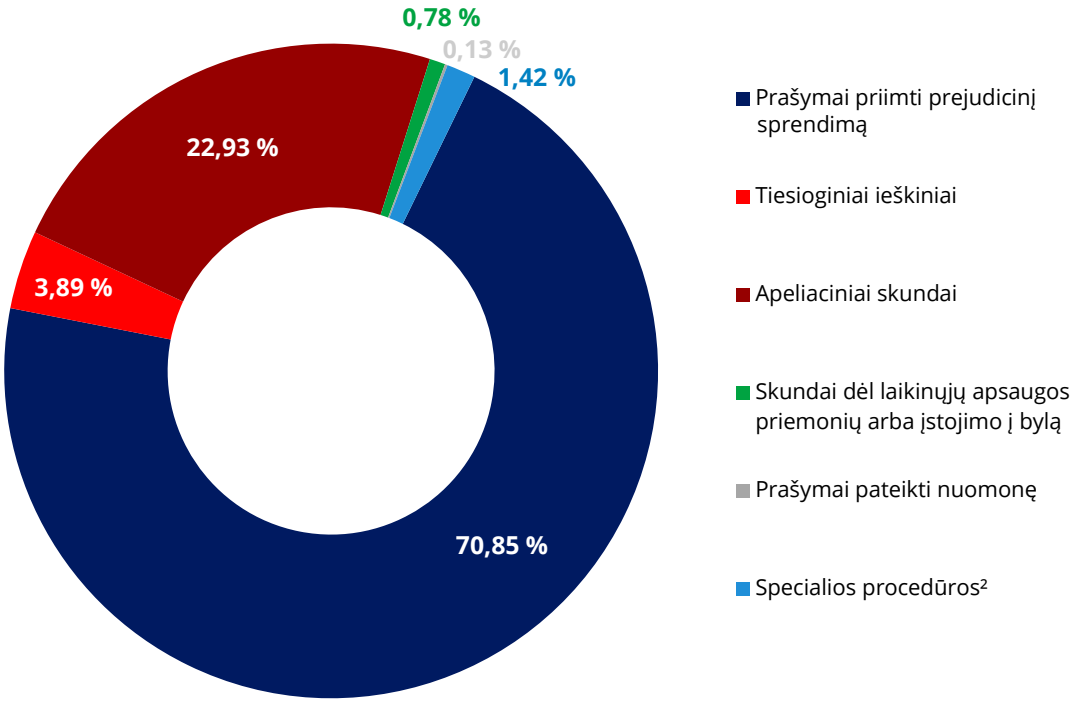

	2017	2018	2019	2020	2021
Prašymai priimti prejudicinį sprendimą	447	520	601	534	547
Tiesioginiai ieškiniai	37	60	42	37	30
Apeliaciniai skundai	194	155	204	194	177
Skundai dėl laikinųjų apsaugos priemonių arba įstojimo į bylą	4	10	6	10	6
Prašymai pateikti nuomonę	3		1		1
Specialios procedūros[2]	14	15	11	17	11
Iš viso	**699**	**760**	**865**	**792**	**772**

1| Bendras bylų skaičius (bruto) nurodytas neatsižvelgiant į tai, kad kai kurios bylos sujungtos dėl tarpusavio ryšio (vienas bylos numeris = viena byla).

2| „Specialiomis“ laikomos procedūros dėl: nemokamos teisinės pagalbos suteikimo, atlygintinų išlaidų nustatymo, klaidų ištaisymo, sprendimo nepriėmimo tam tikru klausimu, protesto dėl už akių priimto sprendimo, trečiojo asmens skundo, išaiškinimo, bylos atnaujinimo, pirmojo generalinio advokato pasiūlymo peržiūrėti Bendrojo Teismo sprendimą nagrinėjimo, turto suvaržymo ir imunitetų.

VIII. Baigtos bylos – Sprendimai, nuomonės, nutartys (2021)[1]

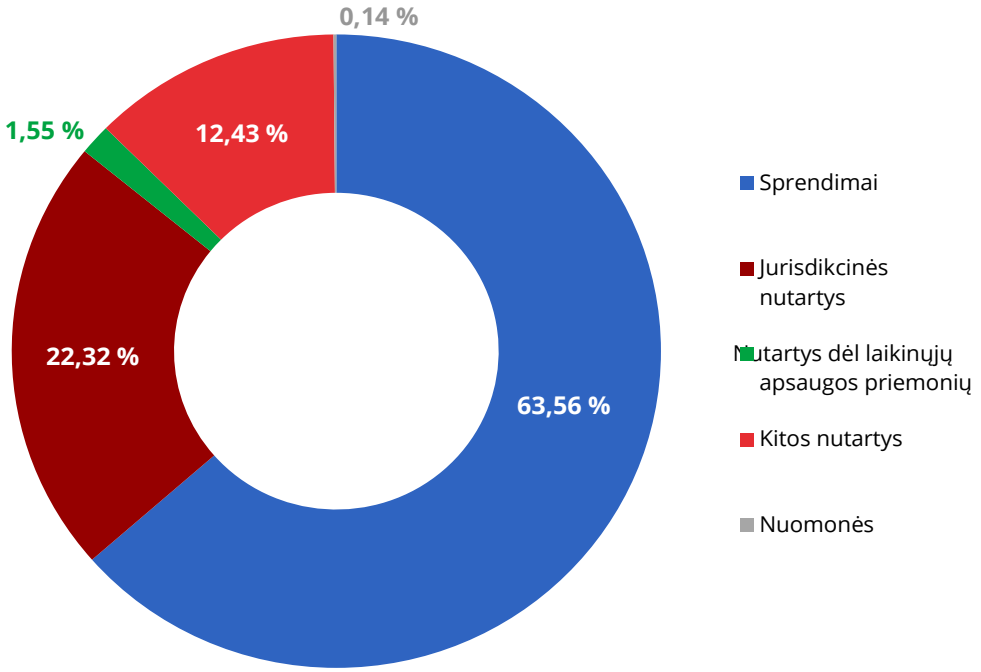

	Sprendimai	Jurisdikcinės nutartys[2]	Nutartys dėl laikinųjų apsaugos priemonių[3]	Kitos nutartys[4]	Nuomonės	Iš viso
Prašymai priimti prejudicinį	338	69		81		488
Tiesioginiai ieškiniai	26	1	3	3		33
Apeliaciniai skundai	86	78	2	3		169
Skundai dėl laikinųjų apsaugos priemonių			6			6
Prašymai pateikti nuomonę					1	1
Specialios procedūros		10		1		11
Iš viso	**450**	**158**	**11**	**88**	**1**	**708**

1| Bendras bylų skaičius (neto) nurodytas atsižvelgiant į tai, kad kai kurios bylos sujungtos dėl tarpusavio ryšio (sujungtų bylų grupė = viena byla).

2| Nutartys dėl proceso užbaigimo kitais nei bylos išbraukimo iš registro, pagrindo priimti sprendimą nebuvimo ar bylos perdavimo Bendrajam Teismui pagrindais.

3| Nutartys, priimtos pateikus prašymą pagal SESV 278, 279 arba 280 straipsnį ar atitinkamas EAEBS nuostatas arba apskundus nutartį dėl laikinųjų apsaugos priemonių ar dėl įstojimo į bylą.

4| Nutartys dėl proceso užbaigimo, kai byla išbraukiama iš registro, nėra pagrindo priimti sprendimą arba byla perduodama Bendrajam Teismui.

IX. Bylos, baigtos sprendimu, nuomone arba jurisdikcine nutartimi – Teismo sudėtis (2017–2021)[1]

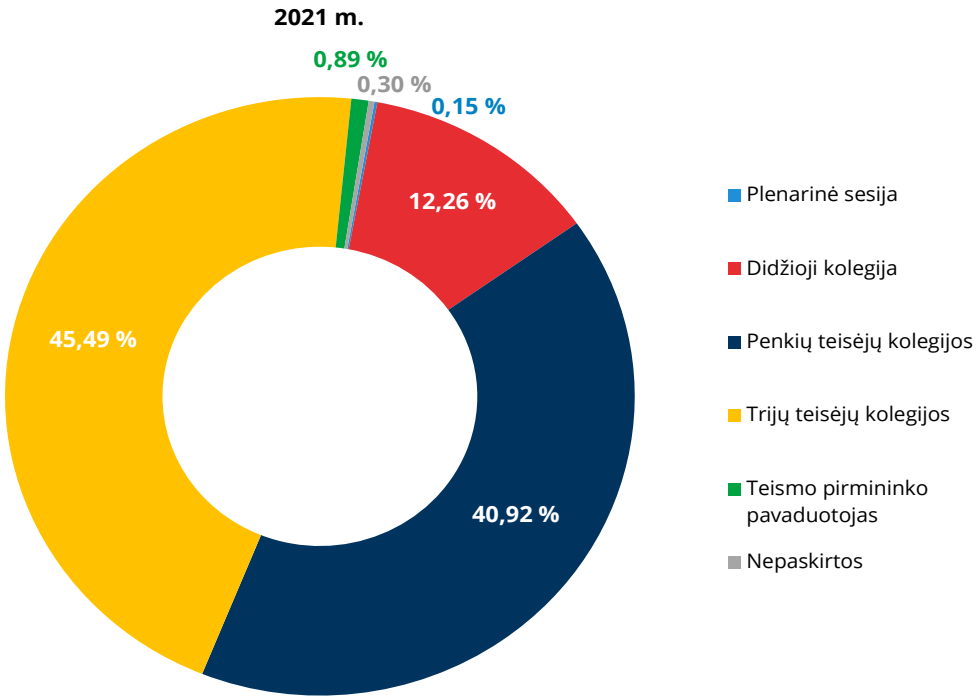

	2017			2018			2019			2020			2021		
	Sprendimai / Nuomonės	Nutartys[2]	Iš viso	Sprendimai / Nuomonės	Nutartys[2]	Iš viso	Sprendimai / Nuomonės	Nutartys[2]	Iš viso	Sprendimai / Nuomonės	Nutartys[2]	Iš viso	Sprendimai / Nuomonės	Nutartys[2]	Iš viso
Plenarinė sesija	1		**1**	1		**1**	1		**1**				1		**1**
Didžioji kolegija	46		**46**	76		**76**	77		**77**	70		**70**	83		**83**
Penkių teisėjų kolegijos	312	10	**322**	300	15	**315**	317	21	**338**	237	4	**241**	271	6	**277**
Trijų teisėjų kolegijos	151	105	**256**	153	93	**246**	163	176	**339**	191	142	**333**	154	154	**308**
Teismo pirmininko pavaduotojas		3	**3**		7	**7**		6	**6**		10	**10**		6	**6**
Nepaskirtos								2	**2**		3	**3**		2	**2**
Iš viso	**510**	**118**	**628**	**530**	**115**	**645**	**558**	**205**	**763**	**498**	**159**	**657**	**509**	**168**	**677**

1| Bendras bylų skaičius (bruto) nurodytas neatsižvelgiant į tai, kad kai kurios bylos sujungtos dėl tarpusavio ryšio (vienas bylos numeris = viena byla).

2| Nutartys dėl proceso užbaigimo kitais nei bylos išbraukimo iš registro, pagrindo priimti sprendimą nebuvimo ar bylos perdavimo Bendrajam Teismui pagrindais.

X. Bylos, baigtos sprendimu, nuomone arba jurisdikcine nutartimi – Ieškinio dalykinė sritis (2017–2021)[1]

	2017	2018	2019	2020	2021
Aplinka	27	33	50	32	22
Arbitražinė išlyga		3	2	4	2
Bendra užsienio ir saugumo politika	10	5	8	16	5
Bendra žuvininkystės politika	2	2	2		2
Cheminių medžiagų registracija, įvertinimas, autorizacija ir apribojimai (REACH reglamentas)	7	1	1		6
Darbuotojų migrantų socialinė apsauga	6	10	12	6	3
Ekonominė ir pinigų politika	2	3	7	3	17
Ekonominė, socialinė ir teritorinė sanglauda		1		1	2
Energetika	2	1	9	8	4
Europos Sąjungos išorės veiksmai	1	3	4	3	3
Finansinės nuostatos (biudžetas, finansinė programa, nuosavi ištekliai, kova su sukčiavimu ir kt.)	7	2	6	5	5
Galimybė susipažinti su dokumentais	9	2	5	8	1
Įmonių teisė	4	1	1	3	2
Institucinė teisė	27	28	28	26	27
Intelektinė ir pramoninė nuosavybė	60	74	92	76	61
Įsisteigimo laisvė	10	13	5	6	7
Konkurencija	53	12	20	17	26
Laisvas asmenų judėjimas	17	24	25	21	18
Laisvas kapitalo judėjimas	1	13	8	5	8
Laisvas prekių judėjimas	2	6	2	8	2
Laisvė teikti paslaugas	13	21	23	13	17
Laisvės, saugumo ir teisingumo erdvė	61	74	85	69	81
Mokesčiai	62	58	68	58	63
Mokslo tyrimai, technologijų plėtra ir kosmosas	2	3	1	1	
Muitų sąjunga ir bendrasis muitų tarifas	19	12	12	16	18
Naujų valstybių įstojimas		1			
Pramonės politika	8	2	7	6	1
Prekybos politika	14	6	11	4	7
Sąjungos pilietybė	5	10	7	8	4
Sąjungos teisės principai	14	10	17	18	34
Socialinė politika	26	42	36	25	37
Švietimas, profesinis mokymas, jaunimas ir sportas	2				
Teisės aktų derinimas	29	28	44	28	26
Transportas	17	38	25	22	26
Valstybės pagalba	33	29	20	28	31
Vartotojų apsauga	20	19	38	36	39
Viešieji pirkimai	15	22	20	19	13
Visuomenės sveikata	5		6	3	5
Žemės ūkis	22	15	23	15	21
ESV sutartis	**614**	**627**	**730**	**617**	**646**
Gyventojų apsauga			1		1
AE sutartis			**1**		**1**
Sąjungos teisės principai			1	1	
ES sutartis			**1**	**1**	
Institucinė teisė			2		
Pareigūnų tarnybos nuostatai	1	7	18	22	19
Privilegijos ir imunitetai		1		4	3
Procesas	13	10	11	13	8
Kita	**14**	**18**	**31**	**39**	**30**
IŠ VISO BENDRAI	**628**	**645**	**763**	**657**	**677**

1| Bendras bylų skaičius (bruto) nurodytas neatsižvelgiant į tai, kad kai kurios bylos sujungtos dėl tarpusavio ryšio (vienas bylos numeris = viena byla).

XI. Bylos, baigtos sprendimu, nuomone arba jurisdikcine nutartimi – Ieškinio dalykinė sritis (2021)[1]

	Sprendimai / Nuomonės	Nutartys[2]	Iš viso
Aplinka	22		**22**
Arbitražinė išlyga	1	1	**2**
Bendra užsienio ir saugumo politika	5		**5**
Bendra žuvininkystės politika	2		**2**
Cheminių medžiagų registracija, įvertinimas, autorizacija ir apribojimai (REACH reglamentas)	4	2	**6**
Darbuotojų migrantų socialinė apsauga	2	1	**3**
Ekonominė ir pinigų politika	11	6	**17**
Ekonominė ir socialinė sanglauda	1	1	**2**
Energetika	3	1	**4**
Europos Sąjungos išorės veiksmai	3		**3**
Finansinės nuostatos (biudžetas, finansinė programa, nuosavi ištekliai, kova su sukčiavimu ir kt.)	4	1	**5**
Galimybė susipažinti su dokumentais	1		**1**
Įmonių teisė	1	1	**2**
Institucinė teisė	14	13	**27**
Intelektinė ir pramoninė nuosavybė	11	50	**61**
Įsisteigimo laisvė	7		**7**
Konkurencija	23	3	**26**
Laisvas asmenų judėjimas	18		**18**
Laisvas kapitalo judėjimas	6	2	**8**
Laisvas prekių judėjimas	2		**2**
Laisvė teikti paslaugas	13	4	**17**
Laisvės, saugumo ir teisingumo erdvė	70	11	**81**
Mokesčiai	55	8	**63**
Muitų sąjunga ir bendrasis muitų tarifas	16	2	**18**
Pramonės politika	1		**1**
Prekybos politika	7		**7**
Sąjungos pilietybė	3	1	**4**
Sąjungos teisės principai	25	9	**34**
Socialinė politika	30	7	**37**
Teisės aktų derinimas	21	5	**26**
Transportas	22	4	**26**
Valstybės pagalba	29	2	**31**
Vartotojų apsauga	27	12	**39**
Viešieji pirkimai	11	2	**13**
Visuomenės sveikata	4	1	**5**
Žemės ūkis	17	4	**21**
ESV sutartis	**492**	**154**	**646**
Gyventojų apsauga	1		1
AE sutartis	**1**		**1**
Pareigūnų tarnybos nuostatai	14	5	19
Privilegijos ir imunitetai	2	1	3
Procesas		8	8
Kita	**16**	**14**	**30**
IŠ VISO BENDRAI	**509**	**168**	**677**

1| Bendras bylų skaičius (bruto) nurodytas neatsižvelgiant į tai, kad kai kurios bylos sujungtos dėl tarpusavio ryšio (vienas bylos numeris = viena byla).

2| Nutartys dėl proceso užbaigimo kitais nei bylos išbraukimo iš registro, pagrindo priimti sprendimą nebuvimo ar bylos perdavimo Bendrajam Teismui pagrindais.

XII. Baigtos bylos – Sprendimai dėl valstybės įsipareigojimų neįvykdymo: sprendimo rezultatas (2017–2021)[1]

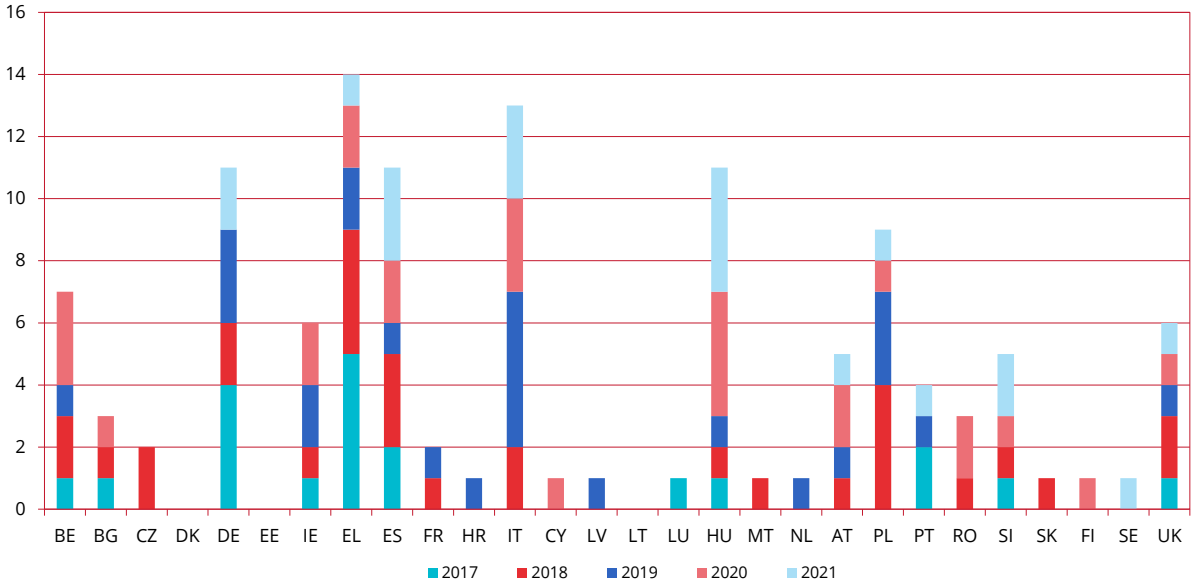

	2017		2018		2019		2020		2021	
	Tenkinti ieškinį	Atmesti ieškinį	Tenkinti ieškinį	Atmesti ieškinį	Tenkinti ieškinį	Atmesti ieškinį	Tenkinti ieškinį	Atmesti ieškinį	Tenkinti ieškinį	Atmesti ieškinį
Belgija	1		2		1		3			
Bulgarija	1		1				1			
Čekijos Respublika			2			1				
Danija				1						
Vokietija	4		2	1	3			1	2	
Estija										
Airija	1		1		2		2			
Graikija	5		4		2		2		1	
Ispanija	2		3		1	1	2		3	
Prancūzija			1		1					
Kroatija					1			1		
Italija			2		5	1	3		3	1
Kipras							1			
Latvija					1					
Lietuva										
Liuksemburgas	1									
Vengrija	1		1		1		4		4	
Malta			1							
Nyderlandai					1					
Austrija			1	1	1		2		1	1
Lenkija			4		3		1		1	
Portugalija	2				1			1	1	
Rumunija			1				2			
Slovėnija	1		1				1		2	
Slovakija			1							
Suomija							1			
Švedija									1	
Jungtinė Karalystė	1		2		1		1		1	
Iš viso	**20**		**30**	**3**	**25**	**3**	**26**	**3**	**20**	**2**

1| Bendras bylų skaičius (neto) nurodytas atsižvelgiant į tai, kad kai kurios bylos sujungtos dėl tarpusavio ryšio (sujungtų bylų grupė = viena byla).

XIII. Baigtos bylos – Apeliaciniai skundai: sprendimo rezultatas (2017–2021)[1] [2] (sprendimai ir jurisdikcinės nutartys)

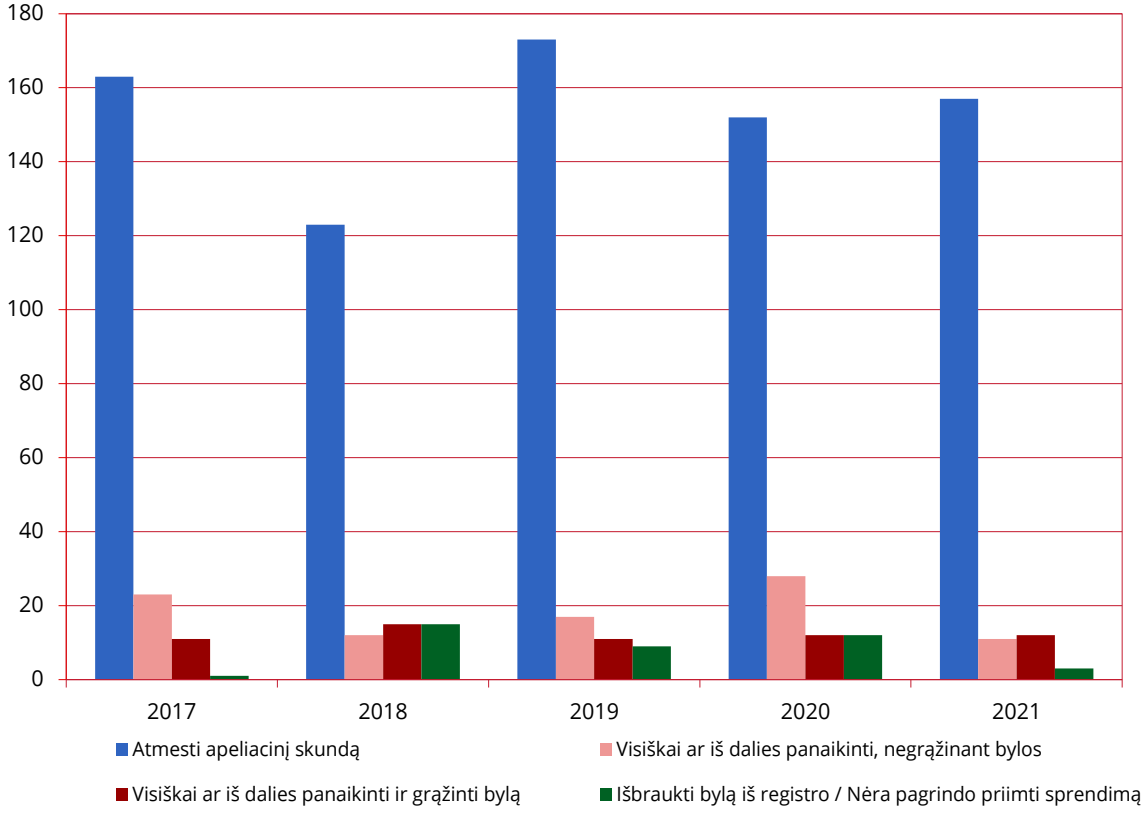

	2017			2018			2019			2020			2021		
	Sprendimai	Nutartys	Iš viso	Sprendimai	Nutartys	Iš viso	Sprendimai	Nutartys	Iš viso	Sprendimai	Nutartys	Iš viso	Sprendimai	Nutartys	Iš viso
Atmesti apeliacinį skundą	103	60	**163**	59	64	**123**	63	110	**173**	75	77	**152**	71	86	**157**
Visiškai ar iš dalies panaikinti, negrąžinant bylos	23		**23**	11	1	**12**	17		**17**	28		**28**	11		**11**
Visiškai ar iš dalies panaikinti ir grąžinti bylą	11		**11**	14	1	**15**	9	2	**11**	12		**12**	12		**12**
Išbraukti bylą iš registro / Nėra pagrindo priimti sprendimą		1	**1**		15	**15**		9	**9**		12	**12**		3	**3**
Iš viso	**137**	**61**	**198**	**84**	**81**	**165**	**89**	**121**	**210**	**115**	**89**	**204**	**94**	**89**	**183**

1| Išsamesnė informacija apie apeliacinius skundus dėl Bendrojo Teismo sprendimų pateikiama kartu su šio teismo teisminės veiklos statistika.

2| Bendras bylų skaičius (bruto) nurodytas neatsižvelgiant į tai, kad kai kurios bylos sujungtos dėl tarpusavio ryšio (vienas bylos numeris = viena byla). Jie taip pat apima Protokolo dėl Europos Sąjungos Teisingumo Teismo statuto 58a punkte nurodytus apeliacinius skundus, pripažintus nepriimtinais arba nepriimtus pagal Procedūros reglamento 170a ar 170b straipsnius. Išsamiau dėl Statuto 58a straipsnyje nurodyto mechanizmo žr. šio pranešimo XX lentelę.

XIV. Baigtos bylos – Proceso trukmė, skaičiuojama mėnesiais (2017–2021)[1] (sprendimai ir jurisdikcinės nutartys)

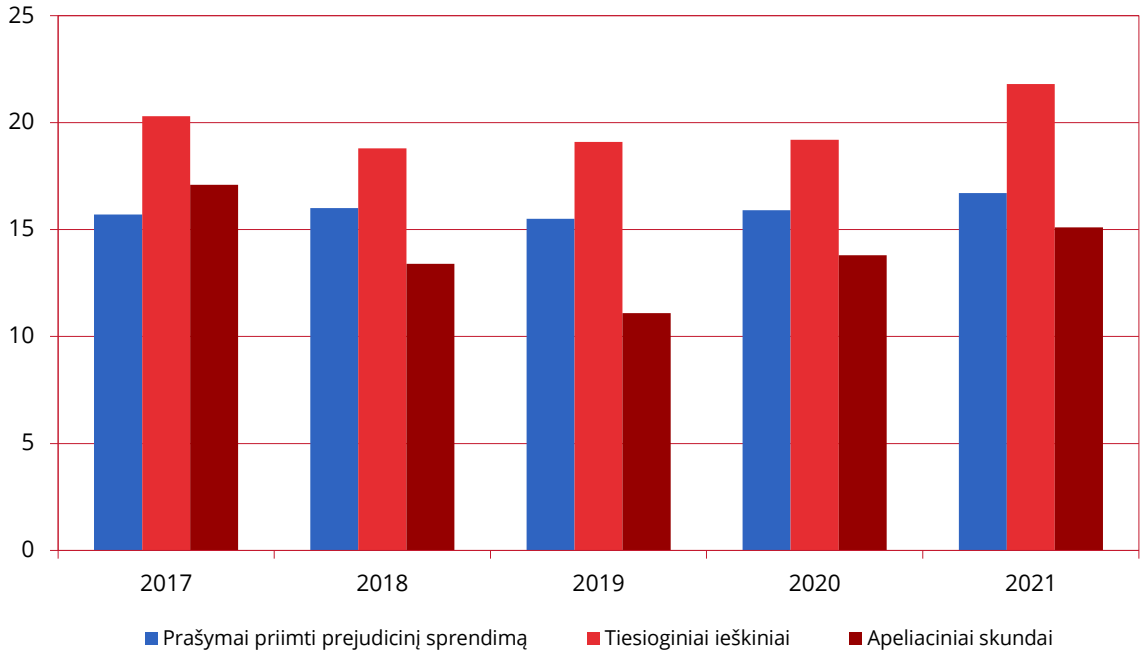

	2017	2018	2019	2020	2021
Prašymai priimti prejudicinį sprendimą	15,7	16	15,5	15,9	16,7
Prejudicinio sprendimo priėmimo skubos	2,9	3,1	3,7	3,9	3,7
Pagreitintos procedūros	8,1	2,2	9,9		10,7
Tiesioginiai ieškiniai	20,3	18,8	19,1	19,2	21,8
Pagreitintos procedūros		9	10,3		
Apeliaciniai skundai	17,1	13,4	11,1	13,8	15,1
Pagreitintos procedūros					8,4

1| Skaičiuojant proceso trukmę neatsižvelgta į: bylas, kuriose priimtas tarpinis sprendimas arba imtasi pasirengimo nagrinėti bylą priemonių; nuomones; specialias procedūras (t. y. dėl nemokamos teisinės pagalbos suteikimo, atlygintinų išlaidų nustatymo, klaidų ištaisymo, sprendimo nepriėmimo tam tikru klausimu, protesto dėl už akių priimto sprendimo, trečiojo asmens skundo, sprendimo išaiškinimo, bylos atnaujinimo, pirmojo generalinio advokato pasiūlymo peržiūrėti Bendrojo Teismo sprendimą nagrinėjimo, turto suvaržymo ir imunitetų); bylas, kurios užbaigtos nutartimi dėl bylos išbraukimo iš registro, dėl pagrindo priimti sprendimą nebuvimo arba dėl bylos perdavimo Bendrajam Teismui; laikinųjų apsaugos priemonių taikymo procedūras arba skundų dėl laikinųjų apsaugos priemonių ar įstojimo į bylą nagrinėjimo procedūras.

XV. Iki gruodžio 31 d. dar neišnagrinėtos bylos – Procedūrų pobūdis (2017–2021)[1]

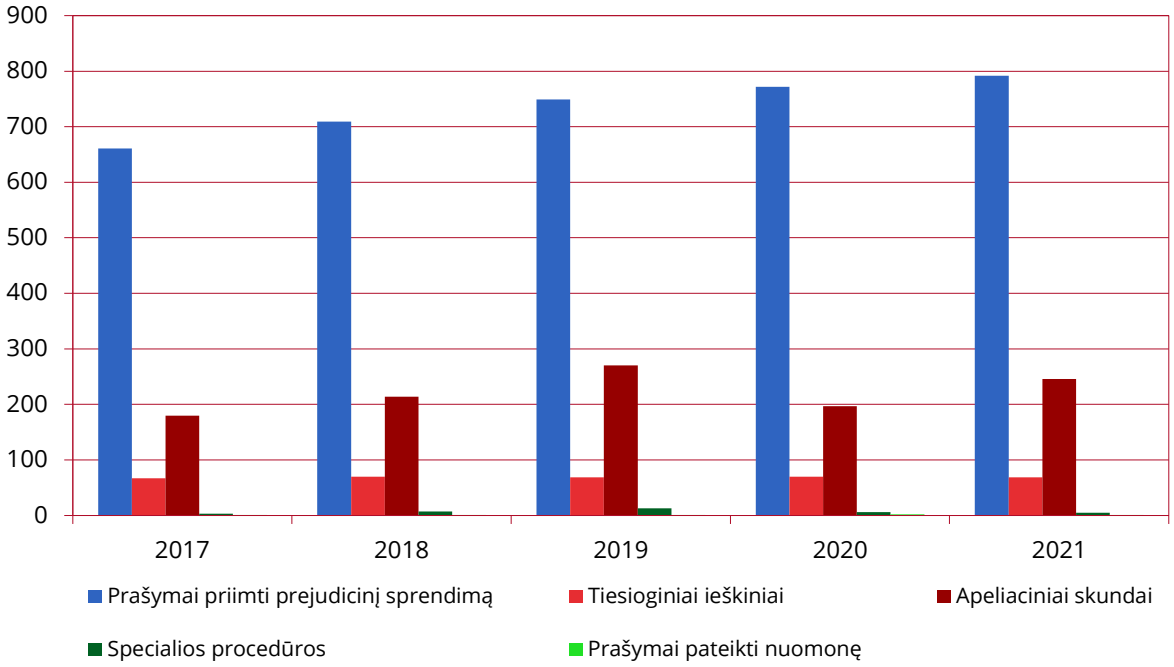

	2017	2018	2019	2020	2021
Prašymai priimti prejudicinį sprendimą	661	709	749	772	792
Tiesioginiai ieškiniai	67	70	69	70	69
Apeliaciniai skundai	180	214	270	197	246
Specialios procedūros[2]	3	7	13	6	5
Prašymai pateikti nuomonę	1	1	1	2	1
Iš viso	**912**	**1 001**	**1 102**	**1 047**	**1 113**

1| Bendras bylų skaičius (bruto) nurodytas neatsižvelgiant į tai, kad kai kurios bylos sujungtos dėl tarpusavio ryšio (vienas bylos numeris = viena byla).

2| „Specialiomis“ laikomos procedūros dėl: nemokamos teisinės pagalbos suteikimo, atlygintinų išlaidų nustatymo, klaidų ištaisymo, sprendimo nepriėmimo tam tikru klausimu, protesto dėl už akių priimto sprendimo, trečiojo asmens skundo, išaiškinimo, bylos atnaujinimo, pirmojo generalinio advokato pasiūlymo peržiūrėti Bendrojo Teismo sprendimą nagrinėjimo, turto suvaržymo ir imunitetų.

XVI. Iki gruodžio 31 d. dar neišnagrinėtos bylos – Teismo sudėtis (2017–2021)[1]

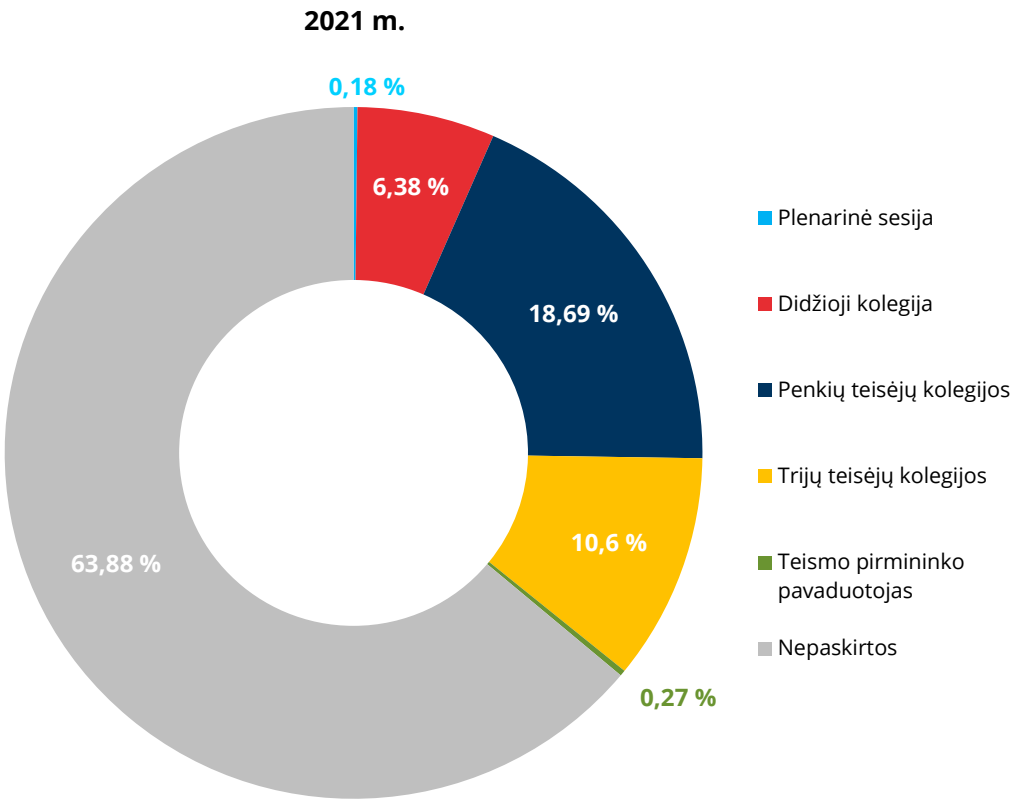

	2017	2018	2019	2020	2021
Plenarinė sesija		1		1	2
Didžioji kolegija	76	68	65	74	71
Penkių teisėjų kolegijos	194	236	192	225	208
Trijų teisėjų kolegijos	76	77	130	103	118
Teismo pirmininko pavaduotojas	4	1	4		3
Nepaskirtos	562	618	711	644	711
Iš viso	**912**	**1 001**	**1 102**	**1 047**	**1 113**

1| Bendras bylų skaičius (bruto) nurodytas neatsižvelgiant į tai, kad kai kurios bylos sujungtos dėl tarpusavio ryšio (vienas bylos numeris = viena byla).

XVII. Pagreitintos procedūros (2017–2021)

Prašymai taikyti pagreitintą procedūrą[1]

	2017	2018	2019	2020	2021	Iš viso
Prašymai priimti prejudicinį sprendimą	30	33	50	40	56	**209**
Tiesioginiai ieškiniai	1	3	3		3	**10**
Apeliaciniai skundai		1	4	2	1	**8**
Specialios procedūros			1			**1**
Iš viso	**31**	**37**	**58**	**42**	**60**	**228**

Prašymai taikyti pagreitintą procedūrą – sprendimo rezultatas[2]

	2017	2018	2019	2020	2021	Iš viso
Patenkinta	4	9	3	3	6	**25**
Atmesta	30	17	56	34	56	**193**
Palikta nenagrinėtų[3]	1	3	1	3	2	**10**
Sprendimas dar nepriimtas		8	6	8	4	**26**
Iš viso	**35**	**37**	**66**	**48**	**68**	**254**

1| Šioje lentelėje minimi skaičiai nurodo atitinkamais metais gautų prašymų skaičių, neatsižvelgiant į su prašymu susijusios bylos pradėjimo metus.

2| Šioje lentelėje minimi skaičiai nurodo atitinkamais metais priimtų sprendimų dėl prašymų taikyti pagreitintą procedūrą skaičių, neatsižvelgiant į tokio prašymo gavimo metus.

3| Formaliai nebuvo būtina priimti sprendimo dėl prašymo, nes byla buvo išbraukta iš registro arba baigta priėmus sprendimą ar nutartį.

XVIII. Prejudicinio sprendimo priėmimo skubos tvarka procedūros (2017–2021)

Prašymai nagrinėti bylą pagal prejudicinio sprendimo priėmimo skubos tvarka procedūrą[1]

	2017	2018	2019	2020	2021	Iš viso
Teisminis bendradarbiavimas civilinėse bylose	5	5		2	1	**13**
Teismų bendradarbiavimas baudžiamosiose bylose	6	8	10	8	8	**40**
Policijos bendradarbiavimas			4			**4**
Sienos, prieglobstis ir imigracija	4	5	5	6	8	**28**
Kita		1	1	1	14	**17**
Iš viso	**15**	**19**	**20**	**17**	**31**	**102**

Prašymai nagrinėti bylą pagal prejudicinio sprendimo priėmimo skubos tvarka procedūrą – sprendimo esmė[2]

	2017	2018	2019	2020	2021	Iš viso
Patenkinta	4	12	11	11	9	**47**
Atmesta	11	7	7	8	20	**53**
Palikta nenagrinėtų[3]					3	**3**
Sprendimas dar nepriimtas			2		1	**3**
Iš viso	**15**	**19**	**20**	**19**	**33**	**106**

1| Šioje lentelėje minimi skaičiai nurodo atitinkamais metais gautų prašymų skaičių, neatsižvelgiant į su prašymu susijusios bylos pradėjimo metus.

2| Šioje lentelėje minimi skaičiai nurodo atitinkamais metais priimtų sprendimų dėl prašymų taikyti nagrinėjimo skubos tvarka procedūrą skaičių, neatsižvelgiant į tokio prašymo gavimo metus.

3| Formaliai nebuvo būtina priimti sprendimo dėl prašymo, nes prašymas buvo atsiimtas, byla išbraukta iš registro arba baigta priėmus sprendimą ar nutartį.

XIX. Laikinosios apsaugos priemonės (2017–2021)

Prašymas taikyti laikinąsias apsaugos priemones[1]

	2017	2018	2019	2020	2021	Iš viso
Aplinka			1		1	**2**
Cheminių medžiagų registracija, įvertinimas, autorizacija ir apribojimai (REACH reglamentas)		2	1	1	1	**5**
Energetika		1	3			**4**
Institucinė teisė		2			1	**3**
Konkurencija					1	**1**
Mokslo tyrimai, technologijų plėtra ir			1			**1**
Pramonės politika	1				1	**2**
Sąjungos teisės principai	1					**1**
Transportas	1					**1**
Valstybės pagalba		1		1	1	**3**
Viešieji pirkimai					1	**1**
Žemės ūkis				1	1	**2**
Iš viso	**3**	**6**	**6**	**3**	**8**	**26**

Laikinųjų apsaugos priemonių taikymas – sprendimo rezultatas[2]

	2017	2018	2019	2020	2021	Iš viso
Patenkinta	1	5	1	1	2	**10**
Atmesta		3	4	1	4	**12**
Palikta nenagrinėtų[3]				1	2	**3**
Sprendimas dar nepriimtas	2		1	1	1	**5**
Iš viso	**3**	**8**	**6**	**4**	**9**	**30**

1| Šioje lentelėje minimi skaičiai nurodo atitinkamais metais gautų prašymų skaičių, neatsižvelgiant į su prašymu susijusios bylos pradėjimo metus.

2| Šioje lentelėje minimi skaičiai nurodo atitinkamais metais priimtų sprendimų dėl prašymų taikyti laikinąsias apsaugos priemones skaičių, neatsižvelgiant į tokio prašymo gavimo metus.

3| Formaliai nebuvo būtina priimti sprendimo dėl prašymo, nes prašymas buvo atsiimtas, byla išbraukta iš registro arba baigta priėmus sprendimą ar nutartį.

XX. Statuto (2019–2021) 58a straipsnyje nurodyti apeliaciniai skundai

Apeliaciniai skundai, pateikti dėl Bendrojo Teismo sprendimo, priimto dėl nepriklausomos apeliacinės tarybos sprendimo

	2019	2020	2021	Iš viso
Europos Sąjungos intelektinės nuosavybės tarnyba	36	40	58	**134**
Bendrijos augalų veislių tarnyba	2			**2**
Iš viso	**38**	**40**	**58**	**136**

Sprendimai dėl apeliacinio skundo priėmimo[1]

	2019	2020	2021	Iš viso
Priimti apeliacinį skundą			1	**1**
Nepriimti apeliacinio skundo	27	37	47	**111**
Pripažinti apeliacinį skundą nepriimtinu	2	3		**5**
Palikti nenagrinėtą		1		**1**
Iš viso	**29**	**41**	**48**	**118**

1| Šioje lentelėje minimi skaičiai nurodo atitinkamais metais priimtų sprendimų skaičių, neatsižvelgiant į prašymo priimti apeliacinį skundą gavimo metus.

XXI. Bendroji teisminės veiklos raida (1952–2021) – Gautos bylos ir sprendimai bei nuomonės

Metai	Gautos bylos[1]							Sprendimai / Nuomonės[2]
	Prašymai priimti prejudicinį sprendimą	Tiesioginiai ieškiniai	Apeliaciniai skundai	Skundai dėl laikinųjų apsaugos priemonių arba įstojimo į bylą	Prašymai pateikti nuomonę	Iš viso	Prašymai dėl laikinųjų apsaugos priemonių	
1953		4				4		
1954		10				10		2
1955		9				9	2	4
1956		11				11	2	6
1957		19				19	2	4
1958		43				43		10
1959		46			1	47	5	13
1960		22			1	23	2	18
1961	1	24			1	26	1	11
1962	5	30				35	2	20
1963	6	99				105	7	17
1964	6	49				55	4	31
1965	7	55				62	4	52
1966	1	30				31	2	24
1967	23	14				37		24
1968	9	24				33	1	27
1969	17	60				77	2	30
1970	32	47				79		64
1971	37	59				96	1	60
1972	40	42				82	2	61
1973	61	131				192	6	80
1974	39	63				102	8	63
1975	69	61			1	131	5	78
1976	75	51			1	127	6	88
1977	84	74				158	6	100
1978	123	146			1	270	7	97
1979	106	1 218				1 324	6	138
1980	99	180				279	14	132
1981	108	214				322	17	128
1982	129	217				346	16	185
1983	98	199				297	11	151
1984	129	183				312	17	165
1985	139	294				433	23	211
1986	91	238				329	23	174

>>>

1| Šioje lentelėje minimi skaičiai susiję su visomis Teisingumo Teisme pradėtomis bylomis, neskaitant specialių procedūrų.

2| Šioje skiltyje minimi skaičiai nurodo Teisingumo Teismo priimtų sprendimų ar nuomonių skaičių, atsižvelgiant į tai, kad kai kurios bylos sujungtos dėl tarpusavio ryšio (sujungtų bylų grupė = viena byla).

Metai	Gautos bylos[1]							Sprendimai / Nuomonės[2]
	Prašymai priimti prejudicinį sprendimą	Tiesioginiai ieškiniai	Apeliaciniai skundai	Skundai dėl laikinųjų apsaugos priemonių arba įstojimo į bylą	Prašymai pateikti nuomonę	Iš viso	Prašymai dėl laikinųjų apsaugos priemonių	
1987	144	251				395	21	208
1988	179	193				372	17	238
1989	139	244				383	19	188
1990	141	221	15	1		378	12	193
1991	186	140	13	1	2	342	9	204
1992	162	251	24	1	2	440	5	210
1993	204	265	17			486	13	203
1994	203	125	12	1	3	344	4	188
1995	251	109	46	2		408	3	172
1996	256	132	25	3		416	4	193
1997	239	169	30	5		443	1	242
1998	264	147	66	4		481	2	254
1999	255	214	68	4		541	4	235
2000	224	197	66	13	2	502	4	273
2001	237	187	72	7		503	6	244
2002	216	204	46	4		470	1	269
2003	210	277	63	5	1	556	7	308
2004	249	219	52	6	1	527	3	375
2005	221	179	66	1		467	2	362
2006	251	201	80	3		535	1	351
2007	265	221	79	8		573	3	379
2008	288	210	77	8	1	584	3	333
2009	302	143	105	2	1	553	1	376
2010	385	136	97	6		624	3	370
2011	423	81	162	13		679	3	370
2012	404	73	136	3	1	617		357
2013	450	72	161	5	2	690	1	434
2014	428	74	111		1	614	3	416
2015	436	48	206	9	3	702	2	399
2016	470	35	168	7		680	3	412
2017	533	46	141	6	1	727	3	466
2018	568	63	193	6		830	6	462
2019	641	41	256	10	1	949	6	491
2020	557	38	125	6	1	727	3	451
2021	567	29	223	9		828	8	450
Iš viso	**12 482**	**9 201**	**3 001**	**159**	**29**	**24 872**	**390**	**13 344**

1| Šioje lentelėje minimi skaičiai susiję su visomis Teisingumo Teisme pradėtomis bylomis, neskaitant specialių procedūrų.

2| Šioje skiltyje minimi skaičiai nurodo Teisingumo Teismo priimtų sprendimų ar nuomonių skaičių, atsižvelgiant į tai, kad kai kurios bylos sujungtos dėl tarpusavio ryšio (sujungtų bylų grupė = viena byla).

XXII. Bendroji teisminės veiklos raida (1952–2021) – Gauti prašymai priimti prejudicinį sprendimą pagal valstybes nares ir metus

	BE	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	HR	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK	Kitos[1]	Iš viso
1961																			1											**1**
1962																			5											**5**
1963																1			5											**6**
1964												2							4											**6**
1965					4					2									1											**7**
1966																			1											**1**
1967	5				11					3						1			3											**23**
1968	1				4					1		1							2											**9**
1969	4				11					1						1														**17**
1970	4				21					2		2							3											**32**
1971	1				18					6		5				1			6											**37**
1972	5				20					1		4							10											**40**
1973	8				37					4		5				1			6											**61**
1974	5				15					6		5							7								1			**39**
1975	7			1	26					15		14				1			4								1			**69**
1976	11				28		1			8		12							14								1			**75**
1977	16			1	30		2			14		7							9								5			**84**
1978	7			3	46		1			12		11							38								5			**123**
1979	13			1	33		2			18		19				1			11								8			**106**
1980	14			2	24		3			14		19							17								6			**99**
1981	12			1	41					17		11				4			17								5			**108**
1982	10			1	36					39		18							21								4			**129**
1983	9			4	36		2			15		7							19								6			**98**
1984	13			2	38		1			34		10							22								9			**129**
1985	13				40		2			45		11				6			14								8			**139**
1986	13			4	18		4	2	1	19		5				1			16								8			**91**
1987	15			5	32		2	17	1	36		5				3			19								9			**144**
1988	30			4	34				1	38		28				2			26								16			**179**
1989	13			2	47		1	2	2	28		10				1			18			1					14			**139**
1990	17			5	34		4	2	6	21		25				4			9			2					12			**141**
1991	19			2	54		2	3	5	29		36				2			17			3					14			**186**
1992	16			3	62			1	5	15		22				1			18			1					18			**162**

>>>

1| Byla C-265/00, ***Campina Melkunie*** *(Cour de justice Benelux / Benelux Gerechtshof).*
Byla C-196/09, ***Miles ir kt.*** *(Europos mokyklų skundų taryba).*
Byla C-169/15, ***Montis Design*** *(Cour de justice Benelux / Benelux Gerechtshof).*

	BE	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	HR	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK	Kitos[1]	Iš viso
1993	22			7	57		1	5	7	22		24				1			43			3						12		**204**
1994	19			4	44		2		13	36		46				1			13			1						24		**203**
1995	14			8	51		3	10	10	43		58				2			19	2		5					6	20		**251**
1996	30			4	66			4	6	24		70				2			10	6		6				3	4	21		**256**
1997	19			7	46		1	2	9	10		50				3			24	35		2				6	7	18		**239**
1998	12			7	49		3	5	55	16		39				2			21	16		7				2	6	24		**264**
1999	13			3	49		2	3	4	17		43				4			23	56		7				4	5	22		**255**
2000	15			3	47		2	3	5	12		50							12	31		8				5	4	26	1	**224**
2001	10			5	53		1	4	4	15		40				2			14	57		4				3	4	21		**237**
2002	18			8	59			7	3	8		37				4			12	31		3				7	5	14		**216**
2003	18			3	43		2	4	8	9		45				4			28	15		1				4	4	22		**210**
2004	24			4	50		1	18	8	21		48				1	2		28	12		1				4	5	22		**249**
2005	21		1	4	51		2	11	10	17		18				2	3		36	15	1	2				4	11	12		**221**
2006	17		3	3	77		1	14	17	24		34			1	1	4		20	12	2	3			1	5	2	10		**251**
2007	22	1	2	5	59	2	2	8	14	26		43			1		2		19	20	7	3	1		1	5	6	16		**265**
2008	24		1	6	71	2	1	9	17	12		39	1	3	3	4	6		34	25	4	1				4	7	14		**288**
2009	35	8	5	3	59	2		11	11	28		29	1	4	3		10	1	24	15	10	3	1	2	1	2	5	28	1	**302**
2010	37	9	3	10	71		4	6	22	33		49		3	2	9	6		24	15	8	10	17	1	5	6	6	29		**385**
2011	34	22	5	6	83	1	7	9	27	31		44		10	1	2	13		22	24	11	11	14	1	3	12	4	26		**423**
2012	28	15	7	8	68	5	6	1	16	15		65		5	2	8	18	1	44	23	6	14	13		9	3	8	16		**404**
2013	26	10	7	6	97	3	4	5	26	24		62	3	5	10		20		46	19	11	14	17	1	4	4	12	14		**450**
2014	23	13	6	10	87		5	4	41	20	1	52	2	7	6		23		30	18	14	8	28	4	3	8	3	12		**428**
2015	32	5	8	7	79	2	8	2	36	25	5	47		9	8	7	14		40	23	15	8	18	5	5	4	7	16	1	**436**
2016	26	18	5	12	84	1	6	6	47	23	2	62		9	8	1	15	1	26	20	19	21	14	3	6	7	5	23		**470**
2017	21	16	4	8	149	7	12	4	23	25	3	57		5	10	1	22		38	31	19	21	16	3	6	13	8	11		**533**
2018	40	20	12	3	78	2	12	3	67	41	3	68	1	5	6	4	29		35	35	31	15	23	2	6	6	7	14		**568**
2019	38	24	5	1	114	3	10	5	64	32	10	70	1	12	7	6	20	1	28	37	39	14	49	5	10	7	11	18		**641**
2020	36	28	9	6	140	3	5	2	30	21	4	44		17	7	3	18		18	50	41	17	20	2	6	7	6	17		**557**
2021	36	58	8	6	106	2	11	2	35	23	5	46		12	15	5	17		27	37	34	20	38	7	2	10	5			**567**
Iš viso	**991**	**247**	**91**	**208**	**2 887**	**35**	**141**	**194**	**656**	**1 096**	**33**	**1 673**	**9**	**106**	**90**	**110**	**242**	**4**	**1 121**	**680**	**272**	**240**	**269**	**36**	**68**	**145**	**163**	**672**	**3**	**12 482**

1| Byla C-265/00, ***Campina Melkunie*** *(Cour de justice Benelux / Benelux Gerechtshof).*
Byla C-196/09, ***Miles ir kt.*** *(Europos mokyklų skundų taryba).*
Byla C-169/15, ***Montis Design*** *(Cour de justice Benelux / Benelux Gerechtshof).*

XXIII. Bendroji teisminės veiklos raida (1952–2021) – Gauti prašymai priimti prejudicinį sprendimą pagal valstybes nares ir teismus

			Iš viso
Belgija	Cour constitutionnelle	45	
	Cour de cassation	106	
	Conseil d'État	110	
	Kiti teismai	730	**991**
Bulgarija	Върховен касационен съд	8	
	Върховен административен съд	36	
	Kiti teismai	203	**247**
Čekijos Respublika	Ústavní soud		
	Nejvyšší soud	13	
	Nejvyšší správní soud	38	
	Kiti teismai	40	**91**
Danija	Højesteret	37	
	Kiti teismai	171	**208**
Vokietija	Bundesverfassungsgericht	2	
	Bundesgerichtshof	274	
	Bundesverwaltungsgericht	159	
	Bundesfinanzhof	351	
	Bundesarbeitsgericht	59	
	Bundessozialgericht	77	
	Kiti teismai	1 965	**2 887**
Estija	Riigikohus	16	
	Kiti teismai	19	**35**
Airija	Supreme Court	44	
	High Court	51	
	Kiti teismai	46	**141**
Graikija	Άρειος Πάγος	14	
	Συμβούλιο της Επικρατείας	62	
	Kiti teismai	118	**194**
Ispanija	Tribunal Constitucional	1	
	Tribunal Supremo	114	
	Kiti teismai	541	**656**
Prancūzija	Conseil constitutionnel	1	
	Cour de cassation	156	
	Conseil d'État	160	
	Kiti teismai	779	**1 096**
Kroatija	Ustavni sud		
	Vrhovni sud	2	
	Visoki upravni sud	1	
	Visoki prekršajni sud		
	Kiti teismai	30	**33**

>>>

Italija	Corte Costituzionale	7	
	Corte suprema di Cassazione	180	
	Consiglio di Stato	241	
	Kiti teismai	1 245	**1 673**
Kipras	Ανώτατο Δικαστήριο	4	
	Kiti teismai	5	**9**
Latvija	Augstākā tiesa (Senāts)	21	
	Satversmes tiesa	6	
	Kiti teismai	79	**106**
Lietuva	Konstitucinis Teismas	2	
	Aukščiausiasis Teismas	28	
	Vyriausiasis administracinis teismas	39	
	Kiti teismai	21	**90**
Liuksemburgas	Cour constitutionnelle	1	
	Cour de cassation	31	
	Cour administrative	33	
	Kiti teismai	45	**110**
Vengrija	Kúria	38	
	Fővárosi Ítélőtábla	8	
	Szegedi Ítélőtábla	5	
	Kiti teismai	191	**242**
Malta	Qorti Kostituzzjonali		
	Qorti ta' l- Appel		
	Kiti teismai	4	**4**
Nyderlandai	Hoge Raad	307	
	Raad van State	140	
	Centrale Raad van Beroep	71	
	College van Beroep voor het Bedrijfsleven	168	
	Tariefcommissie	35	
	Kiti teismai	400	**1 121**
Austrija	Verfassungsgerichtshof	5	
	Oberster Gerichtshof	164	
	Verwaltungsgerichtshof	123	
	Kiti teismai	388	**680**
Lenkija	Trybunał Konstytucyjny	1	
	Sąd Najwyższy	45	
	Naczelny Sąd Administracyjny	60	
	Kiti teismai	166	**272**
Portugalija	Supremo Tribunal de Justiça	18	
	Supremo Tribunal Administrativo	78	
	Kiti teismai	144	**240**
Rumunija	Înalta Curte de Casație și Justiție	27	
	Curtea de Apel	131	
	Kiti teismai	111	**269**

>>>

Slovėnija	Ustavno sodišče	3	
	Vrhovno sodišče	22	
	Kiti teismai	11	**36**
Slovakija	Ústavný súd	1	
	Najvyšší súd	25	
	Kiti teismai	42	**68**
Suomija	Korkein oikeus	32	
	Korkein hallinto-oikeus	71	
	Työtuomioistuin	5	
	Kiti teismai	37	**145**
Švedija	Högsta Domstolen	28	
	Högsta förvaltningsdomstolen	40	
	Marknadsdomstolen	5	
	Arbetsdomstolen	4	
	Kiti teismai	86	**163**
Jungtinė Karalystė	House of Lords	40	
	Supreme Court	19	
	Court of Appeal	94	
	Kiti teismai	519	**672**
Kita	Cour de justice Benelux/Benelux Gerechtshof[1]	2	
	Europos mokyklų skundų taryba[2]	1	**3**
Iš viso			**12 482**

1| Byla C-265/00, ***Campina Melkunie***.
Byla C-169/15, ***Montis Design***.

2| Byla C-196/09, ***Miles ir kt***.

XXIV. Bendroji teisminės veiklos raida (1952–2021) – Valstybėms narėms pareikšti ieškiniai dėl įsipareigojimų neįvykdymo

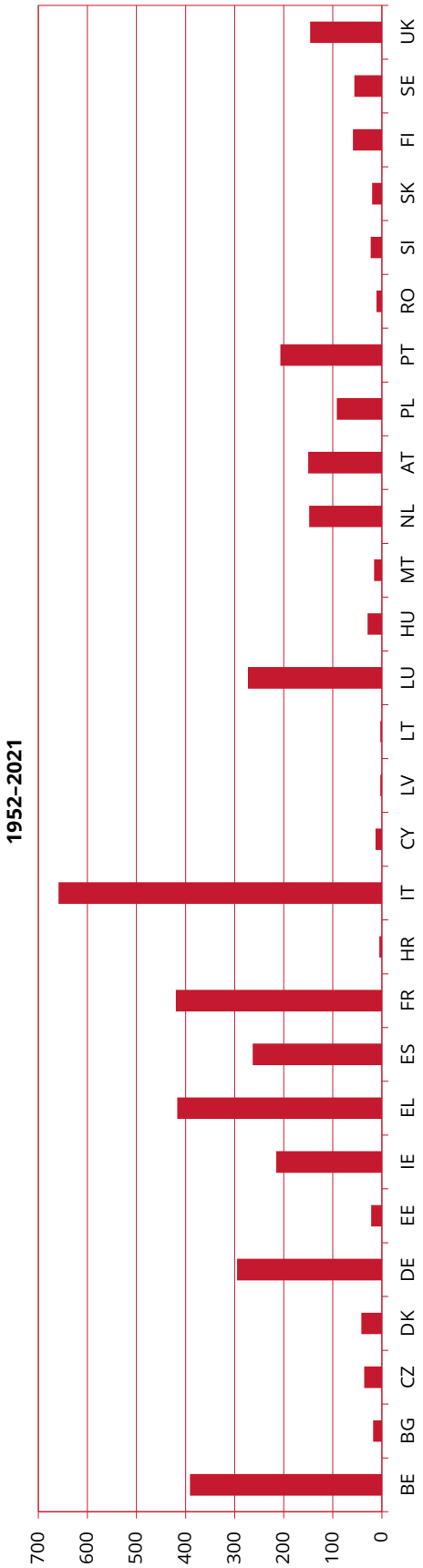

BE	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	HR	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK	Iš viso
391	18	36	42	295	22	215	417	263	420	5	659	13	3	3	273	29	16	148	150	92	207	11	23	20	59	56	146	**4 032**

XXV. Teisingumo Teismo kanceliarijos veikla (2017–2021)

Veiksmų rūšis	2017	2018	2019	2020	2021
Kanceliarijos registre užregistruoti dokumentai	99 266	108 247	113 563	107 697	116 340
Per *e-Curia* pateiktų puslapių skaičius[1]	–	153 977	217 687	166 614	270 236
Per *e-Curia* pateikti procesiniai dokumentai (procentinė dalis)	73 %	75 %	80 %	79 %	85 %
Sušaukti ir surengti teismo posėdžiai, kuriuose byla nagrinėta iš esmės	263	295	270	157	107
Sušaukti ir surengti teismo posėdžiai, kuriuose pateikta generalinio advokato išvada	301	305	296	269	283
Šalims įteikti sprendimai, nuomonės ir nutartys, kuriais užbaigiamas procesas	654	684	785	726	703
Teismo posėdžių (bylos nagrinėjimas, išvadų ir sprendimų skelbimas) protokolai	1 033	1 062	1 058	877	841
OL pranešimai apie gautas bylas	679	695	818	601	676
OL pranešimai apie baigtas bylas	637	661	682	759	690

1| Nėra patikimų 2017 m. duomenų.

E.
Teisingumo Teismo sudėtis

(Vyresniškumo tvarka 2021 m. gruodžio 31 d.)

Pirmoje eilėje iš kairės į dešinę:

Pirmasis generalinis advokatas M. Szpunar, kolegijos pirmininkas C. Lycourgos, kolegijos pirmininkė A. Prechal, pirmininko pavaduotojas L. Bay Larsen, pirmininkas K. Lenaerts, kolegijos pirmininkas A. Arabadjiev, kolegijos pirmininkė K. Jürimäe, kolegijų pirmininkai E. Regan ir S. Rodin

Antroje eilėje iš kairės į dešinę:

Teisėjai T. von Danwitz ir M. Ilešič, kolegijų pirmininkai J. Passer, N. Jääskinen ir I. Jarukaitis, kolegijos pirmininkė I. Ziemele, generalinė advokatė J. Kokott, teisėjas J.-C. Bonichot

Trečioje eilėje iš kairės į dešinę:

Generalinis advokatas P. Pikamäe, teisėja L. S. Rossi, teisėjai P. G. Xuereb, F. Biltgen ir M. Safjan, generalinis advokatas M. Campos Sánchez-Bordona, teisėjas N. J. Piçarra, generalinis advokatas G. Pitruzzella

Ketvirtoje eilėje iš kairės į dešinę:

Teisėja M. L. Arastey Sahún, generalinis advokatas A. Rantos, teisėjai N. Wahl ir A. Kumin, generalinis advokatas. J. Richard de la Tour, teisėjas D. Gratsias, generalinis advokatas A. M. Collins

Penktoje eilėje iš kairės į dešinę:

Generalinė advokatė L. Medina, teisėja O. Spineanu-Matei, generalinis advokatas N. Emiliou, teisėjai M. Gavalec ir Z. Csehi, generalinė advokatė T. Ćapeta, kancleris A. Calot Escobar

I. Teisingumo Teismo sudėties pasikeitimai 2021 m.

2021 m. spalio 7 d. iškilmingas posėdis

2020 m. rugsėjo 2 d. ir 2021 m. vasario 19 d., balandžio 21 d., birželio 2 d. ir liepos 7 d. sprendimais valstybių narių vyriausybių atstovai laikotarpiui nuo 2021 m. spalio 7 d. iki 2027 m. spalio 6 d. naujai kadencijai paskyrė septynis Teisingumo Teismo teisėjus, t. y. Koen Lenaerts, Lars Bay Larsen, Niilo Jääskinen, Eugene Regan, Siniša Rodin, François Biltgen ir Küllike Jürimäe.

2021 m. vasario 19 d., balandžio 21 d. ir liepos 7 d. sprendimais valstybių narių vyriausybių atstovai tam pačiam laikotarpiui taip pat naujai kadencijai paskyrė tris Teisingumo Teismo generalinius advokatus, t. y. Juliane Kokott, Athanasios Rantos ir Manuel Campos Sánchez-Bordona.

2021 m. vasario 19 d., balandžio 21 d., birželio 2 d. ir liepos 7 d. sprendimais laikotarpiui nuo 2021 m. spalio 7 d. iki 2027 m. spalio 6 d. Teisingumo Teismo teisėjais buvo paskirti Miroslav Gavalec (jis pakeitė Daniel Šváby), Octavia Spineanu-Matei (ji pakeitė Camelia Toader), Dimitrios Gratsias (jis pakeitė Michail Vilaras), Zoltán Csehi (jis pakeitė Endre Juhász) ir Maria Lourdes Arastey Sahún (ji pakeitė Rosario Silva de Lapuerta).

2021 m. balandžio 21 d., liepos 7 d. ir rugsėjo 8 d. sprendimais laikotarpiui nuo 2021 m. spalio 7 d. iki 2024 m. spalio 6 d. Teisingumo Teismo generaliniu advokatu buvo paskirtas Anthony Michael Collins (jis pakeitė Gerard Hogan), o laikotarpiui nuo 2021 m. spalio 7 d. iki 2027 m. spalio 6 d. Teisingumo Teismo generaliniais advokatais buvo paskirti Nicholas Emiliou (jis pakeitė Michal Bobek), Tamara Čapeta (ji pakeitė Evgeni Tanchev) ir Laila Medina (ji pakeitė Henrik Saugmandsgaard Øe).

2021 m. spalio 7 d. Teisingumo Teisme įvyko iškilmingas posėdis, surengtas, pirma, Rosario Silva de Lapuerta, Camelia Toader, Michail Vilaras, Endre Juhász, Daniel Šváby, Henrik Saugmandsgaard Øe, Michal Bobek, Evgeni Tanchev ir Gerard Hogan išvykimo baigus eiti pareigas ir, antra, naujų institucijos narių priesaikos davimo ir pareigų ėjimo pradžios proga.

Pirmininko, pirmininko pavaduotojo, pirmojo generalinio advokato ir kolegijų pirmininkų rinkimai

Iš dalies atnaujinus Teisingumo Teismo sudėtį, 2021 m. spalio 8 d. jo pirmininku laikotarpiui nuo 2021 m. spalio 8 d. iki 2024 m. spalio 6 d. iš teisėjų tarpo perrinktas Koen Lenaerts. Tą pačią dieną Teisingumo Teismo pirmininko pavaduotoju tam pačiam laikotarpiui buvo išrinktas Lars Bay Larsen. Jis pakeitė iki tol šias pareigas ėjusią Rosario Silva de Lapuerta, kurios kadencija baigėsi.

Teisingumo Teismo teisėjai trejų metų laikotarpiui taip pat išrinko penkių teisėjų kolegijų pirmininkus: Alexander Arabadjiev, Alexandra Prechal, Küllike Jürimäe, Constantinos Lycourgos ir Eugene Regan. Taip pat spalio 8 d. generaliniai advokatai laikotarpiui nuo 2021 m. spalio 8 d. iki 2024 m. spalio 6 d. Teisingumo Teismo pirmuoju generaliniu advokatu perrinko Maciej Szpunar.

Galiausiai 2021 m. spalio 11 d. Teisingumo Teismo teisėjai iš savo tarpo vienų metų laikotarpiui išrinko trijų teisėjų kolegijų pirmininkus: Siniša Rodin, Irmantą Jarukaitį, Niilo Jääskinen, Ineta Ziemele ir Jan Passer.

II. Vyresniškumo tvarka 2021 m. gruodžio 31 d.

Pirmininkas K. LENAERTS
Pirmininko pavaduotojas L. BAY LARSEN
Pirmosios kolegijos pirmininkas A. ARABADJIEV
Antrosios kolegijos pirmininkė A. PRECHAL
Trečiosios kolegijos pirmininkė K. JÜRIMÄE
Ketvirtosios kolegijos pirmininkas C. LYCOURGOS
Penktosios kolegijos pirmininkas E. REGAN
Pirmasis generalinis advokatas M. SZPUNAR
Devintosios kolegijos pirmininkas S. RODIN
Dešimtosios kolegijos pirmininkas I. JARUKAITIS
Aštuntosios kolegijos pirmininkas N. JÄÄSKINEN
Šeštosios kolegijos pirmininkė I. ZIEMELE
Septintosios kolegijos pirmininkas J. PASSER
Generalinė advokatė J. KOKOTT
Teisėjas M. ILEŠIČ
Teisėjas J.-C. BONICHOT
Teisėjas T. von DANWITZ
Teisėjas M. SAFJAN
Teisėjas F. BILTGEN
Generalinis advokatas M. CAMPOS SÁNCHEZ-BORDONA
Teisėjas P. G. XUEREB
Teisėjas N. PIÇARRA
Teisėja L. S. ROSSI
Generalinis advokatas G. PITRUZZELLA
Generalinis advokatas P. PIKAMÄE
Teisėjas A. KUMIN
Teisėjas N. WAHL
Generalinis advokatas J. RICHARD DE LA TOUR
Generalinis advokatas A. RANTOS
Teisėjas D. GRATSIAS
Teisėja M. L. ARASTEY SAHÚN
Generalinis advokatas A. M. COLLINS
Teisėjas M. GAVALEC
Generalinis advokatas N. EMILIOU
Teisėjas Z. CSEHI
Teisėja O. SPINEANU-MATEI
Generalinė advokatė T. ĆAPETA
Generalinė advokatė L. MEDINA

Kancleris A. CALOT ESCOBAR

2

II skyrius
Bendrasis Teismas

A.
Bendrojo Teismo veikla 2021 m.

Parengė Bendrojo Teismo pirmininkas **Marc van der Woude**

2021 metai vėl praėjo pandemijos sąlygomis. Vis dėlto, naudodamasis 2020 m. įgyta patirtimi, įskaitant veiksmingų priemonių, kaip antai teismo posėdžių rengimą per vaizdo konferencijas ir nuotolinį darbą, sukūrimą, Bendrasis Teismas galėjo dirbti beveik įprasta tvarka ir pasiekti puikių rezultatų. Teismo posėdžiai, kurių 2020 m. kelias savaites nebuvo galima surengti, šiemet vyko be didesnių problemų, griežtai laikantis sveikatos apsaugos protokolų. Ypač reikėtų paminėti visą savaitę trukusį posėdį byloje *Google Android* (T-604/18). Nors dėl kliūčių asmenų judėjimui Bendrajam Teismui kartais tekdavo atidėti posėdžius, šalių atstovai ir institucijos personalas prisitaikė prie situacijos, kad būtų užtikrintas nepertraukiamas bylų nagrinėjimas.

Šios pastangos davė rezultatų. Bendrajam Teismui pavyko išnagrinėti 951 bylą ir taip 69 bylomis sumažinti neišnagrinėtų bylų likutį. Taip pat pažymėtina, kad bylų perdavimo išplėstinėms kolegijoms skaičius patvirtina 2018 m. prasidėjusią tendenciją, kad Bendrajame Teisme bylas dažniau nagrinėja penkių teisėjų kolegijos, todėl ginčo šalis gali išklausyti didesnis teisėjų skaičius. 2021 m. vidutinė bylos nagrinėjimo trukmė šiek tiek pailgėjo, tačiau šis aplinkybių nulemtas pailgėjimas daugiausia susijęs su ankstesniais metais atidėtais teismo posėdžiais. Bet kuriuo atveju 2021 m. gauti rezultatai dar kartą patvirtina, kad Reglamente 2015/2422[1] numatyta Bendrojo Teismo reforma leido gerokai sutrumpinti teismo proceso trukmę.

Šie rezultatai dar labiau džiugina, nes buvo pasiekti nepaisant gana nestabilios teismo sudėties. Visų pirma, 2021 m. rugpjūtį Bendrąjį Teismą pasiekė liūdna žinia apie teisėjo B. Berke mirtį. Mūsų teismas neteko puikaus teisėjo, kurį labai vertino kolegos. Vėliau keturi teisėjai perėjo iš Bendrojo Teismo į Teisingumo Teismą – tai įvyko 2021 m. spalio 7 d.; tą pačią dieną prisiekė teisėjai O. Spineanu-Matei, D. Gratsias, A. Collins ir Z. Csehi. Kartu Bendrasis Teismas su džiaugsmu pasitiko kelis naujus narius. Teisėjai D. Petrlík, M. Brkan, P. Zilgalvis, I. Gâlea ir K. A. Kecsmár prisiekė 2021 m. kovo 1 d., liepos 6 d., rugsėjo 27 d. ir spalio 27 d. 2021 m. vis išvykstant vieniems ir atvykstant kitiems teisėjams buvo būtina daug kartų keisti kolegijų sudėtį ir bylų paskirstymą teisėjams.

Nepaisydamas susiklosčiusios sveikatos situacijos, Bendrasis Teismas vykdė net tik intensyvią teisminę veiklą, bet ir kelis transversalinius projektus. Pirmiausia tai yra apmąstymų ciklo, pradėto 2020 m. priėmus Reglamento 2015/2422 3 straipsnyje numatytą Teisingumo Teismo ataskaitą apie Bendrojo Teismo veiklą, tęsimas. Dabartinė šių apmąstymų stadija aptariama kitame skirsnyje. Be to, Bendrasis Teismas parengė keletą pasiūlymų iš dalies pakeisti kai kurias savo Procedūros reglamento nuostatas. Šiais pasiūlymais siekiama skatinti proaktyvų bylų tvarkymą, gilinti kolegijų specializaciją, laikytis tam tikrų privalomų reikalavimų, ypač asmens duomenų apsaugos srityje, ir atsižvelgti į sveikatos krizės metu įgytą patirtį, visų pirma kiek tai susiję su vaizdo konferencijų naudojimu teismo posėdžiams rengti. 2021 m. lapkričio 15 d. šie pasiūlymai buvo perduoti Teisingumo Teismui pagal SESV 254 straipsnį. Galiausiai Tarnautojų teismas taip pat supaprastino savo pareigūnų ir kitų tarnautojų veiklą reglamentuojančias normas, kodifikuodamas atitinkamus jų tekstus.

1| 2015 m. gruodžio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES, Euratomas) 2015/2422, kuriuo iš dalies keičiamas Protokolas Nr. 3 dėl Europos Sąjungos Teisingumo Teismo statuto (OL L 341, 2015, p. 14).

Kiek tai susiję su personalu, Bendrasis Teismas įsteigė trijų teisės referentų grupę, kuri gali padėti teisėjų kabinetams, kuriuose ilgesnį laiką trūksta darbuotojų arba kuriems tenka tvarkyti labai didelės apimties bylas.

Kaip matyti iš pirmininko pavaduotojo įžanginio žodžio apie Bendrojo Teismo jurisprudenciją, šiais metais teismas priėmė kelis didelę socialinę reikšmę turinčius sprendimus, visų pirma dėl valstybės pagalbos, suteiktos oro transporto bendrovėms sveikatos krizei įveikti, dėl konkurencijos taisyklių, taikomų didiesiems skaitmeninių paslaugų teikėjams, ir dėl intelektinės nuosavybės. Šiose bylose Bendrasis Teismas kartais prieidavo prie išvados, kad būtinybė laiku priimti sprendimą pateisina pagreitintos procedūros taikymą (Procedūros reglamento 151 ir 152 straipsniai). Taigi, kokybiškai vykdydamas teisingumą per trumpus terminus, Bendrasis Teismas 2021 m. sugebėjo įrodyti galįs pateisinti lūkesčius, kuriuos teisės aktų leidėjas išreiškė priimdamas Reglamentą 2015/2422.

Tačiau dar nesame visiškai patenkinti šiais gerais rezultatais. Bet kuris teismas turi nuolat dėti pastangas, kad užtikrintų kokybišką teisingumo vykdymą laikydamasis protingų ir konkrečios bylos aplinkybes atitinkančių terminų. Tas pats pasakytina ir apie Bendrąjį Teismą. Ypatingas dėmesys turi būti ir toliau skiriamas didelėms bylų grupėms, kurioms būdingi ilgi bylų nagrinėjimo sustabdymo terminai, arba tam tikroms faktiniu ir techniniu požiūriu labai sudėtingoms byloms. Taigi 2022 m. turėtų būti tęsiamos 2021 m. šioje srityje dėtos pastangos.

Tolesni veiksmai, kurių bus imtasi atsižvelgiant į Reglamento 2015/2422 3 straipsnio 1 dalyje numatytą ataskaitą

2015 m. gruodžio 16 d. Europos Sąjungos teisės aktų leidėjas patvirtino Sąjungos teismų sistemos reformą, pagal kurią trimis etapais padvigubinamas Bendrojo Teismo teisėjų skaičius. Įgyvendinant šią reformą Teisingumo Teismo pagal Reglamento 2015/2422[1] 3 straipsnį buvo paprašyta pateikti dvi ataskaitas Europos Parlamentui, Europos Sąjungos Tarybai ir Europos Komisijai. Pirmojoje ataskaitoje, pateiktoje 2017 m. gruodžio 14 d., be kita ko, buvo aptarti galimi kompetencijos pasidalijimo tarp dviejų Europos Sąjungos Teisingumo Teismą sudarančių teismų pakeitimai. Antroji ataskaita, pateikta 2020 m. gruodžio 21 d., susijusi su Bendrojo Teismo veikla po reformos įgyvendinimo (toliau – Teisingumo Teismo ataskaita). Šioje 2021 m. institucijos metinio pranešimo dalyje pateikiama informacija apie veiksmus, kurių jau imtasi atsižvelgiant į 2020 m. gruodžio 21 d. ataskaitoje išdėstytas rekomendacijas.

Trečiasis ir paskutinis reformos etapas baigtas 2019 m. rugsėjo mėn. Nuo to laiko proceso trukmė, kurios sutrumpinimas yra vienas iš pagrindinių siekiamų tikslų, kaip aiškiai nurodyta Reglamento (ES) 2015/2422 5 konstatuojamojoje dalyje, sumažėjo nuo 20,6 mėn. 2015 m. iki 15,4 mėn. 2020 m. gruodžio 31 d. Nedidelis trukmės pailgėjimas iki 17,3 mėn. 2021 m. daugiausia susijęs su sveikatos krize, pirmiausia su sunkumais surengti posėdžius kelis 2020 m. mėnesius. Be to, pagreitėjus bylų nagrinėjimui padaugėjo bylų, perduodamų išplėstinėms kolegijoms, taigi ir išsamios teisminės kontrolės atvejų. 2015 m. penkių teisėjų kolegija nagrinėjo tik 11 bylų, 2020 m. – jau 111, o 2021 m. – 87 bylas. Beje, šios teigiamos tendencijos buvo pozityviai įvertintos Teisingumo Teismo ataskaitoje.

Prie Teisingumo Teismo ataskaitos pridėtose pastabose Bendrasis Teismas, kuris dalyvavo atliekant parengiamuosius darbus, pritarė tos ataskaitos išvadoms. Kadangi daugelis iš šioje ataskaitoje išdėstytų pastebėjimų ir pasiūlytų veiklos gerinimo krypčių iš esmės yra bendri, joje pateiktos rekomendacijos iš esmės sutampa su paties Bendrojo Teismo anksčiau nustatytomis tobulinimo priemonėmis ir inicijuotais projektais.

Jau 2020 m. rudenį Bendrasis Teismas pradėjo plataus užmojo apmąstymų ciklą siekdamas patobulinti darbo organizaciją ir metodus. Šiuo pagrindu 2020 m. pabaigoje ir visus 2021 m. vyko išsamios diskusijos įvairiomis susijusiomis temomis: dėl bylų, kurių nagrinėjimas sustabdytas, aktyvaus tvarkymo, bylų skyrimo ir teisėjų darbo krūvio tolygaus padalijimo, specializuotų kolegijų veikimo ir teisėjų kolegijų pasirinkimo. Po šio pasikeitimo nuomonėmis buvo imtasi kelių priemonių, o kitos vis dar svarstomos. Pažymėtina, kad visi šie svarstymai vyko nepaisant sveikatos situacijos.

Teisingumo Teismo ataskaitoje pateiktos veiklos gerinimo kryptys dėl „ankstyvo, aktyvaus ir sklandaus bylų tvarkymo“ visiškai atitinka Bendrojo Teismo siekį aktyviai tvarkyti bylas ankstyvame rašytinės proceso dalies etape, laikantis Procedūros reglamente numatytų apribojimų.

Šiomis aplinkybėmis buvo pasiektas bendras sutarimas, kad teisėjų kolegijos turėtų užtikrinti, jog bylos, kurias turi būti siūloma perduoti nagrinėti išplėstinei teisėjų kolegijai, kaip tai suprantama pagal Procedūros reglamento 28 straipsnį, būtų nustatytos kuo greičiau. Be to, teisėjai susitarė aktyviai naudotis Procedūros

1| 2015 m. gruodžio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES, Euratomas) 2015/2422, kuriuo iš dalies keičiamas Protokolas Nr. 3 dėl Europos Sąjungos Teisingumo Teismo statuto (OL L 341, 2015, p. 14).

reglamento 83 straipsnyje numatytomis galimybėmis: poreikio antrą kartą pasikeisti procesiniais dokumentais vertinimu ir galimybe šį antrąjį pasikeitimą procesiniais dokumentais skirti tam tikriems konkretiems klausimams, ypač bylose, kuriose jurisprudencija yra suformuota.

Šios ir kai kurios kitos priemonės rodo tvirtą teismo norą keisti paradigmą, siekiant ne tik paspartinti bylų nagrinėjimą, bet ir tikslingiau jam pasirengti ir taip užtikrinti geresnę priimamų sprendimų kokybę, kartu teikiant dar didesnę pagalbą teisės subjektui viso proceso metu.

Kalbant apie bylas, kurių nagrinėjimas sustabdytas, pažymėtina, kad imtasi keleto veiksmų siekiant optimizuoti didelių bylų grupių tvarkymą, pirmiausia siekiant, kad daugiau „pavyzdinių" bylų būtų nagrinėjama lygiagrečiai ir pirmenybės tvarka. Nuo šiol teisėjų kolegijos taip pat sistemingai nagrinės galimybes bylų grupei priklausančias bylas nagrinėti lygiagrečiai, prireikus tai darytų keli teisėjai pranešėjai toje pačioje kolegijoje. Prireikus bus galima sumažinti už bylų grupes atsakingų teisėjų darbo krūvį, kad jie galėtų visą dėmesį skirti kruopščiam bylų grupės nagrinėjimui. Iš esmės visos Bendrojo Teismo nagrinėtinos bylos turėtų būti tvarkomos aktyviai ir ypač bylų grupėje nustatytos pavyzdinės bylos. Dar neišnagrinėtų bylų likučio mažinimas yra pagrindinis teismo ir visos institucijos tikslas, nes daugelio bylų nagrinėjimo sustabdymo trukmė priklauso nuo apeliacinio proceso Teisingumo Teisme baigties pavyzdinėse bylose.

Kita svarbi Bendrojo Teismo veiksmų kryptis buvo susijusi su bylų paskyrimo proceso optimizavimu laikantis *Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje* paskelbtame Bendrojo Teismo sprendime nustatytų kriterijų ir geriausiu darbo krūvio paskirstymu teisėjams, o tai yra pagrindinis produktyvumo veiksnys. Šiuo atžvilgiu buvo patobulintas bylų skyrimo procesas, kad būtų galima labai anksti paskirti dviejų konkrečių sričių– viešosios tarnybos ir intelektinės nuosavybės bylas; šių sričių bylos nagrinėjamos pagal teisme nustatytą specializaciją. Kartu vidaus darbo krūvio vertinimo priemonės buvo iš esmės pertvarkytos ir sistemingiau susietos su bylų paskyrimu (ir perskyrimu). Be to, siekiant tolygiai padalyti teisėjų darbo krūvį, buvo numatyta galimybė itin sudėtingas bylas arba dideles jų grupes nagrinėjantiems teisėjams taikyti tikslines pagalbos priemones.

2021 m. pirmąjį ketvirtį buvo atliktas preliminarus kolegijų, kurios specializuojasi viešosios tarnybos ir intelektinės nuosavybės bylose, veiklos vertinimas, siekiant nustatyti, kaip pagerinti aktyvų bylų šiose konkrečiose srityse tvarkymą, sutrumpinti proceso trukmę (ypač viešosios tarnybos bylose) ir užtikrinti sprendimų nuoseklumą, o tai yra didelis iššūkis atsižvelgiant į kiekvienais metais gaunamų bylų skaičių. Kaip vieną iš patvirtintų priemonių reikėtų paminėti tai, kad sutrumpintas preliminaraus pranešimo viešosios tarnybos bylose pateikimo terminas.

Galiausiai pažymėtina, kad Bendrasis Teismas baigė savo sprendimų apimties ir suprantamumo vidaus vertinimą ir tuomet plenarinė konferencija priėmė keletą rekomendacijų, skirtų teisėjų kolegijoms.

Iš to, kas išdėstyta matyti, kad, nepaisant kilusios sveikatos krizės, reforma iš dalies jau davė rezultatų. Padedant Bendrojo Teismo kanceliarijai ir bendroms institucijos tarnyboms buvo patvirtinta daug priemonių atsižvelgiant į Teisingumo Teismo ataskaitą. Bendrasis Teismas, nepaisydamas sudėtingų aplinkybių, visus šiuos apmąstymus atliko su užmoju ir entuziazmu. Tačiau visą šių sprendimų poveikį bus galima pajusti tik vidutinės trukmės laikotarpiu.

Siekiant užbaigti šią užduotį, 2022 m. reikės išsamiau išnagrinėti tam tikrus apmąstymų aspektus, iš kurių svarbiausi yra tarpinės kolegijos tarp penkių teisėjų kolegijos ir didžiosios kolegijos sukūrimas, automatinis tam tikrų bylų perdavimas penkių teisėjų kolegijoms ir galiausiai galimas kolegijų specializacijos išplėtimas įtraukiant kitas bylas.

B.
2021 m. Bendrojo Teismo jurisprudencija

Jurisprudencijos naujovės

Parengė pirmininko pavaduotojas **Savvas Papasavvas**

2021 m., kaip ir 2020 m., Europos Sąjungos Bendrajam Teismui buvo labai įsimintini. 2020 m. buvo išbandytas šio teismo gebėjimas sutelkti išteklius ir pritaikyti savo darbo metodus bei organizavimą prie dėl COVID-19 epidemijos atsiradusių suvaržymų, o 2021 m. sveikatos krizė atsispindėjo jurisprudencijoje ir paliko joje savo pėdsaką. Kaip ir daugelis nacionalinių teismų šiuo laikotarpiu, Bendrasis Teismas veiksmingai ir pragmatiškai sprendė naujus klausimus, iškilusius išskirtinėse bylose, susijusiose su precedento neturinčiomis aplinkybėmis.

Bendrasis Teismas su COVID-19 pandemijos padariniais pirmiausia ir labiausiai susidūrė valstybės pagalbos srityje, nes jo prašyta nagrinėti įvairių esant tokiai situacijai patvirtintų pagalbos schemų teisėtumą pagal SESV 107 straipsnio 3 dalies b punktą. Pirmosios dvi bylos, nagrinėtos išplėstinės kolegijos pagal pagreitintą procedūrą, suteikė Bendrajam Teismui galimybę patikslinti valstybės pagalbą reglamentuojančių nuostatų ir SESV 18 straipsnio pirmoje pastraipoje įtvirtinto nediskriminavimo dėl pilietybės principo bei laisvės teikti paslaugas principo santykį. 2021 m. vasario 17 d. Sprendime ***Ryanair / Komisija*** (T-238/20, EU:T:2021:91) Bendrasis Teismas konstatavo, kad Švedijos paskolų garantijų sistema, kuria siekiama dėl COVID-19 pandemijos paremti oro transporto bendroves, turinčias Švedijos veiklos licenciją, ir kuri skirta dideliems šios valstybės narės ekonominiams sutrikimams atitaisyti, atitinka Sąjungos teisę. Be to, 2021 m. vasario 17 d. Sprendime ***Ryanair / Komisija*** (T-259/20, EU:T:2021:92) jis konstatavo, kad Prancūzijos nustatytas kas mėnesį mokamų civilinio aviacijos mokesčio ir solidarumo mokesčio už oro transporto bilietus mokėjimo moratoriumas, taikytas nuo 2020 m. kovo mėn. iki 2020 m. gruodžio mėn., siekiant dėl COVID-19 pandemijos paremti oro transporto bendroves, turinčias Prancūzijos veiklos licenciją, taip pat atitinka Sąjungos teisę.

Laimei, sveikatos krizė nebuvo svarbiausias 2021 m. apibendrinantis įvykis; Bendrasis Teismas toliau formavo savo jurisprudenciją priimdamas išskirtinių ir novatoriškų sprendimų.

Be klausimų, susijusių su COVID-19 pandemija, valstybės pagalbos bylose kilo ir labai techninis klausimas dėl išankstinių sprendimų dėl mokesčių (*tax rulings*), Liuksemburgo priimtų dėl *Engie* grupės bendrovių. Gavęs kelis ieškinius, Bendrasis Teismas, be kita ko, 2021 m. gegužės 12 d. Sprendime ***Liuksemburgas ir kt. / Komisija*** (T-516/18 ir T-525/18, EU:T:2021:251) patvirtino Europos Komisijos požiūrį, pagal kurį, esant sudėtingai įmonių ir finansavimo struktūrai, reikia atsižvelgti į ekonominę ir mokesčių realybę, o ne taikyti formalų požiūrį, pagal kurį kiekvieną struktūros operaciją reikia vertinti atskirai. Be to, Bendrasis Teismas teigė, kad Komisija teisingai konstatavo, jog buvo suteiktas atrankusis pranašumas, nes nebuvo taikomos nacionalinės teisės nuostatos, susijusios su piktnaudžiavimu teise.

Piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi srityje Bendrajam Teismui teko nagrinėti bylą, kuri išsiskyrė tiek joje dalyvavusių asmenų žinomumu, tiek itin dideliais ekonominiais iššūkiais. 2021 m. lapkričio 10 d. Sprendime ***Google ir Alphabet / Komisija*** *(Google Shopping)* (T-612/17, EU:T:2021:763) jis iš esmės atmetė *Google* ieškinį dėl Komisijos sprendimo, kuriame konstatuotas šios įmonės piktnaudžiavimas dominuojančia padėtimi bendrosios paieškos internete rinkoje, nes įmonė suteikė pranašumą savo prekių palyginimo paslaugai, t. y. specializuotos prekių paieškos paslaugai, palyginti su konkurentų produktų palyginimo paslaugomis, ir nukrypo nuo nuopelnais paremtos konkurencijos. Bendrasis Teismas paliko galioti *Google* skirtą 2,42 mlrd. EUR baudą.

Kitoje srityje Jungtinės Karalystės išstojimas iš Europos Sąjungos lėmė, kad Bendrasis Teismas pirmą kartą 2021 m. birželio 8 d. Nutartyje ***Silver ir kt. / Taryba*** (T-252/20, EU:T:2021:347) ir 2021 m. birželio 8 d. Nutartyje ***Shindler ir kt. / Taryba*** (T-198/20, EU:T:2021:348) konstatavo, kad sprendimas, kuriuo patvirtinamas tarptautinio susitarimo (nagrinėjamu atveju susitarimo dėl Jungtinės Karalystės išstojimo iš Sąjungos tvarkos) sudarymas, nėra reglamentuojamojo pobūdžio teisės aktas, kaip tai suprantama pagal SESV 263 straipsnio ketvirtos pastraipos trečią sakinio dalį. Taigi Bendrasis Teismas atmetė abu ieškinius kaip nepriimtinus, nes ieškovai neturėjo teisės pareikšti ieškinio dėl tokio sprendimo.

Dėl galimybės susipažinti su dokumentais Bendrasis Teismas 2021 m. liepos 14 d. Sprendime ***Public.Resource.Org ir Right to Know / Komisija*** (T-185/19, EU:T:2021:445) nurodė, kad institucija, kuriai pateiktas prašymas leisti susipažinti su trečiųjų šalių dokumentais, turi, be kita ko, nustatyti, kai prašoma pripažinti minėtų dokumentų autorių teisių apsaugą, objektyvius ir nuoseklius duomenis, galinčius patvirtinti, kad egzistuoja atitinkamos trečiosios šalies nurodytos autorių teisės. Bendrojo Teismo nuomone, tokia kontrolė atitinka reikalavimus, susijusius su kompetencijos tarp Sąjungos ir valstybių narių pasidalijimu autorių teisių srityje.

Viešosios tarnybos srityje 2021 m. balandžio 28 d. Sprendime ***HR / EESRL*** (T-843/19, EU:T:2021:221) dėl laikinųjų tarnautojų priskyrimo prie kito lygio Bendrasis Teismas pirmą kartą konstatavo, kad dėl aiškių, objektyvių ir skaidrių kriterijų arba lyginamosios analizės elementų nebuvimo gali būti pažeisti vienodo požiūrio ir teisinio saugumo principai, taigi ir Sąjungos institucijose, įstaigose ar organuose dirbančių laikinųjų tarnautojų, kurie turi būti priskirti prie kito lygio, teisės. 2021 m. kovo 3 d. Sprendime ***Barata / Parlamentas*** (T-723/18, EU:T:2021:113) Bendrasis Teismas paaiškino Sąjungos jurisprudenciją, susijusią su ieškinio pareiškimo terminų skaičiavimo nagrinėjant ginčus, kuriems taikomi Pareigūnų tarnybos nuostatai, nustatymu, kai individualus sprendimas siunčiamas registruotu laišku su gavimo patvirtinimu, tačiau adresatas jo neatsiima. Jis nusprendė, kad, kadangi galiojančiuose teisės aktuose tai nėra reglamentuota, dėl teisinio saugumo ir būtinybės vengti bet kokios diskriminacijos ar šališko vertinimo, kiek tai susiję su tinkamu teisingumo vykdymu, nagrinėjamu atveju negalima preziumuoti, kad laiškas įteiktas.

Galiausiai ribojamųjų priemonių srityje Bendrasis Teismas išnagrinėjo ieškinį dėl 2014 m. kovo 5 d. Europos Sąjungos Tarybos priimtų aktų. Šiais aktais, be kita ko, buvo siekiama įšaldyti už valstybės lėšų pasisavinimą atsakingais pripažintų asmenų lėšas. 2021 m. gruodžio 21 d. Sprendime ***Klymenko / Taryba*** (T-195/21, EU:T:2021:925) Bendrasis Teismas priminė, kad grįsdama ribojamąsias priemones trečiosios valstybės sprendimais Taryba turi įsitikinti, kad priimdamos tuos sprendimus atitinkamos trečiosios valstybės valdžios institucijos paisė Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijoje įtvirtintų teisių, konkrečiai kalbant, asmens, kuriam taikomos šios priemonės, teisės į gynybą ir teisės į veiksmingą teisminę gynybą.

Ši nebaigtinė svarbiausių 2021 m. Bendrojo Teismo priimtų sprendimų apžvalga yra dar vienas įrodymas, kad šis teismas geba prisitaikyti prie veiklos ir organizavimo suvaržymų, kartu plėtodamas ir turtindamas savo jurisprudenciją.

I. Teismo procesas

1. Akto, dėl kurio galima pareikšti ieškinį, sąvoka

2021 m. kovo 10 d. Sprendimas *ViaSat / Komisija* (T-245/17, EU:T:2021:128)[1]

Kvietimu teikti paraiškas[2] Europos Komisija pradėjo Europos sistemų, kuriomis teikiamos judriojo palydovinio ryšio paslaugos (MSS)[3] 2Ghz dažnių juostoje, kurios naudojimo ir prieinamumo sąlygos buvo suderintos Komisijos sprendimu, operatorių atrankos procedūrą[4]. Pasibaigus šiai procedūrai, Komisija atrinko du kandidatus, t. y. *Inmarsat Ventures Ltd* (toliau – *Inmarsat*) ir *Solaris Mobile Ltd* (dabar – *EchoStar Mobile Ltd*).

Inmarsat paprašė nacionalinių reguliavimo institucijų (toliau – NRI) išduoti leidimus, būtinus norint eksploatuoti *European Aviation Network* sistemą (toliau – EAN sistema) naudojant sprendime dėl atrankos jai priskirtą dažnį.

2016 m. rugpjūčio 2 d. ieškovė *ViaSat, Inc*. nusiuntė Komisijai raštą, kuriame prašė imtis veiksmų, kad užkirstų kelią NRI suteikti *Inmarsat* nagrinėjamus leidimus nepaskelbus naujo kvietimo teikti paraiškas pagal bendrą atrankos procedūrą. Ieškovė, kuri nedalyvavo atrankos procedūroje, siekė, be kita ko, pasitelkdama kartu su *Eutelsat SA* 2016 m. įsteigtą bendrąją įmonę, teikti palydovinio prisijungimo paslaugas orlaiviuose visoje Sąjungoje ir pagrindiniuose oro keliuose, jungiančiuose Šiaurės Ameriką ir Europą.

2016 m. spalio 31 d. elektroniniu laišku Komisija atsakė į ieškovės laišką ir nurodė, kad ji nepriėmė sprendimo dėl prašymo leisti vienam iš atrinktų operatorių naudoti 2 GHz dažnių juostą MSS teikti – šį klausimą bet kuriuo atveju turi nagrinėti kompetentingos nacionalinės institucijos.

Kadangi Komisijos atsakymas ieškovės netenkino, 2016 m. gruodžio 22 d. ji Komisijai išsiuntė raštą, kuriame prašė išreikšti savo poziciją po to, kai 2016 m. rugpjūčio 2 d. elektroniniame laiške buvo paraginta vykdyti jai tenkančią pareigą imtis veiksmų[5].

Komisija atsakė į šį elektroninį laišką 2017 m. vasario 14 d. ir 21 d. raštais.

1| Dėl „akto, dėl kurio galima pareikšti ieškinį“ sąvokos taip pat žr. 2021 m. lapkričio 10 d. Sprendimą ***Rumunija / Komisija*** (T-495/19, apskųstas apeliacine tvarka, EU:T:2021:781), aptartą II skyriaus 3 skirsnyje „Europos piliečių iniciatyva“, ir 2021 m. balandžio 28 d. Sprendimą ***Correia / EESRK*** (T-843/19, EU:T:2021:221), aptartą XIII skyriaus 3 skirsnyje „Laikinųjų tarnautojų priskyrimas prie kito lygio“.

2| OL C 201, 2008, p. 4.

3| 2008 m. birželio 30 d. Europos Parlamento ir Tarybos sprendimas Nr. 626/2008/EB dėl sistemų, kuriomis teikiamos judriojo palydovinio ryšio paslaugos (MSS), atrankos ir leidimų išdavimo (OL L 172, 2008, p. 15, toliau – MSS sprendimas), II antraštinė dalis.

4| 2007 m. vasario 14 d. Komisijos sprendimas 2007/98/EB dėl suderinto radijo spektro naudojimo 2 GHz dažnių juostose diegiant judriojo palydovinio ryšio paslaugas teikiančias sistemas (OL L 43, 2007, p. 32, toliau – sprendimas dėl suderinimo).

5| Remiantis ESS 17 straipsniu, MSS sprendimo 9 straipsnio 2 dalies trečia pastraipa bei 22 konstatuojamąja dalimi; 2002 m. kovo 7 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2002/20/EB dėl elektroninių ryšių tinklų ir paslaugų leidimo (Leidimų direktyva) (OL L 108, 2002, p. 21; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 13 sk., 29 t., p. 337) 24 ir 35 konstatuojamosiomis dalimis, 5 straipsnio 2 dalimi; 2002 m. kovo 7 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2002/21/EB dėl elektroninių ryšių tinklų ir paslaugų bendrosios reguliavimo sistemos (Pagrindų direktyva) (OL L 108, 2002, p. 33; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 13 sk., 29 t., p. 349) 19 straipsniu.

Kadangi Komisijos atsakymai ir toliau netenkino ieškovės, ši paprašė Bendrojo Teismo konstatuoti jos neveikimą[6] ir, nepatenkinus šio reikalavimo, panaikinti visą minėtuose raštuose esantį jos sprendimą ar jo dalį.

Bendrasis Teismas priėmė sprendimą posėdžiaudamas išplėstinės kolegijos ir atmetė visą ieškovės ieškinį.

Bendrojo Teismo vertinimas

Dėl prašymo dėl neveikimo priimtinumo Bendrasis Teismas pabrėžė, kad iš minėtų Komisijos raštų matyti, kad, ieškovei paraginus imtis priemonių neleisti NRI išduoti *Inmarsat* leidimų naudoti 2 GHz dažnių juostą EAN sistemai eksploatuoti, kad būtų apsaugota vidaus rinka, sukurta suderinus šios dažnių juostos naudojimą MSS teikti, Komisija nusprendė neturinti įgaliojimų veikti. Toks atsisakymas veikti yra pozicijos išreiškimas, prieš pareiškiant ieškinį užbaigiantis neveikimą, kuriuo buvo kaltinama. Taigi Bendrasis Teismas atmetė prašymą dėl neveikimo kaip nepriimtiną.

Dėl prašymo panaikinti aptariamuose raštuose esantį sprendimą priimtinumo Bendrasis Teismas priminė, kad norint įvertinti, ar nagrinėjamas prašymas panaikinti yra priimtinas, reikia išnagrinėti, ar aktas, kurį Komisija buvo raginama priimti, yra aktas, kurio teisėtumą gali patikrinti Bendrasis Teismas. Šis klausimas susijęs su klausimu, ar Komisija turi įgaliojimus priimti tokį aktą.

- Dėl aiškių Komisijos įgaliojimų egzistavimo

Pirma, Bendrasis Teismas pažymėjo, kad radijo spektro valdymą ir MSS reglamentuojančiuose teisės aktuose[7] numatytas aiškus kompetencijos paskirstymas Komisijai ir valstybėms narėms. Šiuo klausimu pažymėtina, kad nors Komisija turi įgaliojimus nustatyti tam tikrų dažnių juostų prieinamumą ir paskirtį bei atrinkti MSS operatorius 2 GHz dažnių juostoje, kurios naudojimo tikslas dėl MSS teikimo buvo suderintas, NRI, išduodamos leidimus, neturi jokios diskrecijos, todėl negali atsisakyti juos išduoti, jei paraišką pateikia Komisijos atrinktas operatorius. Bendrasis Teismas taip pat pažymėjo, kad valstybėms narėms buvo suteikti įgaliojimai kontroliuoti, ar laikomasi leidimams taikomų bendrųjų sąlygų[8] ir atitinkamo operatoriaus per atrankos procedūrą prisiimtų įsipareigojimų[9], taip pat įgaliojimai nustatyti sankcijas už galimus pažeidimus, nes Komisija šiuo klausimu turi tik koordinavimo įgaliojimus[10].

Dėl Komisijos įgaliojimų, vykstant kontrolės ir reikalavimų vykdymo užtikrinimo procedūrai, Bendrasis Teismas pabrėžė, kad kiekvieną kartą, kai reikia, Komisija turėtų turėti galimybę iškelti reikalavimų vykdymo užtikrinimo problemas, susijusias su tuo, kaip operatoriai laikosi bendrųjų leidimų išdavimo sąlygų, ir pateikti rekomendaciją ar nuomonę kompetentingoms nacionalinėms institucijoms[11].

6| Remiantis SESV 265 straipsniu.

7| 2002 m. kovo 7 d. Europos Parlamento ir Tarybos sprendimas Nr. 676/2002/EB dėl radijo spektro politikos teisinio reguliavimo pagrindų Europos [Sąjungoje] (Sprendimas dėl radijo spektro) (OL L 108, 2002, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 13 sk., 29 t., p. 317).

8| MSS sprendimo 7 straipsnio 2 dalis ir 8 straipsnio 3 dalis.

9| MSS sprendimo 2 straipsnio 2 dalies a punktas, 7 straipsnio 1 dalis ir 2 dalies a ir c punktai bei 8 straipsnio 3 dalies a punktas.

10| MSS sprendimo 9 straipsnio 2 dalies pirma ir antra pastraipos bei 10 straipsnis.

11| MSS sprendimo 22 konstatuojamoji dalis ir 9 straipsnio 2 dalies trečia pastraipa.

Vadinasi, MSS sprendimu Komisijai nesuteikiami aiškūs įgaliojimai nei vertinti EAN sistemos suderinamumo su sprendimu dėl atrankos ar MSS taikoma reguliavimo sistema, nei paskui priimti teisės akto, kuriuo siekiama užkirsti kelią NRI išduoti leidimus *Inmarsat* arba priversti jas panaikinti suteiktus leidimus ir kurį būtų galima ginčyti.

Antra, dėl Komisijos įgaliojimų, kylančių iš Pagrindų direktyvos, Bendrasis Teismas pažymėjo, kad sprendimų, kuriuos Komisija turi įgaliojimus priimti[12] ir kurie yra privalomojo pobūdžio, turinys yra ribotas. Iš tiesų juose gali būti pateikiamas tik suderintas ar koordinuotas požiūris, skirtas minėtoje reikšmingoje nuostatoje išvardytiems klausimams nagrinėti[13]. Tačiau tarp jų nėra klausimo, susijusio su suderintu požiūriu dėl leidimų, kurie turi būti išduoti operatoriui, atrinktam pagal bendrą procedūrą po to, kai buvo suderintas dažnių naudojimas.

Trečia, dėl Komisijos įgaliojimų pakeisti 2 Ghz dažnių juostos naudojimo tikslą Bendrasis Teismas priminė, kad Komisija, remdamasi sprendimu dėl suderinimo, galėtų priimti naują sprendimą, kuriuo būtų suderintos 2 GHz dažnių juostos naudojimo ir prieinamumo sąlygos kitiems tikslams nei sistemoms, teikiančioms MSS, eksploatuoti, ir taip panaikintų šiuo metu galiojantį sprendimą dėl suderinimo. Be to, suderinimo sprendimu[14] Komisijai suteikiami įgaliojimai jį peržiūrėti. Nors toks Komisijos aktas galėtų sukelti ieškovės prašomus padarinius, vis dėlto ieškovė negali prašyti panaikinti tokio akto, nes neturi teisės pareikšti ieškinį.

Galiausiai, dėl iš Leidimų direktyvos kylančių Komisijos įgaliojimų Bendrasis Teismas pabrėžė, kad NRI įgaliojimai, susiję su leidimais, iš esmės yra tokie, kokie numatyti MSS sprendime, o ne Leidimų direktyvoje. Vadinasi, galimi Komisijos įgaliojimai NRI taikant tokią leidimų sistemą patenka į MSS sprendimo taikymo sritį ir apima leidimams taikomų bendrųjų sąlygų kontrolės ir reikalavimų vykdymo užtikrinimo procedūrų koordinavimą[15].

- Dėl numanomų Komisijos įgaliojimų

Šiuo klausimu Bendrasis Teismas priminė, kad numanomų įgaliojimų egzistavimas, kuris yra nukrypimas nuo suteikimo principo[16], turi būti aiškinamas siaurai. Taigi tik išimtiniais atvejais jurisprudencija pripažįsta tokius numanomus įgaliojimus, ir tam, kad būtų pripažinti, jie turi būti būtini siekiant užtikrinti Sutarties ar aptariamo pagrindinio reglamento nuostatų veiksmingumą. Bendrasis Teismas pažymėjo, kad negali būti pripažinta, jog Komisijai suteikti numanomi įgaliojimai dėl leidimų, nes kiltų pavojus paneigti įgaliojimus, kuriuos teisės aktų leidėjas aiškiai suteikė valstybėms narėms, taip pat negali būti pripažinta, kad jai suteikti numanomi įgaliojimai, viršijantys koordinavimo įgaliojimus, kurie jai buvo aiškiai suteikti dėl reikalavimų vykdymo užtikrinimo priemonių. Taigi Bendrasis Teismas atmetė visą ieškinį.

12| Pagrindų direktyvos 19 straipsnio 1 dalis.

13| Pagrindų direktyvos 19 straipsnio 3 dalis.

14| Sprendimo dėl suderinimo 12 konstatuojamoji dalis ir 4 straipsnis.

15| MSS sprendimo 9 straipsnis.

16| ESS 5 straipsnio 1 dalis.

2021 m. lapkričio 30 d. Nutartis *Airoldi Metalli / Komisija* (T-744/20, EU:T:2021:853)

Europos Komisija, gavusi Europos aliuminio ekstruzijų gamintojų asociacijos skundą, atliko antidempingo tyrimą ir priėmė įgyvendinimo reglamentą, kuriuo importuojamoms Kinijos Liaudies Respublikos kilmės aliuminio ekstruzijoms nustatomas laikinasis antidempingo muitas (toliau – ginčijamas reglamentas)[17].

2020 m. gruodžio 21 d. bendrovė *Airoldi Metalli SpA* (toliau – ieškovė), aliuminio ekstruzijų importuotoja, pareiškė ieškinį dėl ginčijamo reglamento panaikinimo.

Pareiškus šį ieškinį, Komisija priėmė įgyvendinimo reglamentą, kuriuo importuojamoms Kinijos Liaudies Respublikos kilmės aliuminio ekstruzijoms nustatomas galutinis antidempingo muitas ir galutinis laikinojo muito surinkimas (toliau – galutinis reglamentas)[18].

Komisija Bendrajam Teismui pateikė nepriimtinumu grindžiamą prieštaravimą dėl ieškinio dėl ginčijamo reglamento panaikinimo, be kita ko, remdamasi tuo, kad toks laikinasis reglamentas nėra aktas, kurį galima ginčyti, ir kad ieškovė nebeturi suinteresuotumo jį ginčyti.

Bendrasis Teismas šį nepriimtinumu grindžiamą pagrindą patvirtino ir pirmą kartą konstatavo, kad reglamentas, kuriuo nustatomas laikinasis antidempingo muitas, nėra aktas, kurį galima ginčyti, kaip tai suprantama pagal SESV 263 straipsnį.

Bendrojo Teismo vertinimas

Dėl reglamento, kuriuo nustatomas laikinasis antidempingo muitas, pripažinimo aktu, kurį galima ginčyti, kaip tai suprantama pagal SESV 263 straipsnį, Bendrasis Teismas visų pirma priminė, kad ieškinį dėl panaikinimo galima pareikšti tik dėl priemonių, kurios sukelia privalomų teisinių pasekmių, turinčių įtakos ieškovo interesams ir aiškiai pakeičiančių jo teisinę padėtį, ir kuriomis nustatoma galutinė institucijos pozicija. Vis dėlto tarpinės priemonės, kurių tikslas yra tik parengti galutinį sprendimą, nėra aktai, kuriuos galima ginčyti. Kitaip būtų tik tuo atveju, jei per parengiamąją procedūrą priimti aktai ar sprendimai turėtų ne tik teisines savybes, būdingas aktams, dėl kurių gali būti pareikštas ieškinys, bet patys savaime būtų galutiniai specialios procedūros (ši skiriasi nuo procedūros, per kurią institucija gali priimti sprendimą iš esmės) rezultatai ir todėl iš karto sukeltų savarankiškų ir negrįžtamų teisinių pasekmių, kuriomis būtų galima pateisinti ieškinį dėl šių aktų ar sprendimų panaikinimo.

Reglamentas, kuriuo nustatomi laikinieji antidempingo muitai, yra tarpinis etapas, skiriantis antidempingo tyrimo inicijavimą ir jo užbaigimą, kai nustatomi (arba nenustatomi) galutiniai muitai. Tokio reglamento tikslas visų pirma – užtikrinti tinkamą Sąjungos apsaugą, kai preliminariai nustatomas dempingo faktas, ir užkirsti kelią galimai per tyrimą padarytai žalai, nustatant laikinuosius antidempingo muitus, kuriuos būtų galima surinkti atgaline data, baigus tyrimą.

17| 2020 m. spalio 12 d. Komisijos įgyvendinimo reglamentas (ES) 2020/1428, kuriuo importuojamoms Kinijos Liaudies Respublikos kilmės aliuminio ekstruzijoms nustatomas laikinasis antidempingo muitas (OL L 336, 2020, p. 8).

18| 2021 m. kovo 29 d. Komisijos įgyvendinimo reglamentas (ES) 2021/546, kuriuo importuojamoms Kinijos Liaudies Respublikos kilmės aliuminio ekstruzijoms nustatomas galutinis antidempingo muitas ir galutinis laikinojo muito surinkimas (OL L 109, 2021, p. 1).

Vadinasi, tiek, kiek ginčijamu reglamentu nustatomi laikinieji antidempingo muitai, nėra pagrindo jo laikyti baigiamuoju procedūros, kuri skiriasi nuo procedūros, užbaigiamos galutiniu reglamentu, etapu. Taigi ginčijamas reglamentas laikytinas parengiamuoju aktu, po jo priimamas galutinis reglamentas (dėl jo taip pat gali būti reiškiamas ieškinys).

Bendrasis Teismas taip pat pažymėjo, kad ginčijamas reglamentas nesukelia neatidėliotinų ir negrįžtamų pasekmių ieškovės teisinei padėčiai.

Šiuo klausimu Bendrasis Teismas pabrėžė, kad ginčijamame reglamente suinteresuotosioms šalims (įskaitant importuotojus) suteikiama galimybė pateikti pastabas arba būti išklausytoms, tačiau nėra numatyta jokios pareigos bendradarbiauti atliekant tyrimą. Ginčijamas reglamentas taip pat neįpareigoja nei importuotojų, nei kitų atitinkamų ūkio subjektų pakeisti ar peržiūrėti savo prekybos praktikos. Be to, nors ginčijamu reglamentu yra nustatomi antidempingo muitai, jie iš esmės yra laikini ir šiame etape importuotojai jų mokėti neprivalo.

Tai, kad ginčijamame reglamente numatyta, jog importuoti Kinijos Liaudies Respublikos kilmės aliuminio ekstruzijas į Sąjungą leidžiama tik pateikus laikinojo muito dydžio garantiją, irgi neleidžia manyti, kad šis reglamentas yra aktas, kurį galima ginčyti. Kadangi šia pareiga siekiama užtikrinti, kad antidempingo muitai bus sumokėti, jei būtų galutinai nuspręsta juos rinkti, ji priklauso nuo šios mokėjimo pareigos, o dėl jos bus nuspręsta ir ji bus nustatyta galutiniu reglamentu tik vėliau. Darytina išvada, kad pareiga pateikti laikinųjų muitų garantiją nesukelia savarankiškų ir negrįžtamų teisinių pasekmių ieškinio dėl panaikinimo priimtinumo vertinimo dieną (būtent tą dieną reikia vertinti to ieškinio priimtinumą).

Galiausiai Bendrasis Teismas konstatavo, kad laikinojo reglamento pripažinimas aktu, kurį galima ginčyti, pažeistų gerą teisingumo vykdymą ir sutrikdytų institucinę pusiausvyrą, nes kiltų pavojus supainioti administracinį ir teisminį antidempingo muitų nustatymo etapus. Be to, jei laikinasis reglamentas būtų panaikintas, tai nebūtinai reikštų, kad Komisija privalo savo galutiniame reglamente atsižvelgti į sprendimo dėl panaikinimo pasekmes pagal SESV 266 straipsnį. Ieškinio dėl ginčijamo reglamento panaikinimo nepriimtinumas iš ieškovės taip pat neatimama jai užtikrinamos teisminės apsaugos, ir, jei ieškovė mano atitinkamais atvejais turinti tam pagrindą, ji gali pareikšti ieškinį dėl žalos atlyginimo pagal SESV 268 straipsnį.

Bendrasis Teismas taip pat pažymėjo, kad net pripažinus, jog ginčijamas reglamentas yra aktas, kurį galima ginčyti, priėmus galutinį reglamentą ieškovė bet kuriuo atveju nebeturi suinteresuotumo siekti ginčijamo reglamento panaikinimo. Šiuo klausimu Bendrasis Teismas konstatavo, kad nors ir galimas toks suinteresuotumas panaikinti ginčijamą reglamentą, kuriuo sumos užtikrintos, tačiau nerenkamos dėl to, kad nustatyta galutinio muito norma yra mažesnė už laikinojo muito normą, vis dėlto ieškovės pateikti įrodymai neleidžia nustatyti faktinės su minėtomis sumomis susijusios žalos.

2. Ieškinio pareiškimo terminas

2021 m. kovo 17 d. Nutartis *3M Belgium / ECHA* (T-160/20, EU:T:2021:149)[19]

2019 m. rugpjūčio 5 d. kompetentinga Norvegijos institucija pateikė dokumentaciją ir joje pasiūlė perfluorbutano sulfoninę rūgštį (toliau – PFBS) ir jos druskas pripažinti labai didelį susirūpinimą keliančia chemine medžiaga[20]. Per viešą konsultacijos procedūrą Europos cheminių medžiagų agentūra (ECHA) paprašė suinteresuotųjų šalių pateikti pastabų dėl šios dokumentacijos. *3M Belgium*, vienintelė bendrovės 3M atstovė visais antipireno, kurį sudaro viena iš PFBS druskų, importo tikslais, pateikė savo pastabas.

Tada ECHA perdavė dokumentaciją valstybių narių komitetui. Jis PFBS ir jos druskas vienbalsiai pripažino medžiaga, kuri, kaip įrodyta remiantis mokslo tyrimais, gali sukelti susirūpinimą keliantį rimtą poveikį žmonių sveikatai ir aplinkai, prilygstantį kitų REACH reglamento 57 straipsnio a–e punktuose išvardytų cheminių medžiagų naudojimo poveikiui.

2020 m. sausio 16 d. ECHA priėmė sprendimą (toliau – ginčijamas sprendimas) ir juo PFBS ir jos druskos buvo pripažintos labai didelį susirūpinimą keliančia chemine medžiaga ir įtrauktos į kandidatinį medžiagų, kurioms reikia leidimo, sąrašą (toliau – kandidatinis medžiagų sąrašas).

3M Begium pareiškė ieškinį Bendrajame Teisme, prašydama panaikinti ginčijamą sprendimą. Bendrasis Teismas atmetė ieškinį kaip nepriimtiną ir, be kita ko, pirmą kartą nuo 2015 m. Bendrojo Teismo procedūros reglamento reformos priėmė sprendimą dėl papildomo keturiolikos dienų termino taikymo ECHA tinklavietėje paskelbtiems aktams.

Bendrojo Teismo vertinimas

Pirmiausia dėl argumento, jog ginčijamas sprendimas turėjo būti paskelbtas Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje, Bendrasis Teismas pažymėjo, kad SESV 263 straipsnyje[21], kalbant apie ieškinio pareiškimą, vartojama sąvoka „paskelbimas“ nebūtinai visais atvejais turi atitikti sąvoką „paskelbimas“, vartojamą SESV 297 straipsnyje[22]. Viena vertus, šią išvadą pagrindžia tai, kad, kaip matyti iš SESV 263 straipsnio teksto, sąvoka „paskelbimas“ neapsiriboja tik paskelbimu Oficialiajame leidinyje, bet reiškia aktų paskelbimą apskritai. Kita vertus, nors tiesa, kad siekdamas išaiškinti sąvoką „paskelbimas“ Teisingumo Teismas SESV 263 ir 297 straipsnius ieškinio

19| Dėl ieškinio pareiškimo valstybės tarnybos bylose terminų taip pat žr. 2021 m. kovo 3 d. Sprendimą ***Barata / Parlamentas*** (T-723/18, apskųstas apeliacine tvarka, EU:T:2021:113), aptartą XIII skyriaus 7 skirsnyje „Ieškinio pareiškimo terminas“.

20| Pagal 2006 m. gruodžio 18 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 1907/2006 dėl cheminių medžiagų registracijos, įvertinimo, autorizacijos ir apribojimų (REACH), įsteigiančio Europos cheminių medžiagų agentūrą, iš dalies keičiančio Direktyvą 1999/45/EB bei panaikinančio Tarybos reglamentą (EEB) Nr. 793/93, Komisijos reglamentą (EB) Nr. 1488/94, Tarybos direktyvą 76/769/EEB ir Komisijos direktyvas 91/155/EEB, 93/67/EEB, 93/105/EB bei 2000/21/EB (OL L 396, 2006, p. 1; klaidų ištaisymas OL L 136, 2007, p. 3; toliau – REACH reglamentas), 57 straipsnio f punktą.

21| SESV 263 straipsnio šeštoje pastraipoje nustatyta, kad „[š]iame straipsnyje numatyti ieškiniai pateikiami per du mėnesius nuo to akto paskelbimo arba nuo pranešimo apie jį ieškovui dienos arba, jei to nebuvo padaryta, nuo tos dienos, kai ieškovas apie jį sužinojo“.

22| Pagal SESV 297 straipsnio 2 dalies antrą pastraipą „[r]eglamentai ir visoms valstybėms narėms skirtos direktyvos bei sprendimai, kai juose nenurodyta, kam jie skirti, skelbiami Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje“ ir pagal 3 pastraipą „[a]pie kitas direktyvas bei sprendimus, kuriuose nurodomi jų adresatai, pranešama tiems adresatams ir jie įsigalioja nuo tokio pranešimo momento“.

pareiškimo kontekste aiškino kartu, ši jurisprudencija susijusi su paskelbimo kriterijaus papildomu pobūdžiu, palyginti su akto įteikimo adresatui kriterijumi, o ne, kaip nagrinėjamu atveju, su vienintelio paskelbimo kriterijaus išaiškinimu.

Toliau Bendrasis Teismas pažymėjo, kad pritarus argumentui, kad išplatinimo ECHA tinklavietėje negalima patikrinti, palyginti su paskelbimu Oficialiajame leidinyje, bet kokia kita skelbimo forma, neatitinkanti paskelbimo Oficialiajame leidinyje reikalavimų, netektų prasmės. Tai, kad Sąjungos teisės aktų leidėjas reglamentavo Oficialiojo leidinio elektroninės versijos paskelbimą, nereiškia, kad analogiški reikalavimai turi reglamentuoti platinimą ECHA tinklavietėje. Be to, Bendrasis Teismas konstatavo, kad, turint omenyje tai, kad ginčijamas sprendimas neturi adresato, jo įsigaliojimas 2020 m. sausio 16 d. nepriklausė nuo jo įteikimo adresatui ar ieškovei. Bendrasis Teismas dar pažymėjo, kad yra numatytas konkretus kandidatinio cheminių medžiagų sąrašo paskelbimo būdas. ECHA savo tinklavietėje skelbia ir atnaujina kandidatinį cheminių medžiagų sąrašą, kai tik priima sprendimą dėl cheminės medžiagos įtraukimo į šį sąrašą[23]. Kadangi sprendimai, kuriuose nurodoma atnaujinti kandidatinį cheminių medžiagų sąrašą, skelbiami tik šiame sąraše, tokio sprendimo paskelbimo data atitinka atnaujinto kandidatinio cheminių medžiagų sąrašo paskelbimo datą. Todėl, pirma, ECHA galėjo teisėtai paskelbti ginčijamą sprendimą savo tinklavietėje ir, antra, nuo šio paskelbimo galėjo būti pradėtas skaičiuoti dviejų mėnesių laikotarpis ieškiniui pareikšti.

Be to, dėl termino pareikšti ieškinį Bendrasis Teismas pirmiausia konstatavo, kad jis neturėjo būti skaičiuojamas nuo keturioliktos dienos po ginčijamo sprendimo paskelbimo pabaigos. Taisyklė dėl ieškinio pareiškimo termino pradžios atidėjimo keturiolikai dienų taikoma tik aktams, paskelbtiems Oficialiajame leidinyje[24]. Šiuo klausimu Bendrasis Teismas pažymėjo, pirma, kad aktai, skelbiami Oficialiajame leidinyje, ir aktai, skelbiami tik internete, konkrečiai – ECHA tinklavietėje, objektyviai skiriasi paskelbimo forma. Bendrasis Teismas savo Procedūros reglamente gali numatyti specialias taisykles, pagal kurias atidedamas tik ieškinio dėl institucijų aktų, paskelbtų Oficialiajame leidinyje, pareiškimo terminas. Antra, ginčijamas sprendimas buvo paskelbtas tiktai ECHA tinklavietėje, todėl visiems potencialiems ieškovams buvo suteiktas toks pat ieškinio pareiškimo terminas. Trečia, sprendimo dėl cheminės medžiagos pripažinimo keliančia labai didelį susirūpinimą paskelbimą Oficialiajame leidinyje arba ECHA tinklavietėje ir taisyklės dėl ieškinio pareiškimo termino pradžios atidėjimo keturiolikai dienų taikymą lemia ne ECHA pasirinkimas, o tai, ar tokį sprendimą priima ECHA, ar Komisija, nelygu REACH reglamento 59 straipsnyje numatytas atvejis.

Antra, tiesa, kad Teisingumo Teismas ankstesniame savo Procedūros reglamente numatytos taisyklės, jog terminas pareikšti ieškinį dėl institucijos priimto akto pradedamas skaičiuoti nuo keturioliktos dienos po jo paskelbimo Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje pabaigos taikymą išplėtė ir ECHA skelbimams internete[25]. Vis dėlto Bendrasis Teismas pažymėjo, kad jei paskelbimas Oficialiajame leidinyje buvo vienintelis galimas paskelbimo būdas ankstesniojo Procedūros reglamento priėmimo metu, šis argumentas netinka kalbant apie analogišką dabartinio Procedūros reglamento taisyklę, priimtą 2015 m. kovo 4 d., kai paskelbti aktą buvo galima ne tik Oficialiajame leidinyje tiek elektronine, tiek spausdintine forma, bet ir internete. Be to, viena vertus, šioje taisyklėje daroma nuoroda tik į paskelbimą Oficialiajame leidinyje, kita vertus, Procedūros reglamentas buvo pakeistas būtent siekiant apriboti papildomo 14 dienų termino taikymo sritį. Bendrasis Teismas pabrėžė, kad jo Procedūros reglamentas ir Teisingumo Teismo procedūros reglamentas yra skirtingi

23| REACH reglamento 59 straipsnio 10 dalis.

24| Pagal 2015 m. kovo 4 d. Bendrojo Teismo procedūros reglamento 59 straipsnį, „jeigu terminas, per kurį leidžiama pareikšti ieškinį dėl institucijos priimto akto, pradedamas skaičiuoti nuo šio akto paskelbimo *Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje*, jis skaičiuojamas <...> nuo keturioliktos dienos po jo paskelbimo pabaigos“.

25| 2013 m. rugsėjo 26 d. Sprendimas ***PPG ir SNF / ECHA*** (C-625/11 P, EU:C:2013:594). 1991 m. gegužės 2 d. Bendrojo Teismo procedūros reglamento 102 straipsnio 1 dalis.

aktai, priimti skirtingų teismų, reglamentuojantys skirtingas bylas skirtinguose teismuose ir jie nėra tapatūs[26]. Todėl abiejuose šiuose aktuose esančių straipsnių, susijusių su taisykle dėl ieškinio pareiškimo termino pradžios atidėjimo keturiolikai dienų, skirtumai nelemia jokios nepateisinamos diskriminacijos.

Atsižvelgęs į visus šiuos argumentus Bendrasis Teismas atmetė 2020 m. kovo 27 d. pareikštą ieškinį kaip nepriimtiną, nes jis pareikštas pavėluotai. Kadangi ginčijamas sprendimas buvo paskelbtas ECHA tinklavietėje 2020 m. sausio 16 d., o dviejų mėnesių termino eiga prasidėjo 2020 m. sausio 17 d., dviejų mėnesių terminas baigėsi 2020 m. kovo 16 d., nes mėnesiais išreikštas terminas baigiasi paskutinio mėnesio dienos, žymimos tokiu pat skaičiumi kaip diena, kurią įvyko įvykis arba buvo atliktas veiksmas, nuo kurio turi būti skaičiuojamas terminas, pabaigoje. Turint omenyje dešimties dienų terminą, kuris turi būti pridėtas prie procesinių terminų, ieškinio pareiškimo terminas baigėsi 2020 m. kovo 26 d., t. y. dieną prieš pareiškiant ieškinį.

3. Jungtinės Karalystės išstojimas iš Europos Sąjungos

2021 m. birželio 8 d. Nutartis *Shindler ir kt. / Taryba* (T-198/20, apskųsta apeliacine tvarka[27], EU:T:2021:348)[28]

Ieškovai, tarp kurių yra H. Shindler ir J. Silver, yra Jungtinės Karalystės piliečiai, gyvenantys Jungtinėje Karalystėje ir kelių Europos Sąjungos valstybių narių teritorijoje.

Po 2016 m. birželio 23 d. referendumo Jungtinė Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystė pagal ESS 50 straipsnio 2 dalį pranešė Europos Vadovų Tarybai apie savo ketinimą išstoti iš Europos Sąjungos. 2020 m. sausio 24 d. Sąjungos ir Jungtinės Karalystės atstovai pasirašė Susitarimą dėl išstojimo[29], o paskui Europos Sąjungos Taryba priėmė ginčijamą sprendimą[30], kuriuo šis susitarimas patvirtintas Sąjungos ir Europos atominės energijos bendrijos vardu. 2020 m. sausio 31 d. Jungtinė Karalystė išstojo iš ES ir EAEB. 2020 m. vasario 1 d. įsigaliojo Susitarimas dėl išstojimo.

Tokiomis aplinkybėmis ieškovai Bendrajame Teisme pareiškė du ieškinius dėl ginčijamo sprendimo panaikinimo iš dalies, kiek dėl šio akto jie neteko Sąjungos piliečių statuso ir su juo susijusių teisių[31].

26| Protokolo dėl Europos Sąjungos Teisingumo Teismo statuto (OL C 203, 2016, p. 72) 63 straipsnis.

27| Byla C-501/21 P, ***Shindler ir kt. / Taryba***.

28| Dėl Jungtinės Karalystės išstojimo iš Europos Sąjungos poveikio prekių ženklams taip pat žr. 2021 m. spalio 6 d. Sprendimą ***Indo European Food / EUIPO – Chakari (Abresham Super Basmati Selaa Grade One World's Best Rice)*** (T-342/20, apskųstas apeliacine tvarka, EU:T:2021:651), aptartą V skyriaus 2 skirsnyje „Jungtinės Karalystės išstojimas iš Europos Sąjungos".

29| Susitarimas dėl Jungtinės Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystės išstojimo iš Europos Sąjungos ir Europos atominės energijos bendrijos (OL L 29, 2020, p. 7) (toliau – Susitarimas dėl išstojimo).

30| 2020 m. sausio 30 d. Tarybos sprendimas (ES) 2020/135 dėl Susitarimo dėl Jungtinės Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystės išstojimo iš Europos Sąjungos ir Europos atominės energijos bendrijos sudarymo (OL L 29, 2020, p. 1, toliau – ginčijamas sprendimas).

31| Tarp šių teisių yra teisė laisvai judėti ir apsigyventi valstybių narių teritorijoje ir teisė balsuoti ir būti kandidatu per Europos Parlamento rinkimus ir vietos savivaldos rinkimus valstybėje narėje, kurioje šie asmenys gyvena.

Dviejose išplėstinės kolegijos priimtose nutartyse Bendrasis Teismas pirmą kartą konstatavo, kad sprendimas, kuriuo patvirtinamas tarptautinio susitarimo sudarymas (nagrinėjamu atveju sprendimas, kuriuo nustatoma Jungtinės Karalystės išstojimo iš Sąjungos tvarka), nėra reglamentuojamojo pobūdžio teisės aktas, kaip jis suprantamas pagal SESV 263 straipsnio ketvirtos pastraipos trečią sakinio dalį[32]. Taigi Bendrasis Teismas atmetė abu ieškinius kaip nepriimtinus, nes ieškovai neturi teisės pareikšti ieškinio dėl tokio sprendimo.

Bendrojo Teismo vertinimas

Pirmiausia Bendrasis Teismas konstatavo, kad ieškovai nėra nei Susitarimo dėl išstojimo, nei ginčijamo sprendimo adresatai, todėl neturi teisės pareikšti ieškinio pagal SESV 263 straipsnio ketvirtos pastraipos pirmą sakinio dalį. Šiomis aplinkybėmis Bendrasis Teismas nagrinėjo, ar ieškovai turi teisę pareikšti ieškinį remdamiesi viena iš SESV 263 straipsnio ketvirtos pastraipos antroje ir trečioje sakinio dalyse numatytų hipotezių.

Dėl SESV 263 straipsnio ketvirtos pastraipos antros sakinio dalies Bendrasis Teismas priminė, kad šioje nuostatoje numatytos tiesioginės ir konkrečios sąsajos sąlygos yra kumuliacinės. Nagrinėjamu atveju Bendrasis Teismas pirmiausia nagrinėjo, ar įvykdyta antroji sąlyga dėl konkrečios sąsajos. Jis konstatavo, kad ginčijamas sprendimas, pagal kurį aktas dėl išstojimo įtraukiamas į Sąjungos teisės sistemą, pats yra visuotinai taikomas aktas, todėl susijęs su ieškovais dėl jų, kaip Jungtinės Karalystės piliečių, objektyvaus statuso. Ieškovų nurodytos aplinkybės, pirmiausia susijusios su jų priklausymu tam tikroms Jungtinės Karalystės piliečių, pasinaudojusių teise laisvai judėti Sąjungoje, kategorijoms, neleidžia daryti išvados, kad jie priklauso uždarai grupei asmenų, su kuriais ginčijamas sprendimas konkrečiai susijęs priėmimo dieną, nes Sąjungos piliečio statusas ir su juo susijusios teisės negali būti laikomi specialiosiomis arba išimtinėmis teisėmis, kurių praradimas sukeltų ieškovams konkrečių, skirtingų ir reikšmingų pasekmių, individualizuojančių juos visų kitų asmenų atžvilgiu taip pat kaip ir ginčijamo sprendimo adresatus.

Taigi Bendrasis Teismas konstatavo, kad ginčijamas sprendimas nėra konkrečiai susijęs su ieškovais ir dėl to jie neturi teisės pareikšti ieškinio pagal SESV 263 straipsnio ketvirtos pastraipos antrą sakinio dalį.

Dėl SESV 263 straipsnio ketvirtos pastraipos trečios sakinio dalies Bendrasis Teismas priminė, kad sąlygos, susijusios, pirma, su ginčijamo akto reglamentuojamuoju pobūdžiu, antra, su jo tiesiogine sąsaja su ieškovais ir, trečia, su SESV 263 straipsnio ketvirtos pastraipos trečioje sakinio dalyje numatytų įgyvendinamųjų priemonių nebuvimu, yra kumuliacinės. Nagrinėjamu atveju Bendrasis Teismas pirmiausia nagrinėjo, ar ginčijamas sprendimas yra „reglamentuojamojo pobūdžio teisės aktas“. Šiuo aspektu jis priminė, kad sąvokos „reglamentuojamojo pobūdžio teisės aktai“, kaip ji suprantama pagal šią nuostatą, apimtis yra siauresnė už SESV 263 straipsnio ketvirtos pastraipos pirmoje ir antroje sakinio dalyse vartojamą sąvoką „aktai“, nes ji reiškia siauresnę visuotinai taikomų aktų kategoriją ir neapima pagal teisėkūros procedūrą priimtų aktų.

Nagrinėjamu atveju Bendrasis Teismas konstatavo, kad, pirma, ginčijamas sprendimas yra visuotinai taikomas ne pagal teisėkūros procedūrą priimtas aktas, nes jis priimtas pagal ESS 50 straipsnio 2 dalį. Bendrasis Teismas pažymėjo, kad, nors šioje nuostatoje patikslinta, jog susitarimą, kuriame nustatoma valstybės narės išstojimo iš Sąjungos tvarka, gavusi Parlamento pritarimą, Sąjungos vardu sudaro Taryba, spręsdama kvalifikuota balsų dauguma, joje aiškiai nenurodyta nei įprasta, nei speciali teisėkūros procedūra. Vadinasi, ginčijamas sprendimas negali būti laikomas pagal teisėkūros procedūrą priimtu aktu.

32| SESV 263 straipsnio ketvirtoje pastraipoje nustatyta: „Kiekvienas fizinis ar juridinis asmuo gali pirmoje ir antrojoje pastraipose numatytomis sąlygomis pateikti ieškinį dėl jam skirtų aktų, kurie yra tiesiogiai ir konkrečiai su juo susiję, ir dėl teisės aktų, tiesiogiai su juo susijusių ir dėl kurių nereikia patvirtinti įgyvendinančių priemonių.“

Antra, Bendrasis Teismas pripažino, kad Teisingumo Teismas dar neturėjo progos nagrinėti, ar sprendimai, kuriais patvirtinamas tarptautinio susitarimo sudarymas, būtent sprendimai, patvirtinantys susitarimo, kuriame nustatoma valstybės narės išstojimo iš Sąjungos tvarka, sudarymą, turi būti laikomi reglamentuojamojo pobūdžio teisės aktais, kaip tai suprantama pagal SESV 263 straipsnio ketvirtos pastraipos trečią sakinio dalį. Šiomis aplinkybėmis Bendrasis Teismas nagrinėjo, ar sąvoka „reglamentuojamojo pobūdžio teisės aktai" apima ir tokius sprendimus. Bendrasis Teismas pažymėjo, kad, kaip ir kiekvienas Sąjungos sudarytas tarptautinis susitarimas, susitarimas, kuriuo nustatoma valstybės narės išstojimo iš Sąjungos tvarka, yra privalomas Sąjungos institucijoms ir turi viršenybę prieš jų priimtus aktus, tiek priimtuosius pagal teisėkūros procedūrą, tiek reglamentuojamojo pobūdžio teisės aktus. Taigi ginčijamu sprendimu į Sąjungos teisės sistemą įterptos Susitarime dėl išstojimo įtvirtintos normos, kurios yra viršesnės už pagal teisėkūros procedūrą priimtų ir reglamentuojamojo pobūdžio teisės aktų nuostatas, todėl pačios negali būti reglamentuojamojo pobūdžio. Vadinasi, sąvoka „reglamentuojamojo pobūdžio teisės aktai", kaip ji suprantama pagal SESV 263 straipsnio ketvirtos pastraipos trečią sakinio dalį, turi būti aiškinama kaip neapimanti sprendimų, kuriais patvirtinamas tarptautinio susitarimo sudarymas, be kita ko, sprendimų, kuriais patvirtinamas susitarimo, kuriuo nustatoma valstybės narės išstojimo tvarka, sudarymas.

Taigi ginčijamas sprendimas negali būti laikomas reglamentuojamojo pobūdžio teisės aktu, kaip tai suprantama pagal SESV 263 straipsnio ketvirtos pastraipos trečią sakinio dalį, ir ieškovai neturi teisės pareikšti ieškinio pagal šią nuostatą[33].

2021 m. gruodžio 7 d. Nutartis *Daimler / EUIPO – Volkswagen (IQ)* (T-422/21, EU:T:2021:888)

2021 m. liepos 12 d. Bendrojo Teismo kanceliarija gavo *Daimler AG* ieškinį dėl 2021 m. gegužės 7 d. Europos Sąjungos intelektinės nuosavybės tarnybos (EUIPO) apeliacinės tarybos sprendimo. *Daimler* nurodė, kad jai atstovauja du advokatai, turintys teisę verstis advokato praktika Jungtinės Karalystės teismuose.

Susitarime dėl išstojimo numatytas pereinamasis laikotarpis, kuris baigėsi 2020 m. gruodžio 31 d.

Nutartimi Bendrasis Teismas atmetė *Daimler* ieškinį kaip akivaizdžiai nepriimtiną. Jis pirmą kartą priėmė sprendimą dėl ieškovės, atstovaujamos advokatų, turinčių teisę verstis advokato praktika Jungtinės Karalystės teismuose, pareikšto ieškinio dėl EUIPO apeliacinės tarybos sprendimo, priimto pasibaigus pereinamajam laikotarpiui, priimtinumo.

Bendrojo Teismo vertinimas

Pirma, Bendrasis Teismas priminė, kad bylos šaliai Sąjungos teismuose gali atstovauti ar padėti tik advokatas, turintis teisę verstis advokato praktika valstybės narės ar kitos valstybės, Europos ekonominės erdvės susitarimo šalies, teisme[34]. Šiuo klausimu Susitarime dėl išstojimo numatyti įvairūs atvejai, kai advokatas, turintis teisę verstis advokato praktika Jungtinės Karalystės teismuose, gali atstovauti ar padėti šaliai Sąjungos teismuose[35].

33| 2021 m. birželio 8 d. Nutartis ***Price / Taryba*** (T-231/20, nepaskelbta Rink., EU:T:2021:349) yra susijusi su šia problematika.

34| Europos Sąjungos Teisingumo Teismo statuto 19 straipsnio ketvirta pastraipa.

35| Susitarimo dėl išstojimo 91 straipsnio 1 ir 2 dalys.

Antra, Bendrasis Teismas konstatavo, kad ieškinys nesusijęs nė su vienu iš minėtų Susitarime dėl išstojimo nustatytų atvejų, todėl ieškovės advokatai negali jai atstovauti Sąjungos teismuose.

Iš tiesų jis pažymėjo: kadangi ieškinys buvo pareikštas pasibaigus pereinamajam laikotarpiui, netaikytina Susitarimo dėl išstojimo nuostata, susijusi su Sąjungos teismuose iki šio laikotarpio pabaigos vykstančiomis bylomis. Be to, atsižvelgiant į tai, kad ginčijamas sprendimas buvo priimtas pasibaigus pereinamajam laikotarpiui, nuostata dėl iki šio laikotarpio pabaigos priimtų Sąjungos institucijų, įstaigų ir organų sprendimų taip pat netaikoma[36].

Be to, Bendrasis Teismas konstatavo, kad šiuo atveju byla nesusijusi nei su Komisijos pradėta procedūra dėl įsipareigojimų nevykdymo[37], nei su administracine procedūra dėl Jungtinės Karalystės arba Jungtinėje Karalystėje gyvenančių ar įsisteigusių asmenų Sąjungos teisės laikymusi ar dėl su konkurencija susijusios Sąjungos teisės laikymosi[38], nei su procedūra Europos kovos su sukčiavimu tarnyboje ar su procedūromis dėl valstybės pagalbos[39]. Byla taip pat nesusijusi su Susitarimo dėl išstojimo 97 straipsniu, nes ši nuostata taikytina tik atstovavimui EUIPO vykstančiose procedūrose, o ne Bendrajame Teisme.

36| Susitarimo dėl išstojimo 91 straipsnio 1 ir 2 dalys, siejamos su 95 straipsnio 1 dalimi.

37| Susitarimo dėl išstojimo 91 straipsnio 1 dalis, siejama su jo 87 straipsniu.

38| Susitarimo dėl išstojimo 91 straipsnio 2 dalis, siejama su jo 92 straipsnio 1 dalimi.

39| Susitarimo dėl išstojimo 91 straipsnio 2 dalis, siejama su jo 93 straipsniu.

II. Institucinė teisė

1. Lisabonos sutartis – Pereinamojo laikotarpio nuostatos

2021 m. sausio 27 d. Sprendimas *Lenkija / Komisija* (T-699/17, apskųstas apeliacine tvarka[40], EU:T:2021:44)

2017 m. kovo 9 d. Komisija pagal direktyvą dėl pramoninių išmetamų teršalų įsteigtam komitetui[41] (toliau – komitetas) pateikė projektą dėl įgyvendinimo sprendimo, jame išdėstė geriausių prieinamų gamybos būdų (GPGB) išvadas dėl didelių kurą deginančių įrenginių. Pagal šią direktyvą[42] GPGB išvadomis remiamasi nustatant valstybių narių institucijų išduodamų leidimų eksploatuoti didelius kurą deginančius įrenginius sąlygas.

Šiuo klausimu direktyvoje dėl pramoninių išmetamų teršalų numatyta, kad GPGB išvados priimamos dviem etapais[43]. Pirmajame etape parengiamas techninis informacinis GPGB dokumentas. Antrajame etape Komisija pateikia įgyvendinimo sprendimo dėl GPGB išvadų projektą iš valstybių narių atstovų sudarytam komitetui. Šiam komitetui pateikus palankią nuomonę, Komisija priima įgyvendinimo sprendimą, jame pateikia GPGB išvadas.

Kalbant konkrečiau apie šiuo atveju aptariamą Komisijos pateikto projekto priėmimą, pažymėtina, kad pagal reglamentą dėl komiteto procedūros[44] komiteto nuomonė, be to, turėjo būti priimta kvalifikuotąja balsų dauguma, apibrėžta ESS 16 straipsnio 4 ir 5 dalyse.

Šiomis aplinkybėmis 2017 m. kovo 30 d. Lenkijos Respublika paprašė, kad komitetas priimtų nuomonę pagal balsavimo kvalifikuotąja balsų dauguma taisykles, numatytas Protokolo Nr. 36 dėl pereinamojo laikotarpio nuostatų[45] (toliau – Protokolas Nr. 36) 3 straipsnio 3 dalyje, kurios atitinka iki Lisabonos sutarties įsigaliojimo taikytas taisykles, remdamasi minėto protokolo 3 straipsnio 2 dalimi. Šioje nuostatoje nurodyta, kad nuo 2014 m. lapkričio 1 d. iki 2017 m. kovo 31 d., kai reikia priimti sprendimą kvalifikuotąja balsų dauguma, Tarybos narys gali reikalauti, kad toks sprendimas būtų priimtas kvalifikuotąja balsų dauguma, numatyta Protokolo Nr. 36 3 straipsnio 3 dalyje.

40| Byla C-207/21 P, ***Komisija / Lenkija (Protokolas Nr. 36)***.

41| 2010 m. lapkričio 24 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2010/75/ES dėl pramoninių išmetamų teršalų (taršos integruotos prevencijos ir kontrolės) (OL L 334, 2010, p. 17) (toliau – direktyva dėl pramoninių išmetamų teršalų) 75 straipsnis.

42| Direktyvos dėl pramoninių išmetamų teršalų 14 straipsnio 3 dalis.

43| Direktyvos dėl pramoninių išmetamų teršalų 13 straipsnis ir 2012 m. vasario 10 d. Komisijos įgyvendinimo sprendimo 2012/119/ES, kuriuo nustatomos duomenų rinkimo, GPGB informacinių dokumentų rengimo ir jų kokybės užtikrinimo gairių, nurodytų Direktyvoje 2010/75/ES, taisyklės (OL L 63, 2012, p. 1), priedas.

44| 2011 m. vasario 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 182/2011, kuriuo nustatomos valstybių narių vykdomos Komisijos naudojimosi įgyvendinimo įgaliojimais kontrolės mechanizmų taisyklės ir bendrieji principai (OL L 55, 2011, p. 13), 5 straipsnis.

45| Protokolas Nr. 36 dėl pereinamojo laikotarpio nuostatų (OL C 202, 2016, p. 321).

Vis dėlto šis Lenkijos prašymas buvo atmestas ir komitetas pateikė palankią nuomonę kvalifikuotąja balsų dauguma pagal naujas taisykles, numatytas ESS 16 straipsnio 4 dalyje. Po šios nuomonės Komisija priėmė įgyvendinimo sprendimą, jame pateikė GPGB išvadas dėl didelių kurą deginančių įrenginių[46].

Lenkijos Respublika pareiškė ieškinį dėl šio įgyvendinimo sprendimo panaikinimo, remdamasi, be kita ko, nuostatų, taikomų kvalifikuotosios balsų daugumos srityje, pažeidimu.

Šį ieškinį Bendrasis Teismas (trečioji išplėstinė kolegija) patenkino. Savo sprendime šis teismas nagrinėjo naują klausimą, ar tam, kad galėtų pasinaudoti balsavimo kvalifikuotąja balsų dauguma taisyklėmis, numatytomis Protokolo Nr. 36 3 straipsnio 3 dalyje, kurios atitinka taisykles, galiojusias iki Lisabonos sutarties įsigaliojimo, valstybei narei pakanka pateikti atitinkamą prašymą nuo 2014 m. lapkričio 1 d. iki 2017 m. kovo 31 d., ar būtina, kad ir sprendimas būtų priimtas šiuo laikotarpiu.

Bendrojo Teismo vertinimas

Remdamasis pažodiniu, sisteminiu, istoriniu ir teleologiniu Protokolo Nr. 36 3 straipsnio 2 dalies aiškinimu Bendrasis Teismas nusprendė: tam, kad akto projektas būtų priimtas pagal kvalifikuotosios daugumos taisykles, numatytas Protokolo Nr. 36 3 straipsnio 3 dalyje, pakanka, kad valstybės narės prašymas taikyti šias taisykles būtų pateiktas nuo 2014 m. lapkričio 1 d. iki 2017 m. kovo 31 d., ir nereikia, kad balsavimas dėl nagrinėjamo akto projekto taip pat įvyktų šiuo laikotarpiu.

Iš tiesų valstybėms narėms suteikta teisė nuo 2014 m. lapkričio 1 d. iki 2017 m. kovo 31 d. prašyti balsavimo kvalifikuotąja balsų dauguma pagal Protokolo Nr. 36 3 straipsnio 3 dalyje numatytas taisykles būtinai reiškia, kad valstybei narei pateikus tokį prašymą balsavimas turi vykti pagal šias taisykles, net jeigu balsuojama po 2017 m. kovo 31 d. Bendrojo Teismo teigimu, tik toks aiškinimas gali užtikrinti, kad valstybė narė per visą šį laikotarpį galės veiksmingai pasinaudoti minėta teise iki paskutinės numatyto termino dienos.

Be to, šiuo klausimu Bendrasis Teismas pažymėjo, kad Protokolo Nr. 36 3 straipsnio 2 dalis yra pereinamojo laikotarpio nuostata, kuria po Lisabonos sutarties įsigaliojimo reglamentuojamas vienas iš trijų pereinamojo laikotarpio etapų balsavimo kvalifikuotąja balsų dauguma taisyklių taikymo srityje, ir nėra šiuo klausimu ESS 16 straipsnio 4 dalyje nustatytos taisyklės išimtis.

Šį aiškinimą taip pat patvirtina teisinio saugumo principas, pagal kurį, be kita ko, reikalaujama, kad teisės aktai leistų suinteresuotiesiems asmenims tiksliai žinoti jais nustatytų pareigų turinį ir šie asmenys galėtų aiškiai žinoti savo teises ir pareigas ir imtis atitinkamų veiksmų.

Kadangi balsavimo tvarkos nesilaikymas yra esminių procedūrinių reikalavimų pažeidimas, kaip tai suprantama pagal SESV 263 straipsnį, Bendrasis Teismas patenkino ieškinį dėl įgyvendinimo sprendimo, kuriame pateikiamos GPGB išvados dėl didelių kurą deginančių įrenginių, panaikinimo.

Vis dėlto, kadangi šio įgyvendinimo sprendimo panaikinimas nedelsiant galėtų kelti grėsmę vienodoms didelių kurą deginančių įrenginių leidimų sąlygoms Sąjungoje, sukeltų teisinio nesaugumo riziką suinteresuotosioms šalims ir prieštarautų tikslams užtikrinti aukštą aplinkos apsaugos lygį ir pagerinti aplinkos kokybę, Bendrasis Teismas paliko galioti šio sprendimo padarinius, kol per protingą terminą įsigalios naujas, tą sprendimą pakeičiantis aktas, priimtas pagal kvalifikuotosios daugumos taisykles, numatytas Protokolo Nr. 36 3 straipsnio 3 dalyje.

46| 2017 m. liepos 31 d. Komisijos įgyvendinimo sprendimas (ES) 2017/1442, kuriame pagal Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2010/75/ES pateikiamos geriausių prieinamų gamybos būdų (GPGB) išvados dėl didelių kurą deginančių įrenginių (OL L 212, 2017, p. 1).

2. Europos Parlamento narių drausminės priemonės

2021 m. vasario 3 d. Sprendimas *Moi / Parlamentas* (T-17/19, apskųstas apeliacine tvarka[47], EU:T:2021:51)[48]

Ieškovė 2014–2019 m. buvo Europos Parlamento narė. 2017 m. lapkričio mėn. du jos akredituoti Parlamento nario padėjėjai, iš pradžių pateikę pagalbos prašymą[49], nurodydami sudėtingą padėtį darbe, pateikė skundą dėl priekabiavimo Parlamento patariamajam komitetui, atsakingam už priekabiavimo klausimus[50].

Dviem atskirais 2018 m. spalio 2 d. raštais Parlamento pirmininkas, išnagrinėjęs Patariamojo komiteto nuomonę ir ieškovės pastabas, priėmė, pirma, sprendimą, kuriuo konstatuota, kad abu skundo pateikėjai patyrė psichologinį priekabiavimą, ir, antra, sprendimą skirti ieškovei nuobaudą už jos veiksmus dviejų skundo pateikėjų atžvilgiu, t. y. 12 dienų laikotarpiui atimti iš jos teisę gauti dienpinigių išmoką.

2018 m. spalio 16 d. ieškovė Parlamento biurui pateikė vidaus skundą[51] dėl Parlamento pirmininko sprendimo dėl nuobaudos. 2018 m. lapkričio 12 d. sprendimu, paskelbtu tų pačių metų lapkričio 14 d. plenariniame posėdyje ir apie kurį pranešta tą pačią dieną, Parlamento biuras patvirtino Parlamento pirmininko sprendimą dėl nuobaudos. 2019 m. sausio 11 d. ieškovė pareiškė ieškinį dėl Parlamento pirmininko sprendimų (tiek dėl priekabiavimo fakto, tiek dėl nuobaudos) ir Parlamento biuro sprendimo panaikinimo ir žalos atlyginimo.

Bendrasis Teismas sprendimu, kurį priėmė išplėstinė kolegija, panaikino tris minėtus sprendimus ir atmetė likusią ieškovės ieškinio dalį dėl, be kita ko, žalos atlyginimo. Jis paaiškino jurisprudenciją, susijusią su, pirma, teisės būti išklausytam ir teisės į gynybą santykiu ir, antra, įrodymais, kurie turi būti nustatyti siekiant panaikinti sprendimą po to, kai buvo konstatuotas teisės į gynybą pažeidimas. Be to, Bendrasis Teismas patikslino vadinamosios skundo ir ieškinio „atitikties“ taisyklės[52] taikymo ribas.

Bendrojo Teismo vertinimas

Visų pirma išnagrinėjęs prašymo panaikinti Parlamento pirmininko sprendimą dėl nuobaudos priimtinumą Bendrasis Teismas manė, kad Parlamento biuro sprendimo priėmimas nekliudo ieškovei apskųsti Parlamento pirmininko sprendimo dėl nuobaudos, net jei dėl to sprendimo buvo pateiktas skundas, pagrįstas Darbo

47| Byla C-246/21 P, ***Parlamentas / Moi***.

48| Kiek tai susiję su Europos Sąjungos tarnautojo pateiktu pagalbos prašymu dėl psichologinio priekabiavimo, taip pat žr. 2021 m. liepos 14 d. Sprendimą ***AI / ECDC*** (T-65/19, EU:T:2021:454), aptartą XIII skyriaus 6 skirsnyje „Psichologinis priekabiavimas“.

49| Pagal Europos Sąjungos pareigūnų tarnybos nuostatų (toliau – Pareigūnų tarnybos nuostatai) 24 straipsnį.

50| Komitetas dėl priekabiavimo ir jo prevencijos darbo vietoje, kuriame nagrinėjami akredituotų Parlamento narių padėjėjų skundai dėl Parlamento narių, įsteigtas pagal 2014 m. balandžio 14 d. vidaus taisyklių, reglamentuojančių Parlamento klausimus, su pakeitimais, padarytais 2015 m. liepos 6 d., 1 straipsnio 1 dalį.

51| Remiantis Europos Parlamento darbo tvarkos taisyklių 167 straipsniu.

52| Pagal šią taisyklę reikalaujama, kad Sąjungos teismui pateiktas pagrindas ar prieštaravimas jau būtų buvęs nurodytas per ikiteisminę procedūrą arba kad jis būtų glaudžiai susijęs su joje pareikšta kritika, nes priešingu atveju ieškinys būtų nepriimtinas.

tvarkos taisyklių 167 straipsniu[53]. Be to, Bendrasis Teismas nusprendė, kad ieškovė galėjo prašyti panaikinti Parlamento pirmininko sprendimą dėl nuobaudos vėliausiai tą dieną, kai baigėsi ieškinio pareiškimo terminas, skaičiuojamas nuo pranešimo apie Parlamento biuro sprendimo priėmimą dienos. Šiuo atveju Bendrasis Teismas manė, kad prašymas nelaikytinas pareikštu pavėluotai, taigi yra priimtinas.

Antra, išnagrinėjęs prašymo panaikinti Parlamento pirmininko sprendimą dėl priekabiavimo priimtinumą Bendrasis Teismas nusprendė, kad teisė į veiksmingą teisinę gynybą ir tinkamo teisingumo vykdymo principas bendrai reikalauja, kad į teismą tuo pat metu būtų kreipiamasi dėl sprendimų, priimtų dėl vieno ir to paties ginčo, t. y. šioje byloje – dėl sprendimo, kuriuo konstatuojamas priekabiavimo faktas, ir nuo jo priklausančio sprendimo dėl už tokius veiksmus skiriamos nuobaudos, teisėtumo. Kadangi Parlamento pirmininko sprendimas dėl priekabiavimo yra neatsiejamas nuo sprendimo dėl nuobaudos, ieškinio dėl pirmojo sprendimo panaikinimo pareiškimo terminas, kaip ir antrojo sprendimo atveju, pradedamas skaičiuoti tik nuo pranešimo apie Parlamento biuro sprendimą, priimtą išnagrinėjus vidaus skundą. Taigi Bendrasis Teismas manė, kad šis prašymas negali būti laikomas pavėluotu, todėl taip pat yra priimtinas.

Dėl pirmojo pagrindo, grindžiamo teisės į gynybą paisymo principo pažeidimu, priimtinumo Bendrasis Teismas pirmiausia priminė, kad ieškovės ieškinys grindžiamas SESV 263 straipsniu, o ne SESV 270 straipsniu, kuris susijęs su visais Sąjungos ir jos tarnautojų ginčais. Atitikties taisyklė buvo įtvirtinta būtent bylose, iškeltose remiantis SESV 270 straipsniu, ir dėl Pareigūnų tarnybos nuostatuose nustatyto privalomo išankstinio skundo, tačiau šiame etape Teisingumo Teismas arba Bendrasis Teismas jos neišplėtė ir netaikė ieškiniams, pareikštiems pagal SESV 263 straipsnį po prieš tai vykusios administracinės procedūros. Taigi Bendrasis Teismas nusprendė, kad atitikties taisyklė netaikoma tokiam ginčui, kurį ieškovė pateikė spręsti jame, todėl pirmasis ieškinio pagrindas negali būti pripažintas nepriimtinu dėl to, kad teisės į gynybą paisymo principo pažeidimas nebuvo nurodytas Parlamento biure nagrinėjant vidaus skundą.

Dėl pirmojo pagrindo pagrįstumo Bendrasis Teismas priminė, kad teisė į gynybą, apimanti teisę būti išklausytam ir teisę susipažinti su bylos medžiaga, yra viena pagrindinių teisių, kuri yra sudedamoji Sąjungos teisinės sistemos dalis ir įtvirtinta Europos Sąjungos Pagrindinių teisių chartijoje. Taigi Bendrasis Teismas pabrėžė, kad bendrasis teisės į gynybą paisymo principas taikytinas nagrinėjamu atveju, nes dėl prieš ieškovę pradėtos procedūros Parlamento narei gali būti (ir buvo) paskirta nuobauda už priekabiavimą. Vykstant procedūrai, kurioje siekiama nustatyti priekabiavimo faktą, šis principas reiškia, kad, laikantis galimų konfidencialumo reikalavimų, priekabiavimu kaltinamam asmeniui prieš priimant sprendimą jo nenaudai turi būti pateikti visi kaltę patvirtinantys ir paneigiantys dokumentai, susiję su minėtu priekabiavimu, ir jis turi būti dėl jų išklausytas. Šioje byloje Bendrasis Teismas pažymėjo, kad per procedūrą, per kurią nustatytas priekabiavimo faktas ir paskirta nuobauda, nors ieškovei buvo pranešta apie dviejų akredituotų Parlamento nario padėjėjų skundų turinį, ji negalėjo susipažinti nei su jų pareiškimais, pateiktais Patariamajame komitete, nei su bylos medžiaga, visų pirma elektroniniais laiškais ir tekstiniais pranešimais, nors į šią įvairią informaciją buvo atsižvelgta siekiant padaryti išvadą, kad būta priekabiavimo, ir ieškovę nubausti. Todėl Bendrasis Teismas manė, kad bendrasis ieškovės teisės į gynybą paisymo principas šiuo atveju buvo pažeistas.

Atsižvelgdamas į šio principo pažeidimo pasekmes Bendrasis Teismas priminė, kad teisės į gynybą pažeidimas lemia pasibaigus atitinkamai procedūrai priimto sprendimo panaikinimą tik jei, nesant šio pažeidimo, šios procedūros rezultatas būtų kitoks[54]. Šis reikalavimas yra įvykdytas, kai neturėdamas galimybės susipažinti su dokumentais, kurie jam turėjo būti pateikti paisant teisės į gynybą, ieškovas negalėjo tinkamai pateikti

53| 2018 m. vasario 21 d. Sprendimas ***LL / Parlamentas*** (C-326/16 P, EU:C:2018:83, 34–37 punktai) ir 2018 m. rugsėjo 19 d. Sprendimas ***Selimovic / Parlamentas*** (T-61/17, nepaskelbtas Rink., EU:T:2018:565, 45 punktas).

54| 2019 m. balandžio 4 d. Sprendimas ***OZ / EIB*** (C-558/17 P, EU:C:2019:289, 76–78 punktai) ir 2020 m. birželio 25 d. Sprendimas ***HF / Parlamentas*** (C-570/18 P, EU:C:2020:490, 73 punktas).

savo pastabų, ir taip iš jo atimta galimybė, nors ir nedidelė, užtikrinti geresnę savo gynybą. Tokiu atveju bylos medžiagos, kuria rėmėsi administracija, nepateikimas iš tikrųjų neišvengiamai turi įtakos aktų, priimtų pasibaigus procedūrai, galinčiai turėti neigiamą poveikį ieškovui, teisėtumui, atsižvelgiant į teisę į gynybą. Šioje byloje Bendrasis Teismas nusprendė, kad, neturint galimybės susipažinti su visu bylos medžiagos turiniu, iš ieškovės buvo atimta galimybė geriau užtikrinti savo gynybą ir kad šis pažeidimas neišvengiamai turėjo įtakos sprendimų dėl priekabiavimo fakto nustatymo ir nuobaudos skyrimo turiniui.

Todėl Bendrasis Teismas nusprendė, kad trys nagrinėjami sprendimai turi būti panaikinti dėl bendrojo teisės į gynybą paisymo principo pažeidimo.

3. Europos piliečių iniciatyva

2021 m. lapkričio 10 d. Sprendimas *Rumunija / Komisija* (T-495/19, apskųstas apeliacine tvarka[55], EU:T:2021:781)

2013 m. birželio 18 d. Europos Komisijai buvo pateiktas pasiūlymas dėl piliečių iniciatyvos „Sanglaudos politika, skirta regionų lygiateisiškumui ir regionų kultūrai išsaugoti“[56]. Remiantis jos organizatorių pateikta informacija, ta iniciatyva siekta, kad Europos Sąjunga, vykdydama sanglaudos politiką, ypatingą dėmesį skirtų regionams, kurie dėl jiems būdingų etninių, kultūrinių, religinių ar kalbinių ypatybių skiriasi nuo gretimų regionų.

2013 m. liepos 25 d. sprendimu[57] Komisija atmetė prašymą įregistruoti ginčijamą pasiūlytą EPI, nes ta iniciatyva akivaizdžiai nepatenka į jos įgaliojimus teikti siūlymą dėl Sąjungos teisės akto priėmimo siekiant įgyvendinti Sutartis. Pareikštą ieškinį dėl to sprendimo panaikinimo Bendrasis Teismas atmetė[58]. Išnagrinėjęs apeliacinį skundą, Teisingumo Teismas panaikino Bendrojo Teismo sprendimą ir 2013 m. liepos 25 d. sprendimą[59].

2019 m. balandžio 30 d. Komisija priėmė naują sprendimą, kuriuo užregistravo ginčijamą pasiūlytą EPI[60]. Rumunija pareiškė ieškinį dėl to sprendimo panaikinimo.

Bendrasis Teismas atmetė Rumunijos ieškinį ir pirmą kartą tiesiogiai nagrinėjo klausimą dėl galimybės ginčyti Komisijos sprendimą įregistruoti pasiūlytą EPI. Jis taip pat paaiškino, viena vertus, prieš priimant tokį sprendimą Komisijos atliekamos kontrolės aspektus ir, kita vertus, Bendrojo Teismo vykdomos tokio sprendimo teisėtumo kontrolės pobūdį.

55| Byla C-54/22 P, ***Rumunija / Komisija***.

56| Pasiūlymas pateiktas remiantis ESS 11 straipsnio 4 dalimi ir 2011 m. vasario 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (ES) Nr. 211/2011 dėl piliečių iniciatyvos (OL L 65, 2011, p. 1, toliau – ginčijama pasiūlyta EPI).

57| 2013 m. liepos 25 d. Komisijos sprendimas C(2013) 4975 *final*, kuriuo buvo atmestas ieškovų prašymas užregistruoti piliečių iniciatyvą „Sanglaudos politika, skirta regionų lygiateisiškumui ir regionų kultūrai išsaugoti“.

58| 2016 m. gegužės 10 d. Sprendimas ***Izsák ir Dabis / Komisija*** (T-529/13, EU:T:2016:282).

59| 2019 m. kovo 7 d. Sprendimas ***Izsák ir Dabis / Komisija*** (C-420/16 P, EU:C:2019:177).

60| 2019 m. balandžio 30 d. Komisijos sprendimas (ES) 2019/721 dėl pasiūlytos piliečių iniciatyvos „Sanglaudos politika, skirta regionų lygiateisiškumui ir regionų kultūrai išsaugoti“ (OL L 122, 2019, p. 55, toliau – ginčijamas sprendimas).

Bendrojo Teismo vertinimas

Kiek tai susiję su ieškinio priimtinumu, Bendrasis Teismas nagrinėjo galimybę ginčyti ginčijamą sprendimą[61]. Iš pradžių jis priminė EPI teikimui taikomą tvarką ir sąlygas ir pažymėjo, kad ginčijamu sprendimu siekiama organizatoriams, institucijoms ir suinteresuotosioms valstybėms narėms sukelti privalomų pasekmių. Iš tiesų, dėl organizatorių reikia pažymėti, kad sprendimu užregistruoti paleidžiamas pritarimo pareiškimų rinkimo mechanizmas, o organizatoriams, be kita ko, suteikiama teisė, pirma, pristatyti EPI Komisijai ir ją išsamiai paaiškinti[62], antra, teisė reikalauti iš Komisijos, kad ji pateiktų Reglamento Nr. 211/2011 10 straipsnio 1 dalies c punkte nurodytą pranešimą[63], ir, trečia, teisė pristatyti EPI per viešąjį svarstymą Parlamente. Šios organizatoriams suteiktos teisės tuo pat metu yra pareigos atitinkamoms institucijoms, nes Komisija privalo priimti organizatorius ir pateikti pranešimą apie EPI, o Parlamentas turi surengti viešąjį svarstymą. Dėl suinteresuotųjų valstybių narių reikia pažymėti, kad sprendimas užregistruoti pasiūlytą EPI joms sukuria pareigą suteikti leidimą rinkti pritarimo pareiškimus, juos tikrinti ir tvirtinti.

Beje, Bendrasis Teismas pažymėjo, kad sprendimas užregistruoti pasiūlytą EPI nėra parengiamasis ar tarpinis aktas, kuriuo Komisija siektų pasirengti priimti pranešimą apie EPI. Iš tiesų, sprendimas užregistruoti pasiūlytą EPI reikalauja pirminio jos teisinio vertinimo, tačiau iš anksto nelemia Komisijos pranešime apie EPI pateikto vertinimo, kuriame ji išdėsto „teisines ir politines išvadas“. Bendrasis Teismas pažymėjo, kad, kaip nustatyta jurisprudencijoje[64], EPI mechanizmo konkreti pridėtinė vertė yra ne rezultato tikrumas, o ja Sąjungos piliečiams sukuriamos galimybės inicijuoti politinius debatus Sąjungos institucijose, nelaukiant, kol bus pradėta teisėkūros procedūra. Taigi politiniai debatai su piliečiais ir su visuomene vyksta būtent per pritarimo pareiškimų rinkimo kampaniją, per susitikimą su Komisija ir per viešąjį svarstymą Parlamente. Konkrečiai kalbant, šios diskusijos prasideda priėmus sprendimą įregistruoti pasiūlytą EPI ir per vėliau prasidedančią procedūrą iki tol, kol Komisija priima pranešimą apie EPI. Todėl tas sprendimas, kaip ir ginčijamas sprendimas, yra EPI proceso konkretaus etapo pabaiga, sukelianti kitokių privalomų teisinių pasekmių nei pasekmės, kurių sukelia pranešimas apie EPI, kuris, beje, taip pat yra aktas, kurį galima ginčyti, kaip tai suprantama pagal SESV 263 straipsnį.

Bendrasis Teismas iš esmės nagrinėjo, pirma, pasiūlytos EPI įregistravimo sąlygas ir, be kita ko, sąlygą dėl klausimo, ar toks pasiūlymas patenka į Komisijos įgaliojimus[65]. Tokiomis aplinkybėmis jis priminė tyrimo, kurį Komisija turi atlikti dėl šios pasiūlytos EPI įregistravimo sąlygos, aspektus.

Viena vertus, jis priminė, kad siekiant, jog būtų galima lengvai naudotis EPI, Komisijai suteikta teisė atsisakyti įregistruoti tokį pasiūlymą tik tuo atveju, jeigu, atsižvelgiant į jo dalyką ir tikslus, jis akivaizdžiai nepatenka į tos institucijos įgaliojimus teikti pasiūlymą dėl Sąjungos teisės akto siekiant įgyvendinti Sutartis.

Kita vertus, Bendrasis Teismas pažymėjo, kad yra skirtumas tarp tyrimo, kurį Komisija privalo atlikti siekdama išsiaiškinti, ar laikomasi registravimo sąlygos, kad pasiūlyta EPI turi būti priskirtina prie jos įgaliojimų, ir tyrimo, kurį ši institucija privalo atlikti rengdama pranešimą apie EPI. Taigi atlikdama vertinimą, ar laikomasi tos registravimo sąlygos, Komisija privalo įvertinti tik tai, ar objektyviu požiūriu aptariamoje pasiūlytoje EPI pasiūlytų priemonių galima imtis remiantis Sutartimis, ir neprivalo tikrinti, ar pateikti visų nurodytų faktinių

61| Kaip suprantama pagal SESV 263 straipsnį.

62| Reglamento Nr. 211/2011 9 straipsnio pirma pastraipa ir 10 straipsnio 1 dalies b punktas.

63| Toje nuostatoje nustatyta, kad Komisija, gavusi EPI, per tris mėnesius paskelbia pranešimą, kuriame pateikia savo teisines ir politines išvadas dėl EPI, nurodo, kokių veiksmų prireikus ketina imtis ir dėl kokių priežasčių imasi tokių veiksmų ar ne (toliau – pranešimas apie EPI).

64| 2019 m. gruodžio 19 d. Sprendimas ***Puppinck ir kt. / Komisija*** (C-418/18 P, EU:C:2019:1113, 70 punktas).

65| Reglamento Nr. 211/2011 4 straipsnio 2 dalies b punktas.

aplinkybių įrodymai ir ar pasiūlymą grindžiantys motyvai bei siūlomos priemonės yra pakankami. Sprendimas įregistruoti pasiūlytą EPI reikalauja pirminio jos teisinio vertinimo, tačiau iš anksto nelemia priimtame pranešime apie EPI pateikto Komisijos atlikto vertinimo, kuriame išdėstoma jos galutinė pozicija dėl klausimo, ar atsakydama į aptariamą EPI ji teiks Sąjungos teisės akto pasiūlymą. Todėl Komisija gali atsisakyti registruoti pasiūlytą EPI tik tuo atveju, jeigu atlikdama vertinimą, ar laikomasi registravimo sąlygos, kad pasiūlyta EPI turi būti priskirtina prie jos įgaliojimų, ji prieina prie išvados, kad nėra jokios tikimybės, kad ji galės pateikti Sąjungos teisės akto pasiūlymą Sutarčių įgyvendinimo tikslais. Atvirkščiai, jeigu Komisija negali padaryti tokios išvados, ji privalo registruoti aptarimą pasiūlytą EPI, kad būtų sudarytos sąlygos politinėms diskusijoms, kurios prasideda ją įregistravus.

Antra, spręsdamas, ar Komisija teisingai nustatė ginčijamos pasiūlytos EPI turinį, Bendrasis Teismas konstatavo, kad šis pasiūlymas ginčijamame sprendime yra teisingai pristatytas ir kad jo turinys nebuvo kaip nors iškraipytas. Iš tiesų, remdamasi jurisprudencija[66], Komisija objektyviai įvertino siūlomas priemones apskritai, iš esmės tik pristatydama ginčijamos pasiūlytos EPI dalyką ir tikslus ir konstatuodama, kad šis pasiūlymas priskiriamas Sąjungos sanglaudos politikos sričiai.

Trečia, Bendrasis Teismas atmetė priekaištą dėl Komisijos vertinime esančios išlygos. Iš tiesų, Bendrasis Teismas pažymėjo, kad Komisija, jei reikia, gali „skaidyti“, „kvalifikuoti“ ar net iš dalies registruoti aptariamą pasiūlytą EPI, kad būtų užtikrinta galimybė laisvai ja naudotis, jeigu ta EPI tenkina jai nustatytą pareigą motyvuoti ir jeigu to pasiūlymo turinys neiškraipytas. Iš tiesų, šitaip Komisija, užuot atsisakiusi registruoti pasiūlytą EPI, gali ją registruoti kvalifikuotai, kad būtų išsaugotas Reglamentu Nr. 211/2011 siekiamas tikslas.

Galiausiai, ketvirta, spręsdamas, ar SESV 174–178 straipsniai galėtų būti teisinis pagrindas Sąjungos veiksmams, kurių ji turėtų imtis remdamasi ginčijama pasiūlyta EPI[67], Bendrasis Teismas pažymėjo, kad Komisija nepadarė klaidos ginčijamame sprendime nuspręsdama, kad dėl to, jog ginčijama pasiūlyta EPI siekta, jog pati Komisija pateiktų pasiūlymų dėl teisės aktų, kuriais nustatomi struktūrinių fondų uždaviniai, prioritetiniai tikslai ir sąranga, jei finansuotinais veiksmais stiprinama Sąjungos ekonominė, socialinė ir teritorinė sanglauda, nebuvo taip, kad ta iniciatyva akivaizdžiai nepatektų į jos įgaliojimus.

66| 2019 m. kovo 7 d. Sprendimas ***Izsák ir Dabis / Komisija*** (C-420/16 P, EU:C:2019:177, 62 punktas).

67| Šie straipsniai yra SESV XVIII antraštinėje dalyje, kurioje kalbama apie ekonominę, socialinę ir teritorinę sanglaudą.

III. Įmonėms taikomos konkurencijos taisyklės

1. Įnašas SESV 102 straipsnio taikymo srityje

2021 m. lapkričio 10 d. Sprendimas *Google ir Alphabet / Komisija (Google Shopping)* (T-612/17, apskųstas apeliacine tvarka[68], EU:T:2021:763)

2017 m. birželio 27 d. sprendime[69] Europos Komisija konstatavo, kad trylikoje Europos ekonominės erdvės (EEE) šalių[70] *Google LLC* piktnaudžiavo dominuojančia padėtimi, kurią užima bendrosios paieškos internete rinkoje, teikdama pranašumą savo prekių palyginimo paslaugai – specialiajai paieškos paslaugai, palyginti su konkurentų prekių palyginimo paslauga.

Pirma, Komisija nusprendė, kad prekių paieškos naudojant *Google* bendrąją paieškos sistemą rezultatai yra išdėstyti ir pateikti patraukliau tada, kai tai yra pačios *Google* prekių palyginimo paslaugos rezultatai, nei tada, kai rezultatai gauti naudojant konkurentų prekių palyginimo paslaugą. Antra, pastarieji, kurie pateikiami kaip paprasti bendrieji rezultatai (kaip mėlynos nuorodos), dėl šios priežasties, naudojant tikslinimo algoritmus, gali būti nukelti į blogesnę padėtį bendrųjų rezultatų tinklalapiuose, priešingai nei *Google* prekių palyginimo paslaugos rezultatai. Taip *Google* iš esmės sumažino duomenų srautą iš savo bendrųjų rezultatų tinklalapių į konkurentų prekių palyginimo paslaugą ir padidino šį srautą savo prekių palyginimo paslaugoms (toliau – ginčijami veiksmai).

Komisijos teigimu, šie veiksmai turėjo antikonkurencinį poveikį trylikoje atitinkamų nacionalinių specialiosios prekių palyginimo paieškos rinkų ir trylikoje nacionalinių bendrosios paieškos rinkų.

Padariusi išvadą, kad buvo pažeistas SESV 102 straipsnyje ir EEE susitarimo 54 straipsnyje nustatytas draudimas piktnaudžiauti dominuojančia padėtimi, Komisija *Google* skyrė 2 424 495 000 EUR piniginę baudą, iš kurių 523 518 000 EUR buvo skirta solidariai su jos patronuojančiąja bendrove *Alphabet, Inc*.

Dėl šio sprendimo *Google* ir *Alphabet* pareikštą ieškinį Bendrasis Teismas iš esmės atmetė ir patvirtino Komisijos skirtos baudos dydį.

Bendrojo Teismo vertinimas

Pirma, dėl ginčijamų veiksmų antikonkurencinio pobūdžio Bendrasis Teismas mano, kad dominuojančios padėties konstatavimas, net jeigu dominavimas būtų tokio masto kaip *Google* atveju, savaime nereiškia jokio kaltinimo atitinkamai įmonei, net jeigu ši ketina plėstis į gretimą rinką. Pagal SESV 102 straipsnį draudžiama

68| Byla C-48/22 P, ***Google ir Alphabet / Komisija (Google Shopping)***.

69| 2017 m. birželio 27 d. Komisijos sprendimas C(2017) 4444 *final* dėl procedūros pagal SESV 102 straipsnį ir EEE susitarimo 54 straipsnį (byla AT.39740 – Paieškos sistema *Google (Shopping)*).

70| Belgija, Čekijos Respublika, Danija, Vokietija, Ispanija, Prancūzija, Italija, Nyderlandai, Austrija, Lenkija, Švedija, Jungtinė Karalystė ir Norvegija.

tik „piktnaudžiauti“ dominuojančia padėtimi. Tokiomis aplinkybėmis dominuojančiai įmonei tenkanti ypatinga atsakomybė turi būti vertinama atsižvelgiant į konkrečias kiekvieno atvejo aplinkybes, rodančias konkurencijos susilpnėjimą.

Atsižvelgęs į *Google* bendrosios paieškos sistemos generuojamo duomenų srauto svarbą prekių palyginimo paslaugoms, į naudotojų, kurie paprastai dėmesį sutelkia į pirmuosius rezultatus, elgesį ir į didelę dalį nukreipiamo duomenų srauto ir jo faktiško nepakeičiamumo, Bendrasis Teismas nusprendė, kad ginčijami veiksmai yra skirtingas požiūris, kuriuo nukrypstama nuo nuopelnais paremtos konkurencijos ir kuris gali susilpninti konkurenciją rinkoje ir prieštarauti SESV 102 straipsniui.

Bendrasis Teismas pabrėžė, kad, atsižvelgiant į universalią *Google* bendrosios paieškos sistemos paskirtį, o ši sistema, sukurta siekiant indeksuoti rezultatus, apimančius visą galimą turinį, vienos rūšies rezultatų, t. y. savų rezultatų, išskyrimas savo bendrosios paieškos tinklalapiuose, palyginti su konkurentų specialiaisiais rezultatais, nėra visai normalus.

Be to, Bendrasis Teismas pažymi, kad net jeigu *Google* bendrųjų rezultatų tinklalapis turi „esminiam ištekliui“ būdingų savybių kaip būtina paslauga, kuriai nėra jokio tikro ar potencialaus pakaitalo, ginčijami veiksmai pagal savo sudedamąsias dalis skiriasi nuo atsisakymo suteikti esminį išteklių. Todėl Teisingumo Teismo sprendime *Bronner*[71] pateikta tokio atsisakymo analizė negali būti taikoma šioje byloje.

Galiausiai Bendrasis Teismas pažymėjo, kad *Google* skirtingas vertinimas atliekamas pagal rezultatų kilmę, t. y. pagal tai, ar jie gauti naudojant jos prekių palyginimo paslaugą, ar konkurentų prekių palyginimo paslaugą, todėl konkurentų prekių palyginimo paslaugos rezultatai niekada negali būti tokie pat kaip *Google* prekių palyginimo rezultatai, kiek tai susiję su jų išdėstymu ir pateikimu. Taigi, *Google* teikia pranašumą savo prekių palyginimo paslaugai, palyginti su konkurentų prekių palyginimo paslauga, o ne geriausiems rezultatams.

Antra, dėl ginčijamų veiksmų sukelto antikonkurencinio poveikio Bendrasis Teismas priminė, kad piktnaudžiavimas dominuojančia padėtimi egzistuoja tada, kai dominuojančią padėtį užimanti įmonė, naudodamasi kitomis priemonėmis nei tos, kurios naudojamos esant įprastai konkurencijai, kliudo išlaikyti konkurencijos lygį arba ją vystyti. Šiomis aplinkybėmis siekdama įrodyti SESV 102 straipsnio pažeidimą Komisija neprivalo įrodyti, kad ginčijami veiksmai turėjo realų išstūmimo poveikį, nes pakanka įrodyti potencialaus poveikio buvimą.

Bendrasis Teismas patvirtino Komisijos išvadą, kad ginčijami veiksmai galėjo sukelti potencialiai antikonkurencinį poveikį specialiosios prekių palyginimo paieškos rinkai. Konkrečiau kalbant, Komisija įrodė, pirma, kad egzistavo konkretus poveikis duomenų srautui iš *Google* bendrųjų rezultatų tinklalapių, kuris buvo nepalankus konkurentų prekių palyginimo paslaugai ir palankus *Google* prekių palyginimo paslaugai, ir, antra, kad konkurentų prekių palyginimo paslaugų duomenų srautas iš šių tinklalapių sudarė didelę dalį jų bendro duomenų srauto ir negalėjo būti veiksmingai pakeistas kitais šaltiniais, kaip antai reklama (*AdWords*) ar mobiliosiomis programėlėmis, todėl ginčijami veiksmai galėjo lemti konkurentų išnykimą, inovacijų sumažėjimą rinkoje ir sumažinti vartotojų galimybę rinktis, o tai yra tipiški konkurencijos susilpninimo požymiai.

Vis dėlto Bendrasis Teismas mano, kad Komisija neįrodė, jog ginčijami *Google* veiksmai turėjo antikonkurencinį, net ir potencialų, poveikį bendrosios paieškos rinkoje, todėl jis panaikino išvadą dėl pažeidimo tik dėl šios rinkos.

Nagrinėdamas potencialiai antikonkurencinį poveikį specialiosios prekių palyginimo paieškos rinkai Bendrasis Teismas, be kita ko, atmetė *Google* argumentą, kad konkurencija išliko aktyvi dėl prekybos platformų buvimo šioje rinkoje, ir patvirtino Komisijos išvadą, kad šios platformos veikia ne toje pačioje rinkoje.

71| 1998 m. lapkričio 26 d. Sprendimas ***Bronner*** (C-7/97, EU:C:1998:569).

Bendrasis Teismas taip pat atmetė argumentus, kuriais *Google* rėmėsi ginčydama piktnaudžiaujamą savo elgesio pobūdį. Šiuo klausimu jis pažymėjo, kad nors bendrųjų rezultatų rikiavimo algoritmai ar *Google* prekių specialiųjų rezultatų išdėstymo ir rodymo kriterijai gali reikšti konkurencijai naudingus paslaugos patobulinimus, tai nepateisina ginčijamų veiksmų – nevienodo *Google* prekių palyginimo rezultatų ir konkurentų prekių palyginimo rezultatų vertinimo. Be to, *Google* neįrodė, kad šie veiksmai padidino veiksmingumą, kuris atsvertų neigiamą poveikį konkurencijai.

Galiausiai iš naujo įvertinęs pažeidimą, Bendrasis Teismas patvirtino Komisijos skirtos baudos dydį, tačiau atmetė *Google* argumentus, grindžiamus tuo, kad Komisija pirmą kartą ginčijamus veiksmus išnagrinėjo pagal konkurencijos taisykles ir kad vykstant procedūrai ji sutiko bandyti išspręsti bylą prisiimdama įsipareigojimus.

Įvertinęs faktines aplinkybes, kad nustatytų sankcijos dydį, Bendrasis Teismas konstatavo, pirma, kad ginčijamo sprendimo dalinis panaikinimas, kiek tai susiję su bendrąja paieškos rinka, neturi įtakos baudos dydžiui, nes nustatydama skirtinos baudos bazinį dydį Komisija neatsižvelgė į pardavimų šioje rinkoje vertę. Antra, Bendrasis Teismas pabrėžė, kad nors jis atsižvelgė į tai, jog piktnaudžiavimas nebuvo įrodytas bendrojoje paieškos rinkoje, jis atsižvelgė ir į tai, kad ginčijami veiksmai yra ypač sunkus pažeidimas ir kad jie buvo atlikti tyčia, o ne dėl neatsargumo.

Atlikęs šią analizę, Bendrasis Teismas patvirtino *Google* skirtos piniginės sankcijos dydį.

2. Įnašas koncentracijų srityje

2021 m. spalio 20 d. sprendimai *Polskie Linie Lotnicze „LOT" / Komisija* (T-240/18, EU:T:2021:723 ir T-296/18, EU:T:2021:724)

Nuolat blogėjant finansinei padėčiai, oro transporto bendrovė *Air Berlin plc* 2016 m. ėmėsi įgyvendinti restruktūrizaciją. 2016 m. gruodžio 16 d. ji su oro transporto bendrove *Deutsche Lufthansa AG* (toliau – *Lufthansa*) sudarė susitarimą dėl įvairių orlaivių su įgula subnuomos jai.

Vis dėlto praradusi vieno iš savo pagrindinių akcininkų finansinę paramą paskolų forma, 2017 m. rugpjūčio 15 d. ji buvo priversta prašyti pradėti bankroto procedūrą. Tokiomis aplinkybėmis Vokietijos valdžios institucijų garantija užtikrintos paskolos forma suteikta sanavimo pagalba, kurią patvirtino Komisija[72], turėjo leisti jai tęsti veiklą tris mėnesius, kad ji, be kita ko, galėtų perduoti savo turtą.

Šio tikslo buvo siekiama dviem susitarimais. Pirmasis buvo sudarytas 2017 m. spalio 13 d., ir pagal jį *Lufthansa* turėjo perimti, be kita ko, vieną iš *Air Berlin* patronuojamųjų bendrovių, kuriai prieš tai turėjo būti perduoti įvairūs orlaiviai su įgula ir laiko tarpsniai[73], kurių ji turėjo kai kuriuose oro uostuose, būtent Diuseldorfo, Ciuricho, Hamburgo, Miuncheno, Štutgarto ir Berlyno Tėgelio. Antrasis buvo sudarytas 2017 m. spalio 27 d. su oro transporto bendrove *easyJet plc*, ir juo iš esmės siekta perduoti jai *Air Berlin* turimus laiko tarpsnius Berlyno Tėgelio oro uoste. *Air Berlin* nutraukė savo veiklą kitą dieną po šio susitarimo sudarymo, o netrukus, 2017 m. lapkričio 1 d., teismo sprendimu ji buvo pripažinta nemokia.

72| 2017 m. rugsėjo 4 d. Sprendimas C(2017) 6080 *final* dėl valstybės pagalbos SA.48937 (2017/N) – Vokietija, dėl *Air Berlin* sanavimo (OL C 400, 2017, p. 7).

73| Laiko tarpsniai yra oro transporto bendrovei išduodami leidimai naudotis visomis oro uosto infrastruktūros paslaugomis, būtinomis teikiant keleivinio oro transporto paslaugą konkrečią dieną ir konkrečiu laiku, kai tas oro uostas yra išvykimo ar paskirties vieta.

2017 m. spalio 31 d. *Lufthansa* pranešė Komisijai, kuri yra įgaliota kontroliuoti koncentracijas[74], apie 2017 m. spalio 13 d. susitarime numatytą koncentracijos sandorį. 2017 m. lapkričio 7 d. *easyJet* savo ruožtu pranešė apie 2017 m. spalio 27 d. susitarime numatytą sandorį (toliau abu sandoriai bendrai vadinami koncentracijomis). Komisija, atsižvelgdama į *Lufthansa* prisiimtus įsipareigojimus[75], koncentraciją, apie kurią ji pranešė, ir koncentraciją, apie kurią pranešė *easyJet*, pripažino suderinamomis su vidaus rinka atitinkamai 2017 m. gruodžio 21 d. Sprendimu C(2017) 9118 *final* ir 2017 m. gruodžio 12 d. Sprendimu C(2017) 8776 *final* (toliau abu vadinami ginčijamais sprendimais). Ji priėjo prie išvados, kad koncentracijos nekelia didelių abejonių dėl jų suderinamumo su vidaus rinka. Pirmą kartą bylose dėl keleivinio oro transporto paslaugų Komisija atitinkamos rinkos neapibrėžė kaip miestų porų, apimančių išvykimo vietą ir paskirties vietą (toliau – I & P rinkos). Viena vertus, ji konstatavo, kad *Air Berlin* nutraukė veiklą iki koncentracijų ir nepriklausomai nuo jų. Ji padarė išvadą, kad *Air Berlin* pasitraukė iš visų I & P rinkų, kuriose anksčiau veikė. Kita vertus, ji manė, kad koncentracijos iš esmės yra susijusios su laiko tarpsnių perdavimu, ir konstatavo, kad šie laiko tarpsniai nėra priskirti nė vienai konkrečiai I & P rinkai. Todėl atlikdama analizę ji manė, kad yra geriau visas kiekvieno oro uosto, kuriam buvo priskirti laiko tarpsniai, I & P rinkas susieti su išvykimo arba paskirties vieta. Taigi, atitinkamas rinkas ji apibrėžė kaip keleivinio oro transporto iš šių oro uostų ar į juos paslaugų rinkas. Paskui ji patvirtino, kad koncentracijos negali „itin riboti veiksmingos konkurencijos vidaus rinkoje ar didelėje jos dalyje“ ir šiuo atveju suteikti atitinkamai *easyJet* ir *Lufthansa* galimybės ir paskatos blokuoti prieigą prie šių rinkų.

Manydama, kad tokia Komisijos analizė ir jos išvados yra metodologiškai klaidingos, oro transporto bendrovė *Polskie Linie Lotnicze „LOT“* (toliau – ieškovė), kuri yra tiesioginė koncentracijos šalių konkurentė, pareiškė Bendrajam Teismui du ieškinius dėl minėtų dviejų ginčijamų sprendimų panaikinimo.

2021 m. spalio 20 d. sprendimais Bendrasis Teismas atmetė šiuos ieškinius ir visų pirma pripažino, kad Komisija, užuot atskirai nagrinėjusi kiekvieną I & P rinką, kurioje veikė *Air Berlin* ir atitinkamai *Lufthansa* ir *easyJet*, gali nagrinėti visas I & P rinkas išvykimo ar paskirties oro uostuose, kuriems priskirti *Air Berlin* laiko tarpsniai.

Bendrojo Teismo vertinimas

Pirma, dėl ieškinio pagrindo, grindžiamo blogu atitinkamų rinkų apibrėžimu, Bendrasis Teismas pirmiausia nusprendė, kad ieškovė be pagrindo bando ginčyti Komisijos atliktą koncentracijų ir jų konteksto pristatymo faktinį teisingumą. Bendrasis Teismas pažymėjo, kad Komisija galėjo pagrįstai manyti, kad *Air Berlin* veikla nutrūko iki koncentracijų ir nepriklausomai nuo jų, todėl ji neveikė nė vienoje iš I & P rinkų. Toliau Bendrasis Teismas nusprendė, kad *Air Berlin* laiko tarpsniai nebuvo priskirti nė vienai I & P rinkai, todėl Komisija teisingai manė, kad šiuos laiko tarpsnius gali naudoti atitinkamai *Lufthansa* ir *easyJet* kitose I & P rinkose nei tos, kuriose veikė *Air Berlin*. Jis nusprendė, kad, kitaip nei koncentracijų, kuriose dalyvauja dar veikiančios oro transporto bendrovės, atveju, šioje byloje nebuvo aišku, kad koncentracija turės kokį nors poveikį konkurencijai I & P rinkose, kuriose prieš nutraukdama veiklą veikė *Air Berlin*. Galiausiai Bendrasis Teismas konstatavo, kad ieškovė nepateikė svarių įrodymų, kad atskirai išnagrinėjus jos nurodytas I & P rinkas būtų galima teigti, kad yra itin ribojama veiksminga konkurencija ir kad Komisijos taikyta rinkos apibrėžtis negalėjo padėti atskleisti tokio ribojimo.

74| Šiuo atveju šie įgaliojimai yra numatyti 2004 m. sausio 20 d. Tarybos reglamente (EB) Nr. 139/2004 dėl koncentracijų tarp įmonių kontrolės (EB Susijungimų reglamentas) (OL L 24, 2004, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 8 sk., 3 t., p. 40).

75| Siekdama išsklaidyti abejones dėl koncentracijos, apie kurią pranešta, suderinamumo su vidaus rinka dėl jos padėties Diuseldorfo oro uoste, pagal EB Susijungimų reglamento 6 straipsnio 2 dalį *Lufthansa* pasisiūlė Komisijai reikšmingai sumažinti laiko tarpsnių, kurie jai būtų pervesti pagal koncentracijos sandorį, skaičių.

Antra, dėl ieškinio pagrindo, grindžiamo akivaizdžia koncentracijų poveikio vertinimo klaida, Bendrasis Teismas iš karto priminė, kad įgyvendindama EB Susijungimų reglamentu jai suteiktą kompetenciją ir atlikdama visų pirma sudėtingus ekonominius vertinimus Komisija turi tam tikrą diskreciją. Todėl Sąjungos teismo atliekama naudojimosi šia teise kontrolė turi būti atliekama atsižvelgiant į Komisijos turimą diskreciją. Atsižvelgdamas į tai Bendrasis Teismas nusprendė, kad, išanalizavus koncentracijų poveikį keleivinio oro transporto iš atitinkamų išvykimo oro uostų ar į paskirties oro uostus rinkoms, nenustatyta jokių vertinimo klaidų, turint omenyje, be kita ko, nedidelį jų perkrovos lygį ir nedidelį koncentracijų poveikį *Lufthansa* ir *easyJet* turimų laiko tarpsnių dalies padidėjimui. Konkrečiai dėl *Lufthansa* praneštos koncentracijos Bendrasis Teismas nusprendė, kad ieškovė negali pagrįstai teigti, jog Komisija padarė akivaizdžią 2016 m. gruodžio 16 d. susitarimo poveikio vertinimo klaidą, nes pagal šį susitarimą *Lufthansa* gali naudotis orlaiviais su įgula šešerius metus prieš juos įsigydama galutinai pagal koncentracijos sandorį. Galiausiai dėl *easyJet* praneštos koncentracijos Bendrasis Teismas pažymėjo, kad laiko tarpsniai yra būtini teikiant keleivinio oro transporto paslaugas. Remdamasis tuo jis padarė išvadą, kad egzistuoja vertikalusis ryšys tarp laiko tarpsnių skyrimo ir keleivinio oro transporto paslaugų teikimo ir kad Komisija galėjo remtis vadinamosiomis nehorizontaliųjų susijungimų gairėmis[76].

Trečia, Bendrasis Teismas atmetė argumentus, grindžiamus tariamai nepakankamais vykdant koncentraciją, apie kurią pranešta, *Lufthansa* prisiimtais įsipareigojimais ir įsipareigojimų neprisiėmimu *easyJet* praneštos koncentracijos atveju, motyvuodamas tuo, kad ieškovė negali pagrįstai teigti, jog šios koncentracijos gali itin riboti veiksmingą konkurenciją. Dėl šios priežasties argumentus, kuriais ieškovė kaltina Komisiją dėl to, kad ji neatsižvelgė į galimą veiksmingumo naudą, galinčią atsirasti dėl šių koncentracijų, Bendrasis Teismas taip pat pripažino nepagrįstais.

Ketvirta, Bendrasis Teismas pažymėjo, kad ieškovė neįrodė, jog finansinė parama, kuria *Air Berlin* pasinaudojo gaudama sanavimo pagalbą, yra bendrovėms *easyJet* ir *Lufthansa* vykdant koncentracijas perduoto turto dalis, ir atmetė argumentus, kad atlikdama analizę Komisija turėjo atsižvelgti į šią pagalbą. Be to, dėl ieškovės viename iš ieškinių taip pat nurodyto Reglamento Nr. 95/93[77] 8a straipsnio 2 dalies pažeidimo Bendrasis Teismas pažymėjo, kad Komisija neturėjo kompetencijos taikyti šios nuostatos.

Galiausiai pripažinęs nepagrįstu ieškovės nurodytą nepakankamą motyvavimą ir atmetęs visus abiejose bylose nurodytus pagrindus Bendrasis Teismas atmetė abu ieškinius ir nusprendė, kad tokiomis aplinkybėmis nereikia nuspręsti dėl jų priimtinumo.

76| Nehorizontaliųjų susijungimų vertinimo pagal Tarybos reglamentą dėl koncentracijų tarp įmonių kontrolės gairės (OL C 265, 2008, p. 6). Be to, Bendrasis Teismas atmetė ieškovės šiomis gairėmis grindžiamą argumentą, pažymėjęs, kad vien didelės įtakos turėjimo bent vienoje iš atitinkamų rinkų nepakanka įrodyti, kad konkurencijai keliamas pavojus.

77| 1993 m. sausio 18 d. Tarybos reglamentas (EEB) Nr. 95/93 dėl laiko tarpsnių paskirstymo Bendrijos oro uostuose bendrųjų taisyklių (OL L 14, 1993, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 7 sk., 2 t., p. 3), iš dalies pakeistas 2009 m. birželio 18 d., Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (EB) Nr. 545/2009 (OL L 167, 2009, p. 24).

IV. Valstybės pagalba

1. Valstybės pagalbos sąvoka

a) Atrankioji mokesčių lengvata

2021 m. gegužės 12 d. Sprendimas *Liuksemburgas ir Amazon / Komisija* (T-816/17 ir T-318/18, apskųstas apeliacine tvarka[78], EU:T:2021:252)

Nuo 2006 m. *Amazon* grupė vykdė komercinę veiklą Europoje per dvi Liuksemburgo Didžiojoje Hercogystėje įsteigtas bendroves: *Amazon Europe Holding Technologies SCS* (toliau – *LuxSCS*) – Liuksemburgo paprastąją komanditinę ūkinę bendriją, kurios narės buvo *Amazon* grupei priklausančios JAV įmonės, ir *Amazon EU Sàrl* (toliau – *LuxOpCo*) – *LuxSCS* visiškai priklausančią patronuojamąją įmonę.

2006–2014 m. *LuxSCS* buvo bendrovė, valdanti nematerialųjį turtą, reikalingą *Amazon* grupės veiklai Europoje. Šiuo tikslu ji sudarė įvairius susitarimus su *Amazon* grupės JAV subjektais, t. y. anksčiau galiojusių intelektinės nuosavybės teisių licencijos ir perleidimo susitarimus su *Amazon Technologies, Inc*. (ATI) (toliau – IN teisių perleidimo sutartis) ir sąnaudų, susijusių su minėto nematerialiojo turto kūrimo programa, pasidalijimo susitarimą (toliau – sąnaudų pasidalijimo susitarimas) su ATI ir antruoju subjektu *A.9.com, Inc*. Šiais susitarimais *LuxSCS* įgijo teisę naudotis tam tikromis intelektinės nuosavybės teisėmis, iš esmės susijusiomis su technologijomis, klientų duomenimis ir prekių ženklais, taip pat suteikti sublicenciją naudotis nurodytu nematerialiuoju turtu. Tuo remdamasi, *LuxSCS*, be kita ko, sudarė licencijos sutartį su *LuxOpCo* kaip pagrindine *Amazon* grupės komercinės veiklos Europoje vykdytoja. Pagal šį susitarimą *LuxOpCo* įsipareigojo mokėti *LuxSCS* licencijos mokestį už nematerialiojo turto naudojimą.

2003 m. lapkričio 6 d. Liuksemburgo mokesčių administratorius, gavęs *Amazon* grupės prašymą, priėmė išankstinį sprendimą dėl jos mokėtinų mokesčių (angl. *tax ruling*; toliau – ISM). Šiuo prašymu buvo siekiama gauti patvirtinimą dėl *LuxOpCo* ir *LuxSCS* vertinimo Liuksemburgo pelno mokesčio tikslais. Konkrečiau kalbant apie *LuxOpCo* metinių apmokestinamųjų pajamų nustatymą, *Amazon* grupė pasiūlė apskaičiuoti vadinamuoju „įprastų rinkos sąlygų“ principu pagrįstą licencijos mokesčio, kurį *LuxOpCo* turi sumokėti *LuxSCS*, sumą pagal sandorio grynosios maržos metodą (toliau – SGMM), laikant *LuxOpCo* „vertinama šalimi“.

ISM, pirma, patvirtinta, kad *LuxSCS* dėl savo teisinės formos nėra Liuksemburgo pelno mokesčio mokėtoja, ir, antra, patvirtintas metinio licencijos mokesčio, kurį *LuxOpCo* turi sumokėti *LuxSCS* pagal minėtą licencijos susitarimą, apskaičiavimo metodas.

2017 m. Europos Komisija laikėsi nuomonės, kad tiek, kiek šiame ISM patvirtintas licencijos mokesčio, kurį *LuxOpCo* turi sumokėti *LuxSCS*, sumos apskaičiavimo metodo „įprastų rinkos sąlygų“ pobūdis, šis sprendimas ir jo kasmetinis įgyvendinimas 2006–2014 m. buvo valstybės pagalba, kaip tai suprantama pagal SESV 107 straipsnį, šiuo atveju su vidaus rinka nesuderinama veiklos pagalba[79]. Konkrečiau kalbant, Komisija padarė išvadą, kad

78| Byla C-457/21 P, ***Komisija / Amazon.com ir kt***.

79| 2017 m. spalio 4 d. Sprendimas (ES) 2018/859 dėl valstybės pagalbos SA.38944 (2014/C) (ex 2014/NN), kurią Liuksemburgo Didžioji Hercogystė suteikė bendrovei „Amazon“ (OL L 153, 2018, p. 1).

LuxOpCo buvo suteiktas pranašumas, nes iš esmės licencijos mokestis, kurį *LuxOpCo* turėjo sumokėti *LuxSCS* pagal nagrinėjamame ISM patvirtintą apskaičiavimo metodą, atitinkamu laikotarpiu buvo pernelyg didelis, todėl *LuxOpCo* gautas atlygis, taigi ir jos mokesčio bazė, buvo dirbtinai sumažintas. Šiuo atžvilgiu Komisijos sprendimas buvo pagrįstas viena pagrindine ir trimis papildomomis išvadomis. Pagrindinė išvada buvo grindžiama klaida pasirenkant „vertinamą šalį" SGMM taikymo tikslais. Trys papildomos išvados atitinkamai buvo grindžiamos klaida pasirenkant patį SGMM, klaida pasirenkant pelno dydžio rodiklį kaip reikšmingą SGMM taikymo parametrą ir klaida taikant aukščiausios ribos mechanizmą dėl SGMM. Galiausiai nustačiusi, kad Liuksemburgas pradėjo taikyti ISM jai iš anksto nepranešęs, Komisija nurodė susigrąžinti iš *LuxOpCo* šią neteisėtą ir su vidaus rinka nesuderinamą pagalbą.

Liuksemburgo Didžioji Hercogystė ir *Amazon* pareiškė ieškinius dėl šio sprendimo panaikinimo. Juose jos ginčijo išvadas, kuriomis buvo pagrįsti Komisijos argumentai dėl pranašumo buvimo.

Savo sprendime Bendrasis Teismas iš esmės pritarė apeliančių pagrindams ir argumentams, kuriais ginčijama ir pagrindinė, ir papildomos išvados dėl pranašumo, todėl panaikino visą ginčijamą sprendimą.

Remdamasis pirma išdėstytais principais, susijusiais su „valstybės pagalbos" sąvokos kriterijų taikymu ISM kontekste, Bendrasis Teismas pateikė svarbių paaiškinimų dėl įrodinėjimo pareigos, kuri tenka Komisijai, siekiančiai įrodyti pranašumo buvimą, kai į grupę integruotos bendrovės apmokestinamojo pelno dydis nustatomas pasirinkus sandorių kainodaros metodą.

Bendrojo Teismo vertinimas

Bendrasis Teismas pirmiausia priminė suformuotą jurisprudenciją, pagal kurią, siekiant išnagrinėti mokestines priemones atsižvelgiant į Sąjungos taisykles dėl valstybės pagalbos, pats pranašumo egzistavimas gali būti nustatytas tik palyginus su vadinamuoju „įprastu" apmokestinimu, taigi, siekiant nustatyti mokesčių lengvatos buvimą, reikia palyginti gavėjo situaciją pritaikius nagrinėjamą priemonę su situacija, kuri būtų nesant nagrinėjamos priemonės, ir taikant įprastą apmokestinimo tvarką.

Šiuo aspektu Bendrasis Teismas pažymėjo, kad į grupę integruotos bendrovės atveju grupės viduje sudarytų sandorių kaina nėra nustatoma rinkos sąlygomis. Vis dėlto, jeigu pagal nacionalinę teisę integruotoms ir savarankiškoms įmonėms pelno mokestis taikomas tomis pačiomis sąlygomis, galima manyti, kad pagal šią teisę siekiama apmokestinti tokios integruotos įmonės gautą pelną taip, lyg jis būtų gautas iš rinkos kaina sudarytų sandorių. Tokiomis aplinkybėmis Komisija, nagrinėdama tokiai integruotai įmonei taikomą mokestinę priemonę, gali palyginti šiai įmonei pagal nagrinėjamą mokestinę priemonę tenkančią mokestinę naštą su mokesčių našta, kurią turėtų rinkos sąlygomis veikianti panašioje faktinėje situacijoje esanti įmonė, jai pritaikius įprastas nacionalinėje teisėje nustatytas apmokestinimo taisykles.

Be to, Teisingumo Teismas pabrėžė, kad nagrinėdama integruotos įmonės gauto apmokestinamojo pelno apskaičiavimo metodą, patvirtintą ISM, Komisija gali konstatuoti pranašumo buvimą tik tuo atveju, jeigu gali įrodyti, kad dėl galimų metodikos klaidų, kurios, jos nuomone, turėjo įtakos sandorių kainų apskaičiavimui, nebuvo galima nustatyti patikimo apytikslio rinkoje gaunamų rezultatų įverčio ir kad dėl šių klaidų, priešingai, galėjo sumažėti atitinkamos bendrovės apmokestinamasis pelnas, palyginti su mokesčių našta, kuri atsirastų pritaikius įprastas apmokestinimo taisykles.

Atsižvelgdamas į šiuos principus, Bendrasis Teismas nagrinėjo, ar pagrįsta Komisijos atlikta analizė, kuria ji pagrindė savo išvadą, kad patvirtinus sandorių kainodaros nustatymo metodą, kurį taikant nebuvo galima pasiekti įprastų rinkos sąlygų rezultato, nagrinėjamame išankstiniame sprendime suteiktas pranašumas *LuxOpCo*.

Šiomis aplinkybėmis Bendrasis Teismas konstatavo, kad, viena vertus, pagrindinė išvada dėl pranašumo grindžiama keliais aspektais klaidinga analize. Taigi, pirma, kiek Komisija rėmėsi savo pačios atlikta *LuxSCS* funkcine analize, iš esmės teigdama, kad, priešingai, nei buvo atsižvelgta išduodant nagrinėjamą ISM, ši bendrovė buvo tik pasyvi aptariamo nematerialiojo turto valdytoja, Bendrasis Teismas nusprendė, kad ši analizė yra klaidinga. Visų pirma, Bendrojo Teismo nuomone, Komisija tinkamai neatsižvelgė į *LuxSCS* funkcijas, kurias ji vykdė siekdama eksploatuoti aptariamą nematerialųjį turtą, ir į riziką, kurią ši bendrovė prisiėmė šiame kontekste. Ji taip pat neįrodė, kad buvo lengviau nustatyti įmones, panašias į *LuxSCS*, nei įmones, panašias į *LuxOpCo*, arba kad laikant *LuxSCS* vertinama šalimi būtų gauta patikimesnių lyginamųjų duomenų. Taigi, priešingai, nei nurodyta ginčijamame sprendime, Komisija, Bendrojo Teismo vertinimu, neįrodė, kad Liuksemburgo mokesčių administratorius, siekdamas nustatyti licencijos mokesčio dydį, klaidingai laikė *LuxOpCo* "vertinama šalimi".

Antra, Bendrasis Teismas nusprendė, kad net jei būtų reikėję taikant SGMM „įprastų rinkos sąlygų" licencijos mokesčio sumą apskaičiuoti laikant *LuxSCS* „vertinama šalimi", Komisija neįrodė pranašumo buvimo, nes nepagrįstai teigė, kad *LuxSCS* atlygis galėjo būti apskaičiuotas remiantis paprastu nematerialiojo turto kūrimo sąnaudų, patirtų sudarant IN teisių perleidimo sutartis ir sąnaudų pasidalijimo susitarimą, perkėlimu, visiškai neatsižvelgiant į vėlesnį šio nematerialiojo turto vertės padidėjimą.

Trečia, Bendrasis Teismas taip pat konstatavo, kad Komisijos pateiktas atlyginimo, kurį *LuxSCS* turėjo teisę gauti pagal įprastų rinkos sąlygų principą už funkcijas, susijusias su jos nuosavybės teisių į aptariamą nematerialųjį turtą išlaikymu, įvertinimas yra neteisingas. Priešingai, nei matyti iš ginčijamo sprendimo, tokios funkcijos negali būti prilygintos „nedidelės pridėtinės vertės" grupės vidaus paslaugų teikimui, taigi Komisijos taikomas pajamų dydis, dažniausiai nustatomas grupės viduje teikiamų nedidelės pridėtinės vertės paslaugų atveju, šiuo atveju nėra tinkamas.

Atsižvelgdamas į visas šias aplinkybes, Bendrasis Teismas padarė išvadą, kad pagrindiniai Komisijos pateikti argumentai neleido įrodyti, jog *LuxOpCo* mokesčių našta buvo dirbtinai sumažinta dėl per didelio licencijos mokesčio nustatymo.

Kita vertus, išnagrinėjęs tris papildomas išvadas dėl pranašumo, Bendrasis Teismas padarė išvadą, kad Komisija šiuo klausimu taip pat neįrodė, jog dėl nustatytų metodikos klaidų neišvengiamai nepakankamai įvertintas atlygis, kurį *LuxOpCo* būtų gavusi įprastomis rinkos sąlygomis, ir todėl egzistavo pranašumas, kurį sudaro mokesčių naštos sumažinimas. Konkrečiau kalbant, nors Komisija galėjo pagrįstai manyti, kad tam tikros *LuxOpCo* vykdomos funkcijos, susijusios su nematerialiuoju turtu, viršija paprastas „valdymo" funkcijas, ji pakankamai teisiškai nepagrindė metodo, kurį tuo remdamasi pasirinko. Ji taip pat neįrodė, kodėl Komisijos nustatytos *LuxOpCo* funkcijos būtinai turėjo lemti didesnį *LuxOpCo* atlygį. Be to, kiek tai susiję su tinkamiausiu pelno lygio rodiklio pasirinkimu ir ISM patvirtintu aukščiausios ribos mechanizmu, siekiant nustatyti *LuxOpCo* apmokestinamąsias pajamas, Komisija neįvykdė jai keliamų įrodinėjimo reikalavimų, kad minėti pasirinkimai būtų klaidingi.

Dėl šių priežasčių Bendrasis Teismas padarė išvadą, kad nė viena iš ginčijamame sprendime Komisijos pateiktų išvadų nėra pakankama, kad būtų įrodytas pranašumo buvimas, kaip jis suprantamas pagal SESV 107 straipsnio 1 dalį, todėl turi būti panaikintas visas minėtas sprendimas.

2021 m. gegužės 12 d. Sprendimas, ištaisytas 2021 m. rugsėjo 16 d. nutartimi, *Liuksemburgas ir kt. / Komisija* (T-516/18 ir T-525/18, apskųsta apeliacine tvarka[80], EU:T:2021:599)

2008–2014 m. Liuksemburgo mokesčių institucijos priėmė dvi grupes išankstinių sprendimų dėl mokesčių (angl. *tax rulings*; ISM) dėl įmonių ir finansavimo struktūrų, susijusių su veiklos perdavimu tarp *Engi* grupės Liuksemburge reziduojančių bendrovių.

Sandoriai, sudaryti dėl kiekvienos struktūros, vykdomi trimis vienas po kito einančiais etapais. Pirma, kontroliuojančioji bendrovė perduoda aktyvus patronuojamajai bendrovei. Antra, perduotiems aktyvams finansuoti patronuojamoji bendrovė iš bendrovės tarpininkės pasiima privalomą konvertuoti į akcijas paskolą be palūkanų (ZORA). Be to, kad už suteiktą paskolą nereikia mokėti periodinių palūkanų, ZORA gavusi patronuojamoji bendrovė jos konvertavimo momentu paskolą grąžina išleisdama akcijas, kurių vertė lygi nominaliai paskolos vertei su priemoka, kurią sudaro visas paskolos laikotarpiu patronuojamosios bendrovės gautas pelnas, t. y. ZORA prieaugis. Trečia, bendrovė tarpininkė finansuoja patronuojamajai bendrovei suteiktą paskolą, sudarydama su kontroliuojančiąja bendrove išankstinę pardavimo sutartį, pagal kurią kontroliuojančioji bendrovė moka šiai bendrovei tarpininkei sumą, lygią nominaliai paskolos sumai mainais už teisių į akcijas, kurias patronuojamoji bendrovė išleis konvertuodama ZORA, įgijimą. Taigi, nors kontroliuojančioji bendrovė gauna pelną atitinkamos ZORA galiojimo laikotarpiu, patronuojančioji bendrovė turės teisę į visas išleistas akcijas, kurių vertė, be paskolos nominalios vertės dydžio, apims galimai gautą pelną.

Šios struktūros buvo patvirtintos ISM. Mokesčių požiūriu iš ISM matyti, kad su Liuksemburgo mokesčių administratoriumi sutarta marža buvo privaloma tik patronuojamajai bendrovei. Paprašiusi Liuksemburgo valdžios institucijų pateikti informacijos apie šiuos ISM, Komisija pradėjo formalią tyrimo procedūrą, o po jos konstatavo, kad iš mokesčių administratoriaus patvirtintų struktūrų matyti, jog beveik visas Liuksemburge įsteigtų patronuojamųjų bendrovių gautas pelnas nebuvo apmokestintas. 2018 m. priimtame sprendime (toliau – ginčijamas sprendimas) ji padarė išvadą, kad šie ISM yra su vidaus rinka nesuderinama ir neteisėta valstybės pagalba, kurią Liuksemburgo valdžios institucijos turėjo susigrąžinti iš jos gavėjų.

Liuksemburgo Didžioji Hercogystė (byla T-516/18) ir *Engie* grupės bendrovės (byla T-525/18) Bendrajame Teisme pareiškė ieškinį dėl ginčijamo sprendimo panaikinimo.

Savo sprendime Bendrasis Teismas patvirtino Komisijos požiūrį, pagal kurį, esant sudėtingai įmonių ir finansavimo struktūrai, reikia turėti omenyje ekonominę ir mokesčių realybę, o ne formalų požiūrį, pagal kurį kiekvieną struktūros operaciją reikia vertinti atskirai. Be to, Bendrasis Teismas mano, kad Komisija teisingai konstatavo, jog buvo suteiktas atrankusis pranašumas, nes nebuvo taikomos nacionalinės teisės nuostatos, susijusios su piktnaudžiavimu teise.

Bendrojo Teismo vertinimas

Kadangi tiesioginis apmokestinimas priklauso išimtinei valstybių narių kompetencijai, Bendrasis Teismas primena, kad nagrinėdama klausimą, ar ISM atitinka valstybės pagalbos taisykles, Komisija neatliko jokio „paslėpto apmokestinimo suderinimo“, bet pasinaudojo kompetencija, kurią ji turi pagal Sąjungos teisę. Komisija turėjo kompetenciją užtikrinti SESV 107 straipsnio laikymąsi ir jos negalima kaltinti įgaliojimų viršijimu, nes nagrinėjo atitinkamus ISM, kad patikrintų, ar jie yra valstybės pagalba, o jeigu yra, ar jie suderinami su

80| Bylos C-451/21 P, ***Liuksemburgas / Komisija***, ir C-454/21 P, ***Engie Global LNG Holding ir kt. / Komisija***.

vidaus rinka. Bendrasis Teismas pažymi, kad tikrindama, ar ISM atitiko valstybės pagalbos srityje taikomas taisykles, Komisija galėjo tik vertinti vadinamąjį „įprastą“ apmokestinimą, nustatytą Liuksemburgo mokesčių teisėje, taikytoje Liuksemburgo mokesčių administratoriaus.

Bendrasis Teismas taip pat atmeta pagrindus, iš esmės grindžiamus vertinimo ir teisės klaidomis nustatant atrankųjį pranašumą, dėl kurio teikiama valstybės pagalba.

Nagrinėjant šiuos pagrindus visų pirma atmetami argumentai, kuriais teigiama, kad painiojamos sąlygos, susijusios su pranašumo konstatavimu ir įrodymu, kad ISM yra atrankiojo pobūdžio. Šiuo klausimu Bendrasis Teismas primena, kad atsižvelgiant į tai, jog ISM yra mokestinio pobūdžio, šios dvi sąlygos gali būti vertinamos vienu metu. Mokesčių srityje pranašumo ir atrankiojo pobūdžio nagrinėjimas sutampa, nes šie du kriterijai reikalauja įrodyti, kad ginčijama mokestinė priemonė lemia priemonės gavėjo pagal įprastą mokesčių sistemą įprastai mokėtino mokesčio, todėl nustatyto ir kitiems mokesčių mokėtojams, kurių padėtis tokia pati, sumažėjimą. Šiuo atveju jis konstatuoja, kad Komisija siekė įrodyti, kad ISM lėmė pagal įprastą mokesčių sistemą, be kita ko, įprastai mokėtino mokesčio sumažėjimą, todėl šios priemonės nukrypsta nuo kitiems mokesčių mokėtojams, kurių faktinė ir teisinė padėtis panaši, taikomų mokesčių normų.

Bendrasis Teismas atmeta argumentus, susijusius su atrankiojo pranašumo nebuvimu kontroliuojančiųjų bendrovių lygiu atsižvelgiant į siaurą referencinį pagrindą, nustatytą pagal Liuksemburgo mokesčių nuostatas dėl paskirstytojo pelno apmokestinimo ir pajamų iš kapitalo dalių atleidimo nuo mokesčio[81]. Dėl referencinio pagrindo apibrėžimo, pažymėjęs, kad iš mokesčių nuostatų analizės matyti, kad pajamų iš kapitalo dalių atleidimas nuo mokesčio taikomas tik pajamoms, kurios nebuvo atskaitytos iš patronuojamųjų bendrovių apmokestinamųjų pajamų, Bendrasis Teismas nusprendžia, kad Komisija nepadarė teisės klaidos, kai konstatavo, jog pajamų iš kapitalo dalių atleidimas nuo mokesčio patronuojančiųjų bendrovių lygiu priklauso nuo jos paskirstytojo pelno patronuojamajai bendrovei apmokestinimo. Dėl nukrypimo nuo nustatyto referencinio pagrindo Bendrasis Teismas pažymi, kad, priešingai, nei vadovaujantis formaliu požiūriu, pagal kurį sukurtą finansinę struktūrą sudarantys sandoriai vertinami atskirai, svarbu tos struktūros ekonominę ir mokestinę realybę vertinti neatsižvelgiant teisinę regimybę. Jis pabrėžia, kad ISM patvirtinti įvairūs tarpusavyje susiję sandoriai, kurių visuma leido žiediniu būdu įgyvendinti veiklos sektoriaus perdavimą ir jo finansavimą tarp trijų tos pačios grupės bendrovių. Šie sandoriai parengti kaip vykdomi trimis etapais (etapai vykdomi paeiliui, bet tarpusavyje susiję), dalyvaujant kontroliuojančiajai bendrovei, bendrovei tarpininkei ir patronuojamajai bendrovei. Šiomis aplinkybėmis Bendrasis Teismas nurodo, kad Komisija galėjo manyti, jog Liuksemburgo mokesčių administratorius nukrypo nuo referencinio pagrindo, kai patvirtino pajamų iš kapitalo dalių, kurių suma atitiko atskaitytą sumą (išlaidos patronuojamųjų bendrovių lygiu), atleidimą nuo mokesčio kontroliuojančiųjų bendrovių lygiu įmonių ir finansavimo struktūros atveju[82]. Atsižvelgdamas į Komisijos nustatytus ryšius šios struktūros atveju Bendrasis Teismas mano, kad ji nepadarė teisės klaidos dėl to, kad, vertindama kontroliuojančiąsias bendroves, atsižvelgė į patronuojamosios bendrovės pajamų atskaitymo ir paskesnio jos patronuojančiosios bendrovės atleidimo nuo mokesčio bendrą poveikį.

Atmetęs argumentus, susijusius su, pirma, tuo, kad Komisija neįrodė nacionalinės mokesčių teisės nuostatų pažeidimo, ir, antra, bendrovių, kurioms buvo atsisakyta taikyti vienodą mokestinį vertinimą tos pačios finansinės struktūros atveju, identifikavimo nebuvimu, Bendrasis Teismas daro išvadą, kad atsižvelgdama į siaurą referencinį pagrindą Komisija įrodė ISM atrankųjį pobūdį.

81| Pajamų mokesčio įstatymo 164 ir 166 straipsniai.

82| Kalbama apie ZORA prieaugį, kurį patronuojamoji bendrovė atskaitė kaip išlaidas.

Ginčijamame sprendime atsižvelgdama į nuostatą dėl piktnaudžiavimo teise, kaip Liuksemburgo pelno mokesčio sistemos dalį, Komisija taip pat patikrino ISM atrankųjį pobūdį. Remdamasis tuo, kad šie argumentai, kuriais siekiama įrodyti ISM atrankinį pobūdį, yra nauji, Bendrasis Teismas mano, kad reikia išnagrinėti jam pateiktų argumentų pagrįstumą. Šiuo klausimu, kadangi Komisija nustatė, kad Liuksemburgo teisėje numatyti piktnaudžiavimo teise nustatymo kriterijai yra tenkinami[83], Bendrasis Teismas pažymi, jog neginčytina, kad *Engie* grupei buvo taikomas lengvatinis mokestinis režimas, nes ISM nebuvo taikoma nuostata, susijusi su piktnaudžiavimu teise. Atsižvelgiant į nuostata dėl piktnaudžiavimo teise siekiamą tikslą, t. y. kovoti su piktnaudžiavimu mokesčių srityje, *Engie* ir ypač kontroliuojančiųjų bendrovių faktinė ir teisinė padėtis yra panaši į visų Liuksemburgo mokesčių mokėtojų, negalinčių teisėtai tikėtis, kad ir jiems nebus taikoma nuostata dėl piktnaudžiavimo teise, jeigu bus tenkinami jai taikyti keliami reikalavimai. Bendrasis Teismas nusprendžia, kad Komisija tinkamai teisiškai įrodė, kad buvo nukrypta nuo referencinio pagrindo, apimančio nuostatą dėl piktnaudžiavimo teise.

b) Iš valstybės išteklių finansuojama nauda

2021 m. birželio 9 d. Sprendimas *Dansk Erhverv / Komisija* (T-47/19, apskųstas apeliacine tvarka[84], EU:T:2021:331)

Vokietijos federaliniu teisės aktu *VerpackV*[85] į nacionalinę teisę buvo perkelta Direktyva 94/62 dėl pakuočių ir pakuočių atliekų[86]. Dėl tam tikrų vienkartinių gėrimų pakuočių šiame teisės akte yra nustatyta užstato, kuris turi būti renkamas visais platinimo grandinės etapais, kol bus parduota galutiniam vartotojui, ir kurio suma turi būti grąžinta grąžinus pakuotę, sistema, į kurią įtrauktas pridėtinės vertės mokestis. Šio užstato nerinkimas yra administracinis pažeidimas, už kurį gali būti skiriama iki 100 000 EUR bauda.

Remiantis Vokietijos Federacinės Respublikos Konstitucijoje numatytu kompetencijos pasidalijimu, už šio teisės akto įgyvendinimą atsako regioninės valdžios institucijos ir jos gali jį taikyti nustatydamos administracinius potvarkius arba skirdamos baudas. Šiomis aplinkybėmis Šlėzvigo-Holšteino ir Meklenburgo-Vakarų Pomeranijos valdžios institucijos nusprendė, kad pareiga rinkti užstatą netaikoma pasienio parduotuvėms, jeigu gėrimai parduodami tik klientams, gyvenantiems, be kita ko, Danijoje, ir jeigu jie raštu (pasirašydami eksporto deklaraciją) įsipareigoja vartoti šiuos gėrimus ir pašalinti jų pakuotes už Vokietijos teritorijos ribų.

Manydama, kad šis atleidimas nuo pareigos rinkti užstatą už vienkartines gėrimų pakuotes reiškia neteisėtos ir su vidaus rinka nesuderinamos pagalbos suteikimą šiaurės Vokietijos šiaurės mažmeninės prekybos įmonių grupei, *Dansk Erhverv* (toliau – ieškovė), t. y. Danijos įmonių interesams atstovaujanti profesinė asociacija, Europos Komisijai pateikė skundą dėl valstybės pagalbos. Pasibaigus pirminio nagrinėjimo etapui Komisija

83| Piktnaudžiavimo teise sąlygos yra, pirma, naudojimasis privatinės teisės reguliuojama teisine forma, antra, mokestinės naštos sumažinimas, trečia, netinkamas teisinės priemonės naudojimas ir, ketvirta, papildomų motyvų nebuvimas.

84| Bylos C-508/21 P, ***Komisija / Dansk Erhverv***, ir C-509/21 P, ***IGG / Dansk Erhverv***.

85| *Verordnung über die Vermeidung und Verwertung von Verpackungsabfällen (Verpackungsverordnung)* yra 1998 m. rugpjūčio 21 d. Nutarimas dėl pakuočių atliekų prevencijos ir utilizavimo (*BGBl*. 1998 I, p. 2379).

86| 1994 m. gruodžio 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 94/62/EB dėl pakuočių ir pakuočių atliekų (OL L 365, p. 10; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 13 sk., 13 t., p. 349).

priėmė sprendimą, kuriame konstatavo, kad ginčijamos priemonės, t. y. užstato nerinkimas, su užstatu susijusio pridėtinės vertės mokesčio nesurinkimas ir baudų neskyrimas įmonėms, kurios nerenka užstato, nėra valstybės pagalba, kaip ji suprantama pagal SESV 107 straipsnio 1 dalį (toliau – ginčijamas sprendimas)[87].

2019 m. sausio 23 d. ieškovė pareiškė ieškinį dėl to sprendimo panaikinimo. Nagrinėdamas šį ieškinį Bendrasis Teismas pateikė svarbių patikslinimų, pirma, dėl nuostatų, susijusių su valstybės pagalba, sąsajos su kitomis Sąjungos arba nacionalinės teisės nuostatomis ir, antra, dėl pasekmių baudų srityje, susijusių su taikytinos normos aiškinimo sunkumais, nustatant, ar buvo panaudoti valstybės ištekliai.

Bendrojo Teismo vertinimas

Pirma, Bendrasis Teismas patikslina, kiek galima veiksmingai remtis nuostatų, kurios nėra susijusios su valstybės pagalbos teise, pažeidimu siekiant nustatyti Komisijos šioje srityje priimto sprendimo neteisėtumą. Šiuo klausimu, Bendrojo Teismo nuomone, reikia skirti Komisijos sprendimą, susijusį su pagalbos suderinamumu su vidaus rinka, nuo jos sprendimo, kuriame nusprendžiama dėl pagalbos buvimo. Pirmuoju atveju, kadangi pagalba, kurios tam tikros įgyvendinimo taisyklės pažeidžia kitas SESV nuostatas, negali būti pripažinta suderinama su vidaus rinka, aplinkybe, kad nacionaline priemone, kvalifikuota kaip valstybės pagalba, pažeidžiamos kitos nei su valstybės pagalba susijusios SESV nuostatos, galima veiksmingai remtis ginčijant sprendimo, kuriame Komisija mano, kad tokia pagalba yra suderinama su vidaus rinka, teisėtumą.

Kita vertus, Bendrojo Teismo nuomone, taip nėra sprendimų dėl valstybės pagalbos buvimo atveju. Šiuo klausimu jis pažymėjo, kad, žinoma, SESV 11 straipsnyje nustatyta, jog nustatant ir įgyvendinant Sąjungos politikos ir veiklos kryptis turi būti atsižvelgiama į aplinkos apsaugos reikalavimus. Tačiau tokia integracija turi būti įgyvendinta pagalbos suderinamumo nagrinėjimo etapu, o ne jos egzistavimo nagrinėjimo stadijoje. Kadangi atsižvelgimas į bendrojo intereso pagrindą yra nereikšminga aplinkybė jos kvalifikavimo kaip valstybės pagalbos etapu, Bendrasis Teismas mano, kad aplinkybe, jog nacionaline priemone pažeidžiamos kitos Sąjungos teisės nuostatos nei susijusios su valstybės pagalba, negalima veiksmingai remtis, kad būtų nustatyta, jog ši priemonė yra valstybės pagalba. SESV 107 straipsnio 1 dalies tekstui prieštarautų teiginys, jog kadangi nacionaline priemone pažeidžiamos kitos Sutarties nuostatos, tai yra valstybės pagalba, nors ji neatitinka šioje nuostatoje aiškiai numatytų pagalbos nustatymo sąlygų.

Anot Bendrojo Teismo, tas pats *a fortiori* taikoma ir valstybės narės teisės nuostatoms. Tiek iš vienodo Sąjungos teisės taikymo, tiek iš lygybės principo reikalavimų matyti, kad Sąjungos teisės nuostatoje, kurioje nedaroma aiški nuoroda į valstybių narių teisę, norint nustatyti jos prasmę ir apimtį, vartojamos sąvokos visoje Sąjungoje paprastai turi būti aiškinamos autonomiškai ir vienodai, atsižvelgiant į nuostatos kontekstą ir atitinkamu teisės aktu siekiamą tikslą. Bendrasis Teismas konstatuoja, kad SESV 107 straipsnio 1 dalyje nėra jokios aiškios nuorodos į valstybių narių teisę. Be to, ne Komisija, o kompetentingi nacionaliniai teismai turi tikrinti nacionalinių priemonių teisėtumą pagal nacionalinę teisę. Šiuo atžvilgiu, jei būtų pripažinta, kad dėl valstybės narės teisės nuostatų pažeidimo Komisija turėtų kvalifikuoti nacionalines priemones kaip valstybės pagalbą, ji galėtų priimti sprendimą dėl šių priemonių teisėtumo pagal nacionalinę teisę, pažeisdama nacionalinių teismų jurisdikciją.

Taigi Bendrasis Teismas atmetė ieškovės teiginį, kad Komisija, nagrinėdama, ar atleidimo nuo užstato rinkimo priemonė yra valstybės pagalba, turėjo atsižvelgti į Vokietijos Federacinės Respublikos pareigas, kylančias iš Direktyvos 94/62, principo „teršėjas moka“ ir Vokietijos teisės.

87| 2018 m. spalio 4 d. Komisijos sprendimas C(2018) 6315 *final* dėl valstybės pagalbos SA.44865 (2016/FC) – Vokietija – Tariama pagalba Vokietijos pasienyje esančioms gėrimų parduotuvėms.

Antra, nagrinėdamas prieštaravimą, susijusį su tuo, kad Komisija, vertindama, ar baudų neskyrimas yra iš valstybės išteklių finansuojama nauda, taikė naują teisinį kriterijų, susijusį su atitinkamų teisės aktų aiškinimo sunkumais, Bendrasis Teismas pažymi, kad nagrinėjamu atveju baudų neskyrimas yra neatsiejamas nuo užstato nerinkimo, taigi ir nuo galiojančių teisės aktų aiškinimo, kurį praktikoje pripažino kompetentingos regioninės Vokietijos institucijos. Tokios aplinkybės neatitinka nė vieno iš dviejų atvejų, iki šiol nagrinėtų jurisprudencijoje dėl baudų.

Tokiomis aplinkybėmis, Bendrojo Teismo teigimu, Komisija teisingai rėmėsi nauju teisiniu kriterijumi, susijusiu su reikšmingų teisės aktų aiškinimo ir valdžios institucijų naudojimosi turimais baudžiamaisiais įgaliojimais ryšiu, siekdama išnagrinėti, ar baudų neskyrimas gali būti laikomas iš valstybės išteklių finansuojama nauda. Komisija taip pat teisingai nusprendė, kad teisės aktų aiškinimo sunkumai iš principo leidžia atmesti galimybę baudų neskyrimą laikyti atleidimu nuo baudų, reiškiančiu valstybės pagalbą. Situacija, kai kyla sunkumų aiškinant teisės normą, už kurios pažeidimą gali būti skiriama bauda, atitinkamos naudos aspektu aiškiai skiriasi nuo situacijos, kai kompetentinga valdžios institucija nusprendžia atleisti įmonę nuo baudos, kurią ji turi sumokėti pagal teisės aktus. Pirmuoju atveju, priešingai nei antruoju, nėra išankstinio įsipareigojimo. Atsižvelgiant į tai, kad teisės normos apimtis neaiški, neteisėtas elgesys nėra akivaizdus, taigi esant tokiai neaiškiai situacijai baudos skyrimas už tokį elgesį neatrodo būtinas ar neišvengiamas.

Vis dėlto Bendrasis Teismas patikslino, kad kriterijus, susijęs su sunkumais aiškinant taikytinus teisės aktus, gali būti taikomas tik jeigu šie sunkumai laikini ir yra laipsniško normų aiškinimo proceso dalis. Komisija nenurodė, kad aiškinimo sunkumai yra laikini ir būdingi laipsniškam normų aiškinimui, nors šios dvi sąlygos turi būti įvykdytos, kad būtų galima konstatuoti valstybės išteklių nepanaudojimą. Šiuo atžvilgiu, kalbėdamas apie laikiną galimų teisės aktų aiškinimo sunkumų pobūdį, Bendrasis Teismas pažymėjo, kad Komisija nenurodė jokios ypatingos aplinkybės, kuri galėtų pateisinti, kodėl toks neaiškumas išliko nuo 2005 ar net 2003 m. Be to, dėl teisės aktų aiškinimo sunkumų, kurie būdingi laipsniškam normų aiškinimui, buvo konstatuota, kad jokie bylos dokumentai neleidžia daryti išvados, jog tokie sunkumai buvo šalinami.

Todėl Bendrasis Teismas nusprendė, kad Komisija padarė teisės klaidą, kai priėjo prie išvados, jog su valstybės ištekliais susijusi sąlyga nebuvo įvykdyta, neišnagrinėjusi, ar aiškinimo sunkumai, kuriais ji rėmėsi, buvo laikini ir būdingi laipsniškam normų aiškinimui. Ši išvada yra požymis, leidžiantis manyti, kad Komisija per šį pirminį etapą negalėjo įveikti visų didelių sunkumų, su kuriais susidūrė siekdama nustatyti, ar užstato nerinkimas ir baudų neskyrimas yra valstybės pagalba. Kadangi buvo nustatyta kitų didelių sunkumų, kurių Komisija negalėjo įveikti per pirminį nagrinėjimo etapą, požymių, Bendrasis Teismas panaikino visą ginčijamą sprendimą.

2. Su COVID-19 pandemija susijusi pagalba oro transporto sektoriui

2021 m. vasario 17 d. Sprendimas *Ryanair / Komisija* (T-259/20, apskųstas apeliacine tvarka[88], EU:T:2021:92)[89]

2020 m. kovo mėn. Prancūzija pranešė Europos Komisijai apie pagalbos priemonę – kas mėnesį mokamų civilinio aviacijos mokesčio ir solidarumo mokesčio už oro transporto bilietus mokėjimo moratoriumą laikotarpiu nuo 2020 m. kovo mėn. iki 2020 m. gruodžio mėn. (toliau – mokesčių mokėjimo moratoriumas). Šiuo moratoriumu, kuris suteikiamas oro transporto bendrovėms, turinčioms Prancūzijos licenciją[90], atidedamas šių mokesčių mokėjimas iki 2021 m. sausio 1 d., paskui mokėjimai paskirstomi 24 mėnesių laikotarpiui, t. y. iki 2022 m. gruodžio 31 d. Tiksli mokesčių suma nustatoma atsižvelgiant į pervežamų keleivių ir skrydžių iš Prancūzijos oro uosto skaičių.

2020 m. kovo 31 d. sprendimu[91] Komisija pripažino mokesčių mokėjimo moratoriumą valstybės pagalba[92], suderinama su vidaus rinka pagal SESV 107 straipsnio 2 dalies b punktą. Remiantis šia nuostata, vidaus rinkai neprieštarauja pagalba gaivalinių nelaimių ar kitų ypatingų įvykių padarytai žalai atitaisyti.

Oro transporto bendrovė *Ryanair* pareiškė ieškinį dėl šio sprendimo panaikinimo; vis dėlto Europos Sąjungos Bendrojo Teismo dešimtoji išplėstinė kolegija jį atmetė. Šiame kontekste Bendrasis Teismas pirmą kartą išnagrinėjo valstybės pagalbos sistemos, priimtos siekiant reaguoti į COVID-19 pandemijos sukeltą poveikį, teisėtumą, atsižvelgiant į SESV 107 straipsnio 2 dalies b punktą. Be to, Bendrasis Teismas patikslino valstybės pagalbos taisyklių sąveiką su, pirma, SESV 18 straipsnio pirmoje pastraipoje įtvirtintu nediskriminavimo dėl pilietybės principu ir, antra, laisvės teikti paslaugas principu.

88| Byla C-210/21 P, ***Ryanair / Komisija***.

89| Dėl tos pačios problematikos taip pat žr. sprendimus: 2021 m. balandžio 14 d. ***Ryanair / Komisija (SAS, Danija; Covid-19)*** (T-378/20, apskųstas apeliacine tvarka, EU:T:2021:194), ***Ryanair / Komisija (SAS, Švedija; Covid-19***) (T-379/20, apskųstas apeliacine tvarka, EU:T:2021:195), ***Ryanair / Komisija*** (***Finnair I***; Covid-19) (T-388/20, apskųstas apeliacine tvarka, EU:T:2021:196), 2021 m. gegužės 19 d. ***Ryanair / Komisija*** (***TAP; Covid-19***) (T-465/20, EU:T:2021:284), ***Ryanair / Komisija (Ispanija; Covid-19***) (T-628/20, apskųstas apeliacine tvarka, EU:T:2021:285), ***Ryanair / Komisija (KLM; Covid-19)*** (T-643/20, EU:T:2021:286), 2021 m. birželio 9 d. ***Ryanair / Komisija (Condor; Covid-19)*** (T-665/20, EU:T:2021:344) ir 2021 m. liepos 14 d. ***Ryanair ir Laudamotion / Komisija (Austrian Airlines; Covid-19)*** (T-677/20, apskųstas apeliacine tvarka, EU:T:2021:465).

90| Pagal 2008 m. rugsėjo 24 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 1008/2008 dėl oro susisiekimo paslaugų teikimo Bendrijoje bendrųjų taisyklių (OL L 293, 2008, p. 3) 3 straipsnį išduota licencija.

91| 2020 m. kovo 31 d. Komisijos sprendimas C(2020) 2097 *final* dėl valstybės pagalbos SA.56765 (2020/N) – Prancūzija – COVID-19 – Aviacijos mokesčių mokėjimo moratoriumas viešojo oro transporto bendrovėms.

92| Kaip ji suprantama pagal SESV 107 straipsnio 1 dalį.

Bendrojo Teismo vertinimas

Pirmiausia Bendrasis Teismas išnagrinėjo Komisijos sprendimą, atsižvelgdamas į SESV 18 straipsnio pirmą pastraipą, pagal kurią Sutarčių taikymo srityje, nepažeidžiant jose esančių specialių nuostatų, draudžiama bet kokia diskriminacija dėl pilietybės. Pasak Bendrojo Teismo, kadangi SESV 107 straipsnio 2 dalies b punktas priklauso šioms specialioms nuostatoms, jis išnagrinėjo, ar mokesčių mokėjimo moratoriumas galėtų būti pripažintas suderinamu su vidaus rinka pagal šią nuostatą.

Šiuo klausimu Bendrasis Teismas patvirtino, pirma, kad COVID-19 pandemija ir Prancūzijos Respublikos priimtos transporto apribojimo bei izoliavimo priemonės, siekiant suvaldyti pandemiją, kartu sudarė ypatingą įvykį, kaip tai suprantama pagal SESV 107 straipsnio 2 dalies b punktą, kuris sukėlė ekonominę žalą oro transporto bendrovėms, veikiančioms Prancūzijoje. Pasak Bendrojo Teismo, taip pat neginčijama, kad mokesčių mokėjimo moratoriumo tikslas iš tiesų yra minėtos žalos atitaisymas.

Antra, Bendrasis Teismas konstatavo, kad mokesčių mokėjimo moratoriumo apribojimas oro transporto bendrovėmis, turinčiomis Prancūzijos licenciją, yra tinkamas tikslui – atitaisyti ypatingo įvykio padarytą žalą – pasiekti. Šiuo klausimu Bendrasis Teismas pabrėžė, kad pagal Reglamentą dėl oro susisiekimo paslaugų teikimo Bendrijoje bendrųjų taisyklių Prancūzijos licencijos turėjimas iš tikrųjų reiškia tai, kad oro transporto bendrovės turi savo pagrindinę verslo vietą Prancūzijos teritorijoje ir joms taikoma Prancūzijos valdžios institucijų finansinė ir geros reputacijos kontrolė. Bendrojo Teismo teigimu, minėto reglamento nuostatos nustato abipusius įpareigojimus Prancūzijos licenciją turinčioms oro transporto bendrovėms ir Prancūzijos valdžios institucijoms, taigi specifinį ir stabilų jų tarpusavio ryšį, kuris deramai atitinka SESV 107 straipsnio 2 dalies b punkte nustatytas sąlygas.

Dėl mokesčių mokėjimo moratoriumo proporcingumo Bendrasis Teismas, be kita ko, pabrėžė, kad oro transporto bendrovės, atitinkančios kriterijus gauti valstybės pagalbą, yra tos, kurias labiausiai paveikė Prancūzijos priimtos transporto apribojimo ir izoliavimo priemonės. Minėto moratoriumo išplėtimas bei taikymas ir bendrovėms, kurios nėra įsteigtos Prancūzijoje, neleistų taip tiksliai ir išvengiant per didelės kompensacijos rizikos pasiekti tikslo – atitaisyti ekonominę žalą, kurią patyrė Prancūzijoje veikiančios oro transporto bendrovės.

Atsižvelgdamas į šias išvadas Bendrasis Teismas patvirtino, kad mokesčių mokėjimo moratoriumo tikslas atitinka SESV 107 straipsnio 2 dalies b punkte numatytus leidžiančios nukrypti nuostatos reikalavimus ir kad šios pagalbos teikimo tvarka neviršija to, kas būtina šiam tikslui pasiekti. Taigi šioje sistemoje taip pat nėra diskriminacijos, draudžiamos pagal SESV 18 straipsnio pirmą pastraipą.

Antra, Bendrasis Teismas išnagrinėjo Komisijos sprendimą, atsižvelgdamas į SESV 56 straipsnyje nustatytą laisvę teikti paslaugas. Šiuo klausimu Bendrasis Teismas priminė, kad ši pagrindinė laisvė netaikoma transporto srityje, kuriai taikoma speciali teisinė tvarka, o minėtas Reglamentas dėl oro susisiekimo paslaugų teikimo Bendrijoje bendrųjų taisyklių yra jos dalis. Šio reglamento tikslas yra būtent apibrėžti laisvės teikti paslaugas principo taikymo sąlygas oro transporto sektoriuje. Vis dėlto *Ryanair* neteigė, jog šis reglamentas buvo pažeistas.

Trečia, Bendrasis Teismas atmetė ieškinio pagrindą, pagal kurį Komisija padarė akivaizdžią vertinimo klaidą, vertindama pranašumo, suteikto oro transporto bendrovėms, kurios pasinaudojo mokesčių mokėjimo moratoriumu, vertę. Bendrasis Teismas konstatavo, kad mokesčių mokėjimo moratoriumu pasinaudojusių bendrovių patirtos žalos nominali vertė greičiausiai yra didesnė nei bendra moratoriumo nominali vertė, todėl galima kompensacijos permoka turi būti aiškiai atmesta. Be to, Bendrasis Teismas pabrėžė, kad Komisija atsižvelgė į Prancūzijos Respublikos prisiimtus įsipareigojimus Komisijai perduoti detalią metodiką, kaip ši valstybė narė ketino *a posteriori* ir dėl kiekvieno pagalbos gavėjo įvertinti žalos dėl pandemijos sukeltos krizės dydį, o tai leidžia papildomai užtikrinti, kad bus išvengta bet kokios per didelės kompensacijos rizikos.

Galiausiai Bendrasis Teismas kaip nepagrįstą atmetė ieškinio pagrindą, grindžiamą tariamu pareigos motyvuoti pažeidimu, ir konstatavo, kad nereikia nagrinėti ieškinio pagrindo, grindžiamo procesinių teisių, kylančių iš SESV 108 straipsnio 2 dalies, pažeidimu, pagrįstumo.

2021 m. vasario 17 d. Sprendimas *Ryanair / Komisija* (T-238/20, apskųstas apeliacine tvarka[93], EU:T:2021:91)

2020 m. balandžio mėn. Švedija pranešė Europos Komisijai apie pagalbos priemonę – paskolų garantijų sistemą, kuria siekiama paremti oro transporto bendroves, turinčias Švedijos veiklos licenciją, atsižvelgiant į COVID-19 pandemiją (toliau – paskolų garantijų sistema). Ši sistema konkrečiai taikoma oro transporto bendrovėms, kurios 2020 m. sausio 1 d. turi licenciją vykdyti komercinę veiklą oro transporto srityje, išskyrus oro transporto bendroves, vykdančias nereguliarius skrydžius. Didžiausia pagal šią sistemą garantuotų paskolų suma – 5 mlrd. Švedijos kronų (SEK); garantija turi būti suteikta ne vėliau kaip iki 2020 m. gruodžio 31 d. ir galioti ne ilgiau kaip šešerius metus.

Manydama, kad pagalbos sistema, apie kurią pranešta, yra valstybės pagalba, kaip tai suprantama pagal SESV 107 straipsnio 1 dalį, Komisija ją išnagrinėjo, atsižvelgdama į savo 2020 m. kovo 19 d. komunikatą „Laikinoji valstybės pagalbos priemonių, skirtų ekonomikai remti reaguojant į dabartinį COVID-19 protrūkį, sistema“[94]. 2020 m. balandžio 11 d. sprendimu[95] Komisija pripažino pagalbos sistemą, apie kurią pranešta, suderinama su vidaus rinka, vadovaujantis SESV 107 straipsnio 3 dalies b punktu. Remiantis šia nuostata, pagalba, skirta dideliems valstybės narės ekonomikos sutrikimams atitaisyti, gali būti laikoma neprieštaraujančia vidaus rinkai.

Oro transporto bendrovė *Ryanair* pareiškė ieškinį dėl šio sprendimo panaikinimo; vis dėlto Europos Sąjungos Bendrojo Teismo dešimtoji išplėstinė kolegija jį atmetė. Šiame kontekste Bendrasis Teismas pirmą kartą išnagrinėjo valstybės pagalbos sistemos, priimtos siekiant reaguoti į COVID-19 pandemijos sukeltą poveikį, teisėtumą, atsižvelgiant į SESV 107 straipsnio 3 dalies b punktą. Be to, Bendrasis Teismas patikslino valstybės pagalbos taisyklių sąveiką su, pirma, SESV 18 straipsnio pirmoje pastraipoje įtvirtintu nediskriminavimo dėl pilietybės principu ir, antra, laisvės teikti paslaugas principu.

Bendrojo Teismo vertinimas

Pirmiausia Bendrasis Teismas išnagrinėjo Komisijos sprendimą, atsižvelgdamas į SESV 18 straipsnio pirmą pastraipą, pagal kurią Sutarčių taikymo srityje, nepažeidžiant jose esančių specialių nuostatų, draudžiama bet kokia diskriminacija dėl pilietybės. Pasak Bendrojo Teismo, kadangi SESV 107 straipsnio 3 dalies b punktas priklauso šioms specialioms nuostatoms, jis išnagrinėjo, ar paskolų garantijų sistema galėtų būti pripažinta suderinama su vidaus rinka pagal šią nuostatą.

93| Byla C-209/21 P, ***Ryanair / Komisija***.

94| OL C 91 I, 2020, p. 1, su pakeitimais, padarytais Komisijos komunikatu „Laikinosios valstybės pagalbos priemonių, skirtų ekonomikai remti reaguojant į dabartinį COVID-19 protrūkį, sistemos pakeitimas“ (OL C 112 I, 2020, p. 1).

95| 2020 m. balandžio 11 d. Komisijos sprendimas C(2020) 2366 *final* dėl valstybės pagalbos SA.56812 (2020/N) – Švedija – COVID-19: paskolų garantijų sistema oro transporto bendrovėms.

Šiuo klausimu Bendrasis Teismas patvirtino, pirma, kad paskolų garantijų sistemos tikslas atitinka SESV 107 straipsnio 3 dalies b punkte nustatytas sąlygas, nes šia pagalbos sistema iš tikrųjų siekiama atitaisyti didelius Švedijos ekonomikos sutrikimus, patirtus dėl COVID-19 pandemijos, ypač jos didelį neigiamą poveikį Švedijos oro transporto sektoriui, taigi ir oro susisiekimui šios valstybės narės teritorijoje.

Antra, Bendrasis Teismas konstatavo, kad paskolų garantijų sistemos apribojimas oro transporto bendrovėmis, turinčiomis Švedijos licenciją, yra tinkamas tikslui – atitaisyti didelius Švedijos ekonomikos sutrikimus – pasiekti. Šiuo klausimu Bendrasis Teismas pabrėžė, kad pagal Reglamentą dėl oro susisiekimo paslaugų teikimo Bendrijoje bendrųjų Švedijos licencijos turėjimas iš tikrųjų reiškia tai, kad oro transporto bendrovės turi savo pagrindinę verslo vietą Švedijos teritorijoje ir joms taikoma Švedijos valdžios institucijų finansinė ir geros reputacijos kontrolė. Bendrojo Teismo teigimu, minėto reglamento nuostatos nustato abipusius įpareigojimus Švedijos licenciją turinčioms oro transporto bendrovėms ir Švedijos valdžios institucijoms, taigi specifinį ir stabilų jų tarpusavio ryšį, kuris deramai atitinka SESV 107 straipsnio 3 dalies b punkte nustatytas sąlygas.

Kalbant apie paskolų garantijų sistemos proporcingumą, Bendrasis Teismas, be kita ko, pabrėžė, kad oro transporto bendrovės, atitinkančios kriterijus gauti valstybės pagalbą, yra tos, kurios daugiausia prisideda prie reguliarių Švedijos susisiekimo paslaugų tiek krovinių, tiek keleivių vežimo srityje, o tai atitinka tikslą užtikrinti Švedijos pasiekiamumą. Minėtos pagalbos sistemos išplėtimas bei taikymas ir bendrovėms, kurios nėra įsteigtos Švedijoje, neleistų pasiekti šio tikslo.

Be to, atsižvelgdamas į nagrinėjamų situacijų įvairovę Bendrasis Teismas patvirtino, kad Komisija nepadarė vertinimo klaidos, kai nusprendė, jog nagrinėjama pagalbos sistema neviršija to, kas buvo būtina siekiant Švedijos valdžios institucijų nustatyto tikslo, kuris tapo nepaprastai svarbus, atsižvelgiant į tai, kad 2020 m. kovo mėn. pabaigoje trijuose pagrindiniuose šios valstybės oro uostuose keleivių oro eismas sumažėjo maždaug 93 %.

Atsižvelgdamas į šias išvadas Bendrasis Teismas patvirtino, kad paskolų garantijų sistemos tikslas atitinka SESV 107 straipsnio 3 dalies b punkte numatytus leidžiančios nukrypti nuostatos reikalavimus ir kad šios pagalbos teikimo tvarka neviršija to, kas būtina šiam tikslui pasiekti. Taigi šioje sistemoje taip pat nėra diskriminacijos, draudžiamos pagal SESV 18 straipsnio pirmą pastraipą.

Antra, Bendrasis Teismas išnagrinėjo Komisijos sprendimą, atsižvelgdamas į SESV 56 straipsnyje nustatytą laisvę teikti paslaugas. Šiuo klausimu Bendrasis Teismas priminė, kad ši pagrindinė laisvė netaikoma transporto srityje, kuriai taikoma speciali teisinė tvarka, o minėtas Reglamentas dėl oro susisiekimo paslaugų teikimo Bendrijoje bendrųjų taisyklių yra jos dalis. Šio reglamento tikslas yra būtent apibrėžti laisvės teikti paslaugas principo taikymo sąlygas oro transporto sektoriuje. Vis dėlto *Ryanair* neteigė, jog šis reglamentas buvo pažeistas.

Trečia, Bendrasis Teismas atmetė ieškinio pagrindą, grindžiamą tuo, kad Komisija pažeidė savo pareigą palyginti pagalbos teigiamą ir neigiamą poveikį prekybos sąlygoms ir siekiui išsaugoti neiškraipytą konkurenciją. Šiuo klausimu Bendrasis Teismas pažymėjo, kad pagal SESV 107 straipsnio 3 dalies b punktą tokio palyginimo nereikalaujama, jeigu daroma prielaida, kad dideliems valstybės narės ekonomikos sutrikimams atitaisyti skirtos pagalbos priemonės, kaip antai nagrinėjama paskolų garantijų sistema, laikomos atitinkančiomis Sąjungos interesus ir yra būtinos, tinkamos ir proporcingos.

Galiausiai Bendrasis Teismas kaip nepagrįstą atmetė ieškinio pagrindą, grindžiamą tariamu pareigos motyvuoti pažeidimu, ir konstatavo, kad nereikia nagrinėti ieškinio pagrindo, grindžiamo procesinių teisių, kylančių iš SESV 108 straipsnio 2 dalies, pažeidimu, pagrįstumo.

3. Pagalba energetikos sektoriuje

2021 m. rugsėjo 15 d. Sprendimas *CAPA ir kt. / Komisija* (T-777/19, apskųstas apeliacine tvarka[96], EU:T:2021:588)

2011 m. ir 2013 m. Prancūzija paskelbė viešuosius pirkimus dėl pirmųjų Prancūzijoje eksploatuojamų jūros vėjo elektrinių parkų įrengimo. Šių šešių projektų, kurių numatoma eksploatavimo trukmė yra 25 metai, mastas apima žvejybai naudojamus jūrų rajonus.

Vėjo elektrinių parkų statybų ir eksploatavimo projektai yra subsidijuojami įpareigojant pirkti elektros energiją už didesnę nei rinkos kainą, o papildomas išlaidas visiškai kompensuoja valstybė.

2019 m. liepos 26 d. sprendimu[97] (toliau – ginčijamas sprendimas) Europos Komisija konstatavo, kad šios subsidijos yra su vidaus rinka suderinama valstybės pagalba[98] (toliau – ginčijama pagalba). Dėl šios priežasties ji nusprendė neteikti prieštaravimų.

Coopérative des artisans pêcheurs associés (CAPA), bendrovė, kurios klientai yra žvejai, ir dešimt žvejybos įmonių arba jų savininkų (toliau – ieškovės žvejybos įmonės) Bendrajame Teisme pareiškė ieškinį dėl ginčijamo sprendimo panaikinimo. Vis dėlto Bendrojo Teismo devintoji išplėstinė kolegija atmetė šį ieškinį kaip nepriimtiną, konstatavusi, kad ieškovai neturi teisės pareikšti ieškinio dėl ginčijamo sprendimo.

Bendrojo Teismo vertinimas

Pirmiausia Bendrasis Teismas priminė, kad ginčijamas sprendimas yra sprendimas neteikti prieštaravimų dėl ginčijamos pagalbos; juo Komisija netiesiogiai, bet neišvengiamai atsisakė pradėti SESV 108 straipsnio 2 dalyje numatytą formalią tyrimo procedūrą. Kadangi šiuo sprendimu „suinteresuotosioms šalims“[99] neleidžiama pateikti savo pastabų per formalią nagrinėjamos pagalbos tyrimo procedūrą, jos turi teisę ginčyti minėtą sprendimą Sąjungos teisme, nes juo pažeidžiamos jų procesinės teisės. Tam, kad asmuo, įmonė ar prekybinė asociacija būtų laikomi „suinteresuotąja šalimi“, svarbu, kad jie teisės požiūriu pakankamai įrodytų, jog pagalba gali turėti konkretų poveikį jų padėčiai.

Dėl ieškovių žvejybos įmonių pripažinimo „suinteresuotomis šalimis“, galinčiomis pareikšti ieškinį dėl ginčijamo sprendimo, Bendrasis Teismas konstatavo, kad, siekdamos pagrįsti savo teisę pareikšti ieškinį, jos remiasi, pirma, netiesioginės konkurencijos santykių tarp jų ir ginčijamos pagalbos gavėjų veiklos buvimu ir, antra, bet kuriuo atveju šios pagalbos konkretaus poveikio jų padėčiai rizika.

96| Byla C-742/21 P, ***CAPA ir kt. / Komisija***.

97| 2019 m. liepos 26 d. Komisijos sprendimas C(2019) 5498 *final* dėl valstybės pagalbos SA.45274 (2016/NN), SA.45275 (2016/NN), SA.45276 (2016/NN), SA.47246 (2017/NN), SA.47247 (2017/NN) ir SA.48007 (2017/NN), kurią Prancūzijos Respublika taikė šešiems jūros vėjo elektrinių parkams (Pajūrio Kurselio, Fekano, Sen Nazero, Jė ir Nuarmutjė salų, Djepo ir Le Treporo, Sen Brijė parkams).

98| Pagal SESV 107 straipsnio 3 dalies c punktą.

99| Pagal 2015 m. liepos 13 d. Tarybos reglamento (ES) 2015/1589, nustatančio išsamias [SESV] 108 straipsnio taikymo taisykles (OL L 248, 2015, p. 9), 1 straipsnio h punktą.

Kiek tai susiję su ieškovių žvejybos įmonių nurodomais netiesioginės konkurencijos santykiais, Bendrasis Teismas pažymi, kad ieškovai negali tvirtinti, jog jų gamybos procese naudojama ta pati „žaliava“ kaip ir vėjo elektrinių parkų eksploatuotojų gamybos procese. Iš tiesų, remiantis įprasta žodžio „žaliava“ reikšme, ji reiškia neperdirbtus gamtos išteklius ar produktus, naudojamus kaip medžiaga prekės gamybos procese. Šioje byloje atitinkamos ekonominės veiklos „žaliava“ yra ne prieiga prie viešosios jūrų erdvės rajono, kurį naudoja tiek žvejai, tiek jūros vėjo elektrinių parkų eksploatuotojai, o jame esantys gamtos ištekliai, t. y., pirma, žuvininkystės ištekliai ir, antra, kinetinė vėjo energija. Kadangi minėti ištekliai yra skirtingi, ieškovės žvejybos įmonės nekonkuruoja su vėjo elektrinių parkų eksploatuotojais dėl jų naudojimo.

Taigi Bendrasis Teismas padarė išvadą, kad ieškovės žvejybos įmonės negali būti laikomos suinteresuotomis šalimis, galinčiomis pareikšti ieškinį dėl ginčijamo sprendimo, remdamosi tariamais netiesioginės konkurencijos santykiais su ginčijamos pagalbos gavėjomis.

Kiek tai susiję su nurodyta konkretaus ginčijamos pagalbos poveikio ieškovių žvejybos įmonių padėčiai rizika, Bendrasis Teismas vėliau išnagrinėjo, ar tariamas neigiamas vėjo elektrinių parkų eksploatavimo poveikis jų aplinkai, ypač kartu vykdomai žvejybos veiklai, jūros aplinkai ir žuvininkystės ištekliams, gali būti laikomas konkrečiu šios pagalbos suteikimo poveikiu atitinkamų žvejybos įmonių padėčiai.

Šiuo klausimu Bendrasis Teismas pabrėžė, kad, nors iš principo negalima atmesti galimybės, jog pagalba daro konkretų poveikį trečiųjų asmenų interesams dėl įrenginių daromo poveikio aplinkai ir, be kita ko, kitoms šalia vykdomos veiklos rūšims, šie tretieji asmenys turi teisės požiūriu pakankamai įrodyti tokio konkretaus poveikio riziką, kad būtų laikomi suinteresuotosiomis šalimis. Be to, tam nepakanka įrodyti minėto poveikio egzistavimą, tačiau dar reikia nustatyti, kad šis poveikis atsirado dėl pačios pagalbos. Ieškovės žvejybos įmonės tokių įrodymų nepateikė.

Iš tiesų tariamas nagrinėjamų projektų poveikis ieškovių žvejybos įmonių veiklai neatsiejamas nuo, pirma, Prancūzijos valdžios institucijų sprendimų dėl šių projektų įrengimo atitinkamuose rajonuose, įgyvendinant jų energetikos išteklių eksploatavimo politiką, ir, antra, viešosios jūrų erdvės reglamentavimo ir techninių priemonių, taikytinų minėtiems projektams. Nors šių valdžios institucijų sprendimas suteikti šių projektų operatoriams pagalbą, valstybei prisiimant pareigą pirkti, jiems suteikia pranašumą, palyginti su nesubsidijuojamos elektros energijos gamintojais, toks sprendimas pats savaime neturi įtakos ieškovių žvejybos įmonių ekonominiams rezultatams.

Atsižvelgdamas į tai, kas išdėstyta, Bendrasis Teismas padarė išvadą, kad ginčijama pagalba savaime negali daryti konkretaus poveikio jų padėčiai, todėl ieškovės žvejybos įmonės negali remtis teise pareikšti ieškinį dėl ginčijamo sprendimo.

Galiausiai dėl CAPA pripažinimo „suinteresuotąja šalimi“ Bendrasis Teismas pažymėjo, kad šios bendrovės, kurios klientai yra žvejai, veikla priklauso nuo jos klientų ekonominių sprendimų, o ne nuo ginčijamos pagalbos sumokėjimo. Iš to darytina išvada, kad konkretaus minėtos pagalbos poveikio jos padėčiai rizika bet kuriuo atveju nebuvo įrodyta ir kad ši bendrovė taip pat negali būti laikoma suinteresuotąja šalimi.

2021 m. spalio 6 d. Sprendimas *Tempus Energy Germany ir T Energy Sweden / Komisija* (T-167/19, EU:T:2021:645)

2018 m. vasario 7 d. sprendimu[100] Europos Komisija nusprendė nepateikti prieštaravimų dėl pagalbos schemos, apie kurią pranešė Lenkija ir pagal kurią numatyta per dešimt metų išmokėti keturis milijardus Lenkijos zlotų (PLN) pajėgumų tiekėjams Lenkijos elektros energijos rinkoje (toliau – pagalbos schema, apie kurią pranešta). Nepradėdama formalios tyrimo procedūros Komisija konkrečiai nusprendė, kad ši schema yra suderinama su vidaus rinka pagal SESV 107 straipsnio 3 dalies c punktą[101].

Pajėgumų mechanizmu, kuriam išduotas toks leidimas, siekiama panaikinti prognozuojamą Lenkijos elektros energijos paklausos ir pajėgumų skirtumą, taigi ir užtikrinti ilgalaikį tiekimo saugumą. Taikant minėtą mechanizmą pajėgumų tiekėjai atrenkami per reguliariai rengiamus centralizuotus aukcionus. Tiekėjai, mokėdami fiksuotas įmokas sutarties galiojimo laikotarpiu, užtikrina pajėgumų tiekimą tiekimo laikotarpiais ir faktinį jų tiekimą skubos laikotarpiais. Šie pajėgumai gali būti suteikiami arba gaminant ir tiekiant elektros energiją, arba paklausos valdymo atveju mažinant paklausą tinklo įtampos laikotarpiu.

Šiuose aukcionuose gali dalyvauti gamintojai, paklausos valdymo operatoriai ir esami bei nauji saugojimo operatoriai, įsteigti Lenkijoje arba kaimyninėse šalyse. Sudarytinų susitarimų dėl pajėgumų galiojimo trukmė iš esmės nustatoma atsižvelgiant į atitinkamų pajėgumų tiekėjų investicinių išlaidų lygį. Fiksuotos įmokos finansuojamos iš galutinių vartotojų renkamu elektros energijos tiekimo mokesčiu.

Sprendimą nepateikti prieštaravimų dėl pagalbos schemos, apie kurią pranešta, užginčijo bendrovės *Tempus Energy Germany GmbH* ir *T Energy Sweden AB* (toliau kartu – *Tempus*), kurios paklausos valdymo technologiją parduoda privatiems asmenims ir verslo klientams, be kita ko, Vokietijos ir Švedijos elektros energijos rinkose.

Vis dėlto Bendrasis Teismas atmetė *Tempus* pareikštą ieškinį dėl panaikinimo. Savo sprendime jis, be kita ko, pateikė paaiškinimus dėl ieškinio dėl Komisijos sprendimo nepateikti prieštaravimų dėl pagalbos schemos, apie kurią pranešta, panaikinimo priimtinumo ir išaiškino Valstybės pagalbos aplinkos apsaugai ir energetikai gairių tam tikrų nuostatų taikymo sritį[102].

Bendrojo Teismo vertinimas

Pirma, dėl *Tempus* pareikšto ieškinio dėl panaikinimo priimtinumo Bendrasis Teismas pažymėjo, kad ji yra suinteresuotoji šalis, kaip tai suprantama pagal SESV 108 straipsnio 2 dalį ir Reglamento, nustatančio išsamias SESV 108 straipsnio taikymo taisykles, 1 straipsnio h punktą, nes sprendimu nepateikti prieštaravimų jai buvo kliudoma pateikti pastabas per formalią tyrimo procedūrą, kaip tai suprantama pagal SESV 108 straipsnio 2 dalį.

Šiuo aspektu Bendrasis Teismas atmetė argumentą, kad *Tempus* nepagrindžia savo, kaip suinteresuotosios šalies, statuso, nes ji nėra Lenkijos pajėgumų rinkoje veikianti „tiesioginė konkurentė“. Iš tikrųjų, kadangi *Tempus* yra tvirtai apsisprendusi ir turi pajėgumų į ją patekti artimiausioje ateityje, o pagalbos schema, apie kurią pranešta, sudaro kliūčių, apsunkinančių šį patekimą į rinką, ji yra bent jau potenciali konkurentė minėtoje

100| 2018 m. vasario 7 d. Europos Komisijos sprendimas C(2018) 601 *final* nepateikti prieštaravimų dėl pagalbos schemos, susijusios su Lenkijos pajėgumų mechanizmu – Valstybės pagalba SA.46100 (2017/N).

101| Pagal šią nuostatą pagalba, skirta tam tikros ekonominės veiklos rūšių arba tam tikrų ekonomikos sričių plėtrai skatinti, gali būti laikoma suderinama su vidaus rinka, jeigu netrikdo prekybos sąlygų taip, kad prieštarautų bendram interesui.

102| Komisijos komunikatas „2014–2020 m. valstybės pagalbos aplinkos apsaugai ir energetikai gairės“ (OL C 200, 2014, p. 1).

rinkoje. *Tempus* teisiškai įrodė, kad pagalbos schema, apie kurią pranešta, gali paveikti jos interesus ir kad susitarimų sudarymas ir mokėjimų už pajėgumus skyrimas gali daryti konkretų poveikį jos padėčiai. Be to, tai, kad *Tempus* yra suinteresuotoji šalis, patvirtina jos, kaip gretimose Vokietijos ir Švedijos elektros energijos rinkose veikiančios operatorės, statusas, leidžiantis jai dalyvauti Lenkijos pajėgumų pirkime.

Taigi konstatavęs, kad *Tempus* nurodytais panaikinimo pagrindais siekiama įrodyti, jog kilo didelių sunkumų, dėl kurių Komisija turėjo pradėti formalią tyrimo procedūrą tam, kad būtų apsaugotos procesinės teisės, kurias ji turi pagal SESV 108 straipsnio 2 dalį, Bendrasis Teismas patvirtino, kad jos ieškinys yra priimtinas.

Antra, Bendrasis Teismas nagrinėjo esminį klausimą, ar dėl Komisijos šioje byloje atlikto preliminaraus tyrimo kilo didelių sunkumų ar abejonių[103] dėl pagalbos schemos, apie kurią pranešta, suderinamumo su vidaus rinka, todėl ji turėjo pradėti formalią tyrimo procedūrą, numatytą SESV 108 straipsnio 2 dalyje, neturėdama diskrecijos šiuo klausimu.

Pažymėjęs, kad didelių sunkumų ar abejonių buvimas turi būti nustatytas atsižvelgiant ne tik į Komisijos sprendimo, priimto atlikus preliminarų tyrimą, aplinkybes, bet ir į vertinimus, kuriais ji rėmėsi, Bendrasis Teismas atmetė visus *Tempus* argumentus dėl didelių sunkumų ar abejonių dėl pagalbos schemos, apie kurią pranešta, suderinamumo su vidaus rinka. Šie argumentai buvo grindžiami, pirma, procedūros eiga ir trukme ir, antra, sprendimo nepateikti prieštaravimų turiniu, o konkrečiau kalbant – tariamai klaidingu, neišsamiu ar nepakankamu pagalbos suderinamumo su vidaus rinka vertinimu, atsižvelgiant į Valstybės pagalbos aplinkos apsaugai ir energetikai gairių nuostatas.

Šiuo klausimu Bendrasis Teismas, be kita ko, pažymi, kad pagal Valstybės pagalbos aplinkos apsaugai ir energetikai gaires valstybės narės privalo suderinti potencialiai prieštaraujančius energijos tiekimo saugumo ir aplinkos apsaugos tikslus, laikydamosi proporcingumo principo. Taigi, nors šiose gairėse numatytas bendresnis tikslas remti perėjimą prie tausaus išteklių naudojimo ir konkurencingos mažo anglies dioksido kiekio technologijų ekonomikos[104], jų negalima aiškinti kaip draudžiančių pagalbos priemones įprastoms gamybos elektrinėms, kai paaiškėja, kad jos būtinos gamybos pajėgumų pakankamumui, taigi ir energijos tiekimo saugumui užtikrinti, ar kaip reikalaujančių suteikti absoliučią pirmenybę alternatyvioms technikoms, kaip antai paklausos valdymui.

103| Kaip tai suprantama pagal Reglamento 2015/1589 4 straipsnio 3 dalį.

104| Žr. gairių 30 punktą.

V. Intelektinė nuosavybė – Europos Sąjungos prekių ženklas

1. Absoliutūs atmetimo pagrindai

a) Garsinis prekių ženklas

2021 m. liepos 7 d. Sprendimas *Ardagh Metal Beverage Holdings / EUIPO* (*Atidarant gazuoto gėrimo skardinę girdimų garsų derinys)* (T-668/19, EU:T:2021:420)

Ardagh Metal Beverage Holdings GmbH & Co. KG pateikė Europos Sąjungos intelektinės nuosavybės tarnybai (EUIPO) paraišką įregistruoti garsinį žymenį kaip Europos Sąjungos prekių ženklą. Šis garso įrašo rinkmenoje pateiktas žymuo primena garsą, sklindantį atidarant gėrimo skardinę, po kurio stoja maždaug vienos sekundės tyla, o vėliau girdimas maždaug devynias sekundes trunkantis šnypštimas. Registracijos prašyta įvairiems gėrimams ir transportui bei sandėliavimui skirtiems konteineriams iš metalo.

EUIPO atmetė registracijos paraišką tuo pagrindu, kad pateiktas prekių ženklas neturi skiriamojo požymio.

Sprendime Bendrasis Teismas atmetė *Ardagh Metal Beverage Holdings* ieškinį ir pirmą kartą išdėstė poziciją dėl garso įrašo forma pateikto garsinio prekių ženklo įregistravimo. Jis patikslino garsinių prekių ženklų skiriamojo požymio vertinimo kriterijus ir paaiškino, kaip vartotojai apskritai suvokia šiuos prekių ženklus.

Bendrojo Teismo vertinimas

Pirmiausia Bendrasis Teismas priminė, kad garsinių prekių ženklų skiriamojo požymio vertinimo kriterijai[105] nesiskiria nuo tų, kurie taikomi kitoms prekių ženklų kategorijoms, ir kad garsinis žymuo turi daryti tam tikrą įtaką, kuri leistų tiksliniams vartotojams jį laikyti prekių ženklu, o ne vien funkciniu elementu arba beprasme nuoroda[106]. Nagrinėjamų prekių ar paslaugų vartotojas turi sugebėti iškart susieti prekių ženklą su šių prekių komercine kilme, nederindamas jo su kitais elementais, pavyzdžiui, žodiniais ar vaizdiniais, arba su kitu prekių ženklu.

Toliau, kadangi EUIPO pagal analogiją taikė jurisprudenciją[107], pagal kurią tik prekių ženklas, kuris labai skiriasi nuo sektoriaus normų ir įpročių, turi skiriamąjį požymį, Bendrasis Teismas pabrėžė, kad ši jurisprudencija buvo suformuota dėl erdvinių prekių ženklų, kuriuos sudaro pačios prekės arba jos pakuotės forma, kai yra su šia forma susijusių sektoriaus normų ar įpročių. Tokiu atveju atitinkamas vartotojas, kuris yra įpratęs matyti sektoriaus normas ar įpročius atitinkančią forma ar formas, nesuvoks trimačio prekių ženklo kaip

105| Kaip jis suprantamas pagal 2017 m. birželio 14 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) 2017/2009 dėl Europos Sąjungos prekių ženklo (OL L 154, 2017, p. 1) 7 straipsnio 1 dalies b punktą.

106| 2016 m. rugsėjo 13 d. Sprendimas ***Globo Comunicação e Participações / EUIPO (Garsinis ženklas)*** (T-408/15, EU:T:2016:468, points 41 et 45).

107| Žr., be kita ko, 2004 m. spalio 7 d. Sprendimą ***Mag Instrument / VRDT*** (C-136/02 P, EU:C:2004:592, 31 punktas).

prekių komercinės kilmės nuorodos, jeigu jo forma bus tapati vienai ar kelioms įprastoms formoms ar į jas panaši. Bendrasis Teismas pridūrė, kad šioje jurisprudencijoje nenustatyti nauji prekių ženklo skiriamojo požymio vertinimo kriterijai, o tik patikslinta, kad taikant šiuos kriterijus paprastas vartotojas nebūtinai taip pat suvoks erdvinį prekių ženklą ir žodinį, vaizdinį ar garsinį prekių ženklą, sudarytą iš žymens, nepriklausomo nuo juo žymimų prekių išorinio vaizdo ar formos. Dėl šios priežasties Bendrasis Teismas nusprendė, kad nurodyta jurisprudencija, susijusi su erdviniais prekių ženklais, iš principo negali būti taikoma garsiniams prekių ženklams. Vis dėlto, nors EUIPO klaidingai rėmėsi šia jurisprudencija, Bendrasis Teismas konstatavo, kad ši klaida negali paneigti ginčijamame sprendime pateiktų argumentų, nes jis taip pat grindžiamas kitu motyvu.

Kiek tai susiję su šiuo kitu motyvu, o būtent kad prašomą įregistruoti prekių ženklą atitinkama visuomenė suvoks kaip nagrinėjamų prekių funkcinį elementą, Bendrasis Teismas pažymėjo, pirma, kad atidarant skardinę sklindantis garsas, atsižvelgiant į nagrinėjamų prekių rūšį, bus laikomas vien techniniu ir funkciniu elementu. Iš tiesų, skardinės ar butelio atidarymas yra būtinas techninis veiksmas, siekiant vartoti gėrimus, todėl toks garsas nebus laikomas šių prekių komercinės kilmės nuoroda. Antra, atitinkama visuomenė iš karto susies šnypštimo garsą su gėrimais. Be to, Bendrasis Teismas pažymėjo, kad garsiniai elementai ir maždaug vienos sekundės tyla, vertinami kaip visuma, neturi jokios ypatingos savybės, kuri leistų šiai visuomenei juos suvokti kaip prekių komercinės kilmės nuorodą. Šie elementai nedaro pakankamai įtakos, kad skirtųsi nuo panašių garsų gėrimų srityje. Taigi Bendrasis Teismas patvirtino EUIPO išvadą, kad prašomas įregistruoti prekių ženklas neturi skiriamojo požymio.

Galiausiai, Bendrasis Teismas atmetė EUIPO teiginį, kad gėrimų ir gėrimų pakuočių rinkose neįprasta nurodyti prekių komercinę kilmę naudojant tik garsus, nes šios prekės neskleidžia garsų, iki pradedant jas vartoti. Iš tiesų Bendrasis Teismas pažymėjo, kad daugelis prekių savaime neskleidžia jokių garsų – garsas pasigirsta tik vartojant. Taigi vien tai, kad garsas gali sklisti tik vartojant prekę, nereiškia, kad garsų naudojimas prekės komercinei kilmei nurodyti konkrečioje rinkoje dar nėra įprastas. Tačiau Bendrasis Teismas paaiškino, kad galima EUIPO klaida šiuo klausimu negali lemti ginčijamo sprendimo panaikinimo, nes ji neturėjo lemiamos įtakos šio sprendimo rezoliucinei daliai.

b) Prekių ženklas, kuriame yra emblema – SGN simbolis

2021 m. gruodžio 1 d. Sprendimas *Schmid / EUIPO – Landeskammer für Land- und Forstwirtschaft in Steiermark (Steirisches Kürbiskernöl g.g.A)* (T-700/20, EU:T:2021:851)

G. Schmid yra Europos Sąjungos prekių ženklo, įregistruoto prekei „moliūgų sėklų aliejus, atitinkantis saugomą geografinę nuorodą „Štirijos moliūgų sėklų aliejus“, savininkė. Šiame vaizdiniame prekių ženkle yra Europos Sąjungos simbolis, skirtas „saugomoms geografinėms nuorodoms“ (toliau – SGN simbolis). Dėl šios priežasties *Landeskammer für Land- und Forstwirtschaft in Steiermark* (Štirijos regiono žemės ūkio ir miškininkystės rūmai, Austrija) pateikė EUIPO prašymą pripažinti registraciją negaliojančia.

EUIPO anuliavimo skyrius panaikino ginčijamą prekių ženklą. EUIPO apeliacinė taryba patvirtino tokį sprendimą panaikinti motyvuodama tuo, kad ginčijamas prekių ženklas apima visą SGN simbolį ir kad nei teisė, nei pareiga naudoti šį simbolį neapima teisės į jo, kaip prekių ženklo elemento, apsaugą.

Bendrasis Teismas panaikino Apeliacinės tarybos sprendimą. Jis nusprendė, kad ji turėjo išnagrinėti, ar visas prekių ženklas, apimantis Reglamento Nr. 207/2009 7 straipsnio 1 dalies i punktu[108] saugomą emblemą, galėjo suklaidinti visuomenę dėl ryšio tarp jo savininko ar naudotojo ir valdžios institucijos, į kurią nagrinėjamoje emblemoje daroma nuoroda. Jis patikslino, kad atliekant šį vertinimą turi būti atsižvelgta į įvairius tokį prekių ženklą sudarančius elementus.

Bendrojo Teismo vertinimas

Visų pirma Bendrasis Teismas pažymėjo, kad Reglamento Nr. 207/2009 7 straipsnio 1 dalies i punkte numatytas draudimas taikomas, kai tenkinamos trys kumuliacinės sąlygos:

- nagrinėjamas ženkliukas, emblema ar herbas yra reikšmingi visuomenei, nes to, kad yra ryšys su viena iš Sąjungos veiklos sričių, pakanka įrodyti, kad jų apsauga yra reikšminga visuomenei;
- kompetentinga institucija nedavė leidimo įregistruoti;
- nagrinėjamą ženkliuką, emblemą ar herbą turintis prekių ženklas visuomenę gali suklaidinti dėl ryšio tarp jo savininko ar naudotojo ir valdžios institucijos, į kurią nagrinėjamame elemente daroma nuoroda.

Kiek tai susiję su trečiąja sąlyga, matyti, kad Reglamento Nr. 207/2009 7 straipsnio 1 dalies i punkte numatytos apsaugos apimtis negali būti didesnė nei tarptautinių tarpvyriausybinių organizacijų emblemų, apie kurias tinkamai pranešama valstybėms, Paryžiaus konvencijos šalims, apsauga[109]. Tačiau šios emblemos yra saugomos tik tada, kai, vertinant bendrai, šią emblemą sudarantis prekių ženklas rodo ryšį tarp jos savininko ar naudotojo ir aptariamos tarptautinės tarpvyriausybinės organizacijos[110].

Taigi Reglamento Nr. 207/2009 7 straipsnio 1 dalies i punktas taikomas, kai visuomenė gali manyti, kad žymimos prekės ar paslaugos priklauso valdžios institucijai, į kurią daroma nuoroda prekių ženkle pakartotoje emblemoje, arba kai šioms prekėms ar paslaugoms suteiktas šios valdžios institucijos patvirtinimas ar garantija arba jos kitaip susijusios su šia institucija.

Be to, Bendrasis Teismas konstatavo, kad Apeliacinė taryba neišnagrinėjo trečiosios sąlygos, todėl padarė teisės klaidą. Iš tiesų ji neįvertino nei to, kaip visuomenė suvoks SGN simbolį kaip ginčijamo prekių ženklo, vertinamo kaip visuma, elementą, nei klausimo, ar dėl šio suvokimo visuomenė gali manyti, kad tokiu prekių ženklu žymimoms prekėms yra suteikta Sąjungos garantija.

108| Pagal 2009 m. vasario 26 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 207/2009 dėl Europos Sąjungos prekių ženklo (OL L 78, 2009, p. 1) 7 straipsnio 1 dalies i punktą draudžiama registruoti prekių ženklus, turinčius to paties reglamento 7 straipsnio 1 dalies h punkte nenurodytų ir reikšmingų visuomenei ženkliukų, emblemų ar herbų, t. y. tokių ženkliukų, emblemų ar herbų, apie kuriuos valstybės ar tarptautinės tarpvyriausybinės organizacijos tinkamai nepranešė valstybėms, 1883 m. kovo 20 d. Paryžiuje pasirašytos, paskutinį kartą Stokholme 1967 m. liepos 14 d. peržiūrėtos ir 1979 m. rugsėjo 28 d. pakeistos Konvencijos dėl pramoninės nuosavybės saugojimo (Jungtinių Tautų sutarčių rinkinys, 828 t., Nr. 11851, p. 305, toliau – Paryžiaus konvencija) šalims, išskyrus atvejus, kai kompetentingos institucijos yra davusios leidimą juos įregistruoti.

109| Pagal Reglamento Nr. 207/2009 7 straipsnio 1 dalies h punktą.

110| Ši sąlyga išplaukia iš Paryžiaus konvencijos 6ter straipsnio 1 dalies c punkto.

Galiausiai Bendrasis Teismas patikslino, kad EUIPO turi ne tik išnagrinėti, ar atitinkama emblema visiškai ar iš dalies pakartojama prekių ženkle, į kurį ji įtraukta. Atliekant tokį vertinimą taip pat reikia atsižvelgti į įvairius tokį prekių ženklą sudarančius elementus. Šios pareigos atlikti konkretų ir bendrą nagrinėjimą nepaneigia tai, kad prekių ženklų teisėje numatytas apsaugos suteikimas SGN simboliui paprastai gali pakenkti Sąjungos sukurtai saugomų geografinių nuorodų sistemai.

2. Jungtinės Karalystės išstojimas iš Europos Sąjungos

2021 m. spalio 6 d. Sprendimas *Indo European Foods / EUIPO – Chakari (Abresham Super Basmati Selaa Grade One World's Best Rice)* (T-342/20, apskųstas apeliacine tvarka[111], EU:T:2021:651)

H. A. Chakari paprašė EUIPO įregistruoti vaizdinį Europos Sąjungos prekių ženklą „Abresham Super Basmati Selaa Grade One World's Best Rice" ryžių miltams ir kitiems ryžių pagrindu gaminamiems maisto produktams. *Indo European Foods Ltd* pateikė protestą dėl šio prekių ženklo registracijos, remdamasi Jungtinėje Karalystėje neregistruotu žodiniu prekių ženklu BASMATI, naudojamu ryžiams žymėti, kuris pagal Jungtinėje Karalystėje taikomą teisę leidžia jai neleisti naudoti prašomo įregistruoti prekių ženklo.

2020 m. balandžio 2 d. sprendimu EUIPO apeliacinė taryba atmetė protestą remdamasi tuo, kad *Indo European Foods* neįrodė, jog pavadinimas „basmati" jai leidžia uždrausti naudoti prašomą įregistruoti prekių ženklą Jungtinėje Karalystėje.

Bendrasis Teismas panaikino EUIPO apeliacinės tarybos sprendimą ir išreiškė savo poziciją dėl Jungtinės Karalystės išstojimo iš Europos Sąjungos pasekmių nagrinėjamoms byloms, susijusioms su Europos Sąjungos prekių ženklais.

Bendrojo Teismo vertinimas

Pirma, Bendrasis Teismas nusprendė, kad ginčo dalykas neišnyko Jungtinei Karalystei išstojus iš Sąjungos.

Pirmiausia jis priminė, kad Susitarimas dėl išstojimo[112], kuriuo nustatoma Jungtinės Karalystės išstojimo iš Sąjungos tvarka, įsigaliojo 2020 m. vasario 1 d. ir jame numatytas pereinamasis laikotarpis nuo 2020 m. vasario 1 d. iki gruodžio 31 d., kuriuo Jungtinėje Karalystėje ir toliau taikoma Sąjungos teisė.

Bendrasis Teismas taip pat pažymėjo, kad Apeliacinės tarybos sprendimas buvo priimtas 2020 m. balandžio 2 d., t. y. pereinamuoju laikotarpiu. Iki šio laikotarpio pabaigos ankstesniam prekių ženklui ir toliau buvo taikoma tokia pati apsauga kaip ir ta, kuri jam būtų taikoma Jungtinei Karalystei neišstojus iš Sąjungos.

111| Byla C-801/21 P, ***EUIPO / Indo European Foods***.

112| Susitarimas dėl Jungtinės Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystės išstojimo iš Europos Sąjungos ir Europos atominės energijos bendrijos (OL L 29, 2020, p. 7).

Galiausiai, kadangi Bendrajame Teisme pareikštas ieškinys susijęs su EUIPO apeliacinių tarybų sprendimų teisėtumo kontrole, Bendrasis Teismas, vertindamas minėtą teisėtumą, turi remtis ginčijamo sprendimo priėmimo data. Jei būtų pripažinta, kad ginčo dalykas išnyksta Jungtinei Karalystei išstojus iš Sąjungos, Bendrasis Teismas turėtų atsižvelgti į motyvus, atsiradusius po Apeliacinės tarybos sprendimo priėmimo, kurie neturi įtakos jo pagrįstumui.

Antra, Bendrasis Teismas nusprendė, kad *Indo European Foods* išlaiko suinteresuotumą pareikšti ieškinį. Šiuo klausimu Bendrasis Teismas priminė, kad suinteresuotumas pareikšti ieškinį turi išlikti iki teismo sprendimo priėmimo, o tai reiškia, kad ieškinys turi galėti suteikti naudos jį pareiškusiai šaliai. Visų pirma, jis atmetė EUIPO argumentą, kad suinteresuotumo pareikšti ieškinį nebuvimą lemia tai, kad jeigu protestas būtų patenkintas, pareiškėjas galėtų pakeisti savo prekių ženklą nacionalinėmis prekių ženklų paraiškomis visose Sąjungos valstybėse narėse. Iš tiesų šie argumentai iš principo taikomi bet kuriai protesto procedūrai. Be to, Bendrasis Teismas nustatė, kad Apeliacinės tarybos sprendimo panaikinimo ir bylos grąžinimo atveju Apeliacinė taryba neprivalėtų atmesti ieškinio dėl to, kad nėra pagal valstybės narės teisę saugomo ankstesnio prekių ženklo. Iš tiesų, panaikinus Apeliacinės tarybos sprendimą, Apeliacinė taryba turi iš naujo priimti sprendimą dėl tos pačios apeliacijos, atsižvelgdama į jos pateikimo metu buvusią padėtį, nes apeliacija lieka toje pačioje stadijoje, kurioje ji buvo iki ginčijamo sprendimo priėmimo.

Be to, Bendrasis Teismas panaikino Apeliacinės tarybos sprendimą dėl to, kad ji neatsižvelgė į Jungtinėje Karalystėje taikomoje teisėje numatyto ieškinio dėl prisidengimo svetimu vardu išplėstinės formos (angl. k. *action for passing off*) teisines sąlygas, nes ji atmetė galimybę, kad egzistuoja klaidinamo pateikimo ir žalos „goodwill“, kurią turi žodis „basmati“, pavojus.

VI. Bendra užsienio ir saugumo politika – Ribojamosios priemonės

1. Ukraina

2021 m. vasario 3 d. Sprendimas *Klymenko / Taryba* (T-258/20, EU:T:2021:52)[113]

2014 m. vasario mėn. Nepriklausomybės aikštėje Kijeve (Ukraina) numalšinus demonstracijas, 2014 m. kovo 5 d. Europos Sąjungos Taryba priėmė Sprendimą 2014/119/BUSP[114] ir Reglamentą Nr. 208/2014[115] dėl ribojamųjų priemonių, taikytinų tam tikriems asmenims, subjektams ir įstaigoms atsižvelgiant į padėtį Ukrainoje. Šiais aktais, be kita ko, siekiama įšaldyti už valstybės lėšų pasisavinimą atsakingais pripažintų asmenų lėšas. Ieškovo pavardė į asmenų ir subjektų, kuriems taikomos šios priemonės, sąrašą įtraukta 2014 m. balandžio 14 d., motyvuojant tuo, kad jis buvo asmuo, kurio atžvilgiu Ukrainoje vykdomas tyrimas dėl pažeidimų,

113| Dėl tos pačios problematikos taip pat žr. 2021 m. gruodžio 21 d. Sprendimą ***Klymenko / Taryba*** (T-195/21, EU:T:2021:925).

114| 2014 m. kovo 5 d. Tarybos sprendimas 2014/119/BUSP dėl ribojamųjų priemonių, taikytinų tam tikriems asmenims, subjektams ir įstaigoms atsižvelgiant į padėtį Ukrainoje (OL L 66, 2014, p. 26).

115| 2014 m. kovo 5 d. Tarybos reglamentas (ES) Nr. 208/2014 dėl ribojamųjų priemonių, taikytinų tam tikriems asmenims, subjektams ir įstaigoms atsižvelgiant į padėtį Ukrainoje (OL L 66, 2014, p. 1).

susijusių su valstybės lėšų pasisavinimu ir neteisėtu jų pervedimu už Ukrainos ribų. Paskui Taryba šį įtraukimą pratęsė kelis kartus[116], motyvuodama tuo, kad Ukrainos valdžios institucijos ieškovo atžvilgiu vykdė baudžiamąjį procesą dėl viešųjų lėšų ar turto pasisavinimo.

Priėmus Sprendimą 2020/373[117] ir Reglamentą Nr. 2020/370[118], kuriais Taryba pratęsė jo pavardės įtraukimą į ginčijamą sąrašą palikdama galioti tuos pačius motyvus, ieškovas pareiškė ieškinį dėl šių aktų panaikinimo.

Bendrasis Teismas panaikino šiuos du aktus, kiek jie susiję su ieškovu, ir priminė, kad Taryba, grįsdama ribojamąsias priemones trečiosios valstybės sprendimais, pati turi užtikrinti, kad priimant minėtus sprendimus atitinkamos trečiosios valstybės valdžios institucijos paisytų Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijoje (toliau – Chartija) pripažintų pagrindinių teisių.

Bendrojo Teismo vertinimas

Pirmiausia Bendrasis Teismas priminė, kad Europos Sąjungos teismai turi užtikrinti visų Sąjungos teisės aktų teisėtumo, atsižvelgiant į pagrindines teises, kontrolę. Sąjungos teismas turi įsitikinti, be kita ko, kad ginčijamas aktas pagrįstas pakankamai svariais faktais. Nors ribojamųjų priemonių nustatymą ar jų tolesnį taikymą Taryba gali grįsti trečiosios valstybės sprendimu, ji turi patikrinti, ar tas sprendimas priimtas paisant teisės į gynybą ir teisės į veiksmingą teisminę gynybą. Be to, Bendrasis Teismas patikslino, kad aplinkybė, jog trečioji valstybė yra prisijungusi prie Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos (toliau – EŽTK), reiškia, kad Europos Žmogaus Teisių Teismas (toliau – EŽTT) atlieka pagal EŽTK garantuojamų pagrindinių teisių kontrolę, tačiau dėl tokios aplinkybės Tarybai tenkantis reikalavimas patikrinti netampa perteklinis.

Nors nagrinėjamu atveju, vykdydama savo pareigą motyvuoti, Taryba nurodė priežastis, dėl kurių manė, kad Ukrainos valdžios institucijų sprendimas pradėti ir vykdyti baudžiamąjį procesą dėl viešųjų lėšų pasisavinimo buvo priimtas paisant teisės į gynybą ir teisės į veiksmingą teisminę gynybą, Bendrasis Teismas priminė, kad pareiga motyvuoti skiriasi nuo motyvų pagrįstumo nagrinėjimo, kuris susijęs su ginčijamų aktų teisėtumu iš esmės ir kurio kontrolę užtikrina Bendrasis Teismas.

Šiuo klausimu Bendrasis Teismas pažymėjo, pirma, kad Taryba neįrodė, kiek ginčijamuose aktuose nurodyti teismo sprendimai patvirtina, jog vykdant baudžiamuosius procesus buvo paisoma ieškovo teisės į gynybą ir teisės į veiksmingą teisminę gynybą. Visų pirma dėl 2019 m. rugpjūčio 19 d. ikiteisminio tyrimo teisėjo sprendimo Bendrasis Teismas pažymi, kad Taryba turėjo prašyti Ukrainos valdžios institucijų pateikti paaiškinimų dėl informacijos, kuria rėmėsi ikiteisminio tyrimo teisėjas, kad nuspręstų, jog ieškovas įtrauktas į „tarptautinį prašomų perduoti asmenų sąrašą“ pagal Ukrainos baudžiamojo proceso kodeksą. Be to, Bendrasis Teismas atmetė 2017 m. kovo 1 d. ir 2018 m. spalio 5 d. ikiteisminio tyrimo teisėjo sprendimus ir 2017 m. vasario 8 d. ikiteisminio tyrimo teisėjo sprendimą ir pažymėjo, kad jie, be kita ko, buvo priimti prieš priimant ginčijamus aktus. Galiausiai Bendrasis Teismas pažymėjo, kad visi minėti sprendimai patys savaime

116| Žr. 2016 m. birželio 10 d. Nutartį ***Klymenko / Taryba*** (T-494/14, EU:T:2016:360) ir sprendimus: 2017 m. lapkričio 8 d. ***Klymenko / Taryba*** (T-245/15, nepaskelbtas Rink., EU:T:2017:792), 2019 m. liepos 11 d. ***Klymenko / Taryba*** (T-274/18, EU:T:2019:509), 2019 m. rugsėjo 26 d. ***Klymenko / Taryba*** (C-11/18 P, nepaskalbtas Rink., EU:C:2019:786) ir 2020 m. birželio 25 d. ***Klymenko / Taryba*** (T-295/19, EU:T:2020:287).

117| 2020 m. kovo 5 d. Tarybos sprendimas (BUSP) 2020/373, kuriuo iš dalies keičiamas Sprendimas 2014/119/BUSP dėl ribojamųjų priemonių, taikytinų tam tikriems asmenims, subjektams ir įstaigoms atsižvelgiant į padėtį Ukrainoje (OL L 71, 2020, p. 10).

118| 2020 m. kovo 5 d. Tarybos įgyvendinimo reglamentas (ES) 2020/370, kuriuo įgyvendinamas Reglamentas (ES) Nr. 208/2014 dėl ribojamųjų priemonių, taikytinų tam tikriems asmenims, subjektams ir įstaigoms atsižvelgiant į padėtį Ukrainoje (OL L 71, 2015, p. 1).

negali įrodyti, kad Ukrainos valdžios institucijų sprendimas vykdyti baudžiamuosius procesus, kuriais grindžiamas ribojamųjų priemonių tolesnis taikymas, buvo priimtas paisant teisės į gynybą ir teisės į veiksmingą teisminę gynybą. Iš tiesų, visi Tarybos nurodyti teismų sprendimai priimti vykdant baudžiamąjį procesą, kuriuo grindžiamas ieškovo pavardės įtraukimas į sąrašą ir palikimas jame, ir jie yra tik šalutiniai sprendimai, nes yra procesinio pobūdžio.

Antra, Bendrasis Teismas nusprendė, kad Taryba taip pat nepateikė įrodymų, kiek jos turima informacija, susijusi, be kita ko, su gynybos susipažinimu su baudžiamųjų procesų ir su jais susijusių teismo sprendimų medžiaga, leido jai nuspręsti, kad nagrinėjamų teisių apsauga buvo užtikrinta, nors Ukrainos baudžiamasis procesas buvo ikiteisminio tyrimo stadijos ir atitinkamos bylos, susijusios su 2011–2014 m. tariamai padarytomis veikomis, dar nebuvo pateiktos teismui nagrinėti iš esmės. Šiuo klausimu Bendrasis Teismas rėmėsi EŽTK[119] ir Chartija[120], pagal kurias teisė į veiksmingą teisminę gynybą, be kita ko, apima teisę į bylos išnagrinėjimą per protingą terminą. Bendrasis Teismas pabrėžė, kad EŽTT yra nusprendęs, jog šio principo pažeidimas gali būti nustatytas, be kita ko, tuomet, jeigu ikiteisminio tyrimo stadijoje yra tam tikrų neveiklumo etapų, dėl kurių yra kaltos atlikti šį tyrimą kompetentingos institucijos. Šiuo atžvilgiu Bendrasis Teismas taip pat priminė, kad, jei asmeniui kelerius metus taikomos ribojamosios priemonės dėl tam tikroje trečiojoje valstybėje vykdomo baudžiamojo proceso, Taryba turi išsamiau išnagrinėti klausimą dėl valdžios institucijų galbūt padaryto šio asmens pagrindinių teisių pažeidimo. Taigi Taryba turėjo bent jau nurodyti priežastis, dėl kurių galėjo manyti, kad šių teisių buvo paisoma, kiek tai susiję su klausimu, ar ieškovo byla išnagrinėta per protingą terminą.

Bendrasis Teismas nusprendė, kad neįrodyta, jog Taryba įsitikino, kad Ukrainos teisminės institucijos paisė ieškovo teisės į gynybą ir teisės į veiksmingą teisminę gynybą, vykdydamos baudžiamuosius procesus, kuriais ji rėmėsi. Tuo remdamasis jis padarė išvadą, kad palikdama ieškovo pavardę ginčijamame sąraše Taryba padarė vertinimo klaidą, dėl kurios reikia panaikinti Sprendimą 2020/373 ir Reglamentą 2020/370.

Vis dėlto, atsižvelgdamas į Europos Sąjungos Teisingumo Teismo statuto 60 straipsnio antros pastraipos ir SESV 264 straipsnio nuostatas, Bendrasis Teismas nusprendė palikti galioti Sprendimo 2020/373 padarinius, kol įsigalios Įgyvendinimo reglamento 2020/370 panaikinimas. Priešingu atveju dėl skirtumo tarp Įgyvendinimo reglamento ir sprendimo panaikinimo dienos kiltų rimta grėsmė teisiniam saugumui, nes šiais dviem aktais ieškovui nustatytos tokios pačios priemonės.

2. Sirija

2021 m. lapkričio 24 d. Sprendimas *Assi / Taryba* (T-256/19, EU:T:2021:818)

Bachar Assi yra Sirijos pilietybę turintis verslininkas, turintis interesų ir vykdantis veiklą daugelyje Sirijos ekonomikos sektorių. 2019 m. sausio mėn. jo pavardė buvo įtraukta (o vėliau 2019 m. gegužės mėn. ir 2020 m. gegužės mėn. palikta įtraukta) į asmenų ir subjektų, kuriems taikomos Europos Sąjungos Tarybos Sirijos

119| EŽTK 6 straipsnio 1 dalis.

120| Chartijos 47 straipsnis.

Arabų Respublikai nustatytos ribojamosios priemonės, sąrašus[121], pirma, kaip oro transporto bendrovės steigėjo, antra, kaip *Aman Dimashq*, t. y. įmonės, dalyvaujančios režimo remiamame prabangių gyvenamųjų namų ir komercinės paskirties pastatų kvartalo statybos projekte, valdybos pirmininko, ir, trečia, nuo 2020 m. dėl to, kad kartu su Samer Foz, taip pat įtrauktu į sąrašus, jo vardu ir sąskaita įsteigė bendrovę *Aman Facilities*. Taryba pripažino, kad dėl šios veiklos Bashar Assi gavo naudos iš Sirijos režimo ir jį rėmė.

Šie motyvai grindžiami, pirma, Sirijoje veiklą vykdančio įtakingo verslininko kriterijumi, apibrėžtu Sprendimo 2013/255[122], iš dalies pakeisto Sprendimu 2015/1836, 27 straipsnio 2 dalies a punkte ir 28 straipsnyje, ir Reglamento Nr. 36/2012[123], iš dalies pakeisto Reglamentu 2015/1828, 15 straipsnio 1a dalies a punkte, ir, antra, ryšio su minėtu režimu kriterijumi, apibrėžtu minėto sprendimo 27 straipsnio 1 dalyje ir minėto reglamento 15 straipsnio 1 dalies a punkte.

Bendrasis Teismas patenkino ieškovo ieškinį dėl Sprendimo (BUSP) 2020/719 ir Įgyvendinimo reglamento (ES) 2020/716 (toliau – 2020 m. aktai dėl palikimo sąrašuose) panaikinimo, nes Taryba, be kita ko, rėmėsi ankstesne ieškovo veikla ir nesurinko pakankamai konkrečių, tikslių ir nuoseklių įrodymų, kad įrodytų minėtų įtraukimo į sąrašą motyvų pagrįstumą, be kita ko, pagal ieškovo pateiktus priešingus įrodymus.

Bendrojo Teismo vertinimas

Pirma, dėl tariamo Sirijoje veiklą vykdančio įtakingo verslininko statuso Bendrasis Teismas nagrinėjo tiek Tarybos, tiek ieškovo pateiktus pastarojo ekonominės veiklos įrodymus.

Dėl *Aman Dimashq* valdybos pirmininko statuso Bendrasis Teismas manė, kad jeigu 2020 m. aktuose dėl palikimo sąrašuose Taryba ketino remtis ieškovo ankstesne veikla, ji turėjo pateikti rimtų ir nuoseklių įrodymų, leidžiančių pagrįstai manyti, kad suinteresuotasis asmuo, pasitraukęs iš minėtos sistemos 2019 m. gegužės mėn., išlaikė ryšius su ja, tačiau Taryba to nepadarė. Kadangi bendrovė *Aman Dimashq* buvo aktyviai įtraukta į Sirijos režimo remiamą projektą „Marota city“, Bendrasis Teismas taip pat konstatavo, kad Taryba negalėjo remtis ieškovo, kaip *Aman Dimashq* vadovo, dalyvavimu minėtame nekilnojamojo turto projekte, nes jis nebepalaikė ryšių su šia bendrove.

Galiausiai dėl *Aman Facilities* steigėjo – kartu su S. Foz ir pastarojo sąskaita – statuso Bendrasis Teismas konstatavo: nors ieškovas pripažino įsteigęs šią bendrovę, remiantis bylos medžiaga negalima teigti, kad jis veikė S. Foz vardu ir sąskaita.

Atsižvelgdamas į tai, kas išdėstyta, Bendrasis Teismas padarė išvadą, kad Taryba, priimdama 2020 m. aktus dėl palikimo sąrašuose, pakankamai neįrodė Sirijoje veiklą vykdančio įtakingo verslininko statuso.

121| 2019 m. sausio 21 d. Tarybos įgyvendinimo sprendimas (BUSP) 2019/87, kuriuo įgyvendinamas Sprendimas 2013/255/BUSP dėl ribojamųjų priemonių Sirijai (OL L 18 I, 2019, p. 13), ir 2019 m. sausio 21 d. Tarybos įgyvendinimo reglamentas (ES) 2019/85, kuriuo įgyvendinamas Reglamentas (ES) Nr. 36/2012 dėl ribojamųjų priemonių, atsižvelgiant į padėtį Sirijoje (OL L 18 I, 2019, p. 4); 2020 m. gegužės 28 d. Tarybos sprendimas (BUSP) 2020/719, kuriuo iš dalies keičiamas Sprendimas 2013/255/BUSP dėl ribojamųjų priemonių Sirijai (OL L 168, 2020, p. 66), ir 2020 m. gegužės 28 d. Tarybos įgyvendinimo reglamentas (ES) 2020/716, kuriuo įgyvendinamas Reglamentas (ES) Nr. 36/2012 dėl ribojamųjų priemonių, atsižvelgiant į padėtį Sirijoje (OL L 168, 2020, p. 1).

122| 2013 m. gegužės 31 d. Tarybos sprendimas 2013/255/BUSP dėl ribojamųjų priemonių Sirijai (OL L 147, 2013, p. 14), iš dalies pakeistas 2015 m. spalio 12 d. Tarybos sprendimu (BUSP) 2015/1836 (OL L 266, 2015, p. 75).

123| 2012 m. sausio 18 d. Tarybos reglamentas (ES) Nr. 36/2012 dėl ribojamųjų priemonių atsižvelgiant į padėtį Sirijoje, kuriuo panaikinamas Reglamentas (ES) Nr. 442/2011 (OL L 16, 2012 1 19, p. 1), iš dalies pakeistas 2015 m. spalio 12 d. Tarybos reglamentu (ES) 2015/1828 (OL L 266, 2015, p. 1).

Antra, dėl paramos Sirijos režimui ir naudos, kurią ieškovas gavo iš minėto režimo dėl savo komercinės veiklos, Bendrasis Teismas visų pirma primena, kad dėl konkretaus asmens įtraukimo į sąrašą motyvai gali sutapti, todėl asmuo gali būti kvalifikuojamas kaip Sirijoje veiklą vykdantis įtakingas verslininkas ir kartu dėl tos pačios veiklos gali būti laikomas gaunančiu naudos iš Sirijos režimo arba jį remiančiu.

Nagrinėjamu atveju, kadangi priimant 2020 m. aktus dėl palikimo sąrašuose ieškovas nebebuvo *Aman Dimashq* valdybos pirmininkas, ieškovas negalėjo būti laikomas gaunančiu naudos iš Sirijos režimo arba jį remiančiu dėl to, kad ši bendrovė dalyvavo „Marota city“ nekilnojamojo turto projekte. Be to, kadangi bendrovė *Fly Aman* dar neveikė, jokie įrodymai nepatvirtino, kad ieškovas, kaip jos steigėjas, turėjo naudos iš Sirijos režimo ir jį rėmė. Galiausiai, kalbant apie bendrovę *Aman Facilities*, pažymėtina, kad vien aplinkybės, jog įsteigiama bendrovė ir ieškovas įregistruojamas kaip jos steigėjas, nepakanka, kad būtų galima teigti, jog jis gauna naudos iš Sirijos režimo arba jį remia.

Todėl Bendrasis Teismas padarė išvadą, kad antrasis ieškovo pavardės įtraukimo į sąrašą motyvas dėl jo ryšio su Sirijos režimu nebuvo Tarybos pakankamai paremtas įrodymais ir kad ieškovo pavardės palikimas 2020 m. aktuose yra nepagrįstas.

Taigi Bendrasis Teismas panaikino Tarybos sprendimą (BUSP) 2020/719 ir Tarybos įgyvendinimo reglamentą (ES) 2020/716, kiek jie susiję su ieškovu.

VII. Sveikatos apsauga

2021 m. gegužės 5 d. Sprendimas *Pharmaceutical Works Polpharma / EMA* (T-611/18, apskųstas apeliacine tvarka[124], EU:T:2021:241)[125]

Ieškovė *Pharmaceutical Works Polpharma S.A.* yra farmacijos bendrovė, kuri kuria vaistus, įskaitant generinius, ir jais prekiauja. 2018 m. birželio mėn. ieškovė pateikė Europos vaistų agentūrai (EMA) paraišką išduoti leidimą pateikti rinkai vaisto „Tecfidera“ generinę versiją, sudarytą iš vienos veikliosios medžiagos[126].

2018 m. liepos 30 d. sprendimu (toliau – ginčijamas sprendimas) EMA atmetė šią paraišką, remdamasi vertinimais, pateiktais 2014 m. Komisijos įgyvendinimo sprendime (toliau – įgyvendinimo sprendimas), kuriuo Komisija bendrovei *Biogen Idec* išdavė leidimą pateikti rinkai vaistą „Tecfidera“[127]. EMA, be kita ko, nurodė: kadangi nuo šio leidimo išdavimo šiam referenciniam vaistui taikomas aštuonerių metų trukmės duomenų

124| Bylos C-438/21 P, ***Komisija / Pharmaceutical Works Polpharma ir EMA***, C-439/21 P, ***Biogen Netherlands / Pharmaceutical Works Polpharma ir EMA***, ir C-440/21 P, ***EMA / Pharmaceutical Works Polpharma***.

125| Dėl sveikatos apsaugos COVID-19 pandemijos kontekste taip pat žr. 2021 m. spalio 29 d. Nutartį ***Abenante ir kt. / Parlamentas ir Taryba*** (T-527/21 R, nepaskelbta Rink., EU:T:2021:750), aptartą XIV skyriaus 1 skirsnyje „COVID-19 pandemija“.

126| Pagal 2001 m. lapkričio 6 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2001/83/EB dėl Bendrijos kodekso, reglamentuojančio žmonėms skirtus vaistus (OL L 311, 2001, p. 67; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 13 sk., 27 t., p. 69), 10 straipsnio 1 dalį.

127| 2014 m. sausio 30 d. Komisijos įgyvendinimo sprendimas C (2014) 601 *final*, kuriuo pagal 2004 m. kovo 31 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (EB) Nr. 726/2004, nustatantį Bendrijos leidimų dėl žmonėms skirtų ir veterinarinių vaistų išdavimo ir priežiūros tvarką ir įsteigiantį Europos vaistų agentūrą (OL L 136, 2004, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 13 sk., 34 t., p. 229), suteikiamas leidimas prekiauti žmonėms skirtu vaistu „Tecfidera – dimetilfumaratas“.

apsaugos laikotarpis[128], ieškovės paraiška išduoti leidimą bus patenkinta tik pasibaigus šiam laikotarpiui Be to, ji priminė, kad įgyvendinimo sprendime Komisija konstatavo, kad „Tecfidera“ neapima tas pats kaip kito vaisto „Fumaderm“ bendras leidimas pateikti rinkai[129]; dėl pastarojo vaisto, kurį, be kita ko, sudaro ta pati veiklioji medžiaga kaip „Tecfidera“, buvo išduotas leidimas ir jis pateiktas rinkai Vokietijoje. Leidimas dėl „Fumaderm“ buvo išduotas 1994 m. ir buvo perduotas tai pačiai bendrovei *Biogen Idec*.

Bendrajame Teisme pareikštu ieškiniu ieškovė, viena vertus, pateikė įgyvendinimo sprendimo neteisėtumu grindžiamą prieštaravimą, kiek jame Komisija konstatavo, kad „Tecfidera“ neapima tas pats kaip „Fumaderm“ bendras leidimas pateikti rinkai. Kita vertus, ji prašė panaikinti ginčijamą sprendimą.

Bendrasis Teismas panaikino ginčijamą sprendimą, pateikęs savo poziciją, viena vertus, dėl neteisėtumu grindžiamo prieštaravimo priimtinumo ir, kita vertus, dėl sąlygų, kuriomis Komisija gali nuspręsti, kad leidimo pateikti rinkai vaistą, sudarytą iš vienos veikliosios medžiagos, įeinančios į sudėtinio vaisto, dėl kurio anksčiau jau išduotas leidimas, sudėtį, neapima tas pats kaip šio sudėtinio vaisto bendras leidimas pateikti rinkai.

Bendrojo Teismo vertinimas

Pirma, Bendrasis Teismas konstatavo, kad ieškovės pateiktas įgyvendinimo sprendimo neteisėtumu grindžiamas prieštaravimas yra priimtinas.

Pirmiausia jis įgyvendinimo sprendimą kvalifikavo kaip „visuotinai taikomą aktą“[130], kiek jame konstatuota, kad „Tecfidera“ neapima tas pats bendras leidimas pateikti rinkai kaip „Fumaderm“, dėl kurio anksčiau išduotas leidimas. Iš tiesų šis sprendimas taikomas objektyviai apibrėžtoms situacijoms dėl konstatuotų šių dviejų vaistų charakteristikų. Be to, kadangi pagal tą sprendimą turi būti taikomas su „Tecfidera“ susijusių duomenų teisinės apsaugos laikotarpis, jis gali sukelti teisinių padarinių visiems ūkio subjektams, kurių veikla susijusi su „Tecfidera“, ir, be kita ko, visiems ūkio subjektams, galintiems gaminti šį generinį vaistą.

Be to, Bendrasis Teismas pažymėjo, kad siekdama įrodyti įgyvendinimo sprendimo neteisėtumą ieškovė turi teisę ginčyti Žmonėms skirtų vaistų komiteto (toliau – CHMP)[131] dokumentuose, susijusiuose su „Tecfidera“, pateiktus vertinimus, kuriais grindžiamas tas sprendimas ir kurie yra sudedamoji jo motyvų dalis. Iš tiesų Komisija aiškiai rėmėsi CHMP vertinimais, kai padarė išvadą, kad „Tecfidera“ ir „Fumaderm“ neapima tas pats bendras leidimas pateikti rinkai.

Galiausiai išsamiai išanalizavęs bylos medžiagą Bendrasis Teismas padarė išvadą, kad ieškovė neturėjo teisės pareikšti tiesioginio ieškinio dėl įgyvendinimo sprendimo panaikinimo, nes ji neatitinka su tuo susijusių kriterijų. Šiuo klausimu, viena vertus, Bendrasis Teismas pažymėjo, kad tas sprendimas nėra konkrečiai susijęs su ieškove, nes jis su ja susijęs tik dėl objektyvaus jos, kaip generinių vaistų gamintojos, statuso, taip pat kaip ir bet kuris kitas tokioje pačioje padėtyje esantis ūkio subjektas. Kita vertus, jis padarė išvadą, kad dėl įgyvendinimo sprendimo reikia patvirtinti įgyvendinamąsias priemones, kiek jame konstatuota, kad „Tecfidera“ neapima tas pats bendras leidimas pateikti rinkai „Fumaderm“, ir kad ieškovei skirtas ginčijamas sprendimas yra viena iš šių priemonių. Bet kuriuo atveju jis pažymėjo, kad tą dieną, kai ieškovė būtų turėjusi

128| Pagal Reglamento Nr. 726/2004 14 straipsnio 11 dalį.

129| Kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2001/83 6 straipsnio 1 dalį.

130| SESV 277 straipsnis.

131| Įsteigto Reglamento Nr. 726/2004 5 straipsnio 1 dalimi ir priklausančio EMA.

teisę pareikšti ieškinį dėl to sprendimo panaikinimo, jos suinteresuotumas prašyti panaikinti įgyvendinimo sprendimą būtų ne atsiradęs ir aktualus, bet būsimas ir neapibrėžtas, nes nebuvo galima numatyti, kad tą dieną ji pateiks paraišką išduoti leidimą pateikti rinkai „Tecfidera“ generinį vaistą.

Antra, Bendrasis Teismas pritarė neteisėtumu grindžiamam prieštaravimui ir konstatavo, kad ginčijamas sprendimas, kuris grindžiamas įgyvendinimo sprendimu, yra nepagrįstas ir turi būti panaikintas.

Pirmiausia Bendrasis Teismas pažymėjo, kad priimdama įgyvendinimo sprendimą Komisija pirmą kartą Sąjungos lygmeniu nagrinėjo klausimą, ar bendras leidimas pateikti rinkai apima, viena vertus, sudėtinį vaistą ir, kita vertus, šio vaisto sudedamąją dalį. Be to, atsakydama į klausimą, ar leidimas pateikti rinkai „Tecfidera“, kurio vienintelė veiklioji medžiaga yra „Fumaderm“ sudedamoji dalis, laikomas to paties bendro leidimo pateikti rinkai dalimi, Komisija turėjo atsižvelgti į tai, kad su sudėtiniais vaistais susijusi Sąjungos teisė ir mokslo žinios gerokai skiriasi nuo to, kas buvo 1994 m., kai nacionalinė institucija išdavė leidimą dėl „Fumaderm“. Taigi Komisija pagrįstai paprašė CHMP įvertinti, ar vienintelė „Tecfidera“ veiklioji medžiaga skiriasi nuo „Fumaderm“, kurį, be kita ko, sudaro ši medžiaga.

Be to, Bendrasis Teismas pažymėjo, kad valstybės narės, Komisija, pareiškėjas arba leidimo pateikti rinkai turėtojas tam tikrais atvejais, susijusiais su Sąjungos interesais, gali kreiptis į CHMP, o šis Sąjungos mastu turi atlikti atitinkamo vaisto vertinimą, kuris nepriklauso nuo nacionalinių institucijų vertinimo. Taigi, vykstant leidimo pateikti rinkai vaistus išdavimo procedūroms, be kita ko, Sąjungos lygmeniu, EMA ir Komisija atlieka konkrečią funkciją, kuri skiriasi nuo nacionalinių institucijų funkcijos. Šiuo klausimu pagal tarpusavio pripažinimo principą CHMP nedraudžiama išnagrinėti ankstesnių nacionalinės institucijos vertinimų arba atlikti nepriklausomo vertinimo. Taip yra tuo atveju, kai paraiška išduoti leidimą pateikti rinkai Sąjungos lygmeniu paduodama dėl medžiagos, įeinančios į sudėtinių vaistų, dėl kurių prieš penkiolika metų nacionaliniu lygmeniu išduotas leidimas, sudėtį. Taip juo labiau yra dėl to, kad klausimas, ar „Tecfidera“ apima tas pats bendras leidimas pateikti rinkai kaip ir „Fumaderm“, dėl kurio EMA per CHMP ir vėliau Komisija pareiškė savo pozicijas, buvo konkretus atvejis, susijęs su Sąjungos interesais atsižvelgiant į tikslus, siekiamus bendrai Direktyva 2001/83 ir konkrečiai bendro leidimo pateikti rinkai sąvoka.

Galiausiai Bendrasis Teismas pažymėjo, jog priimant įgyvendinimo sprendimą EMA ir Komisija turėjo arba galėjo turėti duomenų, kuriais remiantis buvo galima paneigti prielaidą, kad kita veiklioji medžiaga, kuri yra „Fumaderm“ sudedamoji dalis, bet neįeina į „Tecfidera“ sudėtį, yra svarbus „Fumaderm“ komponentas. Taigi Komisija neturėjo teisės padaryti išvados, kad „Tecfidera“ priskirtinas prie kito bendro leidimo pateikti rinkai nei „Fumaderm“, dėl kurio anksčiau jau išduotas leidimas, prieš tai nepatikrinusi ar nepaprašiusi CHMP patikrinti šios kitos veikliosios medžiagos vaidmens. Todėl neatlikus tokio patikrinimo ir atsižvelgiant į tai, kad Komisija neišnagrinėjo visų reikšmingų duomenų, į kuriuos turėjo būti atsižvelgta darant išvadą, kad „Tecfidera“ ir „Fumaderm“ neapima tas pats bendras leidimas pateikti rinkai, įgyvendinimo sprendime padaryta akivaizdi vertinimo klaida.

VIII. Aplinka

2021 m. rugsėjo 15 d. Sprendimas *Daimler / Komisija* (T-359/19, EU:T:2021:568)[132]

Taikant Reglamentą Nr. 443/2009[133], kuriuo siekiama mažinti lengvųjų transporto priemonių išmetamo CO_2 kiekį, kiekvienas lengvųjų transporto priemonių gamintojas turi užtikrinti, kad išmetamo CO_2 kiekis neviršytų jam nustatytos vidutinės savitosios teršalų išmetimo normos[134]. Reglamente, kuriuo siekiama skatinti investicijas į naujas technologijas, taip pat numatyta, kad išmetamų teršalų kiekio sumažėjimas naudojant naujoviškas technologijas atskaitomas iš transporto priemonių, kuriose šios technologijos naudojamos, savitojo išmetamo CO_2 kiekio[135]. Šiuo tikslu Europos Komisija priėmė įgyvendinimo reglamentą[136], kuriuo nustatoma šių naujoviškų technologijų pripažinimo ir patvirtinimo procedūra.

2015 m. Komisija Įgyvendinimo sprendimu 2015/158[137] patvirtino du našiuosius kintamosios srovės generatorius kaip ekologines naujoves, leidžiančias sumažinti keleivinių automobilių išmetamo CO_2 kiekį. Patvirtinimo tikslu tam tikriems aptariamiesiems našiesiems kintamosios srovės generatoriams buvo taikomos skirtingos bandymo metodikos, kurios apibūdinamos bendru „parengiamojo kondicionavimo“ terminu.

Daimler AG, Vokietijos automobilių gamintoja, kuri tam tikruose savo keleiviniuose automobiliuose montuoja našiuosius kintamosios srovės generatorius, paprašė kompetentingos Vokietijos institucijos patvirtinimo, kad naudojant šiuos našiuosius kintamosios srovės generatorius sumažėja išmetamo CO_2 kiekis, ir jį gavo.

Vis dėlto 2017 m. Komisija, atlikusi šio patvirtinimo *ad hoc* persvarstymą, konstatavo, kad toks patvirtintas išmetamo CO_2 sumažėjimas buvo gerokai didesnis už išmetamo CO_2 sumažėjimą, kuris gali būti įrodytas taikant Įgyvendinimo sprendime 2015/158[138] nurodytą metodiką, kurioje, jos manymu, nebuvo numatytas

132| Dėl aplinkos apsaugos taip pat žr. 2021 m. sausio 27 d. Sprendimą ***Lenkija / Komisija*** (T-699/17, apskųstas apeliacine tvarka, EU:T:2021:44), aptartą II skyriaus 1 skirsnyje „Lisabonos sutartis – Pereinamojo laikotarpio nuostatos“.

133| 2009 m. balandžio 23 d. Reglamentas (EB) Nr. 443/2009, nustatantis naujų keleivinių automobilių išmetamų teršalų normas pagal Bendrijos integruotą principą mažinti lengvųjų transporto priemonių išmetamo CO_2 kiekį (OL L 140, 2009, p. 1).

134| Reglamento Nr. 443/2009 4 straipsnis.

135| Reglamento Nr. 443/2009 12 straipsnis.

136| 2011 m. liepos 25 d. Komisijos įgyvendinimo reglamentas (ES) Nr. 725/2011, kuriuo pagal Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (EB) Nr. 443/2009 nustatoma keleivinių automobilių išmetamo CO_2 kiekio mažinimo naujoviškų technologijų pripažinimo ir patvirtinimo sistema [procedūra] (OL L 194, 2011, p. 19).

137| 2015 m. sausio 30 d. Komisijos įgyvendinimo sprendimas (ES) 2015/158, kuriuo pagal Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (EB) Nr. 443/2009 du „Robert Bosch GmbH“ našieji kintamosios srovės generatoriai patvirtinami kaip naujoviškos keleivinių automobilių išmetamo CO_2 kiekio mažinimo technologijos (OL L 26, 2015, p. 31).

138| Įgyvendinimo sprendimo 2015/158 1 straipsnio 3 dalis.

parengiamasis kondicionavimas. Todėl Įgyvendinimo sprendime 2019/583[139] (toliau – ginčijamas sprendimas) Komisija padarė išvadą, kad neturėtų būti atsižvelgiama į sumažėjimą, siejamą su *Daimler AG* ekologinėmis naujovėmis, apskaičiuojant jos 2017 m. vidutinį savitąjį išmetamo CO_2 kiekį[140].

Todėl *Daimler AG* pareiškė ieškinį dėl ginčijamo sprendimo panaikinimo, kiek jame neatsižvelgiama į jos savitąjį vidutinį išmetamo CO_2 kiekį ir išmetamo CO_2 kiekio sumažėjimą dėl ekologinių naujovių. Savo sprendime Bendrojo Teismo antroji išplėstinė kolegija patenkino ieškinį, manydama, kad Komisija pažeidė įgyvendinimo reglamentą, kai atliko išmetamo CO_2 kiekio sumažėjimo patvirtinimo *ad hoc* persvarstymą.

Bendrojo Teismo vertinimas

Pirma, Bendrasis Teismas pažymi, kad Komisija padarė teisės klaidą, kai atlikdama išmetamo CO_2 kiekio sumažėjimo patvirtinimo *ad hoc* patikrą nenaudojo bandymo metodikos, apimančios parengiamąjį kondicionavimą, kaip antai tos, kuri buvo naudota per aptariamų našiųjų kintamosios srovės generatorių pripažinimo procedūrą. Toks požiūris neatitinka įgyvendinimo reglamento 12 straipsnio, kuriame, be kita ko, numatyta šios patikros tvarka.

Iš tiesų Komisijai naudojant kitokią bandymo metodiką nei ta, kuri buvo naudota per aptariamų našiųjų kintamosios srovės generatorių pripažinimo procedūrą, tapo neįmanoma palyginti patvirtinto išmetamųjų teršalų kiekio sumažėjimo su sumažėjimu, numatytu Įgyvendinimo sprendime 2015/158.

Dėl Komisijos argumento, kad jos požiūris pateisinamas vienodo požiūrio ir teisinio saugumo principais, Bendrasis Teismas primena, pirma, kad pagal vienodo požiūrio principą reikalaujama, kad panašios situacijos nebūtų vertinamos skirtingai, o skirtingos – vienodai. Šiuo klausimu Bendrasis Teismas pažymi, kad Komisijos naudota bandymo metodika, kurioje neatsižvelgiama į kiekvieno našiojo kintamosios srovės generatoriaus specifinius techninius aspektus ir į būdą, kaip jis prieš bandymą buvo kondicionuotas, vieniems automobilių gamintojams gali būti palanki, kitiems – ne.

Antra, Bendrasis Teismas mano, kad pastaroji metodika nėra aiškiai ir tiksliai numatyta jokiame teisės akte ir nėra įprasta praktika pramonėje. Todėl ji negali būti laikoma tinkama priemone teisinio saugumo principo laikymuisi užtikrinti.

Kiek tai susiję su Komisijos prieštaravimais dėl parengiamojo kondicionavimo, kuris yra įprastas pramonėje, naudojimo, Bendrasis Teismas daro išvadą, kad būtent per aptariamų našiųjų kintamosios srovės generatorių pripažinimo procedūrą, o ne *ad hoc* patikrą Komisija turi teisę pareikšti prieštaravimus arba prašyti papildomų paaiškinimų dėl bandymo metodikos.

Antra, dėl įgyvendinimo reglamento 12 straipsnio 2 dalies, kurioje numatyta, kad „apskaičiuodama <...> gamintojo kitų kalendorinių metų vidutinį savitąjį išmetamo CO_2 kiekį“ Komisija tam tikromis sąlygomis turi teisę „neatsižvelgti į patvirtintą išmetamo CO_2 kiekio sumažėjimą“, aiškinimo Bendrasis Teismas nurodo, kad ši teisė susijusi tik su kalendoriniais metais, einančiais po *ad hoc* patikros metų. Šiuo klausimu Bendrasis Teismas pažymi, kad žodžių junginys „kit[i] kalendorini[ai] met[ai]“ negali būti aiškinamas kaip iš tikrųjų susijęs su kalendoriniais metais, einančiais prieš *ad hoc* patikros metus, kaip tai siūlo Komisija. Toks aiškinimas

139| 2019 m. balandžio 3 d. Komisijos įgyvendinimo sprendimas (ES) 2019/583, kuriuo pagal Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (EB) Nr. 443/2009 patvirtinamas arba patikslinamas keleivinių automobilių gamintojams preliminariai apskaičiuotas 2017 kalendorinių metų, o tam tikriems bendram fondui „Volkswagen“ [„tam tikriems Volkswagen“ grupei] priklausantiems gamintojams – 2014, 2015 ir 2016 kalendorinių metų vidutinis savitasis išmetamo CO_2 kiekis ir savitosios teršalų išmetimo normos (OL L 100, 2019, p. 66).

140| Komisijos teisė atlikti šį persvarstymą ir jo įgyvendinimo taisyklės numatytos Įgyvendinimo reglamento Nr. 725/2011 12 straipsnyje.

prieštarauja aiškiam ir nedviprasmiškam šios nuostatos tekstui ir sukelia abejonių dėl teisinio saugumo principo, nes retroaktyviai veikiantis ginčijamas sprendimas *Daimler AG* sukelia rimtų pasekmių, nors jų turėtų atsirasti tik „kit[ais] kalendorini[ais] meta[is]“.

Galiausiai, Bendrasis Teismas mano, kad nagrinėjama įgyvendinimo reglamento nuostata yra aiški ir nedviprasmiška, todėl, priešingai, nei teigia Komisija, aiškinimas, atitinkantis pagrindinio reglamento, t. y. Reglamento Nr. 443/2009, nuostatas, nėra būtinas.

IX. Finansų sektoriaus priežiūra

2021 m. sausio 20 d. Sprendimas *ABLV Bank / BPV* (T-758/18, apskųstas apeliacine tvarka[141], EU:T:2021:28)

Ieškovas *ABLV Bank AS* iki 2018 m. liepos 11 d. buvo Latvijos patvirtina kredito įstaiga ir „svarbus subjektas“, kuriam taikoma Europos Centrinio Banko (ECB) priežiūra pagal bendrą priežiūros mechanizmą (BPM).

2018 m. vasario 13 d. Jungtinių Amerikos Valstijų iždo departamentas paskelbė apie projektą pripažinti ieškovą įstaiga, keliančia didelį pavojų pinigų plovimo srityje. Po šio paskelbimo ieškovas nebegalėjo atlikti mokėjimų doleriais ir dėl to iš jo buvo atsiimta daug indėlių. Atsižvelgdamas į tai ECB įpareigojo Latvijos finansų ir kapitalo rinkų komisiją taikyti laikiną moratoriumą, kad ieškovas turėtų laiko savo padėčiai stabilizuoti. 2018 m. vasario 23 d. ECB padarė išvadą, kad laikoma, jog ieškovas žlunga arba galėtų žlugti, o Bendra pertvarkymo valdyba (BPV) nusprendė, kad pertvarkymo priemonė nebūtina atsižvelgiant į viešąjį interesą.

Ieškovas sumokėjo sumas, mokėtinas kaip 2015 ir 2018 m. *ex ante* įnašai, kaip nurodė Finansų ir kapitalo rinkų komisija.

Ieškovas, 2018 m. liepos 11 d. ECB panaikinus jo leidimą, paprašė BPV grąžinti dalį 2015 m. įnašo, iš naujo apskaičiuoti jo įnašą *ex ante*, mokėtiną už 2018 m., ir grąžinti *ex ante* įnašų permoką.

2018 m. spalio 17 d. rašte (toliau – ginčijamas sprendimas) BPV nurodė, pirma, kad ECB sprendimas, susijęs su ieškovu, neturi jokio poveikio jo 2018 m. *ex ante* įnašui, nes pagal jį ji neprivalo perskaičiuoti ar grąžinti dalies šio įnašo. Antra, kiek tai susiję su 2015 m. *ex ante* įnašais, BPV nusprendė, kad subjektai, kurie sumokėjo šiuos įnašus ir kurių leidimas vėliau buvo panaikintas, neturi teisės susigrąžinti šių įnašų.

Ieškovas pareiškė ieškinį dėl ginčijamo sprendimo panaikinimo, remdamasis, be kita ko, pagrindais, susijusiais su tuo, kad nebuvo atsižvelgta į *ex ante* įnašų *pro rata temporis* pobūdį. Vis dėlto šis ieškinys buvo atmestas: Bendrasis Teismas (išplėstinė kolegija) pirmą kartą nusprendė, kad tinkamai sumokėti *ex ante* įnašai negrąžinami.

Bendrojo Teismo vertinimas

Pirmiausia Bendrasis Teismas nagrinėjo 2018 m. *ex ante* įnašą. Šiuo klausimu jis visų pirma priminė, viena vertus, kad kiekvienos patvirtintos įstaigos, įsteigtos bankų sąjungoje dalyvaujančiojoje valstybėje narėje, *ex ante* įnašas į Bendrą pertvarkymo fondą (BPF) yra mokamas kiekvienais metais ir, antra vertus, kad šie

141| Byla C-202/21 P, ***ABLV Bank / BPV***.

tinkamai sumokėti įnašai yra negrąžinami[142]. Dėl šių įnašų, kaip kiekvienais metais mokėtinų įnašų, pobūdžio jis pažymėjo, kad tai nereiškia, jog jie „susiję“ su tam tikrais metais ir todėl neišvengiamai reikia atlikti koregavimą, kai tais metais įstaiga netenka veiklos leidimo.

Be to, Bendrasis Teismas pažymėjo, viena vertus, kad *ex ante* įnašai, kuriais finansuojamas BPF, renkami iš finansų sektoriaus subjektų prieš bet kokį pertvarkymo veiksmą ir nepriklausomai nuo jo. Kita vertus, pertvarkymo priemonės gali būti taikomos tik tiems subjektams, kurie žlunga arba galėtų žlugti, ir tik tuomet, kai tai būtina siekiant įgyvendinti visuotinės svarbos finansinio stabilumo tikslą. Todėl lemiamas veiksnys naudojant BPF yra tik pastarojo intereso, o ne atskiro įstaigos intereso apsauga. Šiuo klausimu Bendrasis Teismas patikslino, kad *ex ante* įnašų sumokėjimas negarantuoja kokio nors atlygio, bet, siekiant viešojo intereso, užtikrina BPF išteklių finansavimą, kad būtų užtikrintas Europos bankų sistemos stabilumas. Taigi ieškovas sumokėjo privalomąjį 2018 m. įnašą į BPF kaip finansų sektoriaus subjektas, kurį teisės aktų leidėjas įpareigojo finansuoti finansinės sistemos stabilizavimą.

Galiausiai, jei BPV būtų turėjusi atsižvelgti į kredito įstaigų teisinės ir finansinės padėties pokytį atitinkamu įnašų mokėjimo laikotarpiu, jai būtų buvę sunku, pirma, patikimai ir nuosekliai apskaičiuoti kiekvienos iš jų mokėtinus įnašus ir, antra, įgyvendinti tikslą iki pradinio laikotarpio pabaigos pasiekti bent 1 % visų kredito įstaigų, gavusių veiklos leidimą valstybėje narėje, apdraustųjų indėlių sumos.

Antra, Bendrasis Teismas aiškino kredito įstaigos statuso pasikeitimo sąvoką[143]. Remdamasis Teisingumo Teismo jurisprudencija, pagal kurią ši sąvoka gali apimti bet kokį įstaigos teisinės ar faktinės padėties pasikeitimą[144], Bendrasis Teismas padarė išvadą, kad ECB atliktas kredito įstaigos veiklos leidimo panaikinimas patenka į šią sąvoką; ji turi būti suprantama kaip apimanti įstaigos veiklos nutraukimą dėl jos veiklos leidimo netekimo įnašų mokėjimo laikotarpiu. Jis taip pat patikslino, kad šis panaikinimas neturi įtakos jos pareigai sumokėti visą *ex ante* įnašą, mokėtiną už minėtą įnašo mokėjimo laikotarpį.

Galiausiai, trečia, dėl ieškovo sumokėto 2015 m. *ex ante* likučio grąžinimo Bendrasis Teismas visų pirma priminė, kad 2015 m. įsteigti nacionaliniai pertvarkymo fondai turėjo būti laipsniškai pakeisti visoms valstybėms narėms bendru pertvarkymo fondu, kuris yra bankų sąjungos dalis. Atsižvelgiant į tai, visų pirma valstybės narės turėjo nuo 2015 m. sausio 1 d. rinkti *ex ante* įnašus iš jų teritorijoje veiklos leidimus gavusių įstaigų. Antra, įnašai, kuriuos valstybės narės gavo, buvo pervesti BPF[145]. Juos pervedus, nedaroma jokio skirtumo tarp įnašų už metus ar teisinio pagrindo, pagal kurį jie buvo sumokėti. Taigi 2015 m. ir vėlesnių metų įnašai yra pervedami į minėtą bendrą fondą ir yra neatskiriami.

Be to, Bendrasis Teismas pažymėjo, kad nuostatoje, susijusioje su kiekvienos įstaigos individualių įnašų apskaičiavimo, kurį atlieka BPV, metodu pradiniu laikotarpiu (2016–2023), visiškai neminima teisė į įnašų už 2015 m. grąžinimą tuo atveju, jei įstaiga išeina iš pertvarkymo sistemos per šį laikotarpį. Šioje nuostatoje

142| 2014 m. liepos 15 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 806/2014, kuriuo nustatomos kredito įstaigų ir tam tikrų investicinių įmonių pertvarkymo vienodos taisyklės ir vienoda procedūra, kiek tai susiję su bendru pertvarkymo mechanizmu ir Bendru pertvarkymo fondu, ir iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) Nr. 1093/2010 (OL L 225, 2014, p. 1), 70 straipsnio 4 dalis.

143| 2014 m. spalio 21 d. Komisijos deleguotojo reglamento (ES) 2015/63, kuriuo papildomos Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2014/59/ES nuostatos dėl *ex ante* įnašų, skirtų pertvarkymo finansavimo struktūroms (OL L 11, 2015, p. 44), 12 straipsnio 2 dalis.

144| 2019 m. lapkričio 14 d. Sprendimas ***State Street Bank International*** (C-255/18, EU:C:2019:967).

145| 2014 m. gegužės 21 d. Briuselyje pasirašyto tarpvyriausybinio susitarimo dėl įnašų į BPF pervedimo ir sujungimo 3 straipsnis.

taip pat nenumatyta, kad 2015 m. įnašai yra išankstiniai mokėjimai už pradinį BPF laikotarpį[146]. Iš tiesų, kai minėtoje nuostatoje numatyta, kad *ex ante* įnašai išskaičiuojami iš kiekvienos įstaigos mokėtinos sumos, siekiamas tikslas yra „įtraukti" BPF pervestas sumas apskaičiuojant individualius įnašus. Taigi, kai įstaiga netenka savo leidimo, ji ateityje nebeturi mokėti įnašų ir todėl jai nebetaikoma minėta apskaičiavimo metodika. Vadinasi, 2015 m. įnašai nėra išankstiniai mokėjimai už pradinį BPF laikotarpį, todėl jie neturi būti grąžinti, jei įstaiga netenka savo leidimo. Vis dėlto negalima atmesti to, kad įstaigos metinio įnašo apskaičiavimas, pavyzdžiui, 2018 m., dėl 2015 m. įnašo išskaičiavimo gali lemti neigiamą sumą ir atitinkamos sumos šiai įstaigai pervedimą. Tačiau tai yra ne *pro rata temporis* principu grindžiamas grąžinimas, bet veikiau tik matematinės operacijos, atliekamos siekiant nustatyti minėtos įstaigos 2018 m. metinio įnašo sumą, rezultatas. Be to, nors 2015 m. įnašų sumą nustatė nacionalinės pertvarkymo institucijos, šie įnašai turi būti laikomi įmokomis į BPF[147] tuo pačiu pagrindu, kaip ir apskaičiuojami BPV, dėl to, kad įnašai pervedami į BPF bendrą fondą ir yra neatskiriami.

Galiausiai Bendrasis Teismas daro išvadą, kad BPV teisingai nusprendė, jog ECB atliktas įstaigos leidimo panaikinimas įnašų mokėjimo laikotarpiu nebuvo aplinkybė, dėl kurios šiai įstaigai atsirado teisė į jos tinkamai sumokėto *ex ante* įnašo grąžinimą.

2021 m. spalio 6 d. Sprendimas *Ukrselhosprom PCF ir Versobank / ECB* (T-351/18 ir T-584/18, apskųstas apeliacine tvarka[148], EU:T:2021:669)

Versobank AS yra Estijoje įsteigta kredito įstaiga, kurios pagrindinis akcininkas yra *Ukrselhosprom PCF LLC*.

Versobank, kaip mažiau svarbios kredito įstaigos, rizikos ribojimu pagrįstą priežiūrą vykdė *Finantsinspektsioon* (FSA, Estija), veikianti kaip nacionalinė kompetentinga institucija (NKI)[149]. Ši institucija taip pat buvo kompetentinga prižiūrėti, kaip laikomasi kovos su pinigų plovimu ir teroristų finansavimu (toliau – KPP/TF) taisyklių.

Nuo 2015 m. FSA vis konstatuodavo *Versobank* padarytus pažeidimus, susijusius, pirma, su jos KPP/TF sistemos srityje neveiksmingumu valdant riziką, kylančią dėl jos verslo modelio, ir, antra, su šioje srityje jos įdiegtų valdymo priemonių netinkamumu. Atlikusi patikrinimą vietoje ir pateikusi *Versobank* kelis prašymus laikytis teisės aktuose nustatytų reikalavimų, FSA priėmė nurodymą, kuriuo ją įpareigojo nedelsiant ištaisyti per šį patikrinimą nustatytus trūkumus ir pareikalavo, kad ji imtųsi tam tikrų priemonių.

Po kitų patikrinimų vietoje FSA konstatavo, kad *Versobank* vis dar neįvykdė visų minėtame nurodyme numatytų pareigų, ir nusprendė, kad būtina atlikti išsamų tyrimą. Taigi ji konstatavo, kad buvo padaryti sunkūs KPP/TF srities teisės aktų pažeidimai.

146| 2014 m. gruodžio 19 d. Tarybos įgyvendinimo reglamento (ES) 2015/81, kuriuo nustatomos vienodos Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 806/2014 nuostatų dėl *ex ante* įnašų į Bendrą pertvarkymo fondą taikymo sąlygos (OL L 15, 2015, p. 1), 8 straipsnio 2 dalis.

147| Reglamento Nr. 806/2014 70 straipsnis.

148| Byla C-803/21 P, ***Versobank / ECB***.

149| 2013 m. spalio 15 d. Tarybos reglamento (ES) Nr. 1024/2013, kuriuo Europos Centriniam Bankui pavedami specialūs uždaviniai, susiję su rizikos ribojimu pagrįstos kredito įstaigų priežiūros politika (OL L 287, 2013, p. 63; toliau – BPM reglamentas), 2 straipsnio 2 dalis ir 6 straipsnis.

2018 m. vasario 8 d. ECB gavo FSA pasiūlymą panaikinti *Versobank* veiklos leidimą[150]. 2018 m. kovo 26 d. ECB priėmė sprendimą panaikinti *Versobank* veiklos leidimą ir apie tai pranešė pastarajai[151].

Ukrselhosprom PCF pateikus prašymą peržiūrėti 2018 m. kovo 26 d. ECB sprendimą, ECB valdančioji taryba priėmė 2018 m. liepos 17 d. sprendimą[152], kuriuo buvo panaikintas ir pakeistas kovo 26 d. sprendimas.

Bendrasis Teismas (išplėstinė kolegija) nusprendė, kad nereikia priimti sprendimo byloje T-351/18. Be to, byloje T-584/18 jis atmetė visą *Ukrselhosprom PCF* ir *Versobank* ieškinį.

Bendrojo Teismo vertinimas

Pirma, Bendrasis Teismas konstatavo, kad nebereikia priimti sprendimo dėl byloje T-351/18 pareikšto ieškinio dėl 2018 m. kovo 26 d. sprendimo panaikinimo.

Šiuo klausimu priminęs ECB sprendimų administracinės peržiūros procedūros apimtį ir eigą[153], Bendrasis Teismas pabrėžė, kad po šios peržiūros priimtas sprendimas atgaline data galioja ir pirminio sprendimo įsigaliojimo momentu, neatsižvelgiant į minėtos peržiūros rezultatą. Taigi pirminio sprendimo pakeitimas tapačiu ar iš dalies pakeistu sprendimu pasibaigus peržiūros procedūrai lemia pirminio sprendimo galutinį pašalinimą iš teisinės sistemos.

Nagrinėjamu atveju Bendrasis Teismas pažymi, kad 2018 m. liepos 17 d. sprendimas buvo priimtas atlikus administracinę peržiūrą dėl 2018 m. kovo 26 d. sprendimo ir jo turinys tapatus pastarojo turiniui. Taigi 2018 m. liepos 17 d. sprendimu ECB atliko 2018 m. kovo 26 d. sprendimo pakeitimą atgaline data nuo pastarojo įsigaliojimo momento, o ne paprastą jo panaikinimą, skirtą ateičiai. Taigi *Ukrselhosprom PCF* ir *Versobank* neišsaugo jokio suinteresuotumo, kad būtų panaikintas 2018 m. kovo 26 d. sprendimas, o ieškinys dėl šio akto neturi dalyko.

Antra, spręsdamas dėl *Ukrselhosprom PCF* ir *Versobank* pareikšto ieškinio byloje T-584/18, Bendrasis Teismas, pirma, patvirtino ECB kompetenciją panaikinti kredito įstaigos veiklos leidimą ir, konkrečiai kalbant, priimti 2018 m. liepos 17 d. sprendimą. Taigi jis konstatavo, kad sprendimas, kuriuo nustatoma, kad kredito įstaigos pertvarkymas nėra viešasis interesas, kurį FSA priėmė vykdydama savo, kaip nacionalinės pertvarkymo institucijos, funkcijas, visiškai nedraudžia ECB vėliau priimti sprendimo panaikinti leidimą. Be to, BPM ir bendro pertvarkymo mechanizmo (BPeM), kuriais siekiama to paties Sąjungos finansų sistemos stabilumo ir saugumo užtikrinimo, buvimas kartu negali būti suprantamas kaip neleidžiantis rizikos ribojimu pagrįstos priežiūros srityje kompetentingai institucijai, šiuo atveju ECB, panaikinti leidimą, nesant sąlygų priimti pertvarkymo priemonės, t. y. kai nekyla rizikos dėl kredito įstaigos tapimu negyvybinga.

150| 2014 m. balandžio 16 d. ECB reglamento (ES) Nr. 468/2014, kuriuo sukuriama Europos Centrinio Banko, nacionalinių kompetentingų institucijų ir nacionalinių paskirtųjų institucijų bendradarbiavimo Bendrame priežiūros mechanizme struktūra (OL L 141, 2014, p. 1; toliau – BPM pagrindų reglamentas), 80 straipsnis.

151| 2018 m. kovo 26 d. Europos Centrinio Banko sprendimas ECB/SSM/2018-EE-1 WHD-2017-0012 dėl *Versobank AS* veiklos leidimo panaikinimo (toliau – 2018 m. kovo 26 d. sprendimas).

152| 2018 m. liepos 17 d. Europos Centrinio Banko (ECB) sprendimas ECB/SSM/2018-EE-2 WHD-2017-0012, kuriuo pakeičiamas pradinis 2018 m. kovo 26 d. ECB sprendimas dėl kredito įstaigos *Versobank* veiklos leidimo panaikinimo (toliau – 2018 m. liepos 17 d. sprendimas).

153| Kaip apibrėžta BPM reglamento 24 straipsnio 1 ir 7 dalyse.

Antra, Bendrasis Teismas patvirtino ECB kompetenciją priimti sprendimą dėl veiklos leidimo panaikinimo remiantis pareigų KPP/TF srityje pažeidimu ir priminė, kad leidimas gali būti panaikintas ir tuomet, kai kredito įstaigos nesilaiko minėtų pareigų[154]. Taigi Bendrasis Teismas nusprendė, kad nebuvo pažeistas kompetencijos paskirstymas BPM dalyvaujančių valstybių narių NKI ir ECB, kai FSA nustatė faktines aplinkybes, sudarančias KPP/TF srities teisės aktų pažeidimus, o atlikti teisinį vertinimą, ar šiomis faktinėmis aplinkybėmis galima pateisinti veiklos leidimo panaikinimą, ir proporcingumo įvertinimą buvo patikėta ECB.

Trečia, Bendrasis Teismas konstatavo, kad pranešimo procedūra, vadinama „paso išdavimu“, yra privaloma[155]. Taigi jis priminė, kad kredito įstaiga, norinti steigti filialą kitos valstybės narės teritorijoje, apie tai praneša savo buveinės valstybės narės kompetentingoms valdžios institucijoms[156]. Be to, Bendrasis Teismas konstatavo, jog tai, kad pranešimo procedūra nėra visiškai formali, lemia, pirma, buveinės valstybės narės kompetentingos institucijos teisė atsisakyti pateikti minėtą informaciją priimančios valstybės narės nacionalinei kompetentingai institucijai ir, antra, veiksmų laisvė, kurią ši pirmoji valdžios institucija turi vertindama šią informaciją.

Ketvirta, spręsdamas dėl proporcingumo principo pažeidimo, Bendrasis Teismas konstatavo, kad nagrinėjamoje byloje leidimo panaikinimo priemonė neviršijo to, kas tinkama ir būtina, kad būtų pasiekti tikslai, kuriais siekiama nutraukti *Versobank* daromus pažeidimus. Be to, jis, be kita ko, patikslino, kad savanoriško likvidavimo ir pardavimo kitam investuotojui galimybės nėra alternatyvios priemonės panaikinti leidimą, kurių pakaktų pasiekti ECB teisėtai siekiamus tikslus.

Penkta, Bendrasis Teismas atmetė argumentus, susijusius su vienodo požiūrio ir nediskriminavimo principų pažeidimu, dėl to, kad nebuvo atlikta lyginamoji pažeidimų, kuriais kaltinama *Versobank*, ir kitų kredito įstaigų padarytų pažeidimų analizė. Iš tiesų, Bendrojo Teismo teigimu, tokia analizė nebūtina siekiant užginčyti kokį nors fizinio ar juridinio asmens padarytą pažeidimą.

Galiausiai, šešta, Bendrasis Teismas atmetė argumentus, susijusius su *Ukrselhosprom PCF* teisės susipažinti su bylos medžiaga pažeidimu. Pirma, atsakydamas į pirmąjį prašymą leisti susipažinti su bylos medžiaga, Bendrasis Teismas konstatavo, kad ECB nepadarė jokios klaidos, kai tokio leidimo nesuteikė, nes minėtos paraiškos pateikimo momentu ji nebuvo suinteresuotoji šalis[157]. Antra, spręsdamas dėl antrojo prašymo leisti susipažinti su dokumentais, pateikto per peržiūros procedūrą, Bendrasis Teismas konstatavo, kad Administracinė peržiūros valdyba šį prašymą patenkino kaip pateiktą prašymo atlikti peržiūrą pateikėjos[158].

154| 2013 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2013/36/ES dėl galimybės verstis kredito įstaigų veikla ir dėl riziką ribojančios kredito įstaigų ir investicinių įmonių priežiūros, kuria iš dalies keičiama Direktyva 2002/87/EB ir panaikinamos direktyvos 2006/48/EB bei 2006/49/EB (OL L 176, 2013, p. 338), 67 straipsnis.

155| Direktyvos 2013/36 39 straipsnis.

156| Direktyvos 2013/36 35 straipsnis.

157| BPM reglamento 22 straipsnio 2 dalis; BPM pagrindų reglamento 26 ir 32 straipsniai.

158| 2014 m. balandžio 14 d. Sprendimo 2014/360/ES dėl Administracinės peržiūros valdybos įsteigimo ir jos veiklos taisyklių (OL L 175, 2014, p. 47) 20 straipsnis.

X. Sąjungos institucijų viešieji pirkimai

2021 m. balandžio 21 d. Sprendimas *Intering ir kt. / Komisija* (T-525/19, EU:T:2021:202)[159]

Europos Sąjunga, atstovaujama Europos Komisijos, 2019 m. kovo 19 d. paskelbė skelbimą apie pirkimą, susijusį su konkurso procedūra, organizuojama siekiant sudaryti viešojo pirkimo sutartį dėl Kosovo B termofikacinės elektrinės B1 ir B2 blokų išmetamų dulkių ir azoto oksidų kiekio mažinimo[160] (toliau – skelbimas apie pirkimą). Ieškovės, keturios komercinės bendrovės, sudarė konsorciumą ir išreiškė suinteresuotumą dalyvauti nagrinėjamoje ribotoje viešojo pirkimo sutarties sudarymo procedūroje.

2019 m. birželio 7 d. Komisija informavo ieškoves, kad jų paraiška nebuvo atrinkta per išankstinę atranką, nes neatitiko kriterijų, numatytų skelbimo apie pirkimą 17.2 punkto a ir c papunkčiuose (juose buvo įtvirtinti atrankos ir laimėtojo nustatymo kriterijai, susiję su kandidato techniniu ir profesiniu pajėgumu) (toliau – 2019 m. birželio 7 d. sprendimas). Pagal to 17.2 punkto a papunktį kandidatas per pastaruosius aštuonerius metus privalėjo būti įvykdęs bent vieną tokio paties pobūdžio ir sudėtingumo projektą, priskiriamą prie kurios nors iš šiame skelbime konkrečiai nurodytos kategorijos, lignitu kūrenamose elektrinėse, kurių nominali elektros galia ne mažesnė kaip 200 megavatų (MW). To 17.2 punkto c papunktyje buvo numatyta, kad jei pasiūlymą pateikia bendra įmonė ar konsorciumas, jų pagrindinis narys turi gebėti naudodamas savo paties išteklius atlikti bent 40 % sutarties darbų.

2019 m. liepos 30 d. raštu Komisija informavo ieškoves, pirma, kad 2019 m. birželio 7 d. sprendimas buvo panaikintas dėl nepakankamai aiškiai suformuluoto skelbimo apie pirkimą 17.2 punkto c papunktyje nurodyto atrankos kriterijaus ir kad atitinkamai tas kriterijus nebenumatytas tarp atrankos kriterijų ir, antra, kad jų paraiška dar kartą atmesta (toliau – 2019 m. liepos 30 d. sprendimas). Buvo konstatuota, kad ieškovių paraiškos byloje, be kita ko, nebuvo jokių įrodymų, kad buvo tenkinamas šio skelbimo apie pirkimą 17.2 punkto a papunktyje nurodytas techninio ir profesinio pajėgumo kriterijus.

2019 m. spalio 18 d. buvo priimtas galutinis sprendimas sutartį sudaryti su kitu konsorciumu (toliau – 2019 m. spalio 18 d. sprendimas). Todėl ieškovės pareiškė ieškinį; jame prašė panaikinti 2019 m. liepos 30 d. sprendimą atmesti jų paraišką dalyvauti nagrinėjamoje ribotoje viešojo pirkimo sutarties sudarymo procedūroje, o dublike – panaikinti 2019 m. spalio 18 d. sprendimą dėl šios viešojo pirkimo sutarties sudarymo.

Savo sprendime Bendrasis Teismas iš dalies patenkino ieškovių ieškinį ir panaikino 2019 m. liepos 30 d. sprendimą, motyvuodamas tuo, kad panaikinusi skelbimo apie pirkimą 17.2 punkto c papunktyje nurodytą kriterijų ir tęsdama viešojo pirkimo procedūrą Komisija neįvykdė įsipareigojimų pagal vienodo požiūrio principą ir iš jo išplaukiančią skaidrumo pareigą. Taigi šiame sprendime Bendrasis Teismas pirmą kartą nusprendė, kad kai perkančioji organizacija panaikina sprendimą dėl atrankos kriterijaus, ji negali, ignoruodama šį kriterijų, teisėtai tęsti viešojo pirkimo sutarties sudarymo procedūros. Ši taisyklė, kuri jau egzistavo dėl laimėtojo nustatymo kriterijų, nuo šiol taikoma ir atrankos kriterijams.

159| Dėl prašymo taikyti laikinąsias apsaugos priemones, susijusias su Sąjungos institucijų viešaisiais pirkimais, taip pat žr. 2021 m. gegužės 26 d. Nutartį ***OHB System / Komisija*** (T-54/21 R, nepaskelbta Rink., EU:T:2021:292), aptartą XIV skyriaus 3 skirsnyje „Sąjungos institucijų viešieji pirkimai“.

160| EuropeAid/140043/DH/WKS/XK.

Bendrojo Teismo vertinimas

Pirma, dėl ieškovių argumento, kad Komisija per nustatytus terminus nepateikė atsiliepimo į ieškinį, Bendrasis Teismas konstatavo, kad tokį ieškovių teiginį lėmė painiava dėl datos, kada Bendrojo Teismo kanceliarija gavo atsiliepimą į ieškinį, ir datos, kada jis įteiktas ieškovėms. Bendrasis Teismas šiuo klausimu pažymėjo, kad iš bylos medžiagos matyti, kad Bendrojo Teismo kanceliarija tą atsiliepimą gavo 2019 m. spalio 8 d.[161], taigi per dviejų mėnesių terminą[162], pratęstą terminu dėl nuotolių[163]. Vadinasi, rašytinė proceso dalis buvo teisingai vykdoma.

Antra, dėl ieškovių dublike nurodyto prašymo panaikinti 2019 m. spalio 18 d. sprendimą Bendrasis Teismas priminė, kad į Europos Sąjungos Teisingumo Teismą kreipiamasi pateikiant ieškinį kancleriui, o ne, kaip šiuo atveju, pateikiant dokumentą jau vykstant procesui[164]. Šiuo klausimu Bendrasis Teismas patikslino, kad darant prielaidą, jog ieškovės tik siekė pakeisti savo reikalavimus, kad jie apimtų ir 2019 m. spalio 18 d. sprendimą, jos privalėjo ieškinyje apibrėžti ginčo dalyką ir pateikti reikalavimus[165]. Išskyrus tam tikrų aplinkybių buvimą[166], galima atsižvelgti tik į ieškinyje nurodytus reikalavimus, o ieškinio pagrįstumas turi būti nagrinėjamas remiantis tik šiais reikalavimais.

Šiuo klausimu išnagrinėjęs, ar prašymą panaikinti 2019 m. spalio 18 d. sprendimą apima tokios aplinkybės, Bendrasis Teismas pažymėjo, kad nors tas sprendimas priimtas vėliau, nei pareikštas šis ieškinys, jis nepakeičia 2019 m. liepos 30 d. sprendimo, taip pat juo nepadaryta jokių pastarojo sprendimo pakeitimų. Taigi nurodęs, kad ieškovės negalėjo dublike patikslinti savo reikalavimų taip, kad jie apimtų ir 2019 m. spalio 18 d. sprendimą, Bendrasis Teismas pripažino, kad prašymas jį panaikinti yra akivaizdžiai nepriimtinas.

Trečia, dėl ieškinio, pareikšto dėl 2019 m. liepos 30 d. sprendimo, Bendrasis Teismas pažymėjo, kad vienodo požiūrio ir viešojo pirkimo procedūrų skaidrumo principai reiškia, kad perkančiosios organizacijos privalo vienodai aiškinti laimėtojo nustatymo kriterijus per visą procedūrą ir jai vykstant neturi jų keisti. Tuo remiantis darytina išvada, kad tuo atveju, kai perkančioji organizacija panaikina sprendimą dėl laimėtojo nustatymo kriterijaus, ji negali, ignoruodama šį kriterijų, teisėtai tęsti viešojo pirkimo sutarties sudarymo procedūros, nepažeisdama vienodo požiūrio ir skaidrumo principų, nes tai prilygsta nagrinėjamai procedūrai taikomų kriterijų pakeitimui.

Šiuo klausimu Bendrasis Teismas pažymėjo, kad šie principai *mutatis mutandis* taikomi atrankos kriterijams. Iš tiesų, nors per pirmąjį riboto konkurso etapą taikomi atrankos kriterijai yra objektyvesni, nes neapima lyginamųjų svorių taikymo, vis dėlto vieno iš tų kriterijų panaikinimas per konkurso procedūrą gali turėti pasekmių ir pažeisti vienodo požiūrio principą. Taigi toks panaikinimas turėjo įtakos visiems konkurso procedūroje dalyvavusiems kandidatams, kurie buvo pašalinti iš konkurso, nes neatitiko atrankos kriterijaus, kuris vėliau buvo panaikintas. Be to, minėtas panaikinimas turi įtakos visų potencialių kandidatų, kurie nedalyvavo konkurse, padėčiai, visų pirma dėl to, kad jie manė negalintys tenkinti kriterijaus, kuris jiems nežinant vėliau buvo panaikintas.

161| 2018 m. liepos 11 d. Bendrojo Teismo sprendimo dėl procesinių dokumentų pateikimo ir įteikimo per taikomąją programą *e-Curia* 6 straipsnis.

162| Bendrojo Teismo procedūros reglamento 81 straipsnio 1 dalis.

163| Bendrojo Teismo procedūros reglamento 60 straipsnis.

164| Europos Sąjungos Teisingumo Teismo statuto 21 straipsnis, taikomas Bendrajam Teismui pagal to paties statuto 53 straipsnį.

165| Bendrojo Teismo procedūros reglamento 76 straipsnis.

166| Bendrojo Teismo procedūros reglamento 86 straipsnis.

Taigi Bendrasis Teismas konstatavo, kad panaikinusi skelbimo apie pirkimą 17.2 punkto c papunktyje nurodytą kriterijų ir tęsdama viešojo pirkimo procedūrą Komisija neįvykdė įsipareigojimų pagal vienodo požiūrio principą ir iš jo išplaukiančią skaidrumo pareigą.

Taigi Bendrasis Teismas pripažino ieškovių ieškinį iš dalies pagrįstu ir panaikino 2019 m. liepos 30 d. sprendimą atmesti jų paraišką dalyvauti ribotoje viešojo pirkimo sutarties sudarymo procedūroje, vykdytoje paskelbus nagrinėjamą konkursą.

XI. Arbitražinė išlyga

2021 m. vasario 24 d. Sprendimas *Universität Koblenz-Landau / EACEA* (T-108/18, apskųstas apeliacine tvarka[167], EU:T:2021:104)

Universitetät Koblenz-Landau (Koblenco-Landau universitetas, Vokietija) (toliau – ieškovas) yra pagal viešąją teisę įsteigta Vokietijos aukštojo mokslo įstaiga.

2008 ir 2010 m. pagal Europos Sąjungos bendradarbiavimo su trečiosiomis šalimis programas, skirtas šių šalių aukštojo mokslo sistemoms modernizuoti, ieškovas pasirašė tris dotacijos sutartis. Pirmąją pasirašė ieškovas, kaip vienintelis naudos gavėjas, ir Europos Komisija. Kitas dvi sutartis pasirašė, be kitų, ieškovas, kaip koordinatorius ir bendros naudos gavėjas, ir Švietimo, garso ir vaizdo bei kultūros vykdomoji įstaiga (EACEA). EACEA pagal šias tris sutartis pervedė ieškovui dotacijas.

Dviem 2017 m. gruodžio 21 d. ir 2018 m. vasario 7 d. raštais EACEA informavo ieškovą, kad nusprendė susigrąžinti visas dotacijas ar jų dalį. Bendra pagal tris sutartis reikalaujama suma siekė 1 795 826,30 EUR.

2018 m. ieškovas pareiškė ieškinį dėl SESV 263 straipsniu grindžiamo prašymo panaikinti du EACEA raštus, susijusius su ieškovui pagal dotacijos sutartis pervestomis sumomis.

Grįsdamas ieškinį ieškovas nurodė tris pagrindus, grindžiamus, pirma, teisės būti išklausytam pažeidimu, antra, „netinkamu Europos teisės taikymu“ ir, trečia, motyvavimo stoka. Savo sprendime, priimtame išplėstinės sudėties kolegijos, Bendrasis Teismas atmetė ieškinį ir pateikė paaiškinimų dėl galimybės remtis teise būti išklausytam ir pareiga motyvuoti esant sutartinio pobūdžio ginčui ir dėl to, ar visos dotacijos išieškojimas atitinka taikomo finansinio reglamento nuostatas.

Bendrojo Teismo vertinimas

Pripažinęs nepriimtinais reikalavimus dėl panaikinimo nesant akto, kurį galima ginčyti, kaip tai suprantama pagal SESV 263 straipsnį, ir perkvalifikavęs ieškinį į ieškinį, grindžiamą SESV 272 straipsniu, kuriuo siekiama, kad būtų konstatuota, jog pagal dotacijų sutartis reikalaujamos skolos neegzistuoja, Bendrasis Teismas kartu išnagrinėjo pirmąjį ir trečiąjį ieškinio pagrindus.

167| Byla C-288/21 P, ***Universität Koblenz-Landau / EACEA***.

Jis atmetė EACEA argumentą, kad teise būti išklausytam ir pareiga motyvuoti negalima veiksmingai remtis esant sutartinio pobūdžio ginčui. Šios teisės yra įtvirtintos Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos (toliau – Chartija), kuri yra pirminės teisės dalis, 41 straipsnio 2 dalies a ir c punktuose. Pagal Teisingumo Teismo ir Bendrojo Teismo jurisprudenciją Chartijos pagrindinės teisės taikomos naudojantis kompetencija, kuri priskirta Sąjungos institucijoms, įskaitant sutartinius santykius, be kita ko, vykdant sutartį. Be to, Bendrasis Teismas primena, kad jei, kaip šiuo atveju, šalys nusprendžia savo sutartyje pagal arbitražinę išlygą suteikti Sąjungos teismui jurisdikciją nagrinėti su šia sutartimi susijusius ginčus, šis teismas turi jurisdikciją nagrinėti ir galimus Chartijos ar bendrųjų Sąjungos teisės principų pažeidimus, nesvarbu, kokia teisė taikoma tai sutarčiai.

Kiek tai susiję su galimu teisės būti išklausytam pažeidimu, Bendrasis Teismas patikrino, ar prieš pateikdama ieškovui ginčijamus raštus ir pagal pirmąją dotacijos sutartį išduotą debeto avizą EACEA užtikrino ieškovui galimybę tinkamai ir veiksmingai pareikšti savo nuomonę. Bendrasis Teismas primena, kad Sąjungos institucijos, įstaigos ar organai, laikydamiesi, be kita ko, gero administravimo principo reikalavimų, per tokią audito procedūrą, kuri vyko pagrindinėje byloje, privalo laikytis rungimosi principo. Šie subjektai, prieš priimdami sprendimą pradėti išieškojimo procedūrą, turi surinkti visą svarbią informaciją, visų pirma informaciją, kurią kontrahentas gali jiems pateikti.

Bendrasis Teismas pažymi, kad EACEA pateikė ieškovui reikšmingus dokumentus ir jį informavo apie savo ketinimą susigrąžinti aptariamas dotacijas dėl per auditą konstatuotų pažeidimų galimai sistemingo ir pasikartojančio pobūdžio ir sunkumo. Konstatavęs, kad ieškovo buvo paprašyta pareikšti savo poziciją dėl auditorių išvadų, ir ją jis detaliai išdėstė, Bendrasis Teismas kaip nepagrįstą atmetė pagrindą, grindžiamą teisės būti išklausytam pažeidimu.

Dėl galimo pareigos motyvuoti pažeidimo Bendrasis Teismas primena, kad aktas yra pakankamai motyvuotas, jeigu jis buvo priimtas suinteresuotam adresatui žinomomis aplinkybėmis, leidžiančiomis suprasti jo atžvilgiu priimtos priemonės esmę. Bendrasis Teismas konstatavo, kad aptariamuose raštuose aiškiai nurodytas numatomo išieškojimo teisinis pagrindas ir kad korespondencijoje, kuria keitėsi šalys, esanti informacija leido ieškovui suprasti priežastis, dėl kurių EACEA nusprendė reikalauti grąžinti aptariamas sumas, ir tai, kaip jos buvo nustatytos. EACEA rėmėsi galutine audito ataskaita, kurioje buvo atsižvelgta į visas ieškovo pastabas ir jo pateiktus įrodymus, jie išnagrinėti ir atmesti kiekvienas atskirai, paaiškinant priežastis, dėl kurių šios pastabos ar įrodymai nepaneigia auditorių padarytų išvadų. Taigi, Bendrasis Teismas atmetė ir šį pagrindą kaip nepagrįstą.

Be to, Bendrasis Teismas atmetė pagrindą, grindžiamą netinkamu Europos teisės taikymu, kuriame ieškovas teigia, kad nei ginčijamos sutartys, nei Sąjungos teisė neleidžia EACEA susigrąžinti visų sumų, kurios jam buvo pervestos pagal ginčijamas sutartis. Išnagrinėjęs sutarties sąlygas ir reikšmingas taikytinų finansinių reglamentų nuostatas, kaip jas išaiškino Sąjungos teismas, jis konstatavo, kad jos iš principo neužkerta kelio EACEA susigrąžinti visų ieškovui pagal ginčijamas sutartis pervestų sumų.

2021 m. lapkričio 10 d. Sprendimas *Jenkinson / Taryba ir kt.* (T-602/15 RENV, apskųstas apeliacine tvarka[168], EU:T:2021:764)

Ieškovas, Airijos pilietis, nuo 1994 m. rugpjūčio mėn. iki 2002 m. birželio mėn. buvo įdarbintas trijose Europos Sąjungos tarptautinėse misijose pagal paeiliui sudarytas terminuotas darbo sutartis su trumpomis pertraukomis tarp darbo kiekvienoje iš šių misijų laikotarpių. Galiausiai nuo 2010 m. balandžio mėn. iki 2014 m. lapkričio mėn.

168| Byla C-46/22 P, ***Jenkinson / Taryba ir kt.***

jis buvo įdarbintas misijoje *Eulex Kosovo*, įsteigtoje kaip tarptautinių krizių valdymo misija pagal bendrą užsienio ir saugumo politiką (BUSP). Vienuolikta (paskutinė) jo terminuota darbo sutartis nebuvo atnaujinta po 2014 m. lapkričio 14 d., nes priimtas sprendimas dėl šios misijos pertvarkymo, o dėl to panaikinta jo darbo vieta.

2015 m. spalio mėn. ieškovas Bendrajame Teisme pareiškė ieškinį Europos Sąjungos Tarybai, Europos Komisijai, Europos išorės veiksmų tarnybai ir misijai *Eulex Kosovo* (toliau – atsakovės). Šiuo ieškiniu jis iš esmės prašė:

- pirma, pakeisti visas terminuotas darbo sutartis į neterminuotą darbo sutartį ir priteisti su sutartiniais santykiais susijusią žalą, patirtą dėl piktnaudžiavimo paeiliui sudarant terminuotas darbo sutartis ir dėl neteisėto neterminuotos darbo sutarties, į kurią jos turi būti pakeistos, nutraukimo (toliau – pirmasis reikalavimas),

- antra, priteisti kompensaciją už su sutartiniais santykiais nesusijusią žalą, patirtą dėl to, kad jis nebuvo įdarbintas pagal Sąjungos tarnautojams taikomą tvarką (toliau – antrasis reikalavimas), ir

- trečia, subsidiariai priteisti žalos, atsiradusios dėl to, kad sutartiniuose santykiuose su juo atsakovės pažeidė kelis bendruosius Sąjungos teisės principus, atlyginimą (toliau – trečiasis reikalavimas).

2016 m. lapkričio 9 d. nutartimi[169] Bendrasis Teismas atmetė šį ieškinį motyvuodamas tuo, kad akivaizdžiai neturi jurisdikcijos priimti sprendimo dėl dviejų pirmųjų ieškinio reikalavimų, o trečiasis ieškinio reikalavimas yra akivaizdžiai nepriimtinas. Vis dėlto 2018 m. liepos 5 d. sprendimu[170], priimtu išnagrinėjus ieškovo apeliacinį skundą, Teisingumo Teismas panaikino šią nutartį ir grąžino bylą Bendrajam Teismui.

Savo sprendime, priimtame grąžinus bylą, Bendrasis Teismas pripažino turintis jurisdikciją priimti sprendimą dėl trijų ieškinio reikalavimų, tačiau vėl atmetė visą ieškinį kaip iš dalies nepagrįstą ir iš dalies nepriimtiną. Šiame sprendime Bendrasis Teismas išdėstė nuomonę dėl, viena vertus, Sąjungos teismo jurisdikcijos remiantis arbitražine išlyga apimties ir, antra, dėl to, kokia tvarka ir kokia teisė taikomos su Sąjungos tarptautinių misijų tarptautiniais civiliais darbuotojais sudaromoms darbo sutartims.

Bendrojo Teismo vertinimas

Pirmiausia Bendrasis Teismas patvirtino turintis jurisdikciją nagrinėti ginčą.

Dėl pirmojo reikalavimo, kuriuo iš esmės prašoma pakeisti visas paeiliui sudarytas terminuotas darbo sutartis į neterminuotą darbo sutartį ir atlyginti dėl to atsiradusią su sutartiniais santykiais susijusią žalą, Bendrasis Teismas konstatavo, kad jo jurisdikcija kyla iš arbitražinės išlygos, kaip tai suprantama pagal SESV 272 straipsnį, kuri yra ieškovo paskutinėje terminuotoje darbo sutartyje ir pagal kurią jurisdikciją nagrinėti iš sutarties kylančius ginčus turi Sąjungos teismas. Konkrečiai kalbant, jis teigė, kad ši jurisdikcija apima terminuotas darbo sutartis, sudarytas iki paskutinės sutarties, net jei jose ir nėra arbitražinės išlygos, nes ieškovo prašymai susiję su tais pačiais tęstiniais darbo santykiais, grindžiamais paeiliui sudarytomis terminuotomis darbo sutartimis, šie prašymai pagrįsti ir paskutine terminuota darbo sutartimi.

169| 2016 m. lapkričio 9 d. Nutartis ***Jenkinson / Taryba ir kt.*** (T-602/15, EU:T:2016:660).

170| 2018 m. liepos 5 d. Nutartis ***Jenkinson / Taryba ir kt.*** (C-43/17 P, EU:C:2018:531).

Dėl antrojo ir trečiojo reikalavimų, grindžiamų iš esmės galima atsakovių deliktine atsakomybe už su operacijomis „vietoje“ susijusius personalo valdymo aktus, prie kurių priskiriamas ir Sąjungos tarptautinių misijų tarptautinių civilių darbuotojų įdarbinimas, pasakytina, kad Bendrojo Teismo jurisdikcija dėl šių aktų pagrįsta bendrosiomis SESV nuostatomis, kuriose Sąjungos teismui suteikiama jurisdikcija nagrinėti ginčus dėl deliktinės atsakomybės[171].

Nagrinėdamas pirmojo reikalavimo pagrįstumą, Bendrasis Teismas priminė, kad pagal arbitražinę išlygą, pagal kurią jam suteikiama jurisdikcija, jis turi nagrinėti prašymą pakeisti vienuolika terminuotų darbo sutarčių, sudarytų su misija *Eulex Kosovo*, remdamasis šioms sutartims taikytina nacionaline darbo teise ir paisydamas bendrųjų Sąjungos teisės principų, visų pirma draudimo piktnaudžiauti teise. Siekdamas nustatyti taikytiną teisę, jis rėmėsi tarptautinės privatinės teisės normomis, be kita ko, reglamento „Roma I“ nuostatomis[172].

Išnagrinėjęs vienuolika terminuotų darbo sutarčių atsižvelgdamas į šias nuostatas, Bendrasis Teismas padarė išvadą, kad visiems sutartiniams santykiams, susiklosčiusiems pagal šias sutartis, reikia taikyti Airijos teisę. Kiek tai susiję su pirmosiomis devyniomis terminuotomis darbo sutartimis, jis taikė šalių pasirinktos teisės taisyklę [173] ir konstatavo, kad šalys kaip taikytiną nacionalinę darbo teisę pasirinko ieškovo kilmės ir nuolatinės gyvenamosios vietos mokesčių tikslais prieš pradedant eiti pareigas misijoje valstybės, t. y. Airijos, teisę. Dviejų paskutinių terminuotų darbo sutarčių, kuriose nebuvo nuostatos dėl pasirinktos taikytinos teisės, atveju Bendrasis Teismas taikė glaudžiausio ryšio taisyklę[174] ir padarė išvadą, kad šioms dviem sutartims taikytina Airijos teisė, nes šalių tęstiniai darbo santykiai faktiškai egzistavo nuo tada, kai sudaryta pirma iš vienuolikos terminuotų darbo sutarčių, o ieškovui taikomos mokesčių, socialinės apsaugos ir pensijų sistemos, remiantis dviem paskutinėmis terminuotomis darbo sutartimis, reglamentuojamos Airijos teisėje.

Pagal terminuotoms darbo sutartims taikomus Airijos teisės aktus[175], kuriais perkeliami šią sritį reglamentuojantys Sąjungos teisės aktai[176], pasibaigus maksimaliai darbo santykių trukmei, terminuota darbo sutartis gali būti atnaujinta tik esant tokį atnaujinimą pateisinančių „objektyvių priežasčių“, o jei jų nėra, atnaujinta sutartis laikoma neterminuota.

Konstatavęs, kad maksimali pagal Airijos teisės aktus leidžiama trukmė buvo viršyta tuo metu, kai sudarytos dvi paskutinės nagrinėjamos terminuotos darbo sutartys, Bendrasis Teismas nagrinėjo, ar buvo objektyvių priežasčių, pateisinančių jų sudarymą. Šiuo klausimu jis teigė, kad su misija *Eulex Kosovo* susijusios konkrečios aplinkybės, visų pirma laikinas ir nuolat kintantis jos įgaliojimų pobūdis, jų trukmė, turinys ir misijos finansavimas, neišvengiamai lemiantys taip pat laikiną jos darbuotojų įdarbinimo sąlygų pobūdį, yra objektyvios priežastys, pateisinančios ginčijamas paeiliui sudarytas terminuotas darbo sutartis. Konkrečiai dėl paskutinės terminuotos darbo sutarties Bendrasis Teismas pripažino, kad yra ir kitų dar konkretesnių objektyvių

171| Žr. SESV 268 straipsnį, siejamą su SESV 340 straipsnio antra pastraipa.

172| 2008 m. birželio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 593/2008 dėl sutartinėms prievolėms taikytinos teisės (Roma I) (OL L 177, 2008, p. 6).

173| Žr. reglamento „Roma I“ 8 straipsnio 1 dalį.

174| Žr. reglamento „Roma I“ 8 straipsnio 4 dalį.

175| *Protection of Employees (Fixed – Term Work) Act 2003* (2003 m. Įstatymas dėl darbuotojų apsaugos (darbas pagal terminuotas sutartis)).

176| 1999 m. birželio 28 d. Tarybos direktyva 1999/70/EB dėl Europos profesinių sąjungų konfederacijos (ETUC), Europos pramonės ir darbdavių konfederacijų sąjungos (UNICE) ir Europos įmonių, kuriose dalyvauja valstybė, centro (CEEP) bendrojo susitarimo dėl darbo pagal terminuotas sutartis (OL L 175, 1999, p. 43; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 5 sk., 5 t., p. 368) ir šios direktyvos priede esantis bendrasis susitarimas.

priežasčių, nes priimtas sprendimas pertvarkius misiją panaikinti ieškovo darbo vietą, o šios sutarties galiojimo pabaiga sutapo su numatyta tokio panaikinimo data. Jis padarė išvadą, kad pasiūlius ieškovui sudaryti nagrinėjamas terminuotas darbo sutartis nebuvo piktnaudžiaujama.

Taigi Bendrasis Teismas atmetė prašymą pakeisti paeiliui sudarytas terminuotas darbo sutartis į vieną neterminuotą darbo sutartį ir prašymą atlyginti iš to kylančią su sutartiniais santykiais susijusią žalą.

Antrąjį reikalavimą, kuriuo ieškovas iš esmės prašė atlyginti su sutartiniais santykiais nesusijusią žalą, kurią jis patyrė dėl to, kad buvo įdarbintas pagal sutartį kaip tarptautinis civilis darbuotojas, o ne pagal palankesnes į atitinkamą misiją komandiruotiems Sąjungos tarnautojams taikomas sąlygas, Bendrasis Teismas taip pat atmetė kaip nepagrįstą. Šiuo klausimu Bendrasis Teismas teigė, kad Sąjungos pirminės teisės nuostatose būtent dėl BUSP ir su misija *Eulex Kosovo* susijusiose teisės aktų nuostatose įtvirtintas teisinis pagrindas, leidžiantis įdarbinti ieškovą pagal sutartį kaip tarptautinį civilį darbuotoją, ir kad nei ieškovas buvo diskriminuojamas, nei jam buvo taikomas nevienodas požiūris, palyginti su kitais pagal sutartis šioje misijoje dirbančiais darbuotojais ar į ją komandiruotais Sąjungos tarnautojais.

Galiausiai Bendrasis Teismas atmetė paskutinį ieškovo reikalavimą kaip akivaizdžiai nepriimtiną, nes aiškiai ir tiksliai nenurodyta, ar yra pakankamas tiesioginis priežastinis ryšys tarp pažeidimų, kuriuos tariamai padarė atsakovės, ir nurodytos žalos, todėl jis atmetė visą ieškinį.

XII. Galimybė susipažinti su institucijų dokumentais

1. Su komercinių interesų apsauga susijusi išimtis

a) Autorių teisių apsauga

2021 m. liepos 14 d. Sprendimas *Public.Resource.Org ir Right to Know / Komisija* (T-185/19, apskųstas apeliacine tvarka[177], EU:T:2021:445)

Ieškovės *Public.Resource.Org, Inc*. ir *Right to Know CLG* yra pelno nesiekiančios organizacijos, kurių prioritetinis uždavinys – leisti visiems piliečiams laisvai susipažinti su teisės aktais. 2018 m. rugsėjo 25 d. jos pateikė Europos Komisijai prašymą leisti susipažinti su keturiais Europos standartizacijos komiteto (ESK) priimtais darniaisiais standartais, susijusiais, be kita ko, su žaislų sauga[178].

177| Byla C-588/21 P, ***Public.Resource.Org ir Right to Know / Komisija ir kt.***

178| Tai yra šie standartai: EN 71-5:2015 „Žaislų sauga – 5 dalis. Kiti nei cheminių eksperimentų dėžutės cheminiai žaidimai (dėžutės)“; EN 71-4:2013 „Žaislų sauga – 4 dalis. Cheminių eksperimentų dėžutės ir susijusi veikla“; EN 71-12:2013 „Žaislų sauga – 12 dalis. N-nitrozoaminai ir N-nitrojunginiai“; EN 12472:2005+A 1:2009 „Susidėvėjimo ir korozijos imitavimo metodas nikeliui, kurį išskiria padengti daiktai, nustatyti“.

Komisija netenkino prašymo leisti susipažinti su dokumentais motyvuodama tuo, kad šie standartai saugomi autorių teisių. Atsisakymas buvo grindžiamas Reglamento Nr. 1049/2001 4 straipsnio 2 dalies pirma įtrauka[179], pagal kurią galimybė susipažinti su dokumentu turi būti nesuteikta, jeigu dėl jo atskleidimo nukentėtų nustatyto fizinio ar juridinio asmens komercinių interesų, įskaitant intelektinę nuosavybę, apsauga, nebent atskleidimo reikalautų viršesnis viešasis interesas.

Bendrasis Teismas atmetė ieškovių ieškinį ir patikslino kontrolės, kurią turi atlikti Sąjungos institucijos tam, kad būtų atsižvelgta į poveikį komerciniams interesams, kylantiems dėl to, kad prašomiems dokumentams taikoma autorių teisių apsauga, apimtį.

Bendrojo Teismo vertinimas

Pirma, Bendrasis Teismas nustatė, kad ieškovės yra suinteresuotos, kad būtų atskleisti prašomi darnieji standartai. Šiuo klausimu jis priminė, kad asmuo, kuriam atsisakyta leisti susipažinti su dokumentu, vien dėl šios aplinkybės jau yra suinteresuotas sprendimo dėl atsisakymo panaikinimu. Be to, Bendrasis Teismas pabrėžė, kad galimybė tam tikrose bibliotekose susipažinti su prašomais darniaisiais standartais neturi įtakos ieškovių suinteresuotumui pareikšti ieškinį, nes šiuo susipažinimu nėra visiškai patenkinamas jų siekiamas tikslas – laisvai ir nemokamai susipažinti su minėtais standartais. Dėl mokamos prieigos prie šių standartų Bendrasis Teismas konstatavo, kad tai taip pat neatitinka ieškovių siekiamo tikslo.

Antra, Bendrasis Teismas nusprendė, kad Komisija laikėsi kontrolės, kurią turėjo vykdyti taikydama su autorių teisių suteikiama apsauga susijusią išimtį, apimties.

Visų pirma Bendrasis Teismas nurodė, kad galutinė atsakomybė už tinkamą Reglamento Nr. 1049/2001 taikymą tenka institucijai, kuriai pateiktas prašymas susipažinti su dokumentais. Šiuo klausimu jis pažymėjo, kad jei ši institucija mano, jog akivaizdu, kad atsisakymas leisti susipažinti su trečiosios šalies dokumentu turi būti atmestas dėl to, kad egzistuoja autorių teisių apsauga, ji, nepasikonsultavusi su trečiąją šalimi, kuri priėmė dokumentą, atsisako leisti susipažinti.

Be to, Bendrasis Teismas pabrėžė, kad autorių teisėms ir toliau taikoma nacionalinė teisė ir kad šia teise suteikiamos apsaugos apimtis reglamentuojama tik pagal šalies, kurioje prašoma apsaugos, teisės aktus. Jis patikslino, kad institucija, kuriai pateiktas prašymas leisti susipažinti su trečiųjų šalių dokumentais, turi, be kita ko, nustatyti, kai prašoma pripažinti minėtų dokumentų autorių teisių apsaugą, objektyvius ir nuoseklius duomenis, galinčius patvirtinti, kad egzistuoja atitinkamos trečiosios šalies nurodytos autorių teisės. Iš tiesų tokia kontrolė atitinka reikalavimus, susijusius su kompetencijos tarp Sąjungos ir valstybių narių pasidalijimu autorių teisių srityje.

Galiausiai, šioje byloje Bendrasis Teismas pažymėjo, kad Komisija savo išvadą dėl autorių teisių apsaugos taikymo darniesiems standartams grindė objektyviais ir nuosekliais duomenimis, galinčiais patvirtinti ESK nurodomų minėtų standartų autorių teisių egzistavimą. Be to, jis konstatavo, kad Komisija nepadarė klaidos, kai nusprendė, jog nagrinėjamų darniųjų standartų atveju buvo pasiekta autorių teisių apsaugai būtina originalumo riba.

179| 2001 m. gegužės 30 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1049/2001 dėl galimybės visuomenei susipažinti su Europos Parlamento, Tarybos ir Komisijos dokumentais (OL L 145, 2001, p. 43; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 1 sk., 3 t., p. 331).

Trečia, Bendrasis Teismas pažymėjo, kad joks viršesnis viešasis interesas nepateisina prašomų darniųjų standartų atskleidimo. Šiuo klausimu Bendrasis Teismas pabrėžė, kad tas, kas tvirtina, jog egzistuoja viršesnis viešasis interesas, turi konkrečiai nurodyti aplinkybes, pateisinančias atitinkamų dokumentų atskleidimą. Vis dėlto ieškovės nurodė tik bendrą motyvą, kad bendrieji standartai yra „Sąjungos teisės“, kuri turi būti laisvai ir nemokamai prieinama visuomenei, dalis, tačiau nepaaiškino, kodėl tokie argumentai turi būti viršesni už ESK ar jo nacionalinių narių komercinių interesų apsaugą. Taigi Bendrasis Teismas pritarė Komisijos vertinimui, kad viešasis interesas užtikrinti Europos standartizacijos sistemos funkcionalumą yra svarbesnis už laisvos ir nemokamos prieigos prie darniųjų standartų garantiją. Be to, jis pabrėžė, kad ieškovės nepagrindė, kodėl šiems standartams turėtų būti taikomas su „įstatymu“ susijęs viešumo ir prieinamumo reikalavimas, nes šie standartai nėra privalomi ir sukelia su jais susijusių teisinių pasekmių tik suinteresuotiesiems asmenims.

b) Europos Sąjungos finansuojamas mokslinių tyrimų projektas

2021 m. gruodžio 15 d. Sprendimas *Breyer / REA* (T-158/19, EU:T:2021:902)

2016 m. Europos mokslinių tyrimų vykdomoji įstaiga (REA) su konsorciumu sudarė dotacijos susitarimą dėl mokslinio projekto vykdymo pagal Europos Sąjungos bendrąją mokslinių tyrimų ir inovacijų programą „Horizontas 2020“, kuriuo siekta prisidėti prie Sąjungos išorės sienų valdymo. Ieškovas – fizinis asmuo – pagal Reglamentą Nr. 1049/2001 paprašė suteikti galimybę susipažinti su įvairiais skirtingų šio projekto vystymo etapų dokumentais, kuriuos REA gavo iš minėto konsorciumo narių. REA tik iš dalies suteikė galimybę susipažinti su prašomais dokumentais, o atsisakymą suteikti visą prieigą pateisino tuo, kad taikomos Reglamente Nr. 1049/2001 numatytos išimtys, be kita ko, išimtis, susijusi su atitinkamo konsorciumo narių komercinių interesų apsauga[180].

Išnagrinėjęs ieškinį dėl REA sprendimo[181] iš dalies suteikti galimybę susipažinti su prašomais dokumentais, Bendrasis Teismas šį sprendimą panaikino, nes, pirma, REA išsamiai neišnagrinėjo prašymo suteikti prieigą ir, antra, nesuteikė galimybės susipažinti su nagrinėjamuose dokumentuose pateikta informacija, kuriai netaikoma aptariama išimtis.

Šioje byloje Bendrasis Teismas galėjo išplėtoti ir papildyti savo jurisprudenciją dėl galimybės susipažinti su dokumentais vykdant Sąjungos finansuojamą mokslinių tyrimų projektą ir dėl pareigos išsamiai išnagrinėti prašymą suteikti prieigą nuo pat pradinio prašymo pateikimo. Be to, Bendrasis Teismas turėjo galimybę atsakyti į dar nenagrinėtus klausimus dėl, be kita ko, Reglamento Nr. 1290/2013[182] poveikio tuo atveju, kai pagal Reglamentą Nr. 1049/2001 buvo pateiktas prašymas suteikti galimybę susipažinti su dokumentais, ir dėl pasekmių, kurias lėmė ieškovo elgesys, kai jis savo priemonėmis ir prieš Bendrajam Teismui priimant sprendimą dėl ieškinio įgijo galimybę susipažinti su uždengtomis dokumento, su kuriuo jam tik iš dalies buvo leista susipažinti, dalimis.

180| Reglamento Nr. 1049/2001 4 straipsnio 2 dalies pirma įtrauka.

181| 2019 m. sausio 17 d. REA sprendimas [ARES (2019) 266593] dėl galimybės iš dalies susipažinti su dokumentais.

182| 2013 m. gruodžio 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1290/2013, kuriuo nustatomos bendrosios mokslinių tyrimų ir inovacijų programos „Horizontas 2020“ (2014–2020 m.) dalyvavimo ir sklaidos taisyklės ir panaikinamas Reglamentas (EB) Nr. 1906/2006 (OL L 347, 2013, p. 81).

Bendrojo Teismo vertinimas

Pirmiausia Bendrasis Teismas konstatavo, kad nagrinėjamu atveju REA pažeidė pareigą išsamiai išnagrinėti visus dokumentus, dėl kurių buvo pateiktas prašymas suteikti galimybę susipažinti, nes ši pareiga taikoma ne tik tuomet, kai nagrinėjamas kartotinis prašymas suteikti prieigą, bet ir nagrinėjant pirminį prašymą. Konkrečiai kalbant, REA nepriėmė sprendimo dėl pirminio prašymo suteikti prieigą tiek, kiek jis buvo pateiktas dėl galimybės susipažinti su aptariamo projekto patvirtinimo dokumentais, ir taip akivaizdžiai pakenkė pagal Reglamentą Nr. 1049/2001 siekiamiems tikslams.

Šiame kontekste Bendrasis Teismas pažymėjo, kad, pirma, kartotiniame prašyme suteikti prieigą ieškovas aiškiai nurodė, kad tai yra pirminio prašymo suteikti prieigą tąsa, o jis buvo pateiktas, be kita ko, dėl aptariamo projekto patvirtinimo dokumentų. Todėl jokia aplinkybė neleido REA preziumuoti, kad kartotiniame prašyme ieškovas nebeprašo leisti su jais susipažinti. Antra, ieškovas neprivalėjo kartotiniame prašyme aiškiai ginčyti fakto, kad REA pirminiame sprendime nenusprendė dėl dalies jo pirminio prašymo. Tai, kad pirminiame sprendime ji nepriėmė sprendimo, faktiškai lėmė tai, kad antrasis procedūros etapas, kiek tai susiję su dokumentais, dėl kurių nebuvo priimtas sprendimas, nebuvo pradėtas. Be to, net jeigu atsisakius suteikti galimybę susipažinti asmuo gali pateikti naują prašymą suteikti prieigą, sprendimo nepriėmimas dėl vienos prašymo suteikti prieigą dalies negali būti prilyginamas atsisakymui suteikti prieigą. Taigi galimybė pateikti naują prašymą negali būti pasitelkiama siekiant ištaisyti trūkumą, pasireiškiantį tuo, kad atitinkama institucija išsamiai neišnagrinėjo pirmojo prašymo suteikti prieigą, arba kaip argumentas, siekiant iš prašymo teikėjo atimti galimybę pareikšti ieškinį.

Toliau Bendrasis Teismas pareiškė nuomonę dėl nuoseklaus reglamentų Nr. 1290/2013 ir 1049/2001 taikymo nagrinėjamu atveju. Šiuo klausimu jis patikslino, kad į Reglamente Nr. 1290/2013 numatytą taisyklę, pagal kurią dokumentai, kurie vykdant priemonę, kaip antai aptariamą projektą, perduoti kaip konfidencialūs, laikomi konfidencialiais[183], reikia atsižvelgti nagrinėjant trečiojo asmens prašymą suteikti galimybę susipažinti su šiais dokumentais. Tai, kad nagrinėjamu atveju REA pateiktus dokumentus susitarimo šalys pripažino konfidencialiais, yra požymis, kad jų turinys yra jautrus konsorciumo narių interesų požiūriu. Tačiau to, kad dokumentai įgyvendinant projektą buvo kvalifikuoti kaip konfidencialūs, negali pakakti siekiant pateisinti Reglamente Nr. 1049/2001 nurodytos išimties, susijusios su komercinių interesų apsauga, taikymą. Taigi toks kvalifikavimas neatleidžia REA nuo pareigos, konkrečiai ir individualiai nagrinėjant prašymą leisti susipažinti su šiais dokumentais, patikrinti, ar jiems ši išimtis taikoma visiškai ar iš dalies.

Aptaręs klausimą dėl REA atlikto konkretaus ir individualaus prašomų dokumentų nagrinėjimo, Bendrasis Teismas toliau priėjo prie išvados, kad konsorciumo narių komercinių interesų apsauga nepateisino jos atsisakymo suteikti galimybę susipažinti su tam tikra šiuose įvairiuose dokumentuose pateikta informacija. Tai visų pirma buvo informacija, aptarianti bendrus klausimus, galinčius kilti nepriklausomai nuo konkrečios sistemos koncepcijos ir konsorciumo narių vystomo projekto, ir neapimanti konkrečių aptariamo projekto teisinio ir etinio poveikio vertinimų arba numatomų sprendimų tobulinant technologijas ar šio projekto funkcijas.

183| Reglamento Nr. 1290/2013 3 straipsnis.

Kiek tai susiję su prašomais dokumentais ar jų dalimis, kuriuos REA teisingai laikė patenkančiais į išimties, susijusios su konsorciumo narių komercinių interesų apsauga, taikymo sritį, Bendrasis Teismas konstatavo, kad ieškovas neįrodė, jog egzistuoja viršesnis viešasis interesas, kuris pateisintų informacijos, kuriai taikoma ši išimtis, atskleidimą visuomenei[184].

Šiomis aplinkybėmis pareikšdamas nuomonę dėl visuomenės suinteresuotumo iš Sąjungos lėšų finansuojamų projektų rezultatų sklaida, Bendrasis Teismas pažymėjo, kad toks interesas užtikrintas įtvirtinus teisės ir sutartines nuostatas, reglamentuojančias pagal programą „Horizontas 2020“ finansuojamų projektų rezultatų sklaidą, ir kad ieškovas neįrodė būtinybės atskleisti informaciją, kuriai taikoma atitinkama išimtis. Dėl teisės nuostatų Bendrasis Teismas patikslino, kad Reglamente Nr. 1290/2013 numatyta tiek priemonę įgyvendinančių dalyvių pareiga laikantis tam tikrų apribojimų atskleisti projekto rezultatus, tiek Sąjungos institucijų, įstaigų ir organų ir valstybių narių teisė susipažinti su informacija apie šių dalyvių pasiektus rezultatus[185].

Galiausiai Bendrasis Teismas pažymėjo, kad aplinkybė, kad ieškovas savo priemonėmis įgijo galimybę susipažinti su visa dokumento, kurio iš dalies uždengtą versiją jam pateikė REA, versija ir šią visą versiją paskelbė internete, nepaneigia jo suinteresuotumo, kad ginčijamas sprendimas šiuo klausimu būtų panaikintas tiek, kiek REA atsisakė suteikti galimybę susipažinti su uždengtomis to dokumento dalimis. Toks elgesys neturi jokio poveikio ginčijamo sprendimo teisėtumui šiuo aspektu ir šiuo klausimu Bendrojo Teismo atliekamai teisminei kontrolei.

Vis dėlto Bendrasis Teismas nurodė, kad taip elgdamasis ieškovas nesilaikė Sąjungos teisėje, reglamentuojančioje galimybę susipažinti su dokumentais, numatytų procedūrų ir nelaukė šio ginčo baigties, kad sužinotų, ar galėjo teisėtai įgyti galimybę susipažinti su visa nagrinėjamo dokumento versija. Todėl į šį ieškovo elgesį Bendrasis Teismas atsižvelgė paskirstydamas bylinėjimosi išlaidas ir iš jo priteisdamas dėl nepagrįstų veiksmų REA patirtas išlaidas.

2. Išimtis, susijusi su ECB organų svarstymų konfidencialumo apsauga

2021 m. spalio 6 d. Sprendimas *Aeris Invest / ECB* (T-827/17, apskųstas apeliacine tvarka[186], EU:T:2021:660)

Ieškovė *Aeris Invest Sàrl* turėjo *Banco Popular Español, SA* (toliau – *Banco Popular*), Ispanijoje įsteigtos kredito įstaigos, kuriai taikoma Europos Centrinio Banko (ECB) tiesioginė rizikos ribojimu pagrįsta priežiūra[187], akcijų. 2017 m. birželio 6 d. ECB, pasikonsultavęs su Bendra pertvarkymo valdyba (BPV), parengė situacijos vertinimą

184| Pagal Reglamento Nr. 1049/2001 4 straipsnio 2 dalį institucijos nesuteikia galimybės susipažinti su dokumentais, dėl kurių atskleidimo nukentėtų atitinkamų fizinių arba juridinių asmenų komercinių interesų apsauga, „nebent atskleidimo reikalautų viršesnis viešasis interesas“.

185| Reglamento Nr. 1290/2013 4, 43 ir 49 straipsniai.

186| Byla C-782/21 P ***Aeris Invest / ECB***.

187| Pagal 2013 m. spalio 15 d. Tarybos reglamentą (ES) Nr. 1024/2013, kuriuo Europos Centriniam Bankui pavedami specialūs uždaviniai, susiję su rizikos ribojimu pagrįstos kredito įstaigų priežiūros politika (OL L 287, 2013, p. 63).

dėl *Banco Popular* žlugimo ar galimo žlugimo[188]. Tą pačią dieną *Banco Popular* valdyba informavo ECB, kad padarė išvadą, jog bankas gali žlugti. 2017 m. birželio 7 d. BPV priėmė Sprendimą dėl *Banco Popular* pertvarkymo schemos[189]. Tą pačią dieną Europos Komisija priėmė Sprendimą 2017/1246[190], kuriuo patvirtinama pertvarkymo schema.

2017 m. birželio 19 d.–rugpjūčio 2 d. ieškovė pateikė tris prašymus ECB dėl galimybės susipažinti su dokumentais pagal Sprendimą 2004/258[191]. 2017 m. lapkričio 7 d. ECB priėmė tris sprendimus, kuriais atsisakyta leisti susipažinti su prašomais dokumentais. ECB, be kita ko, teigė, kad kai kuriems iš šių dokumentų taikoma konfidencialumo prezumpcija, grindžiama įvairiomis Sprendime 2004/258 numatytomis teisės susipažinti išimtimis.

Bendrojo Teismo išplėstinė kolegija priėmė sprendimą iš dalies patenkinti ieškovės pareikštą ieškinį ir panaikinti antrąjį ginčijamą sprendimą tiek, kiek juo atsisakyta leisti susipažinti su balsavimo ECB valdančiojoje taryboje rezultatu, o likusią ieškinio dalį atmesti. Šioje byloje Bendrasis Teismas pirmą kartą turėjo galimybę priimti sprendimą dėl konfidencialumo prezumpcijos, grindžiamos Sprendime 2004/258 numatyta teisės susipažinti su dokumentais išimtimi, susijusia su informacijos, kuri pagal Sąjungos teisę saugoma kaip tokia, konfidencialumo apsauga[192]. Be to, šioje byloje paaiškinta Teisingumo Teismo jurisprudencija, susijusi su ECB pareigos motyvuoti apimtimi, kai jis taiko Sprendime 2004/258 numatytą teisės susipažinti su dokumentais išimtį dėl viešojo intereso, susijusio su ECB sprendimus priimančių organų svarstymų konfidencialumu, apsaugos[193].

Bendrojo Teismo vertinimas

Pirma, Bendrasis Teismas konstatavo, kad ECB nepakankamai motyvavo antrąjį ginčijamą sprendimą, kai, remdamasis išimtimi dėl viešojo intereso, susijusio su ECB sprendimus priimančių organų svarstymų konfidencialumu, apsaugos, atsisakė suteikti galimybę susipažinti su informacija apie skubios paramos likvidumui padidinti (toliau – SPLP) viršutinę ribą, faktiškai skirtą SPLP sumą ir pateiktas garantijas, pateikta 2017 m. birželio 5 d. Ispanijos banko valdytojo rašte ECB pirmininkui „Emergency liquidity assistance“, 2017 m. birželio 5 d. Ispanijos banko valdytojo papildomame rašte ECB pirmininkui „Emergency liquidity assistance“ ir 2017 m. birželio 5 d. Vykdomosios valdybos pasiūlyme ECB valdančiajai tarybai „Emergency liquidity assistance request from Banco de España“. Be to, Bendrasis Teismas nusprendė, kad antrasis ginčijamas sprendimas yra nemotyvuotas, kiek juo atsisakyta leisti susipažinti su balsavimo Valdančiojoje taryboje rezultatu.

188| Pagal 2014 m. liepos 15 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 806/2014, kuriuo nustatomos kredito įstaigų ir tam tikrų investicinių įmonių pertvarkymo vienodos taisyklės ir vienoda procedūra, kiek tai susiję su bendru pertvarkymo mechanizmu ir Bendru pertvarkymo fondu, ir iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) Nr. 1093/2010 (OL L 225, 2014, p. 1), 18 straipsnio 1 dalies antrą pastraipą.

189| Reglamento Nr. 806/2014 pagrindu.

190| 2017 m. birželio 7 d. Komisijos sprendimas (ES) 2017/1246, kuriuo patvirtinama *Banco Popular Español SA* pertvarkymo schema (OL L 178, 2017, p. 15).

191| 2004 m. kovo 4 d. ECB sprendimo 2004/258/EB dėl galimybės visuomenei susipažinti su ECB dokumentais (OL L 80, 2004, p. 42; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 1 sk., 5 t., p. 51), iš dalies pakeisto, pirma, 2011 m. gegužės 9 d. ECB sprendimu 2011/342/ES (OL L 158, 2011, p. 37) ir, antra, 2015 m. sausio 21 d. ECB sprendimu (ES) 2015/529 (OL L 84, 2015, p. 64), 6 straipsnio 1 dalis.

192| Grindžiama Sprendimo 2004/258 4 straipsnio 1 dalies c punktu.

193| Grindžiama Sprendimo 2004/258 4 straipsnio 1 dalies a punktu.

Iš pradžių Bendrasis Teismas nurodė, kad Sprendime 2004/258 suteikiama teisė susipažinti su ECB dokumentais, kuriai taikomi tam tikri apribojimai, grindžiami viešojo ar privataus intereso pagrindais, ir nustatyta teisės susipažinti su dokumentais išimčių[194], kurios turi būti aiškinamos ir taikomos siaurai, tvarka.

Toliau Bendrasis Teismas pažymėjo, kad Sprendime *ECB / Espírito Santo Financial (Portugal)*[195] Teisingumo Teismas padarė išvadą, jog sprendimas atsisakyti suteikti galimybę susipažinti su Valdančiosios tarybos svarstymų rezultatais yra pakankamai motyvuotas vien nuoroda į Sprendime 2004/258 numatytą teisės susipažinti su dokumentais išimtį dėl viešojo intereso, susijusio su ECB sprendimus priimančių organų svarstymų konfidencialumu, apsaugos, kiek tai susiję su dokumentais, atspindinčiais šių svarstymų rezultatą. Vis dėlto Bendrasis Teismas konstatavo, kad šiuo atveju ECB tik bendrai nurodė, jog trijų rūšių informacija yra pateikta dokumentuose, su kuriais jis leido iš dalies susipažinti. Vienintelis dokumentas, kuriame konstatuotas ECB valdančiosios tarybos svarstymų rezultatas, yra 2017 m. birželio 5 d. telekonferencijos būdu vykusio jos 447-ojo posėdžio protokolas, kuriame nurodyta SPLP viršutinė riba. Taigi ECB pateikė pakankamus motyvus dėl jo atsisakymo leisti susipažinti su šia viršutine riba tiek, kiek ši informacija pateikta Valdančiosios tarybos posėdžio 447-ojo posėdžio protokole, nes šis dokumentas atspindi Valdančiosios tarybos svarstymų rezultatą. Tačiau kiti dokumentai yra ankstesni už tarybos posėdį, todėl neatspindi svarstymų rezultato. Taigi Bendrasis Teismas manė, kad ECB galėjo pagrįstai atsisakyti leisti susipažinti su šia informacija ir dokumentais, remdamasis kitomis jo nurodytomis teisės susipažinti išimtimis.

Be to, dėl atsisakymo leisti susipažinti su Valdančiosios tarybos balsavimo rezultatu Bendrasis Teismas nurodė, kad ECB turi pateikti motyvus, leidžiančius suprasti ir patikrinti, pirma, ar prašomas dokumentas iš tikrųjų susijęs su sritimi, kuriai taikoma nurodyta išimtis, ir, antra, ar su šia išimtimi susijusios apsaugos poreikis yra realus. Taigi tai, kad nebuvo jokių motyvų, paaiškinančių, kodėl atsisakymui leisti susipažinti su šiais dokumentais tiek, kiek juose yra nagrinėjamos informacijos, buvo taikoma išimtis, neleido ieškovei suprasti atsisakymo leisti susipažinti su šia informacija priežasčių ir pareikšti pagrindo, kuriuo būtų ginčijamas išimties taikymo minėtiems dokumentams pagrįstumas. Iš esmės apie motyvus suinteresuotajam asmeniui turi būti pranešama kartu su jam nenaudingu sprendimu. Motyvavimo nebuvimo negali ištaisyti tai, kad, kaip šiuo atveju, suinteresuotasis asmuo sprendimo motyvus sužino vykstant procesui Sąjungos teismuose.

Antra, Bendrasis Teismas priėmė sprendimą dėl to, ar egzistuoja bendroji konfidencialumo prezumpcija, grindžiama Sprendime 2004/258 numatyta teisės susipažinti su dokumentais išimtimi, susijusia su informacijos, kuri pagal Sąjungos teisę saugoma kaip tokia, konfidencialumo apsauga.

Šiuo klausimu Bendrasis Teismas priminė, kad bendrosios prezumpcijos yra atitinkamos Sąjungos institucijos pareigos konkrečiai ir individualiai išnagrinėti kiekvieną dokumentą, dėl kurio pateiktas prašymas leisti susipažinti, ir – bendriau – kuo platesnės galimybės visuomenei susipažinti su Sąjungos institucijų turimais dokumentais principo išimtis. Todėl jos turi būti aiškinamos ir taikomos siaurai.

Iš pradžių Bendrasis Teismas konstatavo, kad, atsižvelgiant į tai, kaip suformuluota Sprendimo 2004/258 nuostata, kurioje numatyta, kad ECB turi atsisakyti leisti susipažinti su dokumentu, jeigu dėl jo atskleidimo nukentėtų informacijos, kuri saugoma kaip tokia „pagal Sąjungos teisę“[196], konfidencialumo apsauga, šia nuostata grindžiamos bendrosios konfidencialumo prezumpcijos taikymo sritis nebūtų aiškiai ir tiksliai apibrėžta ir prieštarautų jurisprudencijai, pagal kurią prezumpcijos, kurios yra kuo platesnės prieigos principo išimtis, turi būti aiškinamos siaurai.

194| Sprendimo 2004/258 4 straipsnio 1 ir 2 dalys.

195| 2019 m. gruodžio 19 d. Sprendimas ***ECB / Espírito Santo Financial (Portugal)*** (C-442/18 P, EU:C:2019:1117, 43, 44 ir 46 punktai).

196| Sprendimo 2004/258 4 straipsnio 1 dalies c punktas.

Toliau Bendrasis Teismas pažymėjo, kad bendrosios konfidencialumo prezumpcijos, grindžiamos minėta Sprendimo 2004/258 nuostata, pripažinimas negali būti suderinamas su pozicija, kurios Teisingumo Teismas laikėsi Sprendime *Baumeister*[197]. ECB turi patikrinti, ar įvykdytos abi tame sprendime[198] nustatytos sąlygos, kiek tai susiję su kiekviena informacija, su kuria prašoma leisti susipažinti. Jeigu taip, ECB turi atsisakyti leisti susipažinti su nagrinėjama informacija, ir šiuo klausimu jis neturi jokios diskrecijos. Šiai užduočiai atlikti būtina konkrečiai ir individualiai įvertinti kiekvieną atitinkamą informaciją ir to negalima apeiti taikant bendrąją konfidencialumo prezumpciją.

Galiausiai Bendrasis Teismas priminė, kad toje pačioje Sprendimo 2004/258 nuostatoje numatyta teisės susipažinti išimtis yra vadinamoji „absoliuti" išimtis, kurios taikymas privalomas, jeigu atitinkamo dokumento atskleidimas visuomenei gali pakenkti šia nuostata saugomiems interesams.

Atsižvelgdamas į tai, Bendrasis Teismas nepanaikino ECB sprendimų, kuriuose remiamasi šia bendrąja konfidencialumo prezumpcija, motyvuodamas tuo, kad atitinkama informacija ir dokumentai yra konfidenciali informacija, su kuria pagrįstai nebuvo leista susipažinti remiantis Sprendime 2004/258 numatyta teisės susipažinti su dokumentais išimtimi, susijusia su informacijos, kuri saugoma kaip tokia pagal Sąjungos teisę, konfidencialumo apsauga.

Trečia, Bendrasis Teismas konstatavo, kad pareigos saugoti profesinę paslaptį išimtys, numatytos direktyvose 2013/36[199] ir 2014/59[200], netaikomos prašomiems dokumentams.

Iš tiesų tam, kad būtų taikoma Direktyvoje 2013/36 numatyta išimtis, leidžianti civilinėje ar komercinėje byloje atskleisti konfidencialią informaciją, nesusijusią su trečiosiomis šalimis, kurios dalyvauja gelbėjant atitinkamą kredito įstaigą, būtina, kad būtų paskelbtas šios įstaigos bankrotas arba nurodyta ją priverstinai likviduoti, o nagrinėjamu atveju taip nėra. Direktyvoje 2014/59 numatyta išimtis konfidencialios informacijos atskleidimui taikoma tik dėl nacionalinių procedūrų. Tačiau ieškovė pripažino, kad jos prašymai leisti susipažinti buvo motyvuoti jos ketinimu pareikšti ieškinį Bendrajame Teisme.

Ketvirta, Bendrasis Teismas analizavo Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos (toliau – Chartija) 47 straipsnyje įtvirtintos teisės į veiksmingą teisminę gynybą apimtį, kai pagal Sprendimą 2004/258 teikiami prašymai leisti susipažinti su dokumentais. Bendrasis Teismas padarė išvadą, kad ši teisė neįpareigoja ECB leisti susipažinti su tam tikrais dokumentais, kai siekiama parengti ieškinį dėl kitos institucijos priimto sprendimo panaikinimo.

Iš tiesų, pirma, Sprendimu 2004/258 nesiekiama reglamentuoti klausimų, susijusių su įrodymais, kuriuos šalys turi pateikti per teismo procesą. Antra, juo nesiekiama nustatyti taisyklių, skirtų konkrečiam interesui susipažinti su dokumentu, kurį vienas ar kitas asmuo galėtų turėti, apsaugoti. Trečia, tai, kad dokumentas,

197| 2018 m. birželio 19 d. Sprendimas ***Baumeister*** (C-15/16, EU:C:2018:464).

198| Kad kompetentingų valdžios institucijų turima informacija nėra vieša ir kad jos atskleidimas keltų pavojų fizinio ar juridinio asmens, kuris ją pateikė, ar trečiųjų asmenų interesams arba tinkamam investicinių įmonių veiklos priežiūros sistemos veikimui.

199| 2013 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2013/36/ES dėl galimybės verstis kredito įstaigų veikla ir dėl riziką ribojančios kredito įstaigų ir investicinių įmonių priežiūros, kuria iš dalies keičiama Direktyva 2002/87/EB ir panaikinamos direktyvos 2006/48/EB bei 2006/49/EB (OL L 176, 2013, p. 338), 53 straipsnio 1 dalies trečia pastraipa.

200| 2014 m. gegužės 15 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2014/59/ES, kuria nustatoma kredito įstaigų ir investicinių įmonių gaivinimo ir pertvarkymo sistema ir iš dalies keičiamos Tarybos direktyva 82/891/EEB, [Europos Parlamento ir Tarybos] direktyvos 2001/24/EB, 2002/47/EB, 2004/25/EB, 2005/56/EB, 2007/36/EB, 2011/35/ES, 2012/30/ES bei 2013/36/ES ir Europos Parlamento ir Tarybos reglamentai (ES) Nr. 1093/2010 bei (ES) Nr. 648/2012 (OL L 173, 2014, p. 190), 84 straipsnio 6 dalis.

atskleistas pateikus prašymą leisti susipažinti, tampa prieinamas bet kuriam asmeniui, akivaizdžiai viršija šalies, siekiančios pasinaudoti teise į veiksmingą teisinės gynybos priemonę, kai Bendrasis Teismas nagrinėja kitą bylą, pagrįstų interesų sritį. Tai rodo, kad ECB nepažeidė Chartijos 47 straipsnio.

XIII. Viešoji tarnyba

1. Neterminuotos sutarties nutraukimas

2021 m. birželio 16 d. Sprendimas *CE / Regionų komitetas* (T-355/19, apskųstas apeliacine tvarka[201], EU:T:2021:369)

Ieškovė CE įdarbinta kaip laikinoji tarnautoja pagal Kitų Europos Sąjungos tarnautojų įdarbinimo sąlygų (toliau – KTĮS) 2 straipsnio c punktą vienoje iš Regionų komiteto politinių grupių (toliau – grupė) vykdyti generalinės sekretorės pareigas.

Gavusi kelis skundus dėl netinkamo ieškovės vadovavimo pavaldiems asmenims Regiono komiteto sudaryti tarnybos sutartis įgaliota tarnyba (toliau – STSĮT), iš anksto įspėjusi prieš šešis mėnesius, nutraukė ieškovės kaip laikinosios tarnautojos sutartį pagal KTĮS 47 straipsnio c punkto i papunktį, motyvuodama pasitikėjimo tarp grupės ir ieškovės praradimu dėl netinkamo jos vadovavimo bendradarbiams ir poveikio, kurį šis turėjo jų sveikatai (toliau – ginčijamas sprendimas).

Šiame sprendime taip pat nurodytos jo įgyvendinimo priemonės. Jame nustatyta, kad įspėjimo laikotarpiu ieškovė atleidžiama nuo pareigų vykdymo ir jas vykdys kitas asmuo, tam tikru laikotarpiu ji galės patekti į savo kabinetą, kad pasiimtų asmeninius daiktus, jai bus suteiktas naujas tarnybos pažymėjimas, tačiau ji neturės teisės dalyvauti nei politinės grupės biuro susirinkimuose, nei plenariniuose posėdžiuose ir elektroninį paštą galės naudoti tik „laiškams skaityti“. Jame taip pat nurodyta, kad sutartis bus nutraukta pasibaigus įspėjimo laikotarpiui. Ieškovė pateikė skundą Regionų komiteto STSĮT, jis buvo atmestas.

Gavęs ieškinį dėl ginčijamo sprendimo panaikinimo Bendrasis Teismas patikslino specialią įspėjimo laikotarpio tvarką nutraukiant sutartį pagal KTĮS 47 straipsnio c punkto i papunktį ir padarė išvadą, kad pagal šią nuostatą Regionų komiteto STSĮT turėjo teisę nutraukti ieškovės sutartį nepasibaigus jos terminui, apie tai įspėjusi prieš šešis mėnesius, ir kartu galėjo nuspręsti, kad įspėjimo laikotarpiu ieškovė neturi dirbti, bet neturėjo pareigos pradėti drausminės procedūros. Vis dėlto Bendrasis Teismas panaikino ginčijamą sprendimą tuo pagrindu, kad buvo pažeista ieškovės teisė būti išklausytai prieš priimant tokį sprendimą, kiek tai susiję su specialia įspėjimo laikotarpio tvarka.

201| Byla C-539/21 P, ***CE / Regionų komitetas***.

Bendrojo Teismo vertinimas

Pirmiausia Bendrasis Teismas pažymėjo, kad atsižvelgiant į plačią STSĮT diskreciją nusižengimo, kuriuo galima pateisinti laikinojo tarnautojo atleidimą iš darbo, atveju niekas jos neįpareigoja pradėti drausminės procedūros dėl šio tarnautojo, užuot vienašališkai nutraukus sutartį pagal KTĮS 47 straipsnio c punktą, ir tik jei STSĮT ketina atleisti iš darbo laikinąjį tarnautoją be išankstinio įspėjimo, kai jis šiurkščiai pažeidžia savo pareigas, pagal KTĮS 49 straipsnio 1 dalį turi būti pradėta drausminė procedūra.

Paskui dėl įspėjimo laikotarpio tvarkos Bendrasis Teismas nurodė, kad nors KTĮS 47 straipsnio c punkto i papunktyje aiškiai nenumatyta, kad tarnautojo, kurio darbo sutartis nutraukiama, darbo sąlygos per įspėjimo laikotarpį gali būti pakeistos, taigi preziumuojama, jog šis laikotarpis yra įprastas darbo laikotarpis, Sąjungos institucijos, įstaigos ir organai turi plačią diskreciją organizuoti savo tarnybų darbą ir paskirti turimą personalą, jei šis paskyrimas vykdomas dėl tarnybos intereso ir paisoma pareigų lygiavertiškumo, įskaitant personalo narių, kuriems taikomas įspėjimo laikotarpis, pareigas. Vis dėlto negalima atmesti galimybės, jog tam tikromis ypatingomis aplinkybėmis dėl tarnybos intereso atitinkamas asmuo turi būti atleistas nuo visų užduočių vykdymo įspėjimo laikotarpiu. Taip gali būti būtent tuo atveju, kai dėl pasitikėjimo praradimo iš darbo atleidžiamas tarnautojas, kuris buvo įdarbintas pagal KTĮS 2 straipsnio c punktą ir dėl kurio nebuvo nustatyta ir net nebuvo nurodyta jokio sunkaus nusižengimo, kaip tai suprantama pagal Europos Sąjungos pareigūnų tarnybos nuostatų (toliau – Pareigūnų tarnybos nuostatai) IX priedo 23 straipsnį. Iš esmės visi pagal KTĮS 2 straipsnio c punktą įdarbinti laikinieji tarnautojai turi darbo sutartį, kuri sudaryta *intuitu personae* ir kurios pagrindinis aspektas yra abipusis pasitikėjimas. Taigi dėl tokio abipusio pasitikėjimo praradimo gali būti neįmanoma, kad laikinąjį tarnautoją įdarbinęs asmuo arba tarnyba patikėtų jam bent menkiausią užduotį per įspėjimo laikotarpį. Tokiu atveju sprendimas nepatikėti įspėjimo laikotarpiu jokios užduoties laikytinas dėl tarnybos intereso priimta priemone ir nebūtinai turi būti prilygintas sprendimui laikinai nušalinti nuo pareigų, priimtam pagal Pareigūnų tarnybos nuostatų IX priedo 23 ir 24 straipsnius. Be to, jei dėl situacijos, dėl kurios laikinasis tarnautojas, įdarbintas pagal KTĮS 2 straipsnio c punktą, prarado pasitikėjimą, per įspėjimo laikotarpį negalima jam patikėti užduočių, STSĮT negali būti įpareigota pradėti drausminę procedūrą šiuo laikotarpiu.

Šiuo klausimu Bendrasis Teismas nusprendė, kad Regionų komiteto STSĮT neprivalėjo pradėti drausminės procedūros ir turėjo teisę nutraukti ieškovės sutartį pagal KTĮS 47 straipsnio c punkto i papunktį prieš pasibaigiant šios sutarties terminui ir taikant šešių mėnesių įspėjimo laikotarpį, taip pat galėjo nuspręsti, kad ieškovė neturėjo dirbti šiuo laikotarpiu.

Galiausiai dėl teisės būti išklausytam priimant ginčijamą sprendimą, kuriame numatyta speciali įspėjimo laikotarpio tvarka, Bendrasis Teismas konstatavo, kad prieš priimant ginčijamą sprendimą ieškovė neturėjo galimybės pateikti pastabų šiuo klausimu. Tačiau tokių priemonių negalima imtis prieš tai neišklausius suinteresuotojo asmens, siekiant įsitikinti, kad jis galėjo dėl jų pareikšti nuomonę. Šiuo aspektu Bendrasis Teismas priminė, kad teisės būti išklausytam tikslas – leisti suinteresuotajam asmeniui patikslinti tam tikrą ar pateikti kitą, pavyzdžiui, su asmenine situacija susijusią, informaciją, kuri galėtų turėti poveikį tam, kad numatytas sprendimas nebūtų priimtas arba jo turinys būtų kitoks. Bendrasis Teismas laikėsi nuomonės, jog negalima pagrįstai atmesti galimybės, kad ginčijamame sprendime nustatytos specialios įspėjimo tvarkos rezultatas, t. y. ieškovės atleidimas nuo sutartyje nurodytų pareigų vykdymo, galėtų būti kitoks, jeigu ji būtų tinkamai išklausyta. Tuo remdamasis jis panaikino ginčijamą sprendimą tiek, kiek jame nustatyta speciali įspėjimo laikotarpio tvarka, nes buvo pažeista ieškovės teisė būti išklausytai. Vis dėlto jis nusprendė, kad šis pažeidimas savaime nepaneigia minėto sprendimo teisėtumo tiek, kiek juo nutraukta ieškovės sutartis.

2. Drausminė nuobauda

2021 m. spalio 6 d. Sprendimas *IP / Komisija* (T-121/20, EU:T:2021:665)

Ieškovas IP yra buvęs Europos Komisijos sutartininkas. 2019 m. Komisija nusprendė skirti jam drausminę nuobaudą – be įspėjimo nutraukti su juo darbo sutartį (toliau – ginčijamas sprendimas), priekaištaudama jam dėl to, kad šis pateikė du prašymus atlyginti medicinos išlaidas, kurios neatitinka faktiškai sumokėtų sumų ar gautų sveikatos priežiūros paslaugų. Šiuos veiksmus ji kvalifikavo kaip mėginimą sukčiauti, susijusį su Europos Sąjungos biudžetu, o tai, jos nuomone, yra ypač sunkus pažeidimas. Nustatydama šią drausminę nuobaudą Komisija, spręsdama pakartotinumo klausimą, rėmėsi tuo, kad yra ankstesnė nuobauda – papeikimas, kurį ieškovas buvo gavęs 2010 m. Konstatavusi, kad ieškovas atliko veiksmus, panašius į tuos, dėl kurių jam buvo skirtas papeikimas, Komisija nusprendė, kad jis taip parodė, kad nepasimokė iš ankstesnės drausminės nuobaudos, ir toliau teikė pirmenybę savo asmeniniams, o ne institucijos interesams.

Bendrasis Teismas, į kurį kreipėsi ieškovas, panaikino ginčijamą sprendimą ir nurodė, kad drausmės institucija, kuri spręsdama pakartotinumo klausimą remiasi drausmine nuobauda, apie kurią atitinkamo pareigūno asmens byloje nėra jokios nuorodos, po to, kai buvo patenkintas šio pareigūno pagal Pareigūnų tarnybos nuostatų IX priedo 27 straipsnį pateiktas prašymas, pažeidžia Pareigūnų tarnybos nuostatuose, ypač jų 26 straipsnyje, pareigūnams užtikrintas teises.

Bendrojo Teismo vertinimas

Bendrasis Teismas visų pirma pažymėjo, kad Pareigūnų tarnybos nuostatų 26 straipsnyje numatyta visuma garantijų, kuriomis siekiama apsaugoti pareigūną, išvengiant to, kad administracijos priimti ir jo administracinį statusą paveikiantys sprendimai būtų pagrįsti faktinėmis aplinkybėmis, kurių egzistavimas išplaukia iš į asmens bylą neįtrauktų dokumentų.

Atsižvelgdamas į esminį asmens bylos vaidmenį apsaugant ir informuojant pareigūną Bendrasis Teismas padarė išvadą, kad sprendimu skirti nuobaudą, net jeigu jis anksčiau buvo pridėtas prie pareigūno asmens bylos, negalima remtis arba naudotis prieš jį, jeigu toje byloje nebėra jokios nuorodos apie tą sprendimą.

Administracijai suteikta teisė remtis iš pareigūno asmens bylos pašalintu sprendimu skirti nuobaudą, siekiant padaryti išvadą apie pakartotinumą, kaip jis suprantamas pagal Pareigūnų tarnybos nuostatų IX priedo 10 straipsnį, panaikintų šio priedo 27 straipsnio veiksmingumą šiuo klausimu; pagal šį straipsnį pareigūnui leidžiama prašyti, kad iš jo asmens bylos būtų pašalintas sprendimas skirti nuobaudą, ir administracijai paliekama teisė nuspręsti, ar tenkinti tokį prašymą. Taigi remdamasi tokiu sprendimu skirti nuobaudą, kurį naudodamasi didele diskrecija vis dėlto nusprendė pašalinti iš pareigūno asmens bylos, administracija iš tikrųjų siekia vėl įtraukti tokį sprendimą į šią bylą.

Toliau Bendrasis Teismas priminė: asmens byla yra viena, ir draudžiama, kad bet kokia forma egzistuotų bet koks kitas dokumentų rinkinys, kuriame būtų su pareigūno administraciniu statusu susijusių dokumentų.

Administracija gali užvesti su tyrimu susijusią bylą, prireikus – su šiuo tyrimu susijusios drausminės procedūros bylą. Vis dėlto tokia byla užvedama tik atitinkamos procedūros tikslais. Todėl joje esančiais dokumentais, visų pirma galimu sprendimu dėl nuobaudos, kuriuo užbaigiama ši procedūra, negali būti remiamasi arba naudojamasi prieš pareigūną ne per šią procedūrą, nebent jie būtų pridėti prie šio pareigūno asmens bylos.

Be to, Bendrasis Teismas padarė išvadą: nors Komisijoje egzistuoja teisinis pagrindas, leidžiantis sprendimus dėl drausminių nuobaudų saugoti 20 metų laikotarpį, aptariamų teisės normų tikslas – priešingai, nei numatyta Pareigūnų tarnybos nuostatų 26 straipsnyje – nėra nustatyti sąlygas, kuriomis dokumentais gali būti remiamasi arba naudojamasi prieš pareigūną. Taigi šios teisės normos negali leisti Komisijai sprendžiant pakartotinumo klausimą remtis anksčiau pareigūnui skirta nuobauda, apie kurią atitinkamo pareigūno asmens byloje nebėra jokios nuorodos.

3. Laikinųjų tarnautojų priskyrimas prie kito lygio

2021 m. balandžio 28 d. Sprendimas *Correia / EESRK* (T-843/19, EU:T:2021:221)

2000 m. rugsėjo mėn. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas (EESRK) – patariamasis organas, atstovaujantis Europos darbdavių, darbuotojų ir kitų pilietinės visuomenės atstovų organizacijoms, – pagal neterminuotą sutartį įdarbino ieškovę kaip laikinąją tarnautoją. Per karjerą EESRK ieškovė buvo priskirta prie kito lygio tik du kartus (paskutinį kartą 2016 m.).

2019 m. liepos 10 d. ieškovė pateikė skundą dėl sprendimo nepriskirti jos prie aukštesnio lygio per 2019 m. priskyrimo prie kito lygio procedūrą (toliau – ginčijamas sprendimas).

Kadangi šis skundas buvo atmestas, ieškovė Bendrajame Teisme pareiškė ieškinį dėl ginčijamo sprendimo panaikinimo ir 2 000 EUR neturtinės žalos atlyginimo.

Bendrasis Teismas panaikino ginčijamą sprendimą, priimtą ieškovei nežinomą dieną, ir pirmą kartą sprendė dėl laikinųjų tarnautojų priskyrimo prie kito lygio problemos, nesant aiškių, objektyvių ir skaidrių lyginamosios analizės kriterijų ar elementų. Šiuo klausimu Bendrasis Teismas konstatavo, kad tokių kriterijų ar elementų nebuvimas gali pažeisti vienodo požiūrio ir teisinio saugumo principus, taigi ir Sąjungos institucijose, įstaigose ir organuose dirbančių laikinųjų tarnautojų, kurie gali būti priskirti prie kito lygio, teises. Be to, Bendrasis Teismas nurodė EESRK sumokėti ieškovei 2 000 EUR sumą jos patirtai neturtinei žalai atlyginti.

Bendrojo Teismo vertinimas

Bendrasis Teismas visų pirma priminė, kad įrodymą momento, kada suinteresuotasis asmuo sužinojo apie individualų sprendimą ir nuo kurio pradedamas skaičiuoti Pareigūnų tarnybos nuostatų 90 ir 91 straipsniuose numatytas skundo ir ieškinio pareiškimo terminas, gali lemti ir kitos aplinkybės nei oficialus pranešimas apie šį sprendimą. Šiuo atžvilgiu, nors vien požymių, leidžiančių manyti, kad sprendimas buvo gautas, nepakanka, tokiu įrodymu, be kita ko, gali būti suinteresuotojo asmens elektroninis laiškas, iš kurio neabejotinai matyti, kad jis tinkamai susipažino su minėtu sprendimu iki nurodytos datos.

Bendrasis Teismas taip pat priminė, kad ieškinį dėl panaikinimo galima reikšti tik dėl teisės aktų ir sprendimų, sukeliančių privalomų teisinių pasekmių, kurios turi įtakos ieškovo interesams, nes aiškiai pakeičia jo teisinę padėtį. Dėl aktų ar sprendimų, kurie rengiami keliais etapais, be kita ko, vykstant vidaus procedūrai, pavyzdžiui, susijusių su laikinųjų tarnautojų priskyrimo prie kito lygio procedūra, pažymėtina, kad aktai, dėl kurių galima pareikšti ieškinį, yra tik priemonės, kuriomis galutinai nustatoma institucijos pozicija pasibaigus šiai procedūrai. Kita vertus, tarpinės priemonės, skirtos galutiniam sprendimui parengti, nėra asmens nenaudai priimti aktai, kaip tai suprantama pagal Pareigūnų tarnybos nuostatų 90 straipsnio 2 dalį, ir jas galima ginčyti tik netiesiogiai,

pareiškiant ieškinį dėl aktų, kurie gali būti panaikinti. Šiuo aspektu pažymėtina, kad laikinųjų tarnautojų, kurie gali būti priskirti prie kito lygio, teisinė padėtis gali pasikeisti tik sudarius ir tinkamai paskelbus prie kito lygio priskirtų laikinųjų tarnautojų sąrašą.

Be to, kalbėdamas apie tai, kad nėra sprendimo, kuriuo būtų priimtos laikinųjų tarnautojų priskyrimo prie kito lygio taisyklės EESRK, Bendrasis Teismas pažymėjo, kad, nors Sąjungos institucijos neprivalo pasirinkti konkrečios vertinimo ir priskyrimo prie kito lygio sistemos, vis dėlto bet koks priskyrimas prie kito lygio turi atitikti bendruosius teisės principus, kaip antai vienodo požiūrio principą ir teisinio saugumo principą. Laikantis vienodo požiūrio principo reikalaujama, kad Sąjungos institucija, įstaiga ar organas turėtų visus analizės elementus, kaip antai vertinimo ataskaitas, kad pagrįstų nuopelnų vertinimą, išvengtų savavališkumo rizikos ir užtikrintų vienodą požiūrį į kandidatus, kurių pareigos gali būti paaukštintos. Bendrasis Teismas pridūrė, kad veiksniai, susiję su biudžetu arba atitinkamo organo „labai politiniu“ pobūdžiu, negali atleisti jo nuo šios pareigos.

Bendrasis Teismas taip pat pažymėjo, kad, nepaskelbus sprendimų dėl priskyrimo prie kito lygio EESRK, kaip reikalaujama Pareigūnų tarnybos nuostatų 25 straipsnio trečioje pastraipoje, pažeidžiamas teisinio saugumo principas ir iš vienodo požiūrio principo kylanti skaidrumo pareiga, kuria siekiama sudaryti galimybę kontroliuoti, ar administracija veikia nešališkai ir nesavavališkai. Todėl tai, kad EESRK nepaskelbė sprendimų dėl priskyrimo prie kito lygio, ne tik prieštarauja Pareigūnų tarnybos nuostatų normoms, bet ir gali pažeisti laikinųjų tarnautojų, dirbančių įvairių EESRK grupių sekretoriatuose, teises, nes taip užkertamas kelias administracijos nešališkumo per priskyrimo prie kito lygio procedūrą kontrolei.

Galiausiai dėl reikalavimo atlyginti žalą Bendrasis Teismas konstatavo, kad šioje byloje ginčijamo sprendimo panaikinimas negali kompensuoti visos ieškovės patirtos neturtinės žalos ir, be kita ko, ištaisyti jos jaučiamo netikrumo dėl jos karjeros raidos. Iš tiesų neįmanoma numatyti analizės elementų, kuriuos EESRK galėtų priimti, ypatybių ir sunku nustatyti, kaip ieškovės darbas galėtų būti įvertintas pagal tuos elementus. Taigi, kad ir koks būtų priemonių, kurių imsis EESRK, vykdydama šį sprendimą, turinys, ir toliau bus abejonių dėl ieškovės priskyrimo prie kito lygio atgaline data galimybių ir prireikus dėl rezultatų, kuriuos ieškovė būtų galėjusi pasiekti, jeigu iš pradžių būtų buvę nustatyti su priskyrimu prie kito lygio susiję analizės elementai.

4. Išmokos

2021 m. gegužės 12 d. Sprendimas *Alba Aguilera ir kt. / EIVT* (T-119/17 RENV, EU:T:2021:254)

Ruben Alba Aguilera ir kiti ieškovai yra Europos išorės veiksmų tarnybos (EIVT) pareigūnai, laikinieji tarnautojai arba sutartininkai, kurie buvo paskirti dirbti į Etiopiją, kai EIVT priėmė sprendimą, kuriuo nuo 2016 m. sausio 1 d. pakeistas į trečiąsias šalis paskirtiems dirbti darbuotojams mokamos gyvenimo sąlygų išmokos (toliau – GSI) procentinis dydis (toliau – ginčijamas sprendimas)[202].

202| 2016 m. balandžio 19 d. EIVT Biudžeto ir administracijos generalinio direktorato generalinio direktoriaus sprendimas ADMIN(2016) 7 dėl Pareigūnų tarnybos nuostatų X priedo 10 straipsnyje nurodytos gyvenimo sąlygų išmokos, 2016 biudžeto metai, nustatymo.

Šiuo sprendimu į Etiopiją paskirtiems dirbti Sąjungos darbuotojams skiriamos GSI procentinis dydis sumažintas nuo 30 % iki 25 % bazinės sumos. Dėl šio sumažinimo ieškovai neteko poilsio atostogų[203].

Ginčydami GSI procentinio dydžio sumažinimą ieškovai dėl ginčijamo sprendimo pateikė atskirus skundus, nurodydami, kad šiuo sprendimu nuo 2016 m. sausio 1 d. sumažinta į Etiopiją paskirtiems dirbti Europos Sąjungos darbuotojams mokama GSI. Kadangi šie skundai nebuvo patenkinti, ieškovai pareiškė ieškinį Bendrajame Teisme, juo iš esmės prašė panaikinti ginčijamą sprendimą.

Bendrasis Teismas panaikino ginčijamą sprendimą ir pirmą kartą išnagrinėjo klausimą dėl regionų suderinamumo principo taikymo nustatant GSI paskyrimo vietoje.

Bendrojo Teismo vertinimas

Pirmiausia Bendrasis Teismas išnagrinėjo tariamą EIVT pareigą priimti Pareigūnų tarnybos nuostatų X priedo 10 straipsnio, reglamentuojančio GSI, bendrąsias įgyvendinimo nuostatas. Šiuo klausimu Bendrasis Teismas nurodė, kad, atsižvelgiant į šio straipsnio formuluotę, jo tikslus ir jame numatytas GSI patikslinimo procedūrines garantijas (metinį persvarstymą ir personalo komiteto nuomonės pateikimą), kiek tai susiję su GSI reglamentavimu, šiam straipsniui netrūksta aiškumo ir tikslumo, leidžiančių išvengti netinkamo jo taikymo, todėl nereikia išimties tvarka priimti bendrųjų įgyvendinimo nuostatų.

Toliau dėl išsamių Pareigūnų tarnybos nuostatų X priedo 10 straipsnio taikymo nuostatų Bendrasis Teismas pažymėjo, kad paskyrimų tarnyba turi plačią diskreciją spręsti, į kokius veiksnius ir aspektus turi būti atsižvelgta tikslinant pareigūnų darbo užmokestį. Tuo remdamasis šis teismas nusprendė, kad EIVT priimtos gairės, kuriomis, be kita ko, patvirtinama GSI nustatymo metodika (toliau – gairės), tiek, kiek jose atsižvelgiama į regionų suderinamumo principą, nepažeidžia Pareigūnų tarnybos nuostatų X priedo 10 straipsnio.

Šiuo klausimu Bendrasis Teismas nurodė, kad regionų suderinamumo principu siekiama užtikrinti, kad gyvenimo sąlygos paskyrimo vietose ir gyvenimo sąlygos Sąjungoje būtų lyginamos objektyviai ir laikantis GSI tikslo. Iš esmės taikant šį principą siekiama užtikrinti, kad panašios sąlygos dviejose tame pačiame regione esančiose šalyse būtų vertinamos panašiai.

Galiausiai Bendrasis Teismas išnagrinėjo EIVT atliktą „sveikatos priežiūros ir ligoninių aplinkos“ ir „kitų vietos gyvenimo sąlygų“ kriterijų vertinimą.

Šiuo aspektu Bendrasis Teismas konstatavo, kad gairėse nustatyta, kad pagal kriterijų „sveikatos priežiūros ir ligoninių aplinka“ skiriamas balas nustatomas remiantis *International SOS* sudarytu lyginamuoju sveikatos situacijos žemėlapiu, tačiau pagal šias gaires nereikalaujama, kad pagal nurodytą kriterijų skirtas balas atitiktų šiame žemėlapyje naudojamos skalės pakopas. Taigi EIVT, priimdama sprendimą skirti Etiopijai 4 iš 5 galimų balų, neviršijo diskrecijos, kurią teisės aktų leidėjas siekė jai suteikti nustatant GSI, ribų.

Galiausiai Bendrasis Teismas išnagrinėjo „viešųjų paslaugų“ aspektą, kuris lėmė balo, skirto pagal kriterijų „kitos vietos gyvenimo sąlygos“, pakeitimą. Šiuo klausimu atsižvelgęs, pirma, į ieškovų argumentus, kad 2014–2015 m. laikotarpiu viešųjų paslaugų kokybė Etiopijoje nepagerėjo, ir, antra, į tai, kad EIVT nepateikė paaiškinimų, pagrindžiančių pagal aspektą „viešosios paslaugos“ skirtą mažesnį balą, Bendrasis Teismas

203| Pareigūnų tarnybos nuostatų X priedo „Specialios ir išimtinės nuostatos, taikomos trečiojoje šalyje dirbantiems pareigūnams“ 8 straipsnyje nustatyta, kad „[i]šimties tvarka paskyrimų tarnyba specialiu motyvuotu sprendimu gali suteikti pareigūnui atostogų poilsiui dėl ypač sunkių gyvenimo jo tarnybos vietoje sąlygų. Kiekvienoje tokioje vietovėje skiriančioji institucija nustato miestą (miestus), kuriuose galima gauti tokias atostogas.“

padarė išvadą, kad šį aspektą EIVT vertino akivaizdžiai klaidingai. Tokia klaida galima pateisinti ginčijamo sprendimo panaikinimą, nes aspektas „viešosios paslaugos“ nulėmė mažesnį pagal kriterijų „kitos vietos gyvenimo sąlygos“ skirtą balą, todėl bendras Etiopijai skirtas balų skaičius tapo mažesnis nei 14 balų, reikalingų tam, kad GSI procentinis dydis būtų 30 %.

2021 m. rugsėjo 15 d. Sprendimas *LF / Komisija* (T-466/20, EU:T:2021:574)

Ieškovas LF yra Belgijos pilietis, laikotarpiu nuo 1982 m. iki 2013 m. gyvenęs Prancūzijoje. 2013 m. gegužės 1 d. jis pradėjo dirbti Europos Komisijoje Briuselyje pagal terminuotą sutartininko sutartį; ji baigėsi 2019 m. balandžio 30 d. Vėliau jis iki 2019 m. rugsėjo 1 d., kai pradėjo dirbti Mokslo tyrimų vykdomojoje įstaigoje (REA), buvo įregistruotas kaip Belgijoje darbo ieškantis asmuo.

2019 m. rugsėjo 11 d. sprendimu (toliau – ginčijamas sprendimas) Komisijos Individualių išmokų administravimo ir mokėjimo biuras (PMO) atsisakė ieškovui skirti ekspatriacijos išmoką motyvuodamas tuo, kad šis – priešingai, nei pagal Pareigūnų tarnybos nuostatų VII priedo 4 straipsnio 1 dalies b punktą[204] reikalaujama iš pareigūnų, kurie yra arba buvo darbo vietos valstybės piliečiai, – neįrodė, jog jo nuolatinė gyvenamoji vieta dešimties metų laikotarpiu, pasibaigusiu jam pradėjus eiti pareigas REA, buvo ne darbo vietos valstybėje (Belgijoje).

Manydamas, kad jo buvimas Belgijoje buvo susijęs tik su jo darbu Komisijoje (o tai neleidžia jam užmegzti ilgalaikių ryšių su šia valstybe, taigi ir perkelti savo nuolatinės gyvenamosios vietos iš Prancūzijos į Belgiją), ieškovas Bendrajame Teisme pareiškė ieškinį dėl ginčijamo sprendimo panaikinimo.

Savo sprendimu Bendrasis Teismas šį ieškinį atmetė, pateikęs paaiškinimų dėl sąlygų, kuriomis pareigūnas ar tarnautojas, turintis darbo vietos valstybės pilietybę, gali gauti ekspatriacijos išmoką po to, kai ėjo pareigas tarptautinėje organizacijoje, kuri įsikūrusi šioje darbo vietos valstybėje.

Bendrojo Teismo vertinimas

Pirma, Bendrasis Teismas apibrėžė dešimties metų referencinį laikotarpį, į kurį reikia atsižvelgti taikant Pareigūnų tarnybos nuostatų VII priedo 4 straipsnio 1 dalies b punktą. Teismas konstatavo, kad nagrinėjamu atveju jis apėmė laikotarpį nuo 2006 m. vasario 1 d. iki 2019 m. rugpjūčio 31 d. Tam, kad padarytų šią išvadą, Bendrasis Teismas, remdamasis Pareigūnų tarnybos nuostatų nuostatomis, pagal kurias neatsižvelgiama į laikotarpius, kuriais pareigūnas dirbo valstybės tarnyboje arba tarptautinėje organizacijoje už darbo vietos valstybės ribų, neutralizavo trejų metų ir septynių mėnesių laikotarpį, kuriuo ieškovas dirbo vienoje iš Prancūzijos ministerijų[205]. Tačiau laikotarpis, kuriuo jis dirbo Komisijoje, nebuvo neutralizuotas, nes nenumatytas Pareigūnų tarnybos nuostatuose, kiek tai susiję su laikotarpiais, kuriais buvo dirbama tarptautinėje organizacijoje, kuri įsikūrusi darbo vietos valstybėje.

Antra, atsižvelgdamas į tai, Bendrasis Teismas nurodė, kad į darbą tarptautinėje organizacijoje, įsikūrusioje darbo vietos valstybėje, gali būti atsižvelgiama nustatant pareigūno ar tarnautojo, kuris referenciniu dešimties metų laikotarpiu yra ar buvo šios valstybės pilietis, nuolatinę gyvenamąją vietą. Nors pareigų vykdymas

204| Remiantis Kitų tarnautojų įdarbinimo sąlygų 20 straipsnio 2 dalimi ir 21 ir 92 straipsniais, Pareigūnų tarnybos nuostatų VII priedo 4 straipsnio 1 dalis pagal analogiją taikoma sutartininkams.

205| Pareigūnų tarnybos nuostatų VII priedo 4 straipsnio 1 dalies b punktas.

tokioje organizacijoje gali neleisti pareigūnui ar tarnautojui užmegzti ilgalaikių ryšių su darbo vietos valstybe[206], prezumpcija, kad tarp asmens ir jo pilietybės valstybės yra įvairių glaudžių ryšių, vaidina svarbesnį vaidmenį nustatant jo nuolatinę gyvenamąją vietą[207], o tai reiškia, kad reikia išnagrinėti asmeninius ir profesinius ryšius, kuriuos jis yra užmezgęs šioje valstybėje.

Trečia, siekdamas nustatyti, ar ieškovas visu referenciniu laikotarpiu išlaikė nuolatinę gyvenamąją vietą Prancūzijoje, nors ir persikėlė į Belgiją, ir ar dėl to jam turėtų būti mokama ekspatriacijos išmoka, Bendrasis Teismas išnagrinėjo su ieškovo privačiu ir profesiniu gyvenimu susijusias faktines aplinkybes.

Iš to jis padarė išvadą, kad, pirma, priešingai, nei teigia ieškovas, jo nuolatinė gyvenamoji vieta negali būti Prancūzijoje vien dėl to, kad jis ten gyveno, studijavo ir dirbo iki referencinio laikotarpio pradžios. Antra, tas pats pasakytina apie aplinkybę, kad jo artimieji gyvena Prancūzijoje. Neneigiant ryšio su tėvais svarbos pažymėtina, jog nustatant pareigūno ar tarnautojo nuolatinę gyvenamąją vietą yra reikšminga tai, kad jis yra sukūręs savo paties šeimą, gyvena su ja tam tikroje valstybėje, o šeimos nariai užsiima veikla, atitinkančia jų gyvenimo etapą. Subjektyvios priežastys, paskatinusios jį įsikurti su savo šeima konkrečioje valstybėje, arba jo sutuoktinės pilietybė nėra lemiamos erdvėje, kur Sąjungos piliečiai gali laisvai judėti, nepatirdami diskriminacijos dėl pilietybės.

Trečia, tai, kad buvo pasiliktas nekilnojamasis turtas, judriojo telefono ryšio numeris ir banko sąskaita Prancūzijoje, taip pat neįrodo ieškovo ketinimo ten įsteigti nuolatinį ar įprastą savo interesų centrą. Be to, dėl to, kad Komisijoje jis dirbo tik pagal terminuotą sutartį, negalima atmesti galimybės, kad Belgijoje jis įsikūrė, turėdamas tikslą ten pasilikti. Tai patvirtina aplinkybė, kad pasibaigus minėtai sutarčiai ieškovas kartu su šeima liko Belgijoje ir ten keturis mėnesius buvo įsiregistravęs kaip darbo ieškantis asmuo, o tai įrodo, kad šioje valstybėje jis nuolat gyveno bent dalį referencinio laikotarpio. Šiuo klausimu Bendrasis Teismas priminė: gyvenamosios vietos išlaikymo darbo vietos valstybėje, kurios pilietis jis yra, net ir trumpai per referencinį dešimties metų laikotarpį pakanka, kad būtų prarasta teisė į ekspatriacijos išmoką arba atsisakyta ją skirti. Galiausiai šios išvados negali paneigti aplinkybė, kad dirbdamas Komisijoje ieškovas gaudavo šią išmoką, nes jo teisė į šią išmoką, jam įsidarbinant REA, turėjo būti išnagrinėta iš naujo.

Kadangi ieškovas neįrodė, kad per visą referencinį dešimties metų laikotarpį nuolat gyveno ne savo darbo vietos valstybėje narėje, Bendrasis Teismas nusprendė atmesti ieškinį.

5. Teisės į pensiją

2021 m. kovo 24 d. Sprendimas *Picard / Komisija* (T-769/16, apskųstas apeliacine tvarka[208], EU:T:2021:153)

Ieškovas Maxime Picard nuo 2008 m. yra Europos Komisijos PMO sutartininkas. Iš pradžių jis buvo įdarbintas sutartininku jį priskiriant pirmai pareigų grupei pagal 2008 m. pasirašytą sutartį (toliau – 2008 m. sutartis), pratęstą tris kartus terminuotam laikotarpiui; 2011 m. ji buvo pratęsta neterminuotam laikotarpiui.

206| Ši prezumpcija buvo nustatyta 2018 m. liepos 13 d. Sprendime ***Quadri di Cardano / Komisija*** (T-273/17, EU:T:2018:480, 63 punktas).

207| Ši prezumpcija buvo nustatyta 2020 m. spalio 5 d. Sprendime ***Brown / Komisija*** (T-18/19, EU:T:2020:465, point 82).

208| Byla C-366/21 P, ***Picard / Komisija***.

2014 m. gegužės 16 d. ieškovas pasirašė naują neterminuotą sutartininko sutartį ir buvo priskirtas prie antros pareigų grupės, įrodęs, kad atliko su šia pareigų grupe susijusias užduotis. Ši sutartis įsigaliojo 2014 m. birželio 1 d. (toliau – 2014 m. sutartis).

Tuo laikotarpiu įvyko 2014 m. Europos Sąjungos pareigūnų tarnybos nuostatų ir kitų tarnautojų įdarbinimo sąlygų reforma[209], pagal kurią, pirma, buvo nustatyta nauja metinė teisių į pensiją įgijimo norma – nuo ankstesnės 1,9 % normos pereita prie mažiau palankios 1,8 % normos ir, antra, buvo nustatytas 66 metų pensinis amžius, palyginti su anksčiau taikytu 63 metų amžiumi[210]. Vis dėlto pagal numatytas pereinamojo laikotarpio taisykles pareigūnams, „pradėj[usiems] tarnybą nuo 2004 m. gegužės 1 d. iki 2013 m. gruodžio 31 d.“, toliau buvo taikoma 1,9 % metinė teisių į pensiją įgijimo norma[211]. Be to, „pareigūnai, kuriems 2014 m. gegužės 1 d. yra 35 ar daugiau metų ir kurie pradėjo tarnybą iki 2014 m. sausio 1 d., teisę į ištarnauto laiko pensiją įgyja sulaukę 64 metų ir 8 mėnesių amžiaus“[212]. Šios pareinamojo laikotarpio nuostatos pagal analogiją taikomos kitiems tarnautojams, kurie buvo įdarbinti iki 2013 m. gruodžio 31 d.[213]

Įsigaliojus Pareigūnų tarnybos nuostatų reformai ieškovas pasirašė naują sutartį ir paprašė PMO sektoriaus „Pensijos“ vadovo paaiškinimų dėl šios reformos pasekmių jo padėčiai. Atsakydamas vadovas patvirtino, kad, pasikeitus sutarčiai, nuo 2014 m. birželio 1 d. ieškovui netaikomos pereinamojo laikotarpio nuostatos dėl teisių į pensiją įgijimo normos ir pensinio amžiaus.

Kadangi ieškovo skundas dėl šio atsakymo buvo atmestas, ieškovas pareiškė ieškinį dėl vadovo atsakymo ir sprendimo atmesti jo skundą panaikinimo. Grįsdamas savo ieškinį ieškovas teigė, kad, taikydama nagrinėjamas pereinamojo laikotarpio nuostatas, administracija turėjo tarnybos pradžios data laikyti 2008 m. liepos 1 d., t. y. kada jis buvo iš pradžių įdarbintas pirmos pareigų grupės sutartininku, o ne naujos 2014 m. sutarties pradžios datą.

Vis dėlto Bendrojo Teismo pirmoji išplėstinė kolegija šį ieškinį atmetė. Savo sprendime Bendrasis Teismas sprendė dėl pereinamojo laikotarpio nuostatų, susijusių su teisių į pensiją įgijimo norma ir pensiniu amžiumi, nustatytų Pareigūnų tarnybos nuostatų reforma, taikymo sutartininkams, kurie po šios reformos pasirašė naują sutartį[214].

Bendrojo Teismo vertinimas

Pirma, Bendrasis Teismas aiškina Kitų tarnautojų įdarbinimo sąlygų priedo 1 straipsnio 1 dalį, pagal kurią „[k]itiems tarnautojams, kurie 2013 m. gruodžio 31 d. yra įdarbinti, pagal analogiją taikom[os]“ pereinamojo laikotarpio nuostatos dėl teisių į pensiją įgijimo normos ir pensinio amžiaus, nustatytos pareigūnams Pareigūnų

209| 2013 m. spalio 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES, Euratomas) Nr. 1023/2013, kuriuo iš dalies keičiami Europos Sąjungos pareigūnų tarnybos nuostatai ir kitų Europos Sąjungos tarnautojų įdarbinimo sąlygos (OL L 287, 2013, p. 15), įsigaliojo 2013 m. lapkričio 1 d. ir, kiek tai susiję su šioje byloje reikšmingomis nuostatomis, taikomas nuo 2014 m. sausio 1 d.

210| Pareigūnų tarnybos nuostatų, iš dalies pakeistų Reglamentu Nr. 1023/2013, 77 straipsnio antra ir penkta pastraipos.

211| Pareigūnų tarnybos nuostatų XIII priedo 21 straipsnio antra pastraipa.

212| Pareigūnų tarnybos nuostatų XIII priedo 22 straipsnio 1 dalies antra pastraipa.

213| Kitų tarnautojų įdarbinimo sąlygų priedo 1 straipsnio 1 dalis.

214| Kiek tai susiję su pareigūnais, 2018 m. gruodžio 14 d. Sprendime ***Torné / Komisija*** (T-128/17, EU:T:2018:969) Bendrasis Teismas aiškino sąvoką „pradėjęs tarnybą“, kaip ji suprantama pagal Pareigūnų tarnybos nuostatų XIII priedo 21 ir 22 straipsniuose numatytas pereinamojo laikotarpio nuostatas dėl teisių į pensiją įgijimo ir pensinio amžiaus.

tarnybos nuostatų reforma[215]. Bendrasis Teismas primena, kad pereinamojo laikotarpio nuostatos turi būti aiškinamos griežtai ir jas taikant pagal analogiją kitiems tarnautojams reikia atsižvelgti į pareigūnų ir tarnautojų ypatumus. Šiuo klausimu pažymėtina, kad šių dviejų kategorijų personalas skiriasi, be kita ko, vykdomų užduočių pobūdžiu ir teisiniais pareigūno ar tarnautojo ir Sąjungos administracijos ryšiais. Konkrečiai kalbant, pareigūnas pradeda tarnybą Sąjungos administracijoje ir lieka joje pagal Pareigūnų tarnybos nuostatuose nustatytą ryšį, o sutartininkas pradeda tarnybą ir lieka joje pagal sutartinį ryšį[216]. Vadinasi, tam, kad galėtų pasinaudoti pareinamojo laikotarpio taisyklėmis, kiti tarnautojai turi būti „įdarbinti 2013 m. gruodžio 31 d.", t. y. šią dieną turėti sutartį su Sąjungos administracija.

Antra, Bendrasis Teismas patikslino sąvoką „yra įdarbinti 2013 m. gruodžio 31 d.". Bendrojo Teismo teigimu, ši situacija gali būti nustatyta tik tuo atveju, kai tarnautojas nepasirašo naujos sutarties, pagal kurią reikia pradėti naujus darbo santykius su Sąjungos administracija, t. y. tuo atveju, kai šia sutartimi iš esmės nepakeičiamos jo pareigos (taip galimai pakenkiant minėtų darbo santykių funkciniam tęstinumui). Darytina išvada, kad pereinamojo laikotarpio nuostatos pagal analogiją taikomos kitiems tarnautojams, kurie yra įdarbinti 2013 m. gruodžio 31 d. ir kurie po šios datos lieka dirbti pagal sutartį, kuri nedaro įtakos darbo santykių tęstinumui. Taip aiškinant atsižvelgiama į naujos sutarties pasirašymo teisinę galią, kartu apsaugant personalo įgytas teises ir teisėtus lūkesčius.

Nagrinėjamu atveju Bendrasis Teismas konstatuoja, kad ieškovo pasirašyta nauja darbo sutartis leido jam patekti į aukštesnę pareigų grupę, o tai sukėlė pavojų darbo santykių, kuriuos jis turėjo su Sąjungos administracija pagal 2008 m. sutartį, funkciniam tęstinumui. Taigi, nors ieškovas dirbo 2013 m. gruodžio 31 d. pagal pirminę 2008 m. sutartį, dėl naujos 2014 m. darbo sutarties šie darbo santykiai nutrūko ir prasidėjo nauji, todėl ieškovui negali būti taikomos pereinamojo laikotarpio nuostatos dėl teisių į pensiją įgijimo normos ir pensinio amžiaus.

6. Psichologinis priekabiavimas

2021 m. liepos 14 d. Sprendimas *AI / ECDC* (T-65/19, EU:T:2021:454)[217]

2017 m. birželio mėn. ieškovas AI, Europos ligų prevencijos ir kontrolės centro (ECDC) tarnautojas, pateikė pagalbos prašymą, kaip tai suprantama pagal Pareigūnų tarnybos nuostatų 24 straipsnį, susijusį su tariamais jo skyriaus vadovo psichologinio priekabiavimo veiksmais.

Gavusi šį prašymą, ECDC direktorė (toliau – direktorė) įgaliojo išorės asmenį atlikti tyrimą dėl skyriaus vadovo veiksmų, apie kuriuos pranešė ieškovas ir kitas pagalbos prašytojas. Ši ataskaita buvo baigta 2018 m. sausio mėn. pabaigoje. 2018 m. kovo ir balandžio mėn. ieškovas paprašė leisti susipažinti su šia ataskaita. Šie prašymai buvo atmesti.

215| KTĮS, iš dalies pakeistų Reglamentu Nr. 1023/2013, 1 straipsnio 1 dalis.

216| KTĮS 3a straipsnis.

217| Dėl bylos, susijusios su Europos Parlamento nario psichologiniu priekabiavimu, taip pat žr. 2021 m. vasario 3 d. Sprendimą ***Moi / Parlamentas*** (T-17/19, apskųstas apeliacine tvarka, EU:T:2021:51), aptartą II skyriaus 2 skirsnyje „Europos Parlamento narių drausminės priemonės".

2018 m. balandžio ir gegužės mėnesiais vyko direktorės ir skyriaus vadovo susitikimai, per kuriuos jam buvo pranešta apie tyrimo rezultatus ir apie direktorės ketinimą nutraukti jo sutartį pagal KTĮS 47 straipsnio c punkto i papunktį. Šiomis aplinkybėmis skyriaus vadovas pateikė prašymą atleisti jį iš pareigų. Direktorė jį patenkino. Dešimties mėnesių įspėjimo laikotarpiu, skaičiuojamu nuo šio prašymo pateikimo, skyriaus vadovas turėjo vykdyti tiesiogiai direktorės pavestas ir prižiūrimas užduotis, neturėdamas jokių pavaldumo santykių su ieškovu. Šias užduotis jis atliko nuotoliniu būdu.

Pritarusi skyriaus vadovo pasitraukimui iš pareigų, direktorė iškart nusiuntė ieškovui raštą dėl jo pagalbos prašymo (toliau – pirmasis ginčijamas sprendimas). Šiame rašte direktorė informavo ieškovą apie tyrėjo išvadą, kad jo skundas gali būti patenkintas, tačiau nepateikė jam tyrimo ataskaitos. Susipažinusi su šia ataskaita ir kita turima informacija direktorė padarė išvadą, kad esama „priekabiavimo įrodymų“, tačiau pažymėjo, kad tyrimo ataskaitoje padarytos „kelios faktinės klaidos“. Ji pridūrė, kad tai, kaip skyriaus vadovas bandė įveikti tam tikrus sunkumus, ir jo valdymo metodas darbuotojams kėlė nereikalingą stresą ir nerimą, kartu atsižvelgdama į tai, kad eidamas savo pareigas jis turėjo imtis veiksmų tam tikrais klausimais. Galiausiai direktorė nurodė, kad ketino imtis „atitinkamų priemonių“, tačiau per tą laiką skyriaus vadovas pateikė prašymą atleisti iš pareigų ir nebeatvykdavo į biurą.

Ieškovas vėl paprašė leisti susipažinti su tyrimo ataskaita ir visais dokumentais, kuriais remdamasi direktorė priėmė pirmąjį ginčijamą sprendimą. Direktorė atmetė šį prašymą (toliau – antrasis ginčijamas sprendimas).

Vėliau direktorė ieškovui suteikė galimybę vieną kartą vietoje susipažinti su nekonfidencialia tyrimo ataskaitos versija.

Ieškovo skundas dėl dviejų ginčijamų sprendimų, į kurį taip pat buvo įtrauktas prašymas atlyginti neturtinę žalą, susijusią su šiais sprendimais, buvo atmestas.

Bendrasis Teismas, į kurį kreipėsi ieškovas, iš dalies panaikino pirmąjį ir antrąjį ginčijamus sprendimus bei sprendimą atmesti skundą ir išaiškino pareigos padėti apimtį konkrečiu atveju, kai kompetentinga institucija nevisiškai pritarė tyrėjo išvadoms, išsamiai nenustatė faktinių aplinkybių ir neinformavo pagalbos prašytojo apie visas priemones, kurių buvo imtasi po tyrimo ataskaitos. Sprendime taip pat pateikiama patikslinimų dėl pagalbos prašytojo teisės būti išklausytam ir jo teisės susipažinti su tyrimo medžiaga.

Bendrojo Teismo vertinimas

Dėl ieškinio priimtinumo Bendrasis Teismas konstatavo, kad sprendimas, kuriuo pagalbos prašytojas informuojamas apie administracinio tyrimo dėl priekabiavimo išvadą, kurioje kvalifikuojamas elgesys, apie kurį pranešta, atsižvelgiant į Pareigūnų tarnybos nuostatus ir kurioje nurodomi veiksmai, kurių bus imtasi, sukelia teisinių padarinių, galinčių paveikti ieškovo interesus, todėl yra sprendžiamojo pobūdžio ir tai yra asmens nenaudai priimtas aktas. Kalbant apie ieškovo suinteresuotumą kreiptis į teismą, pažymėtina, kad veiksmingos teisminės kontrolės reikalavimams būdinga tai, jog pagalbos prašytojas, pareikšdamas ieškinį dėl sprendimo dėl jo prašymo, gali ginčyti atsakant į šį prašymą priimtų priemonių tinkamumą, įskaitant atvejį, kai jis šių priemonių autorių kaltina tuo, kad nebuvo pradėta drausminė procedūra prieš trečiąjį asmenį, kuris pripažintas kaltu dėl psichologinio priekabiavimo, jei jis šiuo atžvilgiu pateikia su jo asmenine situacija susijusius kaltinimus.

Dėl nurodyto Pareigūnų tarnybos nuostatų 24 ir 86 straipsnių pažeidimo Bendrasis Teismas padarė išvadą, kad direktorė nepadarė akivaizdžios vertinimo klaidos, kai patenkino skyriaus vadovo prašymą atleisti jį iš pareigų, užuot nutraukusi jo sutartį ar pradėjusi drausminę procedūrą prieš jį. Be to, pagal jokį Pareigūnų

tarnybos nuostatų straipsnį nereikalaujama pradėti drausminės procedūros, kai konstatuojama, kad pareigūnas ar tarnautojas nevykdė pareigų. Iš tiesų, kalbant apie priemones, kurių reikia imtis situacijoje, patenkančioje į Pareigūnų tarnybos nuostatų 24 straipsnio taikymo sritį, pažymėtina, kad administracija turi didelę diskreciją.

Tačiau Bendrasis Teismas mano, kad pirmuoju ginčijamu sprendimu pažeidžiamas Pareigūnų tarnybos nuostatų 24 straipsnis, nes parengus tyrimo ataskaitą ECDC nepakankamai nustatė faktines aplinkybes, šiuo pagrindu nepriėmė galutinės ir nedviprasmiškos pozicijos dėl psichologinio priekabiavimo, kaip tai suprantama pagal Pareigūnų tarnybos nuostatų 12a straipsnio 3 dalį, buvimo ar nebuvimo ir neinformavo ieškovo apie veiksmus dėl jo pirmojo pagalbos prašymo, visų pirma nepranešė ieškovui apie pirminį direktorės ketinimą nutraukti skyriaus vadovo sutartį, prieš šiam pateikiant prašymą atleisti iš pareigų, ir apie sąlygas, kuriomis šis prašymas buvo patenkintas, įskaitant įspėjimo tvarką.

Dėl pagalbos prašymą pateikusio asmens teisės būti išklausytam apimties Bendrasis Teismas pažymėjo: kadangi direktorė nusprendė nevisiškai pritarti tyrimo ataskaitos išvadoms, susijusioms su pagalbos prašymu, ji turėjo leisti ieškovui iki pirmojo ginčijamo sprendimo priėmimo pareikšti nuomonę dėl visų aplinkybių, dėl kurių ji nevisiškai pritaria minėtoms išvadoms. Nesant šio pažeidimo procedūros rezultatas galėjo būti kitoks. Kita vertus, direktorė neprivalėjo išklausyti ieškovo pastabų dėl priežasčių, paskatinusių ją patenkinti skyriaus vadovo prašymą atleisti iš pareigų, užuot nutraukus jo sutartį ar pradėjus drausminę procedūrą, nes šie sprendimai nebuvo priimti ieškovo atžvilgiu.

Bendrasis Teismas taip pat nusprendė, kad pareiga motyvuoti buvo pažeista, nes pirmajame ginčijamame sprendime aiškiai nenagrinėjamos nė viena iš situacijų, kurias ieškovas mini savo pirmajame pagalbos prašyme, o tik daroma nuoroda į tyrimo ataskaitoje aprašytas faktines aplinkybes, su kuriomis ieškovas tuo metu neturėjo jokios galimybės susipažinti, ir į direktorės turėtą informaciją, išsamiau nepaaiškinant. Tame sprendime taip pat pažymima, kad tyrimo ataskaitoje yra „faktinių klaidų“, jų neapibūdinant, ir „klausimų“ ar „sunkumų“, dėl kurių skyriaus vadovas „turėjo imtis veiksmų“, vėlgi jų išsamiau nepaaiškinant. Galiausiai direktorė nepatikslindama nurodo, kad ketina imtis „atitinkamų priemonių“, tačiau jų nebuvo imtasi dėl skyriaus vadovo pasitraukimo iš pareigų.

Atsižvelgdamas į visa tai, kas išdėstyta, Bendrasis Teismas panaikino pirmąjį ginčijamą sprendimą.

Dėl pagalbos prašytojo teisės susipažinti su tyrimo ataskaita Bendrasis Teismas priminė, kad reikia perduoti užbaigus administracinį tyrimą parengtų ataskaitų kopiją, atitinkamais atvejais – nekonfidencialią jos versiją, atsižvelgiant į Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos (toliau – Chartija) 41 straipsnyje įtvirtintą gero administravimo principą ir pareigą padėti, kurie reiškia, kad kompetentinga institucija turi informuoti suinteresuotuosius asmenis apie jų pagalbos prašymo nagrinėjimo rezultatus, juo labiau tuo atveju, kai ataskaitoje pripažįstamas psichologinio priekabiavimo buvimas.

Vis dėlto teisė susipažinti su bylos medžiaga nėra absoliuti. Minėtu Chartijos straipsniu ši teisė užtikrinama, jei įvykdytos dvi sąlygos.

Pirma, asmuo turi teisę susipažinti tik su savo byla. Šiomis aplinkybėmis ieškovas neturėjo teisės susipažinti su tyrimo ataskaitos dalimis, kurios susijusios su antru pagalbos prašytoju ir kuriose aprašyta kitų ECDC darbuotojų asmeninė padėtis.

Antra, galimybė susipažinti turi būti užtikrinta laikantis teisėto konfidencialumo ir profesinio bei verslo slaptumo. Šiuo atveju nekonfidencialioje tyrimo ataskaitos versijoje ECDC ne tik neatskleidė tyrimo ataskaitos dalių, susijusių su liudytojų parodymais, bet ir nepateikė viso tyrėjo analizės turinio, įskaitant jo išvadas dėl ieškovo pagalbos prašymo, o to negalima pateisinti liudytojų konfidencialumo ir tinkamo tyrimų vykdymo teisėtų interesų apsauga.

Tuo remdamasis Bendrasis Teismas iš dalies panaikino antrąjį ginčijamą sprendimą.

Galiausiai Bendrasis Teismas atmetė ieškovo prašymą atlyginti žalą, nes jis neįrodė, kad buvo patirta neturtinė žala, kuri gali būti atskirta nuo pažeidimų, kuriais grindžiamas abiejų ginčijamų sprendimų panaikinimas, ir kuri negali būti visiškai atlyginta šiuo panaikinimu.

7. Ieškinio pareiškimo terminas

2021 m. kovo 3 d. Sprendimas *Barata / Parlamentas* (T-723/18, apskųstas apeliacine tvarka[218], EU:T:2021:113)

2017 m. rugsėjo 22 d. Europos Parlamentas paskelbė kvietimą teikti paraiškas (toliau – pranešimas apie konkursą) 2017 m. atestacijos procedūrai, siekdamas atrinkti AST pareigų grupės pareigūnus, kurie gali būti paskirti į AD pareigų grupės pareigas pagal Pareigūnų tarnybos nuostatų 45a straipsnį. Ieškovas, Europos Parlamento pareigūnas, pateikė paraišką dalyvauti nagrinėjamoje procedūroje.

Parlamento paskyrimų tarnyba (toliau – Tarnyba) jo paraišką atmetė kaip nepriimtiną, motyvuodama tuo, kad nebuvo pateiktas priedų sąrašas, kaip reikalaujama pranešime apie konkursą. Tarnyba paraiškos atmetimą patvirtino dviem sprendimais, priimtais baigus ieškovo pradėtas vidaus peržiūros procedūras.

2018 m. liepos 23 d. sprendimu Tarnyba atmetė ieškovo skundus dėl sprendimų, kuriais jo prašymai buvo atmesti, ir patvirtino savo ankstesnius sprendimus. Šį sprendimą Parlamentas registruotu laišku su gavimo patvirtinimu išsiuntė ieškovui į jo gyvenamąją vietą. 2018 m. liepos 25 d. Belgijos pašto tarnyba pristatė šį laišką ieškovo gyvenamosios vietos adresu, tačiau, kadangi jo nebuvo namuose, pašto tarnyba paliko pranešimą apie bandymą laišką įteikti. Kadangi ieškovas to laiško neatsiėmė, 2018 m. rugpjūčio 9 d. Belgijos pašto tarnyba jį grąžino Parlamentui. Be to, 2018 m. rugpjūčio 28 d. Parlamentas nusiuntė ieškovui elektroninį laišką, prie kurio buvo pridėtas 2018 m. liepos 23 d. sprendimas; ieškovas patvirtino su juo susipažinęs tą pačią dieną.

2018 m. gruodžio 7 d. ieškovas, tvirtindamas, kad ieškinio pareiškimo terminas prasidėjo tada, kai jis gavo elektroninį laišką, pareiškė ieškinį Bendrajame Teisme, prašydamas panaikinti sprendimus, kuriais jo paraiška buvo atmesta, taip pat patį pranešimą apie konkursą.

Bendrasis Teismas pripažino, kad ieškinys buvo pareikštas per tam nustatytą terminą, tačiau atmetė jį kaip nepagrįstą. Savo sprendime Bendrasis Teismas paaiškino Sąjungos jurisprudenciją, susijusią su ieškinio pareiškimo terminų skaičiavimo Pareigūnų tarnybos nuostatuose reglamentuojamose bylose nustatymu, kai individualus sprendimas siunčiamas registruotu laišku su gavimo patvirtinimu, tačiau adresatas jo neatsiima.

Be to, sprendimas papildo su Reglamento Nr. 1/58 dėl kalbų vartojimo tvarkos taikymu[219] atestacijos procedūrai, t. y. atvejais, kai rengiamas vidinis konkursas, kuriame gali dalyvauti tik tam tikri pareigūnai, susijusią jurisprudenciją.

218| Byla C-305/21 P, ***Barata / Parlamentas***.

219| 1958 m. balandžio 15 d. Tarybos reglamentas Nr. 1, nustatantis kalbas, kurios turi būti vartojamos Europos ekonominėje bendrijoje (OL 17, 1958, p. 385; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 1 sk., 1 t., p. 3), iš dalies pakeistas 2013 m. gegužės 13 d. Tarybos reglamentu (ES) Nr. 517/2013 (OL L 158, 2013, p. 1).

Bendrojo Teismo vertinimas

Bendrasis Teismas visų pirma konstatavo, kad siekdama pranešti apie sprendimą atmesti skundą ir atsižvelgdama į bylos aplinkybes administracija iš esmės gali laisvai pasirinkti, kaip pati mano, tinkamiausią metodą, nes Pareigūnų tarnybos nuostatuose nėra nustatyta jokios skirtingų galimų metodų, pavyzdžiui, elektroninės formos arba registruoto laiško su gavimo patvirtinimu, pirmumo tvarkos.

Šiuo klausimu Bendrasis Teismas priminė, kad apie sprendimą yra pranešta tinkamai, jeigu jis perduotas jo adresatui, o šis turi galimybę su juo susipažinti. Ši sąlyga įvykdoma, kai adresatui yra suteikta galimybė susipažinti su šio sprendimo turiniu ir motyvais, kuriais jis grindžiamas.

Be to, Bendrasis Teismas pažymėjo, kad nė vienoje Pareigūnų tarnybos nuostatų ar kitų Europos Sąjungos teisės aktų nuostatoje nėra nurodyta, kad jei registruotas laiškas nėra gautas, ieškinio pareiškimo termino pradžia atidedama iki termino, kurį šis laiškas saugomas pašte, pabaigos, o ne iki faktinio susipažinimo su šio laiško turiniu dienos.

Bendrasis Teismas padarė tokią išvadą: kadangi galiojančiuose teisės aktuose tai nėra reglamentuota, dėl teisinio saugumo ir būtinybės vengti bet kokios diskriminacijos ar laisvo vertinimo, kiek tai susiję su geru teisingumo vykdymu, šioje byloje negalima taikyti pranešimo prezumpcijos. Taigi Parlamento teiginys, kad apskaičiuojant ieškinio pareiškimo terminą reikia atsižvelgti tik į pranešimą registruotu laišku, nors ieškovas jo neatsiėmė per Belgijos pašto tarnybų nustatytą terminą, yra klaidingas. Todėl, kadangi ieškovas su 2018 m. liepos 23 d. sprendimu susipažino būtent 2018 m. rugpjūčio 28 d., ieškinio pareiškimo terminas prasidėjo 2018 m. rugpjūčio 28 d.

Dėl tariamo Sąjungos kalbų vartojimo tvarkos pažeidimo, nes Parlamentas parengė pranešimą apie konkursą ir 2018 m. liepos 23 d. sprendimą ne ieškovo gimtąją, t. y. portugalų, kalba, Bendrasis Teismas priminė, kad nukrypimas nuo šios tvarkos gali būti pateisintas tuo, kad yra rengiamas vidinis konkursas, kuriame gali dalyvauti tik institucijoje dirbantys pareigūnai ir tarnautojai. Tai, kad administracijos dokumentai, skirti vienam iš jos pareigūnų, yra surašyti ne šio pareigūno gimtąja kalba, niekaip nepažeidžia šio pareigūno teisių, jeigu jis moka administracijos vartojamą kalbą, todėl gali tinkamai ir lengvai susipažinti su nagrinėjamų dokumentų turiniu. Šiuo klausimu Bendrasis Teismas pažymėjo, kad ieškovas paraiškos formoje nurodė labai gerai mokąs kalbą, kuria buvo parengtas pranešimas apie konkursą ir 2018 m. liepos 23 d. sprendimas, ir kad pats ieškovas šia kalba susirašinėjo su administracija per ikiteisminę procedūrą.

Bendrasis Teismas padarė išvadą, kad šioje byloje nagrinėjama atestacijos procedūra yra ne atviras konkursas, apie kurį privaloma visomis oficialiosiomis kalbomis paskelbti Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje ir kuriame gali dalyvauti visi Sąjungos piliečiai, o vidinis konkursas, kuriame gali dalyvauti tik tam tikri pareigūnai, turintys daugiau kaip šešerių metų darbo stažą. Taigi, nepaskelbęs pranešimo apie konkursą portugalų kalba, Parlamentas nepažeidė Sąjungos kalbų vartojimo tvarką reglamentuojančių principų. Laikantis šios nuomonės, Parlamentas taip pat nepažeidė minėtų principų, kai paprašė ieškovo susirašinėti ne portugalų kalba ir pasirūpinti savo tinkamu anglų arba prancūzų kalbos žinių lygiu.

XIV. Prašymai taikyti laikinąsias apsaugos priemones

1. COVID-19 pandemija

2021 m. spalio 29 d. Nutartis *Abenante ir kt. / Parlamentas ir Taryba* (T-527/21 R, nepaskelbta Rink., EU:T:2021:750)

Siekdamos apriboti sunkaus ūminio respiracinio sindromo (SARS-CoV-2) plitimą, valstybės narės patvirtino tam tikras priemones, kurios turėjo įtakos ES piliečių teisei laisvai judėti ir gyventi valstybių narių teritorijoje.

Siekdami palengvinti naudojimąsi teise laisvai judėti ir gyventi valstybių narių teritorijoje, Europos Parlamentas ir Europos Sąjungos Taryba 2021 m. birželio 14 d. priėmė Reglamentą 2021/953[220]. Šiuo reglamentu turėtų būti sudarytos palankesnės sąlygos valstybėms narėms koordinuotai palaipsniui panaikinti šiuos apribojimus

Šio reglamento nuostatos visų pirma leidžia išduoti, tarpvalstybiniu būdu patikrinti ir pripažinti bet kurį iš šių pažymėjimų: a) pažymėjimą, kuriuo patvirtinama, kad jo turėtojas buvo paskiepytas nuo COVID-19 ligos, kurią sukelia SARS-CoV-2, pažymėjimą išdavusioje valstybėje narėje (toliau – skiepijimo pažymėjimas); b) pažymėjimą, kuriuo patvirtinama, kad jo turėtojui buvo skirtas tyrimas, kurį atliko sveikatos priežiūros specialistai arba tyrimus atlikti parengti darbuotojai pažymėjimą išduodančioje valstybėje narėje, ir kuriame nurodomas tyrimo tipas, atlikimo data ir rezultatas (toliau – tyrimo pažymėjimas); c) pažymėjimą, kuriuo patvirtinama, kad jo turėtojas persirgo SARS-CoV-2 infekcijos, kuri nustatyta teigiamu sveikatos priežiūros specialistų arba tyrimus atlikti parengtų darbuotojų atlikto tyrimo rezultatu, sukelta liga (toliau – persirgimo pažymėjimas).

2021 m. rugpjūčio 30 d. keli Sąjungos piliečiai kreipėsi į Europos Sąjungos Bendrąjį Teismą su ieškiniu, prašydami panaikinti visą reglamentą arba jo dalį. 2021 m. rugpjūčio 31 d. šie piliečiai taip pat pateikė prašymą dėl laikinųjų apsaugos priemonių, kuriuo prašė nedelsiant laikinai sustabdyti nuostatų, susijusių su pažymėjimų išdavimu, tarpvalstybinio masto patikrinimu ir pripažinimu, vykdymą. Grįsdami šį reikalavimą ieškovai, pirma, teigia, kad ginčijamas reglamentas diskriminuoja paskiepytus ir nepaskiepytus asmenis, kai jie naudojasi pagrindinėmis teisėmis. Jie mano, kad reglamentu pažeidžiama jų teisė laisvai judėti, jei jie nesutinka su invaziniu medicininiu gydymu prieš jų valią, o tai tiesiogiai riboja jų asmeninę laisvę, numatytą Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 6 straipsnyje, taip pat laisvę pasirinkti profesiją ir teisę dirbti, numatytas šios chartijos 15 straipsnyje. Antra, ieškovai teigia, kad ginčijamo reglamento turinio, akivaizdžiai prieštaraujančio bet kokiems moksliniams standartams, sukeltas sunkus jų pagrindinių teisių pažeidimas turi būti nedelsiant nutrauktas, nes tiesiogiai ir nedelsiant daro jiems materialinę ir visų pirma neturtinę žalą, atimdamas iš jų galimybę gyventi normalų socialinį gyvenimą.

Bendrojo Teismo pirmininkas atmetė prašymą taikyti laikinąsias apsaugos priemones.

220| Reglamentas (ES) 2021/953 dėl sąveikiųjų COVID-19 skiepijimo, tyrimo ir persirgimo pažymėjimų (ES skaitmeninio COVID pažymėjimo) išdavimo, tikrinimo ir pripažinimo sistemos (OL L 211, 2021, p. 1).

Bendrojo Teismo pirmininkas iš pradžių priminė, kad SESV 278 straipsnyje įtvirtintas principas, pagal kurį ieškiniai neturi stabdomojo poveikio, nes Sąjungos institucijų priimtiems aktams taikoma teisėtumo prezumpcija, ir tik išimtiniais atvejais laikinąsias apsaugos priemones taikantis teisėjas gali priimti nutartį sustabdyti Bendrajame Teisme ginčijamo akto vykdymą.

Toliau Bendrojo Teismo pirmininkas nurodė, kad vykdymo sustabdymas gali būti taikomas, jei jo prašanti šalis įrodo, kad jo taikymą *prima facie* pateisina faktinės ir teisinės aplinkybės (*fumus boni juris*) ir kad jo reikia skubiai, nes siekiant išvengti didelės ir nepataisomos žalos šiai šaliai būtina, kad vykdymo sustabdymas būtų nustatytas ir pradėtų veikti dar prieš priimant sprendimą pagrindinėje byloje. Šios sąlygos yra kumuliacinės, todėl prašymai taikyti laikinąsias apsaugos priemones turi būti atmesti, jeigu netenkinama viena iš šių sąlygų. Prireikus laikinąsias apsaugos priemones taikantis teisėjas palygina esamus interesus.

Taigi Bendrojo Teismo pirmininkas pirmiausia patikrino, ar tenkinama skubos sąlyga, ir šiuo atžvilgiu priminė, kad, kiek tai susiję su argumentu, jog reglamentas praktiškai diskriminuoja Sąjungos piliečius, kurie naudojasi pagrindinėmis teisėmis, negalima mechaniškai ir griežtai taikyti sąlygos, susijusios su nepataisomu žalos pobūdžiu, bet reikia atsižvelgti į kiekvienos bylos aplinkybes, ir šis kriterijus turi būti netaikomas, jei yra nesuderinamas su veiksmingos laikinos apsaugos reikalavimais.

Šiuo klausimu Bendrojo Teismo pirmininkas, pirma, pažymėjo, kad nė vienas iš ieškovų argumentų *prima facie* neįrodo tariamo pažeidimo akivaizdumo, nes reglamente numatytų pažymėjimų turėjimas nėra būtina sąlyga norint pasinaudoti teise laisvai judėti. Be to, jis pažymėjo, kad ieškovai nepateikė jokių įrodymų, kad dėl reglamento pablogėjo jų keliavimo sąlygos, palyginti su padėtimi, buvusia iki jo įsigaliojimo. Ginčijamo reglamento tikslas, priešingai, yra palengvinti naudojimąsi teise laisvai judėti Sąjungoje COVID-19 pandemijos metu, nustatant skaitmeninių COVID pažymėjimų išdavimo, tikrinimo ir pripažinimo Europos Sąjungoje sistemą.

Antra, Bendrojo Teismo pirmininkas nurodė, kad laikinąsias apsaugos priemones taikantis teisėjas visais atvejais turi turėti konkrečią ir tikslią informaciją, pagrįstą išsamiais dokumentais, iš kurios matytųsi šalies, prašančios taikyti laikinąją apsaugos priemonę, finansinė padėtis ir kuri leistų įvertinti pasekmes, kurių, tikėtina, kiltų nesant prašomų priemonių. Šiuo atžvilgiu jis konstatavo, kad ieškovai nepateikė konkrečios ir tikslios informacijos, pagrįstos patvirtintais dokumentais, todėl jis negali įvertinti, ar tariamą žalą galima laikyti didele ir nepataisoma. Jis pridūrė, kad nei turtinė, nei neturtinė žala, kurią nurodo ieškovai, negali būti laikoma nepataisoma, nes pirmoji gali būti vėliau kompensuota finansiškai, o reglamento panaikinimas pasibaigus pagrindinei bylai būtų pakankamas antrosios atlyginimas.

Pirmininkas padarė išvadą, kad ieškovai neįrodė, jog tenkinama skubos sąlyga, todėl prašymas taikyti laikinąsias apsaugos priemones atmetamas, nesant būtinybės nagrinėti sąlygos, susijusios su *fumus boni juris* egzistavimu, ar imtis interesų palyginimo.

2021 m. lapkričio 30 d. nutartys *Roos ir kt. / Parlamentas* (T-710/21 R, nepaskelbta Rink., EU:T:2021:838) ir *ID ir kt. / Parlamentas* (T-711/21 R, nepaskelbta Rink., EU:T:2021:837)[221]

2021 m. spalio 27 d. Europos Parlamento biuras nustatė išimtines sveikatos ir saugos taisykles, taikomas norint patekti į Parlamento pastatus trijose jo darbo vietose (Briuselyje, Strasbūre ir Liuksemburge). Iš esmės šio sprendimo tikslas – nustatyti, kad į Parlamento pastatus būtų galima patekti tik pateikus COVID-19 skiepijimo, tyrimo ir persirgimo pažymėjimą arba lygiavertį pažymėjimą[222]. Šis sprendimas taikomas visiems asmenims, norintiems patekti į šiuos pastatus.

Keli Europos Parlamento nariai, pareigūnai, akredituoti Parlamento narių padėjėjai ir kiti Parlamento darbuotojai kreipėsi į Europos Sąjungos Bendrąjį Teismą, prašydami panaikinti minėtą sprendimą. Be to, jie prašė Bendrojo Teismo pirmininko taikyti laikinąsias apsaugos priemones – sustabdyti nagrinėjamo sprendimo vykdymą, kol bus priimtas sprendimas dėl esmės.

2021 m. lapkričio 5 d. nutartimis[223] Bendrojo Teismo pirmininkas laikinai nurodė leisti ieškovams patekti į Parlamento patalpas remiantis neigiamu savikontrolės testo rezultatu. Gavus teigiamą rezultatą, po šio tyrimo turėjo būti atliktas PGR tyrimas. Jei pastarojo testo rezultatai būtų teigiami, Parlamentas galėtų neleisti ieškovams patekti į patalpas.

Bendrojo Teismo pirmininkas panaikino 2021 m. lapkričio 5 d. nutartis ir atmetė prašymus dėl vykdymo sustabdymo.

Pirmininkas visų pirma pažymėjo: sprendimo nustatyti, kad į Parlamento pastatus trijose jo darbo vietose būtų galima patekti tik pateikus skaitmeninį COVID pažymėjimą arba lygiavertį pažymėjimą, tikslas ir poveikis nėra sutrukdyti ieškovams įgyvendinti išrinktų Parlamento narių įgaliojimus ar vykdyti pareigūnų, akredituotų Parlamento narių padėjėjų ir kitų Parlamento tarnautojų profesinę veiklą. Vien tai, kad reikia laikytis patekimo į Parlamento pastatus trijose jo darbo vietose sąlygų, susijusių su saugumu ar visuomenės sveikata, nereiškia, kad ši pareiga ieškovams sukelia didelę ir nepataisomą žalą, dėl kurios reikia taikyti laikinąsias apsaugos priemones. Dėl tariamo tiesioginio neigiamo poveikio Europos Parlamento narių atstovavimo įgaliojimams ir šių narių gebėjimui naudingai ir efektyviai dirbti, nes ginčijamas sprendimas taip pat taikomas jų padėjėjams ir Parlamento darbuotojams, pirmininkas pažymėjo, kad ieškovai nepateikė jokių konkrečių argumentų, galinčių patvirtinti, kad šie asmenys negali laiku įvykdyti nustatytų patekimo į pastatus sąlygų.

Be to, jokiais argumentais neįrodyta, kad tariama žala, susijusi su pagrindinių teisių pažeidimu, yra didelė ir sunkiai pataisoma ar net nepataisoma. Iš tiesų, šiame kontekste pažymėjimų QR kodo nuskaitymo procedūros metu tvarkomi asmens duomenys nenaudojami jokiems kitiems tikslams, o apsaugos darbuotojams yra taikomi griežti profesinės paslapties įsipareigojimai.

221| Dėl tos pačios problematikos taip pat žr. 2021 m. gruodžio 8 d. nutartis: ***D'Amato ir ir kt. / Parlamentas*** (T-722/21 R, nepaskelbta Rink., EU:T:2021:874), ***Rooken ir kt. / Parlamentas*** (T-723/21 R, nepaskelbta Rink., EU:T:2021:872) ir ***IL ir kt. / Parlamentas*** (T-724/21 R, nepaskelbta Rink., EU:T:2021:873).

222| Kaip tai suprantama pagal Reglamento 2021/953 8 straipsnį (COVID-19 pažymėjimai ir kiti trečiosios šalies išduoti dokumentai).

223| 2021 m. lapkričio 5 d. nutartys ***Roos ir kt. / Parlamentas*** (T-710/21 R, nepaskelbta Rink.) ir ***ID ir kt. / Parlamentas*** (T-711/21 R, nepaskelbta Rink.).

Galiausiai dėl tų ieškovų, kurie nėra pasiskiepiję ar persirgę, pirmininkas pažymėjo, kad nė vienas iš pateiktų įrodymų negali patvirtinti, kad nosiaryklės tepinėliai, reikalingi tyrimo pažymėjimui gauti, kelia didelę pavojų šių asmenų sveikatai. Be to, jis konstatavo, kad suinteresuotieji asmenys turi galimybę prašyti taikyti išimtį ir savo prašyme paaiškinti, kodėl jų individualiu atveju nosiaryklės tepinėliai keltų didelį pavojų jų sveikatai.

2. Europos Parlamento narių imunitetas

2021 m. liepos 30 d. Nutartis *Puigdemont i Casamajó ir kt. / Parlamentas* (T-272/21 R, nepaskelbta Rink., apskųsta apeliacine tvarka[224], EU:T:2021:497) ir 2021 m. lapkričio 26 d. Nutartis *Puigdemont i Casamajó ir kt. / Parlamentas* (T-272/21 RII, nepaskelbta Rink., apskųsta apeliacine tvarka[225], EU:T:2021:834)

2020 m. sausio 13 d. ir vasario 10 d. Europos Parlamentas gavo prašymus atšaukti išrinktų Parlamento narių Carles Puigdemont i Casamajó, Antoni Comín i Oliveres ir Clara Ponsatí i Obiols imunitetą. Šiais prašymais, kuriuos *Tribunal Supremo* (Aukščiausiasis teismas, Ispanija) pateikė nagrinėdamas baudžiamąją bylą, be kita ko, dėl įtariamų maišto kurstymo nusikaltimų, siekta, kad būtų vykdomi Europos arešto orderiai, išduoti dėl Parlamento narių nagrinėjant šią baudžiamąją bylą.

2021 m. sausio 7 d. Belgijos teisminės institucijos atsisakė vykdyti Europos arešto orderį, išduotą dėl Lluís Puig i Gordi, vieno iš asmenų, kuriems iškelta aptariama baudžiamoji byla ir dėl kurių išduotas Europos arešto orderis, tačiau kuriam, skirtingai nei Parlamento nariams, netaikomas Parlamento nario imunitetas, motyvuodamos tuo, kad šio orderio vykdymas keltų pavojų šio asmens pagrindinėms teisėms. Tai paskatino *Tribunal Supremo* nagrinėjamos baudžiamosios bylos kontekste 2021 m. kovo 9 d. kreiptis į Teisingumo Teismą su prašymu priimti prejudicinį sprendimą, be kita ko, siekiant išsiaiškinti, ar vykdančioji teisminė institucija gali atsisakyti perduoti asmenį, ieškomą pagal Europos arešto orderį, remdamasi nacionalinėje teisėje numatytais atsisakymo pagrindais, kurie kaip tokie nėra nurodyti Pagrindų sprendime dėl Europos arešto orderio[226].

2021 m. kovo 9 d. sprendimais Parlamentas atšaukė trijų Parlamento narių imunitetą. 2021 m. gegužės 19 d. jie kreipėsi į Europos Sąjungos Bendrąjį Teismą su ieškiniu dėl šių sprendimų panaikinimo. 2021 m. gegužės 26 d. Parlamento nariai pateikė prašymą dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo, kuriame Bendrojo Teismo pirmininko pavaduotojo prašė sustabdyti minėtų sprendimų vykdymą. Jie teigė, kad Parlamento sprendimai leidžia bet kuriai valstybei narei juos sulaikyti arba apriboti jų judėjimą ir perduoti juos Ispanijos valdžios institucijoms. Jų nuomone, šie sprendimai nedraudžia jų kardomojo kalinimo, kai jie galiausiai bus perduoti šioms institucijoms. Jie nurodė, kad tai jiems padarytų didelę ir nepataisomą žalą ir pažeistų jų teisę vykdyti Europos Parlamento nario funkcijas. Šie asmenys pridūrė, kad galimas Parlamento sprendimų panaikinimas negalėtų būti įvykdytas, jei panaikinimo metu jie jau būtų perduoti ir kalinami.

224| Byla C-629/21 P(R), ***Puigdemont i Casamajó ir kt. / Parlamentas ir Ispanija***.

225| Byla C-81/22 P(R), ***Puigdemont i Casamajó ir kt. / Parlamentas.***

226| Byla C-158/21, ***Puig Gordi ir kt.***

2021 m. liepos 30 d. nutartimi Bendrojo Teismo pirmininko pavaduotojas atmetė šį prašymą, nusprendęs, kad Parlamento nariai neįrodė, jog įvykdyta skubos sąlyga, nes esamomis aplinkybėmis neatrodo, kad jų nurodyta didelė ir nepataisoma žala galėtų būti laikoma realia žala arba kad būtų galima įrodyti pakankamą jos tikimybę.

Nors šis prašymas taikyti laikinąsias apsaugos priemones buvo atmestas, pirmininko pavaduotojas pažymėjo, kad Parlamento nariams lieka galimybė pateikti naują prašymą, jei po šios nutarties priėmimo tariama žala pasirodytų pakankamai tikėtina, visų pirma tuo atveju, jei valstybės narės vykdančioji institucija juos sulaikytų arba būtų imtasi veiksmų juos perduoti Ispanijos valdžios institucijoms.

2021 m. rugsėjo 23 d. C. Puigdemont buvo sulaikytas Algero (Italija) oro uoste, vykdant dėl jo išduotą Europos arešto orderį. 2021 m. spalio 1 d. Parlamento nariai pateikė antrą prašymą dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo, jame nurodė naujas aplinkybes.

2021 m. lapkričio 26 d. nutartimi Bendrojo Teismo pirmininko pavaduotojas atmetė šį antrąjį prašymą taikyti laikinąsias apsaugos priemones.

Bendrojo Teismo pirmininko pavaduotojas nurodė, kad nagrinėjama baudžiamoji byla yra sustabdyta, kol Teisingumo Teismas priims sprendimą dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą, ir pažymėjo, kad šis sustabdymas yra tiesioginė šio prašymo pateikimo pasekmė ir nereikalauja specialaus *Tribunal Supremo* sprendimo šiuo klausimu. Jis pridūrė, kad Ispanijos teismas taip pat žinojo apie šį stabdomąjį poveikį. Jis taip pat patvirtino, kad šis prašymas yra susijęs su Europos arešto orderių, išduotų nagrinėjamoje baudžiamojoje byloje, vykdymu, todėl šios bylos sustabdymas neišvengiamai reiškia šių orderių vykdymo sustabdymą. Jis nurodė, kad šis sustabdymas tiesiogiai susijęs su atitinkamo baudžiamojo proceso sustabdymu ir kad jo poveikis yra privalomas kompetentingoms nacionalinėms institucijoms, įskaitant teismines institucijas, nereikalaujant jokio konkretaus jų sprendimo.

EP nariai prieštarauja, kad jie vis dėlto gali būti sulaikyti, gali būti apribota jų judėjimo laisvė ar jie net gali būti išduoti ir įkalinti Ispanijoje, todėl jiems gali būti padaryta didelė ir nepataisoma žala, kurią įrodo nauji faktai, kuriais jie remiasi.

Bendrojo Teismo pirmininko pavaduotojas pažymėjo: nors tam tikros Parlamento narių išdėstytos aplinkybės rodo, kad kai kurios nacionalinės valdžios institucijos neatsižvelgė į visas prašymo priimti prejudicinį sprendimą pateikimo pasekmes, visų pirma susijusias su nagrinėjamos baudžiamosios bylos ir Europos arešto orderių vykdymo sustabdymu, antrajam prašymui dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo pagrįsti pateikti įrodymai neleidžia abejoti pirmojoje nutartyje dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo pateiktu vertinimu.

Šiuo atžvilgiu Bendrojo Teismo pirmininko pavaduotojas pabrėžė, kad Parlamento narių sulaikymas savaime nereiškia didelės ir nepataisomos žalos. Jis turėtų neigiamą poveikį jų teisei laisvai įgyvendinti savo įgaliojimus ir tinkamam Parlamento veikimui. Vis dėlto, kaip pažymėta pirmojoje nutartyje dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo, Parlamento nariai vis dar naudojasi imunitetu vykdami į Parlamento posėdžius, todėl didelė ir nepataisoma žala dėl suėmimo išlieka hipotetinė.

Jis atkreipia dėmesį į tai, kad, atsižvelgdamos į prašymo priimti prejudicinį sprendimą pateikimo pasekmes, vykdančiosios teisminės institucijos nesiekia įvykdyti Parlamento narių Europos arešto orderių, kol Teisingumo Teismas nepriėmė sprendimo dėl šio prašymo, todėl šiame etape jiems negresia pavojus būti perduotiems Ispanijos valdžios institucijoms. Be to, bet kuriuo atveju, vadovaudamosi lojalaus bendradarbiavimo principu, nacionalinės institucijos turi atsižvelgti į baudžiamojo proceso ir dėl Parlamento narių išduotų Europos arešto orderių vykdymo sustabdymą.

3. Sąjungos institucijų viešieji pirkimai

2021 m. gegužės 26 d. Nutartis *OHB System / Komisija* (T-54/21 R, nepaskelbta Rink., EU:T:2021:292)

2021 m. sausio 29 d. Vokietijos palydovinės įrangos bendrovė *OHB System AG* (toliau – OHB) Europos Sąjungos Bendrajame Teisme pareiškė ieškinį dėl dviejų Europos kosmoso agentūros (EKA) sprendimų panaikinimo. Šiais sprendimais EKA, veikdama Komisijos vardu ir jos naudai, po viešųjų pirkimų procedūros nepasirinko OHB pasiūlymo ir skyrė dvi sutartis dėl GALILEO pereinamųjų palydovų pirkimo *Thales Alenia Space Italia S.p.A.* (toliau – *Thales Alenia*) ir *Airbus Defence & Space GmbH* (toliau – *Airbus*). Kartu su ieškiniu OHB Bendrajam Teismui taip pat pateikė prašymą taikyti laikinąsias apsaugos priemones, kuriuo prašė laikinai sustabdyti EKA sprendimų, kuriais iš esmės nuspręsta išstumti ją iš atitinkamos rinkos, galiojimą.

Grįsdama savo prašymą OHB iš esmės teigė, kad jos konkurentė *Airbus* įdarbino vieną iš jos vadovų, kuris labai prisidėjo rengiant jos pasiūlymą. OHB įtarė, kad šis buvęs darbuotojas neteisėtai gavo neskelbtinos informacijos, dėl kurios naujasis darbdavys (*Airbus*) galėjo įgyti nepagrįstą pranašumą per viešųjų pirkimų procedūrą.

Vykstant laikinųjų apsaugos priemonių taikymo procedūrai, Bendrojo Teismo pirmininkas 2021 m. sausio 31 d. nutartimi – laikinai ir neišklausęs Komisijos – patenkino OHB prašymą sustabdyti EKA sprendimo, kuriuo OHB buvo informuota apie tai, kad jos pasiūlymas dėl aptariamo viešojo pirkimo nebuvo pasirinktas, vykdymą. Vėliau 2021 m. vasario 26 d. nutartimi jis patikslino, kad 2021 m. sausio 31 d. nutartis taikoma tik *Airbus*, bet ne *Thales Alenia*. Iš tiesų OHB pateikė įrodymų tik dėl *Airbus*.

Bendrojo Teismo pirmininkas, kaip laikinąsias apsaugos priemones taikantis teisėjas, išklausęs Komisiją, panaikino ankstesnes nutartis ir atmetė OHB prašymą taikyti laikinąsias apsaugos priemones.

Bendrojo Teismo pirmininkas pažymėjo, kad iš pirmo žvilgsnio OHB prašymas nėra visiškai nepagrįstas ir kad jos nurodoma žala objektyviai yra didelė. Bendrojo Teismo pirmininkas nurodė, kad, nepažeidžiant Bendrojo Teismo sprendimo dėl ieškinio pagrindinėje byloje, reikia išsamiai išnagrinėti galimą Komisijos nepakankamą rūpestingumą užtikrinant, kad su konkurse dalyvaujančiomis bendrovėmis būtų elgiamasi vienodai. Šiuo atžvilgiu Bendrojo Teismo pirmininkas konstatavo, kad 2021 m. sausio 29 d. (t. y. OHB ieškinio pareiškimo dieną) EKA išsiuntė *Airbus* prašymą pateikti informacijos, visų pirma apie buvusio OHB darbuotojo indėlį rengiant pasiūlymą, kai jis pradėjo eiti naujas pareigas *Airbus*. Į šį klausimą *Airbus* atsakė glaustai ir miglotai. Bendrojo Teismo pirmininkas padarė išvadą, kad negalima atmesti galimybės, jog šio pavėluoto ir neišsamaus EKA patikrinimo nepakako buvusio OHB darbuotojo dalyvavimo rengiantis viešojo pirkimo procedūrai, einant naujas pareigas *Airbus*, mastui įvertinti.

Vis dėlto Bendrojo Teismo pirmininkas manė, kad būtina įvertinti riziką, susijusią su kiekvienu iš galimų sprendimų laikinųjų apsaugos priemonių taikymo kontekste (atitinkamai patenkinti arba atmesti prašymą dėl vykdymo sustabdymo kaip laikinosios apsaugos priemonės).

Šiuo klausimu Bendrojo Teismo pirmininkas pirmiausia pažymėjo, kad tuo atveju, jei OHB laimėtų pagrindinę bylą, būtų galima įvertinti žalą, susijusią su galutiniu galimybės sudaryti aptariamą sutartį praradimu (dėl prašymo taikyti laikinąsias apsaugos priemones atmetimo), ir taip visiškai atlyginti šiuo atžvilgiu realiai patirtą individualią žalą. Kita vertus, jei būtų pritaikytos prašomos laikinosios apsaugos priemonės, Komisija negalėtų sudaryti sutarties su vienu iš konkurso laimėtojų, o tai turėtų didelių techninių ir finansinių pasekmių Sąjungos kosmoso programai. Taigi greitas šios sutarties sudarymas atitinka svarbų bendrąjį interesą.

Antra, Bendrojo Teismo pirmininkas konstatavo, kad nors tikėtinas OHB negautas pelnas ir jos darbuotojams mokėtinos kompensacijos sudarytų apie 30 milijonų eurų, ši suma turi būti palyginta su Europos palydovinės navigacijos programų verte, kuri yra didelė, nes vien 2014–2020 m. laikotarpiu Sąjunga į jas investavo daugiau kaip 7 milijardus eurų, ir su bendra palydovų, su kuriais susijusi nagrinėjama viešojo pirkimo procedūra, verte, kuri sudaro maždaug 1,47 milijardo eurų.

Trečia, Bendrojo Teismo pirmininkas nurodė, kad tikėtinas OHB argumentų pagrįstumas yra susijęs tik su vienu aspektu: galimu Komisijos nepakankamu rūpestingumu užtikrinant, kad su konkurse dalyvaujančiomis bendrovėmis būtų elgiamasi vienodai. Šiuo atžvilgiu reikia pažymėti ne tik tai, kad byla Vokietijos prokuratūroje pagal OHB pateiktą skundą buvo nutraukta, bet ir tai, kad EKA, veikdama Komisijos vardu ir jos naudai, ėmėsi iniciatyvos ir išsiuntė *Airbus* prašymą pateikti informacijos, siekdama ištirti neteisėtų veiksmų riziką.

Atsižvelgdamas į šias aplinkybes, Bendrojo Teismo pirmininkas padarė išvadą, kad interesų pusiausvyra krypsta prašomų laikinųjų apsaugos priemonių netaikymo naudai.

C.
Bendrojo Teismo kanceliarijos veikla 2021 m.

Parengė Bendrojo Teismo kancleris **Emmanuel Coulon**

Bendrojo Teismo kanceliarijos, pavaldžios Teismo pirmininkui, uždavinys – prisidėti prie teisingumo vykdymo. Naudodamasi turimais ištekliais, ji vykdo visą veiklą, kuri turėtų padėti teisėjams kuo geriau atlikti teismines funkcijas. Ši veikla apima, be kita ko, visą bylos eigos organizavimą nuo ieškinio pareiškimo iki sprendimo, kuriuo užbaigiama byla, paskelbimo, laikantis reglamentavimo tvarkos, Teismo siekiamų tikslų ir atsižvelgiant į Teismo sudėties pokyčius. Teismo kanceliarija turi būti moderni ir dinamiška tarnyba, savo veiklą grindžianti procedūra, pritaikyta Bendrojo Teismo nagrinėjamoms byloms, naudojanti veiksmingas informacinių technologijų sistemas, optimizuojanti savo administracinį organizavimą ir gerinanti efektyvumą.

Šiai užduočiai vykdyti kanceliarija, kuriai vadovauja Bendrojo Teismo kancleris, skirti 69 biudžetiniai etatai (2021 m. gruodžio 31 d. duomenimis). Pareigas eina patyrę skirtingų profilių pareigūnai ir tarnautojai, įskaitant daugiakalbius įvairių tautybių teisininkus, todėl tarnyba gali dirbti daugeliu kalbų ir naudotis plataus spektro įgūdžiais.

Vienas uždavinys:
prisidėti prie veiksmingo teisingumo vykdymo

Keturi tikslai:

1. užtikrinti šalių atstovų ir Bendrojo Teismo teisėjų **bendravimą** nagrinėjant bylas
2. pasirūpinti **tinkama** bylos **eiga** ir tinkamu bylos medžiagos tvarkymu
3. teikti **aktyvią** teisinę ir techninę **pagalbą** Bendrojo Teismo teisėjams ir jų kabinetų darbuotojams
4. užtikrinti **Bendrojo Teismo administravimą** prižiūrint Bendrojo Teismo pirmininkui ir padedant Europos Sąjungos Teisingumo Teismo tarnyboms

I. Metų iššūkiai kanceliarijai

2021 m. buvo gausūs įvykių.

Pirmiausia, jau antrus metus iš eilės kanceliarija savo užduotis turėjo vykdyti **sveikatos krizės sąlygomis**. Dėl nenuspėjamos padėties kilo visiškai realių organizacinių ir darbinių sunkumų. Sunkiau vyko kanceliarijos užduotims atlikti būtina komunikacija ir koordinavimas, be kita ko, dėl to, kad **daugiausia buvo dirbama nuotoliniu būdu**. Tačiau nepaisant šių kliūčių visa veikla buvo vykdoma nenutrūkstamai, o kanceliarija išliko **stabilumo** ramstis, kuriuo Bendrasis Teismas galėjo pasikliauti.

Be to, kanceliarija talkino Teismui kaskart, kai keitėsi jo sudėtis pradėjus ar nustojus eiti pareigas ir pasikeitus keliems teisėjams[1]. Vienas iš tokių pokyčių, susijęs su teisėjo B. Berke mirtimi 2021 m. rugpjūčio 1 d., labai nuliūdino instituciją. Dėl šių permainų reikėjo pertvarkyti dešimties Bendrojo Teismo kolegijų sudėtis ir teisėjams perskirstyti bylas. Visame šiame procese kanceliarija dalyvavo tiek teisminiu, tiek administraciniu lygmeniu, pastaruoju atveju – padedant institucijos tarnyboms.

Be to, kanceliarija padėjo Bendrajam Teismui pasiekti tikslus, iškeltus visiems antriems metams po Europos Sąjungos teismų sistemos reformos[2]. Šiuo tikslu ji apibrėžė įvairias vidaus priemones, padedančias optimizuoti **teisminio proceso trukmę**, skatinančias **spartų bylų tvarkymą** ir gerinančias informacijos mainus siekiant veiksmingo proaktyvaus bylų valdymo. Šios priemonės papildo **vidaus darbo metodų pakeitimus**, kurie kanceliarijos buvo priimti 2020 m., kai buvo visuotinai pereita prie nuotolinio darbo, ir kurie buvo pakoreguoti arba išplėtoti atsižvelgiant į įgytą patirtį. Šios priemonės, kurioms pritarė kolegijų pirmininkų konferencija (Bendrojo Teismo organas, kuriam, be Bendrojo Teismo pirmininko ir jo pavaduotojo, priklauso dešimties kolegijų pirmininkai), puikiai įsilieja į platesnių apmąstymų kontekstą; juos Bendrasis Teismas inicijavo atsižvelgdamas į 2020 m. Teisingumo Teismo parengtoje ataskaitoje[3] išdėstytas rekomendacijas.

1| 2021 m. Bendrojo Teismo sudėtis išsamiai išdėstyta šio pranešimo 380 puslapyje.

2| Reforma pradėta 2015 m. gruodžio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (ES, Euratomas) 2015/2422, kuriuo iš dalies keičiamas Protokolas Nr. 3 dėl Europos Sąjungos Teisingumo Teismo statuto (OL L 341, 2015, p. 14), ir 2016 m. liepos 6 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (ES, Euratomas) 2016/1192 dėl jurisdikcijos perdavimo Bendrajam Teismui kaip pirmajai instancijai spręsti Europos Sąjungos ir jos tarnautojų ginčus (OL L 200, 2016, p. 137).

3| Reglamento 2015/2422 3 straipsnio 1 dalyje nurodyta ataskaita: [https://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2020-12/tra-doc-lt-div-t-0000-2020-202009736-05_01.pdf].

Galiausiai, kanceliarija ėmėsi priemonių dėl naujos kategorijos **bylų, susijusių su COVID-19 pandemija**, valdymo. Šioms skirtingų sričių byloms būdinga tai, kad jos sulaukia didelio žiniasklaidos dėmesio ir jose dažnai pateikiami prašymai dėl nagrinėjimo skubos tvarka (siekiant, kad pagal atitinkamą prašymą būtų taikomos laikinosios apsaugos priemonės arba kad būtų greičiau priimtas sprendimas dėl bylos esmės). Kai kuriose iš jų yra labai daug ieškovų arba dėl jų sulaukta daug prašymų įstoti į bylą.

II. Pasiekti rezultatai: 2021 m. skaičiais

Statistiniai rezultatai rodo, kad kanceliarijai pavyko įveikti praėjusių metų iššūkius.

Papildant Teismo pirmininko įžanginiame žodyje aptartus duomenis vertėtų atkreipti dėmesį į tam tikrą konkrečią kanceliarijos veiklą.

Ši veikla paprastai atliekama skirtingose proceso stadijose. Pavyzdžiui, iš karto po ieškinio pateikimo kanceliarija 2021 m. atliko **išankstinę** 882 pareiškimų, kuriais pradedamas procesas[4], **analizę**, per ją nustatoma sąsaja tarp bylų, patikrinama, ar ieškinys turi būti atmestas dėl akivaizdaus kompetencijos nebuvimo arba akivaizdaus nepriimtinumo. 41 % šių pareiškimų buvo **ištaisyti** trūkumai dėl formos reikalavimų nesilaikymo.

Per visą proceso eigą kanceliarija **registruoja procesinius dokumentus** (2021 m. įregistruoti 56 827 dokumentai[5]) ir rengia **procesinių nutarčių projektus**, aktyviai teikdama pagalbą teisėjų kabinetams (371 projektas 2021 m.). Išnagrinėjusi šalių pateiktus dokumentus, ji siunčia **pranešimus teisėjų kabinetams** (elektroninių lydraščių forma), siekdama informuoti teisėjus arba pakviesti juos priimti sprendimą dėl tolesnės proceso eigos. Tokių pranešimų skaičius smarkiai išaugo (2021 m. – 14 314, 2020 m. – 12 636).

Reikšmingas išliko **skubos procedūrų** skaičius: buvo pateikti 45 **laikinųjų apsaugos priemonių prašymai** (2020 m. – 38), 38 prašymai taikyti pagreitintą procedūrą, kad byla būtų greitai išnagrinėta iš esmės (2020 m. – 22), ir Bendrojo Teismo **iniciatyva priimtas** vienas **sprendimas taikyti pagreitintą procedūrą**. Šiose procedūrose pateiktų arba įteiktinų dokumentų tvarkymui kanceliarija visuomet teikia didelį prioritetą.

Be to, Bendrasis Teismas surengė **240 teismo posėdžių**, vienas iš jų truko penkias dienas[6]. 2020 m. sukaupta patirtis padėjo kanceliarijai surengti **72 posėdžius per vaizdo konferenciją**, kai šalių atstovai dėl su sveikatos krize susijusių priežasčių negalėjo atvykti į Liuksemburgą (su sąlyga, kad paisoma tam tikrų techninių reikalavimų ir sėkmingai atlikti vertimo žodžiu testai kokybiškai transliacijai užtikrinti).

Kolektyvinį kanceliarijos ir įvairių atitinkamų institucijos tarnybų darbą įvertino Europos ombudsmenė, kuri už teismo posėdžių per vaizdo konferenciją sistemos sukūrimą abiejuose Sąjungos teismuose 2021 m. birželio mėn. įteikė **apdovanojimą už gerą administravimą**.

Galiausiai, kanceliarija vykdė teisės aktuose nustatytas pareigas ir toliau buvo **piliečių kontaktinė tarnyba**. Be 882 bylų, kurias inicijavo advokatų ar kitų atstovų atstovaujamos šalys, kanceliarija gavo 988 rašytinius piliečių prašymus (iki šiol didžiausias skaičius). Vadovaudamasi Europos gero administracinio elgesio kodekso reikalavimais, į kiekvieną prašymą ji atsakė autoriaus vartojama kalba.

4| Padaugėjo bylų teisės susipažinti su dokumentais srityje (32 bylos 2021 m., 8 bylos – 2020 m.) ir visuomenės sveikatos srityje (25 bylos 2021 m., 8 bylos – 2020 m.). Šis pokytis tiesiogiai susijęs su sveikatos krizės valdymo priemonėmis.

5| 2021 m. sukanka penkiolika metų, kai buvo sukurtas daugiakalbis elektroninis registras. Be to, šiais metais Bendrojo Teismo kanceliarijoje buvo padarytas milijoninis įrašas.

6| Byla T-604/18, ***Google ir Alphabet / Komisija*** *(Google Android)*.

Be to, kanceliarija ir toliau veikė **aplinkos apsaugos** labui, mažindama popieriaus sunaudojimą, kurį lėmė pakeista praktika ir pritaikyta komunikacija.

Galiausiai kanceliarija toliau ėmėsi konkrečių priemonių ir tęsė informuotumo didinimo akcijas, kad būtų **užtikrinta asmens duomenų apsauga** pagal Reglamentą 2018/1725[7], tiek jai vykdant administracines funkcijas, tiek Bendrajam Teismui teismines funkcijas.

III. Partnerystė skaitmeninės transformacijos srityje

Prisitaikyti prie technologinių pokyčių ir numatyti būsimą informacinių sistemų raidą yra kanceliarijos darbo prielaidos. Šis ateities iššūkis 2021 m. tapo kasdienybe.

Todėl per metus tarnyba buvo **pertvarkyta**, kad kuo geriau atitiktų institucinių partnerių, kurie vykdo skaitmeninę transformaciją, lūkesčius. Atskiras skyrius, vadovaujamas skyriaus vadovo, koordinuoja ir taip užtikrina su naujomis technologijomis susijusių darbų eigą.

Be to, glaudžiai bendradarbiaujant su Informacinių technologijų direktoratu buvo tęsiama veikla siekiant užbaigti **teisminio proceso skaitmeninimą**, visų pirma tobulinant 2020 m. kovo mėn. spontaniškai įdiegtas duomenų įvedimo sistemas ir aktyviai dalyvaujant plataus užmojo Bendrojo Teismo sprendimų elektroninio pasirašymo projekte. Kanceliarija per savo atstovus taip pat prisidėjo prie darbo grupių veiklos naujų technologijų srityje, ypač aktyviai dalyvaudama ateities projektuose, kaip antai **integruotos bylų valdymo sistemos** ir **dirbtinio intelekto** projektuose.

Padėka

Šis apibendrinimas būtų neišsamus nepaminėjus nepakeičiamos dvasinės kibirkšties. Ypatingos padėkos nusipelno tie, kurie visa tai padarė įmanoma. Tik dėl nuolatinių tarnybos darbuotojų pastangų – juo labiau kad tai vyko sveikatos krizės metu – pavyko įveikti 2021 m. iššūkius, o kanceliarija, įrodžiusi gebėjimą iš naujo save atrasti, išliko tuo, kuo ir turėtų būti – pasiūlymų ir sprendimų kanceliarija.

7| 2018 m. spalio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2018/1725 dėl fizinių asmenų apsaugos Sąjungos institucijoms, organams, tarnyboms ir agentūroms tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo, kuriuo panaikinamas Reglamentas (EB) Nr. 45/2001 ir Sprendimas Nr. 1247/2002/EB (OL L 295, 2018, p. 39).

D.
Bendrojo Teismo teisminės veiklos statistika

I. Bendrieji Bendrojo Teismo veiklos duomenys – Gautos, baigtos, dar neišnagrinėtos bylos (2017–2021) 354

II. Gautos bylos – Procedūrų pobūdis (2017–2021) 355

III. Gautos bylos – Ieškinio pobūdis (2017–2021) 356

IV. Gautos bylos – Ieškinio dalykinė sritis (2017–2021) 357

V. Baigtos bylos – Procedūrų pobūdis (2017–2021) 358

VI. Baigtos bylos – Ieškinio dalykinė sritis (2021) 359

VII. Baigtos bylos – Ieškinio dalykinė sritis (2017–2021) 360

VIII. Baigtos bylos – Teismo sudėtis (2017–2021) 361

IX. Baigtos bylos – Proceso trukmė mėnesiais (2017–2021) 362

X. Proceso trukmė mėnesiais (2017–2021) 363

XI. Iki gruodžio 31 d. dar neišnagrinėtos bylos – Procedūrų pobūdis (2017–2021) 364

XII. Iki gruodžio 31 d. dar neišnagrinėtos bylos – Ieškinio dalykinė sritis (2017–2021) 365

XIII. Iki gruodžio 31 d. dar neišnagrinėtos bylos – Teismo sudėtis (2017–2021) 366

XIV. Kita – Prašymai dėl laikinųjų apsaugos priemonių (2017–2021) 367

XV. Kita – Pagreitintos procedūros (2017–2021) 368

XVI. Kita – Teisingumo Teismui apeliacine tvarka apskųsti Bendrojo Teismo sprendimai (1990–2021) 369

XVII. Kita – Teisingumo Teismui pateiktų apeliacinių skundų pasiskirstymas pagal procedūros pobūdį (2017–2021) 370

XVIII. Kita – Apeliacinių skundų nagrinėjimo Teisingumo Teisme rezultatai (2021) 371

XIX. Kita – Apeliacinių skundų nagrinėjimo Teisingumo Teisme rezultatai (2017–2021) 372

XX. Kita – Bendroji raida (1989–2021). 373

XXI. Bendrojo Teismo kanceliarijos veikla (2017–2021) 374

XXII. Procesinių dokumentų pateikimo Bendrajam Teismui būdas 375

XXIII. Per *e-Curia* pateikta puslapių (2017–2021) 376

XXIV. Pranešimai *Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje* (2017–2021) 377

XXV. Teismo posėdžiuose nagrinėtos bylos (2017–2021) 378

XXVI. Teismo posėdžiai (2017–2021) 379

I. Bendrieji Bendrojo Teismo veiklos duomenys – Gautos, baigtos, dar neišnagrinėtos bylos (2017–2021)[1] [2]

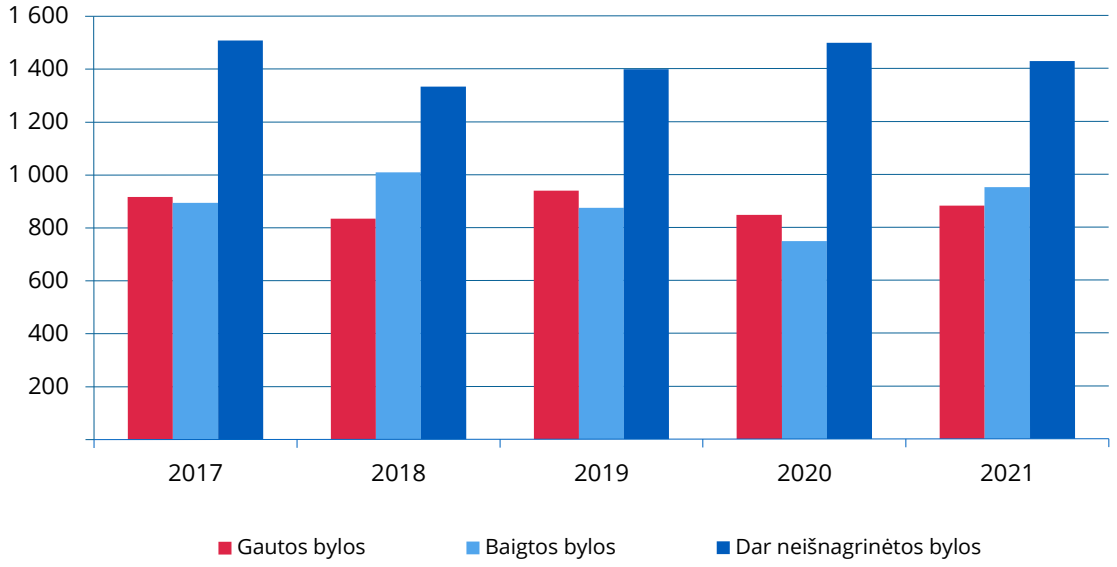

	2017	2018	2019	2020	2021
Gautos bylos	917	834	939	847	882
Baigtos bylos	895	1 009	874	748	951
Dar neišnagrinėtos bylos	1 508	1 333	1 398	1 497	1 428

1| Išskyrus atvejus, kai nurodyta kitaip, šioje lentelėje ir kituose puslapiuose pateikiamose lentelėse atsižvelgta į specialias procedūras. Specialiomis procedūromis laikomi: protestas dėl sprendimo už akių panaikinimo (Teisingumo Teismo statuto 41 straipsnis, Bendrojo Teismo procedūros reglamento 166 straipsnis), procesas pagal trečiojo asmens skundą (Teisingumo Teismo statuto 42 straipsnis, Bendrojo Teismo procedūros reglamento 167 straipsnis), sprendimo išaiškinimas (Teisingumo Teismo statuto 43 straipsnis, Bendrojo Teismo procedūros reglamento 168 straipsnis), bylos atnaujinimas (Teisingumo Teismo statuto 44 straipsnis, Bendrojo Teismo procedūros reglamento 169 straipsnis), nemokamos teisinės pagalbos suteikimas (Bendrojo Teismo procedūros reglamento 148 straipsnis), klaidų ištaisymas (Bendrojo Teismo procedūros reglamento 164 straipsnis), sprendimo nepriėmimas tam tikru klausimu (Bendrojo Teismo procedūros reglamento 165 straipsnis) ir ginčas dėl atlygintinų bylinėjimosi išlaidų (Bendrojo Teismo procedūros reglamento 170 straipsnis).

2| Išskyrus atvejus, kai nurodyta kitaip, šioje lentelėje ir kituose puslapiuose pateikiamose lentelėse neatsižvelgta į procedūras dėl laikinųjų apsaugos priemonių.

II. Gautos bylos – Procedūrų pobūdis (2017–2021)

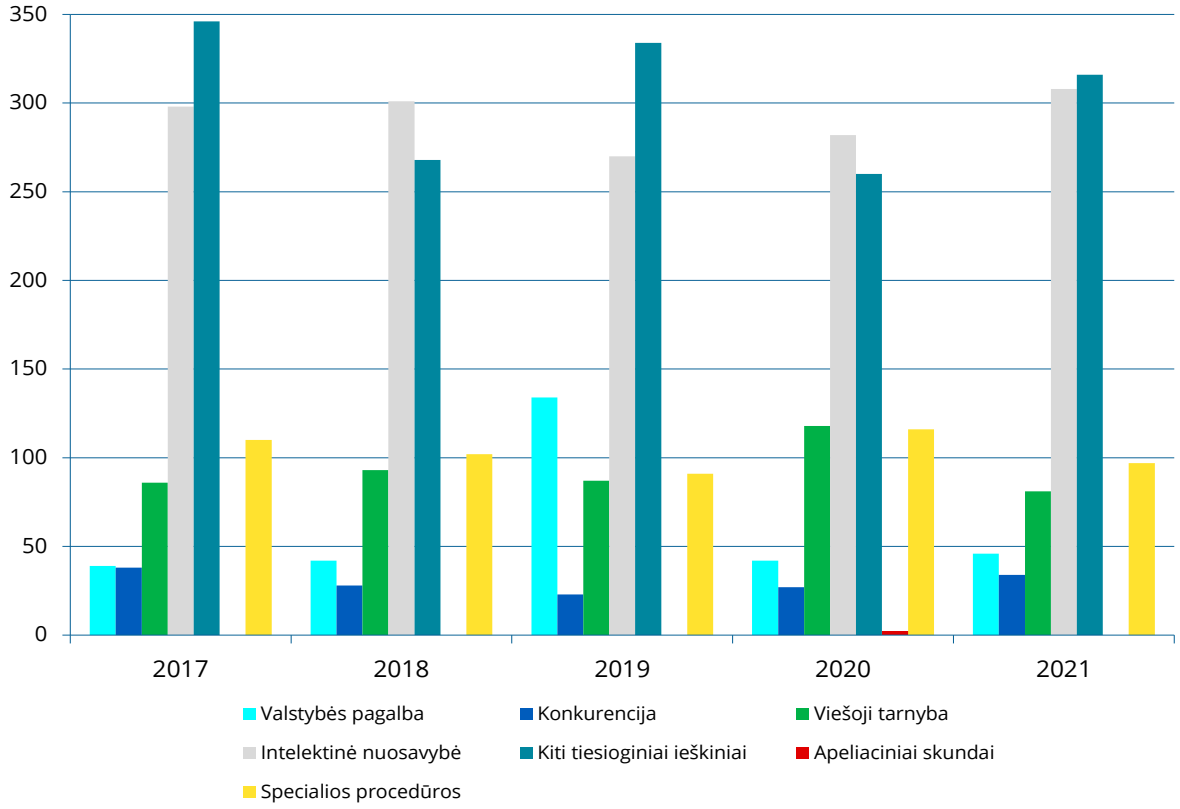

	2017	2018	2019	2020	2021
Valstybės pagalba	39	42	134	42	46
Konkurencija	38	28	23	27	34
Viešoji tarnyba	86	93	87	118	81
Intelektinė nuosavybė	298	301	270	282	308
Kiti tiesioginiai ieškiniai	346	268	334	260	316
Apeliaciniai skundai				2	
Specialios procedūros	110	102	91	116	97
Iš viso	**917**	**834**	**939**	**847**	**882**

III. Gautos bylos – Ieškinio pobūdis (2017–2021)

2021 m.

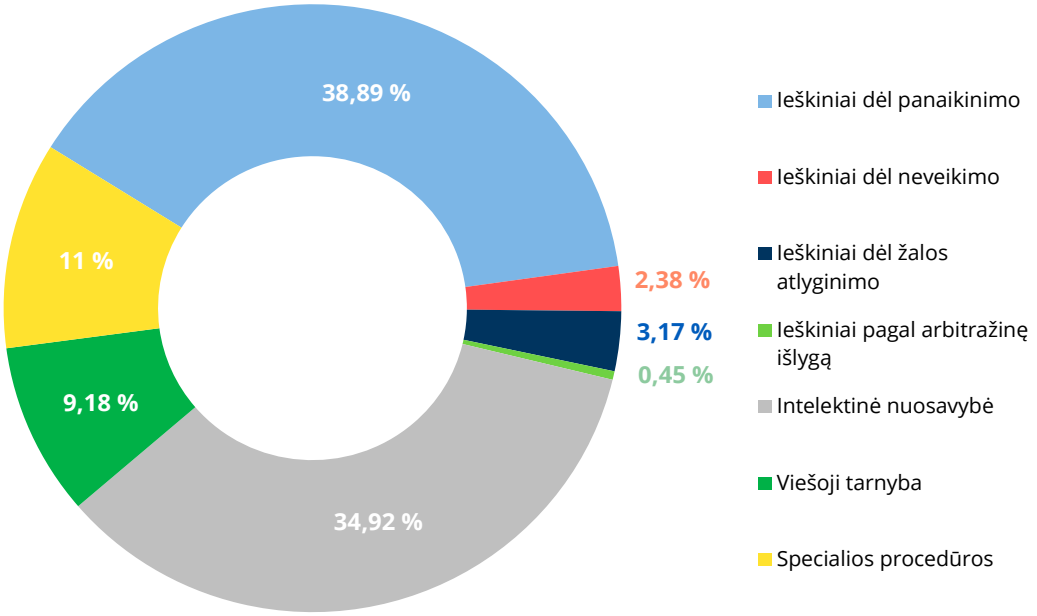

	2017	2018	2019	2020	2021
Ieškiniai dėl panaikinimo	371	288	445	284	343
Ieškiniai dėl neveikimo	8	14	14	15	21
Ieškiniai dėl žalos atlyginimo	23	29	24	17	28
Ieškiniai pagal arbitražinę išlygą	21	7	8	13	4
Intelektinė nuosavybė	298	301	270	282	308
Viešoji tarnyba	86	93	87	118	81
Apeliaciniai skundai				2	
Specialios procedūros	110	102	91	116	97
Iš viso	**917**	**834**	**939**	**847**	**882**

IV. Gautos bylos – Ieškinio dalykinė sritis (2017–2021)

	2017	2018	2019	2020	2021
Aplinka	8	7	10	8	11
Arbitražinė išlyga	21	7	8	15	4
Bendra užsienio ir saugumo politika			1		
Bendra žuvininkystės politika	2	3			1
Cheminių medžiagų registracija, įvertinimas, autorizacija ir apribojimai (REACH reglamentas)	10	4	6	7	2
Ekonominė ir pinigų politika	98	27	24	36	34
Ekonominė, socialinė ir teritorinė sanglauda	3		3		2
Energetika	8	1	8	8	9
Europos Sąjungos išorės veiksmai	2	2	6	3	2
Finansinės nuostatos (biudžetas, finansinė programa, nuosavi ištekliai, kova su sukčiavimu)	5	4	5	4	8
Galimybė susipažinti su dokumentais	25	21	17	8	32
Įmonių teisė				1	
Institucinė teisė	65	71	148	65	73
Intelektinė ir pramoninė nuosavybė	298	301	270	282	308
Įsisteigimo laisvė		1			
Konkurencija	38	28	23	27	34
Laisvas asmenų judėjimas	1	1	2		
Laisvas kapitalo judėjimas		1			1
Laisvas prekių judėjimas					1
Laisvė teikti paslaugas				1	1
Laisvės, saugumo ir teisingumo erdvė		2	1		3
Mokesčiai	1	2			
Mokslo tyrimai, technologijų plėtra ir kosmosas	2	1	3	6	
Muitų sąjunga ir bendrasis muitų tarifas	1		2		3
Prekybos politika	14	15	13	27	15
Ribojamosios priemonės (Išorės veiksmai)	27	40	42	25	42
Sąjungos pilietybė			1	1	1
Socialinė politika		1	1		8
Švietimas, profesinis mokymas, jaunimas ir sportas		1	1		
Teisės aktų derinimas	5	3	2		
Transeuropiniai tinklai	2	1	1	1	
Transportas		1	1	6	1
Užimtumas					1
Valstybės pagalba	39	42	134	42	46
Vartotojų apsauga		1	1	3	4
Viešieji pirkimai	19	15	10	13	19
Visuomenės sveikata	5	9	5	8	25
Žemės ūkis	22	25	12	14	13
Iš viso pagal EB sutartį / SESV	**721**	**638**	**761**	**611**	**704**
Pareigūnų tarnybos nuostatai	86	94	87	120	81
Specialios procedūros	110	102	91	116	97
IŠ VISO BENDRAI	**917**	**834**	**939**	**847**	**882**

V. Baigtos bylos – Procedūrų pobūdis (2017–2021)

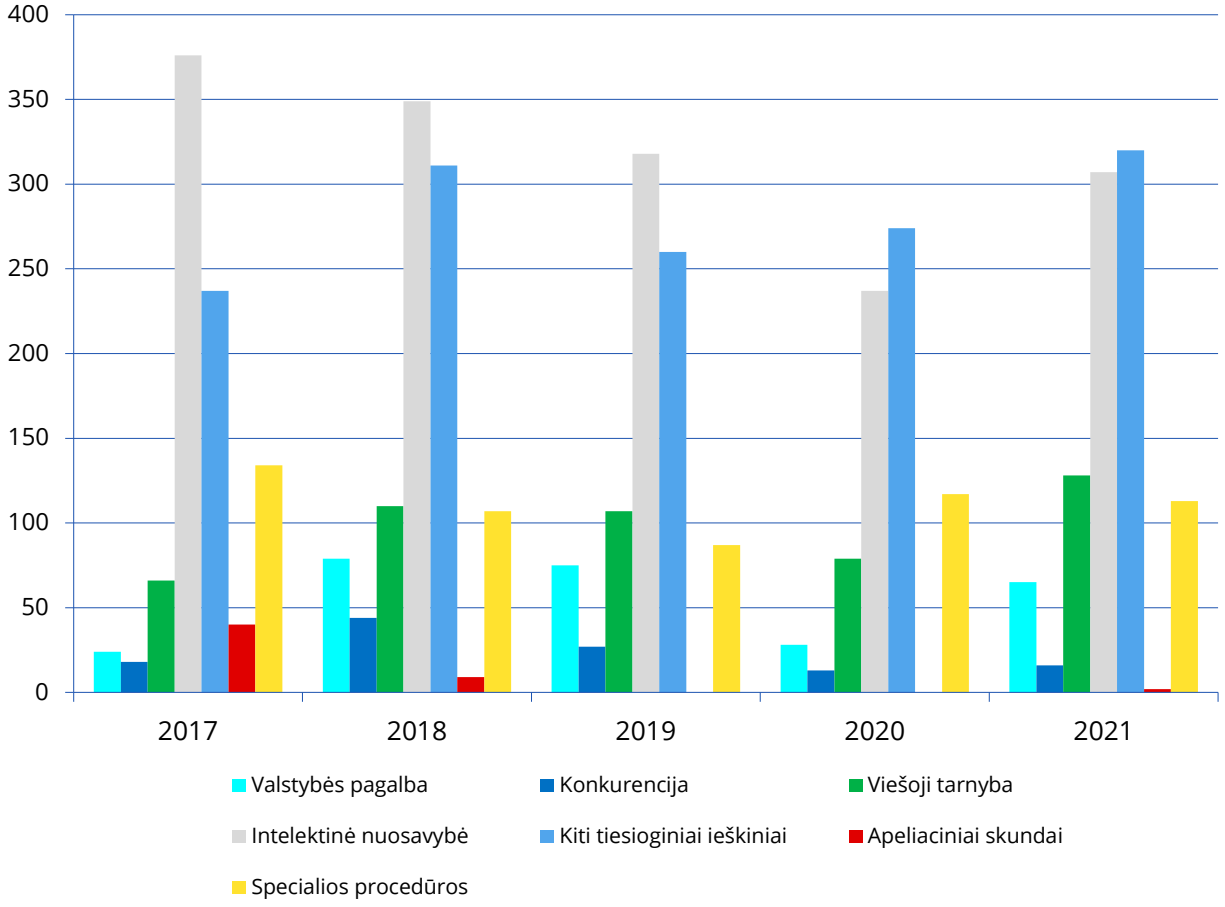

	2017	2018	2019	2020	2021
Valstybės pagalba	24	79	75	28	65
Konkurencija	18	44	27	13	16
Viešoji tarnyba	66	110	107	79	128
Intelektinė nuosavybė	376	349	318	237	307
Kiti tiesioginiai ieškiniai	237	311	260	274	320
Apeliaciniai skundai	40	9			2
Specialios procedūros	134	107	87	117	113
Iš viso	**895**	**1 009**	**874**	**748**	**951**

VI. Baigtos bylos – Ieškinio dalykinė sritis (2021)

	Sprendimai	Nutartys	Iš viso
Aplinka	6	3	9
Arbitražinė išlyga	15	2	17
Cheminių medžiagų registracija, įvertinimas, autorizacija ir apribojimai (REACH reglamentas)	5	4	9
Ekonominė ir pinigų politika	4	7	11
Ekonominė, socialinė ir teritorinė sanglauda	1		1
Energetika		4	4
Europos Sąjungos išorės veiksmai	3	2	5
Finansinės nuostatos (biudžetas, finansinė programa, nuosavi ištekliai, kova su sukčiavimu)	2	3	5
Galimybė susipažinti su dokumentais	9	3	12
Įmonių teisė		1	1
Institucinė teisė	56	49	105
Intelektinė ir pramoninė nuosavybė	236	71	307
Konkurencija	10	6	16
Laisvas kapitalo judėjimas		1	1
Laisvės, saugumo ir teisingumo erdvė		1	1
Mokslo tyrimai, technologijų plėtra ir kosmosas	2	3	5
Prekybos politika	8	7	15
Ribojamosios priemonės (Išorės veiksmai)	55	1	56
Sąjungos pilietybė		1	1
Socialinė politika		6	6
Švietimas, profesinis mokymas, jaunimas ir sportas	1		1
Teisės aktų derinimas	1		1
Transeuropiniai tinklai		1	1
Transportas		6	6
Užimtumas		1	1
Valstybės pagalba	43	22	65
Vartotojų apsauga	1		1
Viešieji pirkimai	8	7	15
Visuomenės sveikata	1	18	19
Žemės ūkis	8	3	11
Iš viso pagal EB sutartį / SESV	**475**	**233**	**708**
Pareigūnų tarnybos nuostatai	90	40	130
Specialios procedūros		113	113
IŠ VISO BENDRAI	**565**	**386**	**951**

VII. Baigtos bylos – Ieškinio dalykinė sritis (2017–2021) (Sprendimai ir nutartys)

	2017	2018	2019	2020	2021
Aplinka	3	11	6	6	9
Arbitražinė išlyga	17	7	13	6	17
Bendra užsienio ir saugumo politika		1		1	
Bendra žuvininkystės politika	2	2		2	
Cheminių medžiagų registracija, įvertinimas, autorizacija ir apribojimai (REACH reglamentas)	4	4	10	4	9
Ekonominė ir pinigų politika	6	16	13	18	11
Ekonominė, socialinė ir teritorinė sanglauda	12	4	2	1	1
Energetika	3	6	3	5	4
Europos Sąjungos išorės veiksmai	4	2	3	2	5
Finansinės nuostatos (biudžetas, finansinė programa, nuosavi ištekliai, kova su sukčiavimu)	5	5	4	9	5
Galimybė susipažinti su dokumentais	14	67	17	14	12
Įmonių teisė			1		1
Institucinė teisė	54	64	71	127	105
Intelektinė ir pramoninė nuosavybė	376	349	318	237	307
Įsisteigimo laisvė			1		
Konkurencija	18	44	27	13	16
Kultūra	1				
Laisvas asmenų judėjimas	2	1	1	1	
Laisvas kapitalo judėjimas			1		1
Laisvės, saugumo ir teisingumo erdvė	5	3		2	1
Mokesčiai	3		2		
Mokslo tyrimai, technologijų plėtra ir kosmosas	12	7	3	2	5
Muitų sąjunga ir bendrasis muitų tarifas	5	1		2	
Prekybos politika	15	10	12	5	15
Ribojamosios priemonės (Išorės veiksmai)	26	42	30	32	56
Sąjungos pilietybė			1		1
Socialinė politika		1	1	1	6
Švietimas, profesinis mokymas, jaunimas ir sportas		3		1	1
Teisės aktų derinimas	2	1	4	3	1
Transeuropiniai tinklai		1	2		1
Transportas		1			6
Užimtumas					1
Valstybės pagalba	24	79	75	28	65
Vartotojų apsauga	1	1	1	2	1
Viešieji pirkimai	16	20	17	7	15
Visuomenės sveikata	3	5	7	6	19
Žemės ūkis	21	25	33	15	11
Iš viso pagal EB sutartį / SESV	**654**	**783**	**679**	**552**	**708**
Pareigūnų tarnybos nuostatai	107	119	108	79	130
Specialios procedūros	134	107	87	117	113
IŠ VISO BENDRAI	**895**	**1 009**	**874**	**748**	**951**

VIII. Baigtos bylos – Teismo sudėtis (2017–2021)

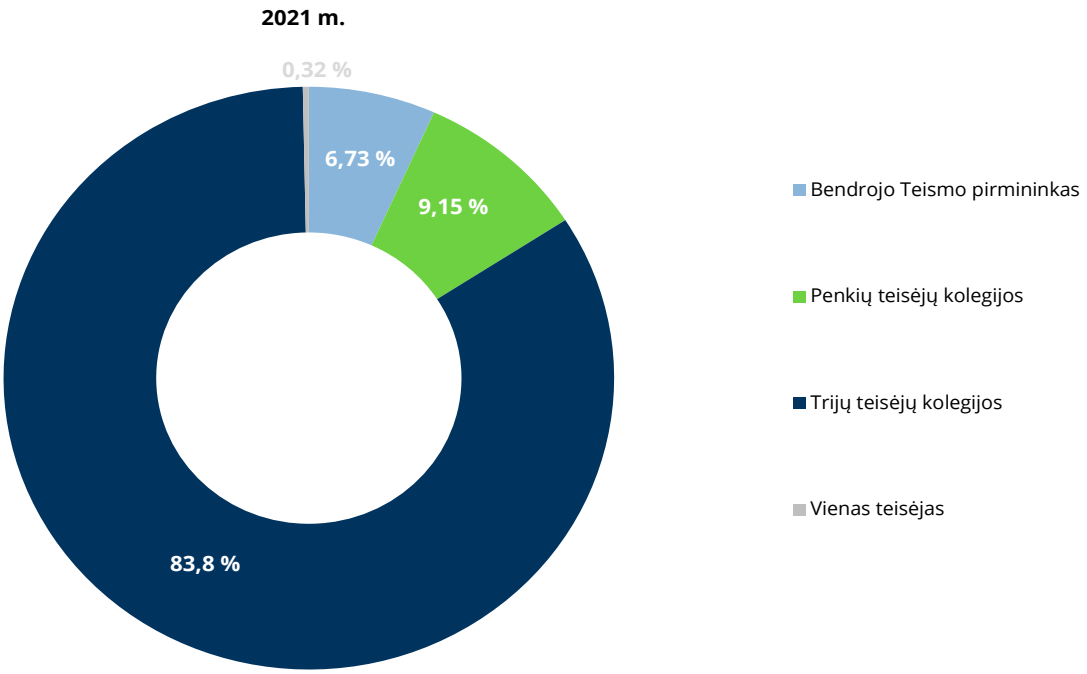

	2017			2018			2019			2020			2021		
	Sprendimai	Nutartys	**Iš viso**	Sprendimai	Nutartys	**Iš viso**	Sprendimai	Nutartys	**Iš viso**	Sprendimai	Nutartys	**Iš viso**	Sprendimai	Nutartys	**Iš viso**
Didžioji kolegija								1	**1**						
Apeliacinė kolegija	29	17	**46**	9	2	**11**		2	**2**						
Bendrojo Teismo pirmininkas		80	**80**		43	**43**		47	**47**		73	**73**		64	**64**
Penkių teisėjų kolegijos	13	5	**18**	84	3	**87**	50	9	**59**	104	7	**111**	73	14	**87**
Trijų teisėjų kolegijos	450	301	**751**	546	317	**863**	499	261	**760**	309	254	**563**	489	308	**797**
Vienas teisėjas				5		**5**	5		**5**	1		**1**	3		**3**
Iš viso	**492**	**403**	**895**	**644**	**365**	**1 009**	**554**	**320**	**874**	**414**	**334**	**748**	**565**	**386**	**951**

IX. Baigtos bylos – Proceso trukmė mėnesiais (2017–2021)[1] (Sprendimai ir nutartys)

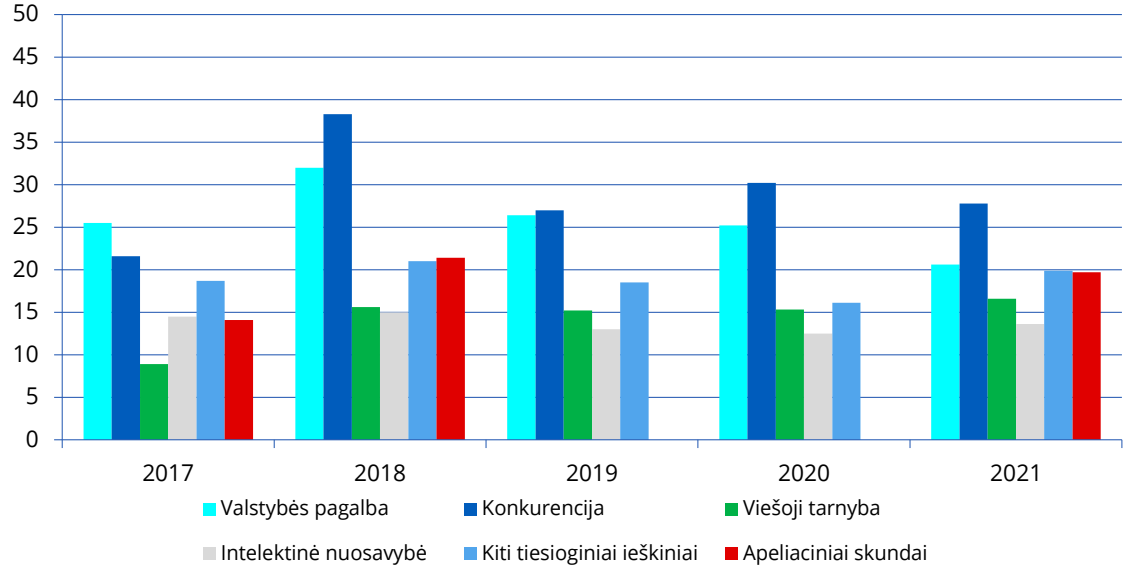

	2017	2018	2019	2020	2021
Valstybės pagalba	25,5	32	26,4	25,2	20,6
Konkurencija	21,6	38,3	27	30,2	27,8
Viešoji tarnyba	8,9	15,6	15,2	15,3	16,6
Intelektinė nuosavybė	14,5	15	13	12,5	13,6
Kiti tiesioginiai ieškiniai	18,7	21	18,5	16,1	19,9
Apeliaciniai skundai	14,1	21,4			19,7
Visos bylos	**16,3**	**20**	**16,9**	**15,4**	**17,3**

Proceso trukmė (mėnesiais)
Visos bylos, išspręstos priimant sprendimą arba nutartį

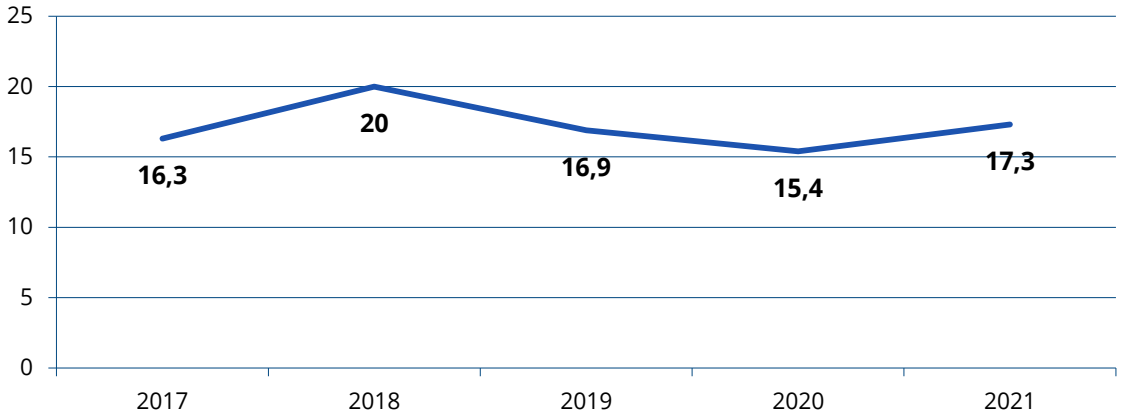

1| Trukmė nurodyta mėnesiais ir dešimtosiomis mėnesio dalimis. Apskaičiuojant vidutinę proceso trukmę neatsižvelgta į bylas, kuriose priimtas tarpinis sprendimas, specialias procedūras, skundus dėl laikinųjų apsaugos priemonių arba įstojimo į bylą, 2016 m. rugsėjo 1 d. Bendrajam Teismui perduotas viešosios tarnybos bylas.
Vidutinė 2016 m. rugsėjo 1 d. Bendrajam Teismui perduotų viešosios tarnybos bylų, kurias Bendrasis Teismas išnagrinėjo priimdamas sprendimą arba nutartį, nagrinėjimo trukmė yra 20,7 mėnesio (įskaitant laikotarpį Tarnautojų teisme ir laikotarpį Bendrajame Teisme).

X. Proceso trukmė mėnesiais (2017–2021)[1] (Sprendimai)

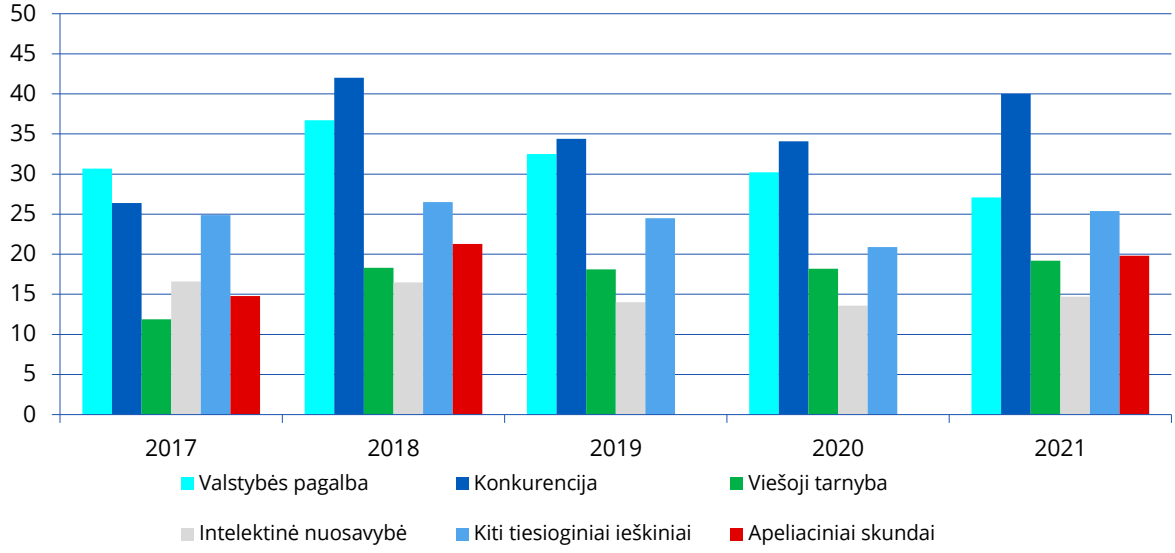

	2017	2018	2019	2020	2021
Valstybės pagalba	30,7	36,7	32,5	30,2	27,1
Konkurencija	26,4	42	34,4	34,1	40
Viešoji tarnyba	11,9	18,3	18,1	18,2	19,2
Intelektinė nuosavybė	16,6	16,5	14	13,6	14,7
Kiti tiesioginiai ieškiniai	24,9	26,5	24,5	20,9	25,4
Apeliaciniai skundai	14,8	21,3			19,8
Visos bylos	**19,5**	**23,3**	**19,7**	**18,1**	**20,3**

Proceso trukmė (mėnesiais)
Visos bylos, išspręstos priimant sprendimą

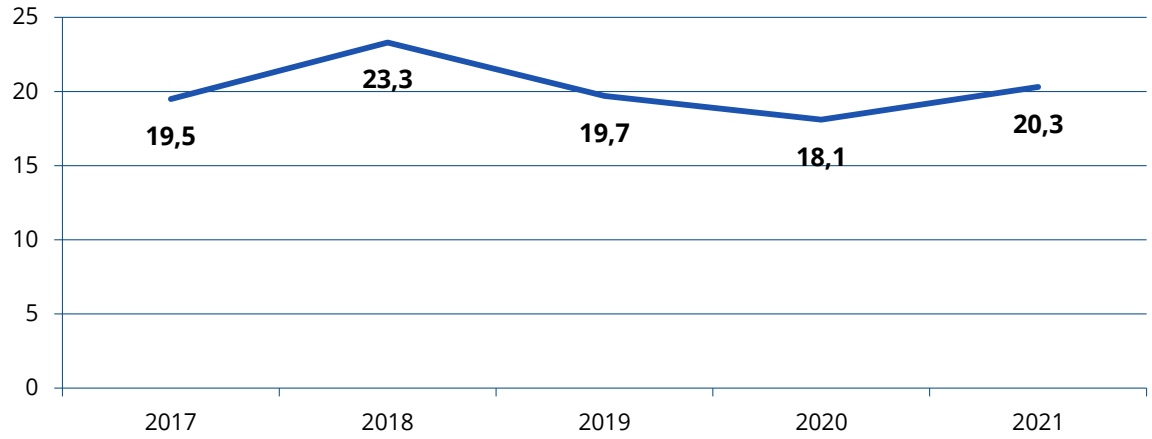

1| Trukmė nurodyta mėnesiais ir dešimtosiomis mėnesio dalimis. Apskaičiuojant vidutinę proceso trukmę neatsižvelgta į bylas, kuriose priimtas tarpinis sprendimas, specialias procedūras, skundus dėl laikinųjų apsaugos priemonių arba įstojimo į bylą, 2016 m. rugsėjo 1 d. Bendrajam Teismui perduotas viešosios tarnybos bylas.
Vidutinė 2016 m. rugsėjo 1 d. Bendrajam Teismui perduotų viešosios tarnybos bylų, kurias Bendrasis Teismas išnagrinėjo priimdamas sprendimą, nagrinėjimo trukmė yra 24,2 mėnesio (įskaitant laikotarpį Tarnautojų teisme ir laikotarpį Bendrajame Teisme).

XI. Iki gruodžio 31 d. dar neišnagrinėtos bylos – Procedūrų pobūdis (2017–2021)

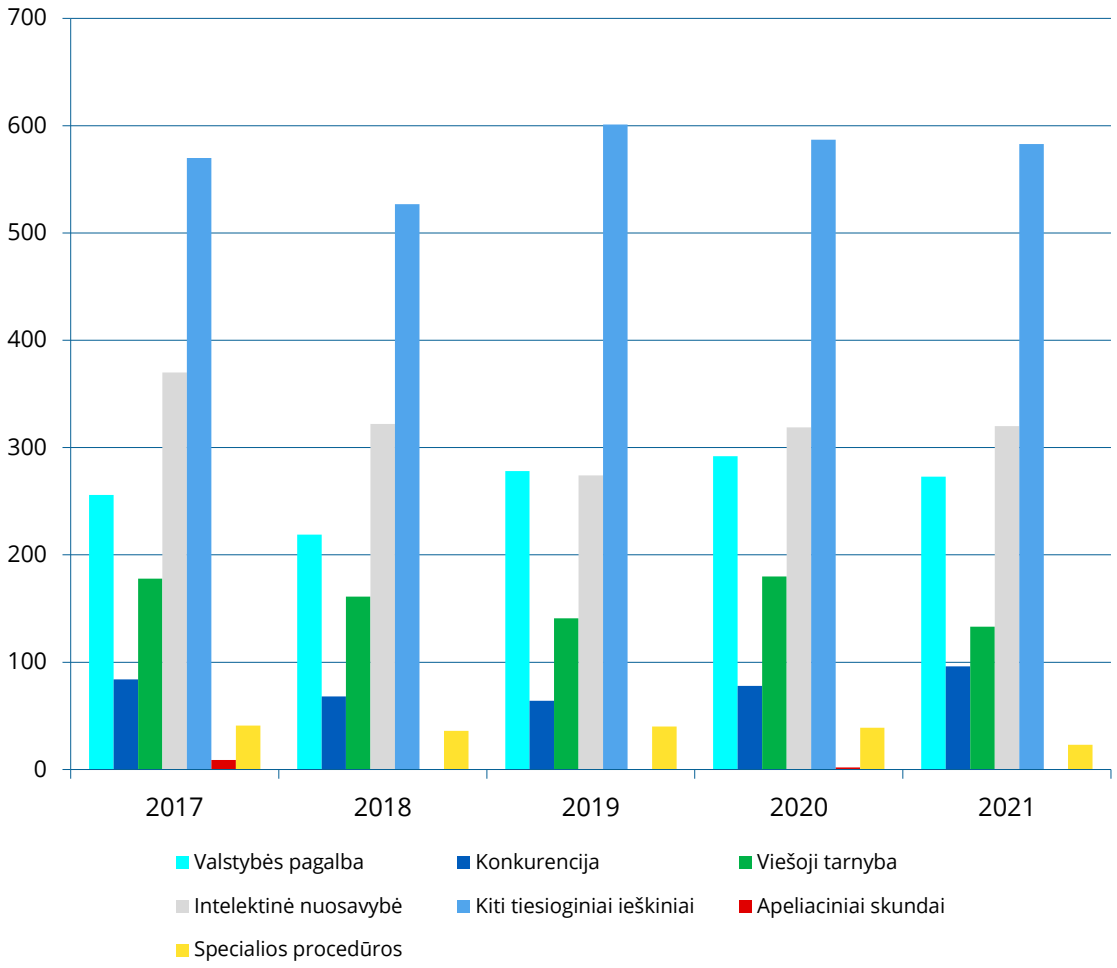

	2017	2018	2019	2020	2021
Valstybės pagalba	256	219	278	292	273
Konkurencija	84	68	64	78	96
Viešoji tarnyba	178	161	141	180	133
Intelektinė nuosavybė	370	322	274	319	320
Kiti tiesioginiai ieškiniai	570	527	601	587	583
Apeliaciniai skundai	9			2	
Specialios procedūros	41	36	40	39	23
Iš viso	**1 508**	**1 333**	**1 398**	**1 497**	**1 428**

XII. Iki gruodžio 31 d. dar neišnagrinėtos bylos – Ieškinio dalykinė sritis (2017–2021)

	2017	2018	2019	2020	2021
Aplinka	12	8	12	14	16
Arbitražinė išlyga	27	27	22	31	18
Bendra užsienio ir saugumo politika	1		1		
Bendra žuvininkystės politika	1	2	2		1
Cheminių medžiagų registracija, įvertinimas, autorizacija ir apribojimai (REACH reglamentas)	14	14	10	13	6
Ekonominė ir pinigų politika	116	127	138	156	179
Ekonominė, socialinė ir teritorinė sanglauda	6	2	3	2	3
Energetika	9	4	9	12	17
Europos Sąjungos išorės veiksmai	2	2	5	6	3
Finansinės nuostatos (biudžetas, finansinė programa, nuosavi ištekliai, kova su sukčiavimu)	10	9	10	5	8
Galimybė susipažinti su dokumentais	76	30	30	24	44
Įmonių teisė	1	1		1	
Institucinė teisė	96	103	180	118	86
Intelektinė ir pramoninė nuosavybė	370	322	274	319	320
Įsisteigimo laisvė		1			
Konkurencija	84	68	64	78	96
Laisvas asmenų judėjimas			1		
Laisvas kapitalo judėjimas		1			
Laisvas prekių judėjimas					1
Laisvė teikti paslaugas				1	2
Laisvės, saugumo ir teisingumo erdvė	2	1	2		2
Mokesčiai		2			
Mokslo tyrimai, technologijų plėtra ir kosmosas	9	3	3	7	2
Muitų sąjunga ir bendrasis muitų tarifas	1		2		3
Prekybos politika	35	40	41	63	63
Ribojamosios priemonės (Išorės veiksmai)	62	60	72	65	51
Sąjungos pilietybė				1	1
Socialinė politika	1	1	1		2
Švietimas, profesinis mokymas, jaunimas ir sportas	3	1	2	1	
Teisės aktų derinimas	4	6	4	1	
Transeuropiniai tinklai	2	2	1	2	1
Transportas			1	7	2
Valstybės pagalba	256	219	278	292	273
Vartotojų apsauga	1	1	1	2	5
Viešieji pirkimai	27	22	15	21	25
Visuomenės sveikata	9	13	11	13	19
Žemės ūkis	43	43	22	21	23
Iš viso pagal EB sutartį / SESV	**1 280**	**1 135**	**1 217**	**1 276**	**1 272**
Pareigūnų tarnybos nuostatai	187	162	141	182	133
Specialios procedūros	41	36	40	39	23
IŠ VISO BENDRAI	**1 508**	**1 333**	**1 398**	**1 497**	**1 428**

XIII. Iki gruodžio 31 d. dar neišnagrinėtos bylos – Teismo sudėtis (2017–2021)

2021 m.

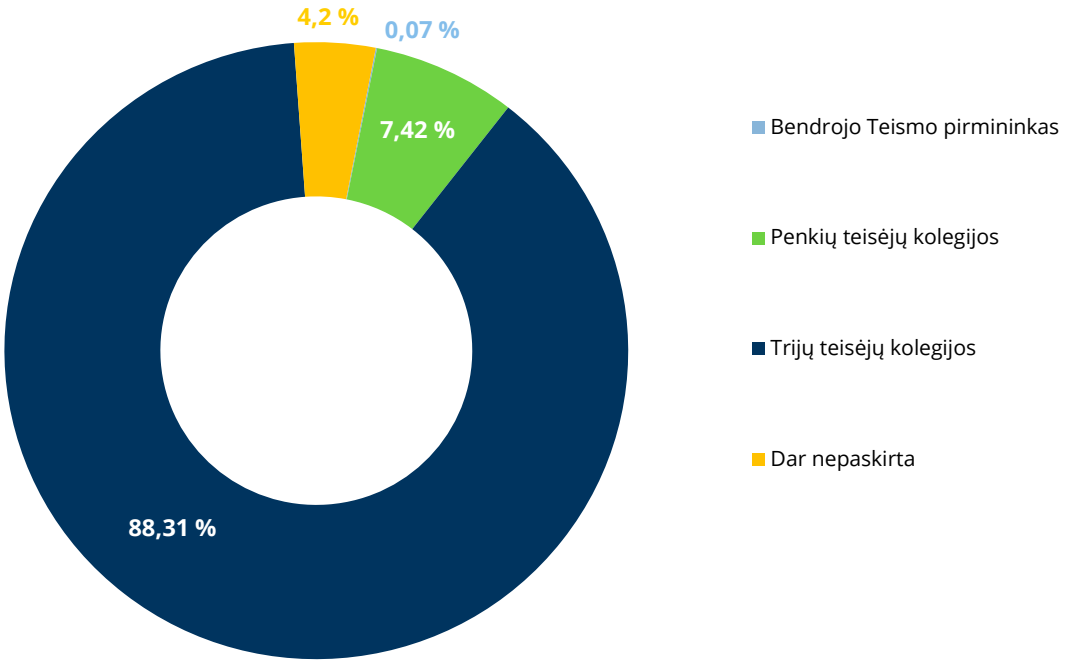

	2017	2018	2019	2020	2021
Didžioji kolegija		1			
Apeliacinė kolegija	11	1			
Bendrojo Teismo pirmininkas	1	1	9	4	1
Penkių teisėjų kolegijos	100	77	88	112	106
Trijų teisėjų kolegijos	1 323	1 187	1 218	1 271	1 261
Vienas teisėjas		2			
Dar nepaskirta	73	64	83	110	60
Iš viso	**1 508**	**1 333**	**1 398**	**1 497**	**1 428**

XIV. Kita – Prašymai dėl laikinųjų apsaugos priemonių (2017–2021)

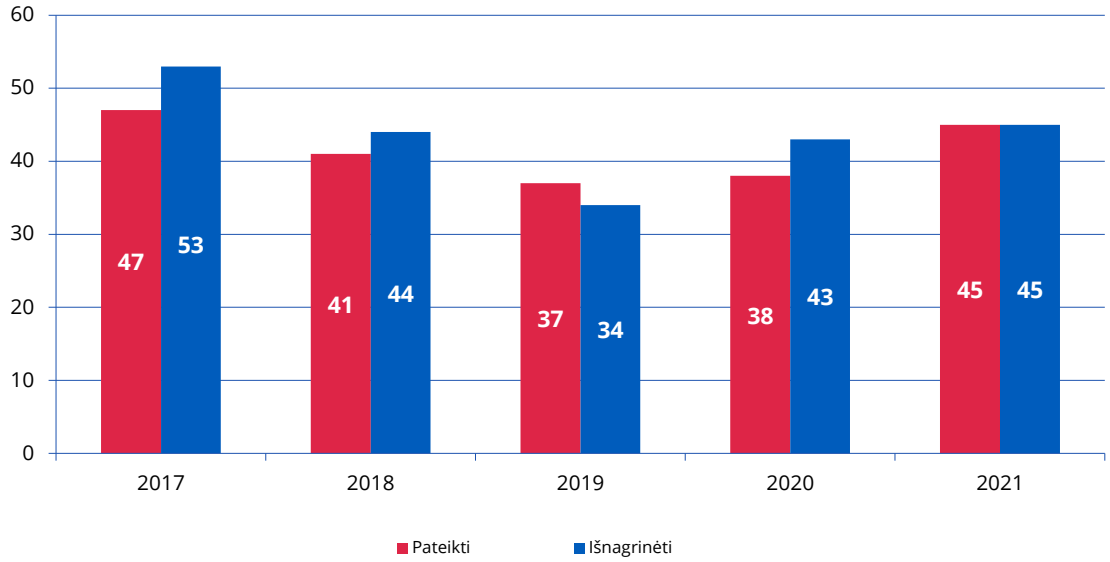

2021 m.

	Pateikti prašymai	Išnagrinėti prašymai	Sprendimo rezultatas		
			Tenkinti	Išbraukta iš registro / Nėra pagrindo priimti sprendimą	Netenkinti
Aplinka	2	2			2
Arbitražinė išlyga		1			1
Cheminių medžiagų registracija, įvertinimas, autorizacija ir apribojimai (REACH reglamentas)	2	4			4
Ekonominė ir pinigų politika		1			1
Finansinės nuostatos (biudžetas, finansinė programa, nuosavi ištekliai, kova su sukčiavimu)	1				
Institucinė teisė	7	8		3	5
Konkurencija	1	1			1
Mokslo tyrimai, technologijų plėtra ir kosmosas		1			1
Pareigūnų tarnybos nuostatai	7	7	1	1	5
Ribojamosios priemonės (Išorės veiksmai)	1	1			1
Socialinė politika	1	1		1	
Valstybės pagalba	3	3			3
Vartotojų apsauga	1	1			1
Viešieji pirkimai	10	5			5
Visuomenės sveikata	9	8		3	5
Žemės ūkis		1			1
Iš viso	**45**	**45**	**1**	**8**	**36**

XV. Kita – Pagreitintos procedūros (2017–2021)[1]

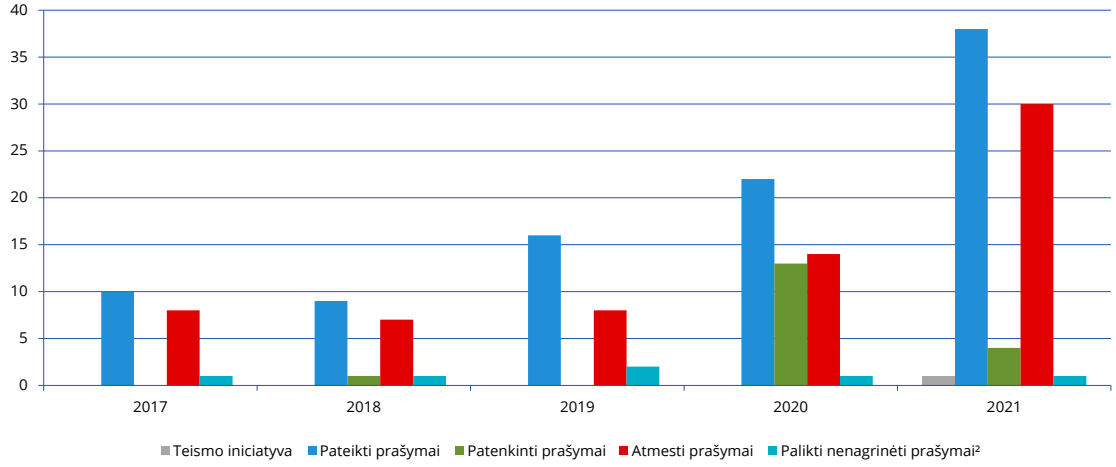

	2017					2018					2019					2020					2021				
			Sprendimo rezultatas					Sprendimo rezultatas					Sprendimo rezultatas					Sprendimo rezultatas					Sprendimo rezultatas		
	Teismo iniciatyva	**Pateikti prašymai**	Patenkinti prašymai	Atmesti prašymai	Palikti nenagrinėti prašymai²	**Teismo iniciatyva**	**Pateikti prašymai**	Patenkinti prašymai	Atmesti prašymai	Palikti nenagrinėti prašymai²	**Teismo iniciatyva**	**Pateikti prašymai**	Patenkinti prašymai	Atmesti prašymai	Palikti nenagrinėti prašymai²	**Teismo iniciatyva**	**Pateikti prašymai**	Patenkinti prašymai	Atmesti prašymai	Palikti nenagrinėti prašymai²	**Teismo iniciatyva**	**Pateikti prašymai**	Patenkinti prašymai	Atmesti prašymai	Palikti nenagrinėti prašymai²
Ekonominė ir pinigų politika							1		1													1			
Finansinės nuostatos (biudžetas, finansinė programa, nuosavi ištekliai, kova su sukčiavimu)												1					1		2						
Galimybė susipažinti su dokumentais		2		1					1			2		2								2		2	
Institucinė teisė		5		4	1							2		1	1		5	1	3	1		2		1	1
Intelektinė ir pramoninė nuosavybė												5							5						
Konkurencija		1		1			3	1	2			2		1				1				6	2	4	
Laisvės, saugumo ir teisingumo erdvė							1			1															
Muitų sąjunga ir bendrasis muitų tarifas																						1		1	
Pareigūnų tarnybos nuostatai		1		1			2		2								3	1	1			2		3	
Prekybos politika												1		1								3		3	
Ribojamosios priemonės (Išorės veiksmai)												1		1								1		1	
Valstybės pagalba												2		2			11	10	1			7		7	
Vartotojų apsauga							1								1										
Viešieji pirkimai		1		1																		2			
Visuomenės sveikata																	2		2		1	11	2	8	
Žemės ūkis							1		1																
Iš viso		**10**		**8**	**1**		**9**	**1**	**7**	**1**		**16**		**8**	**2**		**22**	**13**	**14**	**1**	**1**	**38**	**4**	**30**	**1**

1| Byla Bendrajame Teisme gali būti sprendžiama taikant pagreitintą procedūrą pagal pagrindinės šalies prašymą, o nuo 2015 m. liepos 1 d. – Bendrojo Teismo iniciatyva.

2| Prie „paliktų nenagrinėtų prašymų“ kategorijos priskiriami atvejai, kai atsiimamas prašymas, atsisakoma ieškinio arba kai byla išsprendžiama nutartimi dar prieš prašymo dėl pagreitintos procedūros nagrinėjimą.

XVI. Kita – Teisingumo Teismui apeliacine tvarka apskųsti Bendrojo Teismo sprendimai (1990–2021)

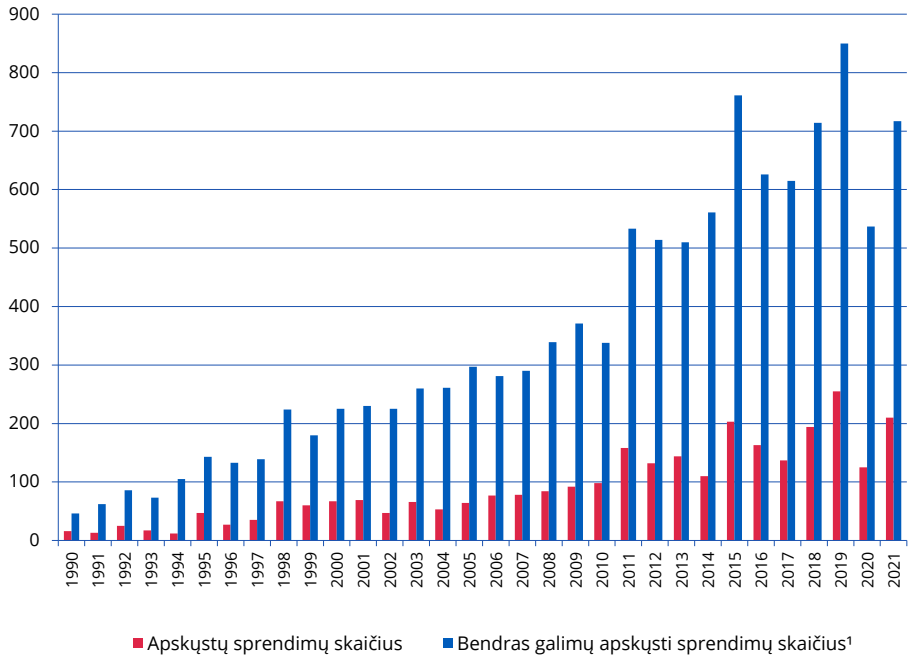

	Apskųstų sprendimų skaičius	Bendras galimų apskųsti sprendimų skaičius¹	Apskųstų sprendimų procentinė dalis
1990	16	46	35 %
1991	13	62	21 %
1992	25	86	29 %
1993	17	73	23 %
1994	12	105	11 %
1995	47	143	33 %
1996	27	133	20 %
1997	35	139	25 %
1998	67	224	30 %
1999	60	180	33 %
2000	67	225	30 %
2001	69	230	30 %
2002	47	225	21 %
2003	66	260	25 %
2004	53	261	20 %
2005	64	297	22 %
2006	77	281	27 %
2007	78	290	27 %
2008	84	339	25 %
2009	92	371	25 %
2010	98	338	29 %
2011	158	533	30 %
2012	132	514	26 %
2013	144	510	28 %
2014	110	561	20 %
2015	203	761	27 %
2016	163	626	26 %
2017	137	615	22 %
2018	194	714	27 %
2019	255	850	30 %
2020	125	537	23 %
2021	210	717	29 %

1| Bendras skaičius galimų apskųsti sprendimų – teismo sprendimų, nutarčių dėl laikinųjų apsaugos priemonių ir dėl prašymo leisti įstoti į bylą atmetimo, taip pat nutarčių, kuriomis procesas užbaigiamas kitais nei bylos išbraukimo iš registro ar perdavimo kitam teismui pagrindais, – kurių apskundimo terminas pasibaigė arba kurie buvo apskųsti.

XVII. Kita – Teisingumo Teismui pateiktų apeliacinių skundų pasiskirstymas pagal procedūros pobūdį (2017–2021)

	2017			2018			2019			2020			2021		
	Apskųsti sprendimai	Galimi apskųsti sprendimai	**Apeliacinių skundų %**	Apskųsti sprendimai	Galimi apskųsti sprendimai	**Apeliacinių skundų %**	Apskųsti sprendimai	Galimi apskųsti sprendimai	**Apeliacinių skundų %**	Apskųsti sprendimai	Galimi apskųsti sprendimai	**Apeliacinių skundų %**	Apskųsti sprendimai	Galimi apskųsti sprendimai	**Apeliacinių skundų %**
Valstybės pagalba	8	25	**32 %**	20	55	**36 %**	38	86	**44 %**	9	25	**36 %**	28	44	**64 %**
Konkurencija	5	17	**29 %**	21	35	**60 %**	28	39	**72 %**	4	18	**22 %**	11	19	**58 %**
Viešoji tarnyba	8	37	**22 %**	15	79	**19 %**	32	110	**29 %**	19	71	**27 %**	26	94	**28 %**
Intelektinė nuosavybė	52	297	**18 %**	68	295	**23 %**	57	315	**18 %**	40	213	**19 %**	60	279	**22 %**
Kiti tiesioginiai ieškiniai	61	236	**26 %**	69	249	**28 %**	97	297	**33 %**	52	209	**25 %**	83	279	**30 %**
Specialios procedūros	3	3	**100 %**	1	1	**100 %**	3	3	**100 %**	1	1	**100 %**	2	2	**100 %**
Iš viso	137	615	**22 %**	194	714	**27 %**	255	850	**30 %**	125	537	**23 %**	210	717	**29 %**

XVIII. Kita – Apeliacinių skundų nagrinėjimo Teisingumo Teisme rezultatai (2021) (Sprendimai ir nutartys)

	Atmesta skundų	Visiškai arba iš dalies panaikinta sprendimų negrąžinant bylos nagrinėti	Visiškai arba iš dalies panaikinta sprendimų grąžinant bylą nagrinėti	Išbraukta iš registro / Nėra pagrindo priimti sprendimą	Iš viso
Arbitražinė išlyga	2				2
Bendra užsienio ir saugumo politika	1	1	2	1	5
Cheminių medžiagų registracija, įvertinimas, autorizacija ir apribojimai (REACH reglamentas)	5	1			6
Ekonominė ir pinigų politika	10	2	1		13
Ekonominė, socialinė ir teritorinė sanglauda	2				2
Energetika	3				3
Finansinės nuostatos (biudžetas, finansinė programa, nuosavi ištekliai, kova su sukčiavimu)	1				1
Galimybė susipažinti su dokumentais			1		1
Įmonių teisė	2				2
Institucinė teisė	15		3		18
Intelektinė ir pramoninė nuosavybė	52				52
Konkurencija	14	2		1	17
Muitų sąjunga ir bendrasis muitų tarifas	1				1
Pareigūnų tarnybos nuostatai	15	1	2		18
Prekybos politika	1		2		3
Procedūra	2				2
Socialinė politika	1				1
Valstybės pagalba	20	4	1		25
Viešieji pirkimai	1				1
Visuomenės sveikata	1			1	2
Žemės ūkis	8				8
Iš viso	**157**	**11**	**12**	**3**	**183**

XIX. Kita – Apeliacinių skundų nagrinėjimo Teisingumo Teisme rezultatai (2017–2021) (Sprendimai ir nutartys)

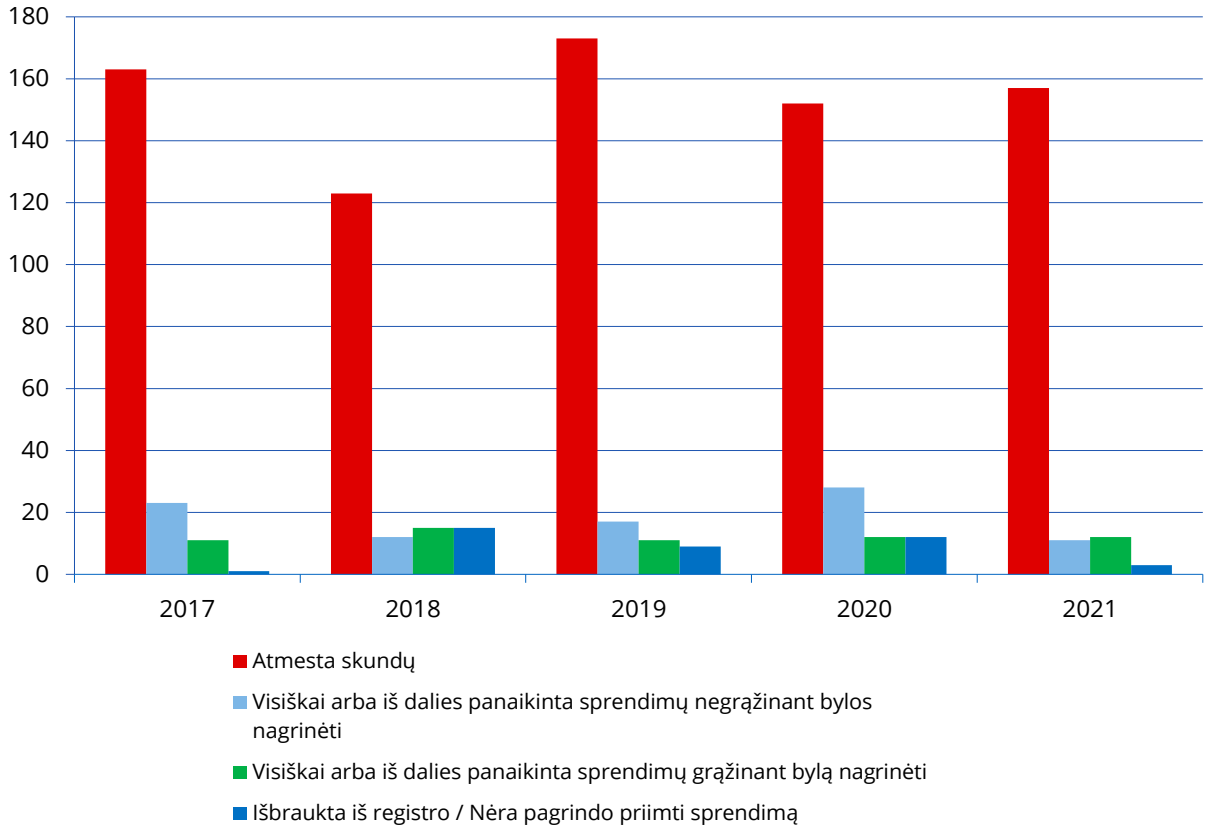

	2017	2018	2019	2020	2021
Atmesta skundų	163	123	173	152	157
Visiškai arba iš dalies panaikinta sprendimų negrąžinant bylos nagrinėti	23	12	17	28	11
Visiškai arba iš dalies panaikinta sprendimų grąžinant bylą nagrinėti	11	15	11	12	12
Išbraukta iš registro / Nėra pagrindo priimti sprendimą	1	15	9	12	3
Iš viso	**198**	**165**	**210**	**204**	**183**

XX. Kita – Bendroji raida (1989–2021)
Gautos, baigtos, dar neišnagrinėtos bylos

	Gautos bylos[1]	Baigtos bylos[2]	Iki gruodžio 31 d. dar neišnagrinėtos bylos
1989	169	1	168
1990	59	82	145
1991	95	67	173
1992	123	125	171
1993	596	106	661
1994	409	442	628
1995	253	265	616
1996	229	186	659
1997	644	186	1 117
1998	238	348	1 007
1999	384	659	732
2000	398	343	787
2001	345	340	792
2002	411	331	872
2003	466	339	999
2004	536	361	1 174
2005	469	610	1 033
2006	432	436	1 029
2007	522	397	1 154
2008	629	605	1 178
2009	568	555	1 191
2010	636	527	1 300
2011	722	714	1 308
2012	617	688	1 237
2013	790	702	1 325
2014	912	814	1 423
2015	831	987	1 267
2016	974	755	1 486
2017	917	895	1 508
2018	834	1 009	1 333
2019	939	874	1 398
2020	847	748	1 497
2021	882	951	1 428
Iš viso	**17 876**	**16 448**	

1| 1989 m. naujai sukurtam Bendrajam Teismui Teisingumo Teismas perdavė 153 bylas.
1993 m. pirmą kartą išplėtus šio teismo jurisdikciją, Teisingumo Teismas jam perdavė 451 bylą.
1994 m. antrą kartą išplėtus šio teismo jurisdikciją, Teisingumo Teismas jam perdavė 14 bylų.
2004–2005 m. trečią kartą išplėtus šio teismo jurisdikciją, Teisingumo Teismas jam perdavė 25 bylas.
2016 m. rugsėjo 1 d. Bendrajam Teismui perduotos 139 viešosios tarnybos bylos.

2| 2005–2006 m. Bendrasis teismas perdavė 118 bylų naujai sukurtam Tarnautojų teismui.

XXI. Bendrojo Teismo kanceliarijos veikla (2017–2021)

Veiksmų rūšis	2017	2018	2019	2020	2021
Kanceliarijos registre užregistruoti procesiniai dokumentai[1]	55 069	55 389	54 723	51 399	56 827
Ieškiniai[2]	917	834	939	847	882
Ieškinių trūkumų ištaisymo procentinė dalis[3]	41,2 %	35,85 %	35,04 %	34,59 %	41,2 %
Rašytiniai pareiškimai (ne ieškiniai)	4 449	4 562	4 446	4 122	4 385
Prašymai įstoti į bylą	565	318	288	318	306
Prašymai dėl konfidencialaus (procesiniuose dokumentuose esančių duomenų) tvarkymo[4]	212	197	251	224	253
Kanceliarijos paruošti nutarčių projektai[5] (akivaizdus nepriimtinumas iki įteikimo, bylos nagrinėjimo sustabdymas / atnaujinimas, bylų sujungimas, nepriimtinumu grindžiamo reikalavimo svarstymas nagrinėjant bylą iš esmės, neužginčytas įstojimas į bylą, išbraukimas iš registro, pagrindo priimti sprendimą nebuvimas intelektinės nuosavybės bylose, žodinės proceso dalies atnaujinimas ir klaidų ištaisymas)	317	285	299	259	371
Kolegijų posėdžiai	405	381	334	325	338
Teismo posėdžių protokolai ir pranešimai apie sprendimo paskelbimą	812	924	787	589	784

1| Šis skaičius rodo tarnybos darbų apimtį, nes kiekvienas gautas ar išduotas dokumentas įrašomas į registrą. Į registrą įrašytų procesinių dokumentų skaičius turi būti vertinamas atsižvelgiant į į šiame teisme vykdomų procedūrų pobūdį. Kadangi tiesioginių ieškinių atveju ginčo šalių skaičius yra ribotas (ieškovas, atsakovas ir prireikus įstojusi (-ios) į bylą šalis (-ys)), dokumentai įteikiami tik šioms šalims.

2| Kiekvienas pateiktas rašytinis pareiškimas (įskaitant ieškinį) turi būti įtrauktas į registrą, pridėtas prie bylos medžiagos, prireikus ištaisyti jo trūkumai, apie jį turi būti pranešta teisėjų kabinetams kartu su lydraščiu (kartais išsamiu), vėliau prireikus jis turi būti išverstas ir galiausiai įteiktas šalims.

3| Kai ieškinyje (tai galioja ir visiems kitiems rašytiniams pareiškimams) nesilaikoma tam tikrų reikalavimų, kanceliarija imasi priemonių jo trūkumams ištaisyti, kaip numatyta Procedūros reglamente.

4| Prašymų konfidencialiai tvarkyti duomenis skaičius yra nesusijęs su viename ar daugiau rašytinių pareiškimų esančių duomenų, kuriuos prašoma tvarkyti konfidencialiai, skaičiumi.

5| Nuo 2015 m. liepos 1 d. – naujojo Bendrojo Teismo procedūros reglamento įsigaliojimo dienos – kai kurie sprendimai, kurie anksčiau buvo priimami kaip nutartys (bylos nagrinėjimo sustabdymas / atnaujinimas, bylų sujungimas, valstybės narės ar institucijos įstojimas į bylą neprašant konfidencialiai tvarkyti duomenis), priimami kaip paprasti sprendimai, kurie pridedami prie bylos medžiagos.

XXII. Procesinių dokumentų pateikimo Bendrajam Teismui būdas[1]

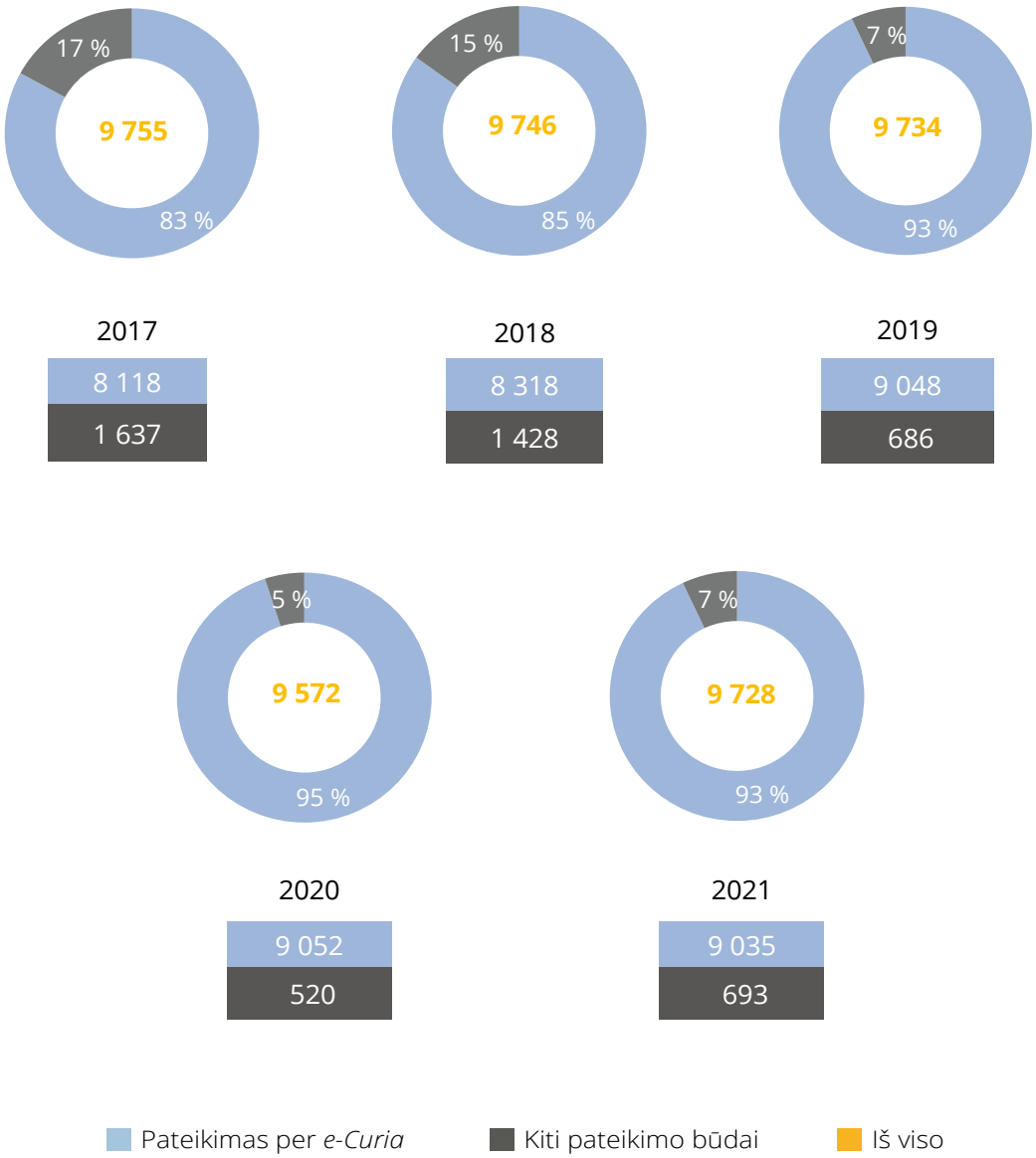

1| Nuo 2018 m. gruodžio 1 d. visuose Bendrajame Teisme vykstančiuose procesuose dokumentais su bylos šalių atstovais privalomai keičiamasi per *e-Curia* (nepažeidžiant teisės aktuose numatytų išimčių).

XXIII. Per *e-Curia* pateikta puslapių (2017–2021)

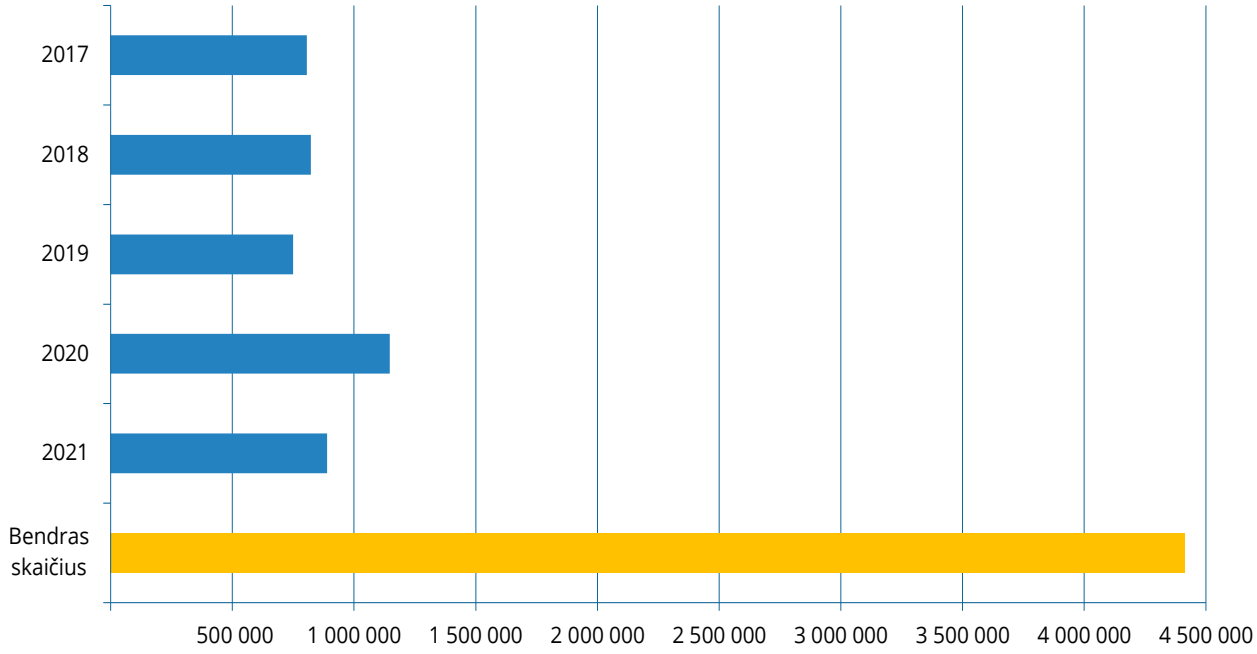

	2017	2018	2019	2020	2021	Bendras skaičius
Per *e-Curia* pateikta puslapių	805 768	823 076	749 895	1 146 664	889 353	**4 414 756**

XXIV. Pranešimai *Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje* (2017–2021)[1]

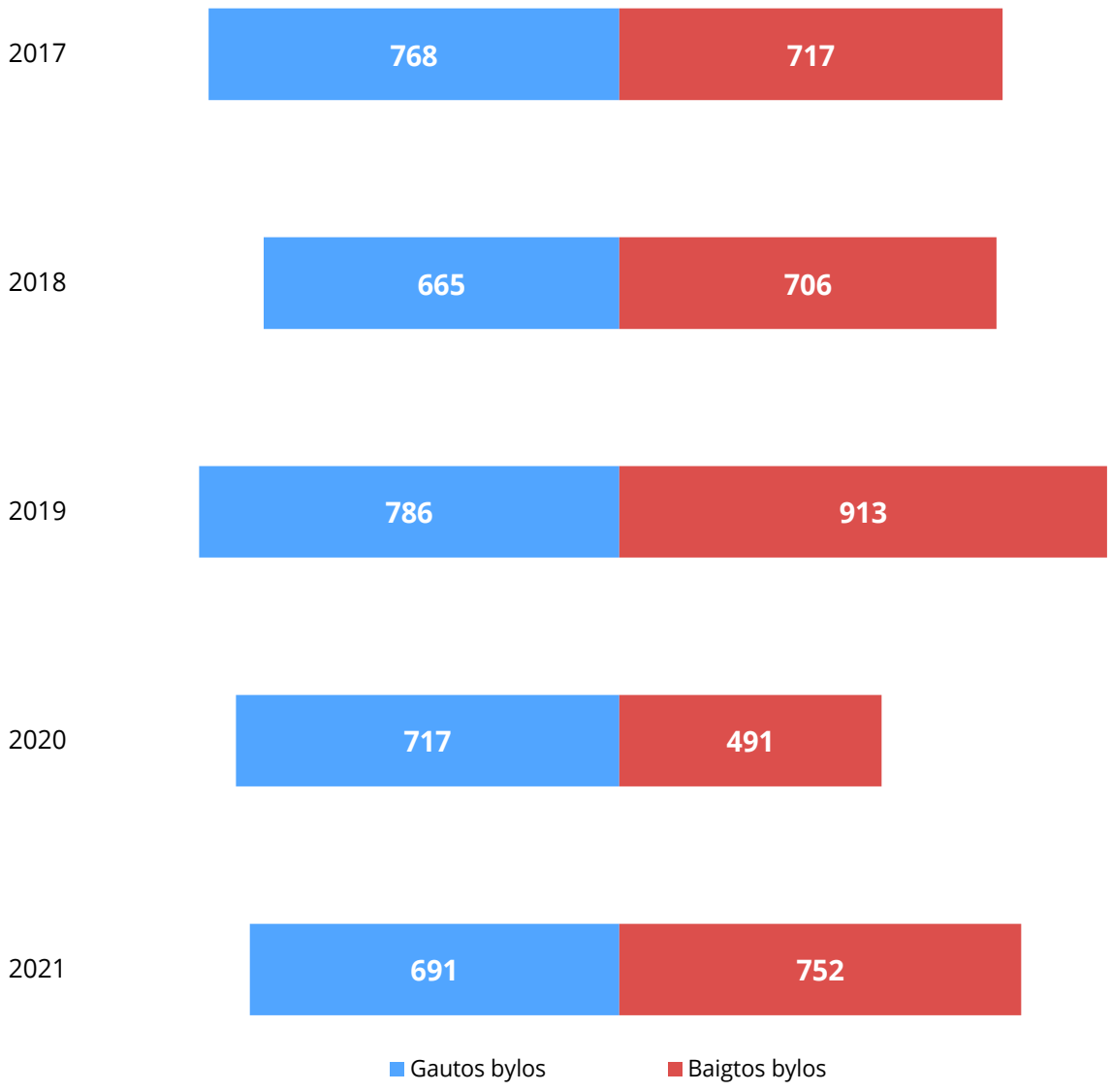

1| Pagal Procedūros reglamentą (79 ir 122 straipsniai) *Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje* turi būti skelbiami pranešimai apie naujus ieškinius ir sprendimus (nutartis), kuriais užbaigiamas procesas.

XXV. Teismo posėdžiuose nagrinėtos bylos (2017–2021)[1]

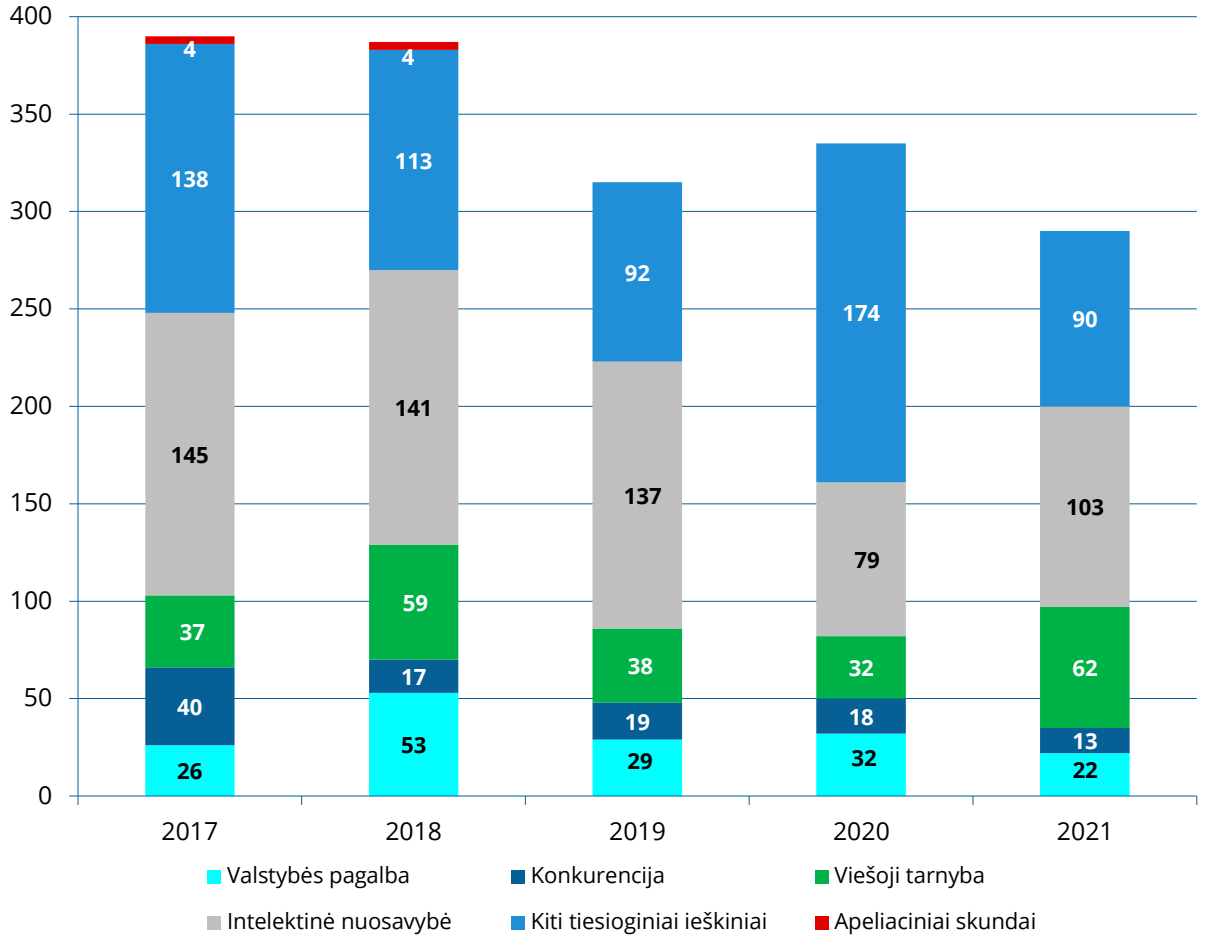

	2017	2018	2019	2020	2021
Iš viso	390	387	315	335	290

1| Teismo posėdžiuose nagrinėtų bylų skaičius nustatytas neatsižvelgiant į sujungtas bylas.

XXVI. Teismo posėdžiai (2017–2021)[1]

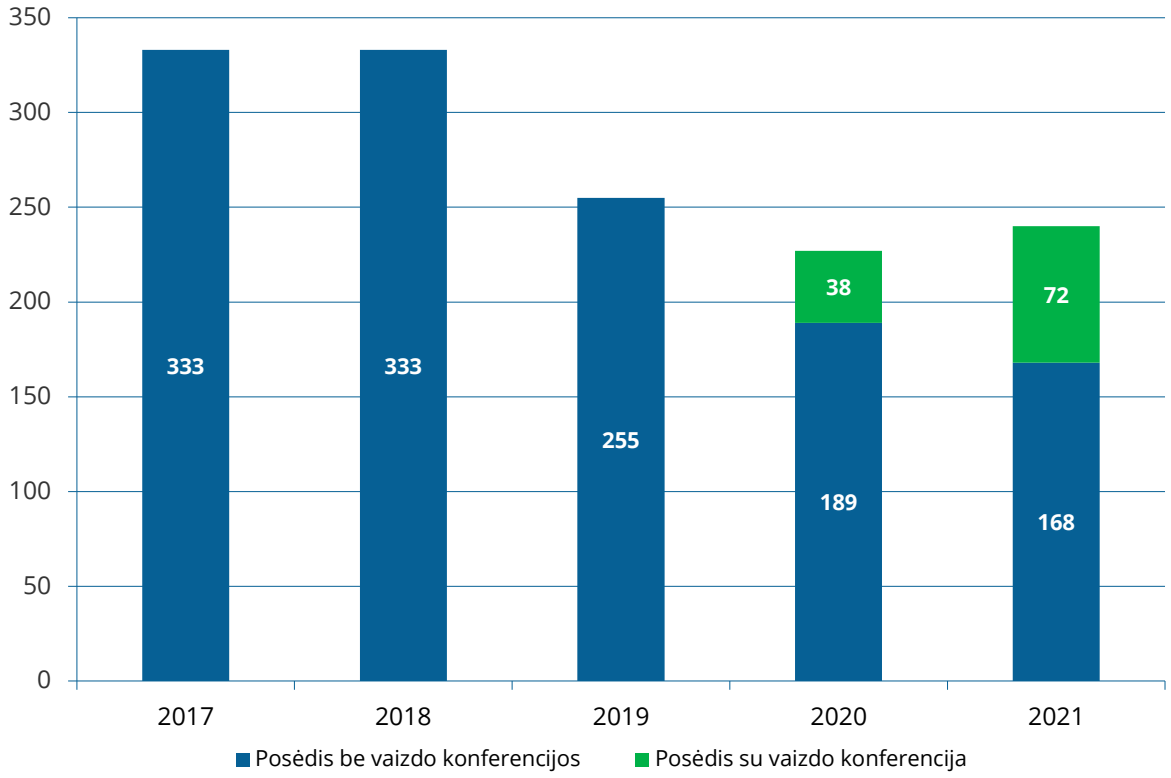

	2017	2018	2019	2020	2021
Iš viso	333	333	255	227	240

1| Į teismo posėdžių skaičių įtrauktos sujungtos bylos (sujungtų bylų grupė = vienas posėdis).

E.

Bendrojo Teismo sudėtis

M. van der Woude
Pirmininkas

S. Papasavvas
Pirmininko pavaduotojas

H. Kanninen
Kolegijos pirmininkas

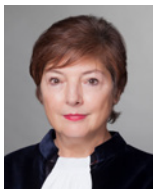
V. Tomljenović
Kolegijos pirmininkė

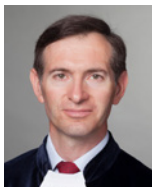
S. Gervasoni
Kolegijos pirmininkas

D. Spielmann
Kolegijos pirmininkas

A. Marcoulli
Kolegijos pirmininkė

R. da Silva Passos
Kolegijos pirmininkas

J. Svenningsen
Kolegijos pirmininkas

M. J. Costeira
Kolegijos pirmininkė

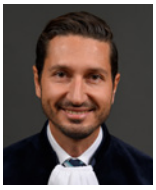
A. Kornezov
Kolegijos pirmininkas

G. De Baere
Kolegijos pirmininkas

M. Jaeger
Teisėjas

S. Frimodt Nielsen
Teisėjas

J. Schwarcz
Teisėjas

M. Kancheva
Teisėja

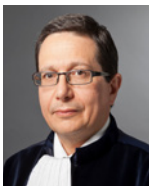
E. Buttigieg
Teisėjas

V. Kreuschitz
Teisėjas

L. Madise
Teisėjas

C. Iliopoulos
Teisėjas

V. Valančius
Teisėjas

N. Półtorak
Teisėja

F. Schalin
Teisėjas

I. Reine
Teisėja

R. Barents
Teisėjas

P. Nihoul
Teisėjas

U. Öberg
Teisėjas

K. Kowalik-Bańczyk
Teisėja

C. Mac Eochaidh
Teisėjas

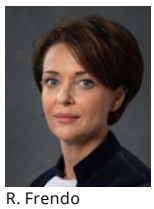
R. Frendo
Teisėja

T. Pynnä
Teisėja

L. Truchot
Teisėjas

J. Laitenberger
Teisėjas

R. Mastroianni
Teisėjas

J. Martín y Pérez de Nanclares
Teisėjas

O. Porchia
Teisėja

G. Hesse
Teisėjas

M. Sampol Pucurull
Teisėjas

M. Stancu
Teisėja

P. Škvařilová-Pelzl
Teisėja

I. Nõmm
Teisėjas

G. Steinfatt
Teisėja

R. Norkus
Teisėjas

T. Perišin
Teisėja

D. Petrlík
Teisėjas

M. Brkan
Teisėja

P. Zilgalvis
Teisėjas

K. A. Kecsmár
Teisėjas

I. Gâlea
Teisėjas

E. Coulon
Kancleris

I. Bendrojo Teismo sudėties pasikeitimai 2021 m.

2021 m. kovo 1 d. iškilmingas posėdis

2021 m. vasario 19 d. sprendimu Europos Sąjungos valstybių narių vyriausybių atstovai laikotarpiui nuo 2021 m. vasario 25 d. iki 2025 m. rugpjūčio 31 d. Bendrojo Teismo teisėju paskyrė David Petrlík, jis pakeitė Jan Passer.

2021 m. kovo 1 d. Teisingumo Teisme įvyko iškilmingas posėdis, kuriame prisiekė pradėjęs eiti pareigas teisėjas David Petrlík.

2021 m. liepos 6 d. iškilmingas posėdis

2021 m. birželio 2 d. sprendimu Europos Sąjungos valstybių narių vyriausybių atstovai laikotarpiui nuo 2021 m. birželio 10 d. iki 2025 m. rugpjūčio 31 d. Bendrojo Teismo teisėja paskyrė Maja Brkan.

2021 m. liepos 6 d. Teisingumo Teisme įvyko iškilmingas posėdis, kuriame prisiekė pradėjusi eiti pareigas teisėja Maja Brkan.

2021 m. rugpjūčio 1 d.

Mirė Barna Berke, Bendrojo Teismo teisėjas nuo 2016 m. rugsėjo 19 d.

2021 m. rugsėjo 27 d. iškilmingas posėdis

2021 m. rugsėjo 8 d. sprendimu Europos Sąjungos valstybių narių vyriausybių atstovai laikotarpiui nuo 2021 m. rugsėjo 10 d. iki 2025 m. rugpjūčio 31 d. Bendrojo Teismo teisėju paskyrė Pēteris Zilgalvis.

2021 m. rugsėjo 27 d. Teisingumo Teisme įvyko iškilmingas posėdis, kuriame prisiekė pradėjęs eiti pareigas teisėjas Pēteris Zilgalvis.

2021 m. spalio 7 d.

Antony Michael Collins, Bendrojo Teismo teisėjas nuo 2013 m. rugsėjo 16 d., nustojo eiti pareigas Bendrajame Teisme, nes 2021 m. spalio 8 d. pradėjo eiti Teisingumo Teismo generalinio advokato pareigas.

Dimitrios Gratsias, Bendrojo Teismo teisėjas nuo 2010 m. spalio 25 d., Zoltán Csehi, Bendrojo Teismo teisėjas nuo 2016 m. balandžio 13 d., ir Octavia Spineanu-Matei, Bendrojo Teismo teisėja nuo 2016 m. rugsėjo 19 d., nustojo eiti pareigas Bendrajame Teisme, nes 2021 m. spalio 8 d. pradėjo eiti Teisingumo Teismo teisėjų pareigas.

2021 m. spalio 8 d.

Kadangi Antony Michael Collins nustojo eiti pareigas Bendrajame Teisme, Bendrojo Teismo teisėjai laikotarpiui nuo 2021 m. spalio 8 d. iki 2022 m. rugpjūčio 31 d. kolegijos pirmininku išrinko Geert De Baere.

2021 m. spalio 27 d. iškilmingas posėdis

2021 m. spalio 13 d. sprendimu Europos Sąjungos valstybių narių vyriausybių atstovai laikotarpiui nuo 2021 m. spalio 18 d. iki 2022 m. rugpjūčio 31 d. Bendrojo Teismo teisėjais paskyrė Krisztián Kecsmár (jis pakeitė Zoltán Csehi) ir Ion Gâlea (jis pakeitė Octavia Spineanu-Matei).

2021 m. spalio 27 d. Teisingumo Teisme įvyko iškilmingas posėdis, kuriame prisiekė pradėję eiti pareigas du nauji Bendrojo Teismo teisėjai.

II. Vyresniškumo tvarka 2021 m. gruodžio 31 d.

Bendrojo Teismo pirmininkas M. van der WOUDE
Bendrojo Teismo pirmininko pavaduotojas S. PAPASAVVAS
Kolegijos pirmininkas H. KANNINEN
Kolegijos pirmininkė V. TOMLJENOVIĆ
Kolegijos pirmininkas S. GERVASONI
Kolegijos pirmininkas D. SPIELMANN
Kolegijos pirmininkė A. MARCOULLI
Kolegijos pirmininkas R. da SILVA PASSOS
Kolegijos pirmininkas J. SVENNINGSEN
Kolegijos pirmininkė M. J. COSTEIRA
Kolegijos pirmininkas A. KORNEZOV
Kolegijos pirmininkas G. DE BAERE
Teisėjas M. JAEGER
Teisėjas S. FRIMODT NIELSEN
Teisėjas J. SCHWARCZ
Teisėja M. KANCHEVA
Teisėjas E. BUTTIGIEG
Teisėjas V. KREUSCHITZ
Teisėjas L. MADISE
Teisėjas C. LIOPOULOS
Teisėjas V. VALANČIUS
Teisėja N. PÓŁTORAK
Teisėjas F. SCHALIN
Teisėja I. REINE
Teisėjas R. BARENTS
Teisėjas P. NIHOUL
Teisėjas U. ÖBERG
Teisėja K. KOWALIK-BAŃCZYK
Teisėjas C. MAC EOCHAIDH
Teisėja R. FRENDO
Teisėja T. PYNNÄ
Teisėjas L. TRUCHOT
Teisėjas J. LAITENBERGER
Teisėjas R. MASTROIANNI
Teisėjas J. MARTÍN Y PÉREZ DE NANCLARES
Teisėja O. PORCHIA
Teisėjas G. HESSE
Teisėjas M. SAMPOL PUCURULL
Teisėja M. STANCU
Teisėja P. ŠKVAŘILOVÁ-PELZL
Teisėjas I. NÕMM
Teisėja G. STEINFATT
Teisėjas R. NORKUS
Teisėja T. PERIŠIN
Teisėjas D. PETRLÍK
Teisėja M. BRKAN
Teisėjas P. ZILGALVIS

Teisėjas K. KECSMÁR
Teisėjas I. GÂLEA

Kancleris E. Coulon

EUROPOS SĄJUNGOS
TEISINGUMO TEISMAS

Komunikacijos direktoratas
Elektroninių leidinių ir spaudos skyrius

Spausdinta ekologiškame popieriuje

PRINT QD-AP-22-001-LT-C ISBN 978-92-829-3952-9 ISSN 2467-0898 doi:10.2862/083055
PDF QD-AP-22-001-LT-N ISBN 978-92-829-3916-1 ISSN 2467-1126 doi:10.2862/311132